

NORGES OFFICIELLE STATISTIK. V. 55.

SUNDHETSTILSTANDEN
OG
MEDICINALFORHOLDENE
1905.

MED KARTER.

53DE AARGANG.

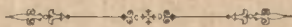
*(Rapport sur l'état sanitaire et médical pour l'année 1905,
avec cartes).*

53ÈME ANNÉE.

UTGIVET AV

DIREKTØREN FOR DET CIVILE MEDICINALVÆSEN.

(UN RÉSUMÉ EN FRANÇAIS SE TROUVE PAGE VII).

KRISTIANIA.

I KOMMISSION HOS H. ASCHENHOU & Co.

1908.

Pris: Kr. 1.00.

Norges Officielle Statistik, række V. (Statistique officielle de la Norvège, série V.)

Trykt 1906:

- Nr. 1. Sindssygeasylernes Virksomhed 1904. (*Hospices d'aliénés.*)
- 2. Folkemængdens Bevægelse 1901 og 1902. (*Mouvement de la population.*)
- 3. Kriminel Retspleie 1901 og 1902. (*Statistique de la justice criminelle: Procédure.*)
- 4. Folketælling 3 December 1900. Hovedoversigt. (*Recensement. Aperçu général.*)
- 5. Skolevæsenets tilstand 1903. (*Instruction publique.*)
- 6. Fagskolestatistik 1902—1905. (*Ecoles professionnelles.*)
- 7. Fængselsstyrelsens Aarbog 1902—1903. (*Annuaire de l'Administration générale des prisons.*)
- 8. Socialstatistik. IV. Arbejds- og Lønningsforhold for Syersker i Kristiania tilligemed Oplysninger angaaende Lønninger i andre kvindelige Erhverv i Norge. (*Statistique sociale et du travail. IV. Situation économique et sociale des couturières à Kristiania, et salaires d'autres ouvrières en Norvège.*)
- 9. Norges Handel 1905. (*Commerce.*)
- 10. Rekruttering 1905. (*Recrutement.*)
- 11. Den almindelige Brandforsikrings-Indretning for Bygninger 1900—1904. (*L'institution générale des assurances des bâtiments contre l'incendie.*)
- 12. Norges kommunale Finanser 1903. (*Finances des communes.*)
- 13. Norges Skibsfart 1904. (*Navigation.*)
- 14. Private Aktiebanker 1905. (*Banques privées par actions.*)
- 15. Veterinærvæsenet og kjødkontrollen 1904. (*Service vétérinaire et l'inspection de la viande.*)
- 16. Ulykkesforsikringen 1895—1899. (*Assurances contre les accidents du travail.*)
- 17. Norges postvæsen 1905. (*Statistique postale.*)
- 18. Norges Sparebanker 1905. (*Caisses d'épargne.*)
- 19. Norges Fiskerier 1905. (*Grandes pêches maritimes.*)
- 20. Fattigvæsenet 1903 og 1904. (*Assistance publique.*)
- 21. Norges Telegrafvæsen 1905/06. (*Télégraphes et téléphones de l'État.*)
- 22. De offentlige Jernbaner 1905/06. (*Chemins de fer publics.*)
- 23. Sundhedstilstanden og Medicinalforholdene 1904. (*Rapport sur l'état sanitaire et médical.*)
- 24. Civil Retspleie 1903 og 1904. (*Justice civile.*)
- 25. Folkemængdens Bevægelse 1886—1900. Hovedoversigt. (*Mouvement de la population. — Aperçu général.*)
- 26. Forsømte Børn 1900—1903. (*Traitement des enfants moralement abandonnés.*)

Trykt 1907:

- Nr. 27. Skolevæsenets tilstand 1904. (*Instruction publique.*)
- 28. Sindssygeasylernes Virksomhed 1905. (*Hospices d'aliénés.*)
- 29. Fængselsstyrelsens Aarbog 1903—1904. (*Annuaire de l'Administration générale des prisons.*)
- 30. Skiftevæsenet samt Overformynderierne 1903 og 1904. (*Successions, faillites et biens pupillaires.*)
- 31. Jordbrug og Fædrift 1901—1905. (*Agriculture et élevage du bétail.*)
- 32. De Spedalske i Norge 1901—1905. (*Les lépreux en Norvège.*)
- 33. Norges Bergværksdrift 1904 og 1905. (*Mines et usines.*)
- 34. Folkemængdens Bevægelse 1903 og 1904. (*Mouvement de la population.*)
- 35. Norges Handel 1906. (*Commerce.*)

NORGES OFFICIELLE STATISTIK. V. 55.

SUNDHETSTILSTANDEN
OG
MEDICINALFORHOLDENE
1905.

MED KARTER.

53DE AARGANG.

*(Rapport sur l'état sanitaire et médical pour l'année 1905,
avec cartes).*

53IÈME ANNÉE.

UTGIVET AV
DIREKTØREN FOR DET CIVILE MEDICINALVÆSEN.

(UN RÉSUMÉ EN FRANÇAIS SE TROUVE PAGE VII).

KRISTIANIA.

I KOMMISSION HOS H. ASCHEHOUG & Co.

1908.

For aarene 1882—1897 se Norges officielle Statistik, række III.
For aarene 1898—1903 se Norges officielle Statistik, række IV, senest nr. 128.
For aaret 1904 se Norges officielle Statistik, række V. 23.

Indhold.

(Table des matières).

	Side.
A. Almindelig beretning om sundheds- og medicinalforholdene i riget 1905. (Rapport général sur l'état sanitaire et médical en Norvège pendant l'année 1905)	1*
Fortegnelse over tabellerne. (Liste des tableaux).	
I. Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinal-personale	1*
(Division médicale, superficie, population, nombre des médecins, des dentistes, des sages-femmes, des aides-vaccinateurs, des pharmacies).	
II. Dødeligheten i riget, dets bygder og byer	6*
(La mortalité dans le royaume, dans les communes rurales et dans les villes).	
III. Døde i forhold til 1000 levende fødte	7*
(Nombre des décès par 1000 enfants nés vivants).	
IV. Samtlige av lægerne anmeldte tilfælde av epidemiske sygdomme, fordelt paa amter	8*
(Les maladies épidémiques dans les départements).	
V. De av lægerne opgivne tilfælde av epidemiske sygdomme efter maaned, kjønn og alder	12*
(Le nombre des cas connus des maladies épidémiques par mois, par sexe et par âge).	
VI. De i byerne anmeldte epidemiske sygdomme	15*
(Les maladies épidémiques dans les villes, par mois).	
VII. Epidemiske sygdomme i amternes byer	16*
(Les maladies épidémiques dans les villes par départements).	
VIII. Angrepne av 1000 indvaanere av tyfoidfeber, skarlagensfeber, difteri og lungebetændelse	18*
(Nombre des cas de la fièvre typhoïde, de la scarlatine, de la diphthérie et de la pneumonie par 1000 habitants).	
IX. Dødsfald paa barselseng	19*
(Décès pendant les couches).	

X.	Dødsårsager for barselkvinder. Døde efter obstetriske operationer. (<i>Causes de décès pendant les couches; décès après des opérations obstétricales</i>).	Side. 20*
XI.	Paa Sykehus indkomne tilfælde av gonorré og uretrit (<i>Cas nouveaux de gonorrhée et de la uréthrite dans les hôpitaux</i>).	21*
XII.	Utenfor sykehus behandlede tilfælde av veneriske sygdomme (<i>Cas des maladies vénériennes traités en dehors des hôpitaux</i>).	22*
XIII.	Til- og afgang av spedalske i stiftelserne (<i>Tableau des lépreux dans les hospices</i>).	23*
XIV.	Oversigt over antallet av kjendte spedalske i 1856, 1875, 1885, 1890, 1895, 1900 og 1905 (<i>Tableau des lépreux pendant les années de 1856—1900</i>).	24*
XV.	Anmeldte tilfælde av tuberkulose sygdomme ifølge de indsendte utdrag av tuberkuloseprotokollene (<i>Cas des maladies tuberculeuses d'après les registres des commissions de santé</i>).	26*
XVI.	Dødeligheten av lungetuberkulose i de forskjellige amter for aarene 1902—1904 (<i>Mortalité par la phthisie dans les départements pendant les années de 1902—1904</i>).	34*
XVII.	Antallet av sindssyke, forpleiet med statsbidrag efter lov av 27/6 1891 og de samlede utgifter ved deres forpleining for stat og kommuner [<i>Le nombre des aliénés, dont l'entretien est partiellement à la charge de l'État d'après la loi du 27/6 1891, et le total de l'entretien de ces aliénés (les frais de l'État et des communes ensemble)</i>].	36*
XVIII.	Utdrag af jordmødrenes bøker (<i>Extrait des registres des sages-femmes</i>).	38*
XIX.	Av lægerne utførte obstetriske operationer (<i>Opérations obstétricales, faites par les médecins</i>).	40*
XX.	Obstetriske operationers utfald for mødre og børn (<i>Résultats des opérations obstétricales pour les mères et pour les enfants</i>).	42*
XXI.	Twillingfødsler med kunstig forløsning (<i>Jumeaux nés après des opérations obstétricales</i>).	43*
XXII.	Utfald av de obstetriske operationer efter de forskjellige indikationer (<i>Résultats des accouchements: a) par forceps, b) par version, c) par extraction, d) des accouchements prématurés artificiels, e) par opération césarienne, f) par perforation, g) par embryotomie, h) par avortement provoqué — d'après les indications différentes</i>).	44*
XXIII.	Fødte og døde (<i>Naissances et décès</i>).	47*
XXIV.	Fødte og døde i bygdene og byerne (<i>Nombre des naissances et des décès dans la campagne et dans les villes</i>).	48*
XXV.	Procentforhold mellem de av lægerne opgivne dødsfald med kjendt årsag og de ialt indtrufne dødsfald inden amterne (bydistrikt og landdistrikt) samt i de enkelte lægedistrikter (<i>Décès totaux et décès par cause connue dans les départements et dans les districts civils médicaux</i>).	50*

	Side.
XXVI. De hyppigste av lægerne opgivne dødsårsager ved sygdom	52*
<i>(Causes des décès (morts par accidents non compris) classées par ordre de fréquence).</i>	
XXVII. Vakcinerte	53*
<i>(Vaccination).</i>	
XXVIII. Oversigt over en del utførte retsmedicinske forretninger	54*
<i>(Liste des actes médicaux forenses).</i>	
XXIX. Norske kursteder	56*
<i>(Sanatoria, Stations balnéaires etc.)</i>	
XXX. Dødsfald blandt norske undersaatte i fremmede lande	60*
<i>(Décès des sujets norvégiens dans l'étranger).</i>	
XXXI. Apotekene og deres personale	62*
<i>(Des pharmacies et de leur personnel).</i>	
XXXII. Syfilis paa sykehus	66*
<i>(La syphilis dans les hôpitaux).</i>	
XXXIII. Tabel over tilfælde av sindssygdom, behandlet paa sykehus	68*
<i>(Mouvement des aliénés dans les hôpitaux).</i>	
XXXIV. Antal av de paa sykehusene behandlede syke	70*
<i>(Mouvement des malades dans les hôpitaux).</i>	
XXXV. Kjendte dødsårsager	74*
<i>(Causes de décès).</i>	
XXXVI. Kjendte dødsårsager i riget efter kjøen og alder	82*
<i>(Causes de décès par sexe et par âge).</i>	
XXXVII. Kjendte dødsårsager i byerne	90*
<i>(Causes de décès dans les villes).</i>	
XXXVIII. Kjendte dødsårsager i byerne efter kjøen og alder	100*
<i>(Causes de décès dans les villes par sexe et par âge).</i>	
XXXIX. En del av lægerne behandlede epidemiske sygdomme, fordelt paa lægedistrikter og maaneder	108*
<i>(Cas de quelques maladies épidémiques par districts civils médicaux et par mois).</i>	
Bilag. Tabeller over de opgivne tilfælde og kjendte dødsfald av epidemiske sygdomme i riget og amterne for aarene 1871—1905.	
<i>(Appendice. Tableau des cas et décès connus des maladies épidémiques dans le royaume et les prefectures pendant les années 1871—1905).</i>	

B. Beretninger for de enkelte civile overøvrighetsdistrikter.

(Rapports spéciaux pour les départements différents).

I. Kristiania by	1
II. Akershus amt	26
III. Smaalenenes —	37
IV. Buskerud —	48
V. Jarlsberg og Larvik —	59
VI. Hedemarkens —	67
VII. Kristians —	77
VIII. Bratsberg —	88

		Side
IX. Nedenes	amt	99
X. Lister og Mandal	—	108
XI. Stavanger	—	115
XII. Søndre Bergenhus	—	128
XIII. Bergens by	—	141
XIV. Nordre Bergenhus	amt	156
XV. Romsdals	—	171
XVI. Søndre Trondhjems	—	189
XVII. Nordre —	—	214
XVIII. Nordlands	—	225
XIX. Tromsø	—	248
XX. Finnmarkens	—	263

C. Auhang.

(Appendices).

1. Klimatiske, hygieniske og sociale forhold i Skjærn, Bjugn, Nes og Jøssund hereder av Ytre Fosen lægedistrikt av kommunelege E. S. Platou	279
2. Sundhetsforskrifter, approbert i 1905 <i>(Rèlements sanitaires communaux, approuvés en 1905).</i>	288
3. Love, kongelige resolutioner, skrivelser m. m. vedkommende medicinalvæsenet, utfærdiget i 1905	315

En 1905 l'état sanitaire du royaume a été, en général, satisfaisant. Le chiffre total des cas connus des maladies aiguës épidémiques¹⁾ a été 157 590 (en 1904: 156 182). Parmi les maladies prédominantes il faut citer les suivantes: Le typhus ne s'est montré qu'avec quelques peu cas dans les départements de Nordland et de Finmarken. La fièvre typhoïde a été un peu plus fréquente que pendant l'année précédente, mais moins que d'habitude. La poliomyélite antérieure aiguë s'est montré cette année dans tous les départements du royaume, notamment dans celui de Nordland et les deux départements de Trondhjem. La scarlatine avait une fréquence moyenne, tandis que la rougeole était relativement peu répandue. La diphthérie a continué son cour épidémique et a gagné en fréquence dans la plupart des départements (mortalité 8,2 pct.). Le nombre des cas déclarés de la coqueluche était plus grande que d'habitude. (Mortalité 4,0 pct.). Les maladies catarrhales de l'appareil respiratoire ont été de fréquence générale, tandis que les affections gastriques aiguës ont été moins nombreuses qu'e d'habitude. La grippe a régné en épidémie dans presque tout le pays, la pneumonie était un peu plus fréquente que d'habitude (mortalité 15,5 pct.).

La mortalité calculée d'après la population supposée au milieu de l'année, c'est à dire 2 285 700, a été 14,8 sur 1 000. • Le nombre des décès a été 33 793, celui des mort-nés 1 460. Le nombre des naissances 62 698 a dépassé avec 28 905 le nombre des décès.

977 ont péri par suite d'accidents malheureux, 141 par suicide, 19 par homicide.

Parmi les 33 793 décès (morts par accidents etc. non compris), les médecins ont indiqué la cause pour 28 078 (83,1 pct.)²⁾. Le plus grand nombre est occasionné par les maladies suivantes³⁾: la phthisie et les tubercules pulmonaires (4 652), la décrépitude (4 432) les maladies cancéreuses (2 248), la pneumonie (1 646), la bronchite aiguë et la pneumonie catarrhale (1 479), les maladies organiques du coeur (1 358), la méningite tuberculeuse et les autres affections tuberculeuses en dehors des poumons (1 313), l'apoplexie et l'embolie cérébrale (1 297), la débilité congénitale (1 029), la bronchite chronique (754), la maladie de Bright (683), la diarrhée et la cholérine (564), la coqueluche (468), la paralysie du coeur (457), les convulsions des enfants (451), la diphthérie (croup) (444), le catarrhe de l'estomac et de l'intestin (315), la méningite suppurative (261), la péritonite diffuse (217), l'arterio-sclérose (215) la cystite et cystopyelonephrite (202).

Dans les hôpitaux, sur lesquels il y a des rapports, ont été traités 22 175. 19 725 sont sortis, dont 2 356 sont décédés, ce qui constitue une mortalité de 10,6 sur 100 des sortis.

Dans 15 asiles d'aliénés ont été traités 3 146. 907 sont sortis, dont 161 sont décédés.

Le royaume est divisé en 158 districts médicaux civils. Le nombre total des médecins autorisés a été de 1 235, dont 34 sont des femmes.

La vaccination a été pratiqué sur 59 372 individus, soit par des médecins, soit par des aides-vaccinateurs, dont le nombre a été 736.

Il y a 1 293 sages-femmes examinées.

Le nombre des pharmacies a été 144.

¹⁾ Voir le tableau nr. IV, page 8^a—11^a.

²⁾ Voir le tableau nr. XXXV, page 74^a.

³⁾ Voir le tableau nr. XXVI, page 52^a.

Trykfeil og rettelser.

I medicinalberetningen for 1904.

Side 223 Under inndelingen f. N. Trondhjem staar for Foldereid og Næro en folke-
mængde av henholdsvis 1 698 og 2 920, læs 920 og 2 108.

I medicinalberetningen for 1905.

Side 9. I tabellen øverst staar tuberkulose i andedrætsorganer, læs aande—.
— 59. I inndelingen for Jarlsberg og Larvik amt staar i summen 47 jordmødre, læs 44.
— 67. — « Hedemarkens — — — — 61 — — 60.
— 67. — under Hedemarkens distrikt — — — — 18 — — 17.
— 67. — — Hamar by — — — — 5 — — 3.
— 67. — — Ringsaker herred — — — — 4 — — 5.
— 75. Under «Veirliget» staar: her slog poteterne godt til, læs især slog o. s. v.
— 115. I inndelingen for Stavanger amt staar flateindholdet for amtet 9 147,16, læs 9 147,15.
— 115. — — « — — — i summen « — 79 jordmødre, læs 81.
— 263. — — « Finmarkens — — folkemængden for amtet 33 783, læs 33 387.
— 324. Foran linje 13 f. o. (Den som vil o. s. v.) tilføies § 10.

A. Almindelig beretning

om sundheds- og medicinalforholdene i riget.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Section médicale (1), superficie (2), population (3), nombre des médecins (4), des dentistes (5), des sages-femmes (6), des aides-vaccinateurs (7), des pharmacies (8).

Tabel I.	1	2	3	4	5	6	7	8
Amt.	Lægedistrikter.	Flateindhold i km. ²	Tilstedev. folke- mængde 3dje decbr. 1900.	Antal				
				Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaccinatorer.	Apotek og filialapotek
I.	1. Kristiania (by)	16,55	229 101	271	110	125	-	22
II.	Akershus amt	5 223,70	116 896	58	6	59	36	5
	2. Aker	1 035,30	48 554	31	3	23	9	2
	3. Ullensaker	2 086,88	34 491	10	2	16	12	2
	4. Høland	1 319,50	14 121	6	-	9	8	-
	5. Follo	782,02	19 730	11	1	11	7	1
III.	Smaalenenes amt	4 143,82	136 167	54	17	65	32	13
	6. Eidsberg	1 405,96	22 099	6	-	12	10	1
	7. Moss	783,91	23 748	13	4	11	6	2
	8. Sarpsborg	701,12	60 674	21	9	26	9	7
	9. Hvaler	1 252,83	29 646	14	4	16	7	3
IV.	Buskerud amt	14 816,83	112 743	51	18	56	20	8
	10. Drammens stadsfysikat .	6,86	23 153	14	10	9	-	3
	11. Drammen	596,32	15 696	5	-	4	2	-
	12. Ringerike	1 697,54	16 848	8	4	11	4	1
	13. Modum	2 360,30	27 496	11	1	13	2	2
	14. Nes	?	7 471	3	1	6	3	1
	15. Aal	2 657,00	5 165	2	-	2	2	-
	16. Sandsvær	1 324,75	12 734	5	2	8	4	1
	17. Rollag	?	4 180	3	-	3	3	-
V.	Jarlsberg og Larvik amt	2 319,58	101 003	41	15	44	15	10
	18. Tønsberg	781,11	46 422	20	7	20	9	3
	19. Hof	866,52	20 259	7	2	11	2	2
	20. Larvik	671,95	34 322	14	6	13	4	5

A

Tabel 1 forts. .		1	2	3	4	5	6	7	8
Amt.	Lægedistrikter.	Flateindhold i km. ²	Tilstedev. folke- mængde 3dje decbr. 1900.	Antal					
				Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- væknatorer.	Apotek og filialapotek	
VI.	Hedemarkens amt ¹⁾	27 452,52	126 703	44	12	61	48	8	
	21. Solør og Odalen	3 569,27	32 401	11	2	13	10	1	
	22. Hedemarken	2 627,75	45 586	17	5	18	9	3	
	23. Søndre Østerdalen	2 987,01	20 234	8	3	8	6	2	
	24. Trysil	10 829,64	6 699	2	-	7	8	-	
	25. Rendalen		10 656	3	1	8	7	1	
	26. Tønset		10 370	3	1	7	8	1	
VII.	Kristians amt	25 342,32	116 280	44	12	55	37	5	
	27. Hadeland og Land	2 932,19	26 885	13	2	15	7	1	
	28. Søndre Valdres	2 488,38	9 924	3	1	5	5	1	
	29. Nordre —	2 943,32	6 937	3	-	7	4	-	
	30. Toten	1 486,52	28 055	9	3	10	6	2	
	31. Faaberg	2 359,51	16 733	9	4	7	4	1	
	32. Ringebu	3 166,69	11 896	3	1	3	3	-	
	33. Lom	5 801,15	9 230	2	1	4	4	-	
	34. Lesje	4 164,56	6 620	2	-	4	4	-	
VIII.	Bratsberg amt	15 189,09	98 298	39	11	56	34	9	
	35. Skien	1 066,24	38 210	15	8	22	6	4	
	36. Kragerø	1 650,41	21 982	8	1	9	7	2	
	37. Hollen	1 141,81	11 870	5	-	8	4	1	
	38. Sauland	1 716,04	7 441	3	1	5	3	1	
	39. Kviteseid	2 256,07	7 841	4	1	5	6	1	
	40. Laardal	4 151,00	7 560	3	-	5	4	-	
	41. Tinn	3 207,52	3 394	1	-	2	4	-	
IX.	Nedenes amt	9 348,00	75 925	31	10	51	23	6	
	42. Østre Nedenes	874,16	23 762	10	3	16	6	2	
	43. Vestre —	1 131,99	37 607	17	7	25	7	4	
	44. Aamli	1 995,71	5 995	2	-	5	4	-	
	45. Evje	1 139,43	4 201	1	-	3	4	-	
	46. Sætersdalen	4 206,71	4 360	1	-	2	2	-	
X.	Lister og Mandal amt	7 264,25	78 259	31	12	50	30	6	
	47. Kristiansands Stadsfysik.	16,04	14 701	14	7	8	-	3	
	48. Oddernes	1 146,96	21 937	7	2	17	8	1	
	49. Undal	1 960,28	11 399	2	-	8	8	-	
	50. Lyngdal	841,83	6 302	1	-	3	4	-	
	51. Vanse	268,34	9 015	3	1	5	4	1	
	52. Flekkefjord	3 030,80	14 905	4	2	9	6	1	
XI.	Stavanger amt	9 147,15	125 658	37	11	81	40	9	
	53. Sogndal	790,77	5 917	1	-	3	3	-	
	54. Egersund	1 298,02	13 627	3	1	7	3	1	
	55. Sandnes	1 955,84	17 092	5	-	8	5	1	
	56. Stavanger stadsfysikat.	6,26	29 877	16	6	27	-	4	
	57. Stavanger	228,16	9 994	1	-	5	5	-	
	58. Finnø	1 521,19	10 524	3	-	8	8	-	
	59. Sand	2 495,48	9 449	1	-	7	7	-	
	60. Karmøen	447,22	13 821	2	-	9	5	1	
	61. Haugesund ²⁾	404,21	15 357	5	4	7	4	2	

¹⁾ Jfr. anm. under Søndre Trondhjems amt. ²⁾ Til Haugesund lægedistrikt hører ogsaa Sveen og Vikebygd herreder av Søndre Bergenhus amt, hvis flateindhold og indbyggertal (214,23 km.², 2 922 tilstedeværende indbyggere) ikke er medregnet i summen. Medregnes disse, bliver flateindholdet for lægedistriktet 618,44 km.² og indbyggertallet 18 279.

Tabel I (forts.).								
Amt.	Lægedistrikter.	Flateindhold i km. ²	Tilstedev. folke- mængde 3dje decbr. 1900.	Antal				
				Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinører	Apotek og filialapotek.
XII.	Søndre Bergenhus amt .	15 606,40	132 687	37	-	85	68	3
	Sveen herred ¹⁾	130,84	1 847	}	1	2	1	-
	Vikebygd — ¹⁾	83,39	1 075			2	1	-
	62. Indre Søndhordland	1 094,72	8 282	2	-	6	4	-
	63. Ytre —	602,51	10 416	3	-	13	8	1
	64. Tysnes	1 042,50	9 040	4	-	8	8	-
	65. Indre Hardanger	5 554,45	9 958	4	-	7	6	-
	66. Ytre —	877,34	7 758	3	-	4	4	-
	67. Voss	2 073,52	11 942	3	-	3	2	1
	68. Søndre Midthordland	995,43	15 050	7	-	8	5	-
	69. Nordre —	433,22	19 808	2	-	9	7	-
	70. Osterøen	1 561,93	17 276	5	-	10	10	1
	71. Alversund	242,79	7 323	1	-	4	5	-
	72. Lindaas	913,76	12 912	2	-	9	7	-
XIII.	73. Bergen (by)	13,55	71 867	62	20	44	-	7
XIV.	Nordre Bergenhus amt .	18 481,51	88 214	28	-	69	56	2
	74. Lærdal	3 625,86	7 045	4	-	7	5	1
	75. Lyster	2 225,15	5 215	4	-	3	3	-
	76. Sogndal	887,33	5 168	1	-	3	3	-
	77. Vik	1 792,24	8 138	3	-	9	6	-
	78. Gulen	885,00	6 527	1	-	8	6	-
	79. Kirkebø	1 467,57	6 350	3	-	5	4	-
	80. Ytre Søndfjord	874,86	8 208	2	-	6	4	-
	81. Indre —	2 572,45	7 381	2	-	5	5	-
	82. Gloppen		6 026	1	-	3	3	-
	83. Kinn	1 160,16	9 091	3	-	7	5	1
	84. Ytre Nordfjord	549,47	7 288	1	-	4	4	-
	85. Nordfjordeidet	2 441,42	4 767	2	-	3	2	-
	86. Indviken		7 010	1	-	6	6	-
XV.	Romsdals amt	14 989,61	136 519	44	8	94	74	7
	87. Vestre Søndmør	918,51	13 067	5	-	10	10	-
	88. Indre —	1 241,27	8 668	2	-	5	5	1
	89. Østre —	2 040,94	6 390	1	-	7	7	-
	90. Ørskog	723,33	7 098	2	-	4	4	-
	91. Nordre Søndmør	314,82	24 245	9	3	13	8	2
	92. Ytre Romsdal	1 164,65	17 827	7	2	13	10	1
	93. Indre —	2 525,43	10 300	3	-	7	6	-
	94. Søndre Nordmør	817,52	24 631	7	3	15	8	3
	95. Sundalen	1 951,22	5 532	2	-	7	6	-
	96. Surendalen	2 065,16	8 490	3	-	5	4	-
	97. Nordre Nordmør	1 226,76	10 271	3	-	8	6	-
XVI.	Søndre Trondhjems amt	18 608,91	134 718	63	15	86	50	7
	98. Trondhjems stadsfysikat	35,24	38 651	34	14	26	-	5
	99. Strinden	689,47	13 395	5	-	5	5	-
	100. Selbu	2 545,04	5 119	1	-	2	2	-

¹⁾ Sveen og Vikebygd herreder hører til Haugesund lægedistrikt: se ann. 2 side 2*

Fabel 1 (forts.).	1	2	3	Antal				
				Lager.	Tandlager.	Jordmødre.	Hjælpe- væknatører.	Apotek og filialapotek.
Amt.	Lægedistrikter.	Flateindhold i km. ²	Tilstedev. folke- mængde 3dje decbr. 1900.					
	101. Røros ¹⁾	3 472,57	6 850	2	1	4	3	1
	102. Guldalen	2 972,67	13 139	4	-	8	8	-
	103. Opdal ²⁾	2 820,84	5 105	2	-	3	3	-
	104. Orkedalen	1 943,59	14 208	5	-	11	6	1
	105. Hevne	1 090,45	4 998	2	-	4	3	-
	106. Hitteren	921,83	9 912	2	-	9	9	-
	107. Ytre Fosen	618,78	9 342	2	-	4	3	-
	108. Indre —	806,79	7 514	2	-	4	4	-
	109. Nordre —	1 779,38	7 242	2	-	6	4	-
XVII.	Nordre Trondhjems amt .	22 522,43	83 449	31	5	46	46	5
	110. Stjørdalen	2 269,56	11 186	3	-	4	4	1
	111. Frosten	646,72	8 239	2	-	4	4	-
	112. Levanger	2 061,10	12 909	6	1	7	4	2
	113. Inderøen	985,62	10 431	3	-	5	7	-
	114. Stenkjær	2 193,89	11 078	6	2	8	6	1
	115. Grong	10 039,99	7 604	2	-	5	8	-
	116. Namsos	1 302,37	7 373	4	2	3	3	1
	117. Fosnes	1 323,00	4 610	2	-	3	3	-
	118. Kolvereid	1 085,30	4 758	1	-	3	3	-
	119. Vikten	614,88	5 261	2	-	4	4	-
XVIII.	Nordlands amt	38 340,10	150 637	55	5	92	61	6
	120. Brønnø	2 628,47	12 759	3	-	7	5	1
	121. Alstahaug	1 448,22	11 917	4	-	5	3	-
	122. Vefsen	6 496,09	7 305	2	2	5	1	1
	123. Ranen	6 192,23	13 772	6	-	6	5	-
	124. Lurø	1 853,44	8 826	2	-	5	4	-
	125. Gildeskaal	1 849,77	5 731	1	-	3	3	-
	126. Bødø	535,79	9 627	6	2	5	2	1
	127. Folden	2 270,75	4 642	1	-	3	3	-
	128. Skjerstad	3 980,19	9 426	4	-	5	4	-
	129. Steigen	433,74	3 533	2	-	2	1	-
	130. Hammerø	1 058,83	3 134	1	-	1	1	-
	131. Lødingen	2 832,05	6 205	2	-	6	4	-
	132. Ofoten	3 011,10	11 426	3	1	9	7	1
	133. Flakstad	315,47	4 166	3	-	3	3	-
	134. Buksnes	895,32	9 532	2	-	7	5	-
	135. Østlofoten	944,02	6 509	4	-	4	3	1
	136. Hadsel	944,02	11 898	4	-	8	2	1
	137. Sortland	1 594,62	10 229	3	-	8	5	-
XIX.	Tromsø amt	26 246,05	72 966	24	5	47	37	3
	138. Trondenes	1 543,69	13 568	6	2	8	6	1
	139. Ibbestad	1 660,95	8 741	2	-	5	2	-
	140. Tranø	1 083,02	5 099	2	-	4	3	-
	141. Berg	609,10	2 305	1	-	2	2	-

¹⁾ Medregnet de til Hedemarkens amt hørende dele av Tolgen herred. ²⁾ Medregnet det til Hedemarkens amt hørende Inset sogn av Kvikne.

Tabel I (forts.).		1	2	3	4	5	6	7	8
Amt.	Lægedistrikter.	Flateindhold i km. ²	Tilstedev. folke- mængde 3dje decbr. 1900.	Antal					
				Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinatorer.	Apotek og filialapotek.	
	142. Lenviken	1 198,47	6 391	1	-	3	4	-	
	143. Maalselven	5 896,05	5 091	3	-	3	3	-	
	144. Balsfjorden	1 565,28	4 497	1	-	3	2	-	
	145. Tromsø	1 550,09	12 214	5	3	7	4	2	
	146. Lyngen	3 682,27	6 185	1	-	3	4	-	
	147. Karlsø	1 417,91	3 156	1	-	3	1	-	
	148. Skjervø	6 039,22	5 719	1	-	6	6	-	
XX.	Finmarkens amt	46 404,59	33 387	¹⁾ 14	1	29	30	3	
	149. Alten	12 148,35	5 862	1	-	6	5	-	
	150. Løppen	1 282,23	2 132	1	-	2	1	-	
	151. Hammerfest	3 397,36	4 305	3	1	4	3	1	
	152. Maasø	535,80	3 808	1	-	3	6	-	
	153. Kistrand	11 966,07	2 553	1	-	2	3	-	
	154. Lebesby	8 595,13	4 812	1	-	2	2	-	
	155. Tanen			1	-	2	4	-	
	156. Vardø	2 019,28	3 681	2	-	4	3	1	
	157. Vadsø	2 394,52	4 322	2	-	3	1	1	
	158. Sydvaranger	4 065,85	1 912	1	-	1	2	-	
		321 476,96	2 221 477	1050	290	1293	736	144	

¹⁾ Foruten de i hvert distrikt opførte læger er ansat en distriktslæge uten fast distrikt med skiftende bopæl efter amtmandens nærmere bestemmelse.

Folkemængden. Den for rigets amter og lægedistrikter opførte folke-
mængde (tabel I) er den tilstedeværende folke-
mængde, anført efter
de av det Statistiske Centralbureau meddelte opgaver over resultaterne av folke-
tællingen i Norge den 3dje december 1900. Til beregning av dødelighetsforhold
og andre forholdsregninger i aaret er derimot benyttet den av det Statistiske
Centralbureau til medicinaldirektøren meddelte opgave over den beregnede til-
stedeværende middelfolkemængde i aaret 1905 (tabel II).

Sundhetstilstanden var i det hele tilfredsstillende.

Det samlede antal av anmeldte epidemiske sygdomstilfælde utgjorde for
aaret 157 590, hvorav 5 783 endte dødelig mot 156 182 med 5 168 dødsfald
i 1904.

De hyppigst forekommende epidemiske sygdomme var som vanlig de
akute katarrar i aandedrætsorganerne (deri ogsaa indbefattet katarralsk lunge-
betændelse og laryngit). Katarrerne utgjorde 42,0 pct. av samtlige anmeldte
tilfælde. Dernæst i hyppighet kommer akut diarré (kolerine), som utgjorde
13,1 pct. og influensa 11,6 pct. Av kikhoste er anmeldt 7,4 pct., lungebetændelse

Dødeligheten i riget, dets bygder og byer.
La mortalité dans le royaume, les communes rurales et les villes par départements.

Tabel II.		Hele riget.				Bygderne.				Byerne.			
Amter.		Beregnet tilstede- v. middel- befolk- ning.	Antal dødsfald i 1905.	Døde av 1000 levende.		Beregnet tilstede- v. middel- befolk- ning.	Antal dødsfald i 1905.	Døde av 1000 levende.		Beregnet tilstede- v. middel- befolk- ning.	Antal dødsfald i 1905.	Døde av 1000 levende.	
				1905.	1904.			1905.	1904.			1905.	1904.
Riget.....		2 285 700	33 793	14,8	14,3	1 620 000	23 592	14,6	14,2	665 700	10 201	15,3	14,5
1. Kristiania		226 200	3 838	17,0	14,5	-	-	-	-	226 200	3 838	17,0	14,5
2. Akershus		122 400	1 755	14,3	12,5	119 200	1 712	14,4	12,5	3 200	43	13,4	14,4
3. Smaalenene.....		144 500	2 135	14,8	13,9	98 800	1 454	14,7	13,9	45 700	681	14,9	14,0
4. Buskerud		117 300	1 763	15,0	14,4	84 300	1 258	14,9	14,1	33 000	505	15,3	15,3
5. Jarlsberg og Larvik		103 500	1 499	14,5	13,7	66 000	940	14,2	13,9	37 500	559	14,9	13,3
6. Hedemarken.....		130 000	1 842	14,2	14,0	122 200	1 751	14,3	14,2	7 800	91	11,7	11,1
7. Kristians		117 900	1 559	13,2	12,5	110 400	1 479	13,4	12,7	7 500	80	10,7	10,7
8. Bratsberg		101 900	1 324	13,0	14,2	75 800	995	13,1	14,1	26 100	329	12,6	14,3
9. Nedenes.....		74 300	1 209	16,3	16,6	54 700	902	16,5	17,8	19 600	307	15,7	13,4
10. Lister og Mandal.....		77 600	1 210	15,6	16,2	54 800	846	15,4	16,8	22 800	364	16,0	14,6
11. Stavanger		129 700	1 954	15,1	15,1	79 500	1 193	15,0	15,1	50 200	761	15,2	15,2
12. Søndre Bergenhus		135 900	1 801	13,3	14,0	135 900	1 801	13,3	14,0	-	-	-	-
13. Bergen		79 000	1 051	13,3	14,7	-	-	-	-	79 000	1 051	13,3	14,7
14. Nordre Bergenhus		90 100	1 337	14,8	13,6	89 000	1 326	14,9	13,6	1 100	11	10,0	13,0
15. Romsdal		141 900	2 010	14,2	14,5	111 600	1 628	14,6	15,1	30 300	382	12,6	12,0
16. Søndre Trondhjem		138 700	2 261	16,3	16,2	97 600	1 608	16,5	15,8	41 100	653	15,9	17,5
17. Nordre —		83 500	1 306	15,6	14,4	77 000	1 195	15,5	14,4	6 500	111	17,1	13,6
18. Nordland.....		159 800	2 084	13,0	12,3	148 300	1 944	13,1	12,3	11 500	140	12,2	12,4
19. Tromsø		76 900	1 172	15,2	13,7	67 400	1 030	15,3	13,6	9 500	142	15,0	14,7
20. Finnmarken		34 600	683	19,7	19,3	27 500	530	19,3	18,7	7 100	153	21,5	22,0

1905.

Døde i forhold til 1 000 levende fødte.

Nombre des décès par 1 000 enfants nés vivants.

Tabel III.										
	1905.	1904.	1903.	1902.	1901.	1900.	1899.	1898.	1897.	1896.
Riget.....	539	508	515	477	503	528	551	504	511	499
Byer	533	486	478	452	477	498	514	480	504	508
Bygder	541	517	532	489	513	542	567	514	513	495
Overøvrighets- distrikter:										
Kristiania	607	486	467	454	456	455	497	477	478	525
Akershus	586	474	531	443	516	520	611	511	494	485
Smaalenene	501	457	466	431	477	497	540	452	491	464
Buskerud	537	492	517	446	505	508	579	547	464	467
Jarlsb. og Larvik	543	509	552	476	550	520	664	554	545	523
Hedemarken	516	499	519	443	504	528	592	440	446	457
Kristians	522	475	490	433	464	453	547	433	426	456
Bratsberg	507	564	522	475	558	576	724	461	528	495
Nedenes... ..	634	632	616	533	585	600	614	565	654	593
Lister og Mandal	626	606	647	571	588	714	614	583	608	591
Stavanger	512	500	489	484	468	585	547	522	589	536
Søndre Bergenhus	486	508	510	500	562	589	538	540	573	497
Bergen	481	513	445	446	458	555	469	439	533	514
Nordre Bergenhus	603	530	522	581	521	587	528	517	536	474
Romsdal	520	564	543	474	474	522	545	528	531	487
Søndre Trondhjem	587	579	573	536	565	607	619	571	602	597
Nordre Trondhjem	617	575	571	533	565	541	556	559	609	586
Nordland	436	396	467	436	430	429	430	437	366	382
Tromsø	513	447	464	477	439	466	448	514	433	427
Finmarken	547	604	645	619	626	543	518	649	559	548

6,7 pct., difteri 3,4 pct., pleurit 3,2 pct., skarlagensfeber 3,0 pct., gigtfeber 2,4 pct., mæslinger 1,8 pct., vandkopper 1,4 pct. og rosen 1,2 pct.

De som angrepne av epidemisk sygdom anmeldte utgjorde 68,9 pro mille av den for aaret beregnede middelfolkemængde eller 0,2 pro mille mere end aaret forut. De største tal har Bergen med 137,8 pro mille, Buskerud, Smaalenene og Nedenes amter med henholdsvis 119,7, 98,7 og 85,9 pro mille. Dernæst kommer Stavanger, Kristiania, Jarlsberg og Larvik og Akershus amter, hvor antallet av angrepne likeledes i større eller mindre grad overstiger gennemsnittet for riget. Naar undtages Søndre Trondhjems amt har de øvrige amter mindre forholdstal end det gennemsnitlige; det mindste har Søndre Bergenhus amt med 24,4 pro mille, dernæst Nordre Bergenhus, Tromsø og Nordre Trondhjems amter. I forhold til aaret forut viser der sig en stigning i tilfældenes

Samtlige av lægerne anmeldte tilfælde av
Les maladies épidémiques

Tabel IV.	Samtlige anmeldte tilfælde av epidemiske sygdomme.		Anmeldte angrebne av epidemiske sygdomme av 1000 indbyggere.	Eks-ante-matisk tyfus.		Tyfoidefeber.		Cerebro-spinal-meningit.		Akut polio-myelit.		Børnekopper.	
	Tilf.	Dødsf.		Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Riget	157590	5783	68,9	14	3	930	86	77	38	981	106	71	6
Byer	82844	2511	124,4	-	-	498	39	23	8	68	12	34	2
Bygder	74746	3272	46,1	14	3	432	47	54	30	913	94	37	4
Overøvrighetsdistrikter:													
1. Kristiania	18136	1171	80,2	-	-	110	7	4	3	27	2	25	2
2. Akershus	8724	341	71,3	-	-	17	3	7	2	24	-	7	-
3. Smaalenene	14256	433	98,7	-	-	49	6	4	3	21	5	-	-
4. Buskerud	14035	322	119,7	-	-	19	1	3	2	30	3	2	-
5. Jarlsberg og Larvik	8095	261	78,2	-	-	31	3	2	-	-	-	-	-
6. Hedemarken	8349	268	64,2	-	-	5	1	6	5	36	5	-	-
7. Kristians	6404	227	54,3	-	-	31	3	3	-	31	4	-	-
8. Bratsberg	6461	188	63,4	-	-	11	1	1	-	3	-	3	-
9. Nedenes	6384	202	85,9	-	-	1	-	1	-	2	1	-	-
10. Lister og Mandal	4703	155	60,6	-	-	41	7	2	-	-	-	-	-
11. Stavanger	10601	335	81,6	-	-	17	2	5	2	2	-	8	-
12. Søndre Bergenhus	3315	223	24,4	-	-	69	6	2	1	17	2	1	-
13. Bergen	10889	280	137,8	-	-	49	3	10	2	3	-	-	-
14. Nordre Bergenhus	3498	169	38,8	-	-	18	2	-	-	6	2	9	2
15. Romsdal	7566	234	53,3	-	-	122	4	1	-	33	3	-	-
16. Søndre Trondhjem	9574	332	68,9	-	-	227	21	5	2	175	20	10	1
17. Nordre —	3678	157	44,0	-	-	15	1	1	1	108	28	6	1
18. Nordland	7530	230	47,1	4	1	57	10	18	13	363	23	-	-
19. Tromsø	3365	167	43,8	-	-	33	3	1	1	84	5	-	-
20. Finmarken	2027	88	58,6	10	2	8	2	1	1	16	3	-	-

antal for samtlige amter undtagen for Kristiania, Hedemarken, Søndre Bergenhus, Romsdal, Søndre og Nordre Trondhjem samt Finmarken. Stigningen var størst i Nedenes og Stavanger; nedgangen var størst i Søndre Trondhjem og Finmarken.

For 156 992 av de ialt opgivne 157 589 epidemiske sygdomstilfælde er deres optræden i de forskjellige maaneder opgivet. De fleste forekom i aarets 1ste kvartal, de færreste i 3dje.

Om antal av epidemiske sygdomstilfælde blandt 1 000 indvaanere i riget og dets overøvrighetsdistrikter findes oplysninger i tabel III.

Dødeligheten. De dødes antal utgjorde efter de av det Statistiske Centralbureau meddelte opgaver over folkemængdens bevægelse i 1905 33 793

epidemiske sygdomme fordelt paa amter.
dans les départements.

Skarlagensfeber.		Mæslin-ger.		Difteri (croup).		Blodgang.		Barsel-feber.		Pyæmi, septhæmi.		Rosen.		Røde hunde.
Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.
4781	130	2833	87	5436	444	110	7	257	75	395	153	1901	119	163
2293	71	1654	64	3183	237	26	1	63	19	135	63	890	73	116
2488	59	1179	23	2253	207	84	6	194	56	260	90	1011	46	47
537	14	405	41	1881	141	5	-	11	7	29	29	160	38	37
235	3	439	5	425	24	19	3	11	2	12	7	97	2	15
100	1	75	-	996	57	3	1	15	2	38	4	186	15	5
137	3	127	1	159	17	1	-	10	1	27	10	164	3	7
49	-	231	5	119	17	4	-	5	3	12	4	97	5	13
271	6	192	2	94	18	2	-	25	3	18	7	188	2	2
109	-	80	-	164	15	-	-	11	5	23	6	111	2	-
211	7	9	-	63	6	-	-	6	-	16	5	81	2	6
94	1	11	-	51	7	12	1	8	2	34	3	79	2	6
145	10	15	-	121	5	1	-	8	1	5	3	49	4	18
1493	51	1038	26	124	7	1	-	8	4	11	5	108	12	11
223	4	89	1	190	18	10	-	21	10	16	10	44	3	7
407	11	1	-	205	20	1	-	7	2	11	11	111	7	23
61	4	27	3	37	5	-	-	9	3	18	3	50	2	2
273	6	28	2	86	7	28	1	16	3	27	10	124	5	-
125	2	10	-	188	18	4	-	20	7	21	12	124	10	6
45	1	27	-	14	2	-	-	12	-	35	2	44	1	1
178	4	24	1	66	7	2	-	33	11	28	13	53	4	4
75	2	1	-	344	37	17	1	11	5	8	3	18	-	-
13	-	4	-	109	16	-	-	10	4	6	6	13	-	-

eller 14,8 pro mille av den beregnede tilstedeværende middelfolkemængde. I 1904 var dødeligheten 14,3 pro mille.

I bygderne (14,5 pro mille) var den 0,3 pct. lavere end gennemsnitsdødeligheten for riget og 0,3 pro mille høiere end aaret forut; i byerne (15,3 pro mille) var den 0,5 pro mille større end gennemsnitsdødeligheten for riget og 0,8 pro mille høiere end i 1904.

Sammenlignes dødeligheten i amterne (overøvrighetsdistrikterne) med rigets (jevnr. tabel II), viser den sig størst i Finmarkens amt, hvor den overstiger rigets med 4,9 pro mille; i Kristiania, Nedenes og Søndre Trondhjem overskred den ogsaa noget den gennemsnitlige (med fra 2,2 til 1,5 pro mille).

Samtlige av lægerne anmeldte tilfælde av
Les maladies épidémiques

Tabel IV (forts.).	Vand- kopper.		Kusma.		Kikhoste.		Akute katar- rer i aande- drætsorga- nerne.		Influenta.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Riket	2212	2	1010	1	11711	468	66167	1479	18281	138
Byer	1636	1	628	1	7079	293	36474	598	8725	58
Bygder	576	1	382	-	4632	175	29693	881	9556	80
Overøvrighetsdistrikter:										
1. Kristiania	270	1	162	1	1800	185	8134	235	546	14
2. Akershus	162	1	106	-	711	5	3334	87	662	5
3. Smaalenene	273	-	138	-	1562	28	5890	139	1233	4
4. Buskerud	185	-	165	-	2579	53	5781	66	1162	6
5. Jarlsberg og Larvik	101	-	16	-	573	14	3893	84	812	11
6. Hedemarken	85	-	180	-	314	12	3528	62	779	6
7. Kristians	79	-	37	-	300	16	2543	55	959	9
8. Bratsberg	41	-	12	-	543	6	2227	66	1397	9
9. Nedenes	89	-	8	-	79	6	2605	50	1757	11
10. Lister og Mandal ..	51	-	3	-	33	3	2069	42	1067	12
11. Stavanger	56	-	9	-	502	27	4157	88	970	6
12. Søndre Bergenhus ..	10	-	5	-	124	10	1206	49	305	6
13. Bergen	410	-	21	-	1237	37	4443	65	1547	11
14. Nordre Bergenhus ..	20	-	-	-	190	17	1228	31	752	7
15. Romsdal	69	-	110	-	678	34	2776	66	1207	10
16. Søndre Trondhjem ..	193	-	18	-	359	9	4872	106	622	2
17. Nordre —	31	-	9	-	53	5	1658	38	687	3
18. Nordland	48	-	11	-	56	-	3437	83	1060	1
19. Tromsø	29	-	-	-	7	-	1474	48	358	5
20. Finmarken	10	-	-	-	11	1	912	19	399	-

Mindst var dødeligheten i Nordland, Bratsberg, Kristians og Søndre Bergenhus amter samt Bergen by (med fra 1,8 til 1,5 pro mille mindre end gjennemsnittet). I Smaalenene og Nordre Bergenhus var dødeligheten den samme som for riget; i de øvrige amter var forskjellen under 1,0 pro mille.

I forhold til aaret forut var dødeligheten større i alle amter undtagen i Bratsberg, Nedenes, Lister og Mandal, Søndre Bergenhus, Bergen og Romsdals amter. Forholdstallet er steget med 0,1 pro mille i Søndre Trondhjem og op til 2,5 i Kristiania. Dødeligheten er sunket med 0,3 pro mille i Nedenes og Romsdal og nedover til 1,4 i Bergen. I Stavanger amt var dødeligheten den samme som i 1904.

En nærmere oversigt over de dodes antal og dødeligheten i 1904

epidemiske sygdomme fordelt paa amter.
dans les départements.

Lunge- betændelse.		Pleurit.		Gigtfeber.		Koldfeber.		Beriberi.		Akut diarré (kolerine).		Skjorbuk.		Pemfigus hos nyfødte.	
Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
10606	1646	5071	128	3771	76	37	1	10	1	20649	564	23	5	93	20
3783	570	1824	46	1500	18	26	-	8	-	12119	323	10	1	49	13
6823	1076	3247	82	2271	58	11	1	2	1	8530	241	13	4	44	7
789	250	233	16	289	11	2	-	-	-	2675	173	-	-	5	1
851	144	237	5	243	3	2	1	-	-	1106	38	1	1	1	-
957	115	379	9	336	3	-	-	-	-	1988	37	1	1	7	3
940	117	303	6	280	5	1	-	-	-	1939	25	6	2	8	1
547	91	192	8	143	-	3	-	1	-	1249	15	-	-	2	1
837	103	299	7	312	4	1	-	-	-	1175	25	-	-	-	-
767	87	225	7	235	4	-	-	-	-	692	13	2	1	2	-
356	53	148	6	188	1	-	-	-	-	1135	23	-	-	4	3
532	100	197	3	221	5	8	-	1	1	587	9	-	-	1	-
204	50	104	4	80	2	-	-	1	-	686	12	-	-	-	-
548	62	252	10	180	5	12	-	7	-	1074	27	-	-	8	1
332	76	164	7	128	8	1	-	-	-	348	12	-	-	3	-
426	66	248	10	203	2	7	-	-	-	1503	29	1	-	15	4
416	65	180	7	121	3	-	-	-	-	351	12	-	-	3	1
432	44	522	8	195	3	-	-	-	-	835	27	-	-	4	1
599	77	431	9	176	3	-	-	-	-	1373	31	5	-	11	2
269	52	140	1	126	4	-	-	-	-	392	17	1	-	4	-
428	34	536	3	176	4	-	-	-	-	939	16	-	-	9	2
256	39	175	1	89	4	-	-	-	-	379	13	-	-	6	-
120	21	106	1	50	2	-	-	-	-	223	10	6	-	-	-

og 1905 i forhold til den beregnede tilstedeværende middelfolkemængde i riget, dets bygder og byer med fordeling paa overøvrighetsdistrikter findes i tabel II, side 6*.

Tabel III (side 7*) viser forholdet mellem levende fødte og døde i de ti aar fra 1896 til 1905.

Epidemiske sygdomme. I tabel IV (side 8* og flg.) gives en oversigt over samtlige av lægerne opgivne tilfælde og dødsfald av epidemiske sygdomme samt disses fordeling paa overøvrighetsdistrikterne.

Tabel V (side 12* og 13*) giver oplysning om tiden for de epidemiske sygdomstilfældes optræden og de sykes køn og alder, forsaavidt opgaver

De av lægerne opgivne tilfælde av epidemiske sygdomme efter maaned, kjøen og alder.
Le nombre des cas des maladies épidémiques traités par mois, par sexe et par âge.

Tabel V. Sygdom.	Ialt anmeldte tilfælde.	Procentfor- hold til samt- lige opgivne tilfælde av epidemiske sygdomme.	Ialt anmeldte dødsfald.	Procent døde av samtlige tilfælde av samme syg- dom.	Kjøn og alder (par sexe et âge).				Tiden er op- givet for antal be- handlede.
					1		2		
					Børn (under 15 aar).		Voksne (over 15 aar).		
					Mandkjøn.	Kvindekj.	Mandkjøn.	Kvindekj.	
Eksantematisk tyfus	14	0,009	3	21,4	6	-	2	5	14
Tyfoidefeber	930	0,6	86	9,2	113	109	348	353	926
Cerebrospinalmeningit	77	0,05	38	49,3	22	24	20	11	72
Akut poliomyelit	981	0,6	106	10,8	378	334	132	117	964
Børnekopper	71	0,05	6	8,5	7	6	37	21	71
Skarlagensfeber	4781	3,0	130	2,7	2107	2273	154	242	4769
Mæslinger	2833	1,8	87	3,1	1321	1279	85	146	2830
Difteri (croup)	5436	3,4	444	8,2	2021	2030	545	828	5427
Blodgang	110	0,06	7	6,4	44	36	13	17	107
Barselfeber	257	0,16	75	29,2	-	1	-	256	242
Pyæmi, septhæmi	395	0,25	153	38,7	39	25	192	116	336
Rosen	1901	1,2	119	6,3	134	148	637	943	1887
Røde hunde	163	0,1	-	-	77	70	6	8	163
Vandkopper	2212	1,4	2	0,09	991	1089	74	58	2211
Kusma	1010	0,6	1	0,10	335	328	234	99	1007
Kikhoste	11711	7,4	468	4,0	5427	5784	175	229	11695
Akute katarer i aandedrætsorganerne	66167	42,0	1479	2,2	15364	14876	18276	17469	65928
Influenta	18281	11,6	138	0,8	1710	1870	7476	7071	18235
Lungebetændelse	10606	6,7	1646	15,5	2578	2046	3240	2705	10587
Pleurit.	5071	3,2	128	2,5	536	401	2380	1712	5059
Gigtfeber	3771	2,4	76	2,0	453	411	1373	1510	3753
Koldfeber	37	0,02	1	2,7	5	1	30	1	37
Beri-beri	10	-	1	10,0	-	-	10	-	9
Akut diarré (kolerine)	20649	13,1	564	2,7	6016	5324	4907	4370	20560
Skjærbuk	23	0,01	5	21,7	2	3	13	5	18
Pemfigus (hos nyfødte)	93	0,06	20	21,5	47	46	-	-	85
Tilsammen	157590		5783		39733	38514	40359	38292	156992

Tabel V (forts.).

Sygdom.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Eksantematisk tyfus.....	-	-	-	5	5	1	-	-	-	-	-	3
Tyfoidefeber.....	53	46	97	68	62	49	82	100	134	73	86	76
Cerebrospinalmeningit.....	3	5	7	3	7	4	8	15	7	3	3	7
Akut poliomyelit.....	4	3	9	29	24	18	96	267	218	154	104	38
Børnekopper.....	23	8	2	17	3	11	7	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber.....	448	385	364	267	272	703	393	288	362	430	469	388
Mæslinger.....	511	338	237	183	275	346	163	66	105	147	253	206
Difteri (croup).....	572	518	444	414	335	378	420	410	419	506	486	525
Blodgang.....	6	8	3	1	22	15	22	9	-	10	2	9
Barselfeber.....	31	18	21	24	21	14	15	15	22	24	20	17
Pyæmi, septhæmi.....	32	19	21	28	21	25	23	30	32	32	42	31
Rosen.....	196	169	176	175	162	168	123	115	121	139	183	160
Røde hunde.....	14	18	15	21	3	13	8	4	9	13	14	31
Vandkopper.....	355	240	234	188	190	162	86	47	82	140	270	217
Kusma.....	104	143	151	115	128	88	42	30	35	20	57	94
Kikhoste.....	628	753	715	746	979	1097	972	1094	796	982	1365	1568
Akute katarrer i aandedrætsorganerne.....	8505	8689	8993	6944	5350	4258	2846	2637	3131	4229	5149	5197
Influenta.....	5586	4372	3063	1514	945	468	344	267	227	356	468	625
Lungebetændelse.....	1224	1191	1370	1329	1172	785	415	330	380	620	870	901
Pleurit.....	474	453	531	510	449	448	409	412	333	344	370	326
Gigtfeber.....	373	310	405	366	383	326	275	233	230	234	317	301
Koldfeber.....	6	2	5	-	3	7	3	2	1	5	1	2
Beri-beri.....	-	-	-	-	-	1	-	-	-	6	1	1
Akut diarré (kolerine).....	1336	1146	1210	970	1205	2001	3058	3666	2126	1457	1321	1064
Skjærbuk.....	2	1	2	2	2	-	3	1	4	1	-	-
Pemfigus (hos nyfødte).....	9	4	7	10	12	4	4	14	6	6	4	5
Tilsammen	20495	18839	18082	13929	12030	11390	9817	10052	8780	9931	11855	11792

1905.

13*

derom haves; desuten oplyser tabellen om de enkelte sygdommes procentforhold til samtlige, kjendte tilfælde av epidemiske sygdomme samt om dødelighetsprocenten.

Tabel VI (side 15*) giver en oversigt over de i samtlige byer anmeldte epidemiske sygdomstilfælde med angivelse av procentforholdet til alle i riget kjendte tilfælde av samme sygdom. Tabellen er utarbeidet efter de til medicinaldirektøren for hver maaned indsendte, epidemiske lister fra byerne.

Tabel VII (side 16* og 17*) giver en oversigt over fordelingen av de epidemiske sygdomstilfælde og dødsfald paa de forskjellige amters byer.

Uoverensstemmelsen mellem de to sidste tabeller beror paa, at de ikke omfatter ganske de samme sygdomme; simpel feber samt kataralsk og follikulær angina er saaledes medtaget paa tabel VI, men ikke paa tabel VII, hvor derimot beri-beri og pemfigus neonatorum er medtaget. Desuten er de ved den førstnævnte tabels utarbeidelse benyttede, maanedlige lister fra byerne tildels rettet ved senere indkomne opgaver.

I slutningen av den almindelige beretning (tabel XXXIX) er for enkelte epidemiske sygdomme indtaget opgaver over disses fordeling paa hver maaned inden de enkelte lægedistrikter med særlig anførsel for byer og bygder.

Tyfoidefeber (Ileotyphus, febris typhoidea) forekom noget hyppigere end aaret forut (0,37 mot 0,41 pro mille av befolkningen). Tilfældene var hyppigst i 3dje kvartal. De fleste tilfælde er anmeldt fra Søndre Trondhjem, Romsdal og Kristiania (jfr. tab. IV). I førstnævnte amt forekom de fleste i Trondhjem by, hvor sygdommens store utbredning antagelig skyldes inficeret melk fra et meieri.

I første rubrik av tabel VIII (side 18*) er angivet antallet av angrepne av tyfoidefeber blandt 1 000 indvaanere i riget og dets amter i 1905 og 1904.

Til oplysning om sygdommens utbredning blandt befolkningen inden de forskjellige lægedistrikter er der til den almindelige beretning føiet et farvelagt kart.

Av **cerebrospinalmeningit** (meningitis cerebrospinalis epidemica) opgives tilsammen 77 tilfælde med 38 dødsfald.

Av **akut poliomyelit** er anmeldt 981 tilfælde med 106 dødsfald.

Skarlagensfeber (scarlatina) viser adskillig tiltagen (4 781 mot 3 013 i 1904 og 3 593 i 1903); ialt angrepes 2,1 pro mille av befolkningen mot 1,3 i 1904 og 1,6 pro mille i 1903. Sygdommen forekom hyppigst i Stavanger by og omegn. Gjennemsnittsdødeligheten av denne sygdom for det hele land var 2,7 pct.

I anden rubrik av tabel VIII (side 18*) findes en oversigt over angrepne av skarlagensfeber blandt 1 000 indvaanere i riget og dets amter for 1905 og 1904.

Mæslinger viser betydelig nedgang (2 833 mot 7 037 i 1904 og 14 595 i 1903). De fleste er anmeldt fra Stavanger by. Gjennemsnittsdødeligheten var 3,1 pct.

Difteri (croup) optraadte adskillig hyppigere end aaret forut (5 436 tilfælde med 444 dødsfald mot henholdsvis 4 132 og 318 i 1904). De fleste angrepne opgives fra Kristiania, Smaalenene og Akershus. Gjennemsnittsdødeligheten var 8,2 pct. (i 1904 7,7 pct. og i 1903 7,8 pct.)

De i byerne anmeldte tilfælde av epidemiske sygdomme¹⁾.

Les maladies épidémiques dans les villes.

Tabel VI.															
Sygdom.	Antalkjendte tilfælde.	Procentfor- hold til de i hele riget anmeldte tilfælde av samme sygdom.	Antal anmel- dte dødsfald.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Eksantematisk tyfus	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidefeber	523	56,2	33	27	14	77	20	38	19	41	69	91	36	61	30
Cerebrospinalmeningit	25	32,5	9	4	2	2	-	2	2	3	-	4	1	1	4
Simpel feber	410	-	-	24	7	15	9	27	59	72	30	36	30	41	60
Barsel-feber	63	24,5	16	6	4	4	6	7	6	2	2	3	8	6	9
Børnekopper	34	47,9	2	19	4	2	9	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	1620	73,2	-	306	199	147	137	144	106	44	27	47	76	219	168
Skarlagensfeber	2291	47,7	49	195	156	144	127	105	528	252	120	155	176	170	163
Røde hunde	137	84,0	-	21	6	20	14	11	11	4	-	1	20	11	18
Mæslinger	1675	59,1	61	378	216	152	100	185	229	90	32	67	63	87	76
Rosen	889	46,8	63	85	78	78	86	78	76	54	46	57	78	106	67
Pyæmi, septhæmi	121	30,6	43	6	7	12	8	5	10	6	11	11	11	22	12
Kikhoste	7069	60,4	289	519	561	530	493	542	610	457	502	436	600	825	994
Difteri	3775	69,1	214	536	372	319	325	238	235	219	204	215	362	350	400
Strupehoste	29	6	6	2	7	10	-	2	1	-	1	-	2	4	-
Kusma	630	62,4	-	69	100	111	76	75	64	17	9	12	10	23	64
Akute katarer i luftveiene og bronkit	35932	54,3	396	4795	4895	4668	3495	2515	2263	1305	1319	1870	2571	3097	3139
Katarralsk og follikulær angina	7406	-	-	912	825	846	611	566	546	338	382	443	610	732	595
Influenza	8688	47,5	43	3289	2563	1104	496	222	142	120	79	73	122	189	289
Lungebetændelse	3782	35,7	498	401	428	430	451	390	313	162	133	154	221	332	367
Pleurit	1818	35,8	29	167	169	164	172	174	148	127	136	150	130	144	137
Gigtfeber	1514	40,1	14	131	102	159	151	145	127	116	106	118	104	136	119
Koldfeber	25	67,6	-	5	2	3	-	3	5	1	2	1	1	-	2
Akut diarré og indenlandsk kolera	12089	58,5	314	806	670	667	563	706	1153	1601	2237	1354	908	781	643
Blødgang	21	19,1	2	2	-	-	1	12	3	1	-	-	-	1	1
Skjærbuk	9	40,9	-	1	-	-	2	1	-	2	-	3	-	-	-
Tilsammen	90575	-	2081	12706	11387	9664	7352	6193	6656	5034	5447	5301	6140	7338	7357
Veneriske saar	479	-	-	37	32	34	33	51	31	43	57	35	27	27	72
Nye tilfælde af chanker og syfilis	1161	-	6	106	82	79	89	90	88	74	103	97	86	79	188
Gonorré og uretrit	3733	-	-	313	249	290	277	182	260	307	356	321	301	256	621

¹⁾ Summerne stemmer for en del ikke med de enkelte maanedslister, idet feil er rettet, og opgaver, der kom for sent inden listens trykning, her er medtaget.

Epidemiske sygdomme i amternes byer.
Les maladies épidémiques dans les villes par départements.

Tabel VII. Sygdom.	Ialt kjendte		1		2		3		4		5		6		7		8		9		10		11	
	Tilfælde.	Dødsfald.	Kristiania.		Akershus amt.		Smaale- nenes amt.		Buskerud amt.		Jarlsberg og Larvik amt.		Hede- markens amt.		Kristians amt.		Brats- berg amt.		Nedenes amt.		Lister og Mandal amt.		Sta- vanger amt.	
			Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidefeber	498	39	110	7	3	-	15	4	2	-	21	2	1	-	1	1	2	-	1	-	27	5	13	2
Cerebrospinalmeningit	23	8	4	3	-	-	2	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2	1
Poliomyelit	68	12	27	2	-	-	3	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Børnekopper	34	2	25	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	-
Skarlagensfeber	2293	71	537	14	12	-	12	1	36	-	21	-	28	1	1	-	43	1	15	-	35	1	933	38
Mæslinger	1654	64	405	41	-	-	34	-	24	-	182	3	87	-	8	-	2	-	5	-	3	-	888	19
Difteri (croup)	3183	237	1881	141	-	-	407	33	22	3	61	8	7	-	24	1	44	4	13	1	102	3	44	5
Blodgang	26	1	5	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Barselfeber	63	19	11	7	-	-	9	1	5	1	1	-	1	-	3	-	4	-	-	-	2	-	4	2
Pyæmi, septhæmi	135	63	29	29	-	-	25	2	3	1	4	2	-	-	3	-	2	2	14	1	1	-	8	2
Rosen	890	73	160	38	-	-	112	9	60	-	66	3	21	-	13	-	46	1	36	-	28	1	76	8
Røde hunde	116	-	37	-	-	-	5	-	1	-	12	-	-	-	-	-	5	-	2	-	18	-	11	-
Vandkopper	1636	1	270	1	-	-	233	-	130	-	89	-	12	-	29	-	33	-	68	-	39	-	54	-
Kusma	628	1	162	1	1	-	96	-	120	-	13	-	82	-	2	-	5	-	6	-	3	-	8	-
Kikhoste	7079	293	1800	185	12	-	1167	11	937	27	390	7	64	-	10	-	409	3	21	1	28	1	387	10
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	36474	598	8134	235	12	-	3687	45	2290	30	2805	35	495	2	472	-	1269	22	1222	19	1368	9	3551	45
Influenta	8725	58	546	14	11	-	838	2	455	4	420	4	120	-	149	-	887	3	1004	4	775	9	793	3
Lungebetændelse	3783	570	789	250	21	2	439	33	212	24	353	40	60	10	67	4	157	21	238	33	96	17	326	23
Pleurit	1824	46	233	16	1	-	190	4	82	-	125	2	26	1	18	1	58	4	82	2	34	-	150	1
Gigtfeber	1500	18	289	11	3	1	198	-	70	1	89	-	38	-	16	-	93	-	76	-	34	2	114	-
Koldfeber	26	-	2	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	12	-
Akut diarré (kolerine)	12119	323	2675	173	16	-	1398	20	744	10	955	7	204	-	183	1	625	7	297	3	487	3	899	21
Skjorbuk	10	1	-	-	-	-	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Beri-beri	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	7	-
Pemfigus (hos nyfødte)	49	13	5	1	-	-	3	3	4	-	1	1	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	5	1
Tilsammen	82844	2511	18136	1171	92	3	8874	171	5201	101	5611	114	1247	14	999	8	3685	69	3105	65	3083	51	8294	181

Epidemiske sygdomme i amternes byer.
Les maladies épidémiques dans les villes par départements.

Tabel VII (forts.).		13		14		15		16		17		18		19		20	
Sygdom.		Bergen.		Nordre Bergenhus amt.		Romsdals amt.		Søndre Trondhjems amt.		Nordre Trondhjems amt.		Nordlands amt.		Tromsø amt.		Finmarkens amt.	
		Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Tyfoidfeber		49	3	-	-	79	1	156	10	2	-	5	-	8	2	3	2
Cerebrospinalmeningit		10	2	-	-	1	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Poliomyelit		3	-	-	-	-	-	16	5	5	-	5	2	5	1	2	-
Børnekopper		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber		407	11	1	-	96	1	30	1	7	-	33	-	41	2	5	-
Mæslinger		1	-	-	-	10	1	1	-	4	-	-	-	-	-	-	-
Difteri (croup)		205	20	-	-	18	2	136	10	-	-	2	-	171	6	46	-
Blodgang		1	-	-	-	17	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Barselfeber		7	2	-	-	4	1	2	1	2	-	3	2	1	1	4	1
Pyæmi, septhæmi		11	11	-	-	14	4	2	2	9	1	5	1	-	-	5	5
Rosen		111	7	-	-	66	1	65	4	5	-	12	1	5	-	8	-
Røde hunde		23	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper		410	-	3	-	57	-	165	-	1	-	16	-	19	-	8	-
Kusma		21	-	-	-	100	-	3	-	2	-	4	-	-	-	-	-
Kikhoste		1237	37	1	1	300	6	275	3	-	-	31	-	-	-	10	1
Akute katarrer i aandedræts- organerne		4443	65	61	-	1112	17	3331	48	259	4	608	4	712	11	643	7
Influenza		1547	11	41	-	612	4	21	-	61	-	123	-	121	-	201	-
Lungebetændelse		426	66	4	-	136	4	258	28	23	2	56	3	38	4	84	6
Pleurit		248	10	7	-	177	-	182	4	24	-	85	1	33	-	69	-
Gigtfeber		203	2	4	-	75	-	84	-	33	-	26	-	30	-	25	1
Koldfeber		7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut diarré (kolerine)		1503	29	28	-	503	13	1003	25	46	4	247	-	146	1	160	6
Skjorbuk		1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-
Beriberi		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos nyfødte)		15	4	-	-	-	-	7	1	1	-	2	1	4	-	-	-
Tilsammen		10889	280	150	1	3377	56	5739	142	484	11	1264	16	1335	28	1279	29

1905.

17*

Angrepne av 1 000 indvaanere av tyfoidfeber, skarlagensfeber, difteri og lungebetændelse.

Nombre des cas de la fièvre typhoïde, de la scarlatine, de la diphthérie et de la pneumonie par 1 000 habitants.

Tabel VIII.		Tyfoidfeber.		Skarlagensfeber.		Difteri.		Lungebetændelse.	
Riget og overøvrighetsdistrikter.		1905.	1904.	1905.	1904.	1905.	1904.	1905.	1904.
Riget		0,4	0,4	2,1	1,3	2,4	1,8	4,6	4,8
Byer		0,7	0,6	3,4	1,8	4,8	3,1	5,7	5,7
Bygder		0,3	0,3	1,5	1,1	1,4	1,3	4,2	4,4
Amter:									
1. Kristiania		0,5	0,2	2,4	1,5	8,3	5,1	3,5	2,8
2. Akershus		0,1	0,1	1,9	1,1	3,5	2,2	7,0	6,3
3. Smaalenene		0,3	0,1	0,7	0,6	6,9	3,3	6,6	6,6
4. Buskerud		0,2	0,2	1,2	1,6	1,4	0,6	8,0	8,8
5. Jarlsberg og Larvik		0,3	0,1	0,5	0,8	1,2	0,2	5,3	3,6
6. Hedemarken		-	0,1	2,1	1,5	0,7	0,4	6,4	7,3
7. Kristians		0,3	0,1	0,9	1,1	1,4	0,3	6,5	6,0
8. Bratsberg		0,1	0,1	2,1	1,5	0,6	0,4	3,5	3,4
9. Nedenes		-	0,2	1,3	0,5	0,7	0,3	7,2	6,2
10. Lister og Mandal		0,5	0,5	1,9	2,1	1,6	0,1	2,6	2,6
11. Stavanger		0,1	0,2	11,5	2,7	1,0	1,1	4,2	4,3
12. Søndre Bergenhus		0,5	0,7	1,6	1,3	1,4	1,4	2,4	3,2
13. Bergen		0,6	0,8	5,2	1,6	2,6	1,5	5,4	5,4
14. Nordre Bergenhus		0,2	0,3	0,7	1,2	0,4	1,5	4,6	4,3
15. Romsdal		0,9	0,6	1,9	1,1	0,6	1,5	3,0	5,1
16. Søndre Trondhjem		1,6	1,6	0,9	0,7	1,4	2,5	4,3	6,0
17. Nordre —		0,2	0,2	0,5	1,7	0,2	0,5	3,2	4,7
18. Nordland		0,4	0,5	1,1	1,4	0,4	0,8	2,7	2,6
19. Tromsø		0,4	0,4	1,0	1,5	4,5	7,9	3,3	2,5
20. Finnmarken		0,2	0,4	0,4	0,6	3,2	3,3	3,5	3,5

I tredje rubrik av tabel VIII findes en oversigt over angrepne av difteri (croup) blandt 1 000 indvaanere i riget og dets amter i aarene 1905 og 1904.

Til oplysning om sygdommens utbredning blandt befolkningen inden de forskjellige lægedistrikter er der til den almindelige beretning føiet et farvelagt kart.

Av **blodgang** (dysenteria) er opført 110 tilfælde med 7 dødsfald (mot henholdsvis 80 og 6 i 1904).

Barselfeber (febris puerperalis). Tabel IX (næste side) giver en oversigt over antallet av barselkvinder, dødeligheten paa barselseng samt tilfælde og dødsfald av barselfeber med fordeling paa overøvrighetsdistrikterne.

Dødsfald paa barselseng.

Décès pendant les couches dans les départements.

Tabel IX.	Antal barsel- kvinder.	Døde paa barselseng ifølge		Barselfeber.				Av 1000 barselkvinder døde ¹⁾ i	
		pre- ster- nes opga- ver.	læ- gernes op- gaver.	Av lægerne opgivne				1905.	1904.
				til- fælde.	an- gripne av 1000 fø- dende.	døds- fald.	døds- pro- cent av an- grip- ne.		
Riget	63277	153	163	257	4,1	75	29,2	2,4	2,6
Byer	19327	34	40	63	3,3	19	30,2	1,8	2,0
Bygder	43950	119	123	194	4,4	56	28,9	2,7	2,9
Amter:									
1. Kristiania	6392	10	18	11	1,7	7	63,6	1,6	1,3
2. Akershus	2998	9	8	11	3,7	2	18,2	3,0	2,2
3. Smaalenene	4305	8	7	15	3,5	2	13,3	1,9	3,4
4. Buskerud	3323	4	6	10	3,0	1	10,0	1,2	1,2
5. Jarlsberg og Larvik	2779	5	9	5	1,8	3	60,0	1,8	1,8
6. Hedemarken	3579	8	5	25	7,0	3	12,0	2,2	1,3
7. Kristians	3016	9	10	11	3,6	5	45,5	3,0	0,9
8. Bratsberg	2643	5	3	6	2,3	-	-	1,9	4,6
9. Nedenes	1924	4	5	8	4,2	2	25,0	2,1	2,5
10. Lister og Mandal	1946	4	4	8	4,1	1	12,5	2,1	2,4
11. Stavanger	3855	11	5	8	2,1	4	50,0	2,9	3,8
12. Søndre Bergenhus	3737	17	17	21	5,6	10	47,6	4,6	2,6
13. Bergen	2213	6	4	7	3,2	2	28,6	2,7	2,6
14. Nordre Bergenhus	2234	7	6	9	4,0	3	33,3	3,1	3,5
15. Romsdal	3899	11	7	16	4,1	3	18,7	2,8	4,4
16. Søndre Trondhjem	3885	8	13	20	5,2	7	35,0	2,1	1,3
17. Nordre —	2133	4	2	12	5,6	-	-	1,9	2,9
18. Nordland	4822	10	15	33	6,8	11	33,3	2,1	2,8
19. Tromsø	2317	6	11	11	4,8	5	45,5	2,6	3,8
20. Finmarken	1277	7	8	10	7,8	4	40,0	5,5	8,7

¹⁾ Beregnet efter det av presterne opgivne antal dødsfald.

Av denne sygdom er det opgivne antal angrepne noget mindre end aaret forut (4,1 pro mille av samtlige barselkvinder mot 5,3 pro mille i 1904). Forholdsvis hyppigst anmeldtes sygdommen fra Finmarken, Hedemarken og Nordland (henholdsvis 7,8, 7,0 og 6,8 pro mille), sjældnest fra Kristiania (1,7 pro mille) og Jarlsberg og Larvik amt (1,8 pro mille).

Dødeligheten paa barselseng. Av samtlige barselkvinder døde, efter de av presterne meddelte opgaver, paa barselseng i 1905 153 eller 2,4 pro mille (i 1904 2,6). Dødeligheten i bygderne (2,7) var større end i byerne

Dødsårsager for barselkvinder. Døde efter obstetriciske operationer.

Causes de décès pendant les couches. Décès après des opérations obstétricales.

Dødsårsager.	Antal dødsfald paa barselseng.	Derav i		Dødsfald efter følgende operationer.								
		byer.	bygder.	Ialt.	Tangforløsning.	Vending.	Ultrækning.	Partus prænaturus artificialis.	Keisersnit.	Perforation.	Embryotomi.	Efterbyrdsoperation.
Barselfeber	75	19	56	3	-	2	-	-	-	-	-	1
Barselkrampe	31	9	22	8	4	1	1	1	1	-	-	-
Emboli og trombose	{ (1) 10 }	1	9	3	2	-	-	-	-	1	-	-
Blødning	26	4	22	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Livmoderbristning	{ (1) 4 }	-	4	1	-	-	-	-	-	1	-	-
Dystoki	6	-	6	2	-	1	-	-	-	-	-	1
Ektopisk svangerskab	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Abort	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Avkræftelse	-	-	-	2	-	-	-	-	1	-	1	-
Cancer uteri	-	-	-	2	-	-	-	-	2	-	-	-
Hjertelammelse	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Hyperemesis	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Influensapneumoni	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Kollaps	1	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Mola hydatidea	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Phlegmasia alba dolens	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Puerperalmani	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pyosalpingit	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Retentio placentæ	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Uræmi	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-
Ukjendt eller uopg. dødsårsag	{ (1) 1 }	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	1) 163	40	123	28	8	7	1	1	4	3	1	3

¹⁾ De i denne kolonne indklamrede tal angiver tilfælde, der er opført paa lægernes lister over obstetriciske operationer, men ikke paa dødslisterne under dødsfald paa barselseng, ialfald ikke under samme dødsårsag.

(1,8). Gjennemsnittsdødeligheten var størst i Finmarken og Søndre Bergenhus amter (henholdsvis 5,5 og 4,6), mindst i Buskerud og Kristiania (henholdsvis 1,2 og 1,6 pro mille).

Gjennemsnittsdødeligheten av barselfeber var 29,2 pct. Av samtlige barselkvinder døde 1,2 pro mille av denne sygdom, i byerne 1,0 pro mille og i bygderne 1,3 pro mille.

Indkomne tilfælde av gonorré og uretrit paa sykehusene.

Cas nouveaux de gonorrhée et de la urethrite dans les hôpitaux.

Tabel XI.	Sygdom.	Tilsammen behandlede tilfælde.	Voksne.		Fordeling paa amterne:																			
			Mænd.	Kvinder.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	13	15	16	17	18	19	20		
					Kristiania by.	Akershus.	Smaalene.	Buskerud.	Jarlsberg og Larvik.	Hedemarken.	Kristians.	Bratsberg.	Nedenes.	Lister og Mandal.	Stavanger.	Bergens by.	Romsdal.	Søndre Trondhjem.	Nordre Trondhjem.	Nordland.	Tromsø.	Finnmarken.		
Gonorré og uretrit		250	163	87	54	-	6	6	20	2	.	4	2	2	16	59	3	20	5	21	12	18		

Blandt de ovennævnte 153 døde paa barselseng var alderen følgende:

11	var under	20 aar.
63	« mellem 20 og 30	—
61	« — 30 « 40	—
18	« — 40 « 50	—

Dødsfaldene paa barselseng (egentlig de døde barselkvinders begravelser) fordelte sig saaledes paa maanederne:

Januar	20	Mai	9	September	18
Februar	12	Juni	11	Oktober	7
Mars	15	Juli	8	November	11
April	12	August	18	December	10

2 var død i december 1904.

Tiden i barselsengen er nærmere angivet for 74 dødsfald:

1ste døgn	10	8de døgn	4
2det —	6	9de —	2
3dje —	5	10de —	3
4de —	5	11te —	4
5te —	4	12te —	1
6te —	4	13de —	4
7de —	5	14de —	7

Tilsammen i	1ste uke	39.
-	2den	25.
-	3dje	6.
-	4de	2.
-	8de	1.
-	9de	1.

Paa lægernes dødslist er opført 163 dødsfald paa barselseng med angivelse av dødsårsager, se tabel X (side 20*), hvor tillike dødsårsagerne for de efter obstetriciske operationer døde kvinder er anført.

Røde hunde (rubeolæ) synes at have havt liten utbredning.**Vandkopper** (varicellæ) optraadte forholdsvis hyppig.**Kusma** forekom noget mindre hyppig end i de nærmest foregaaende aar.Av **kikhoste** (tussis convulsiva) opgaves et betydelig større antal angrepne end det gjennemsnitlige. De fleste tilfælde er anmeldt i 4de kvartal.

Utenfor sykehus behandlede tilfælde av veneriske sygdomme.
Cas des maladies vénériennes traités en dehors des hôpitaux.

Tabel XII.		Veneriske saar og syfilis.							Gonorré og uretrit.					
		Tilsammen behandlet.	Kjøn og alder.				Veneriske saar.	Sygds.formfor syfilis.		Tilsammen behandlet.	Kjøn og alder.			
			Børn.		Voksne.			konstitu- tionel.	hereditær.		Børn.		Voksne.	
Md.	Kv.	Md.	Kv.			Md.	Kv.	Md.	Kv.					
Riget	1648	37	47	543	214	507	1051	90	4424	10	17	2175	342	
Amter:														
1. Kristiania	1) 659	-	-	-	-	262	372	25	2) 1450	-	-	-	-	
2. Akershus	18	2	1	10	5	3	11	4	43	-	-	35	8	
3. Smaalenene	45	1	3	27	14	8	34	3	132	1	2	117	12	
4. Buskerud	44	1	2	31	10	16	26	2	149	1	-	140	8	
5. Jarlsberg og Larvik	48	1	1	39	7	10	37	1	154	-	1	145	8	
6. Hedemarken	8	-	-	4	4	4	4	-	53	-	-	49	4	
7. Kristians	11	-	1	7	3	1	9	1	48	-	-	38	10	
8. Bratsberg	44	4	6	21	13	5	36	3	78	-	-	64	11	
9. Nedenes	23	1	1	14	2	5	16	2	72	1	-	63	8	
10. Lister og Mandal	18	1	-	10	7	3	14	1	66	-	-	60	6	
11. Stavanger	110	5	8	70	27	16	82	12	316	-	1	277	38	
12. Søndre Bergenhus	7	1	1	3	2	2	5	-	19	-	-	14	3	
13. Bergen	3) 142	-	-	-	-	59	80	3	4) 425	-	-	-	-	
14. Nordre Bergenhus	10	-	1	4	5	3	7	-	10	-	-	8	2	
15. Romsdal	49	-	-	41	7	20	29	-	170	-	1	152	17	
16. Søndre Trondhjem	223	14	14	142	53	54	146	23	501	-	5	437	59	
17. Nordre —	19	1	1	9	8	8	9	2	52	1	1	34	16	
18. Nordland	102	2	3	68	29	19	80	3	405	3	2	305	95	
19. Tromsø	33	1	1	19	12	8	23	2	151	-	-	124	27	
20. Finmarken	35	2	3	24	6	1	31	3	130	3	4	113	10	

¹⁾ Derav mandkjøn 562, kvindekjøn 97. ²⁾ Derav mandkjøn 1344, kvindekjøn 6. ³⁾ Derav mandkjøn 131, kvindekjøn 11. ⁴⁾ Derav mandkjøn 401, kvindekjøn 24.

Til- og afgang av spedalske i anstalterne.

Tableau des lépreux dans les hospices.

Tabel XIII.	Tilbake- liggende fra 1904.			Indkomne i 1905.			Tilsammen be- handlet.			Avgang.												Tilbake- liggende ved utgangen av 1905.			Spedalsk- hetens form for tilbake- liggende. Tuber- kulos. Ang- stetisk. Blandet.			Antal for- plei- nings- dage.	Dag- lig mid- del- belæg.
										Hel- bredet.			Utgaaet i bedring.			Uhel- bredet.			Død.										
	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.		
Pleiestiftelsen nr. 1 ¹⁾	101	35	66	8	2	6	109	37	72	-	-	-	-	-	-	1	-	1	11	3	8	97	34	63	34	56	7	36126	98,9
St. Jørgens hospital ²⁾	36	10	26	-	-	-	36	10	26	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	35	10	25	3	29	3	13029	35,7
Reitgjerdets pleie- stiftelse	121	57	64	19	10	9	140	67	73 ³⁾	1	-	1	-	-	-	3	2	1	15	11	4	121	54	67	61	60	-	44694	122,7
Tilsammen	258	102	156	27	12	15	285	114	171	1	-	1	-	-	-	4	2	2	27	14	13	253	98	155	98	145	10	93849	257,3

¹⁾ Omfatter baade kur- og pleieavdelingen. ²⁾ Der optages fremdeles ingen nye patienter i hospitalet. ³⁾ Indkom i 1904 som lidende av lepra anæsthetica, utskreves i 1905 som ikke spedalsk.

1905.

Oversigt over antallet av kjendte spedalske i 1856, 1875, 1885, 1890, 1895, 1900 og 1905. De spedalske paa stiftelserne er fordelt paa de amter, hvor de hører hjemme.

Tabel XIV.	Spedalske ved udgangen av:																				
	1856.			1875.			1885.			1890.			1895.			1900.			1905.		
	Til- sam- men.	Derav		Til- sam- men.	Derav		Til- sam- men.	Derav		Til- sam- men.	Derav		Til- sam- men.	Derav		Til- sam- men.	Derav				
		utenfor stiftelserne.	paa stiftel- serne.		utenfor stiftelserne.	paa stiftel- serne.		utenfor stiftelserne.	paa stiftel- serne.		utenfor stiftelserne.	paa stiftel- serne.		utenfor stiftelserne.	paa stiftel- serne.		utenfor stiftelserne.	paa stiftel- serne.			
Kristiania by	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	1	2	
Akershus amt ..	3	3	-	1	1	-	1	1	-	1	1	-	1	1	-	1	1	-	1	1	-
Smaalenenes — ..	-	-	-	-	-	-	2	1	1	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Buskerud — ..	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Jarlsberg og Larvik — ..	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hedemarkens — ..	15	15	-	4	4	-	6	5	1	7	7	-	5	4	1	6	4	2	2	2	-
Kristians — ..	33	33	-	12	5	7	8	6	2	12	4	8	8	5	3	10	7	3	7	5	2
Bratsberg — ..	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nedenes — ..	1	1	-	-	-	-	1	-	1	1	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Lister og Mandal — ..	6	6	-	5	3	2	2	2	-	1	1	-	2	1	1	1	1	-	1	1	-
Stavanger — ..	225	225	-	119	110	9	69	56	13	40	32	8	25	21	4	16	13	3	12	9	3
Søndre Bergenhus — ..	519	466	53	301	206	95	195	117	78	146	67	79	108	48	60	98	46	52	83	48	45
Bergens by	50	26	24	30	20	10	23	23	-	6	6	-	15	7	8	14	4	10	13	7	6
Nordre Bergenhus amt ..	926	842	84	493	260	233	308	139	169	228	94	134	163	65	98	136	61	75	106	48	58
Romsdals — ..	341	285	56	250	157	93	160	92	68	138	66	72	98	53	45	68	29	39	59	28	31
Søndre Trondhjems — ..	190	174	16	145	98	47	108	59	49	103	47	56	65	36	29	57	30	27	50	16	34
Nordre — ..	201	201	-	147	94	53	100	51	49	91	44	47	56	27	29	53	30	23	40	18	22
Nordlands — ..	273	272	1	207	146	61	172	104	68	149	71	78	111	50	61	93	42	51	81	42	39
Tromsø — ..	58	57	1	31	21	10	36	17	19	28	12	16	25	10	15	22	11	11	15	5	10
Finmarkens — ..	17	17	-	7	4	3	4	-	4	6	-	6	5	-	5	2	-	2	1	-	1
Tilsammen	2858	2623	235	1752	1129	623	1195	673	522 ¹⁾	960	453	507	688	328	360	577	279	298	474	221	253

¹⁾ Iberegnet 1, der hørte hjemme i Sverige (Jönköping).

Akute katarrer i aandedrætsorganerne utgjorde 42,0 pct. av samtlige kjendte tilfælde av epidemiske sygdomme.

Influenta var hyppigst i aarets 1ste kvartal, især i januar.

Av **lungebetændelse** (pneumonia crouposa) var antallet av angrepne litt mindre end aaret forut (4,6 pro mille av befolkningen mot 4,8 pro mille i 1904).

I 4de rubrik av tabel VIII (side 18*) findes en oversigt over angrepne av lungebetændelse blandt 1 000 indvaanere i riget og dets overøvrighetsdistrikter for aarene 1905 og 1904.

Av **pleurit** (pleuritis et empyema) opgives flere angrepne end i det foregaaende aar; likesaa av **gigtfeber** (febris rheumatica).

Av **koldfeber** (febris intermittens) er anmeldt forholdsvis faa tilfælde. Som vanlig hos sjøfolk, der havde paadrat sig sygdommen i utlandet.

Akut diarré (kolerine) (diarrhoea acuta et cholera nostras) utgjorde 13,1 pct. av samtlige kjendte tilfælde av epidemiske sygdomme, mot 16,4 pct. aaret forut. Dødeligheten var 2,7 pct. mot 2,8 i 1904.

Av **beri-beri** anmeldtes ialt 10 tilfælde hos hjemkomne sjøfolk, 1 i Tønsberg distrikt, 1 i Vestre Nedenes, 1 i Kristiansand og 7 i Stavanger by.

Av **skjorbuk** (scorbutus) forekom 22 tilfælde.

Av **pemfigus hos nyfødte** (pemphigus neonatorum) anmeldtes 93 tilfælde og 21 dødsfald.

Veneriske sygdomme. Om de paa rigets sykehus behandlede tilfælde av syfilis henvises til tabel XXXII (side 66* og 67*).

Antallet av de paa sykehusene indkomne tilfælde av **gonorré** (uretrit) sees av tabel XI (side 21*).

Antallet av de utenfor sykehus behandlede tilfælde av venerisk sygdom sees av tabel XII (side 22*), der tillike viser sygdommens form hos de angrepne, dissers kjøen og alder, forsaavidt det er opgivet, samt fordelingen paa amterne.

Spedalskhed (lepra) Tabel XIII (side 23*) giver en oversigt over til- og avgang i aarets løp av de spedalske i anstalterne.

Tabel XIV (side 24*) giver en oversigt over antallet af kjendte spedalske i 1856, 1875, 1885, 1890, 1895, 1900 og 1905. De spedalske paa stiftelserne er fordelt paa de amter, hvor de hører hjemme. Forøvrig henvises til Norges officielle statistik, V. 32: De spedalské i Norge, beretning for femaaret 1901—1905.

Tabel XV (side 26* og flg.) giver oplysning om de anmeldte tilfælde av **tuberkuløse sygdomme** inden lægedistrikterne samt amternes byer og bygder. Tabellen, der er utarbeidet efter de indsendte utdrag av helseraadens tuberkuloseprotokoller (jfr. lov av 8de mai 1900), omfatter baade fra aarets begyndelse anmeldte tilfælde og de i aarets løp tilkomne. Den indeholder derhos opgave over de ved flytning, bedring og død utgaaede, de ved aarets utgang tilbakeværende, samt over de tilfælde, hvor tuberkuloselovens §§ 6 og 10 er kommet i anvendelse.

Ved sammenligning med det tilbakeværende antal ved utgangen av foregaaende aar vil det sees, at tallene ikke stemmer ganske. Dette skriver sig fra feil paa enkelte av de indkomne lister, idet summerne av de ved aarets begyndelse kjendte tilfælde og de i aarets løp anmeldte paa den ene side ikke var lik summerne av de utgaaede og de ved aarets slutning tilbakeværende mænd og kvinder paa den anden side.

Lungetuberkulose (tuberculosis pulmonum, phthisis) er opgivet som dødsårsag for 4 652 døde og betingede 16,6 pct. av samtlige, ved sygdom forårsagede dødsfald og 20,9 pct. av samtlige, ved ikke epidemiske sygdomme for-

Anmeldte tilfælde av tuberkuløse sygdomme ifølge de ind-
Cas des maladies tuberculeuses d'après

Amt.	Tabel XV. Lægedistrikter.	Antal tilfælde								
		ved aarets begyndelse.			indført i aarets løp.					
					Ialt.			Derav lunge- tuberkulose.		
		Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.
	Riget.....	10970	5097	5873	6747	3001	3746	6297	2815	3482
	Byer.....	4578	2198	2380	2323	1044	1279	2137	993	1144
	Bygder.....	6392	2899	3493	4424	1957	2467	4160	1822	2338
I.	Kristiania.....	1969	969	1000	1018	456	562	877	432	445
II.	Akershus amt.....	468	213	255	328	146	182	303	132	171
	Byer.....	7	3	4	12	5	7	10	3	7
	Bygder.....	461	210	251	316	141	175	293	129	164
	Aker.....	187	87	100	157	69	88	147	62	85
	Ullensaker.....	185	87	98	88	36	52	81	33	48
	Høland.....	39	15	24	35	16	19	30	14	16
	Follo.....	57	24	33	48	25	23	45	23	22
III.	Smaalenenes amt.....	528	219	309	367	162	205	356	158	198
	Byer.....	193	86	107	122	62	60	120	62	58
	Bygder.....	335	133	202	245	100	145	236	96	140
	Eidsberg.....	135	47	88	58	23	35	53	21	32
	Moss.....	47	20	27	72	31	41	72	31	41
	Sarpsborg.....	234	109	125	172	84	88	167	82	85
	Hvaler.....	112	43	69	65	24	41	64	24	40
IV.	Buskerud amt.....	467	217	250	289	126	163	273	116	157
	Byer.....	108	58	50	77	33	44	75	32	43
	Bygder.....	359	159	200	212	93	119	198	84	114
	Drammens stadsfysikat.....	89	50	39	64	32	32	62	31	31
	Drammen.....	91	43	48	56	27	29	52	25	27
	Ringerike.....	86	40	46	48	18	30	48	18	30
	Modum.....	106	45	61	67	29	38	62	26	36
	Nes.....	40	19	21	20	11	9	19	10	9
	Aal.....	18	6	12	7	3	4	6	2	4
	Sandsvær.....	19	8	11	15	2	13	15	2	13
	Rollag.....	18	6	12	12	4	8	9	2	7
V.	Jarlsberg og Larvik amt.....	457	216	241	201	78	123	197	76	121
	Byer.....	222	102	120	85	37	48	84	36	48
	Bygder.....	235	114	121	116	41	75	113	40	73
	Tønsberg.....	238	123	115	93	39	54	93	39	54
	Hof.....	43	19	24	42	14	28	40	12	28
	Larvik.....	176	74	102	66	25	41	64	25	39
VI.	Hedemarkens amt.....	412	194	218	353	159	194	336	148	188
	Byer.....	32	16	16	23	11	12	22	10	12
	Bygder.....	380	178	202	330	148	182	314	138	176
	Solør og Odalen.....	91	41	50	99	44	55	90	38	52
	Hedemarken.....	132	56	76	114	59	55	111	58	53
	Søndre Østerdalen.....	98	54	44	54	20	34	52	19	33
	Trysil.....	14	7	7	20	9	11	20	9	11
	Rendalen.....	42	20	22	28	13	15	26	11	15
	Tønset.....	35	16	19	38	14	24	37	13	24
VII.	Kristians amt.....	277	123	154	225	94	131	199	84	115
	Byer.....	15	6	9	13	10	3	13	10	3
	Bygder.....	262	117	145	212	84	128	186	74	112
	Hadeland og Land.....	52	26	26	49	21	28	44	20	24
	Søndre Valdres.....	18	10	8	18	8	10	14	5	9
	Nordre —.....	16	4	12	19	9	10	19	9	10
	Toten.....	75	34	41	66	27	39	62	25	37

sendte udtag av tuberkuloseprotokollerne for byer og herreder.
les registres des commissions de santé.

Utgaaet										Antal tilfælde ved aarets udgang.			Antal tilfælde hvor indlæggelse har fundet sted i henhold til lovens § 6.			Antal tilfælde hvor lovens § 10 er bragt i anvendelse.	
Ialt.			ved flytning.		paa grund af bedring eller helbredelse.		Døde.										
Tils.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.		Tils.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Uorg.	Md.	Kv.
5505	2435	3070	176	183	236	289	2023	2598	12212	5663	6549	146	150	-	-	4	1
1780	809	971	69	65	64	70	676	836	5121	2433	2888	75	75	-	-	3	-
3725	1626	2099	107	118	172	219	1347	1762	7091	3230	3861	71	75	-	-	1	1
749	329	420	21	21	19	23	289	376	2238	1096	1142	20	23	-	-	-	-
288	121	167	14	8	11	11	96	148	508	238	270	5	6	-	-	-	-
6	3	3	-	1	-	-	3	2	13	5	8	-	-	-	-	-	-
282	118	164	14	7	11	11	93	146	495	233	262	5	6	-	-	-	-
118	46	72	2	5	4	3	40	64	226	110	116	1	1	-	-	-	-
77	34	43	5	2	6	6	23	35	196	89	107	4	4	-	-	-	-
47	22	25	4	-	-	2	18	23	27	9	18	-	-	-	-	-	-
46	19	27	3	1	1	-	15	26	59	30	29	-	1	-	-	-	-
331	140	191	16	18	9	10	115	163	564	241	323	7	5	-	-	-	-
109	48	61	2	2	1	1	45	58	206	100	106	1	-	-	-	-	-
222	92	130	14	16	8	9	70	105	358	141	217	6	5	-	-	-	-
45	16	29	-	1	1	3	15	25	148	54	94	1	2	-	-	-	-
60	31	29	4	1	3	1	24	27	59	20	39	-	-	-	-	-	-
169	73	96	9	16	5	5	59	75	237	120	117	5	3	-	-	-	-
57	20	37	3	-	-	1	17	36	120	47	73	1	-	-	-	-	-
258	104	154	4	3	3	11	97	140	498	239	259	-	-	-	-	-	-
51	22	29	1	1	1	1	22	27	134	69	65	-	-	-	-	-	-
207	82	125	4	2	3	10	75	113	364	170	194	-	-	-	-	-	-
37	17	20	-	1	-	-	17	19	116	65	51	-	-	-	-	-	-
41	19	22	1	-	-	1	18	21	106	51	55	-	-	-	-	-	-
44	15	29	-	-	1	1	14	28	90	43	47	-	-	-	-	-	-
88	35	53	2	2	1	4	32	47	85	39	46	-	-	-	-	-	-
14	7	7	1	-	-	-	6	7	46	23	23	-	-	-	-	-	-
9	4	5	-	-	1	3	3	2	16	5	11	-	-	-	-	-	-
12	3	9	-	-	-	-	3	9	22	7	15	-	-	-	-	-	-
13	4	9	-	-	-	2	4	7	17	6	11	-	-	-	-	-	-
162	74	88	6	3	1	4	67	81	496	220	276	4	7	-	-	-	-
65	27	38	2	2	-	4	25	32	242	112	130	3	7	-	-	-	-
97	47	50	4	1	1	-	42	49	254	108	146	1	-	-	-	-	-
70	35	35	3	2	-	-	32	33	261	127	134	4	7	-	-	-	-
42	19	23	3	1	1	-	15	18	43	14	29	-	-	-	-	-	-
50	20	30	-	-	-	4	20	30	192	79	113	-	-	-	-	-	-
308	117	191	6	10	12	27	99	154	457	236	221	25	12	-	-	1	-
22	10	12	2	2	-	1	8	9	33	17	16	-	-	-	-	-	-
286	107	179	4	8	12	26	91	145	424	219	205	25	12	-	-	1	-
76	32	44	4	3	3	4	25	37	114	53	61	-	-	-	-	1	-
112	43	69	1	4	6	17	36	48	134	72	62	19	9	-	-	-	-
59	22	37	-	1	1	1	21	35	93	52	41	-	1	-	-	-	-
8	1	7	-	-	-	-	1	7	26	15	11	3	1	-	-	-	-
29	11	18	1	1	1	4	9	13	41	22	19	2	-	-	-	-	-
24	8	16	-	1	1	1	7	14	49	22	27	1	1	-	-	-	-
205	97	108	6	9	11	14	80	85	297	120	177	2	9	-	-	1	-
5	2	3	1	1	1	1	1	2	23	14	9	-	-	-	-	1	-
200	95	105	5	8	11	14	79	83	274	106	168	2	9	-	-	-	-
45	22	23	1	1	1	3	20	19	56	25	31	-	1	-	-	-	-
11	5	6	1	1	-	-	4	5	25	13	12	-	2	-	-	-	-
17	9	8	1	2	-	1	8	5	18	4	14	-	-	-	-	-	-
58	28	30	1	1	8	8	19	21	83	33	50	2	3	-	-	-	-

Anmeldte tilfælde av tuberkuløse sygdomme ifølge de ind-

Amt.	Tabel XV (forts.). Lægedistrikter.	Antal tilfælde								
		ved aarets begyndelse.			indført i aarets løp.					
					Ialt.			Derav lunge- tuberkulose.		
		Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.
VIII.	Faaberg	37	18	19	17	10	7	16	9	7
	Ringebu	27	13	14	23	10	13	23	10	13
	Lom	48	17	31	15	4	11	12	3	9
	Lesje	4	1	3	18	5	13	9	3	6
	Bratsberg amt	417	214	203	263	107	156	237	94	143
	Byer	106	54	52	54	25	29	48	21	27
	Bygder	311	160	151	209	82	127	189	73	116
	Skien	158	87	71	90	37	53	83	32	51
	Kragerø	101	52	49	63	27	36	61	25	36
	Hollen	75	38	37	38	17	21	28	11	17
	Sauland	16	10	6	32	11	21	30	11	19
	Kviteseid	26	8	18	15	5	10	15	5	10
	Laardal	31	15	16	21	9	12	16	9	7
	Tinn	10	4	6	4	1	3	4	1	3
IX.	Nedenes amt	444	171	273	224	93	131	220	91	129
	Byer	118	38	80	60	20	40	50	19	40
	Bygder	326	133	193	164	73	91	161	72	89
	Østre Nedenes	116	41	75	97	41	56	93	39	54
	Vestre —	249	92	157	84	31	53	84	31	53
	Aamli	42	21	21	12	5	7	12	5	7
	Evje	17	6	11	19	9	10	19	9	10
	Sætersdalen	20	11	9	12	7	5	12	7	5
X.	Lister og Mandal amt...	454	192	262	274	112	162	251	103	148
	Byer	159	80	79	71	29	42	69	29	40
	Bygder	295	112	183	203	83	120	182	74	108
	Kristiansands stadsfysikat..	110	62	48	56	23	33	56	23	33
	Oddernes	144	61	83	66	29	37	59	26	33
	Undal	108	36	72	62	24	38	55	22	33
	Lyngdal	26	7	19	15	4	11	13	3	10
	Vanse	37	14	23	45	19	26	44	19	25
	Flekkefjord	29	12	17	30	13	17	24	10	14
XI.	Stavanger amt	652	307	345	372	160	212	364	153	211
	Byer	332	150	182	152	59	93	151	59	92
	Bygder	320	157	163	220	101	119	213	94	119
	Sogndal	19	8	11	7	5	2	7	5	2
	Egersund	64	32	32	36	15	21	36	15	21
	Sandnes	95	38	57	49	13	36	48	13	35
	Stavanger stadsfysikat	246	110	136	111	45	66	111	45	66
	Stavanger	48	29	19	37	15	22	37	15	22
	Finnø	36	17	19	38	13	25	38	13	25
	Sand	27	13	14	20	10	10	19	9	10
	Karmøen	52	29	23	32	22	10	28	18	10
	Haugesund	65	31	34	42	22	20	40	20	20
XII.	Søndre Bergenhus amt...	495	235	260	241	113	128	221	103	118
	Sveen og Vikebygd herreder	14	5	9	3	-	3	-	-	3
	Indre Søndhordland	18	6	12	16	7	9	15	6	9
	Ytre —	25	16	9	12	8	4	12	8	4
	Tysnes	22	9	13	16	7	9	16	7	9
	Indre Hardanger	43	25	18	19	10	9	18	9	9
	Ytre Hardanger	59	26	33	20	7	13	12	4	8
	Voss	17	3	14	17	11	6	15	10	5
	Søndre Midthordland	46	27	19	31	17	14	25	13	12
	Nordre —	77	44	33	33	15	18	33	15	18
	Osterøen	66	27	39	25	11	14	23	11	12
	Alversund	29	11	18	12	5	7	12	5	7
	Lindaas	79	36	43	37	15	22	37	15	22

sendte udtag av tuberkuloseprotokollerne for byer og herreder.

Utgaaet										Antal tilfælde ved aarets udgang.			Antal tilfælde hvor indlæg- gelse har fundet sted i henhold til lovens § 6.			Antal til- fælde hvor lovens § 10 er bragt i anvendelse.	
Ialt.			ved flytning.		paa grund av bedring eller helbredelse.		Døde.										
Tils.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.		Tils.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Uopg.	Md.	Kv.
16	8	8	1	1	1	-	6	7		38	20	18	-	-	-	1	-
18	9	9	-	1	-	-	9	8		32	14	18	-	3	-	-	-
26	12	14	-	1	-	-	12	13		37	9	28	-	-	-	-	-
14	4	10	1	1	1	2	2	7		8	2	6	-	-	-	-	-
254	123	131	9	12	17	15	97	104		426	198	228	3	3	-	-	1
52	27	25	3	3	6	6	18	16		108	52	56	2	-	-	-	-
202	96	106	6	9	11	9	79	88		318	146	172	1	3	-	-	1
89	49	40	5	5	8	7	36	28		159	75	84	2	1	-	-	-
65	29	36	2	4	4	4	23	28		99	50	49	1	-	-	-	-
41	21	20	1	1	5	3	15	16		72	34	38	-	-	-	-	1
21	6	15	1	2	-	-	5	13		27	15	12	-	2	-	-	-
17	8	9	-	-	-	1	8	8		24	5	19	-	-	-	-	-
18	7	11	-	-	-	-	7	11		34	17	17	-	-	-	-	-
3	3	-	-	-	-	-	3	-		11	2	9	-	-	-	-	-
181	86	95	4	6	8	5	74	84		487	178	309	-	-	-	-	-
39	18	21	1	1	-	-	17	17		139	40	99	-	-	-	-	-
142	68	74	3	2	8	5	57	67		348	138	210	-	-	-	-	-
70	40	30	1	3	6	1	33	26		143	42	101	-	-	-	-	-
70	27	43	2	3	-	3	25	37		263	96	167	-	-	-	-	-
7	3	4	-	-	-	-	3	4		47	23	24	-	-	-	-	-
20	7	13	-	-	-	-	7	13		16	8	8	-	-	-	-	-
14	9	5	1	-	2	1	6	4		18	9	9	-	-	-	-	-
248	104	144	2	2	13	23	89	119		480	200	280	6	1	-	-	-
66	32	34	-	-	-	-	32	34		164	77	87	6	1	-	-	-
182	72	110	2	2	13	23	57	85		316	123	193	-	-	-	-	-
48	23	25	-	-	-	-	23	25		118	62	56	6	1	-	-	-
55	26	29	-	1	1	-	25	28		155	64	91	-	-	-	-	-
57	21	36	-	-	5	12	16	24		113	39	74	-	-	-	-	-
22	6	16	-	-	3	6	3	10		19	5	14	-	-	-	-	-
36	14	22	2	1	2	3	10	18		46	19	27	-	-	-	-	-
30	14	16	-	-	2	2	12	14		29	11	18	-	-	-	-	-
319	125	194	11	17	7	12	107	165		705	342	363	8	11	-	-	-
111	38	73	2	4	4	4	32	65		373	171	202	7	9	-	-	-
208	87	121	9	13	3	8	75	100		332	171	161	1	2	-	-	-
19	10	9	1	-	1	6	8	3		7	3	4	-	-	-	-	-
33	12	21	1	1	-	-	11	20		67	35	32	-	-	-	-	-
49	11	38	4	11	-	-	7	27		95	40	55	1	-	-	-	-
74	28	46	-	-	-	-	28	46		283	127	156	7	9	-	-	-
22	7	15	-	1	-	-	7	14		63	37	26	-	-	-	-	-
35	14	21	-	1	-	1	14	19		39	16	23	-	2	-	-	-
26	14	12	1	-	1	1	12	11		21	9	12	-	-	-	-	-
23	11	12	1	1	1	-	9	11		61	40	21	-	-	-	-	-
38	18	20	3	2	4	4	11	14		69	35	34	-	-	-	-	-
220	101	119	5	4	12	11	84	104		516	247	269	5	-	-	-	-
8	2	6	-	-	1	1	1	5		9	3	6	-	-	-	-	-
13	6	7	1	-	-	-	5	7		21	7	14	-	-	-	-	-
14	8	6	-	-	-	-	8	6		23	16	7	-	-	-	-	-
11	2	9	-	-	-	1	2	8		27	14	13	-	-	-	-	-
16	9	7	-	-	2	2	7	5		46	26	20	2	-	-	-	-
30	14	16	1	1	6	5	7	10		49	19	30	1	-	-	-	-
14	7	7	-	-	-	1	7	6		20	7	13	1	-	-	-	-
24	14	10	-	1	1	-	13	9		53	30	23	1	-	-	-	-
28	15	13	2	-	1	1	12	12		82	44	38	-	-	-	-	-
29	12	17	1	2	1	-	10	15		62	26	36	-	-	-	-	-
8	3	5	-	-	-	-	3	5		33	13	20	-	-	-	-	-
25	9	16	-	-	-	-	9	16		91	42	49	-	-	-	-	-

Anmeldte tilfælde av tuberkuløse sygdomme ifølge de ind-

Amt.	Tabel XV (forts.). Lægedistrikter.	Antal Tilfælde								
		ved aarets begyndelse.			indført i aarets løp.					
					Ialt.			Derav lunge- tuberkulose.		
		Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.
XIII.	Bergen	663	315	348	242	120	122	242	120	122
XIV.	Nordre Bergenhus amt ..	350	163	187	202	98	104	187	91	96
	Byr.....	-	-	-	6	3	3	6	3	3
	Bygder	350	163	187	196	95	101	181	88	93
	Lærdal	52	22	30	23	10	13	21	9	12
	Lyster.....	31	15	16	20	8	12	20	8	12
	Sogndal	20	8	12	8	3	5	7	2	5
	Vik	27	12	15	16	4	12	13	4	9
	Gulen	25	8	17	7	1	6	7	1	6
	Kirkebø	8	4	4	13	9	4	11	8	3
	Ytre Søndfjord.....	15	6	9	17	10	7	17	10	7
	Indre —	35	19	16	10	6	4	10	6	4
	Gloppen	22	10	12	20	9	11	17	7	10
	Kinn	46	24	22	32	18	14	32	18	14
	Ytre Nordfjord	34	15	19	18	10	8	15	8	7
	Nordfjordeidet	5	5	-	8	5	3	7	5	2
	Indviken	30	15	15	10	5	5	10	5	5
XV.	Romsdals amt	694	325	369	418	192	226	405	184	221
	Byr.....	161	68	93	68	33	35	67	33	34
	Bygder	533	257	276	350	159	191	338	151	187
	Vestre Søndmør	54	33	21	22	12	10	21	11	10
	Indre —	37	18	19	20	10	10	20	10	10
	Østre —	17	9	8	9	7	2	8	6	2
	Ørskog	25	10	15	21	7	14	21	7	14
	Nordre Søndmør	179	85	94	53	24	29	53	24	29
	Ytre Romsdal.....	128	62	66	75	37	38	71	33	38
	Indre —	25	7	18	25	11	14	24	10	14
	Søndre Nordmør	116	50	66	101	45	56	98	44	54
	Sundalen	11	7	4	11	3	8	11	3	8
	Surendalen	30	10	20	32	12	20	29	12	17
	Nordre Nordmør	72	34	38	49	24	25	49	24	25
XVI.	Søndre Trondhjems amt	768	353	415	622	253	369	590	238	352
	Byr.....	287	153	134	195	84	111	188	79	109
	Bygder	481	200	281	427	169	258	402	159	243
	Trondhjems stadsfysikat ...	287	153	134	195	84	111	188	79	109
	Strinden	50	18	32	35	16	19	35	16	19
	Selbu	4	1	3	26	12	14	22	10	12
	Røros	19	9	10	17	7	10	17	7	10
	Guldalen	101	41	60	122	50	72	116	49	67
	Opdal	24	9	15	23	8	15	17	5	12
	Orkedalen	115	45	70	73	21	52	66	18	48
	Hevne	14	8	6	20	6	14	18	5	13
	Hitteren	33	18	15	33	14	19	33	14	19
	Ytre Fosen	39	21	18	32	15	17	32	15	17
	Indre —	52	22	30	25	12	13	25	12	13
	Nordre —	30	8	22	21	8	13	21	8	13
XVII.	Nordre Trondhjems amt .	404	167	237	238	104	134	229	100	129
	Byr.....	51	21	30	18	9	9	18	9	9
	Bygder	353	146	207	220	95	125	211	91	120
	Stjørdalen	29	14	15	34	12	22	34	12	22
	Frosten	9	4	5	11	3	8	10	3	7
	Levanger	93	27	66	46	20	26	45	20	25
	Inderøen	43	16	27	17	4	13	17	4	13

sendte udtag av tuberkuloseprotokollerne for byer og herreder.

Utgaaet									Antal tilfælde ved aarets udgang.			Antal tilfælde hvor indlæg- gelse har fundet sted i henhold til lovens § 6.			Antal til- fælde hvor lovens § 10 er bragt i anvendelse.	
Ialt.			ved flytning.		paa grund av bedring eller helbredelse.		Døde.		Tils.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Uopg.	Md.	Kv.
Tils.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.								
150	76	74	3	3	1	-	72	71	755	359	396	16	19	-	-	-
163	65	98	3	2	9	15	53	81	389	196	193	-	1	-	-	-
3	1	2	-	1	-	-	1	1	3	2	1	-	-	-	-	-
160	64	96	3	1	9	15	52	80	386	194	192	-	1	-	-	-
17	4	13	1	-	-	2	3	11	58	28	30	-	-	-	-	-
13	3	10	-	-	-	-	3	10	38	20	18	-	-	-	-	-
4	2	2	-	-	-	-	2	2	24	9	15	-	-	-	-	-
16	3	13	-	1	-	2	3	10	27	13	14	-	-	-	-	-
7	2	5	-	-	1	-	1	5	25	7	18	-	-	-	-	-
7	5	2	-	-	-	-	5	2	14	8	6	-	-	-	-	-
12	5	7	-	-	-	-	5	7	20	11	9	-	-	-	-	-
9	7	2	-	-	1	-	6	2	36	18	18	-	-	-	-	-
21	8	13	-	-	2	4	6	9	21	11	10	-	-	-	-	-
26	13	13	1	1	5	6	7	6	52	29	23	-	1	-	-	-
16	6	10	-	-	-	1	6	9	36	19	17	-	-	-	-	-
3	1	2	-	-	-	-	1	2	10	9	1	-	-	-	-	-
12	6	6	1	-	-	-	5	6	28	14	14	-	-	-	-	-
359	160	199	6	10	21	21	133	168	753	357	396	8	7	-	-	-
64	26	38	2	1	3	3	21	34	165	75	90	6	5	-	-	-
295	134	161	4	9	18	18	112	134	588	282	306	2	2	-	-	-
19	10	9	-	-	-	-	10	9	57	35	22	-	-	-	-	-
22	9	13	-	2	-	2	9	9	35	19	16	-	2	-	-	-
22	13	9	-	-	9	8	4	1	4	3	1	-	-	-	-	-
23	7	16	-	4	-	2	7	10	23	10	13	-	-	-	-	-
36	20	16	1	-	-	-	19	16	196	89	107	1	3	-	-	-
54	30	24	2	1	8	3	20	20	149	69	80	1	-	-	-	-
27	8	19	-	1	-	1	8	17	23	10	13	-	-	-	-	-
96	39	57	2	1	2	2	35	54	121	56	65	5	2	-	-	-
11	3	8	-	-	1	-	2	8	11	7	4	-	-	-	-	-
25	8	17	-	1	-	2	8	14	37	14	23	-	-	-	-	-
24	13	11	1	-	1	1	11	10	97	45	52	1	-	-	-	-
474	216	258	21	25	27	29	168	204	916	390	526	8	8	-	-	-
172	93	79	15	14	24	21	54	44	310	144	166	7	4	-	-	-
302	123	179	6	11	3	8	114	160	606	246	369	1	4	-	-	-
172	93	79	15	14	24	21	54	44	310	144	166	7	4	-	-	-
25	14	11	1	-	-	-	19	11	60	20	40	-	-	-	-	-
16	8	8	1	-	1	1	6	7	14	5	9	-	-	-	-	-
14	6	8	-	-	-	2	6	6	22	10	12	1	3	-	-	-
53	22	31	-	-	-	-	22	31	170	69	101	-	-	-	-	-
20	7	13	1	-	-	2	6	11	27	10	17	-	-	-	-	-
60	21	39	-	-	-	1	21	38	128	45	83	-	-	-	-	-
18	6	12	-	-	-	-	6	12	16	8	8	-	-	-	-	-
23	11	12	-	-	-	-	11	12	43	21	22	-	1	-	-	-
27	14	13	-	1	-	-	14	12	44	22	22	-	-	-	-	-
27	7	20	3	8	1	-	3	12	50	27	23	-	-	-	-	-
19	7	12	-	2	1	2	6	8	32	9	23	-	-	-	-	-
204	93	111	5	6	9	18	79	87	438	178	260	6	12	-	1	-
16	9	7	1	-	-	-	8	7	53	21	32	1	1	-	1	-
188	84	104	4	6	9	18	71	80	385	157	228	5	11	-	-	-
28	13	15	1	-	-	-	12	15	35	13	22	-	2	-	-	-
2	-	2	-	-	-	-	-	2	18	7	11	-	-	-	-	-
37	14	23	-	-	2	5	12	18	102	33	69	-	-	-	-	-
21	6	15	1	2	1	2	4	11	39	14	25	-	-	-	-	-

Anmeldte tilfælde av tuberkuløse sygdomme ifølge de ind-

Amt.	Lægedistrikter.	Antal tilfælde								
		ved aarets begyndelse.			indført i aarets løp.					
					Ialt			Derav lunge- tuberkulose.		
		Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.
	Stenkjær	63	33	30	29	12	17	29	12	17
	Grong	11	4	7	23	13	10	21	12	9
	Namsos	58	29	29	31	12	19	31	12	19
	Fosnes	38	17	21	15	9	6	15	9	6
	Kolvereid	29	14	15	12	7	5	12	7	5
	Vikten	31	9	22	20	12	8	15	9	6
XVIII.	Nordlands amt	580	285	295	481	243	238	441	218	223
	Byer	62	36	26	43	19	24	43	19	24
	Bygder	518	249	269	438	224	214	398	199	199
	Brønnø	35	21	14	44	20	24	37	16	21
	Alstahaug	18	8	10	49	22	27	48	21	27
	Vefsen	17	8	9	14	6	8	14	6	8
	Ranen	55	31	24	44	20	24	42	19	23
	Lurø	44	18	26	33	19	14	32	19	13
	Gildeskaal	28	14	14	14	11	3	13	11	2
	Bodø	72	31	41	32	14	18	31	13	18
	Folden	18	13	5	10	4	6	9	3	6
	Skjerstad	24	14	10	48	21	27	45	19	26
	Steigen	15	9	6	6	5	1	3	3	-
	Hammerø	10	6	4	10	5	5	9	5	4
	Lødingen	15	11	4	20	12	8	15	9	6
	Ofoten	42	26	16	36	19	17	32	17	15
	Flakstad	18	3	15	12	7	5	12	7	5
	Buksnes	48	26	22	22	11	11	22	11	11
	Østlofoten	32	9	23	16	6	10	13	3	10
	Hadsel	54	20	34	36	20	16	35	19	16
	Sortland	35	17	18	35	21	14	29	17	12
XIX.	Tromsø amt	258	103	155	230	109	121	222	103	119
	Byer	38	16	22	28	14	14	13	5	8
	Bygder	220	87	133	202	95	107	209	98	111
	Trondenes	35	17	18	30	14	16	30	14	16
	Ibbestad	55	27	28	34	16	18	31	14	17
	Tranø	13	2	11	10	4	6	10	4	6
	Berg	3	2	1	5	2	3	4	2	2
	Lenviken	21	5	16	19	12	7	18	11	7
	Maalselven	10	6	4	25	14	11	24	13	11
	Balsfjorden	4	1	3	11	3	8	11	3	8
	Tromsø	55	21	34	45	18	27	45	18	27
	Lyngen	22	8	14	18	11	7	17	10	7
	Karlsø	11	3	8	15	9	6	14	8	6
	Skjervø	29	11	18	18	6	12	18	6	12
XX.	Finmarkens amt	213	116	97	159	76	83	147	71	76
	Byer	55	27	28	36	15	21	32	12	20
	Bygder	158	89	69	123	61	62	115	59	56
	Alten	30	17	13	25	11	14	24	11	13
	Loppen	3	1	2	7	5	2	7	5	2
	Hammerfest	18	9	9	12	5	7	10	4	6
	Maasø	19	12	7	10	6	4	10	6	4
	Kistrand	8	5	3	10	4	6	8	3	5
	Lebesby	-	-	-	2	-	2	-	-	-
	Tanen	13	7	6	18	10	2	18	10	2
	Vardø	15	7	8	15	6	9	14	5	9
	Vadsø	86	47	39	43	18	25	41	16	25
	Sydvanger	21	11	10	17	11	6	15	11	4

sendte udtag av tuberkuloseprotokollerne for byer og herreder.

Utgaaet										Antal tilfælde ved aarets utgang.			Antal tilfælde hvor indlæg- gelse har fundet sted i henhold til lovens § 6.			Antal til- fælde hvor lovens § 10 er bragt i anvendelse.	
Ialt.			ved flytning.		paa grund av bedring eller helbredelse.		Døde.										
Tils.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.		Tils.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Uopg.	Md.	Kv.
30	18	12	2	-	4	3	12	9		62	27	35	1	5	-	1	-
24	11	13	1	1	-	2	10	10		10	6	4	-	-	-	-	-
21	9	12	-	1	-	-	9	11		68	32	36	4	3	-	-	-
9	8	1	-	-	-	-	8	1		44	18	26	1	-	-	-	-
17	8	9	-	1	-	2	8	6		24	13	11	-	2	-	-	-
15	6	9	-	1	2	4	4	4		36	15	21	-	-	-	-	-
337	172	165	23	13	22	19	127	133		724	356	368	5	7	-	-	-
47	24	23	10	1	4	4	10	18		58	31	27	-	-	-	-	-
290	148	142	13	12	18	15	117	115		666	325	341	5	7	-	-	-
32	17	15	-	-	-	2	17	13		47	24	23	-	-	-	-	-
17	8	9	-	-	-	-	8	9		50	22	28	-	-	-	-	-
16	6	10	-	-	-	-	6	10		15	8	7	-	-	-	-	-
24	11	13	5	2	1	2	5	9		75	40	35	1	1	-	-	-
23	12	11	2	2	5	-	5	9		54	25	29	-	-	-	-	-
10	7	3	-	-	1	-	6	3		32	18	14	-	-	-	-	-
37	13	24	2	1	3	4	8	19		67	32	35	-	-	-	-	-
8	4	4	-	-	3	-	1	4		20	13	7	-	-	-	-	-
23	12	11	2	1	-	2	10	8		49	23	26	-	-	-	-	-
7	6	1	-	-	-	-	6	1		14	8	6	-	-	-	-	-
9	5	4	-	-	2	-	3	4		11	6	5	-	-	-	-	-
10	8	2	-	-	-	-	8	2		25	15	10	-	-	-	-	-
27	18	9	9	1	2	-	7	8		51	27	24	-	-	-	-	-
6	3	3	-	-	-	-	3	3		24	7	17	-	-	-	-	-
26	10	16	2	5	2	4	6	7		44	27	17	1	-	-	-	-
11	7	4	-	-	1	1	6	3		37	8	29	1	-	-	-	-
29	11	18	-	1	2	4	9	13		61	29	32	1	6	-	-	-
22	14	8	1	-	-	-	13	8		48	24	24	1	-	-	-	-
167	66	101	7	5	8	14	51	82		321	146	175	5	1	-	-	-
26	12	14	3	2	-	-	9	12		40	18	22	-	-	-	-	-
141	54	87	4	3	8	14	42	70		281	128	153	5	1	-	-	-
26	11	15	1	-	3	5	7	10		39	20	19	-	-	-	-	-
22	8	14	-	1	-	3	8	10		67	35	32	1	1	-	-	-
6	1	5	-	-	-	-	1	5		17	5	12	1	-	-	-	-
1	1	-	-	-	-	-	1	-		7	3	4	-	-	-	-	-
10	4	6	-	-	-	-	4	6		30	13	17	-	-	-	-	-
11	8	3	2	-	-	-	6	3		24	12	12	2	-	-	-	-
7	1	6	3	-	-	-	1	6		8	3	5	-	-	-	-	-
36	13	23	3	2	1	1	9	20		64	26	38	-	-	-	-	-
17	6	11	-	-	1	1	5	10		23	13	10	-	-	-	-	-
11	5	6	1	1	1	1	3	4		15	7	8	-	-	-	-	-
20	8	12	-	1	2	3	6	8		27	9	18	1	-	-	-	-
128	66	62	4	6	16	7	46	49		244	126	118	13	18	-	1	-
27	12	15	1	2	2	2	9	11		64	30	34	6	6	-	1	-
101	54	47	3	4	14	5	37	38		180	96	84	7	12	-	-	-
27	15	12	-	2	-	-	15	10		28	13	15	-	-	-	-	-
3	2	1	-	-	2	-	-	1		7	4	3	1	2	-	-	-
11	5	6	-	-	1	-	4	6		19	9	10	2	6	-	1	-
6	3	3	-	-	-	-	3	3		23	15	8	-	-	-	-	-
11	6	5	3	-	-	1	3	4		7	3	4	2	1	-	-	-
2	-	2	-	-	-	-	-	2		-	-	-	-	-	-	-	-
13	8	5	-	1	7	1	1	3		18	9	9	2	4	-	-	-
10	2	8	-	1	1	-	1	7		20	11	9	4	5	-	-	-
32	19	13	1	2	3	3	15	8		97	46	51	2	-	-	-	-
13	6	7	-	-	2	2	4	5		25	16	9	-	-	-	-	-

Dødeligheten av lungetuberkulose i de
Mortalité par la phthisie dans les départe

Tabel XVI.	1905.				Forhold av dødsfald		
	Opgivne dødsfald ved				til samtlige opgivne dødsfald ved sygdom i pct.		
	sygdom.	lunge- tuber- kulose.	epide- miske syg- domme.	ikke epide- miske syg- domme.	1905.	1904.	1903.
Riget	28078	4652	5783	22295	16,6	16,6	16,4
Byer	9183	1534	2511	6672	16,7	17,2	16,0
Bygder	18895	3118	3272	15623	16,5	16,4	16,6
Amter:							
1. Kristiania	3550	624	1171	2379	17,6	16,4	15,1
2. Akershus	1524	255	341	1183	16,7	14,6	16,5
3. Smaalenene	1838	287	433	1405	15,6	15,3	15,0
4. Buskerud	1503	244	322	1181	16,2	18,4	16,1
5. Jarlsberg og Larvik	1359	185	261	1098	13,6	15,7	15,5
6. Hedemarken	1592	260	268	1324	16,3	16,3	15,9
7. Kristians	1307	179	227	1080	13,7	12,7	12,9
8. Bratsberg	1129	193	188	941	17,1	18,6	17,3
9. Nedenes	1103	204	202	901	18,5	22,0	18,6
10. Lister og Mandal	1023	212	155	868	20,7	21,5	22,0
11. Stavanger	1529	289	335	1194	18,9	18,8	17,1
12. Søndre Bergenhus	1429	179	223	1206	12,5	13,1	12,7
13. Bergen	1017	143	280	737	14,1	17,8	15,8
14. Nordre Bergenhus	1037	132	169	868	12,7	13,1	16,3
15. Romsdal	1610	271	234	1376	16,8	15,9	16,5
16. Søndre Trondhjem	1842	352	332	1510	19,1	16,9	22,2
17. Nordre —	988	164	157	831	16,6	15,2	16,0
18. Nordland	1515	256	230	1285	16,9	16,6	15,3
19. Tromsø	813	133	167	646	16,4	17,3	12,8
20. Finmarken	370	90	88	282	24,3	21,8	24,1
Kristiania og Bergen	4567	767	1451	3116	16,8	16,8	
De øvrige byer	4616	767	1060	3556	16,6	17,5	

anledigede dødsfald. Dødeligheten av lungetuberkulose var i byerne 16,7 pct. av samtlige opgivne dødsfald ved sygdom; sættes dødsfald av epidemisk sygdom ut av betragtning, var forholdet 23,0 pct. For bygderne var de tilsvarende forhold 16,5 pct. og 19,9 pct.

Tabel XVI (ovenstaaende) giver oplysning om dødsfald av lungetuberkulose i riget, dets byer og bygder samt overøvrighetsdistrikter for aarene 1903—1905 i forhold (pct.) til samtlige kjendte dødsfald ved sygdom, til dødsfald av ikke epidemiske sygdomme og i forhold (pro mille) til folkemængden.

orskjellige amter for aarene 1903—1905.

ients pendant les années de 1903—1905.

v lungetuberkulose			Dødeligheten av lungetuberkulose (pro mille av befolkningen).						
til dødsfald av ikke epide- miske sygdomme i pct.			Efter lægernes opgaver.			Efter beregning av samtlige dødsfald. (se teksten og kartet over lungetuberkulose).			
1905.	1904.	1903.	1905.	1904.	1903.	1905.	1904.	1903.	Gjennem- snitlig i treåret 1903—1905
20,9	20,6	20,6	2,0	2,0	2,0	2,4	2,4	2,4	2,4
23,0	22,7	21,7	2,3	2,3	2,1	2,6	2,5	2,4	2,5
20,0	19,7	20,2	2,0	1,9	1,9	2,4	2,3	2,4	2,4
26,2	22,4	21,6	2,8	2,2	2,1	3,0	2,4	2,3	2,5
21,6	18,0	20,2	2,1	1,6	2,0	2,4	1,8	2,3	2,2
20,4	19,2	19,8	2,0	1,9	2,0	2,3	2,1	2,2	2,2
20,7	22,8	19,7	2,1	2,3	2,0	2,4	2,7	2,4	2,5
16,8	18,3	19,0	1,8	1,8	2,0	2,0	2,1	2,3	2,1
19,6	19,3	19,5	2,0	2,0	2,0	2,3	2,3	2,3	2,3
16,6	15,1	15,2	1,5	1,3	1,4	1,8	1,6	1,7	1,7
20,5	21,8	21,3	1,9	2,1	2,1	2,2	2,6	2,5	2,4
22,6	25,5	22,6	2,7	3,3	2,8	3,0	3,7	3,0	3,2
24,4	25,3	25,6	2,7	2,8	3,0	3,2	3,5	3,8	3,5
24,2	23,2	21,0	2,2	2,2	1,9	2,8	2,8	2,4	2,7
14,8	16,1	15,5	1,3	1,5	1,5	1,7	1,8	1,8	1,8
19,4	24,5	21,8	1,8	2,6	2,2	1,9	2,6	2,2	2,2
15,2	15,7	19,2	1,5	1,4	1,6	1,9	1,8	2,2	2,0
19,7	19,4	20,6	1,9	1,9	1,7	2,4	2,3	2,5	2,4
23,3	21,9	27,2	2,5	2,4	2,9	3,1	2,8	3,6	3,2
19,7	18,3	19,1	2,0	1,6	1,8	2,6	2,2	2,2	2,3
19,9	20,0	20,0	1,6	1,5	1,6	2,2	2,0	2,2	2,2
20,6	22,1	18,4	1,7	1,7	1,2	2,5	2,4	1,9	2,3
31,9	25,7	31,6	2,6	2,4	2,9	4,8	4,2	5,5	4,8
24,6	23,0		2,5	2,3		2,7	2,5		
21,6	22,4		2,1	2,2		2,6	2,5		

Det kjendte antal dødsfald av tuberkuløs hjernebetændelse, miliærtuberkulose og tuberkulose i andre organer var tilsammen 1 313 og utgjorde 4,7 pct. av samtlige opgivne dødsfald ved sygdom (4,6 pct. for byerne og 4,7 pct. for bygdene).

Til anskueliggjørelse av lungetuberkulosens utbredning blandt befolkningen inden de forskjellige amter er der til denne almindelige beretning føiet et farvelagt kart, hvor man ved beregningen av tuberkulosemortaliteten er gaaet ut fra, at der inden de ikke kjendte dødsårsager findes de samme procentforhold av lungetuberkulose som inden de kjendte.

Antallet av sindssyke forpleiet med statsbidrag efter lov av
og kom-

Le nombre des aliénés, dont l'entretien est partiellement à la charge de l'état
de l'état et des

	Tabel XVII. Amter.	Antal sindssyke.		Utgifter.
		Ialt	Derav paa asyl.	Kr.
I.	Kristiania.....	629	319	203 823,00
II.	Akershus amt.....	214	138	78 417,01
	Byer	3	-	780,00
	Bygder.....	211	138	77 637,01
III.	Smaalenenes amt.....	316	107	101 224,73
	Byer	86	34	28 768,70
	Bygder.....	230	73	72 456,03
IV.	Buskerud amt.....	253	70	80 640,59
	Byer	57	17	20 148,80
	Bygder.....	196	53	60 491,79
V.	Jarlsberg og Larvik amt	306	101	96 682,72
	Byer	105	28	32 516,94
	Bygder	201	73	64 165,78
VI.	Hedemarkens amt.....	300	101	92 993,78
	Byer	14	5	4 618,41
	Bygder.....	286	96	88 375,37
VII.	Kristians amt.....	257	80	77 112,13
	Byer	7	4	2 117,70
	Bygder.....	250	76	74 994,43
VIII.	Bratsberg amt.....	361	107	106 825,35
	Byer	56	15	14 542,62
	Bygder.....	305	92	92 282,73
IX.	Nedenes amt.....	271	117	83 417,97
	Byer	70	28	24 077,18
	Bygder.....	201	89	59 340,79
X.	Lister og Mandal amt..	315	141	94 226,03
	Byer	78	48	27 579,90
	Bygder.....	237	93	66 646,13

¹⁷/₆ 1891 og de samlede udgifter ved deres forpleining for stat muner.

d'après la loi du ¹⁷/₆ 1891 et le total de l'entretien de ces aliénés (les frais communes ensemble).

	Amter.	Antal sindssyke.		Utgifter.
		Ialt.	Derav paa asyl.	
				Kr.
XI.	Stavanger amt.....	367	123	101 598,82
	Byer	129	44	36 843,66
	Bygder.....	238	79	64 755,16
XII.	Søndre Bergenhus amt.	372	157	90 570,57
XIII.	Bergen	286	182	94 892,99
XIV.	Nordre Bergenhus amt.	157	57	42 322,03
	By	-	-	-
	Bygder.....	157	57	42 322,03
XV.	Romsdals amt	307	117	80 252,69
	Byer	59	28	17 756,67
	Bygder.....	248	89	62 496,02
XVI.	Søndre Trondhjems amt	365	168	99 740,61
	By	122	72	35 549,35
	Bygder.....	243	96	64 191,26
XVII.	Nordre Trondhjems amt	253	79	61 255,07
	Byer	15	6	4 528,47
	Bygder.....	238	73	56 726,60
XVIII.	Nordlands amt	308	179	93 311,30
	Byer	18	14	6 832,10
	Bygder	290	165	86 479,20
XIX.	Tromsø amt.....	171	94	50 572,65
	Byer	18	14	6 948,56
	Bygder.....	153	80	43 624,09
XX.	Finmarkens amt.....	89	48	29 624,31
	Byer	17	9	5 545,73
	Bygder.....	72	39	24 078,58
	I hele riget.....	5897	2485	1 759 504,35
	Byer	1769	867	567 870,78
	Bygder.....	4128	1618	1 191 633,57

Utdrag av jordmødrenes bøger.

Extrait des registres des sages-femmes.

Tabel XVIII.		Antal betjente barselskvinder.							Antal børn.												
		Sum.	Derav:						Sum.	Mandkøn.	Kvindekøn.	Uopgivet.	Derav:				Uopgivet.	Av de levende fødte var			
			Førstefødende.	Flerfødende.	Uopgivet.	Gifte.	Ugifte.	Uopgivet.					Levende.		Død-fødte.			skin-døde, men bragt tillive.	døde inden 24 timer.		
													Md.	Kv.	Md.	Kv.			Md.	Kv.	Md.
Riget		52083	10963	40964	156	48427	3533	123	52832	27128	25593	111	26019	24629	931	764	489	75	70	205	191
Byer		18456	4064	14381	11	16749	1705	2	18718	9501	9217	-	9086	8809	340	303	180	17	12	86	88
Bygder		33627	6899	26583	145	31678	1828	121	34114	17627	16376	111	16933	15820	591	461	309	58	58	119	103
Amter:																					
1. Kristiania		6329	1478	4851	-	5443	886	-	6435	3319	3116	-	3189	3014	130	102	-	3	7	25	40
2. Akershus		2710	498	2212	-	2577	133	-	2746	1441	1303	2	1393	1270	46	33	4	1	2	8	6
3. Smaalenene		3985	783	3202	-	3748	236	1	4041	2073	1968	-	2013	1911	60	57	-	6	5	17	13
4. Buskerud		2950	572	2378	-	2830	120	-	2993	1525	1468	-	1470	1419	55	48	1	6	3	14	10
5. Jarlsberg og Larvik		2483	583	1900	-	2347	136	-	2517	1308	1209	-	1231	1127	43	33	83	1	3	15	6
6. Hedemarken		2948	582	2366	-	2709	229	10	2989	1507	1480	2	1477	1453	30	25	4	7	7	9	13
7. Kristians		2358	485	1873	-	2220	132	6	2386	1269	1116	1	1175	1037	43	23	108	5	3	10	11
8. Bratsberg		2059	413	1645	1	1990	69	-	2093	1083	1004	6	1037	963	44	41 ¹⁾	8	3	2	6	4
9. Nedenes		1626	354	1272	-	1569	57	-	1651	877	773	1	797	707	32	24	91	-	3	7	3
10. Lister og Mandal ...		1687	255	1402	30	1657	29	1	1709	875	834	-	808	772	27	15	87	1	-	3	3
11. Stavanger		3403	733	2660	10	3282	121	-	3450	1809	1641	-	1740	1588	68	52	2	6	4	11	18
12. Søndre Bergenhus ...		2885	543	2342	-	2819	66	-	2927	1536	1391	-	1490	1351	46	38	2	5	8	12	8
13. Bergen		2164	423	1741	-	1992	172	-	2204	1097	1107	-	1061	1071	36	36	-	-	-	13	10
14. Nordre Bergenhus ...		1625	353	1272	-	1567	55	3	1646	863	782	1	840	763	23	19	1	6	6	14	5
15. Romsdal		3464	739	2725	-	3289	175	-	3509	1746	1762	1	1698	1704	48	58	1	7	7	13	16
16. Søndre Trondhjem ..		3301	749	2552	-	2906	395	-	3353	1731	1621	1	1653	1573	77	49	1	5	3	11	11
17. Nordre —		1759	379	1271	109	1545	143	71	1783	807	883	93	781	849	26	34 ²⁾	93	5	2	7	8
18. Nordland		2517	615	1896	6	2237	249	31	2545	1320	1222	3	1272	1183	48	39	3	5	3	4	3
19. Tromsø		1298	320	978	-	1212	86	-	1316	655	661	-	628	635	27	26	-	2	2	3	2
20. Finnmarken		532	106	426	-	488	44	-	539	287	252	-	266	239	22	12	-	1	-	3	1

1) Hos en abort kunde kjønnet ikke avgjøres paa grund av forraadnelse.

2) Av disse er opgivet 2 dødfødte og 90 levende fødte.

Utdrag av jordmødrenes bøger.
Extrait des registres des sages-femmes.

Tabel XVIII (forts.).	Antal børn (forts.).																				Efterbyrdsoperationer.	Tvillingfødsler.	Trillingfødsler.
	Fosterleier:					Fødselen fuldendt ved					Av fostrene var:												
	Isseleie.	Ansigtseleie.	Sæte- eller fotleie.	Tverleie.	Andet eller uopgivet leie.	naturens hjælp.	tang.	vending.	uttrækning.	skarpe instrumenter.	Aborter (født i 5te, 6te og 7de kalendermaaned).		Ufuld- baarne (født i 8de kalendermaaned).		Fuldbaarne (født efter 8de kalendermaaned).		Uopgivet.						
											Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.							
Riget	49676	235	1588	346	987	50425	1506	489	368	44	307	277	580	522	35301	23951	1894	660	739	5			
Byer.....	17735	77	650	105	151	17700	687	214	97	20	165	145	242	223	8907	8687	349	137	262	-			
Bygder.....	31941	158	938	241	836	32725	819	275	271	24	142	132	338	299	16394	15264	1545	523	477	5			
Amter:																							
1. Kristiania	6081	24	246	55	29	6050	241 ¹⁾	130	-	14	67	68	101	93	3151	2955	-	24	106	-			
2. Akershus.....	2562	4	68	17	95	2648	60	19	19	-	16	17	24	27	1400	1260	2	22	34	-			
3. Smaalenene	3856	17	105	26	37	3787	182	45	27	-	19	9	50	44	2004	1915	-	33	52	2			
4. Buskerud	2815	28	96	23	31	2867	67	28	29	2	19	23	36	33	1429	1374	79	41	43	-			
5. Jarlsberg og Larvik	2356	12	80	12	57	2429	60	16	10	2	16	9	24	21	974	917	556	12	32	1			
6. Hedemarken.....	2850	8	61	17	53	2893	66	16	13	1	14	14	22	34	1429	1396	80	32	41	-			
7. Kristians.....	2220	12	62	24	68	2296	52	25	11	2	8	7	32	17	1148	1002	172	24	28	-			
8. Bratsberg.....	1953	13	89	13	25	1994	64	9	22	4	12	7	29	22	1038	973 ¹⁾	12	32	34	-			
9. Nedenes	1574	4	45	8	20	1571	52	13	14	1	8	10	15	6	804	710	98	20	25	-			
10. Lister og Mandal...	1623	6	43	11	26	1619	56	15	17	2	5	6	11	16	851	805	15	42	22	-			
11. Stavanger.....	3253	13	102	12	70	3240	156	20	30	4	20	14	35	41	1576	1472	292	47	47	-			
12. Søndre Bergenhus ..	2696	9	88	28	106	2814	50	29	34	-	11	9	30	25	1495	1356	1	63	42	-			
13. Bergen.....	2083	10	89	10	12	2079	87	18	19	1	15	13	15	11	1067	1083	-	18	40	-			
14. Nordre Bergenhus ..	1533	8	42	14	49	1589	25	16	16	-	7	4	12	10	844	768	1	27	21	-			
15. Romsdal.....	3310	18	84	28	69	3349	93	31	35	1	17	14	30	32	1700	1715	1	47	43	1			
16. Søndre Trondhjem ..	3126	13	105	16	93	3234	73	20	22	4	33	24	50	35	1646	1564	1	37	52	-			
17. Nordre —.....	1678	11	59	7	28	1723	35	8	16	1	10	15	16	27	735	783 ²⁾	197	34	24	-			
18. Nordland	2392	17	61	15	60	2461	49	21	11	3	8	10	25	14	1147	1059	282	53	28	-			
19. Tromsø.....	1218	6	46	8	38	1268	24	7	16	1	2	3	13	9	587	598	104	35	18	-			
20. Finmarken	497	2	17	2	21	514	14	3	7	1	-	1	10	5	276	246	1	17	7	-			

¹⁾ I de meddelte opgaver er ikke sondret mellem vending med paafølgende uttrækning og uttrækning alene (ved sæteendeleie).

²⁾ Av disse er opgivet 2 ufuldbaarne og 106 fuldbaarne.

Av lægerne utførte
Opérations obstétricales

Tabel XIX.					
	Samlet antal barsel- kvinder.	Samlet antal opera- tioner.	Forhold i pct.	Tangfor- løsning.	Vending.
Riget	63277	¹⁾ 2076	3,28	1440	231
Amter:					
1. Kristiania	6392	472	7,4	250	62
2. Akershus	2998	48	1,6	38	5
3. Smaalenene	4305	224	5,2	181	22
4. Buskerud	3323	93	2,8	71	9
5. Jarlsberg og Larvik	2779	57	2,1	40	9
6. Hedemarken	3579	78	2,2	61	10
7. Kristians	3016	73	2,4	45	13
8. Bratsberg	2643	76	2,9	57	6
9. Nedenes	1924	52	2,7	36	5
10. Lister og Mandal	1946	55	2,8	45	6
11. Stavanger	3855	197	5,1	160	17
12. Søndre Bergenhus	3737	78	2,1	52	13
13. Bergen	2213	159	7,2	91	22
14. Nordre Bergenhus	2234	43	1,9	29	8
15. Romsdal	3899	99	2,5	84	5
16. Søndre Trondhjem	3885	87	2,2	62	6
17. Nordre —	2133	38	1,8	31	1
18. Nordland	4822	72	1,5	52	4
19. Tromsø	2317	56	2,4	40	6
20. Finmarken	1277	19	1,5	15	2

¹⁾ Hos 2049 fødende (3,24 pct.), idet ved 25 tvillingfødsler og 1 trillingfødsel samtlige

Av **kræft** (cancer, sarcoma) kjendes tilsammen 2 248 dødsfald, der utgjør 8,0 pct. av samtlige ved sygdom forårsagede, kjendte dødsfald, (7,5 pct. for byerne og 8,2 pct. for bygdene).

For **sindssygdом** (insania) indkom paa de almindelige sykehus 310 personer (i 1904 380, i 1903 316, i 1902 190 og i 1901 219); over disse giver tabel XXXIII (side 68* og 69*) en oversigt. Av sindssygdом uten angivelse av sekundær dødsårsag opgives 146 dødsfald.

Paa rigets sindssykeasyler laa ved utgangen av 1904 tilbake 2 024 personer. I løpet av 1905 indkom 1 122; antallet av tilsammen behandlede syke var saaledes 3 146. Antallet av utgaade var 907, derav 161 døde. Tilbake-liggende ved aarets utgang var 2 239. Det samlede antal forpleiningsdage var 778 786 og det gjennomsnittlige, daglige middelbelæg paa samtlige asyler 2 133,7. For det offentliges regning behandledes 2 660 eller 84,6 pct. av de i aaret

Obstetriciske operationer.

Gjorte af lægerne.

Udtrækning.	Partus præmaturus artificialis.	Keiser- snit.	Laparo- tomi.	Per- foration.	Embry- otomi.	Efterbyrds- operation.	Abortus provo- catus.
147	33	8	1	28	6	180	2
80	13	6	-	8	-	53	-
2	-	-	-	-	-	3	-
5	3	-	-	1	-	12	-
2	2	-	1	2	-	5	1
-	-	-	-	-	1	7	-
1	1	-	-	-	-	5	-
3	1	-	-	1	2	8	-
1	1	1	-	2	-	8	-
1	-	-	-	1	-	9	-
2	-	-	-	1	-	1	-
6	1	-	-	3	-	10	-
6	-	-	-	-	-	7	-
20	9	-	-	-	1	16	-
4	-	-	-	-	-	2	-
6	-	-	-	-	1	3	-
2	2	-	-	3	1	11	-
1	-	-	-	1	-	4	-
3	-	-	-	4	-	9	-
2	-	1	-	1	-	5	1
-	-	-	-	-	-	2	-

hvorfor forløstes ved kunstig hjælp.

behandlede syke. De paa asylerne indtrufne dødsfald er henført under de nærmere kjendte dødsårsager i det overøvrighetsdistrikt, hvori asylet er beliggende. Asylernes antal var 15 med ialt 2 246 sykepladser. Nærmere redegjørelse for disses virksomhet i 1905 findes i Norges officielle statistik V. 28.

Tabel XVII (side 36* og 37*) giver hovedsagelig efter de fra amtmændene indkomne opgaver oplysning om antallet av sindssyke, forpleiet med statsbidrag efter lov av 27de juni 1891 og om de samlede utgifter ved deres forpleining for stat og kommuner.

Ifølge ovennævnte lov, der traadte i kraft 1ste januar 1892, refunderes $\frac{4}{10}$ av utgifterne ved de sindssykes forpleining av statskassen, de øvrige $\frac{6}{10}$ utredes av vedkommende amts- eller bykommune, dog saaledes, at indtil halvdelen av amtskommunernes tilskud kan overføres paa vedkommende fattigdistrikt.

Tabel XVIII (side 38* og 39*) giver oplysning om antallet av barselkvinder,

Obstetriciske operationers utfald for mødre og børn.
Résultats des opérations obstétricales pour les mères et pour les enfants.

Tabel XX.		Mødre ¹⁾ .				Børn.			
Operation.	Samlet antal operationer.	Antal for hvilke utfald er opgivet.	Derav døde ²⁾ .	Forhold i pct.		Antal for hvilke utfald er opgivet.	Derav var død-fødte.	Forhold i pct.	
				i 1905.	i 1904.			i 1905.	i 1904.
Tangforløsning.....	1440	1410	8	0,6	1,0	1431	104	7,3	8,1
Vending.....	231	227	7	3,1	4,8	230	96	41,7	42,2
Uttækning ved bæk- kenedefødsel....	147	143	1	0,7	2,0	147	50	34,0	27,2
Partus præmaturus artificialis.....	33	32	1	3,1	6,7	30	-	-	33,3
Keisersnit.....	8	8	4	50,0	25,0	5	1	20,0	-
Laparotomi ved ekto- pisk svangerskab.	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Perforation.....	28	28	3	10,7	10,5	-	-	-	-
Embryotomi.....	6	6	1	16,7	-	-	-	-	-
Efterbyrdsoperation.	180	179	3	1,7	2,6	-	-	-	-
Abortus provocatus..	2	2	-	-	-	-	-	-	-

¹⁾ Hvor begge tvillinger er forløst ved kunsthjælp, er utfaldet for moderen som regel opført ved den paa 2den tvilling utførte operation. (Se tabel XXI). ²⁾ Døds-aarsagerne sees af tabel XI.

der inden amterne samt rigets byer og bygder er betjent av jordmødre. Tabellen er utarbeidet efter de udtag, som ordførerne i kommunernes helseraad har foretaget av jordmødrenes bøger. Den indeholder derhos opgaver over, hvor mange kvinder der var førstefødende og flerfødende, samt hvor mange gifte og ugifte. For børnenes vedkommende er foruten køn opgivet utfald, fosterleie, fødselsmaate og udviklingsgrad. Antallet av utførte efterbyrdsoperationer findes ogsaa opført.

Ifølge opgaver fra det statistiske centralbureau fødte i 1905 63 277 kvinder (19 327 i byerne og 43 950 i bygderne) 64 158 børn. Jordmødrene skulde saaledes have betjent 82,3 pct. av samtlige fødende kvinder (95,5 pct. i byerne og 76,5 i bygderne). I 1904 var disse forholdstal henholdsvis 82,2 pct., 96,5 pct. og 75,8 pct. Av 872 kvinder (13,78 pro mille), der i henhold til bureauets opgaver fødte mer end 1 barn, var 863 (13,64 pro mille) tvillingfødende og 9 (0,14 pro mille) trillingfødende.

Av **obstetriciske operationer** opgives utført av læger 2 076 hos 2 049 fødende eller hos 3,24 pct. av samtlige barselkvinder, idet ved 25 tvillingfødsler og 1 trillingfødsel samtlige børn forløstes ved kunsthjælp.

Tabel XIX (side 40* og 41*) viser operationernes art og fordeling paa overøvrighetsdistrikterne.

Tabel XX (ovenstaaende) viser operationernes utfald for mødre og børn.

Tabel XXI (side 43*) giver oplysning om de ved kunsthjælp forløste tvillinger.

Tabel XXII (side 44*) giver en oversigt over utfaldet av de obstetriciske operationer efter de forskjellige indikationer.

Antallet av **fødte** og **døde** i riget og amterne vil sees av tabel XXIII der er et udtag av de fra det statistiske Centralbureau meddelte opgaver over folkemængdens bevægelse i aaret.

Tvillingfødsler med kunstig forløsning A) av begge tvillinger, B) av en tvilling.

Jumeaux nés après des opérations obstétricales A) sur tous les deux B) sur l'un des deux.

Tabel XXI. Operation ¹⁾ .	Utfaldet for						
	mødre.	1ste tvilling.		2den tvilling.		uopgivet hvilken tvilling.	
		Lev.	Dødf.	Lev.	Dødf.	Lev.	Dødf.
A. Begge tvillinger.							
Tang paa begge tvillinger.....	7	7	-	5	2	-	-
Tang paa første, vending paa anden tvilling	11	11	-	11	-	-	-
Tang paa første, uttrækning paa anden tvilling.....	2	2	-	2	-	-	-
Vending paa begge tvillinger....	2	1	-	1	-	1	1
Uttrækning paa første, tang paa anden tvilling.....	1	-	1	1	-	-	-
Uttrækning paa første, vending paa anden tvilling..	2	2	-	2	-	-	-
Ialt	25	23	1	22	2	1	1
		24		24		2	
B. En av tvillingerne.							
Tang.....	4	1	-	2	1	-	-
Vending	11	-	-	7	3	1	-
Perforation	1	-	-	-	1	-	-
Ialt	16	1	-	9	5	1	-
		16					

¹⁾ Ved en trillingfødsel forløstes 1ste trilling ved tang, 2den og 3dje ved vending; utfaldet gunstig for baade moder og børn.

Fordeling av fødte og døde m. v. paa rigets bygder og byer sees av tabel XXIV (side 48* og 49*).

Antallet av levende fødte utgjorde 62 698 og av døde 33 793.

For det hele rige bliver der saaledes et overskud av 28 905 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 53,9.

I bygderne utgjorde antallet av levende fødte 43 568 og av døde 23 592, altsaa et overskud av 19 976 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 54,1.

I byerne utgjorde antallet av levende fødte 19 130 og av døde 10 201, hvorved der bliver et overskud av 8 929 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 53,3.

I de av lægerne indsendte opgaver over døde er **dødsårsagen** opgivet for 29 179 eller 86,3 pct. av samtlige indtrufne dødsfald og for 28 078 eller 86,0 pct. av de ved sygdom fremkaldte dødsfald (32 656).

**Utfald av de obstetriciske operationer efter de forskjellige
indikationer.**

Résultats des accouchements A) par forceps, B) par version, C) par extraction, D) des accouchements prématurés artificiels, E) par opération césarienne, F) par perforation, G) par embryotomi, H) par avortement provoqué, — d'après les indications différentes.

Tabel XXII. Indikation.	Ialt udførte opera- tioner.	Mødre			Børn		
		ilive.	døde.	uopg.	levende fødte.	dødfødte.	uopgivet utfald.
A. Tangforløsning.							
Utilstrækkelige eller smertefulde veer.	1) 1120	1097	1	7	1065	48	7
Bækkensneverhet	120	118	2	-	93	27	-
Barselkrampe	2) 28	21	4	-	22	6	-
Placenta prævia og blødning	4	4	-	-	1	3	-
Ueftergivelige fødselsdele	43	43	-	-	42	1	-
Albuminuri	2	2	-	-	2	-	-
Astma	1	1	-	-	1	-	-
Asystoli	1	1	-	-	1	-	-
Blødning	5	5	-	-	5	-	-
Fare for moderens liv	4	4	-	-	4	-	-
Myoma uteri	2	2	-	-	1	1	-
Sygdom og utmattelse hos den fødende	3	3	-	-	3	-	-
Truende barselkrampe	1	1	-	-	1	-	-
Ødem (nefrit)	3) 1	-	-	-	1	-	-
Isseleie med panden fortil	23	23	-	-	22	1	-
Skjævt isseleie	8	8	-	-	7	1	-
Stort fosterhode	7	7	-	-	7	-	-
Fremfald av navlesnor	13	13	-	-	7	6	-
Ansigtsleie	9	8	-	1	5	3	1
Fare for fosterets liv	30	30	-	-	25	5	-
Fremfald av arm	1	1	-	-	1	-	-
— « smaadele	1	1	-	-	1	-	-
Hydrocephalus	1	1	-	-	-	1	-
Pandeleie	1	1	-	-	1	-	-
Stort foster	1	1	-	-	1	-	-
Fortidlig løsning av placenta . . .	1	1	-	-	-	1	-
Uopgivet indikation	4) 9	5	1	1	7	1	1
Tilsammen	1440	1402	8	9	1326	105	9
		1419			1440		

¹⁾ Hos 1113 fødende, hvorav 12 fik tvillinger. Hos 7 av disse forløstes begge tvillinger ved tang; for de øvrige 5 mødre, hvor kun den første tvilling forløstes ved tang, er utfaldet i 3 tilfælde opført under vending og i 2 tilfælde under uttrækning. ²⁾ Hos 3 tvillingfødende forløstes 2den tvilling ved vending, hvor utfaldet for mødrene er opført. ³⁾ En 1ste tvilling; 2den forløst ved vending, hvor utfaldet for moderen er opført. ⁴⁾ Ved 2 tvillingfødsler og 1 trillingfødsel forløstes kun 1ste tvilling ved tang, de øvrige ved vending.

Tabel XXII (forts.).	Ialt utførte opera- tioner.	Mødre			Børn		
Indikation.		ilive.	døde.	uopg.	levende fødte.	dødfødte.	uopgivet utfald.
B. Vending.							
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	1) 23	22	-	-	12	11	-
Bækkensneverhet	14	13	1	-	8	6	-
Barselkrampe	4	3	1	-	3	1	-
Placenta prævia og blødning	47	44	2	1	18	28	1
Livmoderbristning.....	1	1	-	-	-	1	-
Blødning	2	2	-	-	2	-	-
Fare for moderens liv	2	2	-	-	2	-	-
Sindssygdom	1	1	-	-	1	-	-
Ødem, nefrit	1	1	-	-	1	-	-
Tverleie	2) 110	106	2	-	75	35	-
Dødt foster	1	1	-	-	-	1	-
Fare for fosterets liv.....	2	1	1	-	1	1	-
Fremfald av navlesnor.....	16	16	-	-	6	10	-
Fremfald av arm	2	2	-	-	2	-	-
Hydrocephalus.....	1	1	-	-	-	1	-
Uopgivet indikation	4	4	-	-	3	1	-
Tilsammen	231	220	7	1	134	96	1
		228			231		
C. Uttrækning.							
Utilstrækkelige eller smertefulde veer	3) 120	116	-	1	85	35	-
Bækkensneverhet	4	4	-	-	2	2	-
Barselkrampe	1	-	1	-	-	1	-
Placenta prævia og blødning	6	6	-	-	1	5	-
Fremfald av navlesnor.....	3	3	-	-	1	2	-
Blødning	1	1	-	-	-	1	-
Sygdom og utmattelse hos moderen	2	2	-	-	2	-	-
Tumor uteri	1	1	-	-	-	1	-
Fare for fosterets liv.....	8	8	-	-	6	2	-
Macereret foster	1	1	-	-	-	1	-
Tilsammen	147	142	1	1	97	50	-
		144			147		
D. Partus præmaturus artificialis.							
Abscessus iliacus	1	1	-	-	1	-	-
Albuminuri og hydrops	1	1	-	-	1	-	-

¹⁾ Ved 1 trillingfødsel forløstes 2den og 3dje trilling ved vending og uttrækning, kfr. A. anm. 4. ²⁾ 2 tvillingfødsler. ³⁾ Ved 3 tvillingfødsler, hvor kun 1ste tvilling forløstes ved uttrækning, er utfaldet for mødrene i 1 tilfælde opført under tangforløsning og i 2 under vending.

Tabel XXII (forts.).	Indikation.	Ialt utførte opera- tioner.	Mødre			Børn		
			ilive.	døde.	uopg.	levende fødte.	dødfødte.	uopgivet utfald.
	Barselkrampe	5	4	1	-	5	-	-
	Blødning	1	-	-	1	-	-	1
	Bækkensneverhet	15	15	-	-	15	-	-
	Ileus	1	1	-	-	1	-	-
	Nefrit og cholelithiasis	1	1	-	-	1	-	-
	Peritonit	2	2	-	-	1	-	1
	Stort foster	1	1	-	-	1	-	-
	Tuberculosis pulmonum	1	1	-	-	1	-	-
	Uopgivet indikation	4	4	-	-	3	-	1
	Tilsammen	33	31	1	1	30	-	3
			33			33		
	E. Keisersnit.							
	Barselkrampe	2	1	1	-	1	-	1
	Bækkensneverhet	3	3	-	-	3	-	-
	Cancer uteri	2	-	2	-	-	1	1
	Fare for moder og barn	1	-	1	-	-	-	1
	Tilsammen	8	4	4	-	4	1	3
			8			8		
	F. Perforation.							
	Utilstrækkelige eller smertefulde veer	3	2	1	-	-	-	-
	Bækkensneverhet	21	19	2	-	-	-	-
	Hydrokefalisk fosterhode	3	3	-	-	-	-	-
	Truende livmoderbristning	1	1	-	-	-	-	-
	Tilsammen	28	25	3	-	-	-	-
			28					
	G. Embryotomi.							
	Bækkensneverhet	2	1	1	-	-	-	-
	Tverleie	4	4	-	-	-	-	-
	Tilsammen	6	5	1	-	-	-	-
			6					
	H. Abortus provocatus.							
	Dødt foster	1	1	-	-	-	-	-
	Uræmi	1	1	-	-	-	-	-
	Tilsammen	2	2	-	-	-	-	-

For bygderne er opgivet dødsårsag for 19 773 døde eller 83,8 pct. av samtlige indtrufne dødsfald og for 18 895 eller 83,3 pct. av de ved sygdom foranledigede dødsfald (22 696).

For byerne er opgivet dødsårsag for 9 406 døde eller 92,2 pct. av samtlige indtrufne dødsfald og for 9 183 eller 92,2 pct. av de ved sygdom foranledigede dødsfald (9 960).

Fødte og døde.

Naissances et décès.

Tabel XXIII.	Fødte		Døde						
	levende.	død- fødte.	ialt	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barsel- seng.	ved ulykkelige hændelser.	selvmord.	mord og drab.
Riget	62698	1460	33793	5098	489	153	977	141	19
Amter:									
1. Kristiania	6320	168	3838	831	70	10	46	22	2
2. Akershus	2996	45	1755	255	26	9	50	9	2
3. Smaalenene	4258	111	2135	393	30	8	44	14	4
4. Buskerud	3286	88	1763	296	28	4	45	6	4
5. Jarlsberg og Larvik . .	2761	65	1499	195	21	5	42	3	-
6. Hedemarken	3573	58	1842	230	26	8	32	10	1
7. Kristians	2985	70	1559	191	25	9	24	9	-
8. Bratsberg	2614	77	1324	164	15	5	36	8	-
9. Nedenes	1908	45	1209	126	10	4	33	3	-
10. Lister og Mandal . . .	1932	38	1210	111	8	4	26	6	1
11. Stavanger	3820	94	1954	309	35	11	41	2	1
12. Søndre Bergenhus . . .	3708	81	1801	246	26	17	54	5	-
13. Bergen	2183	59	1051	217	20	6	22	1	-
14. Nordre Bergenhus . . .	2216	48	1337	127	12	7	94	6	-
15. Romsdal	3863	84	2010	232	29	11	65	9	-
16. Søndre Trondhjem . . .	3849	95	2261	290	31	8	63	12	1
17. Nordre —	2118	39	1306	143	23	4	22	4	-
18. Nordland	4777	93	2084	345	27	10	114	8	1
19. Tromsø	2283	63	1172	237	10	6	55	3	-
20. Finmarken	1248	39	683	160	17	7	69	1	2

De av lægerne opgivne dødsårsager i procentforhold til samtlige indtrufne dødsfald i riget, dets byer og bygder, og i de enkelte lægedistrikter sees av tabel XXV (side 50* og 51*).

De hyppigste av lægerne opgivne dødsårsager ved sygdom sees av tabel XXVI paa side 52*.

De opgivne **dødsårsager** er sammenstillet i tabellerne XXXV—XXXVIII; i tabel XXXV findes opført de kjendte dødsårsager i riget og amterne, i tabel XXXVI køn- og aldersopgaver for de i riget døde med kjendt dødsårsag i tabel XXXVII dødsårsager i byerne og i tabel XXXVIII køn og alder for de i byerne døde.

De **vaksinertes** antal utgjorde ifølge embedslægenes indberetninger 59 372 eller 92,9 pct. av middeltallet av levende fødte i treaaret 1903—1905. I 1904 var antallet 50 304 eller 77,0 pct. av middeltallet av levende fødte i treaaret 1902—1904.

Fødte og døde
Nombre des naissances et des décès

Tabel XXIV.	Bygderne.					
	Fødte		Døde			
	levende.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barsel- seng.
Riget	43568	988	23592	3095	307	119
Amter:						
1. Kristiania	-	-	-	-	-	-
2. Akershus	2925	44	1712	251	26	9
3. Smaalenene	2911	66	1454	251	21	4
4. Buskerud	2246	67	1258	194	18	4
5. Jarlsberg og Larvik	1752	43	940	105	11	4
6. Hedemarken	3359	55	1751	218	24	8
7. Kristians	2774	69	1479	179	21	9
8. Bratsberg	1892	58	995	115	14	4
9. Nedenes	1392	34	902	88	8	4
10. Lister og Mandal	1335	31	846	81	8	3
11. Stavanger	2249	56	1193	161	17	7
12. Søndre Bergenhus	3708	81	1801	246	26	17
13. Bergen	-	-	-	-	-	-
14. Nordre Bergenhus	2188	48	1326	125	11	7
15. Romsdal	3028	70	1628	163	21	9
16. Søndre Trondhjem	2528	61	1608	160	19	8
17. Nordre Trondhjem	1923	36	1195	123	16	3
18. Nordland	4361	89	1944	302	26	8
19. Tromsø	2024	53	1030	201	8	5
20. Finmarken	973	27	530	132	12	6

Tabel XXVII viser antallet av vaksinerte i amterne og forholdet til middel-
tallet av levende fødte i treaaret 1903—1905 for hvert amt.

Ved statens vaccineinstitut i Kristiania indpodedes 68 kalver, av hvilke 12
maatte kasseres paa grund av slet anslag. Av de anvendte 56 kalver høstedes
i det hele 691,9 gram vaccine. Høstningen foretoges i 5te døgn. I 4 121 for-
sendelser udsendtes 23 626 rør, tilstrækkelig til 199 322 personer. Ifølge de ind-
komne beretninger er der foretaget 54 596 vaccinationer og 27 748 revakinationer.
Anslagsprocenten var 87,5 pct. for 1ste gangs vaksinerte og 57,5 pct. for
revakinerne. Som følge av en mindre koppepidemi i Kristiania i begyndelsen
av aaret samt enkelte opdukkende tilfælde andetsteds i landet, foretoges vakcina-

ygderne og byerne.

dans la campagne et dans les villes.

			Byerne.								
			Fødte		Døde						
ved ulyk- kelige hæn- delser.	selv- mord.	mord og drab.	levende.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa bar- sel- seng.	ved ulykke- lige hændel- ser.	selv- mord.	mord og drab.
788	97	11	19130	472	10201	2003	182	34	189	44	8
-	-	-	6320	168	3838	831	70	10	46	22	2
49	9	2	71	1	43	4	-	-	1	-	-
32	9	2	1347	45	681	142	9	4	12	5	2
29	5	3	1040	21	505	102	10	-	16	1	1
33	1	-	1009	22	559	90	10	1	9	2	-
30	10	-	214	3	91	12	2	-	2	-	1
23	7	-	211	1	80	12	4	-	1	2	-
25	8	-	722	19	329	49	1	1	11	-	-
27	3	-	516	11	307	38	2	-	6	-	-
24	4	1	597	7	364	30	-	1	2	2	-
28	2	-	1571	38	761	148	18	4	13	-	1
54	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	2183	59	1051	217	20	6	22	1	-
94	6	-	28	-	11	2	1	-	-	-	-
55	9	-	835	14	382	69	8	2	10	-	-
46	7	1	1321	34	653	130	12	-	17	5	-
20	3	-	195	3	111	20	7	1	2	1	-
110	7	1	416	4	140	43	1	2	4	1	-
51	2	-	259	10	142	36	2	1	4	1	-
58	-	1	275	12	153	28	5	1	11	1	1

tion og revakcination i stor utstrækning, hvorved kravet paa lymfe oversteg alle tidligere aars. Produktionen ved institutet maatte derfor forceres og det paa en tid, da det var særlig vanskelig at tilveiebringe de for vaktionen egnede kalver. Beholdningen av lymfe blev derfor enkelte ganger aldeles tomt, saa man maatte henvende sig til den danske vaccineanstalt efter mer.

Tabel XXVIII giver oplysning om antallet av utførte **retsmedicinske forretninger** for 1905 efter opgaver fra den retsmedicinske kommission.

Sykehus. Statsanstalter: Rigshospitalet i Kristiania, der tillike er klinisk undervisningsanstalt, 2 stiftelser for spedalske (i Bergen og ved Trondhjem), 2 sanatorier for tuberkulose, 1 ved Molde og 1 ved Lyster, 3 militære

Procentforhold mellem de av lægerne opgivne dødsfald med kjend
(byer og bygder) samt
Décès totals par cause connue dans la

Amt.	Tabel XXV. Lægedistrikter.	Dødsfald			Amt.	Lægedistrikter.	Dødsfald		
		ialt.	anmeldt av læger.	pet.			ialt.	anmeldt av læger.	pet.
	Riget	33793	29179	86,3	VIII.	Bratsberg amt.....	1324	1173	88
	Byer	10201	9406	92,2		Byer	329	291	88
	Bygder	23592	19773	83,8		Bygder	995	882	88
I.	Kristiania	3838	3614	94,2		Skien	490	449	91
II.	Akershus amt.....	1755	1584	90,3		Kragerø	308	271	88
	Byer	43	21	48,8		Hollen	161	144	89
	Bygder	1712	1563	91,3		Sauland	93	76	81
	Aker	694	661	95,2		Kviteseid	106	100	94
	Ullensaker	553	502	90,8		Laardal	116	91	78
	Høland	214	152	71,0		Tinn	50	42	84
	Follo	294	269	91,5	IX.	Nedenes amt	1209	1144	94
III.	Smaalenenes amt .	2135	1890	88,5		Byer	307	314	102
	Byer	681	622	91,3		Bygder	902	830	92
	Bygder	1454	1268	87,2		Østre Nedenes....	369	338	91
	Eidsberg	344	303	88,1		Vestre —	631	624	98
	Moss	341	296	86,8		Aamli	73	57	78
	Sarpsborg	992	874	88,1		Evje	71	64	90
	Hvaler	458	417	91,0		Sætersdalen	65	61	93
IV.	Buskerud amt	1763	1555	88,2	X.	Lister og Mand. amt	1210	1054	87
	Byer	505	438	86,7		Byer	364	340	93
	Bygder	1258	1117	88,8		Bygder	846	714	84
	Drammen stadsfysik.	386	325	84,2		Kr.sands stadsfysik.	243	227	93
	— lægedistr.	257	246	95,7		Oddernes.....	317	249	78
	Ringerike	272	255	93,8		Undal	196	165	84
	Modum	433	377	87,1		Lyngdal	84	79	94
	Nes.....	116	92	79,3		Vanse	150	146	97
	Aal.....	60	57	95,0		Flekkefjord	220	184	83
	Sandsvær.....	176	147	83,5	XI.	Stavanger amt	1954	1573	80
	Rollag	63	56	88,9		Byer	761	696	91
V.	Jarlsb. og Larv. amt	1499	1398	93,3		Bygder	1193	877	73
	Byer	559	510	91,2		Sogndal	83	62	74
	Bygder	940	888	94,5		Egersund	195	169	86
	Tønsberg.....	730	652	89,3		Sandnes.....	235	201	85
	Hof.....	296	255	86,1		Stav. stadsfysikat..	559	517	92
	Larvik	473	491	103,8		Stav. lægedistr. ...	165	117	71
VI.	Hedemarkens amt	1842	1631	88,6		Finnø.....	161	79	49
	Byer	91	72	79,1		Sand.....	148	88	59
	Bygder	1751	1559	89,0		Karmøen.....	198	192	97
	Solør og Odalen ..	561	478	85,2		Haugesund ¹⁾	260	148	56
	Hedemarken	635	578	91,0	XII.	Søndre Bergen.h. amt	1801	1494	83
	Søndre Østerdalen..	299	282	94,3		Sveen og Vikebygd			
	Trysil	84	82	97,6		herreder	50	28	56
	Rendalen	127	104	81,9		Indre Søndhordland	129	120	93
	Tønset	117	107	91,5		Ytre —	161	154	95
VII.	Kristians amt	1559	1341	86,1		Tysnes.....	107	109	101
	Byer	80	76	95,0		Indre Hardanger ..	133	124	93
	Bygder	1479	1265	85,5		Ytre —	104	71	68
	Hadeland og Land..	309	285	92,2		Voss.....	133	108	81
	Søndre Valdres	138	90	65,2		SøndreMidthordland	175	157	89
	Nordre —	91	69	75,8		Nordre —	298	246	82
	Toten	380	322	84,7		Osteroen	217	162	74
	Faaberg	211	200	94,8		Alversund	101	81	80
	Ringebu	173	151	87,3		Lindaas	193	134	69
	Lom	133	121	91,0	XIII.	Bergen.....	1051	1044	99
	Lesje	124	103	83,1					

¹⁾ Dødsfald i Sveen og Vikebygd herreder, tilsammen 50, er medtaget i summen for Haugesund lægedistrikt, men ikke i summen for Stavanger amt, idet de tilhører Søndre Bergenhus amt hvor de findes opført.

rsag og de ialt indtrufne dødsfald inden riget og amterne
 enkelte lægedistrikter.

partements et dans les districts civils médicaux.

mt.	Tabel XXV (forts.). Lægedistrikter.	Dødsfald			Amt.	Lægedistrikter.	Dødsfald		
		ialt.	anmeldt av læger.	pet.			ialt.	anmeldt av læger.	pet.
IV.	Nordre Bergenh. amt	1337	1133	84,7	XVIII.	Grong	141	140	99,3
	By	11	4	36,4		Namsos	128	110	85,9
	Bygder	1326	1129	85,3		Fosnes	76	40	52,6
	Lærdal	107	99	84,1		Kolvereid	60	39	65,0
	Lyster	79	79	100,0		Vikten	72	46	63,9
	Sogndal	60	30	50,0		Nordlands amt	2084	1645	78,9
	Vik	97	92	94,8		Byer	140	121	86,4
	Gulen	99	77	77,8		Bygder	1944	1524	78,4
	Kirkebø	87	88	101,1		Brønnø	161	136	84,5
	Ytre Søndfjord	116	84	72,4		Alstahaug	184	92	50,0
	Indre —	82	75	91,5		Vefsen	114	104	91,2
	Gloppen	115	96	83,5		Ranen	202	204	101,0
	Kinn	142	119	83,8		Lurø	114	96	84,2
	Ytre Nordfjord	129	109	84,5		Gildeskaal	86	51	59,3
XV.	Nordfjordeidet	74	53	71,6	XIX.	Bodø	161	160	99,4
	Indviken	150	141	94,0		Folden	54	35	64,8
	Romsdals amt	2010	1672	83,2		Skjerstad	145	132	91,0
	Byer	382	281	73,6		Steigen	41	32	78,0
	Bygder	1628	1391	85,4		Hammerø	58	45	77,6
	Vestre Søndmør	177	127	71,8		Lødingen	70	80	114,3
	Indre —	119	122	102,5		Ofoten	139	85	61,2
	Østre —	73	75	102,7		Flakstad	54	15	27,8
	Ørskog	128	121	94,5		Buksnes	129	87	67,4
	Nordre Søndmør	311	135	43,4		Østlofoten	80	67	83,8
	Ytre Romsdal	279	243	87,1		Hadsel	139	109	78,4
	Indre —	155	133	85,8		Sortland	153	109	71,2
	Søndre Nordmør	408	388	95,1		(Døde u. Lofotfisket	-	6)	-
	Sundalen	78	76	97,4	XX.	Tromsø amt	1172	870	74,2
XVI.	Surendalen	140	128	91,4		Byer	142	129	90,8
	Nordre Nordmør	142	124	87,3		Bygder	1030	741	72,0
	Søndre Trondhj. amt	2261	1921	85,0		Trondenes	217	127	58,5
	By	653	601	92,0		Ibbestad	143	108	75,5
	Bygder	1608	1320	82,1		Tranø	77	67	87,0
	Trondhj. stadsfysik.	653	601	92,0		Berg	43	20	46,5
	Strinden	231	139	60,2		Lenviken	77	39	50,6
	Selbu	73	44	60,3		Maalselven	64	49	76,6
	Røros ¹⁾	122	141	115,6		Balsfjorden	66	53	80,3
	Guldalen	258	222	86,0		Tromsø	222	178	80,2
	Opdal ¹⁾	97	49	50,5		Lyngen	119	107	89,9
	Orkedalen	236	224	94,9		Karlsø	49	46	93,9
	Hevne	93	76	81,7		Skjervø	95	76	80,0
	Hitteren	157	119	75,8		Finmarkens amt	683	434	63,5
VII.	Ytre Fosen	148	129	87,2		Byer	153	144	94,1
	Indre —	115	92	80,0		Bygder	530	290	54,7
	Nordre —	97	85	87,6		Alten	111	64	57,7
	Nordre Trondhj. amt	1306	1009	77,3		Loppen	58	16	27,6
	Byer	111	88	79,3		Hammerfest	111	81	73,0
	Bygder	1195	921	77,1		Maasø	75	53	70,7
	Stjørdalen	173	116	67,1		Kistrand	59	32	54,2
	Frosten	114	54	47,4		Lebesby	37	11	29,7
	Levanger	206	147	71,4		Tanem	42	13	31,0
	Indreøen	161	152	94,4		Vardø	75	68	90,7
	Stenkjær	175	165	94,3		Vadsø	82	66	80,5
						Sydvaranger	33	30	90,9

¹⁾ 4 dødsfald i Tolgen og 15 i Inset sogn, hvilke tilhører Hedemarkens amt, er medtaget summen for de respektive lægedistrikter, men ikke for amtet.

De hyppigste av lægerne opgivne dødsaaarsager ved sygdom.
Causes de décès (morts par accidents non compris), classées par ordre de fréquence.

Dødsaaarsag.	Sum.	Derav i		Procentforhold av samtlige opgivne dødsfald ved sygdom.		
		Byer.	Bygder.	Riget.	Byer.	Bygder.
Lungetuberkulose	4652	1534	3118	16,6	16,7	16,5
Alderdomssvaghed	4432	576	3856	15,8	6,3	20,4
Kræft (cancer og sarkom)	2248	691	1557	8,0	7,5	8,2
Lungebetændelse	1646	570	1076	5,9	6,2	5,7
Akute katarrar i aandedrætsorg. . .	1479	598	881	5,3	6,5	4,7
Klappfeil og andre org. hjertesygdom.	1358	491	867	4,8	5,3	4,6
Tuberkulose utenfor lungerne . . .	1313	424	889	4,7	4,6	4,7
Hjerneslag	1297	443	854	4,6	4,8	4,5
Medfødt svaghed	1029	379	650	3,7	4,1	3,4
Kronisk bronkit og bronkiektasi . .	754	213	541	2,7	2,3	2,9
Brights nyresygdom	683	234	449	2,4	2,6	2,4
Akut diarré (kolerine)	564	323	241	2,0	3,5	1,3
Kikhoste	468	293	175	1,7	3,2	0,9
Hjertelammelse	457	159	298	1,6	1,7	1,6
Kramper hos småbørn	451	168	283	1,6	1,8	1,5
Difteri (croup)	444	237	207	1,6	2,6	1,1
Mave-tarmkatarr (kronisk)	315	86	229	1,1	0,9	1,2
Suppurativ meningit	261	121	140	0,9	1,3	0,7
Diffus peritonit	217	72	145	0,8	0,8	0,8
Andre hjernesygdomme (kfr. tabel XXXV B I)	215	86	129	0,8	0,9	0,7
Arteriosklerose	215	104	111	0,8	1,1	0,6
Cystit, cystopyelonefrit	202	56	146	0,7	0,6	0,8
Ileus og volvulus	193	60	133	0,7	0,7	0,7
Sukkersyke	177	61	116	0,6	0,7	0,6
Andre nyre- og urinveissygdomme (kfr. tabel XXXIV B VI)	164	61	103	0,6	0,7	0,5
Pyæmi, septhæmi	153	63	90	0,5	0,7	0,5
Sindssygdomme	146	36	110	0,5	0,4	0,6
Influenta	138	58	80	0,5	0,6	0,4
Skarlagensfeber	130	71	59	0,5	0,8	0,3
Rakit	126	76	50	0,4	0,8	0,3
Erysipelas, flegmone	119	73	46	0,4	0,8	0,2
Rygmarvssygdomme	118	47	71	0,4	0,5	0,4
Blindtarmbetændelse	108	34	74	0,4	0,4	0,4
Akut poliomyelit	105	12	93	0,4	0,1	0,5
Andre dødsfald ved sygdom	1701	673	1028	6,1	7,3	5,4
Samtlige opgivne dødsaaars. ved sygd.	28078	9183	18895			

sykehus, (garnisonssykehuset i Kristiania, Karl Johansvernens sykehus i Horten og det militære sykehus i Fredrikstad). Under statens bestyrelse hører endvidere vaarsildavgiftsfondets sykehus i Haugesund og i Florø. Staten yder bidrag til

Vaksinerte.
Vaccination.

Tabel XXVII.		Middeltal av levende fødte i treaaret 1903—1905.	Antal vaksinerte i 1905.	Forhold i pct.
Riget		63936	59372	92,9
Amter:				
1. Kristiania		6832	8101	118,6
2. Akershus		3131	2939	93,9
3. Smaalenene		4339	2467	56,9
4. Buskerud		3329	3099	93,1
5. Jarlsberg og Larvik		2760	2090	75,7
6. Hedemarken		3617	3331	92,1
7. Kristians		3099	2188	70,6
8. Bratsberg		2636	2806	106,4
9. Nedenes		1958	1757	89,7
10. Lister og Mandal		2036	1827	89,7
11. Stavanger		3826	2803	73,3
12. Søndre Bergenhus		3739	3301	88,3
13. Bergen		2267	1508	66,5
14. Nordre Bergenhus		2263	1761	77,9
15. Romsdal		3757	3368	89,7
16. Søndre Trondhjem		3871	6736	174,0
17. Nordre —		2097	3267	155,8
18. Nordland		4848	3389	69,9
19. Tromsø		2344	2087	88,9
20. Finmarken		1187	547	46,1

kysthospitallerne for skrofuløse børn, ved Fredriksvern og i Hakeviken ved Bergen. Av amtssykehus findes ett eller fler i de fleste amter, i det hele 29; i Tromsø stift tilhører disse vedkommende amters medicinalfond, og flere av dem er kun i virksomhet i fisketiden. I de fleste byer og i enkelte landdistrikter findes kommunale sykehus, tildels i forening med epidemilasaretter. Av andre sykehus kan endvidere nævnes Diakonisseanstaltens og Diakonhjemmets sykehus samt Vor Frue Hospital (katolsk) i eller ved Kristiania, flere private kliniker i Kristiania, Bergen og andre byer samt flere av den katolske mission oprettede mindre sykehus. Ved rigets strafanstalter er indrettet særegne sykeavdelinger, og ved forskjellige fattighus, fabrikker, bjergverker og lign. findes større eller mindre sykelokaler.

Der var to **fødselsstiftelser** i virksomhet, 1 i Kristiania og 1 i Bergen, begge forbundet med jordmorskoler. Til Fødselsstiftelsen i Kristiania er desuten knyttet en liten avdeling for kvinde- og en for børnesygdomme

Oversigt over de utført

Liste des act

Tabel XXVIII. Overøvrighetsdistrikter.	Legale obduktioner		Syns- forretninger over lik og lik- rester.	Under- søkelser a levende i anledning av tilføiet legems- skade.
	av nyfødte.	av andre.		
Riget	31	59	35	19
Amter:				
1. Kristiania	4	9	-	-
2. Akershus	3	3	1	-
3. Smaalenene	2	4	2	2
4. Buskerud	1	2	8	7
5. Jarlsberg og Larvik	-	2	-	-
6. Hedemarken	1	3	1	-
7. Kristians	-	4	2	-
8. Bratsberg	-	-	3	-
9. Nedenes	-	1	1	-
10. Lister og Mandal	-	3	2	-
11. Stavanger	-	3	-	2
12. Søndre Bergenhus	1	-	3	-
13. Bergen	2	7	1	-
14. Nordre Bergenhus	-	-	-	-
15. Romsdal	1	3	3	2
16. Søndre Trondhjem	5	4	2	-
17. Nordre —	1	1	5	-
18. Nordland	6	4	-	2
19. Tromsø	2	2	1	-
20. Finmarken	2	4	-	4

Antallet av **sindssykeasyler** var 15, nemlig 4 statsasyler, 2 til milde stiftelser knyttede asyler, 5 kommunale og 3 private asyler, samt Kriminalasylet i Trondhjem.

Norske kursteder. Fra de i omstaaende tabel opførte kursteder er der indkommet indberetninger om deres virksomhet i 1905; efter disse indberetninger anføres her antallet av patienter (gjester) med angivelse av, hvormange var norske og hvormange utlændinger.

Med hensyn til sundhetstilstanden ved rigets **strafarbeidsanstalter** henvises til beretningen om rigets landsfængsler.

tsmedicinske forretninger.

Médicaux forenses.

Undersøkelser av kvinder til avgjørelse av spørsmål om		Under-søkelser av børn eller voksne kvinder til avgjørelse av spørsmål om forøvet utugt.	Under-søkelser av helbredstilstand.	Andre retsmedicinske forretninger.	Til-sammen almindelige retsmedicinske forretninger.	Retspsykiatriske erklæringer.	Retskemiske erklæringer.	Samlet antal erklæringer og forretninger.
sted-fundet samleie.	Svangerskab eller fødsel.							
3	8	6	20	29	210	66	-	276
-	-	-	-	1	14	18	-	32
-	-	-	-	-	7	5	-	12
-	-	-	-	-	10	1	-	11
-	1	-	2	1	22	7	-	29
1	-	-	1	-	4	1	-	5
-	2	-	-	-	7	4	-	11
-	-	-	2	2	10	3	-	13
-	1	-	1	1	6	4	-	10
-	-	-	-	-	2	1	-	3
-	-	-	-	2	7	2	-	9
-	-	2	1	-	8	1	-	9
-	-	-	1	1	6	1	-	7
-	-	-	-	-	10	-	-	10
-	-	1	-	-	1	3	-	4
2	-	1	2	-	14	3	-	17
-	-	-	1	-	12	4	-	16
-	-	-	2	-	9	2	-	11
-	2	2	2	-	18	1	-	19
-	2	-	3	1	11	1	-	12
-	-	-	2	20	32	4	-	36

Riget er delt i 158 **lægedistrikter**, hvorav 6 stadsfysikater. Desuten var i Finmarken ansat en distriktslæge uten fast distrikt.

Medicinalpersonalet. 40 læger utgik i aarets løp fra Universitetet. Ifølge lægefortegnelsen for 1905 og dennes tillæg var antallet av autoriserte læger ved aarets utgang 1 235, hvorav 34 kvindelige. Efter fradrag av 175 i utlandet bosatte, eller hvis opholdssted var ukjendt, var 626 eller 59,1 pct. bosat i byerne og 434 eller 40,9 pct. bosat i landdistrikterne. Ialt var 1 160 bosat i Norge og 75 i utlandet (derav 4 i forskjellige lande i Europa, 3 i Asien, 10 i Afrika, 2 i Australien, 56 i Amerika).

Tabel XXIX. Kurstedets navn m. v.	Ialt opgivet antal pati- enter (gjester).	Derav	
		norske.	utlændinger.
Hankø bad	333	259	74
Sandefjord bad:			
Svovlbad og sjøbad	660	580	80
Kristiania orthopædiske og mediko- mekaniske institut	620	616	4
Doktor Haus's inhalatorium i Kristiania	73	73	-
Grefsen sanatorium for tuberkuløse	88	67	21
Doktor Dedichens kursted for sinds- syke i Østre Aker	(Der henvises til beretningen om sinds- sykeasylnes virksomhet i 1905.		
Doktor Torps sykehjem for nervesvækkede og rekonvalescenter	27	19	8
Gausdals høifjeldssanatorium:			
Klimatisk kursted	300	130	170
Fefor høifjeldssanatorium	250	148	102
Tonsaasen sanatorium	ca. 140	ca. 120	20
Breidablik:			
Fjeld- og skogsanatorium	ca. 200	ca. 135	65
Tuddal høifjeldssanatorium	188	188	-

Av de her i landet bosatte læger var ifølge lægefortegnelsen 1 livmedikus, 14 professorer, 2 prosektorer, den ene tillike sekretær ved det medicinske fakultet, 1 amanuensis ved Universitetet, 1 medicinaldirektør, 1 kontorchef og 3 sekretærer i medicinaldirektoratet, 1 direktør for det civile veterinærvæsen, 6 stadsfysici, 146 distriktslæger¹⁾, 2 bjerglæger (derav en tillike distriktslæge), 4 var direktører og 4 reservelæger ved statens sindssykeasyler, 2 direktører for tuberkulosesanatorier, 1 læge ved Kriminalasylet (tillike bestyrer av et kommunalt sindssykeasyl) 11 læger ved kommunale eller private asyler. Ved Rigshospitalet var ansat 1 direktør, 9 overlæger, 5 reservelæger og 9 assistenter ved enkelte hospitalsavdelinger, det patologisk-anatomiske institut og Røntgeninstitutet, 1 var overlæge for den spedalske sygdom og 2 læger ved stiftelser for spedalske. Ved fødselsstiftelserne var ansat 1 overlæge og 2 reservelæger. Ved straffanstalterne var 4 læger ansat; 49 opføres som læger ved amtssykehus, kommunale eller andre sykehus (deriblandt flere distriktslæger), 1 som direktør for Kristiania bys sykehus, 2 som sundhedsinspektører, 21 som by- eller kommunelæger i byerne, 8 som læger ved bad eller sanatorier.

I armeens sanitet: 1 generalløitnant, 1 oberst, 2 oberstløitnanter, 11 majorer, 43 kapteiner, 16 faste premierløitnanter.

¹⁾ Ved fortegnelsens utgivelse var en del distriktslægeembeder ubesat.

I marinens sanitet: 1 kommandørkaptein, 7 kapteiner, 5 faste premierløytnanter.

834 læger opføres uten nogen fast ansættelse, og 1 havde civilt embede utenfor lægestanden¹⁾.

Antallet av **apoteke** i virksomhet var 144, hvorav 36 med reelt, 108 med personlig privilegium, derav 1 givet Rigshospitalet som saadant, 7 apotek havde filial, der er medregnet blandt de med personlig privilegium.

Apotekenes fordeling paa lægedistrikterne sees av tabel I. Tabel XXXI (side 62* o. flg.) giver en oversigt over det ved landets apotek fungerende personale, forsaavidt derom haves oplysning.

I 1905 underkastet 23 sig apotekereksamen.

Av **tandlæger** var der ifølge fortegnelsen over autoriserte læger, tandlæger og dyrlæger i Norge i 1905 313. For 290 er deres bopæl i lægedistrikterne kjendt, se tabel I.

Av **jordmødre** uteksaminertes 63, derav ved jordmorskolen i Kristiania 43, ved jordmorskolen i Bergen 20. Jordmødrenes antal var efter embedslægenes opgaver 1 293 hvis fordeling paa amter og lægedistrikter sees av tabel I.

Hjelpevaksinatørernes antal var efter distriktlægenes opgaver 736, hvis fordeling paa amter og lægedistrikter sees av tabel I.

Følgende kommuner erholdt i 1905 kongelig approbation paa **sundhetsforskrifter** eller tillæg til og forandringer i saadanne:

Leka herred (Nordre Trondhjems amt) 4de januar.
 Vestre Moland herred (Nedenes amt) 13de februar.
 Kvalsund herred (Finmarkens amt) 7de mars.
 Bø herred (Bratsberg amt) 11te mars.
 Kristiania by 27de mars.
 Aas herred (Akershus amt) 18de april.
 Rygge herred (Smaalenenes amt) 18de april.
 Klingen herred (Nordre Trondhjems amt) 20de mai.
 Tysnes herred (Søndre Bergenhus amt) 20de mai.
 Ørskog herred (Romsdals amt) 20de mai.
 Søkkelven herred (Romsdals amt) 9de juni.
 Vik herred (Nordre Bergenhus amt) 21de september.
 Dønnes herred (Nordlands amt) 18de oktober.
 Namsos by 18de oktober.
 Borgund herred (Romsdals amt) 18de oktober.
 Mo herred (Nordlands amt) 18de oktober.
 Frogn herred (Akerhus amt) 27de oktober.
 Hosanger herred (Søndre Bergenhus amt) 14de november.
 Bruvik herred (Søndre Bergenhus amt) 14de november.
 Aasene herred (Søndre Bergenhus amt) 14de november.
 Hammer herred (Søndre Bergenhus amt) 21de november.
 Nesodden herred (Akershus amt) 24de november.
 Skodje herred (Romsdals amt) 6te december.

Desuten er under 27de oktober approbert for Jostedalen og Kirkebø herreder i Nordre Bergenhus amt forskrifter til forebyggelse av ondartede smittomme sygdomme væsentlig i overensstemmelse med justisdepartementets utkast av 26de april 1899.

¹⁾ Ovenfor er fleresteds samme læge opført under forskjellige stillinger.

Endvidere er under 23de januar approbert bestemmelser angaaende ordningen av meddelelsespligten ved tuberkuløse sykes flytning i følgende herreder:

Sem og Ramnes (Jarlsberg og Larvik amt), Vinger og Brandval (Hedemarkens amt), Bygland og Valle (Nedenes amt), Grytten (Romsdals amt), Stjørdalen (Nordre Trondhjems amt), Øksnes (Nordlands amt) og Kvænangen (Tromsø amt) samt i Aas og Frogn (Akershus amt), hvor de indgaar i de nyapproberte sundhedsforskrifter.

Av dødsfald blandt norske undersaatte i fremmede lande i 1905

har norske konsuler til sjøfartskontoret anmeldt 279, nemlig hos 271 mænd og 7 kvinder samt et 10 aars pgebarn. Desuten er der anmeldt 12 dødsfald blandt sjøfolk, hvor det ikke med sikkerhet vites, om de indtraf i 1905. — Av de 271 mænd var 255 sjømænd, 14 tilhørte andre stænder, og for 2 mangler opgave om stand.

Av sjømændene var 14 skibsførere, 18 styrmænd, 5 skibstømmermænd, 2 seilmakere, 4 matroser, 12 fyrbøtere og maskinister, 1 donkeymand, 7 kokker og stuerter, 5 jungmænd og dæksgutter og 187 «sjømænd», uten nærmere betegnelse.

Med hensyn til alderen var:

40 under	20 aar.
86 fra 20—30	«
44 « 30—40	«
25 « 40—50	«
19 « 50—60	«
6 « 60—70	«
1 « 70—80	«

For 34 var alderen uopgivet.

29 dødsfald indtraf i januar, 23 i februar, 26 i mars, 21 i april, 9 i mai, 9 i juni, 17 i juli, 16 i august, 24 i september, 25 i oktober, 31 i november og 16 i december; for 2 dødsfald er opgivet januar eller februar, og for 7 savnes enhver oplysning.

Skibenes nationalitet er opgivet for 118, nemlig 86 norske, 17 britiske, 12 amerikanske (derav 1 orlogsfartøi), 2 tyske og 1 dansk.

Dødsstedet. Paa sjøen døde 106 og i land eller havn 149; av sidstnævnte indtraf 35 i Europa, 9 i Asien, 3 i Afrika, 47 i Amerika, 3 i Australien og 3 paa øer i Stillehavet.

Av dødsfaldene i Europa forekom 17 i Storbritannien og Irland¹⁾, 9 i Tyskland²⁾, 3 i Frankrig³⁾, 2 i Spanien⁴⁾ samt 1 i Kjøbenhavn, 1 i Rotterdam, 1 i Antwerpen og 1 i Archangelsk. I Asien døde 4 i Kina, 1 i Japan, 1 i Batavia, 2 i Bakindien og 1 i Calcutta, og i Afrika 2 i Port Said, og 1 i Kapstaden; i Amerika 2 i Sydney (N. S.), 2 i St. Johns (N. B.), 32 i de Forenede Stater⁵⁾, 5 i Vestindien⁶⁾, 1 i Mexiko, 1 i Rio Grande do Sul (Brasilien) og 4 i Argentina (derav 2 i Buenos Aires); i Australien 1 i Sydney, 1 i Melbourne og 1 i Fremantle, og paa Stillehavssøer 1 paa Sandvichøerne, 1 paa Samoa og 1 paa Surprise Island.

Oplysning om dødsårsagerne i forbindelse med opgave over de dodes alder, dødssted samt skibenes nationalitet sees av tabellen paa næste side.

De 12 ovennævnte dødsfald, der muligens ogsaa indtraf i 1905, var hos 1 skibsfører, 2 styrmænd, 2 maskinister og 7 «sjømænd».

Foruten disse opgaver over sjømænd er der meddelt oplysning om 24 i utlandet døde norske undersaatte i andre stillinger, eller hvis stand ikke er opgivet. (Se nedenstaaende).

En stenhugger	døde i Pittsburg	av tyfoidfeber	20—30 aar gml.
« ingeniør	« - Shanghai	« børnekopper	30—40 « «
« fhv. sjømand	« - Dalcour (La U. S.)	« diarré	uopgivet alder.
« mand	« - Pensacola	« tæring	20—30 aar gml.
« enke	« - Stockholm	« —	30—40 « «
« ugift kvinde	« - Danmark	« meningit	20—30 « «
« købmand	« - Belgien	« sindssygd	40—50 « «
« vaskepige	« - New York	« lungebetændelse	30—40 « «
« arbeider	« - Melbourne	« mavebetændelse	40—50 « «
« —	« - Kentucky	« nyresygd	20—30 « «
« vagtmester	« - Hoboken (N. Y. U. S.)	« —	50—60 « «
« gift kvinde	« - Siang-Jang (Kina)	« blødning	30—40 « «
« snekker	« - Hamburg	« sygd	40—50 « «
« waterclerk	« - —	« —	40—50 « «
« ugift kvinde	« - Bremen	« —	20—30 « «
« arbeiderske	« - Hamburg	« —	40—50 « «
« kontorist	« - Brooklyn	« gasforgiftning	20—30 « «
« kapteins hustru	« ved forlis paa Jyllands vestkyst		uopgivet alder.
« arbeider	« i Oregon ved et ulykkestilfælde		15—20 aar gml.
« —	« - Washington	« « —	20—30 « «
Et pigebarn	« - Antwerpen	uopgivet	10 « «
En skjenkevert	« - —		40—50 « «
« mand	« - Concarneau (Frankrig)	—	30—40 « «
« verksmester	« - Odessa	—	70—80 « «

¹⁾ 3 Cardiff, 2 Shields, 1 London, 1 Greenwich, 1 Grimsby, 1 Hull, 1 Falmouth, 1 Leith, 1 Boness, 1 Greenock 1 Kingstown; for 3 er følgende steder opgivet: Rainhill (England); Methil roads (Skotland) og Benbury (Irland). ²⁾ 4 Hamburg, 2 Stettin, 1 Danzig, 1 Bremerhaven og 1 Bremen. ³⁾ Boulogne S/M, Brest, Marseille). ⁴⁾ Bilbao, Cartagena. ⁵⁾ 6 New York og Brooklyn, 4 Philadelphia, 3 Baltimore, 1 Norfolk, 1 Charleston, 6 Mobile, 2 New Orleans, 2 Galveston og 2 San Francisco. ⁶⁾ 3 Cuba, 1 Haiti og 1 Portorico.

Dødsfald blandt norske

Tabel XXX.	Til- sam- men.	Alder.							
Sygdom.		15—20	20—30	30—40	40—50	50—60	60—70	70—80	Uopg.
Infektionssygdomme.									
Tyfus	1	-	-	1	-	-	-	-	-
Tyfoidefeber	8	1	6	1	-	-	-	-	-
Cerebrospinalmeningit	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Børnekopper	2	-	-	-	-	1	-	-	1
Dysenteri	4	-	1	1	1	-	-	-	1
Malaria	6	-	1	2	1	1	-	-	1
Tuberkulose	11	4	5	1	-	1	-	-	-
Syfilis	2	-	-	1	-	-	1	-	-
Gul feber	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Andre sygdomme.									
Kræft	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Beri-beri	8	-	3	2	-	2	-	-	1
Sukkersyke	1	-	-	-	-	1	-	-	-
Anæmi	1	-	-	-	-	1	-	-	-
Alderdomssvaghed	1	-	-	-	-	-	-	1	-
Slagtilfælde	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Hjernebetændelse	2	1	-	1	-	-	-	-	-
Kramper	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Sindssygdом	1	-	-	-	-	1	-	-	-
Organisk hjertesygdom	9	-	-	5	3	-	1	-	-
Hjertelammelse	3	-	-	1	1	-	1	-	-
Lungebetændelse	8	1	2	2	2	-	1	-	-
Pleurit	1	-	-	1	-	-	-	-	-
Empyem	1	-	-	1	-	-	-	-	-
(Brystsygdom)	1	-	-	1	-	-	-	-	-
Tarmbetændelse	3	1	1	1	-	-	-	-	-
Indeklemt brok	1	1	-	-	-	-	-	-	-
(Mavesygdom)	3	-	1	-	-	1	-	-	1
(Mavebyld)	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Nyresygdom	2	1	1	-	-	-	-	-	-
Vatersot	1	-	-	-	1	-	-	-	-
Feber	2	1	-	1	-	-	-	-	-
(Sygdom uten nærmere opgaver)	5	1	-	-	1	2	-	-	1
Unaturlig død.									
Akut alkoholforgiftning	2	2	-	-	-	-	-	-	-
Andre forgiftninger	1	-	-	-	1	-	-	-	-
Drukning	61	6	29	8	7	2	-	-	9
Forlis	17	2	3	1	-	-	-	-	11
Savnet	9	1	5	-	1	-	-	-	2
Forfrysning	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Andre ulykkestilfælde	14	3	8	-	2	-	-	-	1
Drab og mord	3	1	1	-	-	-	-	-	1
Selv mord	2	-	-	1	1	-	-	-	-
Tilsammen	204	28	71	33	22	13	4	1	32

¹⁾ Kjøbenhavn, Hamburg, Rotterdam, Antwerpen, Greenock. ²⁾ Danzig, Greenwich, Shields, Philadelphia 2, Norfolk 1, Mobile 1, N. Orleans 1, Mississippifloden 1, Havana 1. ³⁾ Sydney N. S. San Domingo. ¹⁰⁾ Surprise Island.

jømænd i utlandet i 1905.

Dødsstedet.						Skibets nationalitet.				
Europa.	Asien.	Afrika.	Amerika.	Australien og Polynesien.	I sjøen, paa reise.	Norsk.	Tysk.	Britisk.	Amerikansk.	Uopg.
-	-	-	Havana.	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	⁶⁾ 8	-	-	5	-	-	2	1
-	-	-	Brooklyn.	-	-	1	-	-	-	-
Bremen.	-	-	Buenos Ayres.	-	-	1	-	1	-	-
-	Bakindien.	-	N. Y.	¹⁰⁾ 1	1	2	-	-	-	2
-	Java, Japan.	-	Mobile.	-	3	4	1	-	-	1
¹⁾ 5	-	-	San Francisco.	-	5	3	-	1	-	7
Stettin.	-	-	-	-	1	1	-	-	-	1
-	-	-	Mexiko.	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	Brooklyn.	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	8	4	-	-	-	4
Marseille.	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Boness.	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
-	-	Kapstaden.	Baltimore.	-	-	1	-	1	-	-
-	-	-	Texas.	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	-	Sydney.	-	-	-	-	-	1
²⁾ 4	-	-	Baltimore.	Melbourne.	3	2	-	4	-	3
³⁾ 2	-	-	-	-	1	2	-	-	-	1
⁴⁾ 2	-	Port Said.	⁷⁾ 4	-	1	2	-	1	1	4
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Cardiff.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	Port Said.	-	-	-	-	-	1	-	-
Havre.	-	-	⁸⁾ 2	-	-	3	-	-	-	-
-	-	-	Philadelphia.	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	Mobile.	-	2	1	-	-	-	2
-	-	-	St. Johns.	-	-	-	-	1	-	-
Brest, Rainhill.	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2
Hamburg 2.	-	-	-	-	3	1	1	-	1	2
-	-	-	⁹⁾ 2	-	-	2	-	-	-	-
-	-	-	N. Y.	-	-	-	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	Azorerne.	-	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
⁵⁾ 2	-	-	Portorico.	-	-	1	-	-	1	1
-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	1

Methil. ³⁾ Boulogne, Cardiff. ⁴⁾ Hamburg, Shields. ⁵⁾ Cartagena 1, Archangelsk 1. ⁶⁾ N. Y. 1, St. Johns N. B., Philadelphia, Galveston. ⁸⁾ New Orleans, Rio Grande do Sul. ⁹⁾ Mobile,

Apotek og personale.
Des pharmacies et de leur personnel.

	Tabel XXXI. Amt.	Privilegium		Personalet.				
		reelt.	personlig.	Apoteker.	Autoriseret provisor.	Farmaceutisk kandidat.	Farmaceut uten apotekereksamen.	Discipel.
I.	Kristiania: ¹⁾							
	Elefanten	1	-	1	-	2	1	-
	Svanen	1	-	-	1	3	-	1
	Løven	-	1	1	-	3	1	-
	Rigshospitalets apotek	-	²⁾ 1	1	-	4 à 5	-	1
	Hjorten	-	1	-	1	2	-	-
	Nordstjernen	-	1	1	-	4	-	-
	Falken	-	1	1	-	2	2	-
	Hygiea	-	1	1	-	4	-	-
	Oslo apotek	-	1	1	1	2	-	-
	Grünerløkkens apotek	-	1	1	-	2	1	-
	Orion	-	1	1	-	5	-	-
	Idun	-	1	1	-	2	-	-
	Jernb.torvets apotek	-	1	1	-	3	1	-
	Kronen	-	1	1	-	3 à 4	-	1
	Uranienborg apotek	-	1	1	-	2	-	2
	Hebe	-	1	1	-	2	1	-
	Bien	-	1	1	-	4	3	1
	Det røde Kors	-	1	1	-	2	-	-
	Rodeløkkens apotek	-	1	1	-	2	-	1
	St. Hans Haugens apot.	-	1	1	-	2 à 3	-	-
	Bjørnen	-	1	1	-	2	1	2
	Apot. ved Vestbanen	-	1	1	-	2	-	-
II.	Akershus amt:							
	Sandviken	-	1	1	-	1	1	-
	Lillestrøm	-	1	1	-	2	-	-
	Eidsvold	-	1	1	-	1	-	1
	Filial i Jesseim	-	1	-	1	-	1	1
	Drobak	1	-	1	-	1	-	-
III.	Smaalenenes amt:							
	Moss:							
	Elefanten	1	-	1	-	1	-	1
	Ørnen	-	1	1	-	2	-	-
	Fredrikstad:							
	Vestsidens apotek	1	-	-	1	1	1	-
	Svanen	-	1	1	-	-	1	1
	Hjorten	-	1	1	-	2	-	2
	Filial i Græsvik	-	1	-	1	-	-	-
	Selbak	-	1	1	-	1	-	-
	Sarpsborg:							
	Sarpsborgs apotek	-	1	1	-	1	1	-
	Løveapoteket	-	1	1	-	2	1	-
	Mysen	-	1	1	-	1	-	1
	Fredrikshald:							
	Svanen	-	1	1	1	-	1	2
	Ørnen	-	1	1	-	2	-	1
	Filial i Tistedalen	-	1	-	1	-	-	-

¹⁾ Ved flere apotek i Kristiania har enkelte farmaceuter kun halv plads.
²⁾ Ifølge kgl. resolution av 4de december 1856 har Rigshospitalet som saadant ret til at drive et apotek.

Apotek og personale.

	Tabel XXXI (forts.).	Privilegium		Personalet.				
		reelt.	personlig.	Apoteker.	Autorisert provisor.	Farmaceutisk kandidat.	Farmaceut uten apotekerexamen.	Discipel.
IV.	Buskerud amt:							
	Drammen:							
	Bragernes	1	-	1	-	3	-	2
	Strømsø	-	1	1	-	1	1	-
	Ørnen	-	1	1	-	-	1	-
	Hønefoss	1	-	1	-	2	-	-
	Hougsund i Øvre Eker ..	-	1	1	-	1	-	1
	Vikesund, Modum ...	-	1	1	-	-	1	-
	Kongsberg	1	-	1	-	-	1	1
	Hallingdals apotek ..	-	1	1	-	-	1	-
V.	Jarlsberg og Larvik amt:							
	Horten....	-	1	1	1	1	1	-
	Tønsberg:							
	Løven	1	-	-	1	1	-	1
	Svanen	-	1	1	-	2	-	1
	Svelviken	-	1	¹⁾ 1	1	-	-	1
	Holmestrand	1	-	1	-	1	-	1
	Sandefjord:							
	Sandefjord apotek ..	-	1	¹⁾ 1	1	1	-	1
	Nordstjernen	-	1	1	-	1	-	1
	Larvik: Ørnen	1	-	1	-	2	-	1
	Svanen	-	1	1	-	1	1	1
	Filial i Fredriksvern ..	-	1	-	1	-	-	1
VI.	Hedemarkens amt:							
	Kongsvinger	1	-	1	-	1	-	1
	Hamar: Svanen	-	1	1	-	1	1	-
	Løven	-	1	1	-	1	2	-
	Ringsaker	-	1	1	-	-	1	-
	Elverum	-	1	1	1	1	-	-
	Rena	-	1	1	-	1	-	1
	Flisen	-	1	1	-	-	1	-
	Tønset	-	1	1	-	1	-	2
VII.	Kristians amt:							
	Brandbu	-	1	1	-	1	-	-
	Valdres apotek	-	1	1	-	1	-	2
	Totens apotek	-	1	1	-	-	1	1
	Gjøvik	-	1	1	-	2	-	-
	Lillehammer	1	-	1	-	1	1	1
VIII.	Bratsberg amt:							
	Skien:							
	Svanen	1	-	1	-	1	1	1
	Skien nye apotek ..	-	1	1	-	2	-	1
	Porsgrund	1	-	1	-	1	-	2
	Brevik	1	-	1	-	1	-	-
	Langesund	-	1	1	-	-	-	1
	Kragerø	1	-	1	-	1	-	1
	Ulefoss	-	1	1	-	-	1	-
	Kviteseid	-	1	1	-	-	1	1
	Notodden	-	1	1	-	1	-	1

¹⁾ Permittert.

Apotek og personale.

	Tabel XXXI (forts.).	Privilegium		Personalet.				
		reelt.	personlig.	Apoteker.	Autorisert provisor.	Farmaceutisk kandidat.	Farmaceut uten apotekereksamen.	Discipel.
IX.	Nedenes amt:							
	Østerrisor	1	-	1	-	1	-	1
	Tvedestrand	-	1	¹⁾ 1	1	1	-	1
	Arendal:							
	Løven	1	-	1	-	2	-	2
	Svanen	-	1	1	-	2	-	2
	Grimstad	1	-	1	-	2	-	1
	Lillesand	-	1	1	-	2	-	-
X.	Lister og Mandal amt:							
	Kristiansand:							
	Løven	1	-	1	-	1	1	2
	Elefanten	1	-	1	-	2	-	-
	Svanen	-	1	1	-	1	1	-
	Mandal	1	-	1	-	1	-	1
	Farsund	-	1	1	-	-	1	1
	Flekkefjord	1	-	1	-	-	1	1
XI.	Stavanger amt:							
	Egersund	-	1	1	-	-	1	2
	Sandnes	-	1	1	-	-	1	1
	Stavanger:							
	Hygiea	1	-	1	-	2	-	2
	Hjorten	-	1	1	-	1	1	1
	Svanen	-	1	-	1	2	-	2
	Løven	-	1	1	-	1	1	-
	Kopervik	-	1	1	-	1	-	1
	Haugesund:							
	Løven	-	1	1	-	-	1	-
	Havfruen	-	1	1	-	2	-	-
XII.	Søndre Bergenhus amt:							
	Vossevangen	-	1	1	-	1	1	1
	Lervik	-	1	1	-	1	-	-
	Arne	-	1	1	-	-	-	1
XIII.	Bergen:							
	Løven	1	-	1	-	4	-	-
	Svanen	1	-	1	1	6	-	-
	Elefanten	-	1	-	1	2	-	-
	Hjorten	-	1	1	1	2	-	-
	Nordstjernen	-	1	-	1	3	-	-
	Ørnen	-	1	1	-	3	-	-
	Hygiea	-	1	1	-	2	-	2
XIV.	Nordre Bergenhus amt:							
	Lærdalsøren	-	1	1	-	1	1	-
	Florø	-	1	-	1	1	-	1

¹⁾ Permittert.

Apotek og personale.

	Tabel XXXI (forts.). Amt.	Privilegium		Personalet.				
		reelt.	personlig.	Apoteker.	Autorisert provisor.	Farmaceutisk kandidat.	Farmaceut uten apotekereksamen.	Discipel.
XV.	Romsdals amt:							
	Volden	-	1	1	-	-	1	
	Aalesund:							
	Nordstjernen	-	1	1	1	-	1	1
	Svanen	1	-	1	-	2	1	1
	Molde	1	-	1	-	1	-	1
	Kristiansund:							
	Løven	1	-	-	1	1	-	2
	Filial paa Nordlandet	-	1	-	1	-	-	-
	Svanen	-	1	1	-	1	1	1
XVI.	Søndre Trondhjems amt:							
	Trondhjem:							
	Løven	1	-	1	-	2	-	1
	Svanen	1	-	1	1	2	1	1
	Hjorten	-	1	-	1	2	-	1
	Ørnen	-	1	1	-	2	-	1
	St. Olaf	-	1	-	1	3	1	1
	Røros	1	-	-	1	-	1	-
	Orkedalsøren	-	1	1	-	-	1	1
XVII.	Nordre Trondhjems amt:							
	Stjørdalen	-	1	1	-	1	-	-
	Levanger	1	-	1	-	1	-	2
	Filial paa Værdalsøren	-	1	-	1	-	-	1
	Stenkjær	1	-	1	-	1	-	1
	Namsos	-	1	1	-	1	-	2
XVIII.	Nordlands amt:							
	Brønnø	-	1	1	-	1	-	1
	Mosjøen	-	1	1	-	-	2	-
	Bodø	1	-	-	1	2	1	-
	Narvik	-	1	1	-	2	-	1
	Kabelvaag	-	1	1	-	-	-	1
	Stokmarknes	-	1	1	-	1	-	1
XIX.	Tromsø amt:							
	Harstad	-	1	1	-	2	-	
	Tromsø:							
	Renen	-	1	1	-	2	-	-
	Svanen	-	1	1	-	3	-	-
XX.	Finmarkens amt:							
	Hammerfest	-	1	1	1	-	1	-
	Vardø	-	1	1	-	1	-	1
	Vadsø	-	1	1	-	1	-	1
	Tilsammen	36	108	124	31	201	58	96

Syfilis paa syke

La Syphilis da

Tabel XXXII.				Tilbakeleggende fra det forrige aar.			Indkomne.			Tilsammen behandlet.		
				Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.
Rikshospitalets hudsykeafdeling ¹⁾ ...				25	11	14	86	34	52	111	45	0
Kristiania bys sykehus ²⁾ ...				34	25	9	148	92	56	182	117	0
Smaalønes ams — ³⁾ ...				1	1	-	4	3	1	5	4	-
Moss bys — ..				1	-	1	-	-	-	1	-	-
Fredrikstad bys — ⁴⁾ ...				3	1	2	8	3	5	11	4	-
Fredrikshald — — ...				-	-	-	2	2	-	2	2	-
Drammen — — ...				2	2	-	6	4	2	8	6	-
Karl Johansverns — — ...				-	-	-	17	17	-	17	17	-
Jarlsberg og Larvik ams — ...				3	1	2	12	6	6	15	7	-
Hedemarkens — — ...				-	-	-	4	2	2	4	2	-
Kristians ams — — ...				-	-	-	2	2	-	2	2	-
Bratsberg — — ...				1	1	-	18	7	11	19	8	-
Arendal bys — — ...				-	-	-	1	1	-	1	1	-
Lister og Mandal ams — — ...				-	-	-	1	-	1	1	-	-
Kristiansand bys — — ...				-	-	-	1	1	-	1	1	-
Stavanger ams — — ...				5	-	5	7	4	3	12	4	-
Stavanger bys — ⁵⁾ ...				-	-	-	28	7	21	28	7	-
Bergen — ⁶⁾ ...				-	-	-	59	41	18	59	41	1
Romsdals ams — — ...				-	-	-	4	1	3	4	1	-
Kristiansund bys — — ...				1	1	-	7	3	4	8	4	-
Aalesund bys — ⁷⁾ ...				2	-	2	1	-	1	3	-	-
Trondhjem — — ...				16	5	11	65	24	41	81	29	-
N. Trondhj. ams sykehus i Skogn (Indherred) ...				-	-	-	6	3	3	6	3	-
« — — — ved Namsos				-	-	-	2	1	1	2	1	-
Nordlands — — — Alstahaug				-	-	-	4	2	2	4	2	-
— — — Bodø.....				1	-	1	18	6	12	19	6	1
— — — Buksnes ..				-	-	-	2	1	1	2	1	-
— — — Stokmarknes				1	-	1	6	1	5	7	1	-
Harstad — — —				1	1	-	3	2	1	4	3	-
Tromsø — — — Tromsø ⁸⁾ .				4	1	3	11	4	7	15	5	1
Skjervø — — — Skjervø ...				-	-	-	2	2	-	2	2	-
Finmarkens — — — i Hammerfest ⁹⁾				4	3	1	14	11	3	18	14	-
— — — Vardø				-	-	-	6	5	1	6	5	-
— — — Vadso ¹⁰⁾				1	-	1	-	-	-	1	-	-
Tilsammen				106	53	53	555	292	263	661	345	31

¹⁾ Paa forrige aarsliste ingen opgave. ²⁾ Paa forrige aarsliste ingen opgave. ³⁾ Ifølge forrige aarsliste tilbakeliggende 1 mand. ⁴⁾ Ifølge forrige aarsliste tilbakeliggende 1 mand. ⁵⁾ Ifølge forrige aarsliste tilbakeliggende 2 mænd og 2 kvinder. ¹⁰⁾ Ifølge forrige aarsliste tilbakeliggende 2 mænd og 2 kvinder.

isene i 1905.
hôpitaux.

Utgaaet						Tilbage- liggende ved aarets slutning.			Sygdomsform for indkomne tilfælde.				Antallet av for- pleinings- dage.	Antal for- pleinings- dage for hver behandlet.
i live.			døde.			Tils.	Md.	Kv.	primær.	kon- stitutio- nel.	heredi- tær.	uop- givet.		
s.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.									
88	35	53	7	3	4	16	7	9	9	63	14	-	7260	65,4
40	92	48	5	3	2	37	22	15	28	103	17	-	15095	82,9
4	3	1	-	-	-	1	1	-	-	4	-	-	444	88,8
1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	45	45,0
10	4	6	-	-	-	1	-	1	-	7	1	-	602	54,6
2	2	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	13	6,5
6	5	1	-	-	-	2	1	1	1	5	-	-	449	56,1
15	15	-	-	-	-	2	2	-	3	14	-	-	692	40,7
14	7	7	1	-	1	-	-	-	-	12	-	-	813	54,2
4	2	2	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	153	38,2
2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	287	143,5
15	7	8	-	-	-	4	1	3	-	18	-	-	1515	79,7
1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	39	39,0
1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	78	78,0
-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	1	-	-	39	39,0
12	4	8	-	-	-	-	-	-	3	4	-	-	500	41,7
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	26	1440	51,4
-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	59	-	-
4	1	3	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	362	90,5
7	4	3	1	-	1	-	-	-	3	3	1	-	183	23,0
2	-	2	-	-	-	1	-	1	-	1	-	-	235	78,3
71	25	46	1	1	-	9	3	6	1	56	6	2	3860	47,7
6	3	3	-	-	-	-	-	-	-	6	-	-	287	48,0
2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	123	61,5
4	2	2	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	134	33,5
16	5	11	-	-	-	3	1	2	-	17	1	-	892	47,0
1	1	-	-	-	-	1	-	1	1	1	-	-	31	15,5
6	1	5	-	-	-	1	-	1	-	6	-	-	363	52,0
4	3	1	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	458	114,5
12	5	7	-	-	-	3	-	3	-	10	1	-	-	-
2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	44	22,0
15	12	3	-	-	-	3	2	1	1	13	-	-	4856	269,8
5	4	1	-	-	-	1	1	-	6	-	-	-	370	61,7
1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	149	149,0
73	248	225	16	8	8	86	42	44	57	368	43	87	41811	63,3

rige aarsliste tilbakeliggende 1 kvinde. ⁴⁾ Ifølge forrige aarsliste tilbakeliggende 1 kvinde. nænd, 7 kvinder. ⁷⁾ Ifølge forrige aarsliste ingen tilbakeliggende. ⁸⁾ Ifølge forrige aarsliste rige aarsliste ingen tilbakeliggende.

Tabel over tilfælde av sindssyg

Mouvement des alié

Tabel XXXIII.	Tilbakeleggende fra det forrige aar.			Indkomne.			Tilsammen behandlet.		
	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.
Rigshospitalets afdelinger	-	-	-	6	5	1	6	5	-
Kristiania bys sykehus	¹⁾ 11	7	4	52	28	24	63	35	2
Diakonisseanstaltens sykehus	²⁾ 1	-	1	5	-	5	6	-	-
Diakonhjemmets —	³⁾ 11	7	4	54	24	30	65	31	3
Smaalønes ams —	3	2	1	2	-	2	5	2	-
Moss bys —	-	-	-	2	-	2	2	-	-
Fredrikstad bys —	-	-	-	3	1	2	3	1	-
Fredrikshald —	-	-	-	15	9	6	15	9	-
Drammen — —	⁴⁾ 1	1	-	14	9	5	15	10	-
Karl Johansverns —	-	-	-	2	2	-	2	2	-
Jarlsberg og Larvik ams sykehus ..	-	-	-	4	2	2	4	2	-
Hedemarkens — —	-	-	-	2	-	2	2	-	-
Hamar bys sykehus	-	-	-	1	-	1	1	-	-
Kristians ams —	21	13	8	54	32	22	75	45	3
Østerrisør bys —	-	-	-	1	-	1	1	-	-
Tvedestrand — —	-	-	-	1	-	1	1	-	-
Arendal — —	⁵⁾ -	-	-	3	1	2	3	1	-
Grimstad — —	-	-	-	2	-	2	2	-	-
Kristiansand — —	-	-	-	5	-	5	5	-	-
Mandal — —	⁶⁾ 1	-	1	4	1	3	5	1	-
Stavanger ams —	1	1	-	9	4	5	10	5	-
— bys —	⁷⁾ -	-	-	18	9	9	18	9	-
Bergen — —	⁸⁾ -	-	-	8	5	3	8	5	-
Kristiansund — —	-	-	-	3	2	1	3	2	-
Trondhjem — —	2	1	1	23	8	15	25	9	1
Nordre Trondhjems ams sykehus i Skogn (Indherred)	1	-	1	3	-	3	4	-	-
Nordlands ams sykehus i Alstahaug	-	-	-	2	2	-	2	2	-
— — — — Bodø	-	-	-	1	-	1	1	-	-
— — — — i Stokmarknes	-	-	-	1	1	-	1	1	-
Harstad — —	-	-	-	2	1	1	2	1	-
Tromsø — — — i Tromsø	-	-	-	2	-	2	2	-	-
Skjervø — —	-	-	-	1	1	-	1	1	-
Finmarkens — — — Hammerfest	-	-	-	4	3	1	4	3	-
— — — — Varde	-	-	-	1	-	1	1	-	-
Tilsammen	⁹⁾ 53	32	21	310	150	160	363	182	18

¹⁾ Ifølge forrige aarsliste tilbakeleggende 13, 8 mænd og 5 kvinder. Opgave kun 1 liggende 6, 4 mænd og 2 kvinder. ⁴⁾ Ifølge forrige aarsliste ingen tilbakeleggende. ⁵⁾ Ifølge forrige aarsliste tilbakeleggende 2, 1 mand og 1 kvinde. ⁸⁾ Ifølge forrige aarsliste

om, behandlet paa sykehus.

ns les hôpitaux.

Utgaaet						Tilbake­liggende ved aarets slutning.			Sygdomsform hos de indkomne:											
i live.			døde.						Melancho­lia.	Mania.	Amentia.	Dementia.	Paranoia.	Insania.	Epilepsia.	Hypocho­ndria.	Idiotismus.	Hysteria.	Paralysis generalis.	Uopgivet.
Fils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.												
5	4	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	3	
52	28	24	4	2	2	7	5	2	-	-	-	1	-	46	-	1	2	2	-	
5	-	5	-	-	-	1	-	1	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	2	
53	24	29	3	2	1	9	5	4	11	1	-	14	1	-	-	-	-	-	27	
4	2	2	-	-	-	1	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	
1	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	
3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
14	8	6	-	-	-	1	1	-	6	3	-	4	2	-	-	-	-	-	3	
15	10	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14	
2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	
4	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	
1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
54	33	21	1	1	-	20	11	9	12	3	1	19	3	2	4	3	7	-	-	
1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	
1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	
3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-	-	-	
2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	
5	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	4	
4	1	3	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	
10	5	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	17	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	-	-	-	-	-	
3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
21	8	13	1	-	1	3	1	2	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	21	
4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	
2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	
1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	
1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	
1	1	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	
1	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	
1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	
4	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	
1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
279	139	140	11	6	5	47	23	24	32	12	3	44	6	107	4	2	5	9	2	84

deling IV. ²⁾ Ifølge forrige aarsliste ingen tilba­keliggende. ³⁾ Ifølge forrige aarsliste tilba­ke­orrigte aarsliste tilba­keliggende 1 kvinde. ⁴⁾ Ifølge forrige aarsliste ingen tilba­keliggende. ilba­keliggende 1 kvinde. ⁵⁾ Ifølge forrige aarsliste tilba­keliggende 52, 31 mænd og 21 kvinder.

Antal av de paa syke

Mouvement des malades

Tabel XXXIV.	Tilbakeiggende fra det forrige aar.			Indkommet.			Tilsammen behandlet.		
	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.
Rigshospitalets medicinske afdelinger	115	60	55	834	457	377	949	517	432
— chirurgiske —	113	64	49	953	514	439	1066	578	488
— hudsyke-afdeling	62	29	33	331	152	179	393	181	212
— øien- —	24	13	11	382	243	139	406	256	150
— afd. for øre, næse-, strube- og svælgssygdomme	16	7	9	201	106	95	217	113	104
— barneafdeling	39	18	21	141	71	70	180	89	91
— nerveafdeling	22	14	8	83	54	29	105	68	37
Rigshospitalets afdelinger tilsammen	391	205	186	2925	1597	1328	3316	1802	1511
Kristiania bys sykehus afdeling I	207	90	117	3121	1379	1742	3328	1469	1859
— — — — II	141	51	90	913	324	589	1054	375	679
— — — — III	123	67	56	814	475	339	937	542	395
— — — — IV	183	108	75	742	461	281	925	569	356
— — — — V	120	70	50	644	406	238	764	476	288
— — — — paa Bellevue	31	—	31	88	—	88	119	—	111
— — — — paa Blegøen	20	5	15	69	24	45	89	29	60
Kristiania bys sykehus ialt	1) 825	391	434	6391	3069	3322	7216	3460	3755
Diakonisseanstaltens sykehus	2) 63	7	56	523	160	363	586	167	419
Kristiania garnisons —	16	16	—	332	332	—	348	348	—
Akers kommunale —	3) 49	29	20	124	49	75	273	78	95
Diakonhjemmets —	51	39	12	408	227	181	459	266	193
Smaalenenes amts —	4) 41	24	17	559	247	312	600	271	329
Moss bys —	7	4	3	81	28	53	88	32	56
Sarpsborg bys —	10	6	4	184	95	89	194	101	93
Fredrikstad bys —	12	5	7	135	67	68	147	72	75
Fredrikshald — —	17	10	7	198	114	84	215	124	91
Drammen — —	36	20	16	391	223	168	427	243	184
Karl Johansverns —	3	3	—	216	203	13	219	206	113
Jarlsberg og Larvik amts —	18	12	6	185	107	78	203	119	84
Hedemarkens — —	18	4	14	116	64	52	134	68	66
Hamar bys —	3	2	1	55	30	25	58	32	26
Furnes «sygehjem»	14	7	7	18	9	9	32	16	16
Ringsaker kommun. sykehus	5	—	5	29	14	15	34	14	20
Kristians amts —	5) 38	21	17	162	96	66	200	117	83
Bratsberg — —	31	17	14	416	241	175	447	258	189
Østerriser bys —	7	2	5	16	8	8	23	10	13
Tvedestrand bys sykehus	6) —	—	—	15	4	11	15	4	11
Arendal — —	7	3	4	44	21	23	51	24	27
Grimstad — —	2	1	1	61	34	27	63	35	28
Lister og Mandal amts —	14	7	7	79	53	26	93	60	33

1) Ifølge forrige aarsliste tilbakeliggende 388 mænd og 437 kvinder. 2) Ifølge forrige liggende 27, derav 18 mænd og 9 kvinder. 3) Ifølge forrige aarsliste tilbakeliggende 23 mænd

6) Ifølge forrige aarsliste tilbakeliggende 3 kvinder.

usene behandlede syke.

ns les hôpitaux.

Utgaaet						Tilbake- liggende ved aarets slutning.			Mortali- tets- procent til samtlige ut- gaaede.	Daglig middel- belæg.	Antal forplei- ningsdage for hver be- handlet	Utgift til medicin for hver syk i døgnet. øre.	Antallet av forplei- nings- dage.	Antallet av syke- pladser.
i live.			døde.											
ils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.						
96	367	329	138	85	53	115	65	50	16,5	113,1	43,5	0,23	41293	uopg.
87	485	402	72	32	40	107	61	46	7,5	113,6	38,7	0,37	41446	-
33	155	178	17	8	9	43	18	25	4,8	60,4	56,1	0,29	22069	-
75	241	134	1	-	1	30	15	15	0,2	32,4	29,1	0,11	11837	-
78	88	90	11	9	2	28	16	12	5,8	25,7	43,3	0,35	9406	-
06	56	50	36	16	20	38	17	21	25,3	35,1	71,7	0,29	12818	-
80	50	30	4	4	-	21	14	7	4,8	24,1	83,9	0,23	8801	-
555	1442	1213	279	154	125	382	206	176	9,5	404,6	44,4	0,28	147670	420 à 470
222	1268	1654	185	94	91	221	107	114	6,0	218,0	23,9	-	79650	320
767	259	508	179	75	104	108	41	67	20,9	130,0	45,1	-	47547	121
744	435	309	87	50	37	106	57	49	11,5	142,0	55,2	-	51782	129
596	387	209	100	53	47	229	129	100	14,8	212,0	83,6	-	77326	238
126	268	158	227	139	88	111	69	42	38,0	122,0	58,4	-	44656	135
42	-	42	46	-	46	31	-	31	57,5	35,0	106,5	-	12672	35
72	23	49	-	-	-	17	6	11	-	28,0	113,0	-	10049	20
569	2640	2929	824	411	413	823	409	414	13,5	887,0	44,9	2,1	323682	998
188	140	348	41	15	26	57	12	45	9,6	66,5	41,4	9,5	24279	72
320	320	-	12	12	-	16	16	-	3,6	25,3	26,6	13,9	9244	40
89	34	55	41	20	21	43	24	19	31,6	56,9	120,0	-	20772	65
350	190	160	59	41	18	50	35	15	14,4	-	-	-	-	uopg.
320	234	286	43	18	25	37	19	18	7,6	46,5	28,3	22,8	16977	70
69	25	44	11	6	5	8	1	7	13,7	6,8	28,5	15,2	2512	25
106	85	81	18	10	8	10	6	4	9,8	-	-	-	-	uopg.
106	50	56	31	17	14	10	5	5	22,6	15,8	39,3	25,4	5782	31
163	105	58	26	11	15	26	8	18	13,8	20,1	34,1	10,4	7347	48
353	196	157	38	25	13	36	22	14	9,7	39,8	34,0	4,4	14530	uopg.
205	195	10	4	3	1	10	8	2	1,9	15,0	25,1	19,3	5507	43
163	97	66	23	13	10	17	9	8	12,4	19,6	34,7	12,9	7051	58
93	47	46	20	9	11	21	12	9	17,7	27,6	75,3	14,8	10092	50
45	24	21	8	4	4	5	4	1	15,1	6,4	40,6	-	2351	18
9	4	5	7	3	4	16	9	7	43,7	15,7	179,2	4,9	5737	16
23	10	13	7	2	5	4	2	2	23,3	3,7	39,2	25,7	1334	14
143	89	54	17	10	7	40	18	22	6,5	40,1	73,3	6,9	14642	81
382	220	162	28	17	11	37	21	16	6,8	46,8	38,2	11,2	17087	60
12	6	6	2	2	-	9	2	7	14,3	8,0	127,6	10,5	2934	15
15	4	11	-	-	-	-	-	-	-	0,9	23,1	-	347	16
30	17	13	15	6	9	6	1	5	33,3	6,5	46,2	20,4	2358	25
57	33	24	4	2	2	2	-	2	6,6	5,0	29,0	-	1822	20
66	45	21	10	6	4	17	9	8	-	-	-	20,9	6193	34

aarsliste tilbakeleggende 62, derav 7 mænd og 55 kvinder. ³⁾ Ifølge forrige aarsliste tilbage-
 g 18 kvinder. ⁵⁾ Ifølge forrige aarsliste tilbakeleggende 37, derav 20 mænd og 17 kvinder.

Antal av de paa syke

Tabel XXXIV (forts.).	Til- bake­liggende fra det forrige aar.			Indkommet.			Tilsammen behandlet.		
	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.
Kristiansand bys sykehus	1) 22	12	10	298	150	148	320	162	15
Mandal — —	9	5	4	121	62	59	130	67	6
Stavanger amts — —	2) 23	7	16	147	71	76	170	78	9
— bys — —	3) 103	50	53	891	442	449	994	492	50
Bergen bys sykehus.....	4) 202	-	-	2106	-	-	2308	-	-
St. Franciscus hospital i Bergen....	-	-	-	306	-	-	306	-	-
Romsdals amts sykehus	21	10	11	143	77	66	164	87	7
Kristiansund bys — —	5) 22	9	13	154	91	63	176	100	7
Aalesund — —	8	3	5	155	94	61	163	97	6
Trondhjem — —	141	68	73	1386	679	707	1527	747	78
Nordre Trondhjems amts — i Skogn (Indherred)	37	23	14	364	212	152	401	235	16
— — — — v. Namsos	6) 16	7	9	287	141	146	303	148	15
Nordlands amts sykehus i Alstahaug	14	6	8	201	104	97	215	110	10
— — — — Bodø.....	23	13	10	329	187	142	352	200	15
— — — — Buksnes	7) 24	14	10	141	84	57	165	98	6
— — — — Stokmark- nes.....	19	8	11	83	52	31	102	60	4
Sulitjelma — —	5	2	3	102	74	28	107	76	3
Tromsø — — i Tromsø ..	67	42	25	474	246	228	541	288	25
Harstad — —	14	7	7	72	41	31	86	48	3
Skjervø — —	4	2	2	38	27	11	42	29	1
Karlsø — —	-	-	-	-	-	-	21	7	1
Finmarkens amts sykehus i Hammer- fest	8) 27	23	4	381	288	93	408	311	9
— — — — Vardø....	12	9	3	245	196	49	257	205	5
— — — — Vadsø ..	9) 16	12	4	88	59	29	104	71	3
Tilsammen	10) 2507	1167	1148	22175	10469	9294	24703	11643	1044

1) Ifølge forrige aarsliste tilbakeliggende 21, derav 11 mænd og 10 kvinder. 2) Ifølge tilbakeliggende 49 mænd og 54 kvinder. 3) Ifølge forrige aarsliste tilbakeliggende 196, derav 13 kvinder. 4) Ifølge forrige aarsliste tilbakeliggende 17, derav 8 mænd og 9 kvinder tilbakeliggende 28, derav 22 mænd og 6 kvinder. 5) Ifølge forrige aarsliste tilbakeliggende 12 og 1 240 kvinder.

usene behandlede syke.

Utgaaet						Tilbake- liggende ved aarets slutning.			Mortali- tets- procent til samtlige ut- gaaede.	Daglig middel- belæg.	Antal forplei- ningsdage for hver be- handlet.	Utgift til medicin for hver syk i døgnet. øre.	Antallet av forplei- nings- dage.	Antallet av syke- pladser.
i live.			døde.											
s.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.						
50	120	130	32	16	16	38	26	12	11,4	30,3	34,6	17,4	11069	68
21	63	58	4	3	1	5	1	4	3,2	8,5	24,0	-	3118	18
36	64	72	17	6	11	17	8	9	11,1	20,8	44,7	18,1	7602	40
17	408	409	78	38	40	99	46	53	8,7	106,7	34,9	14,7	38951	134
59	-	-	237	-	-	212	-	-	11,3	21,9	34,6	-	80038	-
93	-	-	6	-	-	7	-	-	2,1	-	-	-	-	-
35	69	66	17	11	6	12	7	5	11,2	18,5	41,1	9,7	6749	44
15	73	42	34	16	18	27	11	16	22,8	22,6	47,0	6,3	8262	-
20	74	46	18	11	7	25	12	13	13,1	21,9	48,9	-	7985	-
44	589	655	130	78	52	153	80	73	9,5	166,9	39,8	-	60804	200
50	205	145	20	10	10	31	20	11	5,0	47,0	42,8	11,3	17172	60
63	127	136	17	9	8	23	12	11	6,1	30,0	36,2	19,4	10977	42
78	87	91	16	9	7	21	14	7	8,2	22,2	37,8	10,2	8123	40
19	184	135	11	6	5	22	10	12	3,3	27,7	28,7	24,5	10105	35
30	81	49	19	12	7	16	5	11	12,7	20,7	45,9	36,1	7569	35
82	49	33	10	5	5	10	6	4	10,9	17,6	62,9	9,1	6419	40
97	68	29	6	5	1	4	3	1	5,8	4,8	16,4	-	1750	18
31	231	200	47	23	24	63	34	29	9,8	-	-	-	-	-
70	39	31	7	3	4	9	6	3	9,1	9,8	41,7	16,0	3585	25
36	27	9	4	2	2	2	-	2	10,0	2,4	17,7	-	744	7
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,0	16,8	-	352	6
55	272	83	22	16	6	31	23	8	5,8	54,7	49,0	-	19965	61
12	179	33	21	12	9	24	14	10	9,0	26,3	37,4	16,5	9617	60
81	54	27	14	11	3	9	6	3	14,7	14,7	51,8	22,9	5389	20
725	9315	8318	2356	1119	993	2542	1202	1121	10,6	26,7	39,5	-	976595	

forrige aarsliste tilbakeleggende 22, derav 8 mænd og 14 kvinder. ⁹⁾ Ifølge forrige aarsliste mænd og 111 kvinder. ⁴⁾ Ifølge forrige aarsliste tilbakeleggende 20, derav 7 mænd og 13 kvinder. ⁷⁾ Ifølge forrige aarsliste tilbakeleggende 13 mænd og 11 kvinder. ⁷⁾ Ifølge forrige aarsliste 7 mænd og 5 kvinder. ⁹⁾ Ifølge forrige aarsliste tilbakeleggende 2 461, derav 1 221 mænd

Kjendte døds

Causes de décès p

Tabel XXXV.																	
Dødsaaarsager. (Causes de décès).		Sum.		Kristiania.		Akershus amt.		Smaalønes amt.		Boskerud amt.		Jarlsberg og Larvik amt.		Hedemarkens amt.		Kristians amt.	
				Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.
A. Infektions-, ernærings- og konstitutionelle sygdomme.																	
I. Akute.																	
Eksantematisk tyfus	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidefeber	86	5	2	1	2	1	5	-	1	1	2	1	-	-	1	-	-
Epid. cerebrosproinalmeningit ...	38	1	2	1	1	2	1	1	1	-	-	-	2	3	-	-	-
Akut poliomyelitis	106	1	1	-	-	4	1	3	-	-	-	-	1	4	2	-	-
Børnekopper	6	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	130	7	7	1	2	-	1	1	2	-	-	3	3	-	-	-	-
Mæslinger	87	19	22	3	2	-	-	-	1	2	3	1	1	-	-	-	-
Difteri (croup)	444	76	65	11	13	29	28	10	7	12	5	8	10	5	5	1	-
Kikhoste	468	80	105	1	4	15	13	18	35	7	7	5	7	7	3	-	-
Influenza	138	8	6	1	4	-	4	3	3	4	7	4	2	3	-	-	-
Gigtfeber	76	5	6	2	1	3	-	2	3	-	-	2	2	1	-	-	-
Koldfeber	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Erysipel, flegmone	119	21	17	1	1	10	5	1	2	1	4	2	-	2	-	-	-
Pyæmi og septhæmi	153	14	15	6	1	2	2	7	3	3	1	4	3	3	-	-	-
Pemfigus hos nyfødte	20	-	1	-	-	1	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Akut diarré (kolerine)	564	91	82	25	13	22	15	12	13	7	8	14	11	6	-	-	-
Dysenteri	7	-	-	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tetanus, trismus	15	1	-	4	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aktinomykose	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Beri-beri	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Carbunkel, furunkel	4	1	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Kusma	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	2	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
II. Kroniske.																	
Tuberkulose:																	
a. Lungerne	4652	268	356	117	138	127	160	104	140	88	97	99	161	91	8	-	-
b. Tarmkanalen	129	9	13	4	2	2	-	8	3	-	3	7	1	4	-	-	-
c. Ben og led	135	4	4	4	5	3	3	4	3	1	3	-	4	5	-	-	-
d. Urin- og kjønnsorganer ...	48	2	4	1	-	-	-	-	1	1	2	2	1	-	-	-	-
e. Lymfekjertler (skrofulose) ..	63	-	7	-	-	1	5	2	1	1	4	3	3	4	-	-	-
f. Andre organer	66	3	2	5	2	3	3	-	1	2	5	-	4	2	-	-	-
g. Tuberkuløs meningit	798	39	40	21	17	30	25	20	14	13	23	33	23	13	1	-	-
h. Miliærtuberkulose	74	3	6	1	1	-	-	2	2	-	1	1	3	4	-	-	-
Spedalskhet	21	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Syfilis	55	12	12	1	-	2	2	2	-	1	-	-	1	2	-	-	-
Kræft:																	
1. Carcinom (uten opgiv. sæte)	31	-	3	1	-	-	-	-	-	4	2	-	-	-	-	-	-
a. Måven	1278	47	60	38	15	58	41	44	38	35	30	56	50	39	2	-	-
b. Leveren	147	14	10	3	3	7	5	2	4	3	9	3	4	4	-	-	-
c. Brystkjertelen	78	-	9	-	4	-	4	-	4	-	11	-	4	-	-	-	-
d. Kjønnsorganerne	159	1	26	3	6	1	9	-	8	-	9	2	7	-	-	-	-
e. Andre organer	417	25	31	6	10	21	12	13	13	18	16	15	9	9	-	-	-

Kjendte døds

Dødsårsager. (Causes de décès).	Sum.	Kristiania.		Akershus amt.		Smaalønes amt.		Buskerud amt.		Jærlsberg og Larvik amt.		Hedemarkens amt.		Kristians amt.	
		Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.
2. Sarkom (uten opgiv. sæte) ..	10	2	1	-	-	-	-	-	1	1	1	-	1	-	-
a. Bensystemet	39	2	3	-	1	2	-	-	2	-	1	2	3	1	-
b. Andre steder	89	2	4	2	3	2	2	2	4	2	4	2	2	2	-
Skjorbuk	5	-	-	-	1	-	1	1	1	-	-	-	-	1	-
Sukkersyke	177	15	13	6	2	8	5	4	8	9	5	2	6	8	-
Perniciøs anæmi	66	3	6	1	4	4	5	4	3	2	4	3	-	1	-
Leukæmi, pseudoleukæmi	19	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Rakit	126	25	15	2	7	3	1	4	6	1	1	3	4	1	-
Kronisk alkoholisme	10	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	1	-	1	-
Medfødt svaghet	1029	80	68	22	18	48	47	32	26	24	19	38	42	21	5
Alderdomssvaghet	4432	36	70	95	105	99	106	87	112	77	108	136	131	120	14
Anæmi	8	2	5	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Arthritis et rheum. chron.	15	3	4	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Hæmofili	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Morbus Addisoni	6	1	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	1	-	-
— Barlowi	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
— Basedowi	4	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
— maculosus Werlhofi	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Myxødem	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Purpura hæmorrhagica	2	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
B. Sygdomme i de enkelte organer.															
<i>I. Hjerne og rygmær.</i>															
Apoplexi og hjerneemboli	1297	53	67	42	38	44	40	38	31	47	34	38	59	35	5
Suppurativ meningit	261	22	15	3	2	8	6	8	3	9	13	7	4	7	-
Epilepsi	74	4	3	4	6	3	2	3	4	4	-	1	3	1	-
Kramper hos småbørn	451	31	21	20	17	28	20	18	11	18	7	10	4	3	-
Sindssygdomme	146	6	8	12	5	4	9	2	4	4	2	4	5	3	-
Andre hjernesygdomme	215	12	24	7	3	6	6	3	8	7	4	9	5	8	-
Rygmarvssygdomme	118	11	7	4	2	10	5	5	3	2	1	5	1	4	-
Andre sygdomme i centralnervesystemet	14	3	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>II. Cirkulationsorganerne.</i>															
Endo- og perikardit	40	2	2	4	2	-	2	-	-	1	2	-	1	-	-
Klappfeil og andre organiske hjertesygdomme	1358	79	106	37	57	33	56	26	50	37	50	36	40	27	4
Hjertelammelse	457	17	25	26	11	13	12	15	9	21	18	23	16	17	1
Arteriosklerose	215	16	21	5	6	12	1	10	11	10	6	6	1	4	-
Aneurysma	11	1	1	1	-	1	-	-	-	-	2	-	-	-	-
Andre sygd. i cirkulationsorg...	5	1	2	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-
<i>III. Respirationsorganerne.</i>															
Bronkit, akut	908	74	80	35	29	43	45	27	21	19	23	23	12	7	5
—, kronisk og bronkiektasi	754	33	49	24	21	25	43	21	23	20	15	22	33	19	5
Pneumoni, katarrale	571	38	43	13	10	27	24	9	9	21	21	12	15	11	5
—, croupes	1646	141	109	63	81	60	55	61	56	38	53	50	53	44	4

arsager.

Bratsberg amt.		Nedenes amt.		Lister og Mandal amt.		Stavanger amt.		Søndre Bergenhus amt.		Bergen.		Nordre Bergenhus amt.		Romsdals amt.		Søndre Trondhjems amt.		Nordre Trondhjems amt.		Nordlands amt.		Tromsø amt.		Finnmarkens amt.	
Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.
2	2	4	4	1	2	5	2	1	3	2	2	1	2	4	3	2	1	2	2	1	2	1	2	1	1
4	4	4	4	1	2	5	2	1	3	3	3	1	6	1	2	6	6	1	8	2	2	3	2	1	1
3	3	1	1	2	2	1	1	4	4	3	3	1	1	1	1	3	3	2	1	2	2	1	1	1	4
1	2	1	2	1	2	1	1	4	2	3	2	3	2	2	2	4	2	1	1	6	3	1	1	1	4
20	14	13	17	12	12	24	14	40	43	18	20	23	15	20	19	36	21	16	14	36	26	13	13	11	9
70	88	91	102	102	115	101	114	163	199	28	45	124	168	174	251	120	236	92	126	148	179	55	79	11	22
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
28	35	29	17	18	21	33	30	26	30	24	27	25	20	29	46	44	44	26	31	37	32	24	12	10	13
7	6	3	2	4	3	15	8	6	6	5	14	6	5	-	4	10	8	3	6	12	9	3	2	2	3
-	1	1	3	1	1	1	2	1	2	2	3	1	3	5	2	1	3	-	-	1	-	-	1	-	-
13	11	14	15	4	7	14	8	21	16	22	12	3	2	10	10	11	11	4	-	11	5	7	8	3	4
3	6	3	5	5	7	4	4	2	3	2	-	3	1	4	2	3	3	5	1	2	6	1	-	-	-
1	5	2	6	2	1	5	5	6	3	6	-	1	4	4	3	8	3	7	5	9	6	8	-	-	2
1	2	5	-	2	3	3	3	4	4	-	2	-	-	3	2	4	2	-	1	5	2	2	-	2	1
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	1	1	-	1	5	2	3	1	2	-	1	1	-	1	-	-	-	1	1	1	-	1	-
39	47	29	25	27	29	38	37	27	29	26	31	11	30	17	39	29	46	20	32	20	19	15	8	5	5
8	2	17	10	8	6	16	19	9	9	10	11	8	5	8	11	6	11	5	8	13	4	5	6	2	8
5	1	4	3	2	3	11	6	3	2	9	5	3	1	4	4	11	8	1	1	6	1	5	1	1	2
-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
19	12	15	9	12	18	29	20	9	19	21	24	13	11	16	32	31	29	10	8	25	24	21	13	3	4
23	32	17	11	17	10	17	21	14	25	7	10	9	24	17	28	17	13	10	13	8	17	10	13	2	8
21	14	13	13	5	7	20	19	16	5	11	34	13	1	6	7	22	24	10	10	20	20	10	13	6	5
15	38	42	58	21	29	34	28	40	36	32	9	34	38	27	17	43	34	28	24	13	21	16	23	9	12

Kjendte døds

Dødsårsager. (Causes de décès).	Sum.	Kristiania.		Akershus amt.		Smaalønes amt.		Buskerud amt.		Jarlsberg og Larvik amt.		Hedemarkens amt.		Kristians amt.	
		Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
Lungegangræn	25	-	1	1	-	-	1	1	1	1	-	2	-	1	1
Pleurit, serøs	75	4	4	2	-	4	2	1	2	4	1	3	2	3	3
— , purulent	53	4	4	3	-	1	2	1	2	2	1	2	-	1	1
Lungeemboli	14	-	1	-	1	1	-	-	-	1	1	1	1	-	-
Asthma, emfysem	16	4	4	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Lungeblødning	7	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lungeødem	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Spasmus et oedema glottidis . .	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1
Andre sygd. i respirationsorg. .	10	3	1	-	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-
<i>IV. Digestionskanalen.</i>															
Mave-tarmkatarr	315	9	8	13	11	11	7	5	7	16	5	9	9	7	7
Mavesaar og duodenalsaar . . .	99	4	5	-	-	2	2	3	7	1	4	3	1	2	2
Blindtarmbetændelse	108	10	5	1	4	3	2	5	4	-	1	2	4	3	3
Diffus peritonit	217	13	11	5	4	6	12	3	7	2	5	3	5	4	4
Indeklemt brok	90	2	3	5	3	1	1	3	2	-	-	-	3	-	-
Ileus og volvulus	193	12	14	8	3	5	3	5	5	5	4	7	4	11	11
Andre sygdomme i digestionskanalen	38	11	6	2	1	1	1	-	2	-	-	-	1	1	1
<i>V. Leveren.</i>															
Galdestensygd.	21	1	3	2	1	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-
Leverkirrose	27	2	-	-	1	1	-	3	-	-	-	1	1	2	2
Andre leversygdomme	67	4	7	2	2	1	-	6	-	1	1	1	2	2	2
<i>VI. Urinorganerne.</i>															
Cystit, cystopyelonefrit	202	12	7	5	1	17	1	8	4	9	1	10	-	12	12
Morbus Brighti	683	36	43	22	20	19	18	14	18	21	14	15	17	22	22
Andre nyre- og urinveissygdomme	164	14	3	2	1	7	2	6	5	7	-	5	-	3	3
<i>VII. Kjønsorganerne.</i>															
Sygd. i mandlige kønsorganer . .	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2
— - kvindelige —	21	-	4	-	1	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-
<i>VIII. Hud- og ydre sygdomme.</i>															
Senil gangræn	83	3	-	1	1	7	4	2	2	4	1	2	-	2	2
Ben- og ledsygdomme	33	7	6	-	1	1	2	-	1	-	1	-	1	1	1
Hudsygdomme	7	2	1	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Absces	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gangræna symmetrica; noma . .	2	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>C. Barselsygdomme.</i>															
Barselfeber	75	-	7	-	2	-	2	-	1	-	3	-	3	-	3
Barselkrampe	31	-	4	-	5	-	2	-	3	-	2	-	1	-	1

arsager.

[illegible]

Kjendte døds

Dødsaaarsager. (Causes de décès).	Sum.	Kristiania.		Akershus amt.		Smaalønenes amt.		Buskerud amt.		Jarlsberg og Larvik amt.		Hedemarkens amt.		Kristians amt.	
		Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
Emboli og thrombose	10	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-
Blødning	26	-	-	-	-	-	-	-	2	-	3	-	-	-	-
Livmoderbristning	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dystoki.	6	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Abort	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Graviditas extrauterina	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hyperemesis	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kollaps	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Mola hydatidea	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Phlegmasia alba dolens	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Puerperalmani.	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Retentio placenta.	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ukjendt dødsaaarsag	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
D. Dannelsesfeil.															
Cyanose (medfødt)	8	3	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Hjernemisdannelse (spina bifida)	21	2	1	1	-	2	1	-	-	-	-	1	2	1	-
Andre dannelsesfeil	19	2	1	1	1	2	1	-	-	1	-	-	-	1	-
E. Andre aarsager.															
Abscessus abdominis	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Coma	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dystrophia muscularis	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Empyema sinus frontalis	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Feber	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Forblødning	7	1	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Hydrops, anasarca	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ischias	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Navlebetændelse	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Neuralgia abdominis	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tumores	40	4	13	3	2	-	-	1	1	-	1	-	-	-	-
Ulcera cruris	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vitia organica abdominis	20	5	7	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Tilsammen	28078	1663	1887	775	749	926	912	710	793	659	700	770	822	635	67
F. Unaturlig død.															
Akut alkoholforgiftning	5	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2	-
Andre forgiftninger	17	3	-	2	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
Drukning	546	11	-	24	4	15	5	12	3	22	2	15	3	12	-
Forfrysning	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Forbrænding	65	4	-	2	5	1	3	4	8	2	-	1	-	-	-
Andre ulykkestilfælde	339	24	13	17	-	11	1	16	1	9	2	7	3	7	-
Drab og mord	9	-	-	1	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Selv mord	115	8	1	3	2	10	5	4	1	1	1	6	2	6	-
Sum	29179	1713	1901	824	760	164	926	748	807	693	705	801	830	662	67

årsager.

	Bratsberg amt.		Nedenes amt.		Lister og Mandal amt.		Stavanger amt.		Søndre Bergenhus amt.		Bergen.	Nordre Bergenhus amt.		Romsdals amt.		Søndre Trondhjems amt.		Nordre Trondhjems amt.		Nordlands amt.		Tromsø amt.		Finnmarkens amt.	
	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.		Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
40	589	526	577	477	546	757	772	685	744	482	535	471	566	712	898	865	977	464	524	765	750	385	428	185	185
15	4	18	4	16	1	19	4	35	6	9	2	11	7	31	6	42	2	9	2	76	5	36	3	47	6
2	3	1	2	-	-	1	-	2	2	3	1	-	2	2	1	2	-	1	1	1	4	1	1	1	-
10	2	10	2	6	-	16	-	10	5	6	4	33	36	8	6	15	7	4	1	25	5	8	4	2	2
4	4	4	-	2	3	2	-	4	1	1	1	4	2	2	6	9	-	2	1	6	1	2	1	2	-
71	602	559	585	504	550	797	776	736	758	501	543	520	613	755	917	935	986	480	529	879	766	433	437	238	196

Kjøn- og aldersopave

Causes de décès

Tabel XXXVI. Dødsårsager. (Causes de décès).	Sum.	De vigtigste døds- årsagers forhold i pct. til samtlige opgivne døds- fald ved sygd.	Fordeling paa kjønn (par sexe).		0—1 aar.		1—5 aar.		5—10 aar.		10—15 aar.	
			Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.
A. Infektions-, ernærings- og konstitutionelle sygdomme.												
<i>I. Akute.</i>												
Eksantematisk tyfus.....	3	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidfeber	86	0,3	46	40	-	-	-	1	2	-	2	-
Epidemisk cerebrospinal- meningit.....	38	0,1	21	17	1	1	3	2	4	4	1	-
Akut poliomyelit.....	106	0,4	63	43	3	3	7	10	13	8	9	-
Børnekopper	6	-	5	1	2	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	130	0,5	69	61	7	5	49	38	12	16	1	-
Mæslinger	87	0,3	44	43	13	9	27	30	2	3	1	-
Difteri (croup)	444	1,6	223	221	18	20	93	96	71	76	30	-
Kikhoste	468	1,7	210	258	117	126	85	118	8	14	-	-
Influenta	138	0,5	53	85	3	4	2	5	-	4	-	-
Gigtfeber	76	0,3	34	42	-	2	-	4	3	2	3	-
Koldfeber	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Erysipelas, flegmone	119	0,4	62	57	19	22	5	3	1	-	2	-
Pyæmi og septhæmi	153	0,5	93	60	7	7	2	-	5	4	6	-
Pemfigus hos nyfødte	20	0,1	8	12	8	12	-	-	-	-	-	-
Akut diarré (kolerine)	564	2,0	296	268	185	149	63	55	9	16	3	-
Dysenteri	7	-	4	3	-	-	-	2	2	-	-	-
Tetanus, trismus	15	0,1	11	4	1	-	-	-	3	2	3	-
Aktinomykose	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Beri-beri	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Carbunkel, furunkel	4	-	2	2	1	2	-	-	-	-	-	-
Kusma	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Vandkopper	2	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-
<i>II. Kroniske.</i>												
Tuberkulose:												
a. Lungerne	4652	16,6	2052	2600	22	18	39	50	36	53	70	14
b. Tarmkanalen	129	0,5	66	63	3	-	3	7	4	8	13	-
c. Ben og led	135	0,5	72	63	1	1	6	5	9	5	6	-
d. Urin- og kjønssorg. .	48	0,2	25	23	-	-	-	-	-	-	-	-
e. Lymfekjertler (skro- fulose)	63	0,2	28	35	6	2	9	13	4	4	2	-
f. Andre organer	66	0,2	31	35	3	-	2	5	7	7	3	-
g. Tuberkuløs meningit	798	2,8	397	401	70	56	134	135	78	94	42	-
h. Miliærtuberkulose	74	0,3	35	39	1	4	7	7	5	3	5	-
Spedalskhed	21	0,1	9	12	-	-	-	-	-	-	-	-
Syfilis	55	0,2	28	27	20	18	1	-	-	1	-	-
Kræft:												
1. Carcinom (uten op- givet sæte)	31	0,1	14	17	-	-	-	-	-	-	-	-
a. Maven	1278	4,6	695	583	-	-	-	-	-	-	-	-
b. Leveren	147	0,5	76	71	-	-	-	-	-	-	-	-
c. Brystkjertelen	78	0,3	-	78	-	-	-	-	-	-	-	-
d. Kjønsganerne	159	0,6	19	140	-	-	1	-	-	-	-	-
e. Andre organer	417	1,5	219	198	-	-	-	1	-	-	1	-

d kjendte dødsårsager.

sexe et âge.

deling paa alder (par âge).																			Alder er opgivet for		
-20 år.		20—30 aar.		30—40 aar.		40—50 aar.		50—60 aar.		60—70 aar.		70—80 aar.		80—90 aar.		90—100 aar.		Over 100 aar.			
Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	
-	-	-	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	
11	9	7	11	7	9	5	4	5	3	1	-	1	-	-	-	-	-	46	40		
1	5	-	4	2	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	21	17		
6	10	5	3	2	1	1	-	-	-	1	-	2	1	-	-	-	-	63	43		
-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	5	1		
-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	69	61		
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	44	43		
4	-	2	2	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	223	221		
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	210	258		
2	4	5	3	1	7	3	4	9	10	9	11	26	6	14	1	1	-	53	85		
9	3	5	4	4	1	1	3	4	5	4	5	2	-	2	-	-	-	34	42		
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	
1	2	4	2	3	2	3	6	3	5	9	13	4	3	5	-	-	-	62	57		
3	12	8	7	6	9	5	12	6	15	7	6	8	3	2	-	1	-	92	59		
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	12		
4	2	4	3	3	1	1	3	6	3	5	12	13	8	10	1	1	-	296	268		
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	4	3		
-	-	-	-	-	-	1	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	11	4		
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-		
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-		
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2		
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-		
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1		
5	361	691	752	337	518	236	315	190	176	136	126	56	65	12	13	-	-	2050	2596		
1	7	13	16	7	8	5	2	3	6	2	2	1	-	1	1	-	-	66	63		
3	1	3	10	10	15	5	1	6	7	4	3	1	4	-	2	-	-	72	63		
-	-	-	6	4	6	6	6	5	1	1	2	-	-	-	1	-	-	25	23		
3	5	2	1	-	2	1	1	1	-	-	-	-	2	-	-	-	-	28	35		
3	5	6	8	3	4	1	1	-	-	2	1	1	-	-	1	-	-	31	35		
0	28	25	25	4	5	6	6	8	3	-	-	-	-	-	-	-	-	397	400		
5	5	7	7	4	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	34	39		
1	-	-	1	2	1	3	2	-	1	-	4	3	3	-	-	-	-	9	12		
-	-	-	1	-	1	2	1	3	1	1	-	1	2	-	2	-	-	28	27		
-	-	-	-	-	1	-	-	2	2	3	5	4	7	3	3	-	-	14	17		
-	-	6	-	6	20	64	55	175	121	207	174	191	168	45	44	1	1	695	583		
-	-	-	1	3	1	3	9	17	25	20	20	28	20	10	3	1	-	76	71		
-	-	-	2	4	-	16	-	21	-	19	-	14	-	2	-	-	-	-	78		
-	-	-	2	1	13	1	32	4	36	3	32	7	21	2	4	-	-	19	140		
1	-	3	1	3	9	15	18	39	38	59	48	58	49	38	32	2	2	219	198		

Kjøn- og aldersopgav

Tabel XXXVI (forts.). Dødsårsager. (Causes de décès).	Sum.	De vigtigste døds- årsagers forhold i pct. til samtlige opgivne døds- årsager ved sygd.	Fordeling paa køn (par sexe).		0—1 aar.		1—5 aar.		5—10 aar.		10—1 aar.	
			Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
2. Sarkom (uten opgivet sæte)	10	-	3	7	-	2	-	-	-	-	-	-
a. Bensystemet	39	0,1	21	18	1	-	-	1	3	-	-	-
b. Andre steder	89	0,3	40	49	-	-	1	2	2	1	1	-
Skjorbuk	5	-	2	3	-	-	-	-	-	1	-	-
Sukkersyke	177	0,6	108	69	1	-	3	4	5	1	8	-
Pernicios anæmi	66	0,2	34	32	-	-	-	1	1	2	1	-
Leukæmi og pseudoleuk.	19	0,1	10	9	-	-	1	2	-	-	-	-
Rakit	126	0,4	66	60	37	31	27	28	1	-	1	-
Kronisk alkoholisme	10	-	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Medfødt svaghed	1029	3,7	547	482	539	470	8	10	-	1	-	-
Alderdomssvaghed	4432	15,8	1929	2503	-	-	-	-	-	-	-	-
Anæmi	8	-	3	5	-	1	-	-	-	1	-	-
Arthritis et rheumatismus chron.	15	0,1	5	10	-	-	-	-	-	-	-	-
Hæmofili	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Morbus Addisoni	6	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— Barlowi	1	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
— Basedowi	4	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-
— mac. Werlhofi	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Myxødem	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Purpura hæmorrhagica	2	-	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-
B. Sygdomme i de enkelte organer.												
<i>I. Hjerne og rygmarv.</i>												
Apoplexi og hjerneemboli	1297	4,6	650	647	-	-	-	-	1	-	-	-
Suppurativ meningit	261	0,9	140	121	18	17	32	21	15	21	13	-
Epilepsi	74	0,3	34	40	-	1	1	-	1	2	1	-
Kramper hos småbørn	451	1,6	265	186	220	150	40	34	5	2	-	-
Sindssygdomme	146	0,5	72	74	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre hjernesygdomme	215	0,8	111	104	5	9	7	8	9	4	4	-
Rygmarvssygdomme	118	0,4	74	44	2	-	3	4	1	-	3	-
Andre sygdomme i central- nervesystemet	14	-	3	11	-	1	-	-	-	-	-	-
<i>II. Cirkulationsorganerne.</i>												
Endo- og perikardit	40	0,1	18	22	1	-	1	1	1	2	2	-
Klappfeil og andre org. hjertesygdomme	1358	4,8	574	784	4	3	6	5	11	17	16	-
Hjertelammelse	457	1,6	247	210	4	2	1	2	1	2	5	-
Arteriosklerose	215	0,8	128	87	-	-	-	-	-	-	-	-
Aneurysma	11	-	6	5	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre sygdomme i cir- kulationsorganerne	5	-	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>III. Respirationsorganerne.</i>												
Bronkit, akut	908	3,2	452	456	263	219	106	128	8	12	3	-
— , kronisk og bronki- ektasi	754	2,7	322	432	2	2	2	5	2	1	1	-
Pneumoni, katarralsk	571	2,0	296	275	139	102	90	94	6	10	2	-
— , croupøs	1646	5,9	815	831	81	88	92	76	22	25	9	-

d kjendte dødsaarsager.

deling paa alder (par åge).

deling paa alder (par åge).																			Alder er opgivet for	
-20 aar.	20—30 aar.		30—40 aar.		40—50 aar.		50—60 aar.		60—70 aar.		70—80 aar.		80—90 aar.		90—100. aar.		Over 100 aar.			
Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
-	-	2	-	-	1	1	2	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	3	7
3	2	2	1	1	1	2	-	2	9	2	3	2	-	2	-	-	-	21	18	
2	4	8	3	7	3	2	6	8	6	7	9	8	2	1	1	-	-	40	49	
-	-	-	-	-	-	1	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	2	3	
4	14	8	7	3	10	11	19	13	16	11	16	10	6	-	-	-	-	108	69	
5	3	3	4	3	5	6	11	7	5	2	2	2	1	-	-	-	-	34	32	
-	1	2	-	1	1	-	2	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	10	9	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	66	60	
-	-	-	2	-	2	-	2	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	10	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	547	482	
-	-	-	-	-	-	-	3	1	43	62	521	705	1108	1369	253	363	1	2	1929	2502
-	1	1	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	3	5	
-	-	1	-	-	-	1	-	2	4	3	1	2	-	1	-	-	-	5	10	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	
-	-	1	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	3	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	
-	-	1	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	4	
-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	
1	4	1	8	6	21	12	65	66	160	158	246	232	132	160	12	11	-	650	647	
10	12	13	11	9	3	5	11	5	3	3	3	3	1	1	-	-	-	139	120	
6	9	13	3	5	6	4	5	3	2	2	2	1	1	-	-	-	-	34	40	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	265	186	
-	7	7	9	10	13	12	18	18	13	13	5	11	5	3	-	-	-	72	74	
1	6	8	9	9	8	16	19	18	20	12	15	12	4	1	-	-	-	111	104	
1	8	-	1	4	17	12	18	8	13	8	6	7	1	-	-	-	-	74	44	
1	-	-	1	1	1	1	-	2	-	2	1	2	-	1	-	-	-	3	11	
2	4	3	1	4	3	3	1	1	-	-	3	1	-	-	-	-	-	18	22	
32	34	41	25	52	47	69	74	96	130	156	153	214	53	76	1	-	-	574	784	
1	9	7	13	9	16	20	35	27	52	51	69	53	40	32	2	2	-	247	210	
-	-	-	1	-	2	1	9	2	21	14	54	37	39	30	2	3	-	128	87	
-	-	-	3	-	-	1	2	1	-	1	1	1	-	1	-	-	-	6	5	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	2	1	-	-	2	3	
3	3	8	4	3	7	4	3	6	8	14	23	27	21	17	3	10	-	452	456	
-	1	6	1	3	6	11	15	43	71	100	147	173	69	82	5	6	-	322	432	
2	2	3	1	1	2	2	8	3	13	9	17	31	9	16	3	-	-	296	275	
20	45	53	53	47	66	64	93	81	115	117	138	175	76	66	3	8	-	815	831	

Kjøn- og aldersopgav

Tabel XXXVI (forts.). Dødsaaarsager. (Causes de décès).	Sum.	De vigtigste døds- aarsagers forhold i pct. til samtlige opgivne døds- aarsager ved sygd.	Fordeling paa køn (par sexe).		0—1 aar.		1—5 aar.		5—10 aar.		10— aar.	
					Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.
			Mandkj.	Kvindkj.								
Lungegangræn	25	0,1	15	10	-	-	-	-	-	-	-	-
Pleurit, serøs	75	0,3	48	27	2	1	2	-	3	-	3	-
Pleurit, purulent	53	0,2	30	23	-	3	4	4	5	3	2	-
Lungeemboli	14	-	5	9	-	-	-	-	-	-	-	-
Asthma, emfysem	16	0,1	8	8	-	-	-	-	-	-	-	-
Lungeblødning	7	-	3	4	-	-	-	1	-	-	-	-
Lungeødem	3	-	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Spasmus et oedema glottid.	2	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Andre sygdomme i respi- rationsorganerne.....	10	-	6	4	1	-	1	1	-	-	-	-
<i>IV. Digestionskanalen.</i>												
Mave-tarmkatarr	315	1,1	166	149	79	60	23	22	2	5	4	-
Mavesaar og duodenalsaar	99	0,4	42	57	-	1	-	-	-	1	-	-
Blindtarmbetændelse	108	0,4	55	53	-	-	2	3	4	2	7	-
Diffus peritonit	217	0,8	85	132	12	3	10	4	4	12	5	-
Indeklemt brok	90	0,3	37	53	2	-	-	-	-	-	-	-
Ileus og volvulus	193	0,7	111	82	4	4	3	2	3	5	3	-
Andre sygdomme i dige- stionskanalen	38	0,1	18	20	3	4	-	1	2	-	1	-
<i>V. Leveren.</i>												
Galdestensygdом	21	0,1	6	15	-	-	-	-	1	-	-	-
Leverkirrose	27	0,1	19	8	-	-	-	-	-	1	-	-
Andre leversygdomme ...	67	0,2	35	32	7	6	2	1	2	-	-	-
<i>VI. Urinorganerne.</i>												
Cystit, cystopyelonefrit .	202	0,7	163	39	-	-	-	-	-	-	-	-
Morbus Brighti	683	2,4	342	341	6	-	6	4	7	3	8	-
Andre nyre- og urinvejs- sygdomme	164	0,6	109	55	2	3	4	1	2	-	-	-
<i>VII. Kjønsorganerne.</i>												
Sygd. i mandl. kjønsorg.	5	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— - kvindelige —	21	0,1	-	21	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>VIII. Hud- og ydre syg- domme.</i>												
Senil gangræn	83	0,3	45	38	-	-	-	-	-	-	-	-
Ben- og ledsygdomme....	33	0,1	15	18	2	2	2	-	1	2	-	-
Hudsygdomme	7	-	4	3	3	-	-	1	-	-	-	-
Absces	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gangræna, noma	2	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-
<i>C. Barselsygdomme.</i>												
Barselfeber	75	0,3	-	75	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselkrampe	31	0,1	-	31	-	-	-	-	-	-	-	-
Emboli og thrombose	10	-	-	10	-	-	-	-	-	-	-	-

Kjøn- og aldersopgav

Tabel XXXVI (forts.). Dødsårsager. (Causes de décès).	Sum.	De vigtigste døds- årsagers forhold i pct. til samtlige opgivne døds- årsager ved sygd.	Fordeling paa køn (par sexe).		0—1		1—5		5—10		10—1	
					aar.		aar.		aar.		aar.	
			Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.
Blødning	26	0,1	-	26	-	-	-	-	-	-	-	-
Livmoderbristning	4	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Dystoki	6	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-
Abort	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Graviditas extrauterina ..	3	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Hyperemesis	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Kollaps	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Mola hydatidea	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Phlegmasia alba dolens ..	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Puerperalmæni	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Retentio placentæ	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Ukjendt årsag	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
D. Dannelsesfeil.												
Cyanose (medfødt)	8	-	4	4	4	3	-	1	-	-	-	-
Hjernemisdannelse, spina bifida	21	0,1	14	7	12	7	1	-	-	-	-	-
Andre dannelsesfeil	19	0,1	13	6	13	4	-	1	-	-	-	-
E. Andre årsager.												
Abscesses abdominis	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Coma	3	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Dystrophia muscularis ..	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Empyema sinus frontalis ..	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Feber	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Forblødning	7	-	4	3	2	1	-	-	-	-	-	-
Hydrops, anasarka	4	-	1	3	1	-	-	-	-	-	-	-
Ischias	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Navlebetændelse	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Neuralgia abdominis	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tumores	40	0,1	10	30	1	1	-	2	-	-	-	-
Ulcera cruris	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Vitia organica abdominis ..	20	0,1	10	10	2	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	28078	-	13452	14626	1990	1664	1023	1062	411	463	306	8
F. Unaturlig død.												
Akut alkoholforgiftning ..	5	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre forgiftninger	17	-	13	4	-	-	6	2	-	1	1	-
Drukning	546	-	435	71	4	1	47	18	47	12	42	-
Forfrysning	5	-	3	2	-	-	-	-	-	1	-	-
Forbrænding	65	-	32	33	1	1	22	18	4	4	1	-
Andre ulykkestilfælde ..	339	-	244	95	9	5	22	20	19	11	18	-
Drab og mord	9	-	7	2	2	1	-	-	-	-	-	-
Selv mord	115	-	82	33	-	-	-	-	-	-	1	-
Sum	29179	-	14313	14866	2006	1672	1120	1120	481	492	369	3

arsager i byerne.

ns les villes.

IX				X			XI				XII	XIV	XV		XVI	XVII		XVIII	XIX	XX														
Langesund.	Stathelle.	Østerriser.	Tvedestrand.	Arendal.	Grimstad.	Lillesund.	Kristiansund.	Mandal.	Farsund.	Flekkefjord.	Sogndal.	Egersund.	Sandnes.	Stavanger.	Skudeneshavn.	Kopervik.	Haugesund.	Bergen.	Florø.	Aalesund.	Molde.	Kristiansund.	Trondhjem.	Levanger.	Stenkjær.	Namsos.	Mosjøen.	Bodø.	Narvik.	Harstad.	Tromsø.	Hammerfest.	Vardø.	Vadsø.
-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	3	-	-	-	1	-	-	1	3	-	1	-	-	10	-	-	-	-	-	-	2	-	1	1	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	2	-	-	-	-	5	-	-	-	-	2	-	-	1	-	-	
-	-	-	1	-	-	-	3	-	1	-	-	-	-	37	-	-	1	11	-	-	-	1	1	10	-	-	-	-	-	-	2	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	8	-	-	1	-	-	-	4	-	-	1	20	-	-	-	2	3	-	-	-	-	-	-	-	6	-	-	
-	-	-	1	-	1	-	2	-	-	-	-	-	1	10	-	-	1	37	-	1	-	6	4	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	2	-	-	2	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	6	-	-	-	1	7	-	1	-	2	4	2	-	-	1	1	-	-	-	1	2	2
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	11	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	1	1	-	1	-	2	-	-	1	-	3	15	-	-	3	29	-	4	-	9	25	2	1	1	-	-	-	-	1	3	1	2	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	1	5	3	24	8	6	49	11	2	3	1	5	5	84	1	2	12	143	2	11	5	40	98	2	7	9	3	17	1	2	20	9	6	6
-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	10	-	3	-	1	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	7	-	-	-	-	3	-	-	1	-	-	-	-	2	1	-	2
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	5	-	9	1	-	9	5	-	2	-	2	-	15	-	1	5	32	-	3	2	8	24	1	-	1	1	2	3	2	4	2	1	-
-	-	-	-	-	-	2	-	1	-	-	1	-	3	-	1	1	3	3	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-

arsager i byerne.

	IX					X			XI				XIII	XIV	XV		XVI	XVII		XVIII		XIX	XX	
Langesund.																								
Stathelle.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Østerrisør.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tvedestrand.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	3	-	-	1	-	-	-	-	-
Arendal.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	34	-	-	10	-	-	1	-	-	-	-	-
Grimstad.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Lillesand.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kristiansand.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mandal.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Farsund.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Flekkefjord.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sogndal.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Egersund.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sandnes.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Stavanger.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skudeneshavn.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kopervik.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haugesund	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bergen.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Florø.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aalesund.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Molde.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kristiansund.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Trondhjem.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Levanger.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Stenkjær.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Namsos.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mosjøen.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bodø.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Narvik.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Harstad.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tromsø.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hammerfest.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vardø.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vadsø.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	2	3	9	3	10	4	1	-	3	-	19	-	1	3	51	37	3	2	2	-	8	3	4
-	-	-	-	1	-	3	-	-	-	8	-	3	-	-	1	19	9	-	1	1	-	-	2	-
-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-

Kjendte døds

Tabel XXXVII (forts.).			I	II	III				IV				V					VI	VII	VIII				
Dødsaaarsager. (Causes de décès).	Tilsammen.	Forhold i procent til samtlige opgivne dødsaaarsager ved sygel.	Kristiania.	Drobak.	Moss.	Sarpsborg.	Fredrikstad.	Fredrikshald.	Drammen.	Hønefoss.	Kongsberg.	Tønsberg.	Horten.	Aasgaardstrand.	Holmestrand.	Svelviken.	Sandefjord.	Larvik.	Kongsvinger.	Hamar.	Gjøvik.	Lillehammer.	Skien.	Porsgrund.
Kramper hos smaa- børn.....	168	1,8	52	-	4	1	4	2	6	-	1	-	6	-	-	1	2	2	1	1	-	2	-	2
Sindssygdomme ...	36	0,4	14	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	1	-
Andre hjernesyg- domme	86	0,9	36	-	2	1	3	1	6	-	1	1	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-
Rygmarvssyg- domme	47	0,5	18	-	2	-	2	1	2	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-
Andre sygdomme i centralnervesyst..	12	0,1	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
II. Cirkulations- organerne.																								
Endo- og perikardit	18	0,2	4	-	-	-	-	1	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Klappefeil og andre organiske hjerte- sygdomme	491	5,3	185	-	6	8	15	12	22	1	5	8	5	2	1	1	1	5	1	-	1	1	10	8
Hjertelammelse ...	159	1,7	42	-	2	-	2	-	4	4	2	-	4	-	-	4	3	-	2	2	1	1	2	-
Arteriosklerose	104	1,1	37	-	1	-	2	1	12	-	-	-	1	-	-	1	2	-	1	-	1	-	-	-
Aneurysma	8	0,1	2	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre sygdomme i cirkulationsorg...	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
III. Respirations- organerne.																								
Bronkit, akut	345	3,8	154	-	3	7	9	9	12	2	7	1	6	-	-	1	5	1	-	-	-	-	9	2
— , kronisk og bronkiektasi	213	2,3	82	1	6	2	3	3	13	2	4	1	1	1	1	2	-	5	1	1	1	-	4	-
Pneumoni, katar- ralsk ..	253	2,8	81	-	3	2	7	5	9	-	-	6	12	-	-	-	-	3	1	1	-	-	3	5
— croupøs ..	570	6,2	250	2	2	8	12	11	18	4	2	7	17	1	1	1	1	2	5	5	3	1	10	3
Lungegangræn	8	0,1	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pleurit, serøs	25	0,3	8	-	-	-	1	3	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	1	-	-	2
— purulent ..	21	0,2	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Lungeemboli	5	0,1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Asthma, emfysem ..	10	0,1	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lungeblødning	5	0,1	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lungeødem	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre sygdomme i respirationsorg...	6	0,1	4	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
IV. Digestions- kanalen.																								
Mave- og tarmkatarr	86	0,9	17	-	-	2	-	-	4	-	1	-	2	-	1	-	8	2	-	2	1	-	1	1
Mavesaar og duo- denalsaar	31	0,3	9	-	-	-	3	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Blindtarmbetæn- delse	34	0,4	15	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	1

ursager i byerne.

IX				X				XI				XIII	XIV	XV		XVI	XVII	XVIII	XIX	XX														
Langesund.	Stathelle.	Østerisør.	Tvedestrand.	Arendal.	Grimstad.	Lillesand.	Kristiansand.	Mandal.	Farsund.	Flekkefjord.	Sogndal.	Egersund.	Sandnes.	Stavanger.	Skudeneshavn.	Kopervik.	Haugesund.	Bergen.	Florø.	Aalesund.	Molde.	Kristiansund.	Trondhjem.	Levanger.	Stenkjær.	Namsos.	Mosjøen.	Bodø.	Narvik.	Harstad.	Tromsø.	Hammerfest.	Vardø.	Vadsø.
-	-	1	-	8	-	-	6	-	-	-	-	1	10	-	-	-	34	-	6	-	6	-	2	-	-	1	-	-	-	1	1	-	3	-
-	-	-	-	2	-	-	6	-	-	1	-	-	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	1	-	-	2	-	-	-	-	-	-	7	-	-	12	-	-	-	-	-	3	-	-	-	2	1	1	-	3	-	1	-
-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	3	-	1	2	-	-	-	1	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	1	2	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	2	-	-	3	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
1	-	5	-	14	3	-	16	5	2	-	-	2	3	24	2	1	1	57	-	2	-	6	24	-	2	1	1	2	-	-	7	4	1	2
-	-	2	-	11	-	-	6	-	1	1	-	1	1	15	-	4	21	-	2	-	7	4	-	4	-	1	1	1	1	1	1	1	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	3	8	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	4	2	-	6	-	-	1	-	5	1	14	-	-	45	-	-	-	8	17	-	-	2	1	1	1	1	1	7	-	-	-
-	-	3	-	4	-	-	10	4	1	1	-	1	1	9	1	2	17	1	-	-	6	8	-	1	-	2	1	-	-	2	-	2	1	-
1	-	3	-	6	3	-	2	-	-	-	-	-	-	24	-	-	20	-	3	-	6	31	1	1	-	-	-	1	-	3	-	4	3	-
1	1	4	4	15	5	5	11	2	-	4	-	3	15	1	-	4	66	-	-	-	4	28	1	-	1	1	2	-	2	2	4	1	1	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	2	-	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	6	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	1	-	5	-	1	2	-	1	-	-	-	1	1	1	-	4	-	1	-	1	2	-	1	3	-	5	6	-	5	-	2	-	-
1	-	1	-	1	-	-	2	1	-	-	-	-	-	3	-	-	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-
-	-	-	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	2	-	1	1	-	-	-	3	1	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-

Kjendte død

Tabel XXXVII (forts.).			I	II	III				IV			V					VI	VII	VIII					
Dødsårsager. (Causes de décès).	Tilsammen.	Forhold i procent til samtlige opgivne dødsårsager ved sygd.	Kristiania.	Drøbak.	Moss.	Sarpsborg.	Fredrikstad.	Fredrikshald.	Drammen.	Hønefoss.	Kongsberg.	Tønsberg.	Horten.	Asgaardstrand.	Holmestrand.	Svelvik.	Sandefjord.	Larvik.	Kongsvinger.	Hamar.	Gjøvik.	Lillehammer.	Skien.	Porsgrund.
Mola hydatidea ...	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Retentio placenta...	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ukjendt dødsårsag	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
D. Dannelsesfeil.																								
Cyanose (medfødt).	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hjernemisdannelse, spina bifida ...	7	0,1	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre dannelsesfeil	8	0,1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
E. Andre aarsager.																								
Coma.....	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dystrophia muscu- laris.....	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Empyema sinus fron- talis.....	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Feber.....	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Forblødning.....	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hydrops, anasarca.	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Neuralgia abdominis	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tumores.....	23	-	17	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vitia organica ab- dominis.....	13	-	12	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	9183		3550	20	93	108	231	174	318	40	73	106	146	8	34	23	76	107	21	49	28	46	103	75
F. Unaturlig død.																								
Akut alkoholfor- giftning.....	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Andre forgiftninger	7	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Drukning.....	86	-	11	-	-	2	2	2	3	-	-	1	2	-	-	-	1	1	1	-	-	-	1	2
Forfrysning.....	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Forbrænding.....	14	-	4	-	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Andre ulykkestil- fælde.....	83	-	37	1	1	-	4	1	-	-	-	1	1	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	1
Drab og mord....	4	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Selv mord.....	26	-	9	-	-	-	1	3	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Sum	9406		3614	21	94	110	238	180	325	40	73	108	150	8	35	23	78	108	21	51	28	48	105	78

Kjøn- og aldersopgaver ve

Causes de décès par se

Tabel XXXVIII. Dødsårsager. (Causes de décès).	Sum.	Fordeling paa kjø (par sexe).			0—1 aar.		1—5 aar.		5—10 aar.		10—15 aar.		15—20 aar.	
		Mandkj.	Kvindkj.	Uopgivet.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.
A. Infektions-, ernærings- og konstitutionelle sygdomme.														
<i>I. Akute.</i>														
Tyfoidefeber	39	20	19	-	-	-	-	-	1	-	-	2	3	
Epid. cerebrospinal- meningit.	8	4	4	-	1	-	-	-	2	1	-	1	-	
Akut poliomyelit.	12	6	6	-	1	1	2	1	-	1	1	1	-	
Børnekopper	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Skarlagensfeber	71	36	35	-	3	3	28	22	5	8	-	1	-	
Mæslinger	64	32	32	-	10	6	22	24	-	1	-	1	-	
Difteri (croup)	237	127	110	-	13	8	54	50	40	37	16	13	3	
Kikhoste	293	133	160	-	69	62	59	89	5	9	-	-	-	
Influenta	58	19	39	-	1	-	-	1	-	3	-	-	-	
Gigtfeber	18	9	9	-	-	-	-	1	-	-	1	2	-	
Erysipelas, flegmone	73	41	32	-	17	17	5	2	-	-	1	-	1	
Pyæmi og septhæmi	63	35	28	-	4	5	1	-	3	1	1	1	5	
Pemfigus hos nyfødte	13	3	10	-	3	10	-	-	-	-	-	-	-	
Akut diarré (kolerine)	323	167	156	-	118	102	29	29	5	3	1	1	1	
Dysenteri	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Tetanus, trismus	4	2	2	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-	
Carbunkel, furunkel	3	1	2	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	
Kusma	1	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	
Vandkopper	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	
<i>II. Kroniske.</i>														
Tuberkulose:														
a. Lungerne	1534	704	830	-	8	6	19	20	18	19	31	47	63	1
b. Tarmkanalen	49	21	28	-	1	-	1	3	-	3	7	2	3	
c. Ben og led	32	23	9	-	-	-	3	-	5	-	3	1	3	
d. Urin- og kjønsorg.	13	6	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	
e. Lymfekjertler (skrofulose)	17	5	12	-	2	-	2	4	1	2	-	-	-	
f. Andre organer	17	10	7	-	1	-	1	1	3	2	1	1	1	
g. Tuberkuløs meningit	268	135	133	-	29	21	60	59	26	29	7	7	5	
h. Miliærtuberkulose	28	12	16	-	-	2	2	4	3	1	3	2	2	
Spedalskhet	14	5	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Syfilis	37	18	19	-	15	14	1	-	-	1	-	-	-	
Kræft:														
1. Carcinom (uten opgi- vet sæte)	11	5	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
a. Maven	322	154	168	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
b. Leveren	66	33	33	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
c. Brystkjertelen	25	-	25	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
d. Kjønsorganerne	76	8	68	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
e. Andre organer	149	69	80	-	-	-	1	-	-	-	1	-	1	
2. Sarkom (uten opg. sæte)	7	2	5	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	
a. Bensystemet	10	4	6	-	-	-	-	1	1	-	-	1	-	
b. Andre steder	25	12	13	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	

Endte dødsårsager i byerne.

par âge dans les villes.

Fordeling paa alder (par âge).																		Alder er opgivet for	
20—30 aar.		30—40 aar.		40—50 aar.		50—60 aar.		60—70 aar.		70—80 aar.		80—90 aar.		90—100 aar.		over 100 aar.		Mandkj.	Kvindekj.
Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.		
4	2	5	5	7	2	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	20	19
1	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	4
2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	6
-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	36	35
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	32	32
-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	127	110
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	133	160
2	3	2	-	4	1	2	5	1	2	4	14	3	10	1	-	-	-	19	39
2	1	2	1	1	1	1	-	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	9	9
2	4	1	1	1	1	2	1	2	1	8	2	1	2	-	-	-	-	41	32
1	5	4	4	1	3	7	3	5	3	2	2	1	-	-	-	-	-	35	28
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	10
1	-	1	1	1	-	2	2	1	2	4	9	3	6	-	1	-	-	167	156
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
99	252	133	201	93	92	68	46	46	25	12	20	4	2	-	-	-	-	704	830
2	10	3	4	2	1	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	21	28
3	2	3	3	-	-	1	1	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	23	9
1	1	1	2	1	2	1	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	6	7
-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	5	12
2	3	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10	7
5	8	2	1	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	135	133
1	3	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12	16
-	1	1	1	2	2	-	1	-	4	2	-	-	-	-	-	-	-	5	9
-	-	-	1	1	1	1	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	18	19
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	2	3	3	1	-	-	-	-	5	6
1	-	3	7	14	15	48	31	46	54	36	44	6	17	-	-	-	-	154	168
-	1	-	1	2	6	3	7	11	10	13	6	3	2	1	-	-	-	33	33
-	1	-	1	-	7	-	8	-	2	-	5	-	1	-	-	-	-	-	25
-	-	-	7	-	20	1	17	2	15	4	8	1	1	-	-	-	-	8	68
2	-	2	3	6	8	15	16	21	20	15	22	6	10	-	-	-	-	69	80
-	1	-	-	1	1	1	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	2	5
-	1	-	-	1	-	-	1	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	4	6
-	3	1	3	1	-	4	4	3	2	-	-	1	-	1	-	-	-	12	13

Kjøn- og aldersopgaver ve

Tabel XXXVIII (forts.). Dødsårsager. (Causes de décès).	Sum.	Fordeling paa køn (par sexe).												
					0—1 aar.		1—5 aar.		5—10 aar.		10—15 aar.		15—20 aar.	
		Mandkj.	Kvindkj.	Uopgivet.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.
Skjørbug	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sukkersyke	61	36	25	-	-	-	2	1	-	-	2	3	-	-
Pernicios anæmi	24	11	13	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Leukæmi, pseudoleukæmi	6	3	3	-	-	-	1	1	-	-	-	1	-	-
Rakit	76	40	36	-	21	24	18	12	1	-	-	-	-	-
Kronisk alkoholisme	6	6	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Medfødt svaghet	379	209	170	-	205	167	4	3	-	-	-	-	-	-
Alderdomssvaghet	576	235	341	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Anæmi	7	2	5	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-
Arthritis et rheumatismus chronicus	7	3	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hæmofili	1	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Morbus Addisoni	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— Barlowi	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
— Basedowi	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— macul. Werlhofi ..	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Myxødem	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
B. Sygdomme i de enkelte organer.														
<i>I. Hjerne og rygmarv.</i>														
Apoplexi og hjerneemboli	443	204	239	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Suppurativ meningit	121	61	60	-	13	11	21	14	8	10	6	8	2	-
Epilepsi	20	8	12	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Kramper hos småbørn ..	168	97	71	-	82	58	14	12	1	1	-	-	-	-
Sindssygdomme	36	14	22	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre hjernesygdomme ..	86	37	49	-	1	3	1	5	2	-	1	2	2	-
Rygmarvssygdomme	47	24	23	-	-	-	1	1	-	-	1	-	-	-
Andre sygdomme i cen- tralnervesystemet	12	3	9	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>II. Cirkulationsorganerne.</i>														
Endo- og perikardit	18	10	8	-	1	-	-	-	-	1	-	2	-	-
Klappefeil og andre org. hjertesygdomme	491	214	277	-	1	1	1	2	6	6	8	6	8	-
Hjertelammelse	159	72	87	-	2	-	-	1	-	1	3	1	-	-
Arteriosklerose	104	56	48	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aneurysma	8	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre sygdomme i cirku- lationsorganerne	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>III. Respirationsorganerne.</i>														
Bronkit, akut	345	167	178	-	106	82	41	45	1	5	1	3	-	-
— , kronisk og bron- kiektasi	213	99	114	-	1	1	-	4	-	-	-	-	-	-
Pneumoni, katarralsk	253	136	117	-	66	45	43	46	4	4	-	-	-	-
— , croupøs	570	281	289	-	44	54	47	29	5	11	-	5	7	-

Fødselsdødsårsager i byerne.

Fordeling paa alder (par âge).																Alder er opgivet for			
0—30 aar.		30—40 aar.		40—50 aar.		50—60 aar.		60—70 aar.		70—80 aar.		80—90 aar.		90—100 aar.		over 100 aar.		Mandkj.	Kvindekj.
Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.			
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
4	3	3	2	6	5	9	3	6	5	2	3	2	-	-	-	-	-	36	25
-	-	1	-	3	3	5	4	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	11	13
-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	3
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	40	36
-	-	-	-	2	-	1	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	209	170
1	1	-	1	1	1	1	-	6	7	75	90	119	196	34	48	-	-	235	341
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	5
-	-	-	-	-	-	-	1	2	2	1	1	-	-	-	-	-	-	3	4
-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
-	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
1	-	1	2	7	7	28	28	61	64	71	80	35	52	-	6	-	-	204	239
1	4	3	3	2	1	1	2	1	2	2	1	1	-	-	-	-	-	61	60
-	5	-	3	2	1	3	-	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	8	12
1	2	1	2	-	2	6	7	4	6	1	2	1	1	-	-	-	-	97	71
4	3	5	3	5	6	5	12	9	8	1	6	1	-	-	-	-	-	14	22
1	-	-	2	8	7	6	5	4	4	3	3	-	-	-	-	-	-	37	49
-	-	1	-	1	1	-	1	-	2	1	2	-	1	-	-	-	-	24	23
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	9
3	1	1	2	2	2	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	10	8
13	18	14	18	25	36	41	40	35	50	50	62	12	26	-	-	-	-	214	277
2	2	3	4	9	7	13	12	8	18	24	20	8	19	-	2	-	-	72	87
-	-	1	-	1	1	8	-	10	6	26	21	9	18	1	2	-	-	56	48
-	-	2	-	-	1	1	1	-	1	1	-	-	1	-	-	-	-	4	4
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	2	-	-	-	-	1	2
2	1	-	2	-	3	-	3	-	8	7	10	7	6	2	8	-	-	167	178
1	1	-	1	1	5	7	9	23	20	38	46	25	24	3	3	-	-	99	114
2	-	1	-	-	2	2	1	4	2	8	10	5	8	1	-	-	-	136	117
11	12	30	19	17	19	36	24	38	31	30	52	15	22	1	3	-	-	281	289

Kjøn- og aldersopgaver ve

Tabel XXXVIII (forts.). Dødsårsager. (Causes de décès).	Sum.	Fordeling paa kjø (par sexe).												
					0—1 aar.		1—5 aar.		5—10 aar.		10—15 aar.		15—20 aar.	
		Mandkj.	Kvindekj.	Uopgivet.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
Lungegangræn	8	5	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Pleurit, serøs	25	14	11	-	-	1	1	-	2	-	1	-	-	-
—, purulent	21	13	8	-	-	2	3	2	2	1	1	1	1	1
Lungeemboli	5	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Asthma, emfysem	10	5	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lungeblødning	5	2	3	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Lungeødem	3	3	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre sygdomme i respi- rationsorganerne	6	4	2	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-
<i>IV. Digestionskanalen.</i>														
Mave-tarmkatarr	86	47	39	-	29	19	1	4	1	-	-	2	2	2
Mavesaar, duodenalsaar	31	17	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Blindtarmbetændelse	34	18	16	-	-	-	1	-	2	1	3	-	3	3
Diffus peritonit	72	31	41	-	4	1	2	-	4	4	2	4	1	1
Indeklent brok	16	9	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ileus og volvulus	60	29	31	-	3	3	2	1	3	-	2	-	1	1
Andre sygdomme i dige- stionskanalen	24	12	12	-	3	3	-	1	1	-	-	-	-	-
<i>V. Leveren.</i>														
Galdestensygdø	10	2	8	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Leverkirrose	11	9	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre leversygdomme	15	7	8	-	1	3	-	-	1	-	-	-	-	-
<i>VI. Urinorganerne.</i>														
Cystit, cystopyelonefrit	56	43	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Morbus Brighti	234	117	117	-	3	-	2	2	4	1	4	4	1	1
Andre nyre- og urinveis- sygdomme	61	40	21	-	-	1	3	-	1	-	-	1	1	1
<i>VII. Kjønsorganerne.</i>														
Sygdomme i kvindelige kjønsorganer	9	-	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>VIII. Hud- og ydre syg- domme.</i>														
Senil gangræn	17	9	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ben- og ledsygdomme	18	8	10	-	2	2	-	-	1	1	-	-	-	-
Hudsygdomme	4	3	1	-	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Absces	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Noma	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-

Kjøn- og aldersopgaver ve

Tabel XXXVIII (forts.). Dødsaaarsager. (Causes de décès).	Sum.	Fordeling paa køn (par sexe.)			0—1 aar.		1—5 aar.		5—10 aar.		10—15 aar.		15—20 aar.	
		Mandkj.	Kvindekj.	Uopgivet.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
C. Barselsygdomme.														
Barselseber	19	-	19	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselkrampe	9	-	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Emboli og thrombose	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Abort	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Graviditas extrauterina . .	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mola hydatidea	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Retentio placenta	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ukjendt dødsaaarsag	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
D. Dannelsesfeil.														
Cyanose (medfødt)	3	3	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hjernemisdannelse (spina bifida)	7	3	4	-	3	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre dannelsesfeil	8	6	2	-	6	1	-	1	-	-	-	-	-	-
E. Andre sygdomme.														
Coma	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dystrophia muscularis . . .	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Empyema sinus frontalis . .	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Febris catarrhalis	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Forblødning	2	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hydrops, anasarca	3	1	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Neuralgia abdominis	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tumores	23	5	18	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Vitia organica abdominis . .	13	5	8	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	9183	4381	4802	-	907	750	501	502	173	172	112	127	124	1
F. Unaturlig død.														
Akut alkoholforgiftning . .	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre forgiftninger	7	7	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-	1	-
Drukning	86	78	8	-	2	-	10	1	13	1	5	-	5	-
Forfrysning	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Forbrænding	14	10	4	-	-	-	6	1	1	-	1	-	-	-
Andre ulykkestilfælde . . .	83	62	21	-	5	2	13	7	4	3	3	-	2	-
Drab og mord	4	3	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Selv mord	26	22	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Sum	9406	4565	4841	-	915	752	532	511	191	176	122	127	134	1

Fødsels- og dødsårsager i byerne.

Fordeling paa alder (par åge).																		Alder er opgivet for	
20—30 aar.		30—40 aar.		40—50 aar.		50—60 aar.		60—70 aar.		70—80 aar.		80—90 aar.		90—100 aar.		over 100 aar.		Mandkj.	Kvindekj.
Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.		
-	12	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	19
-	6	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	2	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	4
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	2
1	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	1	2
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	1	1	1	3	1	1	1	7	4	-	1	-	-	-	-	-	5	18
-	-	-	-	1	1	2	2	-	2	2	-	1	-	-	-	-	-	5	8
11	409	272	379	279	333	401	372	431	442	528	616	293	454	48	73	-	-	4380	4802
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-
8	1	15	1	10	1	7	-	2	-	-	1	1	-	-	-	-	-	78	8
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
1	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	10	4
4	-	9	-	12	-	4	1	2	2	-	3	4	2	-	1	-	-	62	21
-	-	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	1
4	-	3	1	2	1	7	-	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	21	4
30	410	301	381	305	336	420	375	437	446	530	620	298	458	48	74	-	-	4563	4841

Endel av lægerne behandlede, epidemiske sygdomme fordelt paa lægedistrikter og maaneder.

(Cas de quelques maladies épidémiques par districts civils médicaux et par mois).

De i følgende tabeller optagne romerske tal betegner de enkelte amter, saaledes som paa side 1* og følgende er anført.

De av lægerne meddelte opgaver over tilfældenes fordeling paa maaneder omfatter ik alle behandlede tilfælde, idet tiden ikke altid er opgivet for disse.

a. Eksantematisk tyfus (*typhus exanthematicus*).

Tabel XXXIX.		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.
Distrikt.													
XVIII.	Folden	4	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
XX.	Maasø	10	-	-	-	5	5	-	-	-	-	-	-

b. Tyfoidfeber (*ileotyphus*).

I.	Kristiania	110	2	1	2	1	1	2	1	7	53	16	15
II.	Aker	6	-	-	-	1	-	-	1	1	2	1	-
	Ullensaker	3	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-
	Høland	3	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	-
	Follo:												
	Drøbak by	3	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
III.	Eidsberg	6	-	-	2	-	-	2	-	-	-	1	-
	Moss:												
	Bygder	6	-	-	1	1	-	1	-	-	-	1	1
	Sarpsborg:												
	Sarpsborg by	8	-	-	1	4	2	-	-	-	-	1	-
	Fredrikstad	7	-	1	1	-	-	-	1	-	2	-	2
	Bygder	22	1	-	1	2	1	-	1	7	3	4	-
IV.	Drammens stadsfysikat	2	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-
	Drammens distrikt:												
	Bygder	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ringerike:												
	Bygder	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Modum	2	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
	Nes	4	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	1
	Rollag	6	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	2
V.	Tønsberg:												
	Tønsberg by	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Horten	16	1	-	-	-	1	8	1	-	-	-	-
	Bygder	10	-	-	-	-	-	-	1	5	3	-	-
	Hof:												
	Holmestrand by	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Larvik distrikt:												
	Sandefjord by	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
VI.	Solør og Odalen:												
	Kongsvinger by	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Søndre Østerdalen	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Tønsset	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-

b. Tyfoidfeber (forts.).

Tabel XXXIX (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.
Distrikt.													
XV.	Vestre Søndmør.....	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Indre Søndmør.....	6	1	1	-	2	1	-	-	-	-	-	-
	Østre Søndmør.....	2	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
	Ørskog.....	2	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-
	Nordre Søndmør:												
	Aalesund by.....	75	-	4	17	3	-	1	6	-	2	1	31
	Bygder.....	10	-	-	-	1	-	2	1	1	-	1	2
	Ytre Romsdal:												
	Molde by.....	2	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
	Bygder.....	16	3	4	-	1	-	3	2	2	-	-	1
	Indre Romsdal.....	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
	Søndre Nordmør:												
	Kristiansund by....	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Bygder.....	3	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-	-	
XVI.	Trondhjem by.....	156	14	3	30	11	19	5	16	19	20	12	2
	Strinden.....	18	3	-	3	-	2	-	-	7	-	1	1
	Selbu.....	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Røros.....	24	2	7	3	1	1	4	-	-	-	1	4
	Guldalen.....	13	2	-	-	-	-	-	6	1	-	-	1
	Orkedalen.....	9	-	-	1	-	-	1	2	-	2	1	-
	Hitteren.....	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Hevne.....	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Ytre Fosen.....	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Nordre Fosen.....	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
XVII.	Stjørdalen.....	3	-	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-
	Levanger:												
	Bygder.....	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Inderøen.....	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-
	Stenkjær:												
	Bygder.....	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Namsos:												
	Namsos by.....	2	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-
	Fosnes.....	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Kolvereid.....	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Vikten.....	4	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-
XVIII.	Brønnø.....	9	1	-	1	-	2	1	-	2	-	1	1
	Alstahaug.....	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Ranen.....	16	1	1	2	1	-	-	3	-	-	3	2
	Lurø.....	2	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
	Bodø:												
	Bodø by.....	3	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2
	Bodin.....	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Steigen.....	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Lødingen.....	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Ofoten:												
	Narvik by.....	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder.....	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Østlofoten.....	4	-	1	1	-	-	-	-	-	-	2	-
	Hadsel.....	12	-	7	-	-	-	-	1	3	-	1	-
	Under lofotfisket.....	4	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-

b. Tyfoidfeber (forts.).

Tabel XXXIX (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
XIX.	Trondenes:													
	Harstad	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	11	-	-	-	1	6	1	-	-	2	-	1	-
	Ibbestad	2	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-
	Berg	5	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	2
	Tromsø:													
	Tromsø by	6	1	-	2	-	-	1	-	1	-	1	-	-
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Lyngen	3	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	1	-
	Skjervø	3	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-
XX.	Alten	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Hammerfest by	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
	Maasø	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Vardø:													
	Vardø by	1	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Bygder	3	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	1

c. Epidemisk cerebrospinalmeningit (*meningitis cerebrospinalis epidemica*).

I.	Kristiania	4	-	-	2	-	-	1	1	-	-	-	-	-
II.	Aker	3	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-
	Ullensaker	3	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	1	-
	Høland	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
III.	Sarpsborg:													
	Sarpsborg by	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Fredrikstad by	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Bygder	2	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
IV.	Drammens distrikt:													
	Bygder	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ringerike:													
	Bygder	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Modum	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
V.	Tønsberg:													
	Horten by	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Hof:													
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
VI.	Solør og Odalen:													
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Rendalen	2	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-
VII.	Toten:													
	Bygder	3	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-
VIII.	Skien:													
	Bygder	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
IX.	Østre Nedenes:													
	Bygder	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-

c. Epidemisk cerebrospinalmeningit (forts.).

Tabel XXXIX (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	Desember.
Distrikt.														
X.	Oddernes:													
	Mandal by	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
XI.	Sandnes:													
	Sandnes by	1	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
	Bygder	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Karmøyen:													
	Skudeneshavn ...	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
XII.	Ytre Hardanger	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Søndre Midthordland ..	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
XIII.	Bergen	10	-	2	-	-	-	-	-	-	4	1	-	-
XV.	Nordre Søndmør:													
	Aalesund by	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
XVI.	Opdal	3	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-
	Hitteren	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Hevne	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
XVIII.	Brønnø	6	1	-	1	-	2	-	-	2	-	-	-	-
	Alstahaug	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Lurø	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Steigen	6	-	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ofoten:													
	Narvik by	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Sortland	2	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
XIX.	Skjervø	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
XX.	Alten	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-

d. Akut poliomyelitis (*poliomyelitis anterior acuta*).

I.	Kristiania	27	-	-	-	-	-	-	-	4	9	12	1	-
II.	Aker	10	-	-	-	-	-	-	-	-	4	6	-	-
	Ullensaker	12	-	-	-	-	1	-	-	1	3	2	3	-
	Høland	2	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
III.	Eidsberg	6	4	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
	Moss:													
	Bygder	9	-	-	-	-	-	-	-	9	-	-	-	-
	Sarpsborg:													
	Sarpsborg by	3	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
	Bygder	3	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-
IV.	Modum	7	-	-	-	1	4	2	-	-	-	-	-	-
	Nes	21	-	-	3	3	-	1	-	-	2	12	-	-
	Aal	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-

d. Akut poliomyelit (forts.).

Tabel XXXIX (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
VI.	Solør og Odalen:													
	Bygder	10	-	-	-	-	1	-	-	3	5	1	-	-
	Hedemarken:													
	Hamar by	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Bygder	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	1	-
	Søndre Østerdalen....	5	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	3	-
	Rendalen	7	-	-	-	-	-	-	-	3	1	1	2	-
	Tønset	7	-	-	-	-	-	-	5	1	-	-	-	1
VII.	Hadeland og Land ...	9	-	-	-	-	-	-	-	1	2	1	5	-
	Søndre Valdres	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
	Toten:													
	Bygder	5	-	-	-	-	-	-	-	-	3	2	-	-
	Ringebu	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
VIII.	Kragerø:													
	Bygder	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
IX.	Evje	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
XI.	Karmøy:													
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Haugesund:													
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
XII.	Tysnes	3	-	-	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-
	Indre Hardanger....	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	4	-
	Søndre Midthordland .	5	-	-	-	-	1	-	-	3	1	-	-	-
	Nordre Midthordland .	2	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
	Lindaas	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
XIII.	Bergen	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-
XIV.	Ytre Søndfjord	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Indre Søndfjord	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
	Gloppen	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Kinn:													
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Nordfjordeidet	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
XV.	Vestre Søndmør	8	-	-	-	-	-	-	-	1	6	1	-	-
	Indre Søndmør	3	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-
	Ørskog	6	-	-	-	-	-	-	-	5	1	-	-	-
	Nordre Søndmør:													
	Bygder	2	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Ytre Romsdal:													
	Bygder	4	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	1	-
	Indre Romsdal	6	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	2	-
	Nordre Nordmør	3	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	1
XVI.	Trondhjem by	16	-	-	-	-	-	-	-	7	7	1	1	-
	Strinden	33	-	-	-	-	-	-	-	21	12	-	-	-
	Selbu	7	-	-	-	-	-	-	7	-	-	-	-	-

d. Akut poliomyelit (forts.).

Tabel XXXIX (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.
Distrikt.													
	Røros	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Guldalen	37	-	-	-	2	2	-	8	18	6	1	-
	Opdal	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Orkedalen	31	-	2	-	14	3	-	-	8	2	1	-
	Hitteren	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Hevne	6	-	-	-	-	-	-	-	5	1	-	-
	Ytre Fosen	14	-	-	-	-	-	2	4	7	1	-	-
	Indre Fosen	14	-	-	-	-	1	-	3	2	2	2	4
	Nordre Fosen	14	-	-	1	-	-	-	2	7	1	2	1
XVII.	Stjørdalen	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Levanger:												
	Levanger by	1	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-
	Bygder	9	-	-	-	-	-	-	-	5	1	-	-
	Inderøen	11	-	-	-	-	4	-	3	1	-	-	2
	Stenkjær:												
	Stenkjær by	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Bygder	20	-	-	-	-	-	4	5	5	5	1	-
	Grong	27	-	-	-	-	-	6	14	3	1	2	1
	Namsos:												
	Namsos by	3	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-
	Bygder	14	-	-	-	-	-	-	2	1	1	3	4
	Fosnes	6	-	-	-	-	-	-	1	-	-	3	2
	Kolvereid	6	-	-	-	-	-	-	4	-	2	-	-
	Vikten	9	-	-	-	-	-	-	-	4	3	1	1
XVIII.	Alstahaug	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Vefsen:												
	Mosjøen by	5	-	-	-	-	-	1	2	2	-	-	-
	Bygder	10	-	-	-	-	-	-	3	3	-	4	-
	Ranen	3	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1
	Lurø	6	-	-	1	-	-	-	-	1	1	1	2
	Bødø:												
	Bodin	6	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	4
	Folden	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Skjerstad	9	-	-	1	6	-	-	-	-	1	-	1
	Hammerø	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Lødingen	13	-	-	-	-	-	-	-	9	3	1	-
	Østlofoten	101	-	-	3	2	1	-	-	15	37	28	13
	Hadsel	174	-	-	-	-	-	1	20	90	50	9	2
	Sortland	32	-	-	-	-	-	-	6	7	5	3	5
XIX.	Trondenes	5	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	1
	Ibbestad	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
	Lenviken	21	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3	15
	Maalselven	5	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	1
	Balsfjorden	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	5
	Tromsø:												
	Tromsø by	5	-	-	-	-	-	-	-	-	4	1	-
	Bygder	5	-	-	-	-	-	-	-	-	2	3	-
	Lyngen	18	-	-	-	-	-	-	-	-	4	8	4
	Karlsø	5	-	-	-	-	-	-	-	-	3	2	-
	Skjervø	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	1

d. Akut poliomyelit (forts.).

Tabel XXXIX (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
XX.	Hammerfest:													
	Hammerfest by	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Bygder	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	6	-
	Tanen	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-
	Vadsø:													
	Vadsø by	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Bygder	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Sydvaranger	2	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-

e. Børnekopper (*variola*).

I.	Kristiania	25	18	4	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
II.	Aker	7	3	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
IV.	Drammens stadsfysikat	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Modum	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
VIII.	Kragerø:													
	Bygder	3	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-
XI.	Stavanger stadsfysikat	8	-	-	2	6	-	-	-	-	-	-	-	-
XII.	Osterøen	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
XIV.	Kirkebø	9	-	-	-	-	-	2	7	-	-	-	-	-
XVI.	Strinden	10	-	-	-	8	2	-	-	-	-	-	-	-

f. Mæslinger (*morbilli*).

I.	Kristiania	405	53	66	40	35	58	86	20	4	4	2	5	32
II.	Aker	231	10	12	2	6	20	13	23	9	5	6	76	49
	Ullensaker	93	19	5	3	1	1	7	5	-	17	6	16	13
	Høland	21	-	-	1	-	-	-	2	-	1	6	11	-
	Follo:													
	Bygder	94	21	9	24	14	5	17	4	-	-	-	-	-
III.	Eidsberg	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Moss:													
	Moss by	24	-	-	-	-	-	1	7	5	7	3	1	-
	Bygder	6	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	2	-
	Sarpsborg:													
	Sarpsborg by	6	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	3	1
	Fredrikstad by	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Bygder	28	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	12	15
	Hvaler:													
	Fredrikshald by	3	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Bygder	6	-	-	-	1	-	-	3	-	-	2	-	-

f. Mæslinger (forts.).

[illegible]

f. Mæslinger (forts.).

Tabel XXXIX (forts.).

Distrikt.		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
XI.	Egersund:													
	Egersund by	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	6	-	-	-	-	5	-	1	-	-	-	-	-
	Sandnes:													
	Sandnes by	6	2	-	-	-	1	3	-	-	-	-	-	-
	Bygder	54	7	-	-	1	1	13	6	-	1	15	1	9
	Stavanger stadsfysikat	878	296	141	96	56	102	119	47	9	3	6	3	-
	Stavanger distrikt	13	2	-	-	-	3	6	1	1	-	-	-	-
	Sand	39	1	-	-	2	16	13	6	1	-	-	-	-
	Finne	36	5	-	-	1	20	4	2	4	-	-	-	-
	Haugesund:													
	Haugesund by	3	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XII.	Sveen og Vikebygd ..	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Indre Søndhordland ..	42	-	29	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ytre Søndhordland ..	8	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Tysnes	8	1	-	-	-	1	5	1	-	-	-	-	-
	Indre Hardanger	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Ytre Hardanger	15	-	-	1	1	-	-	-	13	-	-	-	-
	Søndre Midthordland ..	14	-	-	-	-	-	14	-	-	-	-	-	-
XIII.	Bergen	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
XIV.	Lærdal	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Kirkebo	19	15	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ytre Søndfjord	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Ytre Nordfjord	5	4	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XV.	Vestre Søndmør	6	-	-	-	-	-	5	1	-	-	-	-	-
	Indre Søndmør	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Nordre Søndmør:													
	Aalesund by	4	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Søndre Nordmør:													
	Kristiansund by ..	6	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Sundalen	3	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Surendalen	7	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XVI.	Trondhjem by	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Strinden	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Orkedalen	7	-	-	-	-	1	-	2	1	3	-	-	-
	Nordre Fosen	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XVII.	Stjørdalen	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Frosten	11	6	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Levanger:													
	Levanger by	4	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	3	1	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Inderoen	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Stenkjær:													
	Bygder	5	-	-	-	-	-	2	1	1	-	-	1	-

3. Skarlagensfeber (forts.).

Tabel XXXIX (forts.).

Distrikt.		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
VI.	Larvik:													
	Larvik by	5	-	-	-	-	-	4	-	1	-	-	-	-
	Bygder	9	2	2	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-
	Solør og Odalen:													
	Kongsvinger by	7	-	-	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	73	1	3	8	9	7	3	5	2	5	18	8	4
	Hedemarken:													
	Hamar by	21	-	-	-	5	8	1	-	2	2	-	2	1
	Bygder	57	13	5	6	5	8	4	2	2	6	4	2	-
	Søndre Østerdalen ...	40	10	8	11	7	2	-	-	-	-	-	2	-
VII.	Trysil	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Rendalen	64	12	6	3	10	17	13	-	-	2	1	-	-
	Tønset	7	-	-	-	-	-	1	-	4	-	1	1	-
	Hadeland og Land ...	70	18	20	12	3	6	2	5	-	-	2	1	1
	Søndre Valdres	12	-	-	-	-	-	-	4	-	1	7	-	-
	Toten:													
	Gjøvik by	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Bygder	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
	Ringebu	20	3	-	5	-	-	8	1	1	1	-	1	-
	Lom	2	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
VIII.	Lesje	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Skien:													
	Skien by	15	1	1	-	-	-	1	-	-	-	3	1	8
	Porsgrund by	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Brevik by	5	-	-	-	-	2	3	-	-	-	-	-	-
	Bygder	77	3	9	3	-	6	2	4	2	13	4	21	10
	Kragerø:													
	Kragerø by	5	-	-	-	-	-	3	2	-	-	-	-	-
	Langesund by	14	11	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Stathelle by	3	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-
IX.	Bygder	21	-	5	2	1	5	2	-	1	-	2	3	-
	Hollen	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	5
	Sauland	6	1	-	1	-	-	-	2	-	-	-	2	-
	Kviteseid	3	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Laardal	53	8	9	3	11	-	-	-	-	-	12	10	-
	Østre Nedenes:													
	Østerrisør by	8	-	-	-	-	-	-	-	-	1	5	2	-
	Tvedestrand by	4	-	-	-	1	1	2	-	-	-	-	-	-
	Bygder	33	3	1	3	1	4	2	-	-	2	-	8	9
	Vestre Nedenes:													
X.	Arendal by	3	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	-
	Bygder	39	6	2	7	6	-	-	-	10	3	2	2	1
	Evje	5	-	-	-	3	-	-	1	-	-	-	1	-
	Sætersdalen	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
	Kristiansand by	11	-	2	3	-	3	-	-	-	1	-	2	-
	Oddernes:													
	Mandal by	8	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-	5
	Bygder	51	5	2	-	-	-	4	5	9	11	6	2	7
	Undal	12	-	2	2	4	-	-	-	-	-	-	-	4

g. Skarlagensfeber (forts.).

Tabel XXXIX (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	
Distrikt.															
XI.	Vanse:														
	Farsund by	16	3	7	1	4	-	1	-	-	-	-	-	-	
	Bygder	41	4	2	18	2	7	1	-	-	2	1	2		
	Flekkefjord:														
	Bygder	6	-	-	-	1	1	-	2	2	-	-	-		
	Sogndal:														
	Sogndal by	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-		
	Bygder	15	-	-	-	3	-	3	4	2	-	-	-		
	Egersund:														
	Egersund by	8	-	-	-	-	3	-	-	-	-	1	4		
	Bygder	65	3	-	1	-	-	1	7	4	1	22	19		
	Sandnes:														
	Sandnes by	17	-	-	-	-	-	-	-	-	13	4	-		
	Bygder	167	12	6	11	10	11	11	11	7	13	14	40		
	Stavanger stadsfysikat	889	78	68	61	55	29	326	137	29	29	36	16		
	Stavanger distrikt....	165	5	3	3	17	22	41	16	15	15	11	1		
	Sand	34	15	-	-	-	-	-	1	1	-	-	16		
	Finne	29	-	-	-	-	-	-	5	2	1	7	11		
	Karmøyen:														
	Kopervik by	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-		
Bygder	71	-	-	-	-	8	5	2	10	26	14	5			
Haugesund:															
Haugesund by	12	-	-	-	-	2	2	5	-	-	2	-			
Bygder	9	-	-	-	-	-	-	7	-	-	2	-			
XII.	Sveen og Vikebygd..	5	-	3	-	-	-	-	-	-	-	1	-		
	Indre Søndhordland..	21	-	-	-	9	2	7	2	1	-	-	-		
	Ytre Søndhordland ...	16	3	-	3	-	2	-	-	6	-	2	-		
	Tynes	3	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	1		
	Indre Hardanger.....	13	4	-	-	-	-	1	-	-	4	-	-		
	Ytre Hardanger.....	5	-	-	-	-	-	1	-	-	1	1	1		
	Voss	6	1	3	-	-	-	-	-	-	-	2	-		
	Søndre Midthordland ..	36	11	6	5	1	1	3	4	3	-	-	-		
	Nordre Midthordland ..	70	1	4	1	-	-	-	10	20	8	11	4		
	Osterøen	16	5	1	-	-	-	-	1	-	1	2	3		
	Alversund	26	2	5	7	1	2	1	-	1	1	-	-		
	Lindaas	6	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2		
	XIII.	Bergen	407	21	11	12	11	12	136	76	34	22	25	32	1
XIV.	Lyster	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-		
	Vik	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
	Gulen	7	1	-	-	-	-	-	-	-	-	3	3		
	Kirkebø	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-		
	Ytre Søndfjord	5	-	-	-	-	-	-	1	4	-	-	-		
	Indre Søndfjord	7	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-	-		
	Kinn:														
	Florø by	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
	Bygder	18	-	6	-	-	-	1	6	-	-	1	4		
	Gloppen	15	-	-	-	-	-	15	-	-	-	-	-		
Indviken	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-			

3. Skarlagenfeber (forts.).

Tabel XXXIX (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
XV.	Vestre Søndmør	18	1	-	-	-	-	-	7	2	-	3	3	2
	Indre Søndmør	2	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Østre Søndmør	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
	Ørskog	7	-	-	4	3	-	-	-	-	-	-	-	-
	Nordre Søndmør:													
	Aalesund by	16	1	-	4	3	1	-	1	-	-	-	5	1
	Bygder	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Ytre Romsdal:													
	Molde by	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3	-
	Bygder	22	-	-	-	3	7	-	2	1	8	1	-	-
	Indre Romsdal	13	6	3	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Søndre Nordmør:													
	Kristiansund by	76	12	9	22	6	2	11	-	-	4	1	2	7
	Bygder	37	-	-	-	-	2	-	-	6	2	3	4	20
	Sundalen	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-
	Surendalen	66	2	-	2	1	1	2	-	-	7	8	33	10
	Nordre Nordmør	5	-	-	-	-	-	1	-	-	3	-	1	-
XVI.	Trondhjem by	30	-	3	3	-	-	-	4	6	-	3	5	6
	Strinden	23	-	-	-	-	-	-	-	-	9	1	7	6
	Selbu	14	-	-	5	4	1	-	-	2	-	-	-	2
	Røros	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Opdal	19	3	-	2	-	-	6	-	-	4	2	1	1
	Orkedalen	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	-	-
	Hitteren	12	-	6	1	-	-	1	-	-	-	1	-	3
	Ytre Fosen	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Indre Fosen	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
	Nordre Fosen	14	4	1	-	2	3	-	1	1	-	-	-	2
XVII.	Stjørdalen	14	6	-	-	2	1	5	-	-	-	-	-	-
	Levanger:													
	Levanger by	4	3	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	10	7	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Inderøen	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Grong	5	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Namsos:													
	Namsos by	3	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Vikten	7	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	1	3
XVIII.	Vefsen:													
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Ranen	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	8	3
	Lurø	12	-	-	-	-	-	1	3	1	1	2	4	-
	Bødø:													
	Bødø by	18	3	-	-	-	-	1	-	-	3	3	-	8
	Bodin	44	-	1	1	-	-	-	-	16	9	7	4	6
	Folden	11	-	-	1	-	6	-	-	4	-	-	-	-
	Lødingen	6	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ofoten:													
	Narvik by	15	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	4	8
	Bygder	5	-	1	-	2	-	-	-	1	-	-	-	1
	Flakstad	14	7	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Buksnes	8	1	3	-	-	-	-	1	-	3	-	-	-
	Østlofoten	8	-	-	-	1	-	-	-	-	1	3	2	1
	Hadsel	12	-	1	4	-	-	5	1	-	1	-	-	-
	Sortland	9	-	-	-	-	-	-	3	2	3	-	1	-

h. Kikhoste (forts.).

Tabel XXXIX (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
V.	Tønsberg:													
	Tønsberg by	33	-	-	-	-	1	-	-	1	1	-	8	22
	Horten by	172	-	2	3	3	-	2	3	9	24	30	29	67
	Aasgaardstrand by ..	12	-	-	-	-	-	-	1	2	-	2	6	1
	Bygder	103	2	1	5	2	6	3	9	8	7	6	28	24
	Hof:													
	Holmestrand by	23	-	-	-	-	-	-	1	-	-	3	6	13
	Bygder	74	-	-	-	-	18	11	2	8	-	8	8	19
	Larvik:													
	Larvik by	145	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	24	121
	Sandefjord by	5	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	3
	Bygder	6	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	3
VI.	Solør og Odalen:													
	Kongsvinger by	56	-	-	-	-	3	-	5	-	3	20	1	24
	Bygder	71	2	4	8	5	9	3	1	9	4	-	9	17
	Hedemarken:													
	Hamar by	8	-	-	2	-	-	-	3	-	1	2	-	-
	Bygder	92	7	4	-	1	-	5	10	9	-	14	13	29
	Søndre Østerdalen ..	34	4	1	3	-	-	-	-	-	4	-	6	16
	Rendalen	48	8	10	-	-	-	-	1	3	6	8	7	5
	Tønset	5	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	4
VII.	Hadeland og Land ...	171	6	6	5	6	10	20	12	21	21	20	25	19
	Toten:													
	Gjøvik by	7	-	-	-	-	-	-	-	2	2	2	1	-
	Bygder	38	1	3	5	7	2	1	4	-	5	3	6	1
	Faaberg:													
	Lillehammer by	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1
	Bygder	24	-	-	-	-	-	17	4	3	-	-	-	-
	Lom	13	-	-	-	-	1	1	1	1	2	6	-	1
	Lesje	41	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	26	15
VIII.	Skien:													
	Skien by	204	-	-	-	-	-	3	-	9	16	50	72	54
	Porsgrund by	199	20	20	14	28	18	16	21	17	10	5	10	20
	Brevik by	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
	Bygder	98	11	13	7	5	3	7	6	7	9	7	2	21
	Kragerø:													
	Kragerø by	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Stathelle by	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
	Bygder	18	-	-	-	-	-	5	1	1	-	-	6	5
	Hollen	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1
	Kviteseid	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-
IX.	Østre Nedenes:													
	Østerrisør by	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	33	1	-	2	3	13	-	-	-	2	10	2	-
	Vestre Nedenes:													
	Arendal by	14	1	2	5	2	2	1	-	-	1	-	-	-
	Grimstad by	5	-	-	-	3	-	-	2	-	-	-	-	-
	Bygder	24	-	-	-	-	8	7	7	2	-	-	-	-
	Sætersdalen	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
X.	Kristiansand by	5	-	-	-	-	-	4	-	-	1	-	-	-
	Oddernes:													
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-

h. Kikhoste (forts.).

Tabel XXXIX (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.
Distrikt.													
XI.	Flekkefjord:												
	Flekkefjord by	23	9	6	-	-	-	-	-	7	1	-	-
	Bygder	4	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Sogndal:												
	Bygder	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
	Egersund:												
	Egersund by	2	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
	Bygder	5	2	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-
	Sandnes:												
	Bygder	18	-	-	-	-	1	-	3	2	4	1	-
	Stavanger stadsfysikat	362	63	34	22	12	22	44	13	22	19	31	64
	Stavanger distrikt	22	-	-	-	-	-	1	-	12	-	3	-
	Sand	45	-	23	4	4	7	6	-	-	1	-	-
	Finnø	19	4	2	5	1	1	1	2	1	-	2	-
	Karmøy:												
	Skudeneshavn by	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	2
	Kopervik by	5	-	-	-	2	1	2	-	-	-	-	-
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Haugesund:												
	Haugesund by	13	-	-	1	-	3	-	-	2	2	-	3
XII.	Tysnes	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Indre Hardanger	16	-	-	-	-	-	1	3	-	3	1	-
	Ytre Hardanger	28	-	-	-	8	14	3	-	1	1	1	-
	Voss	20	-	-	-	-	-	-	-	-	5	1	7
	Søndre Midthordland . . .	29	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15
	Osterøen	24	4	3	1	3	1	-	1	1	7	-	2
	Alversund	4	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-
XIII.	Bergen	1237	94	102	100	63	55	61	65	44	56	143	217
XIV.	Lærdal	26	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	21
	Sogndal	12	-	4	6	-	1	-	-	-	-	-	-
	Vik	41	-	-	-	3	-	13	17	7	1	-	-
	Gulen	15	-	-	-	-	-	4	7	4	-	-	-
	Ytre Søndfjord	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-
	Kinn:												
	Florø by	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	5	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Ytre Nordfjord	17	-	-	-	-	-	-	2	3	-	1	5
	Nordfjordeidet	47	-	-	-	-	-	-	-	17	7	4	9
	Gloppen	24	-	3	5	-	-	-	-	10	6	-	-
XV.	Vestre Søndmør	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1
	Indre Søndmør	70	-	-	-	-	-	-	-	1	5	22	16
	Østre Søndmør	112	-	2	5	10	7	12	20	17	14	9	11
	Ørskog	37	-	-	-	-	-	3	2	17	3	7	4
	Nordre Søndmør:												
	Aalesund by	82	-	-	4	5	4	-	4	2	13	21	11
	Bygder	28	-	-	-	3	2	-	5	3	4	8	3
	Ytre Romsdal:												
	Molde by	77	-	-	-	4	19	20	26	1	1	3	1
	Bygder	61	-	-	-	-	10	6	6	11	8	4	12
	Indre Romsdal	15	-	-	-	-	3	-	-	2	4	-	-

h. Kikhoste (forts.).

Tabel XXXIX (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
	Søndre Nordmør:													
	Kristiansund by	141	3	3	30	12	40	27	17	8	-	-	-	1
	Bygder	6	-	-	-	-	-	-	-	5	1	-	-	-
	Sundalen	13	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	8	4
	Surendalen	17	-	1	-	-	6	8	-	1	1	-	-	-
	Nordre Nordmør	13	-	-	-	-	-	-	-	1	2	2	6	2
XVI.	Trondhjem by	275	47	31	16	13	6	7	5	13	12	29	44	52
	Strinden	8	1	1	-	-	4	1	-	-	1	-	-	-
	Røros	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Guldalen	38	-	1	-	1	2	1	10	6	5	2	8	2
	Opdal	27	-	-	-	-	-	-	-	-	7	9	6	5
	Orkedalen	8	-	-	-	1	-	-	4	-	3	-	-	-
	Ytre Fosen	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Indre Fosen	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XVII.	Frosten	42	3	-	5	4	11	5	6	1	1	1	1	4
	Levanger:													
	Bygder	5	-	-	-	-	-	-	2	3	-	-	-	-
	Inderøen	4	1	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-
XVIII.	Namsos:													
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Alstahaug	10	6	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Gildeskaal	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bodø:													
	Bodø by	5	4	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Skjerstad	9	-	-	3	-	4	2	-	-	-	-	-	-
	Ofoten:													
XIX.	Narvik by	26	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	4	19
	Sortland	3	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-
	Under lofotfisket	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XX.	Berg	6	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Lenviken	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
XX.	Hammerfest:													
	Hammerfest by	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	8	-
	Maasø	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Vardø:													
	Vardø by	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1

i. Difteri og strupehoste (*diphtheria, croup*).

I.	Kristiania	1881	248	230	166	144	107	116	88	99	124	192	163	204
II.	Aker	268	11	11	22	22	8	26	41	33	25	27	17	25
	Ullensaker	76	6	7	7	8	4	3	10	13	1	4	4	9
	Høland	8	-	-	1	2	2	2	-	-	1	-	-	-
	Follo:													
	Bygder	73	12	6	-	5	4	13	23	6	4	-	-	-

i. Difteri og strupehoste (forts.).

Tabel XXXIX (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.
Distrikt.													
III.	Eidsberg:.....	51	-	-	3	6	1	5	2	10	7	-	7
	Moss:												
	Moss by.....	30	3	1	5	5	5	2	3	2	1	3	-
	Bygder.....	28	6	4	4	2	-	2	4	2	2	-	-
	Sarpsborg:												
	Sarpsborg by.....	229	11	10	27	59	20	8	10	8	16	21	26
	Fredrikstad by.....	139	5	10	9	7	4	10	38	22	6	17	8
	Bygder.....	493	30	37	39	31	33	21	30	41	59	52	68
	Hvaler:												
	Fredrikshald by.....	9	-	-	-	-	-	1	-	1	1	3	3
	Bygder.....	17	1	3	-	-	8	1	2	-	-	-	-
IV.	Drammens stadsfysikat	18	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-	1
	Drammens distrikt:												
	Bygder.....	54	-	-	-	3	1	2	-	19	8	17	4
	Ringerike:												
	Hønefoss by.....	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
	Bygder.....	11	1	-	-	-	3	-	2	-	1	2	-
	Modum.....	70	12	10	17	3	1	-	5	5	-	8	6
	Nes.....	2	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
	Sandsvær:												
	Kongsberg by.....	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
V.	Tønsberg:												
	Tønsberg by.....	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Horten by.....	46	1	-	-	-	6	9	8	5	4	8	3
	Bygder.....	21	-	-	1	-	3	5	-	2	-	4	5
	Hof:												
	Holmestrand by.....	9	-	-	1	-	-	-	-	2	-	-	6
	Bygder.....	28	2	3	-	-	-	4	5	2	5	6	-
	Larvik:												
	Larvik by.....	3	-	-	-	-	1	-	-	-	2	-	-
	Sandefjord by.....	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder.....	4	1	-	-	1	-	-	1	1	-	-	-
VI.	Solør og Odalen:												
	Kongsvinger by.....	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Bygder.....	47	4	-	2	-	1	1	6	6	3	14	6
	Hedemarken:												
	Hamar by.....	6	-	-	-	1	1	2	1	-	-	-	1
	Bygder.....	25	3	-	-	1	1	3	5	2	-	1	-
	Søndre Østerdalen....	6	-	-	-	3	-	-	3	-	-	-	-
	Trysil.....	8	-	-	-	-	-	-	-	6	2	-	-
	Tønset.....	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
VII.	Hadeland og Land ...	9	1	1	1	-	-	-	-	-	2	1	1
	Søndre Valders.....	17	-	-	-	-	8	3	1	-	-	5	-
	Nordre Valders.....	3	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-
	Toten:												
	Gjøvik by.....	20	1	-	2	-	1	7	-	-	4	1	3
	Bygder.....	52	8	5	1	-	4	11	4	2	4	4	6
	Faaberg:												
	Lillehammer by....	4	-	-	-	-	-	1	3	-	-	-	-
	Bygder.....	26	13	-	-	-	-	-	12	1	-	-	-

i. Difteri og strupehoste (forts.).

Fabel XXXIX (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
VIII.	Ringeby	17	8	1	1	.	.	.	.	5	2	.	.	.
	Lom	2	.	.	.	.	.	.	.	.	2	.	.	.
	Lesje	14	.	.	.	.	.	.	.	6	.	4	4	.
	Skien :													
	Skien by	35	1	2	.	2	6	1	.	.	1	.	7	15
	Porsgrund by	3	.	.	.	.	.	.	.	3	.	.	.	.
	Brevik by	6	.	.	.	.	.	.	6	.	.	.	.	.
	Bygder	9	2	.	.	.	.	.	.	1	.	2	1	3
	Kragerø :													
	Bygder	6	.	.	.	.	.	.	6	.	.	.	.	.
IX.	Hollen	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2	.	.
	Sauland	1	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.
	Laardal	1	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	Østre Nedenes :													
	Østerriser by	9	1	4	1	.	.	1	.	.	1	.	1	.
	Tvedestrand by	3	.	.	.	.	.	.	.	.	3	.	.	.
	Bygder	25	.	.	5	1	.	.	.	3	6	4	5	1
	Vestre Nedenes :													
	Lillesand by	1	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.
	Bygder	11	.	.	1	.	.	2	3	.	.	.	1	4
X.	Evje	1	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.
	Kristiansand by	102	6	2	4	2	.	2	.	1	1	26	32	26
	Oddernes :													
	Bygder	17	5	.	.	.	.	1	1	5	.	.	2	3
	Vanse :													
	Bygder	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2
	Sogndal :													
	Bygder	4	.	.	.	.	.	.	.	.	.	4	.	.
	Sandnes :													
	Sandnes by	8	.	.	.	.	3	5	.	.	.	.	.	.
XI.	Bygder	46	6	9	1	.	13	5	7	.	5	.	.	.
	Stavanger stadsfysikat	24	1	4	.	.	5	5	.	3	1	.	2	3
	Stavanger distrikt	11	.	.	1	.	5	.	3	.	.	.	1	1
	Sand	8	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	8
	Finnø	3	.	.	.	1	.	.	1	.	.	1	.	.
	Karmøy :													
	Bygder	1	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	Haugesund :													
	Haugesund by	12	.	1	5	1	1	.	.	.	.	.	1	3
	Bygder	7	.	.	1	.	5	1	.	.	.	.	.	.
XII.	Sveen og Vikebygd	1	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.
	Indre Søndhordland	13	1	.	.	5	.	5	1	1	.	.	.	.
	Tysnes	2	.	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	Indre Hardanger	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.
	Voss	8	.	.	.	1	.	.	5	1	.	.	1	.
	Søndre Midthordland	20	.	.	7	.	1	1	7	3	.	.	.	1
	Nordre Midthordland	85	1	14	6	8	11	15	2	3	6	4	7	8
	Osterøy	37	.	5	.	.	.	6	.	.	.	.	16	10
	Alversund	19	.	.	.	17	.	.	1	.	.	.	.	1
	Lindaas	4	.	1	.	1	.	.	.	.	.	.	2	.

i. Difteri og strupehøste (forts.).

Tabel XXXIX (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.
Distrikt.													
XIII.	Bergen	205	13	28	20	27	22	13	4	6	6	9	24
XIV.	Lærdal	7	1	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-
	Lyster	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Sogndal	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Vik	5	-	1	1	-	-	2	1	-	-	-	-
	Gulen	9	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	4
	Kirkebo	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Indre Søndfjord	8	-	-	3	-	-	-	-	-	4	-	-
	Kinn:												
	Bygder	3	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ytre Nordfjord	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	
XV.	Vestre Søndmør	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Indre Søndmør	16	-	-	-	-	1	1	3	4	6	1	-
	Ørskog	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Nordre Søndmør:												
	Aalesund by	3	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-
	Ytre Romsdal:												
	Molde by	2	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-
	Bygder	16	5	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Søndre Nordmør:												
	Kristiansund by ...	13	1	2	1	-	-	1	2	1	-	1	2
XVI.	Bygder	17	2	3	3	-	2	-	-	1	6	-	-
	Surendalen	4	-	-	-	-	-	-	-	1	2	1	-
	Nordre Nordmør	13	-	-	5	1	-	1	4	1	1	-	-
	Trondhjem by	136	32	18	20	12	7	2	1	15	-	15	4
	Strinden	13	1	3	-	-	-	4	5	-	-	-	-
	Guldalen	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ørkedalen	16	1	-	2	1	-	1	8	-	-	-	-
	Hitteren	15	1	-	4	1	-	1	1	2	1	4	-
Ytre Fosen	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	
Indre Fosen	5	-	-	1	-	-	2	-	-	1	1	-	
XVII.	Stjørdalen	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Levanger:												
	Bygder	4	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
	Inderøen	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Namsos:												
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Fosnes	6	-	-	3	-	3	-	-	-	-	-	-
XVIII.	Brønnø	4	1	-	1	-	-	1	-	1	-	-	-
	Alstahaug	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Vefsen:												
	Mosjøen by	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Bodø:												
	Bodin	2	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
	Steigen	6	-	-	-	-	-	-	-	4	2	-	-
	Hammerø	6	-	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-
	Lødingen	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ofoten:												
	Narvik by	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

i. Difteri og strupehoste (forts.).

Tabel XXXIX (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
	Flakstad	4	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Buksnes	11	-	3	7	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Hadsel	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Sortland	23	5	1	-	-	-	5	3	4	3	1	-	1
	Under lofotfisket	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XIX.	Trondenes:													
	Harstad by	8	-	-	-	-	-	-	-	1	4	1	1	1
	Bygder	31	-	-	1	-	-	2	11	1	8	1	2	5
	Ibbestad	14	-	-	-	-	-	5	1	4	3	1	-	-
	Tranø	9	-	-	-	4	-	3	2	-	-	-	-	-
	Lenviken	2	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-
	Berg	22	2	9	5	1	-	-	-	1	4	-	-	-
	Maalselven	5	-	-	-	-	-	-	1	-	-	3	1	-
	Balsfjorden	12	3	-	-	3	2	-	-	-	-	-	-	4
	Tromsø:													
	Tromsø by	163	72	27	14	8	6	12	8	3	5	3	4	1
	Bygder	30	6	6	-	2	1	3	-	-	8	2	2	-
	Lyngen	13	-	-	-	-	-	-	-	6	2	-	5	-
	Karlsø	25	6	12	-	-	-	-	-	-	-	4	3	-
	Skjervø	10	-	-	-	-	-	-	-	7	-	3	-	-
XX.	Loppen	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Hammerfest:													
	Hammerfest by	39	-	-	1	-	1	-	-	2	15	11	6	3
	Bygder	2	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Maasø	30	-	-	1	4	-	-	-	-	19	3	-	3
	Kistrand	21	2	5	-	-	-	3	3	4	-	-	3	1
	Lebesby	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Tanen	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Vardø:													
	Vardø by	3	-	-	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-
	Vadsø:													
	Vadsø by	4	-	1	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-
	Bygder	3	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-
	Sydvaranger	3	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-

k. Lungebetændelse (*pneumonia crouposa*).

I.	Kristiania	789	71	82	83	85	78	87	34	25	39	45	103	57
II.	Aker	287	22	40	39	23	32	23	16	16	19	11	24	22
	Ullensaker	341	46	40	44	36	32	16	9	15	15	27	31	30
	Høland	128	12	17	18	18	17	4	6	7	4	5	11	9
	Follo:													
	Drøbak by	21	-	-	3	10	2	1	1	-	-	-	-	4
	Bygder	74	13	7	10	19	7	6	2	-	1	4	4	1
III.	Eidsberg	117	14	12	11	23	15	4	5	-	5	5	15	8
	Moss:													
	Moss by	106	11	6	10	15	10	5	9	4	4	9	8	15
	Bygder	47	8	10	4	3	3	2	-	2	3	3	7	2
	Sarpsborg:													
	Sarpsborg by	148	8	9	16	30	16	5	5	1	6	9	4	39
	Fredrikstad by	91	11	14	11	11	16	6	3	1	6	5	2	5
	Bygder	299	42	29	38	58	29	16	10	6	6	14	17	34

k. Lungebetændelse (forts.).

Tabel XXXIX (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
IV.	Hvaler:													
	Fredrikshald by	94	9	9	13	12	11	5	5	3	5	6	9	
	Bygder	55	3	4	6	5	8	3	1	3	2	6	7	
	Drammens stadsfysikat	161	12	20	29	21	12	10	11	3	8	9	5	
	Drammens distrikt:													
	Holmsbu by	4	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Bygder	137	27	18	8	22	15	7	2	6	1	8	12	
	Ringerike:													
	Hønefoss by	26	6	7	3	3	1	4	-	-	2	-	-	
	Bygder	133	14	22	13	13	15	15	7	5	11	4	6	
	Modum	332	31	36	72	46	35	21	10	3	11	20	23	
	Nes	86	5	3	6	13	12	9	1	1	4	7	11	
	Aal	8	1	-	1	1	2	1	-	-	-	-	2	
	Sandsvær:													
	Kongsberg by	21	1	5	6	1	2	1	-	1	-	-	3	
	Bygder	27	4	3	3	4	7	1	1	-	-	-	1	
	Rollag	5	-	-	-	-	2	-	1	1	-	-	1	
V.	Tønsberg:													
	Tønsberg by	65	6	6	6	1	9	14	3	3	4	4	5	
	Horten by	136	14	36	19	20	10	11	8	7	2	2	4	
	Aasgaardstrand by ..	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	
	Bygder	117	15	6	15	15	9	10	4	5	8	11	10	
	Hof:													
	Holmestrand by	6	-	2	2	-	1	-	-	-	-	1	-	
	Svelviken by	6	-	2	-	2	-	1	-	-	-	-	-	
	Bygder	50	7	4	9	7	6	2	-	-	1	4	5	
	Larvik:													
	Larvik by	109	5	5	3	21	34	7	10	3	2	6	6	
	Sandefjord by	29	1	-	7	5	4	3	2	1	-	1	3	
	Bygder	27	3	-	4	3	6	5	2	-	-	-	1	
VI.	Solør og Odalen:													
	Kongsvinger by	22	11	4	1	-	-	-	1	-	-	2	2	
	Bygder	140	26	18	19	17	9	12	3	6	2	16	7	
	Hedemarken:													
	Hamar by	38	3	7	5	3	4	2	1	-	1	6	2	
	Bygder	317	47	54	67	32	24	20	2	3	10	20	19	
	Søndre Østerdalen ..	201	24	32	29	18	19	12	4	7	6	15	17	
	Trysil	47	10	9	9	4	3	3	-	1	1	3	2	
	Rendalen	30	4	5	6	2	3	5	-	-	1	-	-	
	Tønset	42	18	5	2	2	3	-	3	1	1	5	1	
VII.	Hadeland og Land ...	251	32	42	31	27	25	10	7	14	10	16	20	
	Søndre Valdres	15	1	1	2	1	3	1	-	-	-	1	3	
	Nordre Valdres	22	1	-	3	4	1	4	-	1	-	2	3	
	Toten:													
	Gjøvik by	44	8	12	4	2	6	3	2	2	1	-	3	
	Bygder	175	21	32	12	14	31	12	7	3	5	4	16	
	Faaberg:													
	Lillehammer by	23	4	-	5	3	2	2	3	-	1	-	1	
	Bygder	31	1	2	3	2	5	2	-	-	2	5	5	
	Ringebu	118	14	18	15	14	36	10	1	-	-	7	2	
	Lom	61	5	6	14	9	5	3	1	3	2	7	2	
	Lesje	24	3	6	1	3	3	-	-	-	2	-	2	

k. Lungebetændelse (forts.).

Tabel XXXIX (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
VIII.	Skien:													
	Skien by	65	8	8	7	5	7	3	1	4	3	4	6	9
	Porsgrund by	41	6	6	2	5	3	3	-	1	-	2	2	11
	Brevik by	6	2	1	-	-	-	-	-	1	-	-	1	1
	Bygder	63	9	5	7	6	3	6	9	1	2	5	8	2
	Kragerø:													
	Kragerø by	31	4	11	6	3	1	2	1	-	-	-	-	3
	Langesund by	10	3	2	-	2	1	-	1	-	-	1	-	-
	Stathelle by	4	-	1	1	-	1	-	-	-	-	1	-	-
	Bygder	55	8	12	5	4	8	4	2	2	-	2	5	3
	Hollen	39	7	2	3	5	5	3	1	2	-	3	6	2
	Sauland	28	4	1	4	4	8	2	1	1	1	1	-	1
	Kviteseid	8	2	-	2	1	-	1	-	-	1	-	-	1
	Laardal	4	-	-	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-
	Tinn	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
IX.	Østre Nedenes:													
	Østerrisør by	38	8	2	3	2	4	3	4	4	4	1	1	2
	Tvedestrand by	29	1	11	-	10	2	2	-	1	2	-	-	-
	Bygder	87	12	17	13	13	7	7	1	2	-	3	6	6
	Vestre Nedenes:													
	Arendal by	102	11	15	5	15	14	7	2	8	3	6	6	10
	Grimstad by	45	7	8	13	1	4	3	1	4	-	1	2	1
	Lillesand by	24	5	1	2	2	3	3	2	3	1	-	1	1
	Bygder	185	24	37	26	13	17	7	12	7	3	10	13	16
	Aamli	15	-	2	2	4	-	2	1	1	-	-	1	2
	Evje	2	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
	Sætersdalen	4	1	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-
X.	Kristiansand by	57	23	1	2	2	5	3	1	-	7	5	5	3
	Oddernes:													
	Mandal by	20	4	1	2	4	2	2	1	2	-	1	1	-
	Bygder	33	6	3	4	4	2	2	4	-	1	1	2	4
	Undal	32	1	3	3	4	4	4	1	2	1	2	1	6
	Lyngdal	4	-	-	2	-	1	-	1	-	-	-	-	-
	Vanse:													
	Bygder	9	-	-	-	1	4	-	1	-	1	2	-	-
	Flekkefjord:													
	Flekkefjord by	19	1	1	1	-	2	2	-	2	1	2	-	7
	Bygder	30	1	3	4	3	3	-	3	-	2	6	4	1
XI.	Sogndal:													
	Sogndal by	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Bygder	3	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	1
	Egersund:													
	Egersund by	8	1	1	1	2	2	1	-	-	-	-	-	-
	Bygder	31	2	1	8	11	-	3	-	1	-	-	1	4
	Sandnes:													
	Sandnes by	16	2	3	3	-	2	1	1	-	1	-	-	3
	Bygder	44	2	4	9	9	3	3	2	1	1	3	3	4
	Stavanger stadsfysikat	196	20	20	24	21	24	20	3	4	3	11	29	17
	Stavanger distrikt	4	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	1
	Sand	31	1	3	2	2	3	6	1	3	5	5	-	-
	Finno	32	3	2	4	5	2	6	-	1	-	2	3	4

k. Lungebetændelse (forts.).

Tabel XXXIX (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
XII.	Karmøen:													
	Skudeneshavn by...	11	-	-	3	3	1	-	-	-	-	-	3	
	Kopervik by	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	
	Bygder	56	4	1	7	12	12	5	2	-	-	1	8	
	Haugesund:													
	Haugesund by	92	5	6	10	11	12	7	6	2	8	10	12	
	Bygder	21	3	-	1	2	5	4	-	1	1	1	3	
	Sveen og Vikebygd...	15	-	-	3	5	3	-	-	-	-	1	2	
	Indre Søndhordland...	18	2	-	-	6	6	3	-	-	-	1	-	
	Ytre Søndhordland...	28	2	4	3	1	5	-	3	1	2	1	4	
XIII.	Tysnes	16	1	2	1	1	1	1	-	-	1	2	2	
	Indre Hardanger	13	1	-	3	1	2	3	-	1	-	-	-	
	Ytre Hardanger	34	3	2	8	9	3	2	1	1	-	1	3	
	Voss	33	6	2	6	3	2	4	-	-	-	3	3	
	Søndre Midthordland...	48	2	1	13	7	5	3	5	1	1	1	4	
	Osterøen	51	6	4	6	6	8	2	5	2	1	2	4	
	Alversund	12	-	-	3	1	2	2	-	-	2	-	2	
	Lindaas	54	7	6	4	10	8	6	2	1	2	1	3	
	Bergen	426	47	65	58	31	22	31	11	13	20	31	45	
XIV.	Lærdal	30	-	1	3	6	5	1	-	-	3	1	4	
	Lyster	12	3	-	1	2	2	-	-	1	1	1	1	
	Sogndal	20	4	-	2	5	1	1	-	-	3	1	1	
	Vik	54	8	6	13	9	5	7	-	-	1	3	-	
	Gulen	20	2	2	2	4	3	2	1	1	-	1	1	
	Kirkebø	17	-	-	5	5	1	1	-	-	-	-	5	
	Ytre Søndfjord	46	5	2	8	5	12	1	2	2	3	2	1	
	Indre Søndfjord	10	-	1	-	4	2	1	1	-	-	1	-	
	Kinn:													
	Flørø by	4	-	-	2	1	-	-	-	-	1	-	-	
	Bygder	86	1	6	28	21	4	2	4	3	3	6	3	
	Ytre Nordfjord	19	3	1	1	6	5	1	-	1	-	-	1	
	Nordfjordeidet	40	6	5	2	3	5	6	1	-	1	2	4	
	Gloppen	32	1	3	7	6	3	2	-	1	1	1	3	
XV.	Indviken	26	5	6	3	1	2	-	-	-	1	2	3	
	Vestre Søndmør	45	8	6	8	2	3	-	1	2	-	4	7	
	Indre Søndmør	43	4	3	8	5	2	2	4	2	2	1	5	
	Østre Søndmør	7	-	1	-	2	2	1	-	-	-	-	1	
	Ørskog	24	8	3	4	1	-	1	2	1	1	1	1	
	Nordre Søndmør:													
	Aalesund by	88	15	4	8	15	5	9	2	3	3	9	11	
	Bygder	14	1	3	2	2	1	-	-	-	-	2	1	
	Ytre Romsdal:													
	Molde by	5	1	2	-	1	-	1	-	-	-	-	-	
	Bygder	32	3	2	3	4	3	7	2	1	-	-	4	
	Indre Romsdal	11	1	2	1	5	1	-	-	-	-	1	-	
	Søndre Nordmør:													
	Kristiansund by	43	-	3	6	5	-	3	3	4	5	7	3	
	Bygder	32	7	3	1	2	6	3	-	1	-	2	3	
	Sundalen	19	1	1	2	1	1	2	2	1	-	-	4	
	Surendalen	47	3	1	7	9	5	4	2	3	4	1	2	
	Nordre Nordmør	22	3	1	3	1	2	1	1	1	-	1	6	

k. Lungebetændelse (forts.).

Tabel XXXIX (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
XVI.	Trondhjem by	258	19	19	22	27	28	18	18	12	9	17	25	44
	Strinden	32	5	-	3	6	4	6	3	-	-	1	1	3
	Selbu	9	6	-	-	-	-	1	-	-	-	2	-	-
	Røros	57	8	5	7	7	3	8	4	1	2	7	3	2
	Guldalen	47	9	5	4	5	6	3	4	2	1	4	1	3
	Opdal	14	1	-	3	3	1	1	-	-	-	1	1	2
	Orkedalen	71	9	4	5	8	8	5	2	6	4	8	6	6
	Hitteren	52	9	4	8	12	8	5	1	-	1	1	1	2
	Hevne	21	-	1	1	2	4	3	4	-	1	-	2	3
	Ytre Fosen	16	3	1	3	1	2	-	-	2	1	-	1	2
	Indre Fosen	5	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2
	Nordre Fosen	17	2	-	1	2	2	2	1	-	1	2	3	1
XVII.	Stjørdalen	27	7	3	3	8	-	1	-	-	-	2	1	2
	Frosten	26	3	1	3	4	3	1	-	-	-	-	6	5
	Levanger:													
	Levanger by	12	4	-	-	1	3	-	-	-	-	-	2	2
	Bygder	55	6	5	12	5	9	4	-	1	1	1	3	8
	Inderøen	52	14	15	3	1	5	1	2	1	1	2	4	3
	Stenkjær:													
	Stenkjær by	8	-	1	1	-	1	1	1	-	1	-	1	1
	Bygder	32	4	3	3	4	4	3	2	-	2	2	5	-
	Grong	11	5	3	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1
	Namsos:													
	Namsos by	3	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	18	6	-	5	2	2	1	-	-	-	1	1	-
	Fosnes	11	2	2	-	1	-	-	-	-	1	1	4	-
	Vikten	14	-	-	2	1	2	-	-	-	-	2	4	3
XVIII.	Brønnø	14	1	-	1	1	6	2	1	-	-	-	-	2
	Alstahaug	14	3	1	2	-	1	-	1	-	-	1	2	3
	Vefsen:													
	Mosjøen by	2	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	5	-	-	-	1	-	2	-	1	-	-	1	-
	Ranen	25	-	1	6	3	3	2	2	1	1	2	3	1
	Lurø	23	3	1	2	4	3	1	2	3	-	1	3	-
	Gildeskaal	2	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
	Bodø:													
	Bodø by	24	3	2	1	1	4	4	2	2	1	-	3	1
	Bodin	9	1	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-	5
	Folden	10	2	2	-	3	-	-	-	-	-	1	2	-
	Skjerstad	31	4	4	-	3	1	1	2	2	1	1	8	4
	Steigen	9	2	-	-	-	1	3	-	-	1	1	-	1
	Hammerø	3	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2	-	-
	Lødingen	28	4	2	4	3	2	1	3	2	1	3	1	2
	Ofoten:													
	Narvik by	30	12	-	-	1	1	3	1	1	1	2	3	5
	Bygder	19	-	1	1	1	2	1	1	2	1	4	3	2
	Flakstad	8	1	1	2	2	1	1	-	-	-	-	-	-
	Buksnes	50	5	-	-	8	18	5	8	2	1	1	2	-
	Østlofoten	13	1	-	3	3	4	-	-	-	1	-	1	-
	Hadsel	36	-	4	3	6	7	3	4	1	-	2	3	3
	Sortland	35	3	3	14	5	4	2	2	-	-	2	-	-
	Under lofotfisket	37	2	5	19	11	-	-	-	-	-	-	-	-

k. Lungebetændelse (forts.).

Tabel XXXIX (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
XIX.	Trondenes:													
	Harstad by	3	-	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
	Bygder	39	3	4	7	4	5	6	1	-	-	-	-	5
	Ibbestad	47	8	4	3	4	8	5	4	1	3	1	3	-
	Tranø	36	-	10	7	4	5	1	1	1	1	2	1	-
	Leuviken	9	-	-	1	2	2	-	-	2	2	-	-	-
	Berg	6	-	1	2	-	-	-	1	-	-	1	-	-
	Maalselven	38	2	2	3	5	7	2	1	-	-	3	7	-
	Balsfjorden	7	1	-	-	1	-	-	-	1	1	1	1	-
	Tromsø:													
	Tromsø by	35	-	1	4	4	4	1	-	3	2	2	9	-
	Lynge	14	1	2	3	-	1	2	4	1	-	-	-	-
	Karlsø	4	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-	1	-
	Skjervø	15	2	-	5	1	1	2	-	-	-	4	-	-
XX.	Alten	12	3	3	2	1	-	1	-	1	-	-	-	-
	Hammerfest:													
	Hammerfest by	56	1	-	10	24	10	5	2	2	1	-	-	-
	Bygder	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Maasø	4	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	1	-
	Kistrand	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Lebesby	3	-	-	-	2	-	-	1	-	-	-	-	-
	Tanen	7	-	1	-	1	2	-	1	-	1	-	1	-
	Varde:													
	Varde by	16	-	-	3	4	2	4	-	-	-	2	-	-
	Bygder	2	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
	Vadsø:													
	Vadsø by	12	-	-	2	2	1	1	2	-	3	-	1	-
	Bygder	5	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	2	-

l. Influenza.

I.	Kristiania	546	202	160	95	23	4	25	-	5	-	1	16	-
II.	Aker	121	31	18	19	6	3	2	8	8	4	10	3	-
	Ullensaker	287	164	36	26	11	6	-	-	-	2	12	18	-
	Høland	77	20	13	7	3	3	1	-	9	-	6	6	-
	Follo:													
	Drøbak by	11	2	2	2	4	-	-	-	-	-	-	1	-
	Bygder	166	45	43	36	17	4	3	1	-	-	6	5	-
III.	Eidsberg	41	6	8	10	13	3	1	-	-	-	-	-	-
	Moss:													
	Moss by	40	17	9	3	6	1	-	-	-	-	-	1	-
	Bygder	17	2	1	2	-	1	-	-	3	-	3	2	-
	Sarpsborg:													
	Sarpsborg by	284	73	35	44	38	21	11	23	16	7	1	2	-
	Fredrikstad by	171	82	66	10	13	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	246	76	34	37	24	12	6	20	13	2	7	9	-
	Hvaler:													
	Fredrikshald by	343	170	104	19	9	15	3	1	1	4	3	4	-
	Bygder	71	27	11	11	4	4	1	1	1	1	3	2	-

1. Influenza (forts.).

Tabel XXXIX (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
IV.	Drammens stadsfysikat	309	130	68	49	19	7	3	-	-	2	2	15	14
	Drammens distrikt:													
	Holmsbu by	9	-	1	1	-	-	-	6	1	-	-	-	-
	Bygder	117	43	27	21	2	2	1	4	4	1	7	3	2
	Ringerike:													
	Hønefoss by	43	22	11	2	2	2	-	-	-	-	1	1	2
	Bygder	145	80	18	12	3	1	4	4	5	2	4	8	4
	Modum	267	115	50	32	19	10	5	1	1	7	2	4	21
	Nes	75	12	5	24	8	6	4	1	5	1	-	3	6
	Aal	34	2	2	11	4	7	1	1	2	3	1	-	-
	Sandsvær:													
	Kongsberg by	94	15	14	18	14	9	3	1	1	4	6	5	4
	Bygder	52	11	9	10	10	6	1	-	-	-	-	3	2
	Rollag	17	2	-	-	3	1	-	1	2	1	1	4	2
V.	Tønsberg:													
	Tønsberg by	150	21	42	22	10	10	6	5	4	4	9	6	11
	Horten by	78	10	41	14	13	-	-	-	-	-	-	-	-
	Aasgaardstrand by	5	-	-	3	-	1	1	-	-	-	-	-	-
	Bygder	261	42	42	66	33	20	12	8	8	7	5	3	15
	Hof:													
	Holmestrand by	31	9	9	9	2	-	-	-	-	-	2	-	-
	Svelviken by	32	16	3	4	2	1	1	3	1	1	-	-	-
	Bygder	84	34	11	14	9	6	3	1	2	-	1	1	2
	Larvik:													
	Larvik by	52	23	14	5	10	-	-	-	-	-	-	-	-
	Sandefjord by	72	26	13	14	12	2	2	1	-	-	-	2	-
	Bygder	47	21	6	5	8	2	2	2	-	-	1	-	-
VI.	Solør og Odalen:													
	Kongsvinger by	56	22	12	16	6	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	90	44	16	18	2	6	-	-	-	-	1	1	2
	Hedemarken:													
	Hamar by	64	40	21	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	248	92	36	32	17	10	6	3	3	9	15	10	15
	Søndre Østerdalen	131	48	28	32	8	2	-	1	2	2	1	2	5
	Trysil	103	62	21	11	6	1	-	-	-	-	2	-	-
	Rendalen	35	10	13	5	2	1	1	-	-	-	-	2	1
	Tønset	52	37	7	5	1	2	-	-	-	-	-	-	-
VII.	Hadeland og Land	436	142	101	73	31	9	2	2	-	7	41	18	10
	Søndre Valdres	27	3	1	10	6	4	1	-	-	-	1	1	-
	Nordre Valdres	16	2	2	1	-	1	8	2	-	-	-	-	-
	Toten:													
	Gjøvik by	149	55	58	14	2	-	2	-	2	-	2	2	12
	Bygder	257	100	67	29	23	3	6	8	7	2	2	5	5
	Faaberg:													
	Bygder	54	15	10	10	3	7	-	-	2	2	2	1	2
	Lom	4	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Lesje	6	-	1	-	1	3	-	1	-	-	-	-	-
VIII.	Skien:													
	Skien by	484	311	132	37	-	1	1	-	1	-	-	1	-
	Porsgrund by	285	90	92	36	30	-	9	2	-	-	6	6	14
	Brevik by	54	28	14	8	1	-	-	-	-	-	-	-	3
	Bygder	139	60	36	17	9	2	4	1	3	1	-	1	5

I. Influenta (forts.).

Tabel XXXIX (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.
Distrikt.													
	Kragero:												
	Kragero by	13	-	9	4	-	-	-	-	-	-	-	-
	Langesund by	47	24	17	3	1	1	1	-	-	-	-	-
	Stathelle by	4	1	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Bygder	150	88	45	2	-	-	-	-	-	-	-	6
	Hollen	12	3	2	2	1	-	1	1	-	-	-	2
	Sauland	148	52	30	20	21	5	6	2	3	4	1	3
	Kviteseid	40	11	7	15	6	1	-	-	-	-	-	-
	Laardal	20	5	3	4	1	1	-	-	-	-	-	-
	Tinn	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
IX.	Østre Nedenes:												
	Østerrisor by	44	15	24	5	-	-	-	-	-	-	-	-
	Tvedestrand by	154	39	87	14	7	1	-	-	-	-	1	2
	Bygder	226	38	88	40	21	17	6	2	4	3	1	1
	Vestre Nedenes:												
	Arendal by	487	253	148	17	6	13	9	8	10	7	3	7
	Grimstad by	251	63	44	56	21	2	-	-	-	-	8	29
	Lillesand by	68	37	18	5	2	-	1	-	-	-	-	-
	Bygder	482	115	118	82	35	17	5	18	13	12	16	23
	Aamli	13	-	2	1	-	-	1	1	5	2	1	-
	Evje	26	11	10	2	2	-	-	-	-	-	-	-
	Sætersdalen	5	-	-	1	-	1	1	-	-	-	2	-
X.	Kristiansand by	513	220	232	39	4	7	-	-	-	-	6	4
	Oddernes:												
	Mandal by	87	17	61	9	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	154	24	47	27	27	19	4	-	-	1	-	2
	Undal	8	-	4	3	1	-	-	-	-	-	-	-
	Lyngdal	43	4	9	3	11	2	4	2	-	2	3	-
	Vanse:												
	Bygder	3	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
	Flekkefjord:												
	Flekkefjord by	173	55	25	20	7	12	5	5	3	-	20	12
	Bygder	83	16	18	18	12	8	2	-	-	-	-	4
XI.	Sogndal:												
	Sogndal by	13	-	10	3	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	20	-	3	9	4	-	-	-	-	-	-	4
	Egersund:												
	Egersund by	40	2	22	14	2	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	25	2	10	10	1	2	-	-	-	-	-	-
	Sandnes:												
	Sandnes by	38	5	21	9	1	-	-	-	-	1	1	-
	Bygder	51	6	24	7	7	1	2	1	-	1	-	1
	Stavanger stadsfysikat	391	26	171	116	38	12	3	2	-	3	3	12
	Finne	23	3	3	7	8	-	-	-	1	-	1	-
	Karmøen:												
	Kopervik by	5	-	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	33	-	8	24	-	1	-	-	-	-	-	-
	Haugesund:												
	Haugesund by	306	48	82	55	18	12	6	26	9	7	16	18
	Bygder	24	5	4	6	-	2	1	4	2	-	-	-

I. Influenta (forts.).

Tabel XXXIX (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
XII.	Sveen og Vikebygd...	15	1	1	2	5	-	1	3	-	1	-	1	-
	Indre Søndhordland...	43	1	2	3	22	9	1	1	2	-	-	1	1
	Ytre Søndhordland...	12	2	2	3	2	2	-	-	1	-	-	-	-
	Tysnes	5	-	1	2	-	1	-	-	-	-	1	-	-
	Indre Hardanger	50	10	11	18	3	2	3	2	-	-	-	-	1
	Ytre Hardanger	36	-	4	17	4	4	4	-	-	1	-	2	-
	Voss	48	10	10	10	6	3	2	-	-	-	4	2	1
	Søndre Midthordland...	61	2	24	6	3	-	6	4	1	-	4	4	7
	Osterøen	27	5	5	1	1	-	4	4	1	5	-	1	-
	Alversund	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Lindaas	6	-	4	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XIII.	Bergen	1547	871	386	147	20	8	9	3	4	10	8	16	65
XIV.	Lærdal	186	11	36	29	9	55	15	4	12	5	-	2	8
	Lyster	12	1	4	3	-	4	-	-	-	-	-	-	-
	Sogndal	22	14	-	3	2	1	-	-	1	-	-	1	-
	Vik	53	-	15	20	4	4	-	1	-	2	-	2	5
	Gulen	7	-	-	-	5	-	-	2	-	-	-	-	-
	Kirkebø	17	9	5	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ytre Søndfjord	18	3	-	4	2	7	2	-	-	-	-	-	-
	Indre Søndfjord	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Kinn:													
	Florø by	41	20	6	3	2	1	1	3	-	-	2	1	2
	Bygder	243	13	36	151	21	7	2	5	4	1	-	2	1
	Ytre Nordfjord	80	2	41	34	3	-	-	-	-	-	-	-	-
	Nordfjordeidet	16	16	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XV.	Gloppen	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
	Indviken	53	8	20	12	7	2	-	-	-	1	3	-	-
	Vestre Søndmør	47	8	13	9	-	1	4	1	-	1	-	3	7
	Indre Søndmør	27	6	4	5	6	3	-	1	1	1	-	-	-
	Østre Søndmør	33	4	5	5	4	3	3	2	3	1	3	-	-
	Ørskog	131	32	26	26	15	-	-	1	-	1	8	14	8
	Nordre Søndmør:													
	Aalesund by	253	60	66	30	13	11	17	3	10	17	9	4	13
	Bygder	37	2	3	6	6	2	2	2	3	1	3	5	2
	Ytre Romsdal:													
	Molde by	47	4	30	11	-	2	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	72	1	18	26	9	7	1	4	1	1	3	1	-
	Indre Romsdal	50	1	1	23	23	2	-	-	-	-	-	-	-
XVI.	Søndre Nordmør:													
	Kristiansund by...	312	59	78	76	32	19	-	6	-	-	13	11	18
	Bygder	45	2	12	19	3	-	2	-	-	1	-	4	2
	Sundalen	16	3	1	2	4	4	1	-	-	-	-	-	1
	Surendalen	41	-	3	7	13	9	4	-	1	-	-	4	-
	Nordre Nordmør	96	4	18	32	15	12	7	1	-	-	-	4	3
	Trondhjem by	21	-	8	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Strinden	22	1	1	3	3	4	3	3	2	-	-	2	-
XVI.	Selbu	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Røros	232	47	25	42	14	32	9	4	6	8	2	20	23
	Guldalen	28	-	-	-	-	16	11	1	-	-	-	-	-
	Opdal	13	2	1	-	5	4	1	-	-	-	-	-	-
	Orkedalen	104	11	11	29	23	13	1	3	4	2	1	3	3

1. Influenta (forts.).

Tabel XXXIX (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.
Distrikt.													
XVII.	Hitteren	24	3	2	4	4	10	-	-	-	-	-	-
	Ytre Fosen	68	3	10	12	19	10	4	3	1	1	-	4
	Indre Fosen	12	-	-	-	-	3	9	-	-	-	-	-
	Nordre Fosen	86	4	12	21	15	14	7	8	2	2	-	1
	Stjørdalen	27	14	3	-	-	8	-	-	-	-	-	2
	Frosten	36	2	5	7	5	2	5	1	1	4	-	1
	Levanger:												
	Levanger by	14	1	2	1	2	7	-	-	-	1	-	-
	Bygder	154	25	38	10	29	35	9	-	1	-	1	3
	Inderøen	173	80	44	21	3	10	3	3	-	2	6	-
	Stenkjær:												
	Stenkjær by	47	8	15	9	3	2	2	1	2	-	3	1
	Bygder	127	16	27	18	12	13	5	8	4	10	4	4
	Grong	53	21	15	5	3	2	4	-	-	2	-	-
	Namsos:												
	Bygder	11	5	5	1	-	-	-	-	-	-	-	-
XVIII.	Fosnes	7	2	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-
	Kolvereid	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3
	Vikten	32	3	5	7	3	2	3	4	3	1	-	-
	Brønnø	23	6	1	2	1	4	6	1	1	-	-	-
	Alstahaug	33	8	4	6	-	3	4	3	-	1	1	3
	Vefsen:												
	Mosjøen by	25	-	4	4	1	-	1	13	2	-	-	-
	Bygder	12	-	-	2	-	-	6	4	-	-	-	-
	Ranen	8	1	-	1	2	1	-	-	-	-	1	-
	Lurø	9	5	1	-	-	1	1	-	-	-	-	-
	Gildeskaal	6	2	-	-	1	2	1	-	-	-	-	-
	Bodø:												
	Bodø by	8	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bodin	45	-	27	16	-	1	1	-	-	-	-	-
	Skjerstad	55	22	2	-	3	4	3	7	5	4	-	3
XIX.	Hammerø	13	-	-	5	2	1	-	-	3	-	1	-
	Lødingen	98	7	14	23	11	25	8	4	2	-	-	-
	Ofoten:												
	Narvik by	90	42	35	11	-	-	-	-	-	-	2	-
	Bygder	39	10	6	7	-	-	-	1	1	9	1	3
	Flakstad	35	4	16	5	4	5	-	-	-	-	1	-
	Buksnes	20	-	-	-	3	3	-	2	4	-	-	2
	Østlofoten	33	-	6	14	6	1	2	-	-	2	-	-
	Hadsel	121	20	21	23	26	11	2	5	4	3	-	6
	Sortland	75	7	6	29	27	6	-	-	-	-	-	-
	Under lofotfisket	312	1	23	214	74	-	-	-	-	-	-	-
	Trondenes:												
	Harstad by	2	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	6	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ibbestad	109	31	2	7	10	17	24	9	3	-	4	1
	Tranø	35	5	4	5	1	5	2	3	1	-	5	-
	Lenviken	2	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-
	Berg	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Maalselven	13	2	2	1	2	1	1	1	-	-	1	1
	Balsfjorden	18	3	8	3	-	-	-	-	-	-	-	2

1. Influenta (forts.).

Tabel XXXIX (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
XX.	Tromsø:													
	Tromsø by.....	119	27	24	14	48	-	-	-	-	4	-	2	-
	Bygder	10	8	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Lyngen	26	5	3	2	4	3	3	2	1	1	-	1	1
	Karlsø	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Skjervø.....	15	-	3	-	-	3	1	1	-	-	7	-	-
	Alten	57	8	8	2	-	32	7	-	-	-	-	-	-
	Loppen	6	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-
	Hammerfest:													
	Hammerfest by	41	9	-	-	9	15	1	3	4	-	-	-	-
	Bygder	4	1	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-
	Maasø	67	-	4	15	29	17	-	-	-	-	-	2	-
	Kistrand.....	7	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-	1	-
	Lebesby	14	-	-	-	6	4	-	-	-	-	3	-	1
	Tanen	12	-	3	-	3	2	2	-	-	-	-	-	2
	Vardø:													
	Vardø by.....	114	10	2	21	10	20	20	5	3	-	-	-	23
	Bygder	18	-	-	-	1	11	4	2	-	-	-	-	-
	Vadsø:													
	Vadsø by.....	46	2	2	-	35	4	-	-	-	-	-	3	-
	Bygder	7	-	1	-	3	2	-	-	-	-	-	1	-
	Sydvaranger	6	-	-	-	4	1	1	-	-	-	-	-	-

Bilag.

Tabeller

over

de opgivne

tilfælde og kjendte dødsfald af epidemiske sygdomme

riget og amterne

for aarene 1871—1905.

Indhold.

Tabel.		Side.
1.	Epidemiske sygdomme og dødsfald i riget 1871—1905	1—2.
2.	Middeltal av de anmeldte epidemiske sygdomstilfælde og dødsfald av samme i aarene 1871—80, 1881—85, 1886—95, 1896—1905	3.
3.	Epidemiske sygdomme og dødsfald i riget og i amterne i tiaaret 1896—1905	4—5.
4.	Antal opgivne epidemiske tilfælde pr. 1000 indbyggere og pr. aar i riget og i amterne beregnet efter tiaaret 1896—1905	6—7.
5.	Epidemiske sygdomme og dødsfald i Kristiania by i 1871—1905	8—9.
6.	— — — — — Akershus amt i 1871—1905	10—11.
7.	— — — — — Smaalenenes — — — — —	12—13.
8.	— — — — — Buskerud — — — — —	14—15.
9.	— — — — — Jarlsberg og Larvik amt i 1871—1905	16—17.
10.	— — — — — Hedemarkens amt i 1871—1905	18—19.
11.	— — — — — Kristians — — — — —	20—21.
12.	— — — — — Bratsberg — — — — —	22—23.
13.	— — — — — Nedenes — — — — —	24—25.
14.	— — — — — Lister og Mandal — — — — —	26—27.
15.	— — — — — Stavanger — — — — —	28—29.
16.	— — — — — Søndre Bergenhus — — — — —	30—32.
17.	— — — — — Bergens by 1871—1905	32—33.
18.	— — — — — Nordre Bergenhus amt i 1871—1905	34—35.
19.	— — — — — Romsdals — — — — —	36—37.
20.	— — — — — Søndre Trondhjems — — — — —	38—39.
21.	— — — — — Nordre — — — — —	40—41.
22.	— — — — — Nordlands — — — — —	42—43.
23.	— — — — — Tromsø — — — — —	44—45.
24.	— — — — — Finmarken — — — — —	46—47.

Appendice.

Tableaux

des

cas et décès connus des

maladies épidémiques

dans

le royaume et préfectures

pendant les années 1871—1905.

Liste des tableaux.

Tableau.		Page.
1.	Les maladies épidémiques en Norvège dans les années 1871—1905....	1—2.
2.	Nombre moyen des cas et des décès déclarés des maladies épidémiques en Norvège dans les années 1871—80, 81—85, 86—95 et 96—1905....	3.
3.	Les maladies épidémiques en Norvège et dans les préfectures dans la période décennale 1896—1905	4—5.
4.	Nombre des cas des maladies épidémiques par 1 000 habitants et par an dans le royaume et les prefectures dans la période décennale 1896—1905	6—7.
5.	Les maladies épidémiques dans la ville de Kristiania 1871—1905	8—9.
6—16.	Les maladies épidémiques dans les préfectures 1871—1905	10—31.
17.	Les maladies épidémiques dans la ville de Bergen 1871—1905	32—33.
18—24.	Les maladies épidémiques dans les préfectures 1871—1905	34—47.

Nomenclature des maladies.

Febris recurrens.....	Fièvre récurrente.
Eksantematisk tyfus	Typhus.
Tyfoidefeber	Fièvre typhoïde.
Cerebrospinalmeningit.....	Méningite purulente épidémique.
Akut poliomyelit.....	Poliomyélite antérieure aiguë.
Børnekopper.....	Variole.
Skarlagensfeber	Scarlatine.
Mæslinger.....	Rougeole.
Difteri (croup).....	Diphthérie.
Blodgang.....	Dysenterie.
Barselfeber.....	Fièvre puerpérale.
Pyæmi, septhæmi	Pyohémie, septicémie.
Rosen.....	Erysipèle.
Røde hunde.....	Rubéole.
Vandkopper.....	Varicelle.
Kusma.....	Oreillon.
Kikhoste.....	Coqueluche.
Akute katarrer i aandedrætsorganerne....	Affections catarrhales des organes respiratoires.
Influenta.....	Grippe.
Lungebetændelse.....	Pneumonie.
Pleurit.....	Pleurésie.
Gigtfeber.....	Rhumatisme articulaire aiguë.
Koldfeber.....	Fièvre intermittente.
Akut diarré (kolerine).....	Diarrhée et Choléra simple.
Skjorbuk.....	Scorbut.
Beri-beri.....	Beri-beri.
Pemfigus hos nyfødte.....	Pemphigus des nouveau nés.

Tilfælde..... Cas.
Døde, dødsfald..... Décès.

Tabel 1.

	Tiaaret 1871—1880.		Femaaret 1881—1885.		Tiaaret 1886—1895.		1896.		1897.		1898.		1899.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Febris recurrens	96	8	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-
Eksantematisk tyfus	1919	190	971	99	584	45	11	2	47	3	53	2	-	-
Tyfoidefeber	32858	3538	9781	1053	14820	1597	1546	185	1127	145	1182	164	1217	172
Cerebrospinalmeningit	834	308	185	76	530	195	30	7	38	12	13	6	75	32
Akut poliomyelit	23	10	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Børnekopper	2554	289	621	74	369	32	15	-	23	3	58	6	-	-
Skarlagenfeber	60414	9363	36663	4151	65009	3995	6428	224	4502	162	4113	113	4941	127
Mæslinger	36193	1280	32094	1005	72181	2495	6158	201	7105	240	10382	243	7659	214
Difteri (croup)	15064	3380	25507	6969	69010	16543	2483	356	2242	349	2412	379	2056	283
Blodgang	4596	300	2090	167	2744	196	158	7	130	12	133	8	216	18
Barselfeber	6524	1799	2528	713	4867	1473	379	123	381	117	364	105	358	127
Pyæmi, septhæmi	-	-	-	-	-	-	604	146	588	136	546	131	574	190
Rosen	19636	547	8961	262	20611	691	1897	71	1982	78	2223	96	2523	136
Røde hunde	4675	4	2775	4	6352	1	1213	-	2134	2	1082	-	463	-
Vandkopper	12009	1	7295	1	17717	5	2329	1	1945	1	1745	-	2045	-
Kusma	8208	7	8712	4	15234	5	1665	3	632	1	672	-	2638	-
Kikhoste	40225	2445	29721	1561	68591	3343	10628	470	6639	296	7420	369	7426	450
Akute katarer i aandedrætsorganerne	392729	5823	304622	3607	747529	9286	68943	1377	66621	1296	67989	1647	68266	1646
Influenta	-	-	-	-	200792	2435	12565	95 ¹⁾	24445	165 ²⁾	14158	140 ³⁾	37576	374
Lungebetændelse	79484	12492	49865	7406	107365	16887	11038	1463	10596	1454	11457	1616	11661	1661
Pleurit	14633	852	10584	482	29533	975	4362	84	4536	114	4095	103	4472	106
Gigtfeber	22264	724	13642	284	33310	705	3640	87	4201	91	3912	88	3912	91
Koldfeber	1503	6	538	1	780	12	79	2	80	3	69	1	79	2
Akut diarré (kolerine)	155365	4999	104293	2966	255482	8555	33158	1069	30825	1040	21109	592	36268	1487
Skjorbuk	1793	42	587	21	789	30	31	3	32	2	25	2	36	6
Beri-beri	-	-	-	-	-	-	3	-	5	2	11	5	14	1
Pemfigus hos nyfødte	-	-	-	-	-	-	108	44	135	57	182	54	181	43
Tilsammen	913599	48427	652035	30906	1734201	69467	169472	6020	170991	5781	155405	5870	194657	7166

¹⁾ Herav «Bamlesyke» 4158. ²⁾ Herav «Bamlesyke» 37. ³⁾ Herav «Bamlesyke» 41.

Tabel 1 (forts.).	1900.		1901.		1902.		1903.		1904.		1905.		Tiaaret 1896—1905.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Febris recurrens	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Eksantematisk tyfus	26	2	55	3	71	8	12	4	-	-	14	3	289	27
Tyfoidefeber	1183	133	1389	174	840	102	1330	140	850	99	930	86	11595	1400
Cerebrospinalmeningit	66	29	93	35	39	20	32	11	19	7	77	38	482	197
Akut poliomyelit	-	-	-	-	-	-	-	-	48	15	981	106	1029	121
Børnekopper	2	-	6	-	7	-	19	-	-	-	71	6	201	15
Skarlagensfeber	5565	177	4895	118	4366	106	3593	120	3013	72	4781	130	46197	1349
Mæslinger	5384	216	2534	103	7770	287	14595	300	7037	234	2833	87	71457	2125
Difteri (croup)	1666	181	1751	156	2637	242	4182	334	4132	318	5436	444	28997	3042
Blodgang	257	13	348	31	164	22	109	9	80	6	110	7	1705	133
Barselfeber	354	111	290	101	336	109	295	113	341	106	257	75	3355	1087
Pyæmi, septhæmi	489	139	522	171	477	141	530	156	468	155	395	153	5193	1518
Rosen	2005	69	2060	91	2126	90	2020	108	1967	102	1901	119	20704	960
Røde hunde	265	-	206	-	759	-	1325	-	362	-	163	-	7972	2
Vandkopper	1910	2	1581	-	2675	1	1720	-	1782	-	2212	2	19944	7
Kusma	5322	2	1443	-	1770	1	1590	-	1134	-	1010	1	17876	8
Kikhoste	7997	365	8463	338	11004	461	7348	440	3458	140	11711	468	82094	3797
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	66748	1624	63846	1422	62693	1455	63375	1471	67854	1371	66167	1479	662502	14788
Influenta	27209	340	22593	201	8593	65	15218	104	18851	121	18281	138	199489	1743
Lungebetændelse	9907	1571	8649	1388	9629	1479	9553	1447	10878	1476	10606	1646	103974	15201
Pleurit	4694	94	4213	88	4160	101	4539	117	4452	113	5071	128	44594	1048
Gigtfeber	3616	91	3421	84	4264	97	3750	80	3550	82	3771	76	38037	867
Koldfeber	51	1	53	5	67	2	52	3	47	4	37	1	614	24
Akut diarré (kolerine)	24568	867	39850	1797	19532	486	26497	691	25679	714	20649	564	278135	9307
Skjorbuk	34	9	72	10	23	5	54	7	39	4	23	5	369	53
Beri-beri	6	1	3	-	6	2	2	-	11	1	10	1	71	13
Pemfigus hos nyfødte	228	49	134	35	145	32	120	21	130	28	93	20	1456	382
Tilsammen	169552	6086	168470	6351	144153	5314	161860	5676	156182	5168	157590	5783	1648332	59215

Middeltal av de anmeldte epidemiske sygdomstilfælde og dødsfald av samme i aarene

[illegible]

¹⁾ Av 10 000 fødende anmeldtes gjennemsnittlig i aarene 1871—1880 113, i 1881—1885 84, i 1886—1895 79, i 1896—1905 51.

1905-

Epidemiske sygdomme og dødsfald i riget og i amterne i tiaaret 1896—1905.

4

Tabel 3.		Ialt kjendte		Fordeling paa amterne:																	
tilfælde. dødsfald.				1		2		3		4		5		6		7		8		9	
				Kristiania.		Akershus amt.		Smaa- lenenes amt.		Buskerud amt.		Jarlsberg og Larvik amt.		Hede- markens amt.		Kristians amt.		Bratsberg amt		Nedenes amt.	
				216800		112880		134840		112700		102020		126220		115960		98620		76300	
		Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Febris recurrens	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eksantematisk tyfus..	289	27	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
Tyfoidefeber	11594	1400	1245	156	326	36	519	69	303	28	300	45	164	22	250	33	83	12	118	27	
Cerebrospinalmeningit	482	197	5	3	9	4	34	7	7	4	21	15	37	12	22	8	5	1	2	-	
Akut poliomyelit	1029	121	27	2	24	-	38	11	37	7	-	-	41	5	31	4	3	-	2	1	
Børnekopper	201	15	77	7	10	-	3	-	6	-	6	-	-	-	-	-	9	1	-	-	
Skarlagensfeber	46197	1349	5360	147	2229	43	3145	83	3265	78	3091	90	3138	104	1619	43	3486	64	1968	71	
Mæslinger	71457	2125	6954	494	3735	33	5443	76	4758	71	4261	66	2406	34	2193	37	4168	66	3205	56	
Difteri (croup)	28997	3042	7270	478	1677	133	2783	243	839	123	604	87	605	111	826	98	368	35	480	54	
Blodgang	1705	133	46	1	127	9	53	1	44	1	31	6	100	16	79	3	41	4	42	3	
Barselfeber	3355	1087	144	93	144	31	168	66	149	37	96	48	219	49	164	49	95	31	119	38	
Pyæmi, septhæmi.	5193	1518	249	202	122	55	390	60	197	62	155	41	219	80	349	73	194	49	352	63	
Rosen	20704	960	1512	204	1075	38	1652	53	1658	40	1081	39	1302	40	1159	38	867	39	882	22	
Røde hunde	7972	2	769	-	167	-	596	-	440	-	623	-	123	-	166	-	612	-	440	-	
Vandkopper	19944	7	3178	3	1023	1	1876	1	1476	-	1124	-	704	-	858	-	886	-	692	-	
Kusma	17876	8	3449	3	827	-	1974	1	1130	-	833	-	805	1	408	-	942	-	486	-	
Kikhoste	82094	3797	11184	678	4738	99	7272	238	7544	190	4196	119	4285	135	3517	138	3520	103	2332	143	
Akute katarrher i aande- drætsorganerne	662502	14788	111244	2449	30651	760	60658	1321	47144	721	38801	701	34594	738	22475	684	26516	651	23248	593	
Influenta	199489	1743	19879	183	9241	65	14998	126	18272	114	10739	88	10569	86	8030	72	9844	90	12136	137	
Lungebetændelse	103974	15201	10012	2136	5573	875	9086	1164	7062	766	4348	709	7213	902	5581	672	4887	744	3926	647	
Pleurit	44594	1048	3032	110	1800	46	3100	75	2862	62	1784	66	2549	69	1594	46	1425	36	1884	30	
Gigtfeber	38037	867	4088	84	1929	46	3475	52	2593	48	1481	37	2594	41	2105	41	1419	29	1791	36	
Koldfeber	614	24	23	-	7	1	16	-	10	-	81	3	13	2	6	-	13	-	173	6	
Akut diarré (kolerine)	278135	9307	50644	3073	14344	436	24122	609	23324	624	17980	460	13712	515	10484	289	12967	359	8282	124	
Skjorbuk	369	53	2	-	4	2	17	2	28	10	1	-	15	5	12	1	10	1	14	1	
Beri-beri.	71	13	1	-	-	-	1	-	1	-	3	1	-	-	-	-	1	-	38	11	
Pemfigus hos nyfødte	1456	383	95	55	44	8	61	25	71	7	36	13	32	8	59	7	41	14	33	8	
Tilsammen	1648332	592151	240489	105611	79826	27211	141481	42841	123220	29931	91676	26348	5439	29751	61987	23361	72403	23301	62645	20711	

1905.

Tabel 3 (forts.).

Tabel 3 (forts.).				Fordeling paa amterne:																					
				10		11		12		13		14		15		16		17		18		19		20	
				Lister og Mandal amt.		Stavanger amt.		Søndre Bergenhus amt.		Bergen.		Nordre Bergenhus amt.		Romsdals amt.		Søndre Trondhj.s amt.		Nordre Trondhj.s amt.		Nordlands amt.		Tromsø amt.		Finmarkens amt.	
				76290		122900		134120		70870		88960		135740		133940		82430		151260		73320		33310	
				Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Febris recurrens.....				-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eksantematisk tyfus				-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	48	4	122	8	110	13	
Tyfoidefeber				225	42	555	89	1286	124	885	91	434	65	1104	115	1197	166	388	41	1093	128	737	67	385	44
Cerebrospinalmeningit				8	4	28	11	29	13	42	16	32	13	31	10	59	23	23	13	66	29	14	8	15	2
Akut poliomyelit.....				-	-	2	-	19	2	3	-	6	2	33	3	190	24	108	28	364	24	84	5	16	3
Børnekopper				-	-	36	1	5	1	17	1	9	2	2	-	10	1	6	1	-	-	-	5	-	-
Skarlagensfeber				1329	44	3650	145	3160	69	1732	44	1468	55	2091	78	2080	85	1096	37	1501	47	662	22	127	-
Mæslinger				2013	44	5441	227	1734	118	8529	265	1240	46	3390	99	5446	158	1560	42	2913	96	1173	59	894	38
Difteri (croup)				395	51	2056	210	1972	213	1241	125	597	109	1142	146	1853	195	301	43	1113	159	2320	320	555	109
Blodgang				25	13	39	7	202	13	24	1	173	8	186	12	83	6	17	2	45	4	321	19	25	2
Barselfeber				75	29	148	65	214	92	60	32	176	42	266	64	315	69	144	32	382	101	177	69	100	45
Pyæmi, septhæmi.....				75	30	300	85	319	109	110	74	356	87	476	75	307	113	277	58	388	98	198	66	160	40
Rosen				548	25	1093	65	637	36	1345	51	661	28	1356	44	1401	74	584	29	1128	50	442	29	320	17
Røde hunde				323	-	809	-	65	-	977	-	108	-	355	-	696	-	94	-	273	2	195	-	141	-
Vandkopper				474	-	922	-	320	-	2850	-	262	-	777	-	1234	-	364	-	484	-	257	-	183	-
Kusma				459	1	773	-	214	-	1957	-	241	-	792	2	1004	-	568	-	487	-	248	-	273	-
Kikhoste				1554	144	4337	240	1110	141	7134	216	1415	120	4020	244	5504	369	1981	123	3490	242	1619	157	1342	57
Akute katarrer i aande- drætsorganerne				18178	493	41220	842	9585	558	40438	625	12988	313	28255	615	48185	990	15257	381	31890	778	10299	378	10856	195
Influenta				5277	120	9425	105	2836	95	12058	47	4818	53	11624	85	11736	60	6465	65	12622	77	4022	42	4895	33
Lungebetændelse				2460	532	5831	675	3861	1010	5046	629	4024	554	5935	724	7337	888	4081	561	4533	531	2084	360	1090	121
Pleurit				944	32	2599	73	1248	59	2540	47	1801	34	4805	61	2771	76	1322	36	4081	42	1377	27	1075	22
Gigtfeber				888	35	2066	61	1153	64	2553	30	1242	30	2154	57	2258	50	1310	35	1769	43	705	34	464	14
Koldfeber				51	1	102	1	5	1	76	-	8	2	7	2	4	2	6	-	11	-	-	-	2	1
Akut diarré (kolerine)				8051	166	15470	353	3710	240	16130	668	5023	99	10411	189	18829	547	6288	169	10666	186	4411	106	3282	95
Skjærbuk				5	2	20	1	4	-	3	-	5	3	8	1	34	7	1	-	32	4	24	4	128	7
Beri-beri				3	-	20	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Pemfigus hos nyfødte				31	11	147	23	107	16	192	30	44	8	67	25	138	35	42	11	149	62	49	11	17	3
Tilsammen				43391	1819	97090	3279	33795	2974	105942	2992	37131	1672	79288	2651	112672	3839	42283	1707	179530	2707	31540	1791	26460	861

Antal opgivne epidemiske tilfælde pr. 1000 indbyggere og pr. aar i riget og i amterne beregnet
efter tiaaret 1896—1905.

Tabel 4.		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	Riget.	Kri- stiania.	Akershus amt.	Smaa- lenenes amt.	Buskerud amt.	Jarlsberg og Larvik amt.	Hede- markens amt.	Kristians amt.	Bratsberg amt.	Nedenes amt.	Lister og Mandal amt.
Middelbefolkning	2199480	216800	112880	134840	112700	102020	126220	115960	98620	76300	76290
Eksantematisk tyfus	0.01	-	-	0.0007	-	-	-	-	0.001	-	-
Tyfoidefeber	0.53	0.57	0.29	0.385	0.27	0.295	0.13	0.216	0.084	0.16	0.33
Cerebrospinalmeningit ...	0.02	0.002	0.008	0.025	0.006	0.021	0.029	0.019	0.005	0.003	0.0105
Akut poliomyelit	0.05	0.012	0.021	0.028	0.033	-	0.0325	0.027	0.003	0.003	0.0066
Børnekopper	0.01	0.036	0.009	0.002	0.005	0.006	-	-	0.009	-	-
Skarlagensfeber	2.1	2.5	2.0	2.3	2.9	3.0	2.5	1.4	3.5	2.6	1.7
Mæslinger	3.2	3.2	3.3	4.0	4.2	4.2	1.9	1.9	4.2	4.2	2.6
Difteri (croup)	1.3	3.4	1.5	2.1	0.74	0.59	0.48	0.71	0.373	0.63	0.52
Blodgang	0.08	0.02	0.11	0.039	0.039	0.03	0.08	0.068	0.0415	0.055	0.033
Barselfeber (kfr. nedenfor)	0.15	0.07	0.13	0.125	0.133	0.094	0.174	0.142	0.096	0.16	0.098
Pyæmi, septhæmi	0.24	0.12	0.11	0.29	0.175	0.15	0.174	0.3	0.2	0.46	0.098
Rosen	0.9	0.7	1.0	1.2	1.5	1.1	1.0	1.0	0.9	1.1	0.7
Røde hunde	0.4	0.4	0.15	0.44	0.4	0.6	0.1	0.1	0.6	0.6	0.4
Vandkopper	0.9	1.5	0.9	1.4	1.3	1.1	0.6	0.7	0.9	0.9	0.6
Kusma	0.8	1.6	0.7	1.5	1.0	0.8	0.6	3.5	1.0	0.6	0.6
Kikhoste	3.7	5.2	4.2	5.4	6.7	4.1	3.4	3.0	3.6	3.1	2.0
Akute katarer i aande- drætsorganerne	30.1	51.3	27.2	45.0	41.8	38.1	27.4	19.4	26.9	30.5	23.9
Influenta	9.1	9.2	8.2	11.2	16.2	10.6	8.4	6.9	10.0	15.9	6.9
Lungebetændelse	4.7	4.6	4.9	6.7	6.3	4.3	5.7	4.8	5.0	5.1	3.2
Pleurit	2.0	1.4	1.6	2.3	2.5	1.75	2.0	1.4	1.4	2.5	1.2
Gigtfeber	1.7	1.9	1.7	2.5	2.3	1.5	2.1	1.8	1.4	2.3	1.2
Koldfeber	0.03	0.01	0.006	0.012	0.009	0.08	0.01	0.005	0.013	0.23	0.067
Akut diarré (kolerine) ...	12.6	23.4	12.7	17.9	20.7	17.7	10.8	9.0	13.1	10.9	10.6
Skjærbuk	0.02	0.001	0.004	0.013	0.025	0.001	0.012	0.01	0.01	0.02	0.0066
Beri-beri	0.003	0.0005	-	0.0007	0.0009	0.003	-	-	0.001	0.05	0.004
Pemfigus (hos nyfødte)...	0.07	0.044	0.039	0.045	0.063	0.035	0.0255	0.051	0.0415	0.04	0.041
Tilsammen	74.9	110.9	70.7	104.9	109.3	89.9	67.6	53.5	73.4	82.1	56.9
Aarl. middelt. av barselkv. Antal anm. tilf. av barsel- feber for 1000 fødende	65465	7455	3243	4259	3378	2846	3689	3284	2685	2072	2141

	Stavanger amt.	Søndre Bergen- hus amt.	Bergen.	Nordre Bergen- hus amt.	Romsdals amt.	Søndre Trond- hjems amt.	Nordre Trondhjems amt.	Nordlands amt.	Tromsø amt.	Finmarkens amt.
Middelbefolkning.....	122900	134120	70870	88960	135740	133940	82430	151260	73320	33310
Eksantematisk tyfus.....	-	-	-	-	-	-	-	0.032	0.17	0.33
Tyfoidefeber.....	0.45	0.95	1.25	0.49	0.81	0.89	0.47	0.723	1.0	1.15
Cerebrospinalmeningit...	0.02	0.0216	0.06	0.036	0.023	0.044	0.028	0.044	0.019	0.045
Akut poliomyelitis.....	0.0016	0.014	0.004	0.0068	0.024	0.142	0.131	0.24	0.114	0.048
Børnekopper.....	0.03	0.0037	0.024	0.01	0.0015	0.0075	0.0073	-	-	0.015
Skarlagenfeber.....	3.0	2.4	2.45	1.7	1.5	1.6	1.3	1.0	0.9	0.4
Mæslinger.....	4.4	1.3	12.0	1.4	2.5	4.1	1.9	1.9	1.6	2.7
Difteri (croup).....	1.7	1.47	1.75	0.67	0.84	1.39	0.365	0.737	3.16	1.7
Blodgang.....	0.032	0.15	0.034	0.195	0.137	0.062	0.021	0.03	0.44	0.075
Barsel-feber (kfr. nedenfor)	0.12	0.16	0.085	0.198	0.196	0.236	0.174	0.252	0.24	0.3
Pyæmi, sephæmi.....	0.24	0.238	0.156	0.405	0.35	0.23	0.336	0.256	0.27	0.48
Rosen.....	0.9	0.47	1.9	0.75	1.0	1.0	0.7	0.75	0.6	0.96
Røde hunde.....	0.7	0.05	1.4	0.12	0.3	0.5	0.11	0.2	0.3	0.4
Vandkopper.....	0.7	0.24	4.0	0.3	0.6	0.9	0.44	0.3	0.35	0.55
Kusma.....	0.6	0.16	2.8	0.3	0.6	0.75	0.7	0.3	0.34	0.82
Kikhoste.....	3.5	0.8	10.0	1.6	3.0	4.1	2.44	2.3	2.2	4.0
Akute katarrher i aande- drætsorganerne.....	33.5	7.15	57.0	14.6	20.8	36.0	18.5	21.1	14.0	32.6
Influenza.....	7.7	2.1	17.0	5.4	8.6	8.8	7.8	8.3	5.5	14.7
Lungebetændelse.....	4.7	2.9	7.12	4.5	4.4	5.5	4.95	3.0	2.8	3.3
Pleurit.....	2.1	0.9	3.6	2.0	3.5	2.1	1.6	2.7	1.9	3.2
Gigtfeber.....	1.7	0.86	3.6	1.4	1.6	1.7	1.6	1.2	0.96	1.4
Koldfeber.....	0.083	0.0037	0.108	0.009	0.005	0.003	0.0073	0.007	-	0.006
Akut diarré (kolerine)...	12.6	2.8	22.8	5.6	7.7	14.1	7.6	7.1	6.0	9.9
Skjorbuk.....	0.016	0.003	0.004	0.0057	0.006	0.025	0.0012	0.021	0.033	0.38
Beri-beri.....	0.016	-	-	-	0.0007	0.0007	-	0.0007	-	-
Pemfigus (hos nyfødte)...	0.12	0.08	0.27	0.05	0.05	0.1	0.051	0.099	0.07	0.051
Tilsammen	79.0	25.2	149.5	41.7	58.4	84.1	51.3	52.6	43.0	79.4
Aarl. middelt. av barselkv. Antal anm. tilf. av barsel- feber for 1000 fødende pr. aar i nævnte tidsrum	3782	3775	2283	2356	3787	3872	2173	4812	2394	1177
	3.9	5.7	2.6	7.5	7.0	8.1	6.6	7.9	7.4	8.5

Epidemiske sygdomme og dødsfald i Kristiania by i 1871—1905.

8

Tabel 5.	Tiaaret 1871—1880.		Femaaret 1881—1885.		Tiaaret 1886—1895.		1896.		1897.		1898.		1899.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eksantematisk tyfus	62	10	3	1	38	5	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidefeber	1361	148	745	55	1191	106	458	60	207	30	85	14	96	10
Cerebrospinalmeningit	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Børnekopper	212	24	101	12	37	3	1	-	-	-	51	5	-	-
Skarlagensfeber	3350	579	5028	421	8104	704	404	7	414	9	624	19	1152	25
Mæslinger	6299	281	6281	249	11994	812	978	65	224	8	977	61	222	13
Difteri (croup)	801	286	2463	731	9704	2317	313	27	276	33	427	29	434	39
Blodgang	108	5	19	-	53	4	2	-	1	-	1	-	17	-
Barsefeber	291	115	150	49	212	101	16	12	16	11	14	8	12	11
Pyæmi, septhæmi	-	-	-	-	-	-	16	8	20	15	18	18	33	27
Rosen	1719	58	544	44	1114	103	136	9	175	20	179	28	139	29
Røde hunde	132	-	-	-	1325	1	18	-	25	-	242	-	77	-
Vandkopper	2250	-	1597	-	2879	4	318	1	390	-	352	-	417	-
Kusma	1241	-	2299	1	2590	2	126	1	180	1	26	-	951	-
Kikhoste	5280	395	4846	324	10340	637	2080	112	766	39	869	50	593	21
Akute katarer i aandedrætsorganerne	72225	1413	69465	1113	153501	2356	14041	304	12141	178	14013	332	12515	248
Influenta	-	-	-	-	35451	337	800	9 ¹⁾	2717	13 ²⁾	793	9	6257	55
Lungebetændelse	5126	1021	3574	594	7676	1534	1079	183	967	155	1401	279	1300	263
Pleurit	141	71	31	31	2062	70	350	6	387	10	356	12	381	6
Gigtfeber	2319	67	1986	14	3711	76	451	10	473	10	459	7	548	9
Koldfeber	99	-	44	-	32	-	1	-	2	-	4	-	8	-
Akut diarré (kolerine)	28630	1437	24146	1138	58056	3092	6790	441	6526	442	3897	195	8144	539
Skjærbuk	71	4	-	-	2	-	-	-	-	-	1	-	1	-
Beri-beri	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus hos nyfødte	-	-	-	-	-	-	9	9	5	5	20	10	24	10
Tilsammen	131719	5915	123322	4777	310073	12264	28388	1264	25917	979	24809	1076	33375	1305

1905.

¹⁾ Derav 060 «Ramlesyke» ²⁾ Derav 10 «Ramlesyke»

Tabel 5 (forts.).

	1900.		1901.		1902.		1903.		1904.		1905.		Tilaaet 1896—1905.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eksantematisk tyfus	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidefeber	70	10	89	11	42	7	43	5	45	2	110	7	1245	156
Cerebrospinalmeningit	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	4	3	5	3
Akut poliomyelit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	27	2	27	2
Børnekopper	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	25	2	77	7
Skarlagensfeber	763	23	417	13	313	8	338	18	348	11	537	14	5360	147
Mæslinger	516	41	36	4	2989	163	326	88	281	10	405	41	6954	494
Difteri (croup)	362	13	488	18	399	22	1543	98	1147	58	1881	141	7270	478
Blodgang	15	-	5	1	-	-	-	-	-	-	5	-	46	1
Barselfeber	9	4	7	5	21	11	23	18	15	6	11	7	144	93
Pyæmi, septhæmi	31	14	19	13	32	28	26	26	25	24	29	29	249	202
Rosen	109	16	124	10	137	15	156	20	143	19	160	38	1512	204
Røde hunde	74	-	21	-	164	-	88	-	23	-	37	-	769	-
Vandkopper	283	1	224	-	395	-	253	-	276	-	270	1	3178	3
Kusma	1163	-	52	-	55	-	134	-	600	-	162	1	3449	3
Kikhoste	1949	94	738	31	1828	101	192	23	369	22	1800	185	11184	678
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	11071	287	11558	215	9670	236	9684	217	8417	197	8134	235	111244	2449
Influenta	980	15	5278	44	384	1	329	5	1795	18	546	14	19879	183
Lungebetændelse	881	162	991	198	1023	209	944	220	637	217	789	250	10012	2136
Pleurit	328	13	310	4	238	16	249	17	200	10	233	16	3032	110
Gigtfeber	460	8	439	3	390	10	297	12	282	4	289	11	4088	84
Koldfeber	-	-	2	-	2	-	2	-	-	-	2	-	23	-
Akut diarré (kolerine)	4675	308	7082	482	3135	116	4010	180	3710	197	2675	173	50644	3073
Skjorbuk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Beri-beri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Pemfigus hos nyfødte	13	6	6	1	1	1	5	5	7	7	5	1	95	55
Tilsammen	23752	1015	27887	1053	21218	944	18692	952	18320	802	18136	1171	240489	10561

1905.

Epidemiske sygdomme og dødsfald i Akershus amt 1871—1905.

10

Tabel 6.	Tiaaret 1871—1880.		Femaaret 1881—1885.		Tiaaret 1886—1895.		1896.		1897.		1898.		1899.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eksantematisk tyfus.....	116	12	4	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidefeber.....	1250	134	286	46	475	43	52	5	69	3	33	9	30	2
Cerebrospinalmeningit.....	7	7	-	-	7	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Akut poliomyelit.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Børnekopper.....	98	8	96	11	3	-	-	-	-	-	2	-	-	-
Skarlagensfeber.....	3734	483	1569	121	4604	282	145	4	286	5	226	5	213	3
Mæslinger.....	2978	127	1313	41	3654	89	204	-	35	1	626	9	334	2
Difteri (croup).....	662	184	966	269	4592	1152	98	14	118	17	100	12	120	12
Blodgang.....	211	16	59	11	327	14	30	1	9	-	16	4	14	-
Barselfeber.....	276	64	142	36	195	56	12	-	19	3	19	2	19	5
Pyæmi, septhæmi.....	-	-	-	-	-	-	16	5	15	5	13	3	10	8
Rosen.....	1073	29	449	6	845	28	101	1	103	4	98	5	170	3
Røde hunde.....	37	-	87	-	215	-	33	-	33	-	15	-	8	-
Vandkopper.....	397	-	244	-	779	-	101	-	115	-	115	-	121	-
Kusma.....	286	1	240	-	584	1	20	-	16	-	10	-	144	-
Kikhoste.....	1928	109	1105	32	2976	72	799	14	304	1	141	48	278	12
Akute katarreri i aandedrætsorganerne	15719	241	8647	150 ¹⁾	28325	432	3268	51	4017	48	2949	84	2971	105
Influenta.....	-	-	-	-	6936	138	569	2 ²⁾	1767	2	487	2	1666	27
Lungebetændelse.....	4559	749	2341	368	4721	860	438	62	376	46	587	93	665	85
Pleurit.....	871	82	553	38	1296	66	162	2	190	1	156	6	186	3
Gigtfeber.....	1141	31	607	5	1801	27	162	3	231	3	177	3	214	8
Koldfeber.....	65	-	20	-	4	-	1	-	3	-	-	-	1	-
Akut diarré (kolerine).....	7274	274	2677	86	12026	463	1809	36	1709	38	963	25	2187	50
Skjorbuk.....	19	3	10	-	31	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus hos nyfødte.....	-	-	-	-	-	-	1	-	8	-	13	3	7	-
Tilsammen	43701	2554	21415	1223	74396	3723	8021	200	9423	177	6748	273	9359	326

1905.

¹⁾ Derav 6495 angina. ²⁾ Derav 922 «Bamlesvke».

Tabel 6 (forts.).	1900.		1901.		1902.		1903.		1904.		1905.		Tiaaret 1896—1905.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eksantematisk tyfus	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidefeber	22	2	56	3	25	4	11	4	11	1	17	3	326	36
Cerebrospinalmeningit	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	7	2	9	4
Akut poliomyelit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	24	-	24	-
Børnekopper	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	7	-	10	-
Skarlagensfeber	288	12	283	2	267	5	153	4	133	-	235	3	2229	43
Mæslinger	227	1	29	1	355	-	1156	10	330	4	439	5	3735	33
Difteri (croup)	118	14	139	10	140	8	154	12	265	10	425	24	1677	133
Blodgang	5	-	14	1	11	-	5	-	4	-	19	3	127	9
Barselfeber	15	6	8	3	20	5	11	4	10	1	11	2	144	31
Pyæmi, septhæmi	6	1	14	11	3	1	19	9	14	5	12	7	122	55
Rosen	90	1	81	5	125	9	104	6	106	2	97	2	1075	38
Røde hunde	3	-	7	-	9	-	42	-	2	-	15	-	167	-
Vandkopper	99	-	80	-	83	-	74	-	73	-	162	1	1023	1
Kusma	419	-	15	-	14	-	8	-	75	-	106	-	827	-
Kikhoste	763	15	530	21	434	8	416	14	362	1	711	5	4738	99
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	2556	80	2501	92	2619	70	3217	81	3219	62	3334	87	30651	760
Influenta	819	7	1167	13	347	1	457	4	1300	2	662	5	9241	65
Lungebetændelse	395	77	432	83	433	87	633	89	763	109	851	144	5573	875
Pleurit	172	3	125	7	128	7	220	6	224	6	237	5	1800	46
Gigtfeber	198	5	138	8	187	7	199	4	180	2	243	3	1929	46
Koldfeber	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	7	1
Akut diarré (kolerine)	956	59	1942	112	823	20	1537	20	1312	38	1106	38	14344	436
Skjorbuk	1	-	-	-	-	-	-	-	2	1	1	1	4	2
Pemfigus hos nyfødte	2	-	3	1	5	2	1	-	3	2	1	-	44	8
Tilsammen	7154	283	7564	373	6029	234	8417	267	8389	247	8724	341	79826	2721

Epidemiske sygdomme og dødsfald i Smaalenenes amt i 1871—1905.

12

Tabel 7.	Tiaaret 1871—1880.		Femaaret 1881—1885.		Tiaaret 1886—1895.		1896.		1897.		1898.		1899.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eksantematisk tyfus	59	12	34	5	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidfieber	2088	204	767	61	987	109	71	14	36	2	38	7	31	6
Cerebrospinalmeningit	-	-	18	11	63	17	9	1	2	-	2	1	10	2
Akut poliomyelit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Børnekopper	735	74	8	-	22	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	3638	427	1684	107	5163	312	41	2	128	2	320	3	421	15
Mæslinger	3031	65	2755	62	7605	155	307	8	224	1	1300	20	642	9
Difteri (croup)	3779	908	3691	772	6418	1338	181	13	123	8	63	12	105	14
Blodgang	55	3	34	6	100	10	8	-	7	-	1	-	7	-
Barselfeber	325	79	95	32	183	63	20	7	17	9	11	7	18	4
Pyæmi, septhæmi	-	-	-	-	-	-	33	4	42	10	45	3	34	10
Rosen	1667	37	750	8	1405	35	139	3	190	7	186	4	232	8
Røde hunde	437	-	272	-	490	-	45	-	18	-	91	-	184	-
Vandkopper	973	-	527	-	1507	-	250	-	203	-	140	-	108	-
Kusma	474	-	566	-	1435	-	57	-	20	-	9	-	113	-
Kikhoste	3298	135	2286	71	5852	223	1266	35	517	30	141	4	456	23
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	31016	368	22653	238	48407	737	5805	133	5598	124	6032	127	6592	153
Influenta	-	-	-	-	15598	132	515	6	¹⁾ 1925	14	²⁾ 873	9	3395	32
Lungebetændelse	6230	904	3532	480	8464	1257	782	120	883	128	1037	112	1264	143
Pleurit	922	62	589	25	1796	60	250	5	285	8	309	14	286	12
Gigtfeber	1416	31	877	19	2468	51	338	8	347	4	336	5	379	6
Koldfeber	124	1	31	-	76	-	6	-	4	-	4	-	1	-
Akut diarré (kolerine)	10791	273	7831	150	21753	485	3016	72	2436	64	1618	26	3571	98
Skjorbuk	35	2	36	-	61	-	3	-	2	-	1	-	4	-
Beri-beri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Pemfigus hos nyfødte	-	-	-	-	-	-	8	8	10	6	12	1	3	1
Tilsammen	71084	3585	49036	2047	129854	4985	13150	439	13017	417	12569	355	17857	536

1905.

¹⁾ Dødsfald 605. ²⁾ Dødsfald 112. Bemærkelsesværdigt.

Tabel 7 (forts.).

	1900.		1901.		1902.		1903.		1904.		1905.		Tiaaret 1896—1905.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eksantematisk tyfus.....	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	1	1
Tyfoidefeber.....	132	17	71	11	33	1	39	3	19	2	49	6	519	69
Cerebrospinalmeningit.....	1	-	1	-	4	-	-	-	1	-	4	3	34	7
Akut poliomyelit.....	-	-	-	-	-	-	-	-	17	6	21	5	38	11
Børnekopper.....	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	3	-
Skarlagensfeber.....	917	26	748	18	268	10	110	-	92	6	100	1	3145	83
Mæslinger.....	111	2	65	1	749	5	1929	30	41	-	75	-	5443	76
Difteri (croup).....	93	16	55	6	211	46	478	40	478	31	996	57	2783	243
Blodgang.....	4	-	9	-	3	-	-	-	11	-	3	1	53	1
Barsefeber.....	21	5	13	8	17	9	21	7	15	8	15	2	168	66
Pyæmi, septhæmi.....	39	3	34	5	48	5	32	10	45	6	38	4	390	60
Rosen.....	139	3	156	5	169	1	151	5	104	2	186	15	1652	53
Røde hunde.....	44	-	14	-	31	-	24	-	140	-	5	-	596	-
Vandkopper.....	133	1	157	-	208	-	238	-	166	-	273	-	1876	1
Kusma.....	1412	1	163	-	30	-	6	-	26	-	138	-	1974	1
Kikhoste.....	1407	58	453	16	1120	26	260	14	90	4	1562	28	7272	238
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	6234	173	5499	106	6544	131	6126	121	6338	114	5890	139	60658	1321
Influenta.....	1665	25	1777	14	869	5	744	2	2002	15	1233	4	14998	126
Lungebetændelse.....	781	108	645	84	922	112	869	122	946	120	957	115	9086	1164
Pleurit.....	364	6	280	5	320	6	309	7	318	3	379	9	3100	75
Gigtfeber.....	387	6	303	2	435	6	285	8	329	4	336	3	3475	52
Koldfeber.....	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	16	-
Akut diarré (kolerine).....	2042	54	3542	119	1634	27	2134	73	2141	39	1988	37	24122	609
Skjorbuk.....	-	-	4	-	-	-	2	1	-	-	1	1	17	2
Beri-beri.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Pemfigus hos nyfødte.....	12	4	-	-	2	-	7	2	-	-	7	3	61	25
Tilsammen	15938	508	13989	400	13617	390	13768	446	13320	360	14256	433	141481	4284

Epidemiske sygdomme og dødsfald i Buskerud amt 1871—1905.

14

Tabel 8.	Tiaaret 1871—1880.		Femaaret 1881—1885.		Tiaaret 1886—1895.		1896.		1897.		1898.		1899.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eksantematisk tyfus.....	9	3	2	2	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidefeber.....	2725	271	594	80	986	103	38	2	28	3	58	5	30	4
Cerebrospinalmeningit.....	6	4	9	4	27	6	-	-	-	-	-	-	2	1
Akut poliomyelit.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Børnekopper.....	247	16	44	8	11	1	-	-	-	-	1	-	-	-
Skarlagensfeber.....	2932	396	1427	70	4410	225	218	8	163	9	187	7	304	6
Mæslinger.....	2931	76	1726	50	5284	162	95	1	183	11	1354	17	312	9
Difteri (croup).....	675	203	817	221	3403	883	78	12	63	9	100	27	84	26
Blodgang.....	120	7	26	-	78	4	4	-	1	-	4	-	26	1
Barselfeber.....	601	123	171	37	256	63	18	1	15	-	21	8	19	5
Pyæmi, septhæmi.....	-	-	-	-	-	-	17	8	19	4	23	12	15	8
Rosen.....	2263	43	858	21	1672	37	145	6	146	2	183	3	148	5
Røde hunde.....	169	-	216	-	451	-	28	-	35	-	108	-	24	-
Vandkopper.....	940	-	408	-	1520	-	138	-	100	-	105	-	188	-
Kusma.....	696	2	493	-	899	-	38	-	21	-	16	-	12	-
Kikhoste.....	3559	200	1580	88	4929	142	613	21	376	17	920	32	454	10
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	27959	500	18699	262	38105	592	4060	77	3421	53	4722	109	4539	80
Influenta.....	-	-	-	-	15248	184	1363	5 ¹⁾	2117	8	1926	11	3049	31
Lungebetændelse.....	4683	730	3204	547	5933	890	588	47	417	40	849	82	1045	120
Pleurit.....	774	36	671	29	1408	46	191	4	343	6	222	10	287	6
Gigtfeber.....	1355	44	856	19	2422	38	218	6	240	3	239	6	271	2
Koldfeber.....	159	-	20	-	19	-	-	-	-	-	1	-	1	-
Akut diarré (kolerine).....	12819	318	6767	136	17754	513	2126	53	1990	61	1628	40	3415	157
Skjærbuk.....	31	1	17	1	22	-	4	-	3	-	1	1	1	1
Beri-beri.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus hos nyfødte.....	-	-	-	-	-	-	14	3	4	1	3	1	6	-
Tilsammen	65353	2973	39008	1575	114594	3890	9994	254	9685	227	12671	371	14232	472

1905.

Tabel 8 (forts.).	1900.		1901.		1902.		1903.		1904.		1905.		Tiaaret 1896—1905.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eksantematisk tyfus.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidefeber.....	31	2	15	-	9	2	52	7	23	2	19	1	303	28
Cerebrospinalmeningit.....	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	3	2	7	4
Akut poliomyelit.....	-	-	-	-	-	-	-	-	7	4	30	3	37	7
Børnekopper.....	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-	6	-
Skarlagensefeber.....	651	10	560	14	499	9	359	4	187	8	137	3	3265	78
Mæslinger.....	365	2	259	5	492	9	1478	16	93	-	127	1	4758	71
Difteri (croup).....	50	9	48	2	98	9	93	7	66	5	159	17	839	123
Blodgang.....	2	-	2	-	2	-	2	-	-	-	1	-	44	1
Barselsefeber.....	17	3	12	4	14	7	9	4	14	4	10	1	149	37
Pyæmi, septhæmi.....	14	2	22	3	8	2	24	7	28	6	27	10	197	62
Rosen.....	173	2	168	6	197	4	210	7	124	2	164	3	1658	40
Røde hunde.....	20	-	21	-	56	-	123	-	18	-	7	-	440	-
Vandkopper.....	89	-	108	-	319	-	99	-	145	-	185	-	1476	-
Kusma.....	606	-	188	-	27	-	14	-	43	-	165	-	1130	-
Kikhoste.....	280	4	1223	25	959	21	105	6	35	1	2579	53	7544	190
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	4799	58	4491	77	4680	72	4700	65	5951	64	5781	66	47144	721
Influenta.....	2676	14	1845	17	811	5	999	6	2324	11	1162	6	18272	114
Lungebetændelse.....	576	74	437	55	545	64	645	82	1020	85	940	117	7062	766
Pleurit.....	264	4	295	4	276	4	337	7	344	11	303	6	2862	62
Gigtfeber.....	235	6	285	2	323	10	267	5	235	3	280	5	2593	48
Koldfeber.....	1	-	3	-	2	-	-	-	1	-	1	-	10	-
Akut diarré (kolerine).....	1758	36	3597	115	1486	26	2771	41	2614	70	1939	25	23324	624
Skjorbuk.....	6	4	-	-	3	-	2	2	2	-	6	2	28	10
Beri-beri.....	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-
Pemfigus hos nyfødte.....	4	-	12	-	10	1	3	-	7	-	8	1	71	7
Tilsammen	12619	230	13592	329	10816	245	12292	266	13284	277	14035	322	123220	2993

Epidemiske sygdomme og dødsfald i Jarlsberg og Larvik amt 1871—1905.

16

Tabel 9.	Tiaaret 1871—1880.		Femaaret 1881—1885.		Tiaaret 1886—1895.		1896.		1897.		1898.		1899.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidefeber	1276	174	315	39	488	52	38	2	35	4	9	3	67	18
Cerebrospinalmeningit	2	1	1	1	7	3	-	-	2	2	1	-	6	4
Børnekopper	162	16	46	5	6	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	2039	303	1117	64	3717	150	175	11	111	2	138	1	261	4
Mæslinger	1257	41	1784	21	5132	97	101	2	328	3	795	14	1253	28
Difteri (croup)	1560	373	716	172	2025	472	85	11	20	2	30	4	44	10
Blodgang	26	2	8	-	38	-	4	1	1	-	-	-	1	1
Barselfeber	380	97	178	41	202	63	20	11	8	2	13	4	17	9
Pyæmi, septhæmi	-	-	-	-	-	-	9	1	20	5	11	-	22	8
Rosen	1232	38	621	16	1593	39	125	3	121	1	101	2	179	9
Røde hunde	466	-	168	-	492	-	30	-	1	-	33 ¹	-	48	-
Vandkopper	709	-	565	-	1693	-	188	-	41	-	73	-	141	-
Kusma	462	-	968	-	850	-	25	-	3	-	1	-	19	-
Kikhoste	1951	75	2196	95	4978	137	486	7	514	10	518	5	391	17
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	26600	284 ¹⁾	19732	157 ²⁾	51605	373	4145	75	4559	58	3837	77	4264	85
Influenza	-	-	-	-	14295	101	273	5 ³⁾	2457	18	570	3 ⁴⁾	2195	8
Lungebetændelse	4351	657	3650	529	7264	1058	388	50	441	50	402	68	750	131
Pleurit	743	25	512	21	1376	35	198	4	146	4	149	4	200	9
Gigtfeber	1162	44	831	9	2123	31	181	2	223	6	148	3	178	6
Koldfeber	264	-	60	1	156	-	6	-	11	1	14	-	7	-
Akut diarré (kolerine)	9684	242	7042	140	17266	335	2203	74	1835	48	1162	33	2742	107
Skjorbuk	42	1	6	-	7	7	-	-	-	-	-	-	-	-
Beri-beri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos nyfødte)	-	-	-	-	-	-	7	2	6	1	8	2	-	-
Tilsammen	54368	2373	40516	1321	115313	2953	8689	261	10883	217	8311	223	12785	454

1905.

1) Haver angivet 282. 2) Haver angivet 285. 3) Haver angivet 287. 4) Haver angivet 287.

Tabel 9 (forts.).

	1900.		1901.		1902.		1903.		1904.		1905.		Tiaaret 1896—1905.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidfeber	27	2	35	5	18	4	11	3	9	1	31	3	300	45
Cerebrospinalmeningit	-	-	1	-	9	9	-	-	-	-	2	-	21	15
Børnekopper	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	6	-
Skarlagensfeber	312	7	778	20	575	18	608	26	84	1	49	-	3091	90
Mæslinger	100	2	10	-	58	1	1345	11	40	-	231	5	4261	66
Difteri (croup)	59	19	39	8	144	10	45	6	19	6	119	17	604	87
Blodgang	6	-	10	4	1	-	1	-	3	-	4	-	31	6
Barselfeber	7	5	4	3	8	4	7	5	7	2	5	3	96	48
Pyæmi, septhæmi	11	4	9	6	26	4	22	4	13	5	12	4	155	41
Rosen	74	5	101	5	126	3	83	5	74	1	97	5	1081	39
Røde hunde	12	-	30	-	29	-	82	-	47	-	13	-	623	-
Vandkopper	101	-	111	-	168	-	113	-	87	-	101	-	1124	-
Kusma	424	-	272	-	13	-	22	-	38	-	16	-	833	-
Kikhoste	463	8	767	41	266	8	195	8	23	1	573	14	4196	119
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	3594	61	3198	77	3445	71	3763	65	4103	48	3893	84	38801	701
Influenza	2010	20	729	8	300	4	611	6	782	5	812	11	10739	88
Lungebetændelse	482	94	264	56	312	54	385	66	377	49	547	91	4348	709
Pleurit	179	9	166	10	164	4	212	9	178	5	192	8	1784	66
Gigtfeber	109	4	101	8	184	3	122	2	92	3	143	-	1481	37
Koldfeber	1	-	6	2	19	-	9	-	5	-	3	-	81	3
Akut diarré (kolerine)	1267	27	2162	74	1493	14	1906	28	1961	40	1249	15	17980	460
Skjorbuk	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-
Beri-beri	-	-	1	-	1	1	-	-	-	-	1	-	3	1
Pemfigus (hos nyfødte)	3	-	5	4	-	-	1	-	4	3	2	1	36	13
Tilsammen	9241	261	8819	331	7363	212	9544	244	7946	170	8095	261	91676	2634

1905.

17

Epidemiske sygdomme og dødsfald i Hedemarkens amt 1871—1905.

Tabel 10.	Tiaaret 1871—1880.		Femaaret 1881—1885.		Tiaaret 1886—1895.		1896.		1897.		1898.		1899.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eksantematisk tyfus	31	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidefeber	2030	221	328	46	143	22	7	2	9	2	16	1	10	2
Cerebrospinalmeningit	25	13	9	6	39	15	3	-	1	-	-	-	3	2
Akut poliomyelit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Børnekopper	83	2	7	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	3264	422	2148	171	3383	152	71	1	69	1	125	2	339	13
Mæslinger	1149	45	1365	39	2633	46	119	-	19	-	372	4	809	15
Difteri (croup)	492	68	510	172	7136	1591	93	9	44	5	30	9	85	18
Blodgang	947	72	148	7	148	18	4	-	18	4	8	1	4	-
Barsefeber	525	121	225	43	396	73	24	8	11	5	37	3	19	5
Pyæmi, sephæmi	-	-	-	-	-	-	35	12	22	2	18	10	12	11
Rosen	1203	40	566	21	1544	36	120	4	138	4	124	8	132	7
Røde hunde	96	-	134	-	333	-	17	-	17	-	43	-	6	-
Vandkopper	271	-	205	1	601	-	90	-	39	-	44	-	24	-
Kusma	223	-	226	-	627	-	112	-	24	-	7	-	66	-
Kikhoste	1562	59	1430	58	3348	107	832	27	958	29	138	1	216	9
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	18148	272	12830	158 ¹⁾	37366	473	3701	64	3037	63	3133	58	3375	90
Influenza	-	-	-	-	11433	181	732	12	947	8	958	8	1843	18
Lungebetændelse	6489	892	3811	458	8692	1304	487	77	556	63	716	93	951	108
Pleurit	1069	46	736	36	1640	56	210	9	207	10	267	4	248	6
Gigtfeber	1524	50	792	23	2134	44	211	5	221	3	299	11	242	5
Koldfeber	22	-	5	-	16	-	2	-	-	-	2	-	1	-
Akut diarré (kolerine)	6762	161	3741	78	12233	369	1808	72	1413	52	822	27	2009	118
Skjærbuk	203	1	60	-	51	2	4	-	3	-	1	-	1	1
Pemfigus hos nyfødte	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	3	-	7	1
Tilsammen	46118	2487	29276	1317	93897	4489	8684	303	7753	251	7163	240	10402	429

¹⁾ Dødsfaldene 1871—1880.

Tabel 10 (forts.)	1900.		1901.		1902.		1903.		1904.		1905.		Tiaaret 1896—1905.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eksantematisk tyfus	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidefeber	59	7	27	1	10	4	12	1	9	1	5	1	164	22
Cerebrospinalmeningit	7	4	6	-	4	-	7	1	-	-	6	5	37	12
Akut poliomyelit	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	36	5	41	5
Børnekopper	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	1122	47	433	13	297	12	222	6	189	3	271	6	3138	104
Mæslinger	139	4	115	2	38	-	553	6	50	1	192	2	2406	34
Difteri (croup)	44	8	56	12	53	14	53	5	53	13	94	18	605	111
Blodgang	28	9	21	-	6	2	5	1	4	-	2	-	100	16
Barselfeber	29	6	24	3	21	5	13	6	16	5	25	3	219	49
Pyæmi, septhæmi	15	7	19	10	21	7	41	8	18	6	18	7	219	80
Røsen	115	5	110	3	144	1	120	4	111	2	188	2	1302	40
Røde hunde	12	-	3	-	4	-	17	-	2	-	2	-	123	-
Vandkopper	115	-	74	-	92	-	90	-	51	-	85	-	704	-
Kusma	272	1	91	-	31	-	7	-	15	-	180	-	805	1
Kikhoste	540	9	559	26	459	13	224	8	45	1	314	12	4285	135
Akute katarer i aandedrætsorganerne	2848	89	3825	107	3591	64	3606	74	3950	67	3528	62	34594	738
Influenta	1535	15	1110	3	509	1	504	7	1652	8	779	6	10569	86
Lungebetændelse	715	90	556	64	620	78	827	120	948	106	837	103	7213	902
Pleurit	260	5	257	5	264	10	252	6	285	7	299	7	2549	69
Gigtfeber	250	2	208	1	321	4	305	2	225	4	312	4	2594	41
Koldfeber	-	-	1	1	4	1	1	-	1	-	1	-	13	2
Akut diarré (kolerine)	963	44	1998	75	1055	31	1225	45	1247	26	1175	25	13712	515
Skjærbuk	2	2	2	1	1	1	1	-	-	-	-	-	15	5
Pemfigus hos nyfødte	3	-	4	3	11	3	2	-	-	-	-	-	32	8
Tilsammen	9071	353	9499	330	7556	251	8087	300	8873	250	8349	268	85439	2975

Epidemiske sygdomme og dødsfald i Kristians amt 1871—1905.

20

Tabel 11.	Tiaaret 1871—1880.		Femaaret 1881—1885.		Tiaaret 1886—1895.		1896.		1897.		1898.		1899.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eksantematisk tyfus	114	15	18	2	46	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidefeber	998	103	234	27	454	38	15	-	13	2	11	2	55	10
Cerebrospinalmeningit	5	1	7	3	33	16	1	1	-	-	-	-	8	4
Akut poliomyelit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Børnekopper	29	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	3529	477	692	69	4442	226	116	3	74	4	115	3	76	2
Mæslinger	709	24	1408	82	1429	50	34	-	11	-	1039	20	319	10
Difteri (croup)	640	74	501	136	3264	789	47	5	126	28	50	9	50	17
Blodgang	193	-	86	12	169	12	21	-	13	-	2	-	13	1
Barselfeber	303	59	146	35	262	52	16	6	26	7	20	3	22	9
Pyæmi, septhæmi	-	-	-	-	-	-	31	9	23	6	33	6	51	11
Rosen	955	18	451	5	1093	24	105	-	109	6	102	3	178	7
Røde hunde	81	-	297	-	85	-	7	-	9	-	8	-	24	-
Vandkopper	381	-	152	-	420	-	94	-	123	-	76	-	69	-
Kusma	362	-	202	-	461	-	20	-	2	-	1	-	13	-
Kikhoste	1434	97	1032	62	1794	78	924	38	372	11	111	5	98	5
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	11654	165	7078	111 ¹⁾	22743	319	2567	68	2100	52	1940	81	2195	96
Influenta	-	-	-	-	6609	94	627	3 ²⁾	831	3	795	8	1223	16
Lungebetændelse	5853	675	3449	411	6897	946	628	73	466	58	572	66	574	67
Pleurit	786	56	467	28	1201	37	144	5	141	3	109	2	124	2
Gigtfeber	1618	49	847	17	2046	31	191	4	218	4	191	7	233	4
Koldfeber	11	1	2	-	6	-	1	-	1	-	-	-	2	-
Akut diarré (kolerine)	3783	101	1805	44	6963	131	1320	29	1458	30	716	13	1496	55
Skjærbuk	134	15	40	2	46	2	-	-	1	-	2	-	1	-
Pemfigus hos nyfødte	-	-	-	-	-	-	3	-	4	1	4	1	17	2
Tilsammen	33572	1930	18914	1046	60463	2849	6912	244	6121	215	5897	229	6841	318

1) Derav angina 5507. 2) Derav «Ramlesyke» 80.

1905.

Tabel 11 (forts.).	1900.		1901.		1902.		1903.		1904.		1905.		Tiaaret 1896—1905.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eksantematisk tyfus	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoïdfeber	31	6	43	8	14	-	22	1	15	1	31	3	250	33
Cerebrospinalmeningit	8	2	-	-	-	-	1	1	1	-	3	-	22	8
Akut poliomyelit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	31	4	31	4
Børnekopper	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	66	1	160	2	485	9	287	10	131	9	109	-	1619	43
Mæslinger	87	1	1	-	23	-	544	6	55	-	80	-	2193	37
Difteri (croup)	29	5	170	6	103	5	50	5	37	3	164	15	826	98
Blodgang	4	-	16	-	6	1	2	1	2	-	-	-	79	3
Barselfeber	16	5	10	3	18	3	13	6	12	2	11	5	164	49
Pyæmi, septhæmi	50	9	43	4	24	9	36	9	35	4	23	6	349	73
Rosen	142	3	102	4	97	2	88	6	125	5	111	2	1159	38
Røde hunde	13	-	58	-	35	-	3	-	9	-	-	-	166	-
Vandkopper	69	-	52	-	112	-	106	-	78	-	79	-	858	-
Kusma	171	-	110	-	14	-	21	-	19	-	37	-	408	-
Kikhoste	292	22	339	14	557	12	432	15	92	-	300	16	3517	138
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	2104	78	2123	76	2018	75	2406	55	2479	48	2543	55	22475	684
Influenta	1288	17	558	6	222	1	435	2	1092	7	959	9	8030	72
Lungebetændelse	530	68	398	55	472	60	469	59	705	79	767	87	5581	672
Pleurit	192	3	157	6	137	3	184	4	181	11	225	7	1594	46
Gigtfeber	208	4	228	4	226	5	212	2	163	3	235	4	2105	41
Koldfeber	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	6	-
Akut diarré (kolerine)	1018	29	1418	63	592	15	931	21	843	21	692	13	10484	289
Skjorbuk	1	-	-	-	1	-	3	-	1	-	2	1	12	1
Pemfigus hos nyfødte	3	-	12	3	3	-	6	-	5	-	2	-	59	7
Tilsammen	6323	253	5998	254	5159	200	6251	203	6081	193	6404	227	61987	2336

Epidemiske sygdomme og dødsfald i Bratsberg amt 1871—1905.

22

Tabel 12.	Tiaaret 1871—1880.		Femaaret 1881—1885.		Tiaaret 1886—1895.		1896.		1897.		1898.		1899.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eksantematisk tyfus.....	3	-	1	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Tyfoidefeber.....	786	94	147	23	221	34	7	1	2	-	14	1	9	2
Cerebrospinalmeningit.....	-	-	-	-	5	2	-	-	-	-	-	-	1	-
Akut poliomyelit.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Børnekopper.....	145	18	2	-	11	-	-	-	-	-	4	1	-	-
Skarlagensfeber.....	3607	348	268	11	3007	166	499	12	232	3	439	5	616	14
Mæslinger.....	2315	28	1281	12	3175	48	705	16	151	9	98	1	1475	14
Difteri (croup).....	459	111	801	201	1997	414	28	6	18	1	24	2	39	4
Blodgang.....	475	20	124	4	15	1	1	-	10	-	-	-	2	-
Barselfeber.....	370	115	95	40	212	69	13	3	7	5	7	-	13	6
Pyæmi, septhæmi.....	-	-	-	-	-	-	11	3	7	1	17	7	39	9
Rosen.....	1229	20	502	10	870	24	76	4	58	2	87	3	182	8
Røde hunde.....	231	-	515	-	274	-	101	-	-	-	10	-	5	-
Vandkopper.....	760	-	523	-	781	-	105	-	54	-	80	-	110	-
Kusma.....	460	-	792	-	606	-	186	-	38	-	2	-	10	-
Kikhoste.....	2756	145	1322	51	3222	150	182	8	365	18	492	20	30	1
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	22546	305 ¹⁾	16193	160 ²⁾	32156	358	2464	52	2387	58	2356	45	2726	71
Influenta.....	-	-	-	-	8565	118	997	- ³⁾	1302	8	388	4	2084	35
Lungebetændelse.....	4109	707	2878	472	5520	778	615	77	405	65	349	57	608	114
Pleurit.....	944	43	519	24	1145	41	209	3	127	7	113	4	161	4
Gigtfeber.....	1054	42	474	17	1338	30	107	3	111	3	119	3	161	3
Koldfeber.....	67	2	25	-	41	-	1	-	1	-	2	-	1	-
Akut diarré (kolerine).....	8786	219	6099	106	12192	324	1497	41	1108	22	755	22	1953	62
Skjorbuk.....	471	5	162	1	55	3	-	-	5	-	3	1	1	-
Beri-beri.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos nyfødte).....	-	-	-	-	-	-	14	5	3	-	10	3	2	-
Tilsammen	51513	2222	32723	1132	75408	2560	7819	235	6391	202	5369	179	10228	347

¹⁾ Herav anvina 1681 ²⁾ Herav anvina 8022 ³⁾ Herav «Ramlesyke» 22

1905.

Tabel 12 (forts.).		1900.		1901.		1902.		1903.		1904.		1905.		Tiaaret 1896—1905.	
		Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eksantematisk tyfus.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Tyfoidefeber.....	19	3	6	-	2	-	-	-	-	13	4	11	1	83	12
Cerebrospinalmeningit.....	2	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	1	-	5	1
Akut poliomyelit.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	3	-
Børnekopper.....	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	3	-	9	1
Skarlagensfeber.....	288	5	379	7	398	3	272	6	152	2	211	7	3486	64	
Mæslinger.....	240	2	18	-	54	1	1078	18	340	5	9	-	4168	66	
Difteri (croup).....	50	3	22	3	33	3	54	4	37	3	63	6	368	35	
Blodgang.....	8	-	17	4	1	-	1	-	1	-	-	-	41	4	
Barselfeber.....	6	3	6	4	17	2	9	3	11	5	6	-	95	31	
Pyæmi, septhæmi.....	25	9	20	4	26	5	25	5	8	1	16	5	194	49	
Rosen.....	105	1	56	3	74	8	92	7	56	1	81	2	867	39	
Røde hunde.....	28	-	9	-	55	-	381	-	17	-	6	-	612	-	
Vandkopper.....	116	-	79	-	139	-	92	-	70	-	41	-	886	-	
Kusma.....	76	-	287	-	248	-	74	-	9	-	12	-	942	-	
Kikhoste.....	126	1	1212	35	260	4	248	9	62	1	543	6	3520	103	
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	2970	64	2992	103	2731	57	3235	79	2428	56	2227	66	26516	651	
Influenza.....	682	7	1189	10	422	3	539	5	844	9	1397	9	9844	90	
Lungebetændelse.....	769	125	522	94	483	58	433	49	347	52	356	53	4887	744	
Pleurit.....	154	2	108	5	144	1	141	2	120	2	148	6	1425	36	
Gigtfeber.....	137	3	118	5	208	2	161	6	109	-	188	1	1419	29	
Koldfeber.....	1	-	2	-	3	-	-	-	2	-	-	-	13	-	
Akut diarré (kolerine).....	1353	37	1992	73	836	19	977	34	1361	26	1135	23	12967	359	
Skjorbuk.....	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	10	1	
Beri-beri.....	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	
Pemfigus (hos nyfødte).....	1	-	4	1	-	-	1	1	2	1	4	3	41	14	
Tilsammen	7156	265	9038	351	6138	166	7814	229	5989	168	6461	188	72403	2330	

Epidemiske sygdomme og dødsfald i Nedenes amt 1871—1905.

24

Tabel 13.	Tiaaret 1871—1880.		Femaaret 1881—1885.		Tiaaret 1886—1895.		1896.		1897.		1898.		1899.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eksantematisk tyfus	3	-	1	-	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidefeber	1081	104	278	31	213	40	17	3	14	4	17	3	13	3
Cerebrospinalmeningit	-	-	2	2	15	7	-	-	-	-	-	-	1	-
Akut poliomyelit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Børnekopper	84	5	26	3	17	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	3095	353	1107	96	1705	109	505	26	133	9	236	6	148	2
Mæslinger	2262	60	1284	23	2640	61	651	6	649	23	32	1	40	-
Difteri (croup)	592	151	623	152	2349	485	110	17	70	11	30	2	27	5
Blodgang	65	14	24	-	39	5	1	-	4	-	1	-	-	-
Barselfeber	329	86	76	24	160	47	15	6	13	-	8	-	16	7
Pyæmi, septhæmi	-	-	-	-	-	-	36	10	31	6	23	5	55	7
Rosen	1298	31	498	6	979	25	81	2	73	2	93	1	165	4
Røde hunde	215	-	67	-	543	-	48	-	36	-	1	-	29	-
Vandkopper	534	-	267	-	648	-	94	-	43	-	101	-	56	-
Kusma	260	-	507	-	404	-	53	-	152	-	21	-	12	-
Kikhoste	2584	170	1393	70	3324	132	147	25	160	18	355	11	281	14
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	20838	273	12803	164	31360	270	2414	62	2786	76	2620	66	1932	63
Influenta	-	-	-	-	8340	110	541	3	988	17	1187	21	1751	26
Bamlesyke	-	-	-	-	-	-	-	-	225	-	3	-	-	-
Lungebetændelse	3358	601	1962	255	3305	639	317	46	516	88	486	81	376	67
Pleurit	882	43	542	11	1392	55	201	6	241	6	182	3	191	2
Gigtfeber	1051	27	541	13	1653	30	188	4	156	4	164	2	179	2
Koldfeber	270	-	120	-	159	7	18	-	22	1	16	1	21	1
Akut diarré (kolerine)	6458	148	4126	65	9427	217	1037	19	982	4	747	3	948	9
Skjorbuk	88	1	17	1	46	2	2	-	2	-	2	-	3	-
Beri-beri	-	-	-	-	-	-	-	-	4	2	5	5	9	1
Pemfigus hos nyfødte	-	-	-	-	-	-	7	-	6	1	3	1	2	1
Tilsammen	45347	2067	26264	916	68721	2243	6473	235	7306	272	6330	212	6255	214

1905.

Tabel 13 (forts.).	1900.		1901.		1902.		1903.		1904.		1905.		Tiaaret 1896—1905.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eksantematisk tyfus	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidefeber	14	6	11	2	2	-	17	3	12	3	1	-	118	27
Cerebrospinalmeningit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	-
Akut poliomyelit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	2	1
Børnekopper	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	133	4	283	11	267	7	135	5	34	-	94	1	1968	71
Mæslinger	73	4	6	-	12	-	1367	12	364	10	11	-	3205	56
Difteri (croup)	53	4	35	2	13	2	71	3	20	1	51	7	480	54
Blodgang	5	-	8	2	4	-	3	-	4	-	12	1	42	3
Barselfeber	20	7	12	7	8	2	10	4	9	3	8	2	119	38
Pyæmi, septhæmi	15	7	41	10	34	5	42	6	41	4	34	3	352	63
Rosen	82	4	62	1	75	2	94	-	78	4	79	2	882	22
Røde hunde	5	-	4	-	113	-	197	-	1	-	6	-	440	-
Vandkopper	69	-	69	-	65	-	42	-	64	-	89	-	692	-
Kusma	172	-	42	-	16	-	4	-	6	-	8	-	486	-
Kikhoste	161	5	452	28	353	8	252	24	92	4	79	6	2332	143
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	2185	58	1803	50	2092	57	2296	64	2515	47	2605	50	23248	593
Influenza	1621	20	1002	13	782	7	1375	8	907	11	1757	11	12136	137
Bamlesyke	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lungebetændelse	285	46	211	49	328	61	410	56	465	53	532	100	3926	647
Pleurit	187	2	185	2	156	1	172	3	172	2	197	3	1884	30
Gigtfeber	178	7	152	6	173	3	211	2	169	1	221	5	1791	36
Koldfeber	21	-	17	-	19	-	19	1	12	2	8	-	173	6
Akut diarré (kolerine)	691	7	1027	44	569	11	763	9	941	9	587	9	8282	124
Skjorbuk	2	-	2	1	-	-	1	-	-	-	-	-	14	1
Beri-beri	4	-	1	-	4	1	1	-	9	1	1	1	38	11
Pemfigus hos nyfødte	6	2	3	-	5	3	-	-	-	-	1	-	33	8
Tilsammen	5982	183	5428	228	5090	170	7482	200	5915	155	6384	202	62645	2071

1905.

Epidemiske sygdomme og dødsfald i Lister og Mandals amt 1871—1905.

26

Tabel 14.	Tiaaret 1871—1880.		Femaaret 1881—1885.		Tiaaret 1886—1895.		1896.		1897.		1898.		1899.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eksantematisk tyfus.....	68	16	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidfeber.....	1222	163	298	48	297	49	22	4	21	8	14	1	20	3
Cerebrospinalmeningit.....	1	1	2	2	7	2	1	-	3	2	-	-	1	1
Børnekopper.....	213	31	159	21	14	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber.....	2946	357	481	36	1696	72	84	1	74	3	40	1	179	5
Mæslinger.....	1941	75	930	25	2237	71	117	-	152	1	84	1	339	9
Difteri (croup).....	548	135	504	180	2136	430	115	18	30	5	6	1	6	2
Blodgang.....	68	2	24	1	21	4	-	-	2	-	-	-	2	-
Barselfeber.....	314	54	82	23	131	51	3	2	8	3	7	4	13	6
Pyæmi, septhæmi.....	-	-	-	-	-	-	9	3	5	1	4	2	9	8
Rosen.....	867	18	483	7	732	16	54	2	52	-	71	1	51	5
Røde hunde.....	456	-	106	-	338	-	8	-	77	-	23	-	12	-
Vandkopper.....	648	-	410	-	669	1	41	-	48	-	55	-	53	-
Kusma.....	293	-	429	-	405	-	77	1	6	-	51	-	1	-
Kikhoste.....	2448	159	1071	70	2480	193	355	30	28	5	83	7	195	17
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	19227	249 ¹⁾	15248	140 ²⁾	27997	390	1925	56	1724	46	1676	55	1592	52
Influenza.....	-	-	-	-	6082	101	216	5	375	22	558	19	694	12
Lungebetændelse.....	3100	481	1446	253	3106	673	373	72	303	75	275	45	207	42
Pleurit.....	552	30	445	22	933	46	120	3	79	5	74	2	93	4
Gigtfeber.....	1253	29	802	9	1428	18	103	4	85	3	79	5	94	3
Koldfeber.....	149	1	69	-	62	-	12	-	8	1	6	-	10	-
Akut diarré (kolerine).....	6104	185	5153	85	9898	274	1000	25	786	18	647	2	979	36
Asiatisk kolera.....	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjærbuk.....	40	2	10	3	12	1	2	1	1	-	-	-	-	-
Beri-beri.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Pemfigus hos nyfødte.....	-	-	-	-	-	-	8	1	6	2	6	2	1	-
Tilsammen	42458	1988	28155	925	60773	2395	4645	228	3873	200	3760	148	4551	205

1) Herav angives 824. 2) Herav angives 7787. 3) Herav «Bamlesyke» 7.

1905.

Tabel 14 (forts.).	1900.		1901.		1902.		1903.		1904.		1905.		Tiaaret 1896—1905.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eksantematisk tyfus	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoldfeber	9	2	36	8	9	2	11	3	42	4	41	7	225	42
Cerebrospinalmeningit	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	2	-	8	4
Børnekopper	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	145	3	117	2	164	5	221	9	160	5	145	10	1329	44
Mæslinger	11	-	14	-	5	1	778	29	498	13	15	-	2013	44
Difteri (croup)	26	5	19	1	14	4	48	9	10	1	121	5	395	51
Blodgang	-	-	3	1	11	10	1	-	5	2	1	-	25	13
Barselfeber	9	3	6	3	7	2	5	3	9	2	8	1	75	29
Pyæmi, septhæmi	11	7	14	1	6	3	7	-	5	2	5	3	75	30
Rosen	107	4	55	5	37	1	38	1	34	2	49	4	548	25
Røde hunde	2	-	11	-	111	-	48	-	13	-	18	-	323	-
Vandkopper	12	-	44	-	85	-	68	-	17	-	51	-	474	-
Kusma	75	-	75	-	115	-	54	-	2	-	3	-	459	1
Kikhoste	328	35	45	8	309	27	145	5	33	7	33	3	1554	144
Akute katarr i aandedrætsorganerne	1971	66	1961	41	1596	44	1507	44	2157	47	2069	42	18178	493
Influenza	893	19	318	12	296	9	574	7	386	3	1067	12	5277	120
Lungebetændelse	219	51	217	53	239	63	224	31	199	50	204	50	2460	532
Pleurit	88	3	78	1	88	-	109	4	111	6	104	4	944	32
Gigtfeber	103	3	80	4	112	8	83	2	69	1	80	2	888	35
Koldfeber	2	-	7	-	3	-	3	-	-	-	1	-	51	1
Akut diarré (kolerine)	772	14	1075	32	570	10	863	13	673	4	686	12	8051	166
Asiatisk kolera	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjærbuk	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	5	2
Beri-beri	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	3	-
Pemfigus hos nyfødte	3	1	1	1	3	2	2	2	1	-	-	-	31	11
Tilsammen	4787	217	4176	173	3781	192	4690	152	4425	149	4703	155	43391	1819

Epidemiske sygdomme og dødsfald i Stavanger amt 1871—1905.

28

Tabel 15.	Tiaaret 1871—1880.		Femaaret 1881—1885.		Tiaaret 1886—1895.		1896.		1897.		1898.		1899.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eksantematisk tyfus.....	95	9	29	4	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidefeber.....	1924	293	585	83	899	142	81	14	30	6	65	12	48	8
Febris recurrens.....	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Cerebrospinalmeningit.....	13	9	15	11	9	5	1	1	-	-	-	-	4	2
Akut poliomyelitis.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Børnekopper.....	245	33	108	13	169	16	-	-	12	1	-	-	-	-
Skarlagensfeber.....	6054	1037	2020	164	2114	79	1001	48	380	23	98	4	61	1
Mæslinger.....	3865	140	1300	24	5188	141	401	7	288	18	4	-	1637	88
Difteri (croup).....	760	125	1477	343	1640	321	219	30	211	27	225	39	341	29
Blodgang.....	167	5	41	4	134	2	5	1	9	2	2	-	5	-
Barselfeber.....	414	121	141	49	209	70	17	8	14	8	8	2	16	7
Pyæmi, sept hæmi.....	-	-	-	-	-	-	52	10	41	6	41	8	33	9
Rosen.....	987	30	551	25	955	30	79	8	63	2	74	5	117	7
Røde hunde.....	411	-	65	-	268	-	291	-	481	-	6	-	4	-
Vandkopper.....	803	-	508	-	1058	-	125	-	101	-	71	-	59	-
Kusma.....	540	-	354	-	927	1	20	-	2	-	3	-	10	-
Kikhoste.....	2329	176	2178	137	3655	233	413	13	474	37	437	18	676	54
Akute katarrher i aandedrætsorganerne	24280	352	14807	182	39396	543	3187	42	4184	108	3542	66	4727	94
Influenza.....	-	-	-	-	8635	96	409	3	713	6	772	7	1313	7
Lungebetændelse.....	4932	721	2218	369	5283	800	603	66	767	114	499	81	499	55
Pleurit.....	878	48	598	26	1755	66	285	8	282	8	277	8	290	7
Gigtfeber.....	1385	77	658	21	1598	36	220	9	313	9	153	3	179	4
Koldfeber.....	125	-	84	-	111	-	19	-	16	-	10	-	9	-
Akut diarré (kolerine).....	10899	263	5006	120	12869	258	1592	29	1427	33	1419	26	1684	17
Beri-beri.....	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-	5	-	3	-
Skjorbuk.....	57	2	22	1	21	1	4	-	4	-	1	-	3	-
Pemfigus hos nyfødte.....	-	-	-	-	-	-	8	1	5	-	4	1	8	1
Tilsammen	61163	3441	32765	1576	86896	2840	9053	298	9818	408	7716	280	11726	390

¹⁾ Herav 9032 angina. ²⁾ Herav 2115 angina. ³⁾ Herav 33 «Bamlesyke».

1905.

Tabel 15 (forts.).	1900.		1901.		1902.		1903.		1904.		1905.		Tiaaret 1896—1905.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eksantematisk tyfus.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidefeber.....	23	7	165	20	34	9	63	8	29	3	17	2	555	89
Febris recurrens.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Cerebrospinalmeningit.....	2	-	15	6	-	-	1	-	-	-	5	2	28	11
Akut poliomyelit.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2	-
Børnekopper.....	-	-	-	-	-	-	16	-	-	-	8	-	36	1
Skarlagensfeber.....	85	4	52	-	61	3	67	3	352	8	1493	51	3650	145
Mæslinger.....	266	32	8	1	827	19	44	4	928	32	1038	26	5441	227
Difteri (croup).....	266	23	144	16	234	20	156	10	136	9	124	7	2056	210
Blodgang.....	6	1	5	2	2	1	2	-	2	-	1	-	39	7
Barselfeber.....	24	11	14	7	10	5	19	7	18	6	8	4	148	65
Pyæmi, septhæmi.....	25	10	26	7	22	12	27	11	22	7	11	5	300	85
Rosen.....	123	-	112	5	115	7	153	9	131	10	108	12	1093	65
Røde hunde.....	2	-	3	-	4	-	6	-	1	-	11	-	809	-
Vandkopper.....	103	-	140	-	123	-	82	-	62	-	56	-	922	-
Kusma.....	7	-	5	-	508	-	172	-	37	-	9	-	773	-
Kikhoste.....	402	29	99	6	600	22	446	22	288	12	502	27	4337	240
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	4848	130	4027	76	4366	90	3812	75	4370	73	4157	88	41220	842
Influenza.....	1608	40	734	9	366	1	1588	13	862	13	970	6	9425	105
Lungebetændelse.....	722	81	527	57	611	62	497	54	558	43	548	62	5831	675
Pleurit.....	264	8	249	5	256	9	221	5	223	5	252	10	2599	73
Gigtfeber.....	196	8	187	4	238	4	206	3	194	12	180	5	2066	61
Koldfeber.....	6	-	6	-	8	-	5	1	11	-	12	-	102	1
Akut diarré (kolerine).....	1512	24	2290	72	1255	30	1687	43	1530	52	1074	27	15470	353
Beri-beri.....	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	7	-	20	-
Skjorbuk.....	-	-	2	-	2	-	2	-	2	1	-	-	20	1
Pemfigus hos nyfødte.....	58	12	20	5	14	1	14	1	8	-	8	1	147	23
Tilsammen	10639	420	8830	298	9656	295	9287	269	9764	286	10601	335	97090	3279

Epidemiske sygdomme og dødsfald i Søndre Bergenhus amt 1871—1905.

30

Tabel 16.	Tiaaret 1871—1880.		Femaaret 1881—1885.		Tiaaret 1886—1895.		1896.		1897.		1898.		1899.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eksantematisk tyfus.....	11	1	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidefeber.....	2936	288	943	91	1539	121	112	11	110	10	154	12	162	23
Cerebrospinalmeningit.....	10	5	12	3	10	3	1	-	3	2	-	-	-	-
Akut poliomyelit.....	9	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Børnekopper.....	12	1	6	-	9	1	-	-	4	1	-	-	-	-
Skarlagensfeber.....	3937	653	3408	418	2477	105	1133	25	789	26	216	6	78	1
Mæslinger.....	503	41	356	14	1199	99	77	4	570	29	117	4	47	-
Difteri (croup).....	538	112	1212	363	2576	588	112	18	120	26	283	52	153	24
Blodgang.....	97	8	24	3	72	8	-	-	9	-	3	-	15	3
Barselfeber.....	197	69	69	25	265	104	16	7	26	10	25	13	26	12
Pyæmi, septhæmi.....	-	-	-	-	-	-	54	5	33	9	32	5	40	13
Rosen.....	387	15	253	8	811	30	42	3	44	3	65	-	52	5
Røde hunde.....	67	-	29	-	110	-	6	-	50	-	-	-	-	-
Vandkopper.....	202	-	108	-	334	-	76	-	43	-	15	-	24	-
Kusma.....	142	-	55	-	206	-	16	-	1	-	6	-	25	-
Kikhoste.....	816	56	503	40	1095	120	38	-	111	6	117	29	51	8
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	4222	99	2203	42	1) 9050	175	838	40	762	50	900	80	764	35
Influenza.....	-	-	-	-	2489	75	179	5	2) 165	5	191	12	337	6
Lungebetændelse.....	2245	430	1327	207	4046	774	345	85	399	116	371	71	256	91
Pleurit.....	442	32	430	18	926	40	82	1	103	14	98	6	112	7
Gigtfeber.....	796	22	438	17	1105	35	105	2	125	6	114	6	82	7
Koldfeber.....	16	-	8	-	21	2	1	1	1	-	1	-	-	-
Akut diarré (kolerine).....	2905	128	1186	37	3821	111	424	13	310	17	381	20	351	42
Skjorbuk.....	15	1	2	-	26	2	1	-	-	-	-	-	1	-
Pemfigus hos nyfødte.....	-	-	-	-	-	-	-	-	4	1	9	1	21	3
Tilsammen	20505	1963	12574	1286	32188	2394	3658	220	3782	331	3098	317	2597	280

1) Herav 1204 angina. 2) Herav 10 «Bamlesyke».

1905.

Tabel 16 (forts.).	1900.		1901.		1902.		1903.		1904.		1905.		Tiaaret 1896—1905.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eksantematisk tyfus.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidefeber.....	241	3	120	14	184	20	138	16	96	9	69	6	1286	124
Cerebrospinalmeningit.....	7	4	12	5	2	1	2	-	-	-	2	1	29	13
Akut poliomyelit.....	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	17	2	19	2
Børnekopper.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	5	1
Skarlagensfeber.....	80	1	163	1	179	-	118	3	181	2	223	4	3160	69
Mæslinger.....	417	28	94	17	57	1	37	2	229	32	89	1	1734	118
Difteri (croup).....	100	12	154	17	357	24	317	16	186	6	190	18	1972	213
Blodgang.....	50	-	47	8	43	-	21	2	4	-	10	-	202	13
Barselfeber.....	28	10	24	12	20	6	15	9	13	3	21	10	214	92
Pyæmi, septhæmi.....	35	9	38	25	21	11	20	6	30	16	16	10	319	109
Rosen.....	84	5	107	1	66	3	57	6	76	7	44	3	637	36
Røde hunde.....	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-	65	-
Vandkopper.....	46	-	45	-	23	-	15	-	23	-	10	-	320	-
Kusma.....	13	-	2	-	77	-	29	-	40	-	5	-	214	-
Kikhoste.....	136	15	212	27	125	28	110	17	86	1	124	10	1110	141
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	1040	58	1023	64	980	53	935	42	1137	87	1206	49	9585	558
Influenta.....	756	43	234	4	150	3	348	7	171	4	305	6	2836	95
Lungebetændelse.....	374	106	541	135	462	128	352	123	429	79	332	76	3861	1010
Pleurit.....	128	1	154	5	121	5	146	5	140	8	164	7	1248	59
Gigtfeber.....	134	5	108	10	98	5	150	7	109	8	128	8	1153	64
Koldfeber.....	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	5	1
Akut diarré (kolerine).....	383	32	526	42	268	21	285	21	434	20	348	12	3710	240
Skjærbuk.....	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	4	-
Pemfigus hos nyfødte.....	12	3	10	1	10	5	23	1	15	1	3	-	107	16
Tilsammen	3966	335	3614	388	3244	314	3118	283	3403	283	3315	223	33795	2974

Epidemiske sygdomme og dødsfald i Bergens by i 1871—1905.

32

Tabel 17.	Tiaaret 1871—1880.		Femaaret 1881—1885.		Tiaaret 1886—1895.		1896.		1897.		1898.		1899.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eksantematisk tyfus	-	-	13	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidefeber	1134	151	430	36	846	93	76	6	106	11	205	24	65	10
Cerebrospinalmeningit	5	5	4	-	7	2	-	-	1	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Børnekopper	41	9	3	1	46	2	12	-	5	1	-	-	-	-
Skarlagensfeber	1917	397	1708	284	1597	37	662	14	274	11	41	2	13	-
Mæslinger	1852	75	1724	65	5911	200	2110	67	692	29	12	-	3	-
Difteri (croup)	462	198	725	281	610	150	28	5	27	9	39	7	63	9
Blodgang	47	8	27	2	15	2	-	-	1	-	9	-	5	-
Barselfeber	159	84	37	31	59	42	6	6	8	5	2	1	6	3
Pyæmi, septhæmi	-	-	-	-	-	-	6	6	12	8	12	9	21	8
Rosen	791	37	343	10	987	30	95	3	153	6	143	5	169	5
Røde hunde	710	-	28	-	335	-	417	-	465	-	12	-	6	-
Vandkopper	918	-	543	-	1662	-	257	-	267	-	286	-	248	-
Kusma	754	2	568	1	1700	-	59	-	30	-	347	-	891	-
Kikhoste	1653	142	1875	119	5593	243	423	23	797	27	800	24	585	18
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	23342	304 ¹⁾	17874	137 ²⁾	49875	451	4077	65	4360	66	3988	50	3571	54
Influenta	-	-	-	-	10006	32	1002	2	762	1	1072	4	1895	8
Lungebetændelse	2446	567	1469	294	5152	756	721	66	616	54	453	53	420	47
Pleurit	713	42	472	11	1721	38	221	2	271	4	253	1	238	5
Gigtfeber	802	30	628	15	1757	25	213	3	355	6	302	4	277	4
Koldfeber	29	-	8	-	44	1	4	-	5	-	8	-	13	-
Akut diarré (kolerine)	9401	374	5995	188	13863	489	1598	47	1799	82	1373	69	1538	85
Asiatisk kolera	13	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjærbuk	22	2	5	1	2	1	-	-	-	-	2	-	-	-
Pemfigus hos nyfødte	-	-	-	-	-	-	-	-	16	2	23	5	21	5
Tilsammen	47211	2435	34479	1476	101699	2594	11987	315	11022	322	9382	258	10048	261

¹⁾ Herav 3495 angina. ²⁾ Herav 12183 angina. ³⁾ Herav 100 «Bamlesyke».

1905.

Tabel 17 (forts.).

	1900.		1901.		1902.		1903.		1904.		1905.		Tiaaret 1896—1905.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eksantematisk tyfus.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidefeber.....	67	8	62	6	61	8	133	8	61	7	49	3	885	91
Cerebrospinalmeningit.....	9	4	6	2	8	3	7	5	1	-	10	2	42	16
Akut poliomyelit.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	3	-
Børnekopper.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	17	1
Skarlagensfeber.....	37	-	65	-	64	2	47	3	122	1	407	11	1732	44
Mæslinger.....	2125	60	495	18	7	-	1202	11	1882	80	1	-	8529	265
Difteri (croup).....	75	7	51	10	321	20	314	23	118	15	205	20	1241	125
Blodgang.....	2	-	2	-	-	-	2	1	2	-	1	-	24	1
Barselfeber.....	7	5	7	3	3	1	4	1	10	5	7	2	60	32
Pyæmi, septhæmi.....	7	7	6	6	13	8	7	5	15	6	11	11	110	74
Rosen.....	124	3	151	5	115	2	140	9	144	6	111	7	1345	51
Røde hunde.....	13	-	9	-	13	-	10	-	9	-	23	-	977	-
Vandkopper.....	259	-	113	-	521	-	206	-	283	-	410	-	2850	-
Kusma.....	21	-	13	-	99	-	392	-	84	-	21	-	1957	-
Kikhoste.....	546	11	1003	23	799	27	510	16	434	10	1237	37	7134	216
Akute katarer i aandedrætsorganerne	4011	86	3773	47	3835	59	4179	66	4201	67	4443	65	40438	625
Influenta.....	2086	8	878	1	324	3	1964	8	528	1	1547	11	12058	47
Lungebetændelse.....	532	108	425	59	437	53	593	68	423	55	426	66	5046	629
Pleurit.....	264	7	228	1	272	5	270	7	275	5	248	10	2540	47
Gigtfeber.....	212	4	198	-	296	5	261	1	236	1	203	2	2553	30
Koldfeber.....	13	-	6	-	6	-	11	-	3	-	7	-	76	-
Akut diarré (kolerine).....	1560	92	2119	125	1236	49	1525	44	1879	46	1503	29	16130	668
Asiatisk kolera.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjærbuk.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	3	-
Pemfigus hos nyfødte.....	49	5	11	2	24	3	20	3	13	1	15	4	192	30
Tilsammen	12019	415	9621	308	8454	248	11797	279	10723	306	10889	280	105942	2992

Epidemiske sygdomme og dødsfald i Nordre Bergenhus amt i 1871—1905.

34

Tabel 18.	Tiaaret 1871—1880.		Femaaret 1881—1885.		Tiaaret 1886—1895.		1896.		1897.		1898.		1899.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eksantematisk tyfus.....	33	5	41	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidefeber.....	1520	139	423	46	646	61	20	4	21	2	59	10	103	16
Cerebrospinalhæmningit.....	30	13	19	11	99	35	1	1	13	2	5	2	1	1
Akut poliomyelit.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Børnekopper.....	4	-	4	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber.....	2708	423	1298	154	802	32	372	10	489	18	107	2	90	7
Mæslinger.....	472	33	727	34	1098	19	182	21	205	10	93	-	30	-
Difteri (croup).....	195	38	1161	298	1412	468	24	5	59	16	100	24	59	9
Blodgang.....	256	33	95	6	99	3	3	-	-	-	45	1	50	3
Barselsefeber.....	273	89	82	23	225	82	15	3	23	6	22	5	22	4
Pyæmi, septhæmi.....	-	-	-	-	-	-	47	6	73	12	40	5	52	16
Rosen.....	547	11	332	10	624	27	60	3	71	1	55	3	67	1
Røde hunde.....	167	-	27	-	79	-	43	-	45	-	1	-	2	-
Vandkopper.....	127	-	85	1	109	-	16	-	36	-	63	-	18	-
Kusma.....	139	1	48	-	146	-	9	-	7	-	94	-	74	-
Kikhoste.....	1048	60	1023	72	1192	111	16	-	48	11	113	4	126	10
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	5167	125	2983	61	¹⁾ 7571	194	1206	28	1465	25	1409	29	1597	39
Influenta.....	-	-	-	-	1843	75	320	9	²⁾ 345	3	407	6	516	5
Lungebetændelse.....	2069	353	1747	246	3833	489	390	47	543	61	428	57	392	55
Pleurit.....	475	39	363	24	951	43	182	3	189	1	167	2	189	7
Gigtfeber.....	764	30	342	9	882	29	107	1	149	6	132	2	115	1
Koldfeber.....	8	-	2	-	1	1	5	1	-	-	-	-	-	-
Akut diarré (kolerine).....	2925	123	1261	58	2949	129	530	15	553	3	553	8	559	6
Skjorbuk.....	41	2	4	1	5	-	-	-	1	1	-	-	1	1
Pemfigus hos nyfødte.....	-	-	-	-	-	-	-	-	5	2	7	-	12	2
Tilsammen	18968	1517	12067	1057	24567	1798	3549	157	4340	180	3900	160	4075	183

¹⁾ Herav 1387 angina. ²⁾ Herav 44 «Bamlesyke».

1905.

Tabel 18 (forts.).

	1900.		1901.		1902.		1903.		1904.		1905.		Tiaaret 1896—1905.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eksantematisk tyfus.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidefeber.....	50	9	32	8	44	3	62	8	25	3	18	2	434	65
Cerebrospinalmeningit.....	5	3	2	2	-	-	3	1	2	1	-	-	32	13
Akut poliomyelit.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	2	6	2
Børnekopper.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	2	9	2
Skarlagensfeber.....	46	3	48	1	60	1	87	4	108	5	61	4	1468	55
Mæslinger.....	71	-	49	1	106	2	44	-	432	9	27	3	1240	46
Difteri (croup).....	29	2	44	6	62	13	56	12	137	17	37	5	597	109
Blodgang.....	32	-	29	4	2	-	4	-	8	-	-	-	173	8
Barselfeber.....	28	5	18	6	15	2	12	2	12	6	9	3	176	42
Pyæmi, septhæmi.....	29	6	35	9	13	10	35	10	14	10	18	3	356	87
Rosen.....	76	1	88	4	82	2	50	3	62	8	50	2	661	28
Røde hunde.....	3	-	-	-	2	-	7	-	3	-	2	-	108	-
Vandkopper.....	42	-	30	-	11	-	3	-	23	-	20	-	262	-
Kusma.....	13	-	13	-	1	-	19	-	11	-	-	-	241	-
Kikhoste.....	35	1	217	11	594	45	58	22	18	-	190	16	1415	120
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	1537	34	1213	39	1144	39	1152	26	1037	22	1228	31	12988	312
Influenta.....	929	9	292	2	214	2	652	3	391	7	752	7	4818	53
Lungebetændelse.....	441	64	356	50	415	74	258	32	385	49	416	65	4024	554
Pleurit.....	214	5	183	2	160	3	176	2	161	2	180	7	1801	34
Gigtfeber.....	116	8	120	3	120	3	128	2	134	1	121	3	1242	30
Koldfeber.....	1	1	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	8	2
Akut diarré (kolerine).....	583	12	618	12	396	11	492	3	388	17	351	12	5023	99
Skjærbuk.....	2	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	5	3
Pemfigus hos nyfødte.....	9	2	2	-	1	-	2	-	3	1	3	1	44	8
Tilsammen	4291	166	3389	160	3443	210	3290	130	3356	158	3498	168	37131	1672

1905.

35

Epidemiske sygdomme og dødsfald i Romsdals amt 1871—1905.

Tabel 19.	Tiaaret 1871—1880.		Femaaret 1881—1885.		Tiaaret 1886—1895.		1896.		1897.		1898.		1899.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eksantematisk tyfus	56	4	6	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidefeber	2184	221	659	70	940	109	88	14	143	22	73	10	72	5
Cerebrospinalmeningit	10	6	11	4	38	15	5	-	-	-	2	2	4	2
Akut poliomyelit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Børnekopper	100	35	8	-	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	3156	549	3721	422	4762	215	43	5	355	13	476	23	257	13
Mæslinger	916	20	1813	56	3066	83	18	1	169	-	991	22	137	13
Difteri (croup)	1024	110	929	261	2283	508	54	10	114	17	152	17	106	21
Blodgang	514	21	396	17	525	40	37	-	8	2	9	-	17	5
Barselfeber	401	113	164	37	437	109	36	9	25	8	32	6	22	2
Pyæmi, septhæmi	-	-	-	-	-	-	55	2	49	4	58	10	39	7
Rosen	777	25	393	10	1413	57	95	1	91	5	155	4	124	6
Røde hunde	284	-	146	3	133	-	1	-	309	-	10	-	8	-
Vandkopper	452	-	258	-	666	-	89	-	96	-	47	-	138	-
Kusma	295	-	285	1	602	-	227	1	15	-	5	-	193	-
Kikhoste	1444	97	1207	49	3100	140	260	8	77	1	650	39	966	80
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	12737	119 ¹⁾	11327	111 ²⁾	27774	330	2689	40	2721	55	2800	73	3378	93
Influenta	-	-	-	-	9111	114	574	2	1709	3	791	7	1594	17
Lungebetændelse	5011	700	3670	447	6589	853	836	94	884	131	727	108	448	44
Pleurit	1269	28	923	36	2810	52	466	7	554	4	404	7	523	7
Gigtfeber	1000	27	586	16	1548	46	167	7	212	2	244	11	189	7
Koldfeber	30	1	15	-	3	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Akut diarré (kolerine)	4691	157	4239	108	9237	254	1387	18	1231	21	910	4	928	23
Beri-beri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjorbuk	44	2	10	-	39	3	-	-	1	-	2	-	2	-
Pemfigus hos nyfødte	-	-	-	-	-	-	2	-	9	6	16	9	11	4
Tilsammen	36395	2235	30802	1655	75079	2940	7129	219	8774	294	8555	352	9156	349

¹⁾ Herav 550 angina. ²⁾ Herav 6448 angina.

Tabel 19 (forts.).	1900.		1901.		1902.		1903.		1904.		1905.		Tiaaret 1896—1905.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eksantematisk tyfus.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidefeber.....	58	9	58	7	68	3	334	28	88	13	122	4	1104	115
Cerebrospinalmeningit.....	6	1	7	2	-	-	4	2	2	1	1	-	31	10
Akut poliomyelit.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	33	3	33	3
Børnekopper.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Skarlagensfeber.....	147	8	153	1	92	2	140	4	155	3	233	6	2091	78
Mæslinger.....	58	-	546	23	218	7	648	16	577	15	28	2	3390	99
Difteri (croup).....	67	14	89	11	160	13	111	15	203	21	86	7	1142	146
Blodgang.....	28	-	28	1	5	1	23	1	3	1	28	1	186	12
Barselfeber.....	22	7	27	5	23	9	21	3	42	12	16	3	266	64
Pyæmi, septhæmi.....	39	4	49	15	80	6	48	6	32	11	27	10	476	75
Rosen.....	129	5	161	6	170	7	151	2	156	3	124	5	1356	44
Røde hunde.....	6	-	-	-	3	-	1	-	17	-	-	-	355	-
Vandkopper.....	116	-	31	-	76	-	51	-	64	-	69	-	777	-
Kusma.....	173	-	14	-	31	1	15	-	9	-	110	-	792	2
Kikhoste.....	53	6	40	5	275	6	900	59	121	6	678	34	4020	244
Akute katarer i aandedrætsorganerne	2898	66	2799	36	3015	47	2316	65	2863	74	2776	66	28255	615
Influenta.....	1899	24	874	8	621	6	1537	8	818	-	1207	10	11624	85
Lungebetændelse.....	435	61	445	47	550	59	458	48	720	88	432	44	5935	724
Pleurit.....	546	2	475	7	423	4	451	5	441	10	522	8	4805	61
Gigtfeber.....	163	5	209	2	269	8	210	2	296	10	195	3	2154	57
Koldfeber.....	1	-	-	-	2	1	1	1	2	-	-	-	7	2
Akut diarré (kolerine).....	1102	15	1176	34	850	10	996	15	996	22	835	27	10411	189
Beri-beri.....	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Skjorbuk.....	-	-	-	-	2	-	-	-	1	1	-	-	8	1
Pemfigus hos nyfødte.....	5	1	4	1	11	-	2	1	3	2	4	1	67	25
Tilsammen	7951	228	7186	211	6944	190	8418	281	7609	293	7567	234	79288	2651

1905.

Epidemiske sygdomme og dødsfald i Søndre Trondhjems amt i 1871—1905.

32

Tabel 20.	Tiaaret 1871—1880.		Femaaret 1881—1885.		Tiaaret 1886—1895.		1896.		1897.		1898.		1899.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eksantematisk tyfus	136	17	25	3	9	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidfieber	2594	285	529	67	980	122	91	19	55	9	43	12	72	14
Cerebrospinalmeningit	164	57	16	6	46	20	2	-	-	-	2	1	27	8
Akut poliomyelitis	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Børnekopper	39	3	2	-	4	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	3157	606	3547	654	4862	334	650	31	215	15	133	6	341	7
Mæslinger	1155	37	2710	106	3448	86	52	3	1591	38	1063	27	18	3
Difteri (croup)	759	97	1373	547	5672	1599	341	44	317	45	237	23	102	4
Blodgang	331	18	209	19	139	10	21	1	20	3	9	1	21	1
Barselfeber	377	101	230	60	416	94	38	10	43	5	38	8	36	7
Pyæmi, septhæmi	-	-	-	-	-	-	58	22	64	15	34	12	12	9
Rosen	2034	34	460	26	1108	59	106	10	130	3	202	5	155	10
Røde hunde	357	2	472	-	496	-	106	-	44	-	90	-	13	-
Vandkopper	950	1	507	-	1076	-	134	-	114	-	48	-	181	-
Kusma	808	1	300	-	1045	1	36	-	12	-	60	-	88	-
Kikhoste	2604	150	1594	109	3271	202	958	57	238	8	342	26	875	51
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	26889	311	¹⁾ 23907	194	²⁾ 47992	472	4897	65	4963	89	5225	118	4868	122
Influenza	-	-	-	-	13723	162	707	6	1893	9	408	1	2443	14
Lungebetændelse	6003	902	3953	659	6933	1032	993	139	865	70	867	86	660	82
Pleurit	1048	65	762	37	1721	85	253	5	251	5	316	10	246	9
Gigtfeber	1480	52	939	22	1855	52	267	5	289	5	266	2	187	7
Koldfeber	25	-	5	-	6	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Akut diarré (kolerine)	11202	296	7258	256	12406	491	2171	53	2739	50	1434	46	1730	44
Skjorbuk	57	1	16	2	34	3	3	1	-	-	4	-	5	1
Beri-beri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus hos nyfødte	-	-	-	-	-	-	13	8	9	6	11	2	13	3
Tilsammen	61169	3036	48814	2767	107242	4828	11897	479	13852	375	10832	386	12094	397

¹⁾ Herav 405 angina. ²⁾ Herav 12938 angina.

1905.

Tabel 20 (forts.).	1900.		1901.		1902.		1903.		1904.		1905.		Tiaaret 1896—1905.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eksantematisk tyfus	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidefeber	87	9	158	16	102	17	144	18	218	31	227	21	1197	166
Cerebrospinalmeningit	14	7	8	5	1	-	-	-	-	-	5	2	59	23
Akut poliomyelit	-	-	-	-	-	-	-	-	15	4	175	20	190	24
Børnekopper	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10	1	10	1
Skarlagensfeber	187	7	77	4	147	4	114	7	91	2	125	2	2080	85
Mæslinger	567	36	570	23	39	2	1067	18	469	8	10	-	5446	158
Difteri (croup)	53	6	31	5	72	8	172	12	340	30	188	18	1853	195
Blodgang	6	-	-	-	1	-	-	-	1	-	4	-	83	6
Barsel-feber	29	4	23	4	33	11	28	6	27	7	20	7	315	69
Pyæmi, septhæmi	21	9	23	11	32	5	19	6	23	12	21	12	307	113
Rosen	124	5	121	7	116	8	132	6	191	10	124	10	1401	74
Røde hunde	17	-	12	-	124	-	260	-	24	-	6	-	696	-
Vandkopper	140	-	90	-	105	-	101	-	128	-	193	-	1234	-
Kusma	212	-	24	-	314	-	187	-	53	-	18	-	1004	-
Kikhoste	356	20	351	12	846	37	571	27	608	22	359	9	5504	269
Akute katarer i aandedrætsorganerne	4661	68	4469	87	4165	80	4235	103	5830	152	4872	106	48185	990
Influenta	2268	18	885	4	738	3	743	3	1029	-	622	2	11736	60
Lungebetændelse	594	84	640	76	684	91	605	79	830	104	599	77	7337	888
Pleurit	245	7	223	6	247	10	269	7	290	8	431	9	2771	76
Gigtfeber	176	4	182	8	207	4	239	5	269	7	176	3	2258	50
Koldfeber	-	-	1	1	1	-	1	-	-	-	-	-	4	2
Akut diarré (kolerine)	1537	50	3346	165	1120	24	1885	38	1494	46	1373	31	18829	547
Skjorbuk	3	2	5	3	3	-	3	-	3	-	5	-	34	7
Beri-beri	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Pemfigus hos nyfødte	21	4	11	2	16	4	11	-	22	4	11	2	138	35
Tilsammen	11319	341	11250	439	9113	308	10786	335	11955	447	9574	332	112672	3839

Epidemiske sygdomme og dødsfald i Nordre Trondhjems amt.

40

Tabel 21.	Tiaaret 1871—1880.		Femaaret 1881—1885.		Tiaaret 1886—1895.		1896.		1897.		1898.		1899.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eksantematisk tyfus.....	117	12	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidfeber.....	1285	130	475	51	514	54	19	1	50	6	24	3	36	3
Cerebrospinalmeningit.....	367	107	17	6	15	8	2	2	4	-	1	-	1	1
Akut poliomyelit.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Børnekopper.....	16	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber.....	2312	385	1490	186	2109	110	195	14	138	3	123	3	72	1
Mæslinger.....	652	46	923	37	923	17	1	-	229	4	595	16	7	-
Difteri (croup).....	354	32	1409	349	3381	794	60	10	25	5	55	7	10	3
Blodgang.....	442	17	190	12	262	13	3	1	-	-	5	-	6	1
Barselfeber.....	300	73	124	22	175	46	18	3	11	5	12	3	7	5
Pyæmi, septhæmi.....	-	-	-	-	-	-	23	9	21	5	36	2	28	7
Rosen.....	648	13	228	5	810	20	63	1	74	3	84	4	48	4
Røde hunde.....	138	2	87	-	75	-	-	-	20	-	46	-	2	-
Vandkopper.....	202	-	84	-	170	-	71	-	32	-	15	-	28	-
Kusma.....	165	-	31	-	301	-	89	-	3	-	2	-	2	-
Kikhoste.....	657	47	690	41	1229	56	514	21	122	14	43	2	415	37
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	9281	187	6077	76	15032	236	1971	52	1389	34	1528	42	1631	34
Influenta.....	-	-	-	-	4678	100	608	6	798	9	334	4	1299	10
Lungebetændelse.....	3959	558	2314	354	4574	677	490	50	455	73	467	66	465	62
Pleurit.....	479	39	380	22	976	52	162	4	123	7	119	5	132	5
Gigtfeber.....	936	31	514	14	1230	37	140	6	150	5	183	2	104	2
Koldfeber.....	5	-	4	-	5	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Akut diarré (kolerine).....	2760	64	1868	32	4707	143	705	9	757	16	522	5	471	7
Skjorbuk.....	100	1	14	2	30	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus hos nyfødte.....	-	-	-	-	-	-	3	1	8	4	6	2	3	1
Tilsammen	25175	1746	16919	1209	41197	23671	5137	190	4409	193	4200	166	4768	183

¹⁾ Herav 500 angina. ²⁾ Herav 3 660 angina.

1905.

Tabel 21 (forts.).	1900.		1901.		1902.		1903.		1904.		1905.		Tiaaret 1896—1905.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eksantematisk tyfus.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidefeber.....	16	2	76	9	44	6	90	8	18	2	15	1	338	41
Cerebrospinalmeningit.....	3	3	6	2	5	4	-	-	-	-	1	1	23	13
Akut poliomyelit.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	108	28	108	28
Børnekopper.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	1	6	1
Skarlagensfeber.....	60	-	106	4	118	7	93	3	146	1	45	1	1096	37
Mæslinger.....	4	1	12	-	44	-	273	6	368	15	27	-	1560	42
Difteri (croup).....	34	3	24	2	25	4	15	5	39	2	14	2	301	43
Blodgang.....	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-	17	2
Barsel-feber.....	21	4	14	2	17	3	17	4	15	3	12	-	144	32
Pyæmi, septhæmi.....	30	5	26	8	16	5	36	9	26	6	35	2	277	58
Rosen.....	48	1	69	1	62	5	42	3	50	6	44	1	584	29
Røde hunde.....	-	-	-	-	4	-	8	-	13	-	1	-	94	-
Vandkopper.....	33	-	41	-	54	-	16	-	33	-	31	-	364	-
Kusma.....	4	-	15	-	135	-	302	-	7	-	9	-	568	-
Kikhoste.....	27	12	-	-	60	3	456	19	291	10	53	5	1981	123
Akute katarrer i aandedrætsorganerne.....	1638	42	1271	32	1254	36	1299	37	1618	34	1658	38	15257	381
Influenza.....	1093	21	499	6	367	3	384	1	396	2	687	3	6465	65
Lungebetændelse.....	415	62	379	42	394	51	351	46	396	57	269	52	4081	561
Pleurit.....	145	4	120	2	117	3	121	2	143	3	140	1	1322	36
Gigtfeber.....	119	2	134	3	123	4	102	2	129	5	126	4	1310	35
Koldfeber.....	1	-	1	-	-	-	-	-	3	-	-	-	6	-
Akut diarré (kolerine).....	614	9	1456	83	481	13	503	6	387	4	392	17	6288	169
Skjorbuk.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-
Pemfigus hos nyfødte.....	5	1	3	1	3	-	3	1	4	-	4	-	42	11
Tilsammen	4320	172	4252	197	3325	147	4111	152	4083	150	3678	157	42283	1707

Epidemiske sygdomme og dødsfald i Nordlands amt i 1871—1905.

Tabel 22.	Tiaaret 1871—1880.		Femaaret 1881—1885.		Tiaaret 1886—1895.		1896.		1897.		1898.		1899.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Febris recurrens.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Eksantematisk tyfus.....	415	41	81	10	63	9	8	1	14	2	7	-	-	-
Tyfoidefeber.....	2862	273	905	105	1676	175	91	9	72	10	113	14	183	17
Cerebrospinalmeningit.....	158	62	37	5	59	25	1	-	7	2	-	-	5	3
Akut poliomyelit.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Børnekopper.....	24	3	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber.....	3151	789	2909	543	2867	270	59	2	136	5	316	9	197	3
Mæslinger.....	814	26	824	10	2070	109	5	-	859	37	252	5	35	1
Difteri (croup).....	285	74	3077	903	6194	1754	219	42	119	17	153	25	48	11
Blodgang.....	131	12	288	40	212	19	8	2	3	-	7	-	4	-
Barselfeber.....	340	126	184	72	557	166	46	10	54	8	37	12	30	12
Pyæmi, septhæmi.....	-	-	-	-	-	-	44	10	37	7	53	8	34	7
Rosen.....	598	32	341	9	1166	45	152	3	115	4	146	6	88	12
Røde hunde.....	85	-	22	-	124	-	11	-	198	2	13	-	4	-
Vandkopper.....	147	-	98	-	564	-	96	-	40	-	31	-	39	-
Kusma.....	299	-	167	-	836	-	266	-	19	-	7	-	14	-
Kikhoste.....	1404	80	1149	42	3160	213	194	18	98	5	492	43	514	36
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	9001	99	8191	73	¹⁾ 26418	279	3132	52	3147	61	3148	84	3201	83
Influenta.....	-	-	-	-	10594	135	1250	6	1473	7	1017	3	2401	27
Lungebetændelse.....	2372	417	1762	262	5502	910	628	59	517	34	587	68	430	42
Pleurit.....	1035	33	928	29	2525	38	376	3	391	5	311	2	371	3
Gigtfeber.....	738	22	508	14	1264	43	165	3	184	7	203	2	168	8
Koldfeber.....	20	-	5	-	6	-	2	-	5	-	-	-	2	-
Akut diarré (kolerine).....	4617	96	3693	66	9281	215	1071	10	1049	26	830	6	882	17
Skjærbuk.....	66	7	38	2	82	-	-	-	2	1	1	-	2	1
Beri-beri.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Pemfigus hos nyfødte.....	-	-	-	-	-	-	7	3	24	17	19	9	20	9
Tilsammen	28562	2192	25207	21851	75221	4406	7831	233	8563	257	7743	296	8674	292

¹⁾ Herav 3613 angina.

Tabel 22 (forts.).

	1900.		1901.		1902.		1903.		1904.		1905.		Tiaaret 1896—1905.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Febris recurrens	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Eksantematisk tyfus	-	-	15	-	-	-	-	-	-	-	4	1	48	4
Tyfoidefeber	103	12	223	33	80	7	97	10	74	6	57	10	1093	128
Cerebrospinalmeningit	1	-	19	7	4	2	3	-	8	2	18	13	66	29
Akut poliomyelit	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	363	23	364	24
Børnekopper	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	194	15	45	2	70	1	92	2	214	4	178	4	1501	47
Mæslinger	4	-	12	1	1044	28	625	23	53	-	24	1	2913	96
Difteri (croup)	68	10	60	6	124	11	132	13	124	17	66	7	1113	150
Blodgang	-	-	1	-	13	2	2	-	5	-	2	-	45	4
Barsel-feber	27	11	36	6	32	7	35	10	52	14	33	11	382	101
Pyæmi, septhæmi	44	11	30	11	31	8	36	9	51	14	28	13	388	98
Rosen	111	4	128	2	121	5	92	5	122	5	53	4	1128	50
Røde hunde	9	-	-	-	2	-	24	-	8	-	4	-	273	2
Vandkopper	33	-	48	-	51	-	34	-	64	-	48	-	484	-
Kusma	74	-	30	-	4	-	30	-	32	-	11	-	487	-
Kikhoste	122	19	-	-	506	23	1194	71	314	27	56	-	3490	242
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	3541	66	3211	55	2832	95	3103	122	3138	77	3437	83	31890	778
Influenta	1365	10	1774	11	537	6	1017	5	728	1	1060	1	12622	77
Lungebetændelse	380	56	375	72	428	69	341	52	419	45	428	34	4533	531
Pleurit	408	5	396	4	410	2	443	11	439	4	536	3	4081	42
Gigtfeber	133	6	127	1	222	4	182	4	209	4	176	4	1769	43
Koldfeber	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11	-
Akut diarré (kolerine)	935	7	1573	38	989	15	1272	33	1126	18	939	16	10666	186
Skjorbuk	2	-	18	-	4	-	3	2	-	-	-	-	32	4
Beri-beri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Pemfigus hos nyfødte	13	5	9	4	17	7	6	3	25	3	9	2	149	62
Tilsammen	7569	237	8130	253	7521	292	8763	375	7206	242	7530	230	79530	2707

1905.

Epidemiske sygdomme og dødsfald i Tromsø amt 1871—1905.

44

Tabel 23.	Tiaaret 1871—1880.		Femaaret 1881—1885.		Tiaaret 1886—1895.		1896.		1897.		1898.		1899.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eksantematisk tyfus	153	13	282	26	132	5	1	-	23	-	45	2	-	-
Tyfoidfieber	1218	94	670	33	858	75	204	10	66	6	63	11	40	8
Cerebrospinalmeningit	30	16	3	-	41	13	1	1	2	2	-	-	-	-
Akut poliomyelit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Børnekopper	1	-	-	-	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	1380	262	821	139	1938	167	51	-	27	1	148	6	74	5
Mæslinger	766	25	744	21	2037	80	-	-	439	14	44	2	-	-
Difteri (croup)	204	43	2158	495	1711	377	260	57	263	42	239	47	115	19
Blodgang	102	4	56	15	224	16	6	-	13	-	11	1	7	2
Barselfeber	247	70	116	23	223	83	20	5	26	9	18	12	16	3
Pyæmi, septhæmi	-	-	-	-	-	-	32	10	36	13	11	1	14	4
Rosen	203	12	176	8	599	13	51	3	38	2	45	2	47	1
Røde hunde	96	-	26	-	124	-	1	-	181	-	9	-	1	-
Vandkopper	211	-	132	-	362	-	21	-	29	-	21	-	18	-
Kusma	176	-	116	-	434	-	85	-	4	-	1	-	-	-
Kikhoste	881	44	924	12	1928	74	114	13	44	1	559	36	189	26
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	6009	99	¹⁾ 8322	²⁾ 43	²⁾ 14763	179	1211	32	900	38	846	35	864	38
Influenta	-	-	-	-	5642	100	317	4	399	6	322	1	1019	8
Lungebetændelse	1645	260	1046	133	2725	426	204	33	144	25	234	37	278	39
Pleurit	405	23	519	9	1165	25	179	2	141	3	112	1	133	1
Gigtfeber	306	13	278	9	608	20	61	2	52	-	48	2	68	2
Koldfeber	3	-	6	-	7	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut diarré (kolerine)	2842	63	3105	42	5413	139	588	4	436	5	320	12	380	8
Skjærbuk	31	-	22	-	21	1	2	-	1	-	1	-	-	-
Pemfigus hos nyfødte	-	-	-	-	-	-	-	-	3	2	1	1	-	-
Tilsammen	16909	1041	19522	1008	40958	1795	3409	176	3267	169	3098	209	3263	164

¹⁾ Herav 407 angina. ²⁾ Herav 3923 angina.

1905.

Tabel 23 (forts.).

	1900.		1901.		1902.		1903.		1904.		1905.		Tiaaret 1896—1905.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eksantematisk tyfus.....	6	1	19	2	28	3	-	-	-	-	-	-	122	8
Tyfoidefeber.....	162	10	74	11	26	2	39	4	30	2	33	3	737	67
Cerebrospinalmeningit.....	-	-	6	4	-	-	3	-	1	-	1	1	14	8
Akut poliomyelit.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	84	5	84	5
Børnekopper.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber.....	37	1	26	3	38	-	74	3	112	1	75	2	662	22
Mæslinger.....	-	-	17	-	570	39	95	4	7	-	1	-	1173	59
Difteri (croup).....	62	11	61	10	54	4	321	37	601	56	344	37	2320	320
Blodgang.....	56	4	127	3	43	5	28	2	13	1	17	1	321	19
Barselfeber.....	13	5	15	7	23	12	14	4	21	7	11	5	177	69
Pyæmi, septhæmi.....	27	11	24	7	12	3	16	5	18	9	8	3	198	66
Rosen.....	26	1	56	8	64	4	50	4	47	4	18	-	442	29
Røde hunde.....	-	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	195	-
Vandkopper.....	34	-	26	-	24	-	10	-	45	-	29	-	257	-
Kusma.....	5	-	15	-	30	-	85	-	23	-	-	-	248	-
Kikhoste.....	11	1	12	-	189	25	402	45	92	10	7	-	1619	157
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	981	46	1021	24	995	47	949	44	1058	26	1474	48	10299	378
Influenta.....	365	4	609	7	130	1	223	3	280	3	358	5	4022	42
Lungebetændelse.....	281	47	173	46	180	32	144	36	190	26	256	39	2084	360
Pleurit.....	154	5	100	4	132	2	131	5	120	3	175	1	1377	27
Gigtfeber.....	65	1	69	8	80	2	100	6	73	7	89	4	705	34
Koldfeber.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut diarré (kolerine).....	521	4	595	25	391	12	439	13	362	10	379	13	4411	106
Skjærbuk.....	2	1	13	3	1	-	4	-	-	-	-	-	24	4
Pemfigus hos nyfødte.....	5	1	13	5	9	-	8	1	4	1	6	-	49	11
Tilsammen	2813	154	3073	177	3019	193	3135	216	3098	166	3565	167	31540	1791

1905.

45

Epidemiske sygdomme og dødsfald i Finmarkens amt 1871—1905.

46

Tabel 24.	Tiaaret 1871—1880.		Femaaret 1881—1885.		Tiaaret 1886—1895.		1896.		1897.		1898.		1899.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eksantematisk tyfus.....	177	18	426	39	273	18	1	-	10	1	1	-	-	-
Tyfoidefeber.....	645	68	134	15	467	49	39	4	40	5	88	10	75	8
Cerebrospinalmeningit.....	-	-	3	1	2	1	2	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Børnekopper.....	64	9	1	-	13	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber.....	508	117	220	21	1340	248	4	-	15	-	5	-	49	-
Mæslinger.....	626	15	846	34	1458	34	-	-	87	4	534	19	-	-
Difteri (croup).....	275	58	394	106	507	113	18	3	99	26	69	31	65	7
Blodgang.....	241	18	212	9	74	4	-	-	1	1	-	-	-	-
Barselfeber.....	103	40	21	11	92	39	10	6	11	8	13	4	9	-
Pyæmi, septhæmi.....	-	-	-	-	-	-	20	3	18	2	24	5	21	5
Rosen.....	158	6	162	7	291	13	54	2	38	1	30	2	26	3
Røde hunde.....	40	-	11	-	62	-	2	-	90	-	23	-	6	-
Vandkopper.....	134	-	74	-	219	-	25	-	31	-	7	-	5	-
Kusma.....	133	-	66	-	176	-	144	-	77	-	3	-	-	-
Kikhoste.....	598	49	317	16	1125	80	14	-	270	8	99	5	37	1
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	5869	58	4129	35 ¹⁾	10913	126	1345	19	960	14	1325	36	964	11
Influenta.....	-	-	-	-	5514	50	566	2	537	3	309	1	602	12
Lungebetændelse.....	944	167	512	68	1060	249	133	17	76	7	150	13	73	4
Pleurit.....	205	9	144	5	734	24	121	2	85	3	101	-	81	1
Gigtfeber.....	164	6	138	2	339	8	45	-	67	2	56	2	44	1
Koldfeber.....	12	-	5	-	5	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Akut diarré (kolerine).....	2032	77	1295	31	3368	123	496	9	281	8	412	10	301	7
Skjorbuk.....	225	4	96	4	196	5	6	1	6	-	3	-	10	1
Pemfigus hos nyfødte.....	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	4	-	3	-
Tilsammen	13153	719	9206	404	28228	1186	3047	70	2800	93	3256	138	2371	61

¹⁾ Herav 2567 angina.

1905.

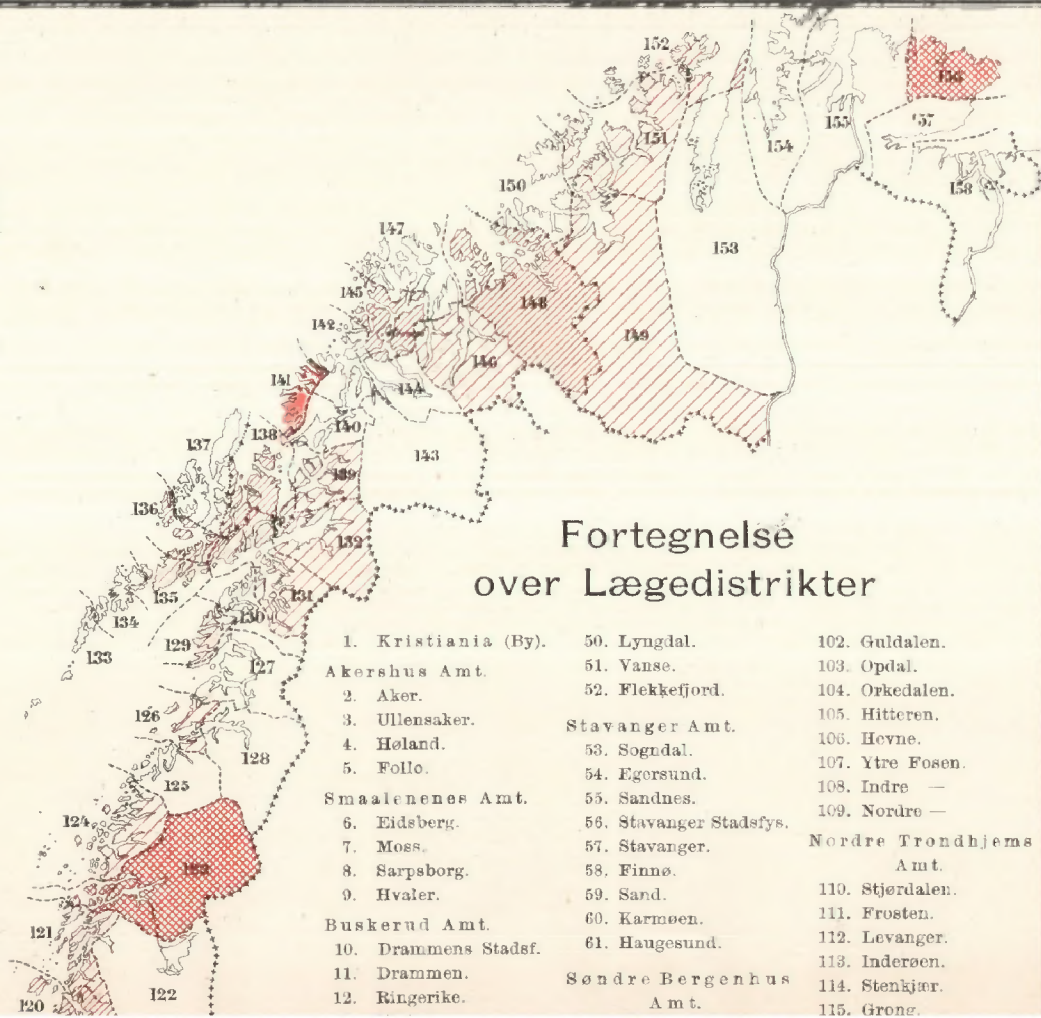
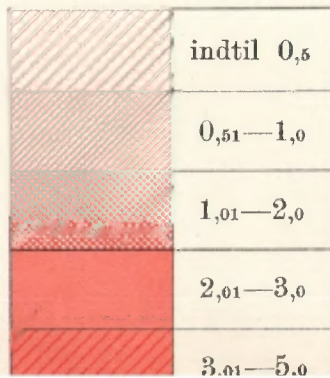
Tabel 24 (forts.).

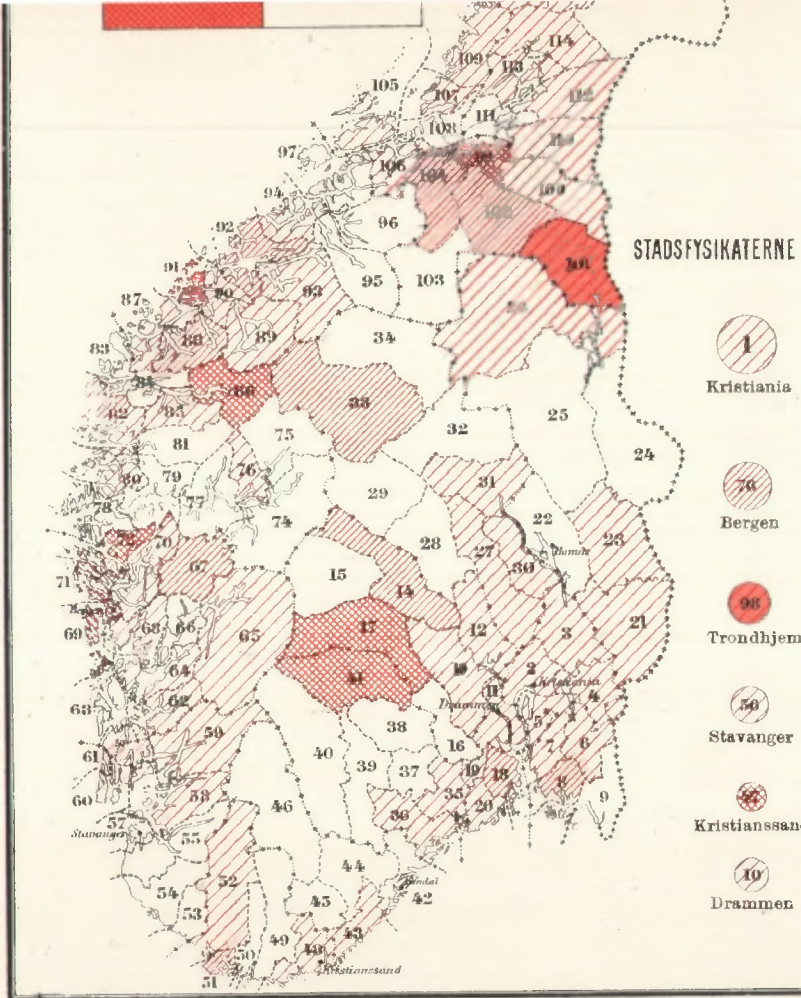
	1900.		1901.		1902.		1903.		1904.		1905.		Tiaaret 1896—1905.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eksantematisk tyfus.....	13	1	21	1	43	5	11	3	-	-	10	2	110	13
Tyfoidefeber.....	62	7	12	1	33	3	15	2	13	2	8	2	385	44
Cerebrospinalmeningit.....	8	1	3	-	1	-	-	-	-	-	1	1	15	2
Akut poliomyelit.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	16	3	16	3
Børnekopper.....	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-
Skarlagensfeber.....	7	-	2	-	4	-	6	-	22	-	13	-	127	-
Mæslinger.....	3	-	178	6	83	9	5	-	-	-	4	-	894	38
Difteri (croup).....	28	3	22	5	20	2	9	2	116	14	109	16	555	109
Blodgang.....	-	-	4	-	8	-	7	1	5	-	-	-	25	2
Barselfeber.....	6	2	10	6	9	3	9	7	13	5	10	4	100	45
Pyæmi, septhæmi.....	15	4	30	5	9	4	12	5	5	1	6	6	160	40
Rosen.....	24	-	52	5	34	1	16	-	33	3	13	-	320	17
Røde hunde.....	-	-	2	-	-	-	4	-	14	-	-	-	141	-
Vandkopper.....	8	-	19	-	21	-	27	-	30	-	10	-	183	-
Kusma.....	10	-	17	-	8	-	9	-	5	-	-	-	273	-
Kikhoste.....	-	-	211	9	465	17	232	16	3	-	11	1	1342	57
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	1261	14	1088	18	1119	29	837	26	1045	9	912	19	10856	195
Influenza.....	581	4	841	9	204	-	292	1	564	1	399	-	4895	33
Lungebetændelse.....	100	7	115	13	91	14	111	15	121	10	120	21	1090	121
Pleurit.....	138	-	124	3	107	7	125	3	87	2	106	1	1075	22
Gigtfeber.....	37	-	35	2	52	-	30	3	48	2	50	2	464	14
Koldfeber.....	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1
Akut diarré (kolerine).....	326	7	316	12	353	12	291	11	283	9	223	10	3283	95
Skjærbuk.....	12	-	26	2	2	1	31	2	26	-	6	-	128	7
Pemfigus hos nyfødte.....	1	-	1	-	-	-	3	-	3	1	-	-	17	3
Tilsammen	2640	50	3135	98	2666	107	2082	97	2436	59	2027	88	26460	861

1905.

FOREKOMSTEN
AF
TYFOIDFEBER
I NORGE
I 1905.

Antal Tilfælde pr.
1000 Indbyggere.

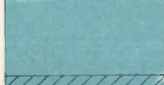

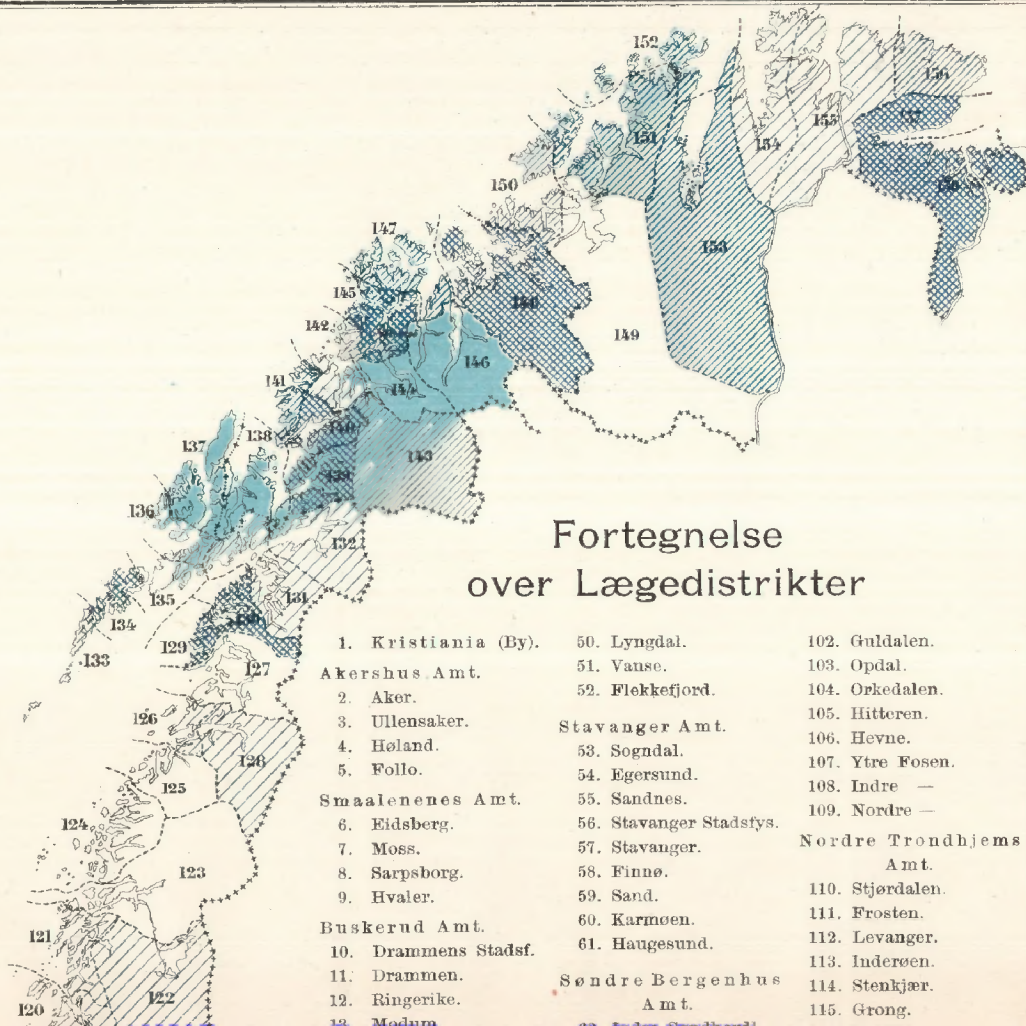

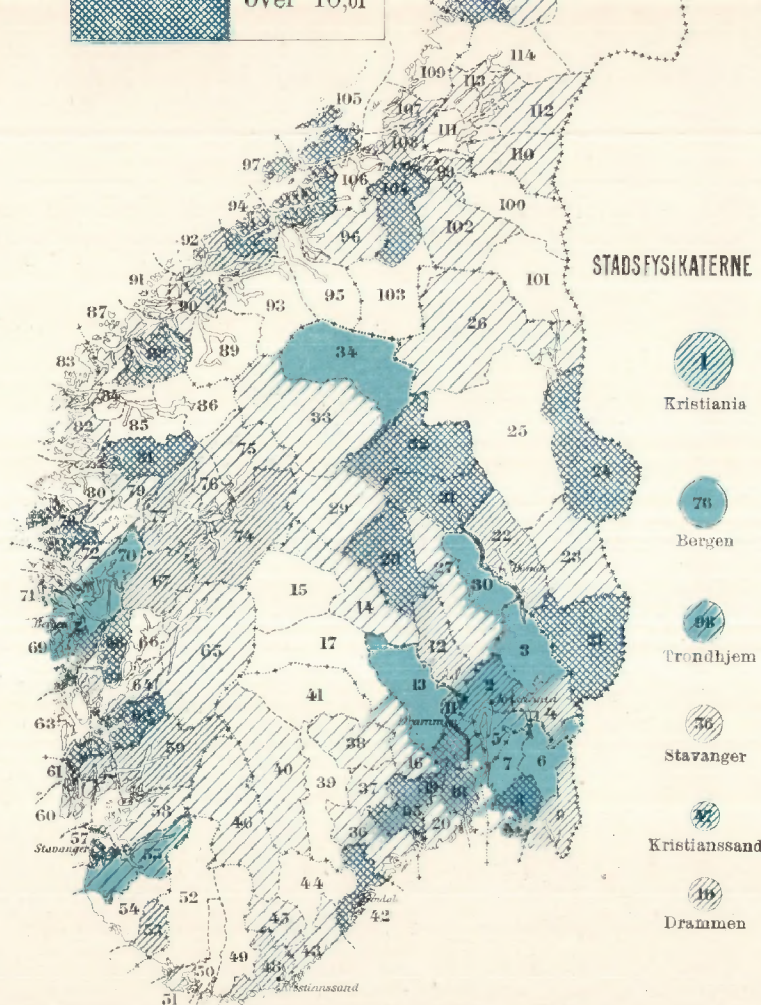
18. Tønsberg.	69. Nordre	122. Vefsen.
19. Hof.	70. Østerøen.	123. Raen.
20. Larvik.	71. Alversund.	124. Lure.
Hedemarkens Amt.	72. Lindaas.	125. Gildeskaal.
21. Solør og Odalen.	73. Bergen (By).	126. Bode.
22. Hedemarken.	Nordre Bergenhus	127. Folden.
23. Søndre Østerdalen.	Amt.	128. Skjerstad.
24. Trysil.	74. Lærdal.	129. Steigen.
25. Rendalen.	75. Lyster.	130. Hammere.
26. Tønset.	76. Sogndal.	131. Ledingen.
Kristians Amt.	77. Vik.	132. Ofoten.
27. Hadeland og Land.	78. Gulen.	133. Flakstad.
28. Søndre Valdres.	79. Kirkebo.	134. Buksnes.
29. Nordre —	80. Ytre Søndfjord.	135. Østlofoten.
30. Toten.	81. Indre —	136. Hadsel.
31. Faaberg.	82. Kinn.	137. Sortland.
32. Ringeby.	83. Ytre Nordfjord.	Tromsø Amt.
33. Lom.	84. Nordfjordeidet.	138. Trondenes.
34. Lesje.	85. Gloppen.	139. Ibbestad.
Bratsberg Amt.	86. Indviken.	140. Trane.
35. Skien.	Romsdals Amt.	141. Berg.
36. Kragerø.	87. Vestre Søndmør.	142. Lenviken.
37. Hollen.	88. Indre —	143. Maalselven.
38. Sauland.	89. Østre —	144. Balsfjorden.
39. Kviteseid.	90. Ørskog.	145. Tromsø.
40. Laardal.	91. Nordre Søndmør.	146. Lyngen.
41. Tinn.	92. Ytre Romsdal.	147. Karlsø.
Nedenes Amt.	93. Indre —	148. Skjervø.
42. Østre Nedenes.	94. Søndre Nordmør.	Finmarkens Amt.
43. Vestre —	95. Sundalen.	149. Alten.
44. Aamli.	96. Surendalen.	150. Løppen.
45. Evje.	97. Nordre Nordmør.	151. Hammerfest.
46. Sætersdalen.	Søndre Trondhjems	152. Maase.
Lister og Mandal	Amt.	153. Kistrand.
47. Kristianssands	98. Trondhjems Stads-	154. Lebesby.
Stadsfysikat.	fysikat.	155. Tanen.
48. Oddernes.	99. Strinden.	156. Vardo.
49. Undal.	100. Selbu.	157. Vadso.
	101. Røros.	158. Sydvaranger.

FOREKOMSTEN
AF
DIFTERI
I NORGE
I 1905.

Antal Tilfælde pr.
1000 Indbyggere.

	indtil 0,5
	0,51—1,0
	1,01—2,0
	2,01—3,0
	3,01—5,0

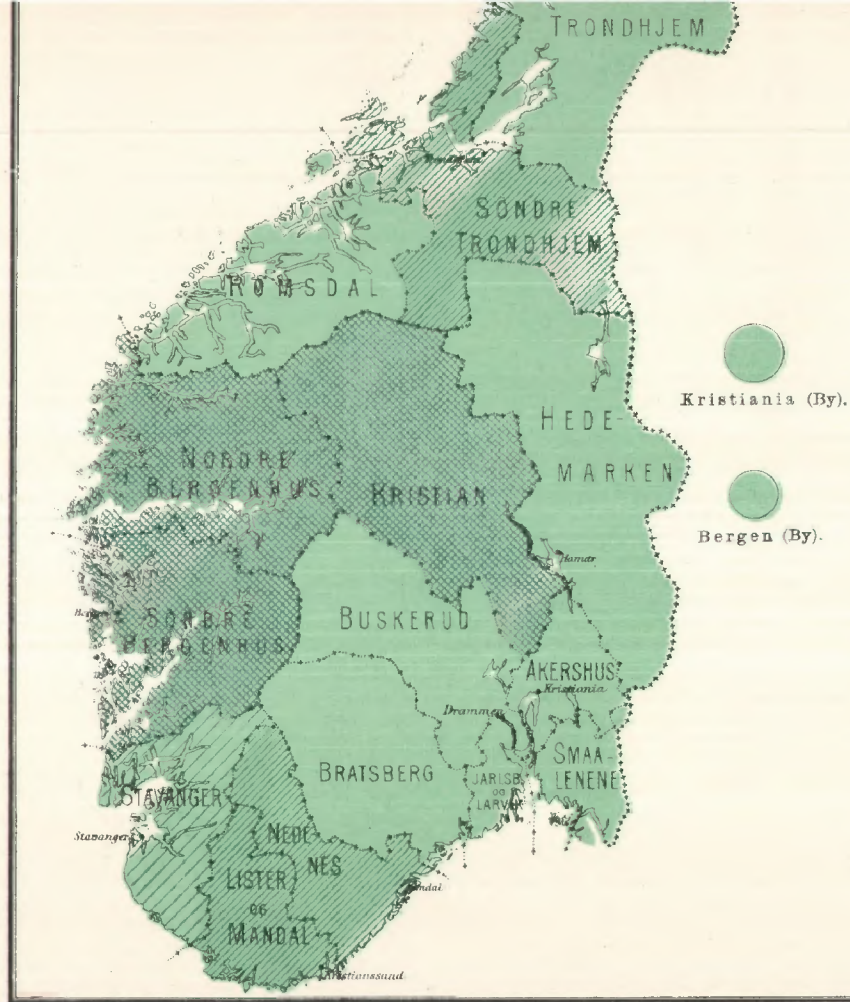

18. Tønsberg.	68. Søndre Midthorn.	121. Alstahaug.
19. Hof.	69. Nordre —	122. Vefsen.
20. Larvik.	70. Østerøen.	123. Ranen.
Hedemarkens Amt.	71. Alversund.	124. Lure.
21. Solør og Odalen.	72. Lindaas.	125. Gildeskaal.
22. Hedemarken.	73. Bergen (By).	126. Bode.
23. Søndre Østerdalen.	Nordre Bergenhus Amt.	127. Folden.
24. Trysil.	74. Lærdal.	128. Skjerstad.
25. Rendalen.	75. Lyster.	129. Steigen.
26. Tønsset.	76. Sogndal.	130. Hammerø.
Kristians Amt.	77. Vik.	131. Ledingen.
27. Hadeland og Land.	78. Gulen.	132. Ofoten.
28. Søndre Valdres.	79. Kirkebo.	133. Flakstad.
29. Nordre —	80. Ytre Søndfjord.	134. Buksnes.
30. Toten.	81. Indre —	135. Østlofoten.
31. Faaberg.	82. Kinn.	136. Hadsel.
32. Ringebu.	83. Ytre Nordfjord.	137. Sortland.
33. Lom.	84. Nordfjordenlet.	Tromsø Amt.
34. Lesje.	85. Gloppen.	138. Trondenes.
Bratsberg Amt.	86. Indviken.	139. Ibbestad.
35. Skien.	Romsdals Amt.	140. Tranø.
36. Kragere.	87. Vestre Søndmør.	141. Berg.
37. Hollen.	88. Indre —	142. Lerviken.
38. Säuland.	89. Østre —	143. Maalselven.
39. Kviteseid.	90. Ørskog.	144. Balstfjorden.
40. Laardal.	91. Nordre Søndmør.	145. Tromsø.
41. Tinn.	92. Ytre Romsdal.	146. Lyngen.
Nedenes Amt.	93. Indre —	147. Karlso.
42. Østre Nedenes.	94. Søndre Nordmør.	148. Skjerø.
43. Vestre —	95. Sundalen.	Finmarkens Amt.
44. Aamli.	96. Surendalen.	149. Allen.
45. Evje.	97. Nordre Nordmør.	150. Loppen.
46. Sætersdalen.	Søndre Trondhjems Amt.	151. Hammerfest.
Lister og Mandal Amt.	98. Trondhjems Stadsfysikat.	152. Maase.
47. Kristianssands Stadsfysikat.	99. Strinden.	153. Kistrand.
48. Oddernes.	100. Selbu.	154. Lebesby.
49. Undal.	101. Røros.	155. Tanen.
		156. Vardø.
		157. Vadsø.
		158. Sydvaranger.

DØDELIGHEDEN
AF
LUNGETUBERKULOSE
I NORGE

fremstillet amtsvis
i Treaaret 1903—1905.

B. Beretninger

for de enkelte civile overøvrighetsdistrikter.

I. Kristiania by

med et flateindhold av 16,55 km.² havde ved den kommunale folketælling den 31te december 1904 en folkemængde av 222 373 hjemmehørende indbyggere; ved den tilsvarende folketælling den 31te december 1905 var den steget til 226 472, eller en forøgelse av 4 099 personer. Denne forholdsvis betydelige tilvekst av befolkningen antages delvis at skyldes en nøiagtigere tælling i indeværende aar mot tidligere. Ifølge helseraadets aarsberetning, utgjorde overskuddet av fødte over døde 2 404; overskuddet av indflyttede skulde efter dette have utgjort 1 695 personer. I de 4 foregaaende aar viste tællingen større eller mindre underskud for hvert aar.

Sundhetstilstanden var fremdeles meget god ifølge helseraadets aarsberetning. Som i forrige aarsberetning omtalt, har dog de fra lægerne og sykehusene indsendte anmeldelser over epidemiske sygdomme, der danner grundlaget for bedømmelsen av sundhetstilstanden, en stadig avtagende betydning som maalestok for denne ved sin faatallighet; herfra undtages dog de almindelige smitsomme sygdomme, der er gjenstand for daglige anmeldelser. Av epidemiske sygdomstilfælde opgaves likesom de to nærmest foregaaende aar et usedvanlig litet antal mot tidligere aar. Tyfoidfeber, skarlagensfeber, mæslinger, kikhoste og difteri viser dog adskillig høiere tal end i 1904, medens kuma, influensa og akut diarré viser lavere tal. Det samlede antal anmeldte epidemiske sygdomstilfælde utgjorde 18 136 med 1 171 dødsfald mot henholdsvis 18 320 og 802 aaret forut. Som det sees, er dødeligheten betydelig større i 1905.

Dødeligheten. De dodes antal utgjorde efter de av det statistiske bureau meddelte tabeller over folkemængdens bevægelse 3 838, og dødeligheten 16,9 pro mille af byens tilstedeværende, beregnede middelfolkemængde (226 200). Aaret forut var den 14,5 pro mille.

Til helseraadet indkom anmeldelse om 3 675 dødsfald, indtrufne inden byens grænser.

De opgivne dødsfald fordeles sig saaledes paa de forskjellige maaneder:

Januar.....	347	Mai.....	332	September.....	269
Februar.....	341	Juni.....	313	Oktober.....	268
Mars.....	392	Juli.....	289	November.....	266
April.....	310	August.....	288	December.....	260

Dødsfaldenes fordeling paa de forskjellige sogn og dødeligheten inden disse i forhold til den hjemmehørende folkemængde ved aarets udgang sees av følgende tabel.

Dødeligheten i byens 15 sogn.

Sogn.	Flate- indhold i km. ²	Hjemme- hørende folke- mængde 31te december 1904.	Til helseraadet anmeldte dødsfald.	Dødelighets- forhold pro mille.
Vor Frelser	1,07	9 606	140	14,57
Johannes	0,63	14 011	221	15,77
Trefoldighet	1,00	17 723	247	13,94
Frogner	1,69	14 847	127	8,55
Uranienborg	0,95	12 770	161	12,61
Fagerborg	0,77	13 795	204	14,79
Gamle Aker	1,83	20 554	300	14,60
Jakob	0,48	12 638	260	20,57
Sagene	2,34	17 044	328	19,24
Paulus	0,50	21 460	374	17,43
Petrus	1,34	19 889	375	18,85
Grønland	0,63	19 834	375	18,90
Kampen	0,68	15 441	269	17,42
Oslo	1,68	7 074	113	15,97
Vaalerengen	0,70	9 786	181	18,49
Samtlige sogn	¹⁾ 16,29	226 472	3675	16,23

¹⁾ Hertil kommer det av ferskvand dækkede areal.

Nedenstaaende tabel giver en oversigt over dødeligheten i forhold (pro mille) til folkemængden ved aarets udgang i 1860—1905. De til helseraadet indkomne opgaver over indtrufne dødsfald er lagt til grund for beregningen.

Aar.	Folkem. 31te de- cember. ¹⁾	Dødelig- het pro mille.	Aar.	Folkem. 31te de- cember.	Dødelig- het pro mille.	Aar.	Folkem. 31te de- cember.	Dødelig- het pro mille.
1860—64	—	24,21	1889	143 347	21,08	1898	221 255	15,72
1865—69	—	22,00	1890	151 130	20,06	1899	226 423	17,42
1870—74	—	20,61	1891	156 535	19,20	1900	227 626	15,71
1875—79	—	19,95	1892	161 151	18,94	1901	224 909	15,28
1880—84	—	18,92	1893	167 588	16,99	1902	225 709	14,29
1885	130 790	20,57	1894	174 717	18,33	1903	223 649	14,71
1886	134 036	20,30	1895	182 856	16,35	1904	222 373	13,95
1887	135 615	23,74	1896	192 141	17,74	1905	226 472	16,23
1888	138 319	22,17	1897	203 337	15,73			

¹⁾ Folkemængden var ved aarets slutning efter beregning i 1860: 53 435, i 1864: 56 253, efter tælling i 1869: 64 935, i 1874: 75 042, i 1879: 116 801 og i 1884: 128 300.

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Tilfælde.	Dødsfald.													
Tyfoidfieber	110	7	110	2	1	2	1	1	2	1	7	53	16	15	9
Cerebrospinalmeningit.	4	3	4	-	-	2	-	-	1	1	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	27	2	27	-	-	-	-	-	-	-	4	9	12	1	1
Børnekopper	25	2	25	18	4	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	537	14	537	44	50	39	31	32	34	27	37	61	67	62	53
Mæslinger	405	41	405	53	66	40	35	58	86	20	4	4	2	5	32
Difteri (croup)	¹⁾ 1881	141	1881	248	230	166	144	107	116	88	99	124	192	163	204
Blodgang	5	-	5	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-
Barselfeber	11	7	11	1	-	-	2	-	2	1	1	1	1	1	1
Pyæmi, septhæmi	29	29	24	-	1	1	-	1	4	2	2	-	2	7	4
Rosen	160	38	160	19	14	11	22	18	16	5	11	11	12	12	9
Røde hunde	37	-	37	-	2	1	1	2	5	-	-	-	10	3	13
Vandkopper	270	1	270	40	50	27	19	15	15	5	9	7	21	47	15
Kusma	162	1	162	38	45	31	24	8	7	-	3	-	1	5	-
Kikhoste	1800	185	1800	274	344	270	263	166	127	61	88	79	52	51	25
Akute katarrer i aandedrætsorg.	8134	235	8134	1301	1334	1199	773	401	429	140	232	382	623	696	624
Influenta	546	14	546	202	160	95	23	4	25	-	5	-	1	16	15
Lungebetændelse	789	250	789	71	82	83	85	78	87	34	25	39	45	103	57
Pleurit	233	16	233	29	25	20	30	14	21	10	16	15	12	24	17
Gigtfeber	289	11	289	25	-	39	31	23	24	18	16	33	23	38	19
Koldfeber	2	-	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-
Akut diarré (kolerine)	2675	173	2675	186	180	148	165	113	223	204	548	312	265	198	133
Pemfigus (hos nyfødte)	5	1	5	1	-	-	2	1	-	-	-	-	-	1	-
Tilsammen	18136	1171	18131	2552	2588	2174	1654	1043	1224	617	1112	1130	1358	1448	1231

¹⁾ Bacillebærere, uten kliniske symptomer, ikke medregnet.

Alder og kjøen for de av tyfoidfeber, skarlagensfeber og difteri (croup) angrepne og døde.

	Tyfoidfeber.							Skarlagensfeber.							Difteri (croup).						
	Angrepne.			Døde.			Procent.	Angrepne.			Døde.			Procent.	Angrepne.			Døde.			Procent.
	Md.	Kv.	Sum.	Md.	Kv.	Sum.		Md.	Kv.	Sum.	Md.	Kv.	Sum.		Md.	Kv.	Sum.	Md.	Kv.	Sum.	
1ste halvaar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	5	8	2	2	4	50,0
2det —	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	18	16	34	4	-	4	11,8
1ste aar	-	-	-	-	-	-	-	5	3	8	1	-	1	12,5	-	-	-	-	-	-	-
2— 3 aar	2	-	2	-	-	-	-	26	27	53	1	2	3	5,7	109	101	210	16	14	30	14,3
4— 5 —	1	2	3	-	-	-	-	52	61	113	3	3	6	5,3	139	136	275	21	16	37	13,8
6—10 —	5	11	16	-	-	-	-	113	121	234	2	2	4	1,7	299	319	618	21	23	44	7,1
11—15 —	2	4	6	-	1	1	16,7	30	62	92	-	-	-	-	143	203	346	11	9	20	5,8
16—20 —	7	6	13	1	-	1	7,7	7	12	19	-	-	-	-	52	96	148	-	1	1	0,7
21—25 —	11	12	23	1	-	1	4,3	4	4	8	-	-	-	-	25	75	100	-	-	-	-
26—30 —	6	9	15	-	-	-	-	3	5	8	-	-	-	-	14	31	45	-	-	-	-
31—40 —	8	10	18	1	-	1	5,5	-	¹⁾ 2	2	-	-	-	-	22	39	61	-	-	-	-
41—50 —	7	5	12	2	-	2	16,7	-	-	-	-	-	-	-	7	11	18	-	-	-	-
Over 50 aar	1	1	2	1	-	1	50,0	-	-	-	-	-	-	-	3	-	3	1	-	1	33,3
Uopgivet alder ..	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	-	-	-	-
Tilsammen	50	60	110	6	1	7	6,4	240	297	537	7	7	14	2,6	835	1033	1868	76	65	141	7,5

¹⁾ Over 30 aar.

Til oversigt over de **epidemiske sygdomme** hitsættes paa side 3 en tabel, utarbejdet efter de fra lægerne og sykehusene til helseraadet indsendte opgaver.

Av **tyfoidfeber** anmeldtes ialt 110 tilfælde med 7 dødsfald; dette er det høieste antal siden 1897. I aarets første 8 maaneder anmeldtes tilsammen kun 17 angrepne, saa stiger tallet pludselig til 53 i september, men falder senere: i oktober 16 angrepne, i november 15 og i december 9. Aarsagen til den pludselige stigning i september forblev uopklaret, idet de undersøgelser, som i den anledning blev anstillet, specielt med hensyn paa smitte gjennem melk, forblev uten resultat. En del syke antages med større eller mindre sandsynlighed smittet utenfor byen; en del angrepne soldater havde saaledes ekserceret utenfor byen, og enkelte mænd kom syke hjem fra Møsvandsanlæggene. 15 syke i 12 hjem indlagdes ikke i sykehus. En mand døde i hjemmet uten tidligere at have været anmeldt. Det overveiende antal av de angrepne falder paa sognene vestenfor Akerselven, de paa østsiden opviser kun 2 anmeldte.

Cerebrospinalmeningit optraadte med 4 tilfælde, derav 3 med dødelig utgang.

Av **akut poliomyelit** anmeldtes i aarets 5 sidste maaneder tilsammen 27 angrepne, derav 4 voksne; av de syke døde 2, en 1½ aar gammel gut og en voksen kvinde. Angaaende de første 21 tilfælde gives i oktober nærmere meddelelse i det medicinske selskab, hvorfor henvises til dets trykte forhandlinger i «Norsk magasin for lægevidenskaben» for 1905, side 194 o. flg. — I henhold til rundskrivelser fra justisdepartementet i 1904 og i tilslutning hertil fra medicinaldirektøren i 1905 anvendtes samme fremgangsmaate som ved difteri og skarlagensfeber med hensyn til isolation av den syke og desinfektion. 12 patienter indlagdes i sykehus, 15 isolertes i hjemmet eller observertes først, efterat det akute stadium var avløpet

Efterat **børnekopper** ikke havde vist sig i Kristiania siden 1898, indtraf i aarets begyndelse en mindre epidemi paa 25 tilfælde, nemlig 18 i januar, 4 i februar og 3 i april. Alle angrepne var voksne, undtagen en gut paa 7 aar, der smittedes av sin moder. 2 døde, begge voksne mænd og begge vaksinert som barn. I det medicinske selskab i Kristiania gav stadsfysikus i slutningen av januar en meddelelse om de indtil da indtrufne 12 tilfælde (se selskabets trykte forhandlinger i «Norsk magasin for lægevidenskaben», side 20 o. flg.). Den fælles kilde for disse var sandsynlig en arbeider, der blev syk 23de december 1904; han havde været med at losse korn fra et dampskib, der laa i Kristiania fra 6te til 14de december, uten at der dog kjendtes noget koppertilfælde da eller tidligere ombord i dampskibet. Han gik oppe og ute med sin sygdom, men holdt om natten til i det «Blaa baands herberge» i Lakkegaten. Her smittet han en del av sine sovekamerater, der holdt til i samme eller det tilstøtende rum i 2den etage, hvor han sov. Desuten smittet han enkelte personer, som han havde været sammen med utenfor herberget. Av de 12 angrepne viste 5 tydelige vaksinationsar, 7 ingen saadanne. Senere indtraf yderligere 13 tilfælde spredt paa forskjellige kanter av byen, uten at det var mulig at paavise forbindelsesleddene. De allerfleste tilfælde var hos voksne mænd. En av disse havde havt kopperne som ½ aar gammelt barn sammen med flere av sin familie; forholdet bekræftet av den læge, som behandlet ham dengang. Foranstaltningerne mot sygdommen var de vanlige, med indlæggelse i sykehus av de syke, internering av de personer, med hvem disse havde været i nærmere eller fjernere berøring (ialt 107 personer), desinfektion av de inficerte lokaler, vaccination og revaccination i stor utstrækning, offentlig som privat, etc.

Skarlagensfeber viser tiltagen i de angrepnes antal mot de nærmest foregaaende 4 aar. Der anmeldtes ialt 537 tilfælde med 14 dødsfald, de fleste i maanederne september—december, men forresten i alle de øvrige maaneder av aaret. Likesom tidligere viser de østlige sogn, Paulus, Grønland og Kampen, de fleste angrepne.

Av **mæslinger** anmeldtes ogsaa en del flere tilfælde end de to nærmest foregaaende aar, ialt 405, og de fleste av disse i 1ste halvår. Som døde opføres 41.

Den stigning, der mot slutningen av 1905 viste sig i antallet av angrepne av **difteri** (croup), fortsatte gjennem hele 1905. Der anmeldtes i sidstnævnte aar ialt 1 881 syke med kliniske symptomer; medregnes antallet av bacillebærere, der opgives til 646, utgjorde det samlede antal 2 527¹⁾. (I tabellerne for 1903 og 1904 er bacillebærerne medregnet; dette er ikke skedd for indeværende aar). Med hensyn til maanedsfordelingen av de 1 881 tilfælde falder antallet jevnt, fra 248 i januar til 88 i juli, men stiger saa igjen til 204 i december. Der opgives 141 dødsfald, hvilket av 1 881 syke giver en dødsprocent av 7,50. Til sammenligning hitsættes en tabel over dødeligheten av difteri i Kristiania (for 1903 og 1904 er her kun regnet efter de kliniske tilfælde):

1888	23,70 pct.	1894	17,17 pct.	1900	3,61 pct.
1889	25,00 —	1895	6,85 —	1901	3,73 —
1890	24,50 —	1896	6,50 —	1902	5,51 —
1891	23,61 —	1897	8,00 —	1903	8,67 —
1892	30,33 —	1898	4,93 —	1904	6,27 —
1893	18,30 —	1899	7,80 —	1905	7,55 —

Blandt sognene viser Paulus, Sagene og Petrus de fleste anmeldte, dernæst kommer Kampen, Gamle Aker og Trefoldighet. Det laveste Tal viser ogsaa dette aar Oslo sogn. — Paa helseraadets kontor indspøitedes 4 144 personer med difteriserum i profylaktisk øiemed; naar undtages 161, er samtlige undersøkt bakteriologisk med kultur fra svelget. Difteribaciller fandtes hos 689 eller i 17,3 pct. Av de profylaktisk indspøitede vites 121 at have faat klinisk difteri. 19 av disse blev syke i første døgn, 57 fra 2 til 39 dage, og resten 40 dage eller mere efter indspøitningen. — Ved indspøitningen anvendtes 330 immuniseringsenheter, der dog senere øktes til 500. — Ikke faa meddelte, at de efter indspøitningen fik utslet og hævelse i overarmen, uten at det dog har været mulig at faa sikre oplysninger om hyppigheten. 2 av de profylaktisk indspøitede fik difteri og døde, men rigtignok først 2—3 maaneder efter indspøitningen.

Paa side 4 findes en tabel med opgave over alder og kjønn for angrepne og døde av tyfoidfieber, skarlagensfeber og difteri (croup).

Av **barselfeber** er opgivet 11 tilfælde med 7 dødsfald.

Pyæmi og **septhæmi**. Av de opgivne behandlede var 11 børn, 13 voksne.

Kusma var igjen sjeldnere end aaret forut, idet der anmeldtes 162 angrepne med 1 dødsfald, mot 600 i 1904.

Kikhoste var hyppigere end i de to nærmest foregaaende aar; der anmeldtes ialt 1 800 tilfælde med 185 dødsfald av sygdommen, de fleste i 1ste halvår.

Av **influenza** anmeldtes ikke en tredjepart saa mange angrepne som aaret forut, de fleste som vanlig i 1ste kvartal.

¹⁾ I de fra helseraadet til medicinaldirektøren indsendte maanedlige lister i 1905 over epidemiske sygdomme i Kristiania, hvilke trykkes for hver maaned i «Norsk magasin for lægevidenskaben», er bacillebærere medtaget i det opførte antal tilfælde av difteri (croup).

De av byens læger og fra sykehusene anmeldte nye tilfælde av veneriske sygdomme.

Maaned.	Blennorragiske tilfælde.			Ikke inficerende chanker.			Erhvervet syfilis.			Hereditær syfilis.			Sum.
	Mk.	Kk.	Sum.	Mk.	Kk.	Sum.	Mk.	Kk.	Sum.	Mk.	Kk.	Sum.	
Januar . . .	98	9	107	19	2	21	28	9	37	1	3	4	169
Februar . . .	67	7	74	21	-	21	17	10	27	2	2	4	126
Mars	97	6	103	25	3	28	24	1	25	1	3	4	160
April	76	12	88	17	1	18	26	8	34	2	-	2	142
Mai	63	12	75	27	3	30	11	8	19	5	-	5	129
Juni	75	12	87	16	1	17	22	1	23	2	1	3	130
Juli	117	4	121	28	1	29	13	15	28	-	1	1	179
August . . .	160	26	186	31	3	34	38	18	56	3	5	8	284
September .	97	11	108	21	1	22	30	11	41	-	2	2	173
Oktober . . .	66	9	75	11	1	12	26	9	35	5	2	7	129
November .	66	3	69	6	-	6	19	9	28	1	3	4	107
December . .	402	28	430	56	-	56	86	29	115	2	4	6	607
Sum	¹⁾ 1384	²⁾ 139	1523	278	16	294	³⁾ 340	⁴⁾ 128	468	24	26	50	2335

¹⁾ 1 gutt under 15 aar. ²⁾ 8 piger under 15 aar. ³⁾ 2 gutter under 15 aar. ⁴⁾ 5 piger under 15 aar.

Av **lungebetændelse** opføres 789 syke med 250 dødsfald. Dette giver en dødelighetsprocent paa nær 33,0, som maa ansees altfor høi og muligvis har sin forklaring i mangelfulde opgaver fra lægernes side. Det opgivne antal angrepne er vistnok adskillig mindre end det virkelige.

At dømme efter det anmeldte antal tilfælde av **akut diarré**, var denne sygdom forholdsvis sjelden. Saa faa angrepne er ikke opgivet siden 1877. Sommeren 1905 var meget tør og varm, særlig viser juni og juli høiere middeltemperatur end normalt, medens denne for august, der opviser de fleste tilfælde av diarré, var $1\frac{1}{2}^{\circ}$ og for september, der har det næststørste tal, $0,4^{\circ}$ lavere end sedvanlig. Den sidstnævnte maaned var tillike regnfuld. Det opgivne forholdsvis lave tal for angrepne kan muligens skyldes, at mange læger ikke indsender sine maanedslister.

Av **pemfigus hos nyfødte** anmeldtes 5 tilfælde (3 gutter, 2 piger) med 1 dødsfald.

Veneriske sygdomme. Ovenstaaende tabel giver oplysning om de fra praktiserende læger og sykehusene anmeldte nye tilfælde, fordelt paa de enkelte maaneder. Tabellen paa side 8 viser det samlede antal nye tilfælde av veneriske sygdomme i Kristiania i aarene 1876—1905. — For 22 av de i 1905 anmeldte nye tilfælde av syfilis opgives smitten at være foregaat ad andre veie end kjønsdelene. Av de ialt opgivne 2 335 tilfælde av venerisk sygdom behandledes 226 i sykehus. 1 mand og 1 kvinde anmeldtes til politiet for overtrædelse av straffelovens § 155 («den, som med kundskab eller formodning om at lide av smitsom kjønssygdom ved legemlig omgængelse eller ved utugtig forhold smitter eller utsætter nogen for smitte, straffes med fængsel indtil 3 aar»). Manden idømtes 60 dages fængsel, kvinden blev frifunden. Forøvrig henvises til helseraadets trykte beretning for 1905, bilag 3, side 55 o. flg.

Det anmeldte antal nye tilfælde av veneriske sygdomme i Kristiania i aarene 1876—1905.

Aar.	Blennorragiske tilfælde.			Ikke inficerende chanker.			Erhvervet syfilis.			Hereditær syfilis.			Til- sammen.	Folke- mængde.	Anmeldte i procent av folke- mængden.
	Mk.	Kk.	Sum.	Mk.	Kk.	Sum.	Mk.	Kk.	Sum.	Mk.	Kk.	Sum.			
1876	-	-	593	-	-	419	-	-	-	-	-	-	1012	79022	1,28
1877	-	-	909	-	-	134	-	-	297	-	-	33	1373	106781	1,28
1878	-	-	1040	-	-	166	-	-	311	-	-	31	1548	112977	1,37
1879	951	176	1127	200	114	314	211	154	365	21	15	36	1842	116801	1,58
1880	1208	219	1427	265	99	364	268	156	424	21	22	43	2258	119407	1,89
1881	1272	196	1468	353	78	431	302	151	453	33	39	72	2424	122036	1,99
1882	1140	146	1286	580	127	707	308	188	496	21	23	44	2533	122424	2,07
1883	1100	186	1286	257	49	306	175	111	286	21	15	36	1914	124155	1,55
1884	1118	142	1260	208	57	265	172	126	298	17	22	39	1862	128300	1,45
1885	997	186	1183	175	32	207	148	123	271	33	29	62	1723	130790	1,32
1886	1095	99	1194	292	65	357	163	101	264	25	14	39	1854	134036	1,39
1887	829	106	935	306	37	343	175	97	272	21	23	44	1594	135615	1,18
1888	509	66	575	71	16	87	103	109	212	18	14	32	906	138319	0,66
1889	585	85	670	73	8	81	187	107	294	10	22	32	1077	143347	0,75
1890	679	60	739	213	25	238	330	178	508	16	13	29	1514	151130	1,00
1891	759	42	801	180	15	195	303	170	473	10	10	20	1489	156535	0,95
1892	935	90	1025	192	13	205	355	208	563	9	18	27	1820	161151	1,13
1893	1069	97	1166	260	23	283	278	229	507	12	15	27	1983	167588	1,18
1894	1283	121	1404	281	29	310	353	193	546	25	17	42	2302	174717	1,32
1895	1482	126	1608	387	34	421	518	206	724	26	14	40	2793	182856	1,52
1896	1471	149	1620	393	49	442	498	235	733	32	28	60	2855	192554	1,48
1897	2031	173	2204	447	46	493	450	233	683	25	25	50	3430	203337	1,69
1898	2125	207	2332	433	51	484	565	259	824	25	27	52	3692	221255	1,67
1899	1966	191	2157	491	44	535	543	221	764	35	34	69	3525	226423	1,56
1900	1871	170	2041	507	43	550	457	195	652	28	26	54	3297	227626	1,44
1901	1684	174	1858	292	32	324	432	208	640	23	17	40	2862	224909	1,27
1902	1576	159	1735	418	37	455	368	196	564	20	28	48	2802	225709	1,24
1903	1570	183	1753	401	39	440	431	183	614	24	20	44	2851	223649	1,27
1904	1392	139	1531	347	20	367	355	154	509	26	34	60	2467	222373	1,11
1905	1384	139	1523	278	16	294	340	128	468	24	26	50	2335	226472	1,03

Anmeldte tilfælde av tuberkuløse sygdomme.

Lægedistrikt.	Samlet antal tuber- kuløse syg- domme.		Tuberkulose i											
			ande- dræts- organer.		urin- og kjøns- organer.		tarm- kanalen.		ben og led.		lymfe- kjerter.		huden.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Kristiania by . . .	2987	665	2735	650	16	3	22	7	435	5	60	-	19	

Tuberkulose. Til oplysning om de anmeldte tilfælde av tuberkuløse sygdomme hitsættes ovenstaaende udtag av byens tuberkuloseprotokol. Se forøvrig den almindelige beretning. — Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde 624 eller 17,6 pct. av samtlige ved sygdom foranledigede kjendte dødsfald (3 550) og 26,2 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme (2 379). — Som i foregaaende aar er anmeldelse av tuberkulose, som har konsulert læge i Kristiania, men har bopæl utenfor byen, oversendt vedkommende helseraads ordfører. Disse anmeldelsers antal var 116. Likeledes blev givet meddelelse om utenbys boende tuberkuløse, der avgik ved døden paa noget av sykehusene i byen. Endvidere blev vedkommende sanatorium underrettet, naar man kjendte til, at den avdøde havde været sanatoriebehandlet. — I henhold til tuberkuloselovens § 6 og justisdepartementets rundskrivelse av 16de december 1901 indlagdes 43 tuberkuløse i sykehus ved helseraadets beslutning.

Sindssyke. For Kristiania fattigvæsens regning forpleiedes uten statsbidrag 232 sindssyke med en utgift av kr. 45 348,00. Forøvrig henvises til den almindelige beretning.

Paa **Fødselsstiftelsen** laa tilbake fra aaret forut 30 kvinder, der indkom i aarets løp 976. Det samlede belæg i 1905 utgjorde altsaa 1 006. Av disse utgik i løpet av aaret 957 ilive, 13 døde og 36 var tilbakeliggende ved aarets utgang.

Av de 30 fra 1904 tilbakeliggende fødte 3 i 1905. Av de 976, som indkom i aaret, hadde 24 født før inkomsten, 4 aborterte, 1 fødte en blæremola, 46 utgik, uten at føde og 1 døde uforløst. Av de ved aarets utgang tilbakeliggende 36 fødte 1 først det følgende aar. Antallet av fødende paa stiftelsen i 1905 bliver saaledes $3 + 899 = 902$. Ialt fødtes 915 børn.

Av de 976 indkomne kvinder var 518 gifte, 458 ugifte. Av de 907 kvinder, som fødte paa stiftelsen, (deri altsaa iberegnet 3 tilbakeliggende fra 1904, 4 aborter og 1 blæremola) samt de 24, som fødte før indleggelsen, var 497 førstefødende 434 flerfødende. Av de 13 kvinder, der fødte tvillinger var 7 førstefødende, 6 flerfødende.

Leierne var ved 902 fødsler (915 børn):

Issefødsel . . . 847 $\left\{ \begin{array}{l} \text{1ste issefødsel } 504, \text{ (derav 4 med panden fortil).} \\ \text{2den } \text{---} \text{ } 342, \text{ (} \text{---} \text{ } 9 \text{ } \ll \text{ } \text{---} \text{ } \text{---} \text{)}. \\ \text{2det pandeleie } 1. \end{array} \right.$

Ansigtfødsel 5 $\left\{ \begin{array}{l} \text{1ste ansigtsleie } 3. \\ \text{2det } \text{---} \text{ } 2. \end{array} \right.$

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.			
	Mødre.	Børn.		Mødre.		Børn.	
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Dod.	Lev.	Dod.
Paa fødselsstiftelsen:							
Utilstrækkelige eller smertefulde veer.....	22	21	1	-	-	-	-
Bækkensneverhet	7	7	-	-	-	-	-
Barselkrampe	2	2	-	-	-	-	-
Placenta prævia og blødning	1	-	1	10	-	4	-
Abscessus iliacus	-	-	-	-	-	-	-
Asystolia	1	1	-	-	-	-	-
Cancer uteri	-	-	-	-	-	-	-
Ileus in graviditate	-	-	-	-	-	-	-
Nephritis et cholelithiasis	-	-	-	-	-	-	-
Peritonitis in graviditate	-	-	-	-	-	-	-
Tuberculosis pulmonum	-	-	-	-	-	-	-
Stort foster	-	-	-	-	-	-	-
Uregelmæssige eller daarlige foster- lyd	6	5	1	1	-	-	-
Isseleie med panden fortil	5	5	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	6	¹⁾ 1	4	-
Uopgivet indikation	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	44	41	3	17	1	8	1
Utenfor fødselsstiftelsen:							
Utilstrækkelige eller smertefulde veer.....	177	168	9	9	-	6	-
Bækkensneverhet	8	7	1	2	-	1	-
Barselkrampe	1	1	-	-	-	-	-
Placenta prævia og blødning	2	1	1	12	-	2	1
Uefftergivelige fødselsdele, septum vaginæ	6	6	-	-	-	-	-
Albuminuri	1	1	-	-	-	-	-
Svakhet hos moderen, svake fosterlyd	4	4	-	-	-	-	-
Peritonit	-	-	-	-	-	-	-
Livmoderbristning	-	-	-	1	-	-	-
Kræft i livmoderen	-	-	-	-	-	-	-
Myoma uteri	1	-	1	-	-	-	-
Isseleie med panden fortil	1	1	-	-	-	-	-
Skjævt isseleie	2	1	1	-	-	-	-
Stort fosterhoved	2	2	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	16	-	8	-
Fremfald av navlesnor	1	1	-	4	-	1	-
Macereret foster	-	-	-	-	-	-	-
Fastvoksning	-	-	-	-	-	-	-
Tilbakeholdelse	-	-	-	-	-	-	-
Blødning	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	206	193	13	44	-	18	1
Samlet Sum	250	234	16	61	1	26	1
		250				62	

¹⁾ Dødsårsag: barselfeber. ²⁾ Dødsårsag: cancer uteri; er paa listen over dødsårsag over dødsårsager ikke opført under dødsfald av barselsygdom. ⁴⁾ Dødsårsag: barselkram aarsagen for moderen intet anført.

operationer.

Utdrækning ved ækkenendeleie.			Partus præmaturus artificialis.			Keisersnit.					Perforation.		Efterbyrdsoperation.
re.	Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.		Børn.			Mødre.		Mødre.
v.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Uopg.	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Uopg.	Lev.	Død.	Lev.
42	34	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	1	-	6	6	-	1	-	1	-	-	3	³⁾ 1	-
-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	²⁾ 1	-	1	-	-	-	-
-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12
44	35	9	12	12	-	2	1	2	1	-	3	1	12
27	16	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-
-	-	-	-	-	-	-	⁴⁾ 1	-	-	1	-	-	-
4	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	⁵⁾ 1	-	-	1	-	-	-
-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	²⁾ 1	-	-	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	18
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	19
36	18	18	1	-	1	-	3	-	-	3	4	-	41
80	53	27	13	12	1	2	4	2	1	3	7	1	53
80			13			6							

opført under dødsfald av barselsygd. ³⁾ Dødsårsag: bristning av livmoderen; er paa listen operationen utførtes like efter moderens død, idet der da hørtes svake fosterlyd. Om døds-

Sætefødsel	44	{	1ste sæteendefødsel	19.
			2den	— 17.
			Føtfødsel	8.

Tverleie 10.

Ukjendt leie og leier som paa grund av fosterets litenhet var likegyldige 9.

Ved de 13 tvillingfødsler var leierne følgende.

	1ste isse- fødsel.	2den isse- fødsel.	Isse- fødsel med panden fortil.	Sæte- leie.	1ste sæte- ende- fødsel.	2den sæte- ende- fødsel.	1ste fot- fødsel.	2den fot- fødsel.	Skul- der- leie.	Tver- leie.
1ste tvilling	3	4	1	1	2	1	-	-	1	-
2den tvilling	2	4	-	-	1	2	1	1	-	2
Tilsammen	5	8	1	1	3	3	1	1	1	2

Av mødrene døde 13. Som dødsårsag er opført: barselkrampe 4, livmoder-bristning 1, lungetuberkulose 1, larynx-tuberkulose 1, barselfeber 3, kræft i livmoderen 1, nyresygdom 1, tarmeslyng 1 (død uforløst).

Forpleiningsdagenses antal for barselkvinder var 14 681. Av 936 børn var 54 dødfødte. Under opholdet paa stiftelsen døde 35.

Fra den i forbindelse med fødselsstiftelsen staaende jordmorskole uteksaminertes 43 elever. Av disse var fra:

Kristiania	3	Stavanger	amt	3
Akershus	amt 2	Søndre Bergenhus	«	1
Smaalenenes	« 7	Romsdals	«	2
Jarlsberg og Larvik	« 3	Søndre Trondhjems	«	5
Hedemarken	« 1	Nordre	— «	3
Kristians	« 1	Nordlands	«	3
Bratsberg	« 3	Tromsø	«	2
Nedenes	« 3	Finmarkens	«	1

Av **obstetriciske operationer** utførtes ialt i aarets løp efter indkomne opgaver fra fødselsstiftelsen og stadsfysikus 472, derav paa fødselsstiftelsen 137. Angaaende indikationer og utfald henvises til tabellen paa side 10—11. Paa denne er ikke opført 2 keisersnit, der paa fødselsstiftelsen utførtes paa 2 barselkvinder like efter døden, der forårsagedes av barselkrampe. Begge fostere var døde.

Dødsfald paa barselseng. Efter presternes opgaver døde 10 kvinder paa barselseng. Efter lægernes anmeldelser til helseraadet, døde 18 kvinder av barselsygdom. Dødsårsagerne for disse var: barselfeber 7, barselkrampe 4, svangerskab utenfor livmoderen 3, abort 1, tilbakeholdelse av moderkaken 1, mola hydatidea 1, puerperium 1.

Antallet av **fødte** og **døde** sees av følgende tabel:

Lægedistrikt.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige hæn- delser.	ved selv- mord.	ved mord og drab.
Kristiania stadsfysikat . .	6320	168	3838	831	70	10	46	22	2

Dødsaaarsager i de 5 første leveaar sees av følgende tabel:

	Antal døde						Av 100 dødsfald var					
	under 1 aar.		i 2det og 3dje aar.		i 4de og 5te aar.		under 1 aar.		i 2det og 3dje aar.		i 4de og 5te aar.	
	Uægtefødte.	Ægtefødte.	Uægtefødte.	Ægtefødte.	Uægtefødte.	Ægtefødte.	Uægtefødte.	Ægtefødte.	Uægtefødte.	Ægtefødte.	Uægtefødte.	Ægtefødte.
Av sygdomme i tarmkanalen (diarré, cholera nostras, gastroenteritis acuta & chronica)	40	83	7	21	1	6	20,10	15,33	14,58	6,00	16,66	4,72
- sygdomme i aandedrætsorganerne (bronkit, croupøs og kataralsk lungebetændelse)	34	131	12	107	-	11	17,08	24,03	25,00	30,70	-	8,66
- tuberkulose og skrofulose	2	16	6	32	2	24	1,00	2,93	12,50	9,17	33,33	18,90
- medfødt svaghet.....	47	98	-	2	-	-	23,61	17,98	-	0,58	-	-
- kramper	12	30	1	6	1	1	6,03	5,50	2,08	1,70	16,66	0,78
- syfilis	13	7	1	-	-	-	6,53	1,28	2,08	-	-	-
- kikhoste, difteri, skarlagensfeber, mæslinger	17	83	16	127	1	59	8,54	15,23	33,33	36,40	16,66	46,45
- rakit	2	19	2	15	-	1	1,00	3,48	4,16	4,30	-	0,78
- andre sygdomme ¹⁾	23	56	3	35	1	24	11,55	10,27	6,25	10,00	16,66	18,90
- ukjendt dødsaaarsag	9	22	-	4	-	1	4,52	4,03	-	1,15	-	0,78
Tilsammen	199	545	48	349	6	127						

¹⁾ For et barn i 2—3 aar er det uopgivet, om det var født i eller utenfor ægteskab.

Der bliver saaledes et overskud av 2 482 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 60,7.

De av lægerne opgivne **dødsaaarsager** sees av tabellen paa side 14 og flg.

Dødsaaarsager i de 5 første leveaar sees av ovenstaaende tabel.

De **hyppigste dødsaaarsager** var: lungetuberkulose 624, lungebetændelse 250, kræft og sarkom 240, akute katarer i aandedrætsorganerne 235, kikhoste 185, organisk hjertesygdom 185, akut diarré 173, medfødt svaghet 148, difteri (croup) 141, tuberkulose utenfor lungerne 136, hjerneslag 120, alderdomssvaghet 106.

Veirliget. Angaaende de meteorologiske forhold henvises til tabellen paa side 22, meddelt av det meteorologiske institut i Kristiania (25 meter over havet). Efter denne synes lufttemperaturen at have været noget høiere i gjennemsnit end den normale, idet middeltemperaturen for alle aarets maaneder undtagen august, for en ringe del september samt oktober, viser litt høiere tal end normalt. For det hele aar bliver derfor middeltemperaturen + 6,3° mot normalt + 5,5°. Nedbørmængden og nedbørdagenes antal var litt større end normalt, særlig var september en forholdsvis regnfuld maaned.

Angaaende **strafanstalterne** og sykepleien inden disse, henvises til den derom av fængselsstyrelsen utgivne beretning.

Liste over de av læger

Dødsårsag.	Tilsammen.	Derav		A l c							
				0—1		1—5		5—10		10—	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
A. Infektions-, ernærings- og konstitutionelle sygdomme.											
<i>I. Akute.</i>											
Tyfoidefeber	7	5	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Epid. cerebrospinalmeningit	3	1	2	-	-	-	-	-	1	-	-
Akut poliomyelit	2	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-
Børnekopper	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	14	7	7	1	-	4	5	2	2	-	-
Mæslinger	41	19	22	8	5	11	16	-	1	-	-
Difteri (croup)	141	76	65	6	2	37	31	21	23	11	-
Kikhoste	185	80	105	42	36	38	61	-	8	-	-
Influenza	14	8	6	1	-	-	-	-	-	-	-
Gigtfeber	11	5	6	-	-	-	1	-	-	-	-
Erysipel og phlegmone	38	21	17	7	10	4	-	-	-	-	-
Pyæmi og septhæmi	29	14	15	2	3	-	-	1	1	-	-
Pemfigus hos nyfødte	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Akut diarré (kolerine)	173	91	82	67	53	16	18	2	1	-	-
Tetanus, trismus	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Vandkopper	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Parotit	1	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Furunkulose	3	1	2	1	2	-	-	-	-	-	-
<i>II. Kroniske.</i>											
Tuberkulose:											
a. Lungerne	624	268	356	4	5	8	15	9	9	6	-
b. Tarmkanalen	22	9	13	-	-	-	3	-	-	3	-
c. Ben og led	8	4	4	-	-	1	-	2	-	-	-
d. Urin- og kjønsorganer	6	2	4	-	-	-	-	-	-	-	-
e. Lymfekjertler (skrofulose)	7	-	7	-	-	-	2	-	1	-	-
f. Andre organer	5	3	2	-	-	1	-	1	-	-	-
g. Tuberkuløs meningit	79	39	40	5	4	17	14	10	13	1	-
h. Miliærtuberkulose	9	3	6	-	-	-	3	1	1	1	-
Syfilis	24	12	12	10	10	1	-	-	-	-	-
Kræft:											
1. Carcinom, uopgivet sæte	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
a. Maven	107	47	60	-	-	-	-	-	-	-	-
b. Leveren	24	14	10	-	-	-	-	-	-	-	-
c. Brystkjertelen	9	-	9	-	-	-	-	-	-	-	-
d. Kjønsorganerne	27	1	26	-	-	-	-	-	-	-	-
e. Andre organer	56	25	31	-	-	-	-	-	-	-	-
2. Sarkom (uopgivet sæte)	3	2	1	-	1	-	-	-	-	-	-
a. Bensystemet	5	2	3	-	-	-	1	-	-	-	-
b. Andre steder	6	2	4	-	-	-	-	-	1	-	-

Liste over de av læger

(Forts.). Dødsårsag.	Tilsammen.	Derav		Alder							
				0—1		1—5		5—10		10—	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
Hæmofili	1	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Sukkersyke	28	15	13	-	-	1	-	-	-	-	-
Perniciøs anæmi	9	3	6	-	-	-	-	-	-	-	-
Leukæmi	2	1	1	-	-	1	1	-	-	-	-
Rakit	40	25	15	11	10	13	5	1	-	-	-
Kronisk alkoholisme	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Medfødt svaghed	148	80	68	78	68	2	-	-	-	-	-
Alderdomssvaghed	196	36	70	-	-	-	-	-	-	-	-
Anæmi	7	2	5	-	1	-	-	-	1	-	-
Arthrit og kronisk reumatisme . .	7	3	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Morbus Addisoni	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— Basedowi	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
— maculosus Werlhofi	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
B. Sygdomme i de enkelte organer.											
<i>I. Hjerne og rygmær.</i>											
Apoplexi og hjerneemboli	120	53	67	-	-	-	-	-	-	-	-
Suppurativ meningit	37	22	15	3	4	6	5	5	1	2	-
Epilepsi	7	4	3	-	-	-	-	1	-	-	-
Kramper hos småbørn	52	31	21	25	17	6	3	-	1	-	-
Sindssygdomme	14	6	8	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre hjernesygdomme	36	12	24	-	-	1	4	2	-	-	-
Rygmærssygdomme	18	11	7	-	-	1	1	-	-	-	-
Andre sygd. i centralnervesystemet	11	3	8	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>II. Cirkulationsorganerne.</i>											
Endo- og perikardit	4	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Klappefeil og andre org. hjerte- sygdomme	185	79	106	-	1	-	1	2	3	3	-
Hjertelammelse	42	17	25	1	-	-	-	-	1	1	-
Arteriosklerose	37	16	21	-	-	-	-	-	-	-	-
Aneurysma	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Angina pectoris	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>III. Respirationsorganerne.</i>											
Bronkit, akut	154	74	80	43	37	23	25	-	1	1	-
— kronisk og bronkiektasi	82	33	49	-	-	-	-	-	-	-	-
Pneumoni, katarrale	81	38	43	20	16	13	21	1	2	-	-
— croupøs	250	141	109	27	22	33	15	2	4	-	-

delte dødsårsager.

[illegible]

Liste over de av læger

(Forts.). Dødsaaarsag.	Tilsammen.	Derav		Alc							
				0—1		1—5		5—10		10—	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
Lungegangræn	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Pleurit, serøs	8	4	4	-	-	-	-	1	-	-	-
— purulent	8	4	4	-	2	2	2	1	-	-	-
Lungeemboli	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Asthma, emfysem	8	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Lungeødem	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hæmoptyse	5	2	3	-	-	-	1	-	-	-	-
Andre sygdomme i aandedrætsorg.	4	3	1	1	-	1	1	-	-	-	-
<i>IV. Digestionskanalen.</i>											
Mave-tarmkatarr (kronisk)	17	9	8	2	-	-	1	1	-	-	-
Mavesaar	9	4	5	-	-	-	-	-	-	-	-
Blindtarmbetændelse	15	10	5	-	-	1	-	2	1	1	-
Diffus peritonit	24	13	11	4	-	-	-	2	1	2	-
Indeklemt brok	5	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Ileus og volvulus	26	12	14	3	2	1	-	1	-	1	-
Dilatatio ventriculi	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Melæna	3	2	1	1	1	-	-	-	-	-	-
Stricturea oesophagi	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre sygd. i digestionskanalen . .	12	7	5	1	-	-	1	1	-	-	-
<i>V. Leveren.</i>											
Galdestensygd.	4	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Leverkirrose	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre leversygdomme	11	4	7	1	3	-	-	1	-	-	-
<i>VI. Urinorganerne.</i>											
Cystit, cystopyelonefrit	19	12	7	-	-	-	-	-	-	-	-
Morbus Brightii	79	36	43	1	-	2	1	2	1	2	-
Andre nyre- og urinveissygdomme	17	14	3	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>VII. Kjønsorganerne.</i>											
Sygdomme i de kvindelige kjønsg- organer	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>VIII. Hud- og ydre sygdomme.</i>											
Senil gangræn	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bensygdomme	13	7	6	2	2	-	-	1	1	-	-
Dermatitis exfoliativa	3	2	1	2	-	-	1	-	-	-	-

Liste over de av læger

(Forts.). Dødsårsag.	Tilsammen.	Derav		Ald.							
				0—1		1—5		5—10		10—	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
C. Barselsygd.											
Barselfeber	7	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselkrampe	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Svangerskab utenfor livmoderen . .	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Abort	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilbakeholdelse av moderkaken . .	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Mola hydatidea	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Puerperium	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
D. Dannelsesfeil.											
Cyanose	3	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-
Hjernemisdannelse, spina bifida . .	3	2	1	2	1	-	-	-	-	-	-
Andre dannelsesfeil	3	2	1	2	-	-	1	-	-	-	-
E. Andre årsager.											
Coma	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Dystrophia muscularis	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Empyema sinus frontalis	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Febris catarrhalis	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Hæmorrhagia interna	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
— umbilici	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Hydrops anasarca	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Neuralgia abdominis	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Noma	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Tumor abdominis	15	2	13	-	-	-	-	-	-	-	-
— femoris	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— pectoris	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vitia organica abdominis	12	5	7	2	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	3 550	1663	1887	392	319	248	260	78	80	36	
F. Unaturlig død.											
Akut alkoholforgiftning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre forgiftninger	3	3	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Drukning	11	11	-	-	-	-	-	1	-	1	-
Forbrænding	4	4	-	-	-	1	-	1	-	1	-
Andre ulykkestilfælde	37	24	13	2	-	10	6	1	2	1	-
Selv mord	9	8	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	3 614	1713	1901	394	319	260	266	81	82	39	
Ukjendt dødsårsag	61	35	26	14	17	2	3	-	1	-	
Sum	3 675	1748	1927	408	336	262	269	81	83	39	

Meteorologiske iagttagelser.

Maaned.	Lufttrykket ved havets overflate.	Luftens Temperatur.				Relativ fugtighed. Procent. Middel.	Regnhøide, maalt kl. 8 morgen.	Fremherskende vind.	Antal dage med nedbør.	Antal dage med taage.
		Middeltemperatur C.	Normaltemperatur C.	Absolut minimum C.	Absolut maximum C.					
Januar	761,3	÷ 2,5	÷ 4,4	÷ 19,7	12,3	68	2,8	NE.	10	1
Februar	58,0	÷ 1,0	÷ 4,5	÷ 14,5	9,0	67	14,0	S.	11	3
Mars	58,3	1,2	÷ 1,4	÷ 7,5	11,5	83	69,5	S.	23	4
April	57,1	3,7	4,4	÷ 6,9	15,0	57	40,7	S.	13	0
Mai	62,4	11,2	10,5	1,3	25,5	62	28,1	S.	15	1
Juni	61,8	17,6	15,5	7,8	31,0	59	72,8	S.	13	0
Juli	57,3	18,1	17,0	8,3	29,0	63	33,8	S.	18	0
August	58,2	14,4	15,9	5,9	23,9	73	67,2	S.	18	0
September . . .	58,8	11,1	11,5	2,1	20,9	77	136,0	S.	22	0
Oktober	56,6	2,8	5,5	÷ 5,4	13,3	72	47,7	N.	16	2
November	57,4	0,0	0,1	÷ 11,8	9,2	79	38,1	NE.	18	8
December	61,7	÷ 0,7	÷ 3,6	÷ 12,5	9,5	80	10,9	S.	7	6
Aaret	759,1	6,3	5,5	÷ 19,7	31,0	70	561,6	S.	184	25
Normalværdier for aaret . .	759,2		5,5			73	600,0	NE.	175	48

I **helseraadet** avholdtes i aarets løp 16 møter, i karantænekommissionen intet. Stadsfysikatets og helseraadets journaler viser tilsammen 3 187 nummer, av hvilke 921 vedkommer bygningsjournalen.

Kontrollen med byens renhold utførtes likesom de foregaaende aar av helse-raadets ingeniør og det ham underlagte personale, der i aarets løp yderligere indskrænkedes. Der skedde ialt 59 764 undersøgelser, mot 79 635 i 1904 og 91 981 i 1903. I anledning av en av kommunestyret fattet beslutning om tillæg til helseraadets forskrifternes § 6, hvorefter de private renovationsselskaber tilpligtedes at meddele helseraadet plan over sine kjøreruter og sin arbeidsordning, blev paa-læg derom alene efterkommet av Kristiania renholdsverk, de øvrige meddelte, at de ikke agtede at efterkomme beslutningen, som de ansaa ulovlig.

I anledning av kolerass optræden i havnebyer i provinserne Østpreussen, Posen og Vestpreussen besluttedes, at privetbeholdernes indhold indtil videre skulde tilsættes frisk tilberedt melkalk; likesaa blev der anordnet et sanitært havnetilsyn gjennem en av helseraadets assistenter til kontrol med sundhetstilstanden paa alle fra utlandet kommende fartøier. Begge foranstaltninger blev ophævet fra oktober maanedes utgang.

Af 1ste sundhetsinspektør blev foretaget systematiske undersøgelser av byens barberstuer. Paa grundlag av disse blev følgende regler for renhold m. m. i barberstuer vedtaget av helseraadet.

1. I barberstuen med tilhørende rum maa ikke opbevares gjenstande, som er bedriften uvedkommende eller kan hindre renhold, utbrede stank eller lignende. Alle bruksgjenstande saavelsom stoler, bord, speil, hylder, haandklær m. m. maa altid holdes i ren og proper stand.

2. Ved barbering maa der for hver kunde brukes renvasket serviet og ren bedækning over nakkeputen.
3. Barbervandet maa tappes, skjænkes eller øses i barberkoppen, der saavel som kosten, hvor saadan brukes, maa omhyggelig rengjøres i varmt vand for hver kunde. Indsæpning bør helst ske med haanden.
4. Alunsten eller lignende maa skylles ren, før den brukes. Fælles puderkvaster maa ikke benyttes, men man bør bruke en klype rensset bomuld, et stykke vat eller lignende, som kun benyttes 1 gang.
5. Ved klipning bør der mellem halsen og kappen anvendes en halsstrimmel av silkepapir eller vat, som kun brukes 1 gang. Kappen bør vaskes mindst hver uke.
6. Klippemaskiner, sakser og kniver maa tørres omhyggelig av for hver kunde. Kammer og børster maa avtørres, bankes og renses for hver kunde og vaskes hver dag — helst om aftenen — i salmiakspiritus og vand — (25 à 30 draaber i 200 à 300 gram vand). Maskinbørster bør ikke brukes.
7. I barberstuen med tilhørende rum maa hovedrengjøring utføres 2 ganger om aaret, gulvet vaskes mindst 2 ganger om uken, konsoler, hylder, border m. m. tørres rene hver dag, samt avfald fra bedriften som haar, sæpeskum fjernes hver dag. Saavel rene som skidne servietter, kapper, haandklær, m. m. maa opbevares paa hensigtsmæssigste maate. Der maa anbringes det fornødne antal spyttbakker, som tømmes og renses hver dag.
8. Barberstuerne bør saavidt gjørlig grundig utluftes flere ganger om dagen.
9. Barbererne bør iagttage omhyggelig personlig renhold. De bør under arbeidet være iført en ren, hvit jakke eller frakke, som skiftes mindst hver uke.
10. Kunder med utslet eller mistænkeligt haaravfald, som kan befryktes at være smitsomt, maa enten avvises eller betjenes med sine egne redskaber, eller de benyttede redskaber maa utkokes eller betryggende desinficeres, før de benyttes til andre.
11. Aapning eller flytning av barberstuer maa anmeldes for helseraadet.

Motarbeidelsen av de smitsomme sykdomme utførtes fremdeles av 2den sundhetsinspektør efter samme regler som i 1904. — Foranlediget ved den tiltagende utbredning av difteri og av koppernes optræden steg utgifterne betydelig, saa det budgetterede beløb overskredes adskillig. Der blev da vakt motion om forandringer i de hittil fulgte principer med hensyn til isolation i hjemmet: indlæggelse i sykehus for difteri. Den hittil anvendte fremgangsmaate besluttedes bibeholdt, dog saaledes, at kliniske tilfælde av difteri, der ikke kunde avsondres eller behandles betryggende i hjemmet, indlagdes i sykehus. Med hensyn til bacillebærere vedtoges, at varigheten av de sykes avsondring i hjemmene eller paa sykehus skal overlates til de behandlende lægers avgjørelse uten krav paa, at bacillens tilstedeværelse eller fraværelse skal være det bestemmende. Dog maa de kliniske, difteriske belæg og slimhindeaffektioner være svundet, før avsondringen hæves. Stadsfysikus vilde ikke træffe forføining mot andre bacillebærere end saadanne, hos hvem der nylig var gaat kliniske tegn iforveien, som kunde tyde paa en like avløpen eller endnu eksisterende klinisk difteri, og hvis behandling av eller forbindelse med salgsvare kunde være betenkelig, samt mot saadanne, som paa anden maate kom i intim forbindelse med et større publikum.

I forbindelse med denne sak avgav stadsfysikus en uttalelse angaaende en rikeligere frembringelse av differiserum ved Ullevaal sykehus, saa en mere utstrakt benyttelse av serumet av lægerne i profylaktisk øiemed kunde ske. Forestillingen bifaldtes av helseraadet og det paafølgende aar ogsaa av formandskapet.

Da kopperne, som tidligere omtalt, væsentlig spredtes fra det «Blaa baands herberge», blev saadanne herberger, paa grund av den fare, som de til en viss grad

medfører for spredning av smitsomme sygdomme, paalagt at indføre i de over nattegjesterne benyttede lister eller protokoller, ikke alene gjesternes fulde navn og sengenummer for hver nat, men ogsaa deres stilling og fødselsaar, samt at paase, at der ikke blev optaget andre end revakcinerte personer. Bestyrerne av de forskjellige herberger oplærtes i vaccination paa helseraadets kontor. For hver nattegjest, som revakcinertes, utstedtes et legitimationskort, som bevidnet hans revakination og uten fornyet saadan gav adgang til hvilket som helst herberge.

Tilfælde av epidemisk cerebrospinalmeningit, som i 1901 var gjort til gjensstand for obligatorisk anmeldelse, besluttetes indlagt i Ullevaal sykehus i henhold til sundhetslovens § 15, med efterfølgende desinfektion i hjemmet og kontrol med dem, som havde været i berøring med de syke.

Der besluttetes fremdeles i overensstemmelse med medicinaldirektørens rundskrivelse av 28de august, likeoverfor den akute poliomyelit at iverksætte de samme foranstaltninger, som ved andre smitsomme sygdomme. Ifølge samme rundskrivelse underrettedes Righospitalets og de kommunale sykehuses direktører om, at sundhetsvæsenet bærer utgifterne ved denne sygdoms behandling paa sykehus kun i 3 uker fra dens begyndelse.

Ifølge forslag fra 2den sundhetsinspektør, vedtaget av helseraadet, bestemte formandskabet, at alle utgifter ved den offentlige desinfektion herefter skulde bæres av bykassen.

Til forebyggelse av smitte ved utsatte hereditær syfilitiske børn blev der til Ullevaals sykehus og Righospitalet rettet en henvendelse, hvori bedes om, at hver gang et syfilittisk barn skal utskrives, underretning derom paa forhaand maa gives helseraadet og moderen paalægges at hente utskrivningsseddelen paa helseraadets kontor, saaledes at barnet kun leveres mot fremvisning av saadan seddel. Man kunde derved faa besked om, hvor barnet tænktes anbragt og indskjærpet de fornødne pligter ved utsættelse o. s. v.

Kontrollen med utsatte pleiebørn utførtes paa samme maate som tidligere. Under kontrol stod ialt 1 296 børn, idet 788 var tilbake fra 1904 og 508 anmeldtes i 1905. 73 børn døde (5,6 pct.). Pleieforholdene siges at være gjennegaaende gode, hvad røgt og renlighet angaar. Den største vanskelighet ved kontrollen bestaar i betalingsvilkaarene og især i anbringelsen av syfilittiske børn. 20 barnehjem, 8 barnekrybber og 12 asyler var i virksomhet.

Den av bestyreren av boligkontoret planlagte systematiske undersøgelser av byen fortsattes; 204 hus undersøktes, hvorav 42 var mer eller mindre mislige. Ifølge inkommet klage undersøktes 127 hus; i saagodt som alle disse fandtes misligheter. Disse søktes i det hele rettet ved mindelig overenskomst, hvormed kontoret bistod; kun i ett tilfælde anmeldtes saken for helseraadet.

Kontrollen med næringsmidler førtes fremdeles av stadsdyrlægen med det ham underlagte personale. Der blev foretaget tilsammen 11 187 undersøgelser av melkebutikker, pølsemakerier, slagterier, kjødbutikker, fiskeforretninger, torv, basarer, stalde, fjøs, grisehus o. s. v. Mineralvandfabrikker og saftkokerier undersøktes med hensyn til renlighet, likesom enkelte prøver uttoges til undersøgelse av stads-kemikeren. Byens spiseforretninger undersøktes, som tidligere, leilighetsvis.

Der inkom 7 anmeldelser om sykdom, som blev antaget at skyldes næringsmidler. 5 av anmeldelserne angik nydelse av ferskt eller røket kjød eller flesk. I 2 tilfælde fandtes kjødet og flesket bedærvet, i 2 kunde intet abnormt opdages, og i 1 var der intet av det paaklagde kjød tilbake, hvorfor undersøgelse ikke kunde ske. Et sygdomstilfælde antoges at skyldes spising av makrel; undersøgelsen viste alene, at bevertningsstedet var urent, og at næringsmidlerne behandledes og opbevartes paa en daarlig maate. Ved et tilfælde av formodet gammelostrforgiftning, meddelte stads-kemikeren som resultat av sin undersøgelse, at denne ikke bestemt beviste, at osten kunde virke sundhetsskadelig, men støttet dog i væsentlig grad

saadan antagelse. Det gjenværende parti av osten blev derfor konfiskert hos kjøbmanden.

Forlangendet om sundhetsbevis for tarmer, indført fra utlandet, ophævedes.

Paa foranledning av en fabrikant uttalte helseraadet, at tilsætning av saccharin til nærings- eller nydelsesmidler ansees uheldig og vil søkes forhindret.

Av bakteriologiske undersøgelser foretoges paa helseraadets kontor 6 052 paa differibaciller; saadanne fandtes hos 520 personer eller i 29,5 pct. Vidals serumreaktion utførtes 163 gange, derav 57 med positivt resultat, 5 gange med tvilsomt. Paa tuberkelbaciller i opspyt gjordes 506 undersøgelser; baciller paavistes 146 gange. Leilighetsvis foretoges ogsaa andre undersøgelser f. eks. paa gonokokker.

Ved stadschemikeren foretoges, som tidligere, regelmæssige undersøgelser av Kristiania drikkevand med hensyn paa antallet av tilstedeværende bakterier, fremdeles av nærings- og nydelsesmidler og forskjellige bruksgjenstande.

Ved de under sundhetsinspektørerne og stadsdyrlægen hørende assistenter utførtes i aaret tilsammen 39 645 undersøgelser mot 40 111 i 1904, 36 935 i 1903.

Forøvrig henvises til den trykte beretning fra Kristiania helseraad for 1905.

Ved den **offentlige vaccination** vaksinertes ialt 7 473 børn. Den sterke tilstrømning til vaccinationen skyldtes de i aarets begyndelse optraadte koppe-tilfælde. Som privat vaksinerte er opgivet 628 børn. Revakination foretoges ogsaa i stor utstrækning; ved de offentlige vaccinationslokaler antages revakcinert omkring 50 000 personer, foruten hvad der skedde av privat revakination.

Statens anstalt for frembringelse av dyrisk vaccine ligger i Kristiania.

Sykehus. Av offentlige sykehus findes i og ved byen: Rigshospitalet, Fødselstiftelsen, det kommunale sykehus med underavdelinger, det militære sykehus, Diakonisseanstaltens sykehus med underavdeling og «Vor Frue Hospital» (katolsk). Byens epidemispykehus ligger, likesom 3 avdelinger av det kommunale sykehus, utenfor bygrænsen i Vestre Aker. Fremdeles findes 2 sindssykeasyler, det kommunale (afd for kvinder) og Oslo hospitals asyl. Flere av byens læger eller foreninger har større eller mindre sykeavdelinger forbundet med sine kliniker.

Der findes i byen 6 **offentlige badeindretninger**, hvor der solgtes følgende antal billetter: bade- og vaskeanstalten i Torvgaten 45 573, Enerhaugens folkebad 17 699, Sagenes folkebad 111 707, Kampens duschbad for mænd 3 920, Kristiania bad, 52 973. For Kristiania varme sjøbad kan antallet ikke opgives, da badets protokoller ødelagdes ved oversvømmelse.

Ved samtlige folkeskoler er der indrettet bad for eleverne.

Apotekenes antal var 22. Angaaende deres personale henvises til den almindelige beretning.

Ifølge den officielle fortegnelse over Norges læger var antallet av de i Kristiania bosatte 268; hertil kommer stadfysikus, der bor i Vestre Aker, samt 2 praktiserende læger, av hvilke den ene bor i Østre Aker, den anden i Bærum. Ca. 30 av disse læger, antages ikke eller kun i ringe grad at drive praksis. Tandlægernes antal var 110, jordmødrenes (de praktiserende) opgives til 127, ved aarets utgang til 125, idet 2 ophørte at praktisere.

II. Akershus amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 3dje decb. 1900.	Antal læger. ¹⁾	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
Amtet		5 223,70	116 896	58	6	59	36
1. Aker		1 035,30	48 554	²⁾ 31	3	23	9
	Aker	424,60	23 591	17	1	³⁾ 13	5
	Asker	106,28	4 592	5	1	1	1
	Bærum	185,00	9 156	4	-	5	1
	Nitt-dalen	182,75	2 704	2	-	1	1
	Sked-mo	136,67	8 511	3	1	3	1
2. Ullensaker		2 086,88	34 491	10	2	16	12
	Ullensaker	240,45	5 764	2	-	3	2
	Sørum	102,66	2 540	-	-	1	1
	Gjerdum	80,28	1 685	-	-	1	2
	Nannestad	331,56	3 913	1	-	1	1
	Nes	624,45	8 060	2	1	4	2
	Eidsvold	339,42	9 493	5	1	4	2
	Hurdalen	271,52	1 910	-	-	1	1
	Feiring	96,54	1 126	-	-	1	1
3. Høland		1 319,50	14 121	6	-	9	8
	Høland	621,72	5 743	3	-	4	3
	Urskog	418,61	4 197	1	-	3	3
	Fet	279,17	4 181	2	-	2	2
4. Follo		782,02	19 730	11	1	11	7
	Drøbak, kjøbstad	0,80	2 308	5	1	1	-
	Hølen, ladested	0,13	165	1	-	1	-
	Son, —	0,20	719	1	-	1	-
	Hvitsten, —	0,07	102	-	-	-	-
	Vestby	113,53	2 765	-	-	1	1
	Kraakstad	149,63	3 197	1	-	2	1
	Enebak	252,21	3 052	1	-	2	2
	Aas	92,08	3 031	2	-	1	1
	Frogn	84,71	2 216	-	-	1	1
	Nesodden	88,66	2 175	-	-	1	1

¹⁾ Ved distriktslægerens bopæl er her, likesom i de øvrige amter, herredets navn uthævet ved spærrede typer. ²⁾ Distriktslægen bor i Kristiania. ³⁾ Av disse bor 3 i Kristiania.

Sundhetstilstanden synes ogsaa dette aar at have været ganske god, om end skarlagensfeber, mæslinger og difteri havde noget større udbredning end i 1904. Det samlede antal av anmeldte epidemiske sygdomstilfælde utgjorde 8 724, hvorav 340 endte dødelig, mot henholdsvis 8 389 og 247 aaret forut.

Dødeligheten. De dødes antal utgjorde 1 755 eller 14,3 pro mille av den beregnede tilstedeværende middelfolkemængde (122 400). Aaret forut var den 12,5 pro mille.

Angaaende de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 28 og 29, sammendraget efter lægernes opgaver.

Av **tyfoidfeber** anmeldtes dette aar 17 tilfælde med 3 dødsfald. Av de 3 tilfælde i Ullensaker distrikt optraadte de 2 i herredet av samme navn, importert fra Kristiania (A. Olsen); det tredje iagttoges hos en tjenestegut paa gaarden Frogner i Sørum; smitekilden ukjent. (A. Christophersen).

Av de 7 tilfælde av **cerebrospinalmeningit** anmeldtes 3 med 2 dødsfald fra Ullensaker distrikt, hvor der i august i Holter anneks til Nannestad indsygnet en 25 aar gammel kvinde med hovedpine og rygsmerter, og efter 4—5 døgn sygdom bevisstløshet, hvorunder hun døde 1 uke tid efter. (B. Bruun). De 2 andre tilfælde indtraf i Nes herred, det første likeledes i august hos en 59 aar gammel mand, der efter et par maaneders haardnakket lidelse bukket under; det andet tilfælde i november hos en 13 aars pige var ogsaa meget alvorlig og langvarig, men endte dog i fuld helbredelse efter ca. 4 maaneders varighet. (O. Søberg).

De 7 tilfælde av **børnekopper** anmeldtes alle fra Aker distrikt. Av disse indtraf 1 i Sandviken i Bærum; smitten skrev sig fra den samtidig herskende epidemi i Kristiania, hvor patienten, en 40 aar gammel malersvend, havde bodd paa herberge i Urtegaten; derfra reiste han til Sandviken og blev syk under opholdet der. Han blev indlagt i Ullevaal lasaret, og beboerne av det smittede hus blev internerte og vaksinerte, likesom offentlig vaccination sattes igang i stor utstrækning. Uagtet der i det smittede hus var et uvaksinert barn, blev dog ingen flere angrepet. Blandt de revaksinerte fik man tydelig anslag i ikke mindre end ca. 40 pct. Det viste sig ogsaa, at der blandt uvaksinerte var et ganske betydelig antal børn i altfor fremskreden alder til første gangs vaccination at være. (J. Jensen). I Skedsmo indtraf 6 tilfælde; det første var en kramkar, der paa foranstaltning av Kristiania helseraad indlagdes i Ullevaals lasaret. Hans i Skedsmo boende kone og søster smittedes og indlagdes ogsaa. Det blev oplyst, at han med fuldt koppeutslet havde vandret om i Lillestrøm og omegn og solgt kramvarer; herved utbredtes smitten; en arbeiderkone, der havde kjøpt sæpe av ham, fik variola; fra hende smittedes hendes mand og 2 børn; de indlagdes alle i Ullevaal lasaret. Der sattes igang internering og vaccination i stor utstrækning; som almindelig ved saadanne anledninger opstod der panik blandt befolkningen. Ialt vaksinertes og revaksinertes 3 640 personer i kort tid. (Bjurstedt). Da en kramkone, der havde overnattet i det smittede hus i Lillestrøm, senere streift om i herredene i Ullensaker distrikt, blev hun internert i Gjerdrum i 18 dage, regnet fra hendes berøring med koppepatienterne i Lillestrøm. Hun blev dog ikke angrepet. Vaccination og revaccination foretoges i stor utstrækning, særlig nær de steder, hvor hun havde færdes. (A. Olsen, Christophersen, Bruun).

Av **skarlagensfeber** anmeldtes over 100 tilfælde flere dette aar end forrige, de fleste (106 med 2 dødsfald) fra Aker distrikt. I Ullensaker distrikt optraadte sygdommen spredt i aarets første halvdel (A. Olsen); forløpet var ialminde-

Epidemiske

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.
	tilfælde.	dødsfald.							
Tyfoidefeber	17	3	16	-	1	2	1	-	-
Cerebrospinalmeningit	7	2	7	-	-	-	1	1	1
Børnekopper	7	-	7	3	4	-	-	-	-
Skarlagensfeber	235	3	235	26	30	31	8	18	23
Mæslinger	439	5	439	50	26	30	21	26	37
Difteri (croup)	425	24	425	29	24	30	37	18	44
Blodgang	19	3	19	-	-	1	-	-	1
Barselfeber	11	2	10	-	-	1	-	4	-
Pyæmi, septhæmi	12	7	11	-	-	1	3	1	1
Rosen	97	2	97	14	9	9	8	10	9
Røde hunde	15	-	15	-	2	-	2	-	-
Vandkopper	162	1	162	11	19	16	2	9	16
Kusma	106	-	106	14	15	14	24	27	4
Kikhoste	711	5	711	34	76	74	68	67	69
Akute katarer i aandedrætsorganerne	3334	87	3334	419	460	470	351	270	195
Influenta	662	5	662	262	112	90	41	16	6
Lungebetændelse	851	144	851	93	104	114	106	90	50
Pleurit	237	5	237	22	21	17	29	16	19
Gigtfeber	243	3	243	30	34	26	24	28	21
Koldfeber	2	1	2	-	-	-	-	-	-
Akut diarré (kolerine)	1106	38	1086	62	65	43	25	41	97
Skjorbuk	1	1	1	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	24	-	24	-	-	-	-	1	-
Pemfigus (hos nyfødte) . . .	1	-	1	-	-	-	1	-	-
Tilsammen	8724	341	8701	1069	1002	969	752	643	593

lighed let, og flere tilfælde opdagedes først tilfældig under avskallingen; i Ullensaker herred holdt sygdommen sig mest i den sydlige del. (Svanøe).

Ogsaa av **mæslinger** kom over 100 tilfælde flere til anmeldelse i dette end i foregaaende aar. I Aker distrikt, hvor sygdommen syntes at have havt størst udbredning, optraadte den navnlig i aarets sidste maaneder og med ganske let forløb. (J. Jensen). Til Hurdalen av Ullensaker distrikt importertes sygdommen med en feriebesøkende kvinde, der blev syg et par dage efter hjemkomsten til sine forældres hus, hvorfra hendes yngre til konfirmation gaaende søster bragte smitten ut blandt konfirmanterne; derefter blev den hurtig og næsten eksplosivt udbredt over hele Hurdalen. (Collett).

sygdomme.

Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	Fordeling paa lægedistrikterne:							
						1		2		3		4	
						Aker.		Ullensaker.		Høland.		Follo.	
						Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
1	2	4	4	-	1	6	1	3	-	3	-	5	2
1	2	-	-	1	-	3	-	3	2	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	7	-	-	-	-	-	-	-
3	15	8	30	37	6	106	2	75	1	4	-	50	-
34	9	23	18	103	62	231	4	93	1	21	-	94	-
74	52	31	31	21	34	268	12	76	8	8	1	73	3
1	4	-	4	-	8	1	-	18	3	-	-	-	-
-	1	3	-	1	-	5	-	3	-	2	2	1	-
2	1	1	1	-	-	5	3	1	1	2	2	4	1
5	5	9	6	6	7	46	-	34	1	7	1	10	-
-	1	1	1	3	5	12	-	3	-	-	-	-	-
8	6	5	26	25	19	58	-	55	1	16	-	33	-
2	2	-	1	3	-	54	-	13	-	28	-	11	-
64	68	33	53	63	42	405	3	55	2	132	-	119	-
158	159	115	198	280	259	1672	48	861	25	359	6	442	8
9	17	6	34	33	36	121	2	287	2	77	1	177	-
34	38	39	47	70	66	287	58	341	52	128	17	95	17
19	21	14	22	17	20	115	-	68	3	36	1	18	1
20	8	8	7	23	14	104	1	84	-	38	-	17	2
-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1
214	205	123	83	67	61	603	20	328	14	103	3	72	1
1	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
-	3	7	8	3	2	10	-	12	-	2	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
650	619	430	576	756	642	4120	154	2414	117	967	34	1223	36

Difteri (croup) havde en betydelig større udbredning end i de foregaaende aar og navnlig inden Aker distrikt, hvor sygdommen i Bærum herred, navnlig omkring Høvik, Sandviken og Slæpenden, var adskillig udbredt i 2det halvaar. Paa grund af den begrænsede adgang til indlæggelse i Ulleval sykehus oprettedes et midlertidig lasaret paa Høviksodden i et leiet lokale; her forpleiedes ca. 60 patienter, hvorav dog en del var blot «bacillebærere», væsentlig glaspustere fra Høvik glasverk. Av de her internerte døde kun én, et svært tilfælde af sepsis, hvor læge først var hentet efter 8 dages sygdom. Ellers var forløpet ialmindelighed let; store doser av serum trængtes ikke. Profylaktiske seruminjektioner anvendtes dog i stor utstrækning og tilsyneladende med megen nytte.

Ved juletid optraadte sygdommen paa Bærums verk i et par familier; ogsaa her endte et forsemt tilfælde dødelig; uagtet der ikke var mer end 5 minutters vei til læge, blev han nemlig ikke budsendt, før barnet var omtrent moribund; omtrent alle familiens øvrige medlemmer blev ogsaa syke, men kom sig alle, takket være serum, der selv i fortvilede tilfælde giver god prognose, naar det kun anvendes tidlig og i tilstrækkelig store doser; og selv om disse er langt større, end det i almindelighed læres, frembringer de dog som oftest paa litt ømhet og urticaria nær ingen ulemper. Paa Høvik og Bærums verk blev samtlige skolebørn profylaktisk injicerte og paa Høvik desuten samtlige børn i flere store arbeiderfamilier og i den saakaldte «guttekaserner», hvor der opholder sig over 60 unge gutter i 14—18 aars alderen, og hvor der var optraadt flere difteritilfælde. (J. Jensen). Heller ikke i Ullensaker distrikt møter anvendelsen af præventive seruminjektioner motstand. (A. Olsen). I Ullensaker herred var sygdommen spredt over det hele aar og smittekilden som regel ukjendt; men naar man erindrer, hvor ofte saadanne patienter benytter jernbanen paa tur til læge, og hvordan de da harker og spytter om sig, bliver det forstaaelig, hvordan smitten kan utbrede sig. Hvor serum blev anvendt, viste det altid god virkning, og det norske bedre end det tyske. (Svanøe). I Gjerdrum optraadte sygdommen i vaarmaanederne uten paaviselig indbyrdes sammenhæng paa gaardene Krogvold, Hval og Heni, og i juni paa Flatner; samtlige 5 tilfælde serumbehandlede og helbrededes. Samtidig forekom 5 tilfælde i Sørum, likeledes uten indbyrdes forbindelse, paa gaardene Jultoen, Lunder og Myrer; 2 børn kom sent under serumbehandling og døde. (A. Christophersen). I Follo distrikt forekom de fleste tilfælde i juli maaned i Aas herred, navnlig omkring jernbanestationen og Aas landbrugsskole; dennes elever og 100 børn ved jernbanestationen injicertes præventivt med serum, og de angrepne indlagdes paa Ullevaal, hvorved epidemien snart ophørte. (A. Selmer).

Om de i Ullensaker distrikt opførte tilfælde av **blodgang** anføres fra Nannestad, at de fleste forekom i Bjerke paa en liten plads, Sydli, hvor de 3 først angrepne børn døde efter kort tids forløp. Stellet i huset var i høi grad mislig. Smitten kunde muligens skrive sig fra drikkevand fra den forbi pladsen løpende bæk; der kjendes dog intet til forurensning fra ovenforliggende steder. (B. Bruun).

Kikhoste havde betydelig større utbredning end foregaaende aar og er opført med 5 dødsfald. I Follo distrikt hjemsoktes Enebak herred, særlig Enebaknesset paa Øierens østside; her gik sygdommen i sommermaanederne overalt, dog med saa let forløp, at læge kun søktes for smaa børn; eftersygdomme observertes ikke. (H. Jelstrup).

Medens **de akute katarrar i aandedrætsorganerne** viser omtrent den vanlige hyppighet, anmeldtes av **influenza** kun halvt saa mange tilfælde som foregaaende aar. Dødeligheten synes dog at have været adskillig større. Otitis media var en i Ullensaker distrikt hyppig komplikation. (A. Christophersen).

Lungebetændelse havde foruten større dødelighet ogsaa noget større utbredning end vanlig, idet der er anmeldt 851 tilfælde med 144 dødsfald mot 763 og 109 aaret forut. I Bærum i Aker distrikt synes sygdommens hyppighet at være tiltaget noget i de senere aar. (J. Jensen). Det samme bemerkes ogsaa fra Ullensaker distrikt (A. Olsen), hvor den i herredet av samme navn var meget utbredt og meget ondartet. (Svanøe). I Høland distrikt overrasker de saakaldte forkjølelssygdomme, men navnlig lungebetændelsen, ved sine høie tal, sammenlignet med Laardals distrikt i Bratsberg amt. (O. Prydz).

Av **akut poliomyelitis** anmeldtes tilsammen 24 tilfælde, særlig fra Aker og Ullensaker distrikter. I Bærum i Aker indsygnet i nærheten av Sand-

viken 2 søskende, en gut og en liten pige, med angina og sterke febrilia, der imidlertid gav sig noksaa snart; hos pigen kom der uttalt og langvarig parese i det ene ben, medens gutten var saa let angrepen, at der kan være tvil om diagnosen. (J. Jensen). Av tilsammen 12 anmeldte tilfælde i Ullensaker distrikt forekom 6 i Nannestad, 3 i Gjerdrum, 2 i Eidsvold og 1 i Nes. De 6 tilfælde i Nannestad forekom i maanederne september - december uten paa viselig smittekilde. Blandt en families barneflokk blev 2 syke, og en av disse døde under symptomer av en opadstigende (Landry's) lammelse. De obducertes begge av epidemilæge Geirsvold. -- Hos de andre angrepne gik lammelserne litt efter litt tilbake, medens de hos 2 for en del rimeligvis bliver stationære. (B. Bruun). I Nes angrepes blandt en families 5 børn en 7 aars gut, uten at smitekilden lot sig paa vise. (O. Søberg). Kommunalæge Collett i Hurdalen omtaler 2 tilfælde, hvorav kun det ene, en 55-aarig mand, kom til behandling i det akute stadium; han indlagdes i Rigshospitalet med lammelse i begge underestremiteter. Hos den anden, en 5 aars gammel gut, var det første stadium vistnok ganske kortvarig, idet han kun laa tilsengs nogen faa dage og ikke skulde have været synderlig syk. Senere optraadte parese fra knæet nedover i den ene underestremitet. -- De 3 fra Gjerdrum anmeldte tilfælde forekom paa forskjellige gaarder, men inden samme skolekreds. Hos de angrepne børn tapte pareserne sig efterhvert. Foruten disse iagttoges i Sørum, Gjerdrum og tilstøtende del af Ullensaker en giftfeberlignende sygdom med nakkestivhet, bakhodepine, rygsmerter undertiden straalende fremover, lemsterhet og stivhet i alle lemmer, gastriske symptomer, brækninger og av og til diarré, ofte en forutgaaende angina; normal temperatur. Der fulgte altid en høi grad av mathet og slaphet efter. Muligens kan dette opfattes som lette tilfælde av poliomyelit. (A. Christophersen). Foruten de hittil omtalte tilfælde nævnes fra Ullensaker herred 4 tilfælde, derav 3 blandt mandskaberne paa Gardermoen. (Svanøe).

Katarralsk ikterus optraadte som epidemi paa og omkring Aas landbruks-skole i februar, formentlig foraarsaget av drikkevandet. (A. Selmer).

Av **fnat** observertes tilsammen 43 tilfælde inden amtets distrikter. Sygdommen bliver stadig sjeldnere i Nannestad av Ullensaker distrikt. (B. Bruun).

Veneriske sygdomme behandlet utenfor sykehus sees av nedenstaaende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:			
		1	2	3	4
		Aker.	Ullensaker.	Høland.	Follo.
		Tilfælde.	Tilfælde.	Tilfælde.	Tilfælde.
Veneriske saar.	3	-	2	1	-
Konstitutionel syfilis ..	11	7	3	1	-
Hereditær — ..	4	2	2	-	-
Gonorré og uretrit. . .	43	18	16	3	6

I Bærum av Aker distrikt forekommer disse sygdomme, uagtet det nære naboskab med Kristiania, merkelig sjelden. De usedvanlig mange flere tilfælde dette aar forekom væsentlig blandt pigerne paa Grini kvindehjem (det gamle Magdalenehjem i Kristiania). (J. Jensen).

Anmeldte tilfælde av tuberkuløse sygdomme.

Lægedistrikter.	Samlet antal tuber- kuløse syg- domme.		Tuberkulose i											
			aande- dræts- organer.		urin- og kjøns- organer.		tarm- kanalen.		ben og led.		lymfe- kjertler.		huden.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Aker	344	104	321	98	4	2	7	3	8	-	2	1	2	-
Ullensaker	273	58	234	52	3	-	-	-	24	5	6	-	6	1
Høland	74	41	67	38	-	-	1	1	4	2	-	-	2	-
Follo	105	41	101	40	-	-	1	-	2	-	1	1	-	-
Akershus amt..	796	244	723	228	7	2	9	4	38	7	9	2	10	1
Derav i byer ..	19	5	17	4	-	-	1	-	-	-	1	1	-	-
— - bygder	777	239	706	224	7	2	8	4	38	7	8	1	10	1

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge- tuberkuløse.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Aker	643	117	154	489
Ullensaker	481	55	117	364
Høland	144	27	34	110
Follo	256	56	36	220
Drøbak by.....	20	2	3	17
Bygder.....	236	54	33	203
Akershus amt	1524	255	341	1183
Derav i byer	20	2	3	17
— - bygder.....	1504	253	338	1166

Tuberkulose. Til oplysning om de kjendte tilfælde av tuberkuløse sygdomme inden distrikterne hitsættes ovenstaaende tabel, utarbeidet efter de indsendte utdrag av kommunernes tuberkuloseprotokoller. Se forøvrig den almindelige beretning. — Dødsfald af lungetuberkulose utgjorde for det hele amt 16,7 pct. av samtlige ved sygdom foranledigede dødsfald og 21,6 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 10,0 pct. og 11,8 pct. og for bygderne 16,8 og 21,6 pct. Forøvrig henvises til ovenstaaende tabel. De tuberkuløse sygdomme synes ikke at være i tiltagende, i Vestre Bærum endog ganske sikkert i avtagende. (J. Jensen). Ogsaa i Ullensaker herred synes der at være nogen tilbakegang fra tidligere aar; sygdommen har dog aldrig havt synderlig utbredning. Av de i aarets løp tilkomne har flere faat den i Kristiania under ophold der. (Svanøe). I Sørum og Gjerdum bliver tuberkuloseloven nu mer og mer kjendt og kundskaben om sygdommen bedre og bedre; man forstaar smittefaren og er paa vakt likeoverfor den. Den paatænkte desinfektionsordning i distriktet vil betydelig lette arbeidet mot denne sygdom. (A. Christophersen).

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.			Uttækning ved bækken-endeleie.		Efter- byrds-operation.
	Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.	Mødre.
	Lev.	Lev.	Df.	Lev.	Lev.	Df.	Lev.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige eller smerte-fulde veer	35	33	2	-	-	-	2	2	-
Bækkensneverhet	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Barselkrampe	2	2	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og blødning	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Tverleie	-	-	-	3	2	1	-	-	-
Fremfald av navlesnor	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Tilbakeholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Tilsammen	38	35	3	5	2	3	2	2	3
		38			5				

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa bar- sel- seng.	ved nlyk- kelige hæn- delser.	ved selv- mord.	ved mord og drab.
Aker	1263	19	694	121	17	4	11	2	2
Ullensaker	884	9	553	75	6	1	16	3	-
Høland	371	10	214	21	1	3	8	3	-
Follo	478	7	294	38	2	1	15	1	-
Drøbak by	52	-	26	2	-	-	1	-	-
Hvitsten ladested	4	1	3	-	-	-	-	-	-
Son —	15	-	9	2	-	-	-	-	-
Hølen —	-	-	5	-	-	-	-	-	-
Bygder	407	6	251	34	2	1	14	1	-
Akershus amt	2996	45	1755	255	26	9	50	9	2
Derav i byer	71	1	43	4	-	-	1	-	-
— - bygder	2925	44	1712	251	26	9	49	9	2

Et arnested for tuberkulose blev fjernet i slutningen av aaret i Eidsvold, idet et hus, hvori gjentagne tuberkulosetilfælde var indtruffet, blev nedrevet. Den ene familie efter den anden, saavidt vites 4—5, var flyttet ind og atter ut igjen, efterat en av familiens medlemmer var død av tuberkulose. En mand tænkte at kjøpe huset, flyttet ind og bodde der et par maaneder, da hans kone og barn begyndte at skranke, hvorfor han straks flyttet ut, og huset blev solgt til ned-

rivning. Efter sigende skal det flyttes for at benyttes som bolig for diakonissen i nabokommunen!¹⁾ (Collett). I Enebak av Follo distrikt har tuberkulosen dette aar krævet mange ofre og synes ikke at avta. Hvorvidt ansættelse av faste desinfektører, hvilket nu antagelig vil blive gennemført, vil kunne bidrage til en paalideligere desinfektion, faar da fremtiden vise, men sikkerhet for, at f. eks. klædningsstykker ikke stikkes tilside, vil man vanskelig faa, hvordan man end indretter sig. Det er her paafaldende, hvor ofte der efter et tilfælde av tuberkulose i et hus før eller senere kommer et nyt blandt beboerne. Der døde saaledes dette aar i et hus en ung pige, hvis søster, en ualmindelig frodig pige, kom hjem fra sin kondition og fik en let pleurit, hvorav hun tilsyneladende blev helbredet; men senere utpaa aaret fik hun larynkstuberkulose og døde efter et par maaneder. (H. Jelstrup).

Kræft synes dette aar at have havt større udbredning end vanlig i Ullensaker. (Svanøe). Fra Nannestad omtales metastase fra en cancer mammæ til femur og spontan fractur af dette, medens patienten sat oppe. (B. Bruun).

Udbredningen av **bleksot**, anæmi og fordeielsessygdomme er i Ullensaker omtrent den vanlige, og forbedring er vel heller ikke at vente, saalænge kosten vedbliver at være kaffe og smørbrød, flesk og saltmad omtrent til alle maal. Der spores dog nogen bedring. (Svanøe).

Av **trismus** med efterfølgende **tetanus** optraadte i Ullensaker ett tilfælde. En 68-aarig pukkelrygget mand fik ved fald fra en vogn et større saar paa ryggen, og dette blev paa flere dage ikke behandlet. Sygdommen forløp dødelig paa ganske kort tid. (Svanøe).

Angaaende amtets **sindssyke** se den almindelige beretning. Ved nyttaarstid var der utsat i Ullensaker distrikt 205 sindssyke med offentlig bidrag. I aarets løp blev 37 flyttet eller overført til almindelig fattigforpleining; de fleste overførtes til Dikemark asyl ved dettes aapning. Ved aarets utgang var tilbage 168, hvorav 26 tilhørende Akershus amt. 70 syke var utsat i kolonier paa mer end 3, de øvrige 98 paa gaarder omkring i distriktet med for det meste 1—2 paa hvert sted. Av kolonierne var 1 paa 18, 1 paa 10, 4 paa 6, 2 paa 5 og 2 paa 4. 2 av de større kolonier er sløifet (Frogner og Asak). 2 kvindekolonier maa endnu opføres som «lukkede», forsaavidt som den ene (Berg i Gjerdrum) har lufttegaard, og den anden (Aaslien i Sørum) er indrettet med 2 værelser paa hver side av en korridor, hvori vogtersken har sin seng, uten at de syke dog hindres synderlig i sin frihet utenfor sine uroperioder. De øvrige kolonier er fuldstændig «aapne», saa de syke kun har at gaa gjennem familiens kjøkken eller den almindelige gangdør. Forpleiningen maa idetheletaget siges at have været upaaklagelig, og de forskjellige paalæg er uten motstand utført. (A. Olsen). I Follo distrikt forpleies de sindssyke godt, og antallet av de fra fremmede kommuner utsatte er formindsket siden aapningen av de nye sindssykeasyler i Asker. (A. Selmer).

Av **obstetriciske operationer** utførtes av læger 48, derav i Aker 14, Ullensaker 20, Høland 7 og Follo 7. Angaaende indikationer og utfald henvises til tabellen paa foregaaende side.

Angaaende **jordmorhjælpen** se den almindelige beretning.

Paa **barselseng** døde efter presternes opgaver 9 kvinder. Lægerne har opgivet dødsårsag for 8 kvinder saaledes: barselkrampe 5, barselfeber 2 og emboli 1.

Antallet af **fødte** og **døde** vil sees af tabellen paa foregaaende side. Der bliver saaledes et overskud av 1 281 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 58,6.

¹⁾ Medicinaldirektøren forhørte sig nærmere om forholdet, hvorefter ordføreren i vedkommende nabokommunes helseraad blev gjort bekendt dermed.

De hyppigste dødsaarsager var:

Dødsaarsager.	Antal dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Lungetuberkulose	255	2	253
Alderdomssvaghed	200	5	195
Lungebetændelse	144	2	142
Kræft (cancer og sarkom)	95	3	92
Organisk hjertesygdom	94	-	94
Akute katarrer i aandedrætsorganerne... ..	87	-	87
Hjerneslag	80	3	77
Tuberkulose udenfor lungerne	63	1	62
Kronisk bronkit	45	1	44
Morbus Brightii	42	-	42

Om **veirliget** foreligger kun følgende fra Follo distrikt: Jordens avkastning var betydelig bedre end aaret forut; ti vistnok var tørken generende ogsaa dette aar, men der kom dog med passende mellemrum saameget nedbør saavidt tidlig paa aaret, at korn- og turnipsavl blev meget god. Av høstregn blev der ogsaa dette aar forlitet, saa der ogsaa denne vinter blev vandmangel, dog ikke saa følelig som forrige aar. Der faldt noget mere sne og var slædeføre noget længer end i 1904. (A. Selmer).

Levemaate, hygieniske og økonomiske forhold. I Bærum av Aker distrikt later de hygieniske forhold adskillig tilbake at ønske, men der spores dog jevn fremgang, og de maa idetheletaget betegnes som gode. Renligheten, saavel husenes som den personlige, kunde ganske visst være meget bedre, men ogsaa her er der fremgang. Sansen for frisk luft er derimot mindre uttalt. Levemaaten er nogenlunde god, ogsaa blandt den arbeidende klasse, og kaffe misbrukes ikke saa særdeles meget. Av spirituosa nydes derimot ikke saa litet; dog ogsaa heri spores bedring, likesom med sedelighetsforholdene. (J. Jensen). I Nittedalen er fattigdommen stor, og det er vanskelig for arbeide, saa mange maa ty utenbygds for at skaffe sig sit erhverv. (H. Prydz). Fra Sørum og Gjerdrum i Ullensaker nævnes ogsaa kaffemisbruken, samt at sirup og margarin helt har fortrængt gamle dages hjemmekjernet smør; ellers er levemaaten ganske god, og heller ikke over drik og usædelighet skal man kunne klage paa disse kanter. (A. Christophersen). Fra Eidsvold skriver kommunelæge Collett: Levemaaten er uforandret. Der findes en hel del underernærte individer, særlig blandt husmænd og arbeidere og især blandt disses kvinder, der drikker saa rent formeget kaffe. Paa grund av de høie priser paa kjød og flesk kan smaa-folk ikke kjøpe disse saker i den utstrækning som før; merkelig nok foretrekkes ogsaa hermetik, uagtet den falder dyr; muligens er grunden mangel paa evne til selv at tilberede mat. De unge kvinder gaar ofte hjemme uten at bestille noget; de tager sig et kort kursus, saafremt de har anledning dertil, saa her og saa der, og forlanger saa betydelig forhøiet løn for at tage tjeneste, den de ikke vil tage, hvis de ikke faar, hvad de forlanger. Disse «korte kurser» er ofte av tvilsom nytte, da vedkommende elev tror sig fuldlært bakefter. Ædrueligheten maa siges at være betydelig forbedret i de senere aar. Hertil har vistnok Hurdals musik-

lag i høi grad bidraget; dette sætter nemlig som betingelse for medlemmerne, at de før, under og efter møtet ikke nyder spirituosa i nogensomhelst form, og da laget ret som det er arrangerer dansemoro, og man nødig vil bortvises derfra, overholdes regelen.

Fattigsykepleien. I Bærum av Aker distrikt anvendes de ansatte 2 menighetsdiakonisser meget. (J. Jensen). I Nittedalen bor bygdens fast ansatte sykepleierske paa fattiggaarden, hvor belægget gjennemsnitlig har været ca. 25. (H. Prydz). I Ullensaker distrikt er der nu ansat menighetsdiakonisser i alle herreder (A. Olsen), i Ullensaker herred endog 3, en i hver del av bygden. (Svanøe); da det viste sig umulig at faa en uteksaminert diakonisse, tog man i Feiring en flink og bra pleierske fra Kristiania kommunale sykehus. (Collett).

Sykehus. I Aker distrikt findes Akers kommunale sykehus paa Tonsen i Østre Aker, doktor Dedichens private sindssykeasyl, Diakonhjemmets sykehus og Gaustad statsasyl for sindssyke. Der er 3 sanatorier for tuberkuløse, 2 paa Grefsen og 1 i Hakedalen. Kristiania kommunale sykehus og epidemilasaret ligger i Vestre Aker. I Bærum herred er der et kombinert pleie- og fattighjem paa Dønski med fast ansat sykepleierske; fattige syke, som ikke kan forpleies i sine hjem, kan indlægges her. I Asker herred findes et litet sykehus paa Asker gaard. Amtets sindssykeasyl er paa Blakstad i Asker. I begyndelsen av 1905 toges i bruk Kristiania nye sindssykeasyl paa Dikemark i Asker. Angaaende nærmere oplysninger henvises til beretning om sindssykeasylerne i Norge i 1905. I Drøbak, Follo distrikt, er der et kommunalt sykehus (epidemilasaret).

Badeindretninger. Ved privat initiativ oprettedes der dette aar i Lillestrøm (i Aker distrikt) et folkebad, hvor der for rimelig pris kan faaes badstubad, karbad (varmt) og duschbad; at dette har avhjulpet et virkelig savn, viser sig paa den meget gode søkning. (Bjurstedt). I Ullensaker distrikt findes Eidsvold bad og kuranstalt samt et folkebad, badstubad ved Eidsvold verk. Det benyttedes meget flittig. (A. Olsen). Ved Bygdø, Nordstrand og flere steder i nærheten av Kristiania findes sjøbadehus tildels i forbindelse med forlystelsesetablissementer. I Drøbak er der en badeanstalt for karbad med gytje- og furunaalsbad; desuten er der et større strømbad.

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel giver oplysning om antallet av møter i helseraad og karantænekommissioner og av vaksinerte:

Lægedistrikter.	Helseraad. Antal møter.	Karantæne- kommissioner Antal møter.	Vaksinerte.
Akershus amt	61	1	2939
Aker	¹⁾ 26	-	1289
Ullensaker	²⁾ 19	-	973
Høland	³⁾ 7	-	306
Follo	⁴⁾ 9	⁵⁾ 1	371

¹⁾ Aker 10, Asker 1, Bærum 5, Nittedalen 3, Skedsmo 7. ²⁾ Ullensaker 2, Sørums 2, Gjerdrum 4, Nannestad 2, Nes 3, Eidsvold 3, Hurdalen 2, Feiring 1. ³⁾ Høland 3, Urskog 3, Fet 1. ⁴⁾ Drøbak 1, Vestby 1, Kraakstad 1, Enebak 1, Aas 3, Frogn 1, Nes-odden 1. ⁵⁾ Son.

III. Smaalenenes amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 3dje dec. 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
Amtet		4 143,82	136 167	54	17	65	32
1. Eidsberg		1 405,96	22 099	6	-	12	10
	Rømskogen	163,94	490	-	-	1	1
	Rødnes	221,67	1 372	-	-	2	1
	Rakkestad	416,32	5 308	2	-	2	1
	Eidsberg	229,30	5 515	2	-	3	3
	Trogstad	205,73	3 563	1	-	2	2
	A skim	67,64	3 631	1	-	1	1
	Skiptvet	101,36	2 220	-	-	1	1
2. Moss		783,91	23 748	13	4	11	6
	Moss, kjøbstad	1,51	8 900	8	4	3	-
	Moss, landsogn	56,67	1 627	-	-	¹⁾ 1	-
	Spydeberg	138,86	2 570	1	-	2	1
	Hobøl	143,68	2 253	1	-	1	1
	Vaaler	249,17	2 303	1	-	2	2
	Raade	113,73	2 782	1	-	1	1
	Rygge	80,29	3 313	1	-	1	1
3. Sarpsborg		701,12	60 674	21	9	26	9
	Sarpsborg, kjøbstad	3,84	6 978	7	3	4	-
	Fredrikstad, —	9,41	14 553	9	6	7	-
	Tune	177,62	8 023	-	-	2	2
	Varteig	69,34	1 117	-	-	1	1
	Skjeberg	193,65	4 820	-	-	1	1
	Borge	77,48	6 713	2	-	4	2
	Onsø	121,17	6 695	2	-	4	2
	Glemminge	48,61	11 775	1	-	3	1
4. Hvaler		1 252,83	29 646	14	4	16	7
	Fredrikshald, kjøb- stad	1,85	11 948	11	3	7	-
	Hvaler	86,39	3 781	1	-	3	2
	Berg	255,46	4 980	-	-	²⁾ 1	1
	Id	382,34	5 222	-	-	1	1
	Aremark	526,79	3 715	2	1	4	3

¹⁾ Bor i Moss. ²⁾ Bor i Fredrikshald.

Epidemiske

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.
	tilfælde.	dødsfald.							
Tyfoidfieber	49	6	49	1	1	6	7	3	3
Cerebrospinalmeningit	4	3	4	-	-	-	-	-	-
Poliomyelit	21	5	21	4	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	100	1	100	10	22	19	3	8	1
Mæslinger	75	-	75	1	-	2	1	1	3
Difteri (croup)	996	57	996	56	65	87	110	71	50
Blodgang	3	1	2	1	1	-	-	-	-
Barselfeber	15	2	15	3	2	-	1	-	1
Pyæmi, septhæmi	38	4	37	5	4	2	3	-	2
Rosen	186	15	178	10	26	23	21	12	21
Røde hunde	5	-	5	-	-	-	1	-	1
Vandkopper	273	-	273	42	18	33	33	35	28
Kusma	138	-	136	2	35	20	14	10	9
Kikhoste	1562	28	1562	2	9	17	9	36	82
Akute katarrer i aande- drætsorganerne	5890	139	5890	737	633	734	752	516	362
Influenza	1233	4	1213	453	268	136	107	57	22
Lungebetændelse	957	115	957	106	93	109	157	108	46
Pleurit	379	9	379	22	26	48	27	33	27
Gigtfeber	336	3	336	32	34	47	29	32	41
Akut diarré (kolerine)	1988	37	1988	94	87	107	73	105	163
Pemfigus (hos nyfødte) . . .	7	3	4	-	-	1	-	-	-
Skjorbuk	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	14256	433	14220	1581	1324	1391	1348	1027	862

Sundhetstilstanden var i det hele taget noksaa god. Difteri havde dog ogsaa i dette aar en usedvanlig stor udbredning. Der anmeldtes ialt 14 256 epidemiske sygdomstilfælde med 433 dødsfald mod 13 322 og 362 det foregaaende aar.

Dødeligheden. De dodes antal utgjorde 2 135 eller 14,8 pro mille av den beregnede tilstedeværende middelbefolkning (144 500) mod 13,9 pro mille aaret forut.

Angaaende de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til ovenstaaende tabel, sammendraget av lægernes opgaver.

Av **tyfoidfieber** er anmeldt 49 tilfælde. I Skiptvet (Eidsberg distrikt) indtraf 2, et paa Myrer, hvor sygdommen havde forekommet aaret forut og et paa Braatenes. Endvidere optraadte i Askim et tilfælde i en arbeiderbolig ved Kykkelsrud; den syke isolertes med egen pleierske i et leiet lokale; at sygdommen i en række av aar jevnlig har dukket op i Askim, skyldes sandsynlig et til stadighet inficert drikkevand, da brøndene er daarlige; de fastboende har

sygdomme.

Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	Fordeling paa lægedistrikterne:							
						1		2		3		4	
						Eidsberg.		Moss.		Sarpsborg.		Hvaler.	
						Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
2	7	5	7	3	4	6	-	6	1	37	5	-	-
3	-	-	-	-	1	-	-	-	-	4	3	-	-
-	12	3	1	-	1	6	3	9	-	6	2	-	-
-	3	4	15	10	5	29	-	26	-	36	1	9	-
11	10	7	5	18	16	1	-	30	-	35	-	9	-
89	86	92	96	112	82	51	4	58	1	861	45	26	7
-	-	-	-	-	-	2	-	1	1	-	-	-	-
1	1	1	1	1	3	-	-	5	-	8	1	2	1
1	2	3	3	8	4	1	-	5	2	6	2	26	-
14	6	10	12	16	7	16	1	47	2	79	5	44	7
1	-	-	-	-	2	-	-	3	-	2	-	-	-
8	13	14	14	20	15	8	-	138	-	100	-	27	-
5	1	1	3	11	25	16	-	12	-	81	-	29	-
140	212	168	199	307	381	39	2	438	5	895	9	190	12
237	207	291	348	540	533	377	14	1078	17	3206	76	1229	32
45	34	14	17	20	40	41	1	57	1	701	1	434	1
38	20	37	57	69	117	117	18	153	15	538	62	149	20
34	28	33	25	37	39	33	3	77	-	177	2	92	4
14	18	17	30	18	24	32	-	73	1	151	2	80	-
363	460	219	119	110	88	86	2	331	4	1129	25	442	6
-	1	2	-	-	-	1	-	1	1	4	2	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
1006	1121	921	952	1300	1387	862	48	2549	52	8056	243	2789	90

vænnet sig til det og synes immune; anderledes med nykommere. De øvrige tilfælde var hos individer, der havde paadraget sig sygdommen utenfor distriktet; en soldat indsygnet saaledes like efter hjemkomsten fra Oskarsborg, og 2 piger kom syke hjem fra Aker. (Randers). I Moss distrikt indtraf av 6 tilfælde de 2 i Hobøl, nemlig 1 paa Gjeiteberg foranlediget ved smitte under et besøk i Askim (jfr. ovenfor), og 1 paa Melleby; her blev én til smittet, men han reiste til sit hjem i Spydeberg og blev behandlet der; da man paa Melleby tok vand til skylling av melkespand og til opvask fra en dam paa gaardspladsen og sandsynligheten talte for, at dette vand var inficert, blev der givet paabud om at koke samme før det benyttedes. (H. Ottesen). Fra Sarpsborg distrikt sees opført 37 tilfælde, derav 8 fra Sarpsborg by og 7 fra Fredrikstad; i Borge indtraf 3 tilfælde; ett av disse var hos én, der havde paadraget sig sygdommen i Sarpsborg; denne smittet en av de 2 andre; i Glemminge indsygnet i et for tilsig og urenlighet utsat hus en mor og hendes 5 børn.

Av **cerebrospinalmeningit** forekom i Sarpsborg distrikt 4 tilfælde, nemlig 1 i hver av distriktets 2 byer og 2 i Borge.

Av **akut poliomyelit** anmeldtes ialt 21 tilfælde. I Rakkestad (Eidsberg distrikt) indtraf 5; et av disse endte dødelig, og blandt de øvrige fik én blivende parese av en arm, en anden en som det synes jevnt tilbakegaaende parese av begge underekstremiteter. (N. Christophersen). I Askim forekom ogsaa et tilfælde samtidig med en række saadanne i naboherredet Spydeberg av Moss distrikt. (Randers). Fra Hobøl (Moss distrikt) omtales et tilfælde hos en 15 aars gut, der 15de august gik en mils vei for at besøke en yngre bror, som laa syk i Spydeberg; han overnattet der og gik hjem igjen næste dag; 26de august blev han selv angrepen. (H. Ottesen).

Difteri optraadte usedvanlig hyppig, og at sygdommen ikke fik endda større utbredning, antager man gjennemgaaende skyldes den utstrakte anvendelse, der gjordes av præventive injektioner. Fra Eidsberg anføres, at de der forekommende dødsfald udelukkende indtraf i altfor sent anmeldte croup-tilfælde. Ved Sletner strengere skolehjem lykkedes det at begrense sygdommen til den først angrepne. (Randers). I Sarpsborg distrikt, hvor sygdommen var særdeles utbredt, behandledes i Sarpsborg by med omliggende herreder kun croup-tilfældene paa sykehus, medens de øvrige fik blive hjemme, hvor dog alle paa-rørende injicerter; denne for by- og amtskasse billige fremgangsmaate har man fundet betryggende. (H. Løken). Sjelden angrepes flere end 1 eller i høiden 2 børn i én familie, medens det før i tiden var regelen, at en flerhet av børnene fik sygdommen, naar den først havde faat indpas i et hus, og det trods omhyggelig rengjøring og desinfektion. I Fredrikstad har kommunestyrelsen efter henstillen fra den derværende lægeforening bestemt, at præventive injektioner for eftertiden skal besørges av helseraadets formand mot en arbeidsgodtgjørelse av 1 krone pr. injicert. (Giebelhausen).

Vandkopper forekom som en utbredt epidemi over hele amtet. Et isolert tilfælde i Eidsberg distrikt blev antaget for at være børnekopper, men sygdommens rette art bragtes meget snart paa det rene. (Randers).

Kikhoste havde ogsaa stor utbredning.

Fra Eidsberg omtales en epidemisk hudsygdom inden en skolekreds i Skiptvet; lægen, der ifølge opfordring undersøkte børnene paa skolen, men kun forefandt avløpne tilfælde, antok ifølge beskrivelse sygdommen for at have været **impetigo contagiosa**. (Bjerk). I samme distrikt indtraf ogsaa flere tilfælde av katarrale ikterus.

Av **fnat** anmeldtes ialt 33 tilfælde.

Utenfor sykehus iagttagne tilfælde av **veneriske sygdomme** sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:			
		1	2	3	4
		Eidsberg.	Moss.	Sarpsborg.	Hvaler.
		Tilfælde.	Tilfælde.	Tilfælde.	Tilfælde.
Veneriske saar	8	-	-	7	1
Konstitutionel syfilis ..	34	2	9	20	3
Hereditær — ..	3	-	-	3	-
Gonorré, uretrit	132	4	22	75	31

Anmeldte tilfælde av tuberkuløse sygdomme.

Lægedistrikter.	Samlet antal tuberku- løse syg- domme.		Tuberkulose i											
			aande- dræts- organer.		urin- og kjøns- organer.		tarm- kanalen.		ben og led.		lymfe- kjerter.		huden.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.		
Eidsberg	193	40	150	37	-	-	22	3	16	-	5	-		
Moss	119	51	116	50	-	-	1	-	2	1	-	-		
Sarpsborg	406	134	394	131	2	-	7	2	2	-	1	1		
Hvaler.	177	53	167	53	1	1	3	-	3	-	2	-		
Smaalenenes amt	895	278	827	271	3	1	33	5	23	1	8	1		
Derav i byer	315	103	304	101	2	1	3	1	4	-	1	1		
— - bygder	580	175	523	170	1	-	30	4	19	1	7	-		

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge- tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Eidsberg	293	45	48	245
Moss	291	51	52	239
Moss by	93	15	19	74
Bygder	198	36	33	165
Sarpsborg	851	131	243	608
Sarpsborg by	108	20	48	60
Fredrikstad by	231	49	57	174
Bygder	512	62	138	374
Hvaler	403	60	90	313
Fredrikshald by	174	26	47	127
Bygder	229	34	43	186
Smaalenenes amt	1838	287	433	1405
Derav i byer	606	110	171	435
— - bygder	1232	177	262	970

Til oplysning om de kjendte tilfælde av **tuberkuløse sygdomme** inden distrikterne hitsættes ovenstaaende tabel, der er utarbeidet efter de indsendte udtag av kommunernes tuberkuloseprotokoller. Se forøvrig den almindelige beretning. — Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde i henhold til lægernes dødsaaarsagslister for det hele amt 15,6 pct. av samtlige kjendte, ved sygdom foranledigede dødsfald og 20,4 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme; for byerne var forholdet henholdsvis 18,2 pct. og 25,3 pct. og for bygderne 14,3 pct. og 18,2 pct. Forøvrig henvises til ovenstaaende tabel. Fra

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.					Vending.			Uttrækning ved bækkenendeleie.				Partus præmaturus artificialis.		Perforation.	Efterbyrdsoperation.		
	Mødre.		Børn.			Mødre.	Børn.		Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn.	Moder.	Mødre.		
	Lev.	Uopg.	Lev.	Dødf.	Uopg.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Uopg.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	D.	Ug.
Utilstrækkelige eller smertefulde veer	146	-	146	4	-	5	5	1	3	1	¹⁾ 3	2	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhet	17	-	17	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselkrampe	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Placenta prævia og blødning	1	-	-	1	-	5	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige fødselsdele	3	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fare for moderens liv	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med panden fortil	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtseleie	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	-	5	5	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Stort fosterhode	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hydrokefalisk fosterhoved	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Fremfald av navlesnor	1	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Tilbakeholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	²⁾ 1	-
Uopgivet indikation	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-	1
Tilsammen	176	1	173	7	1	20	16	6	3	1	3	2	3	3	1	10	1	1
	177		181				22		4		5					12		

¹⁾ Hos en av disse foretoges forløsningen ved tang. ²⁾ Dødsårsag: dystoki og utmattelse.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige hæn- delser.	ved selv- mord.	ved mord og drab.
Eidsberg	516	13	344	38	3	1	7	4	-
Moss	616	16	341	50	5	-	3	-	-
Moss by	260	6	110	24	2	-	-	-	-
Bygder	356	10	231	26	3	-	3	-	-
Sarpsborg	2282	66	992	227	17	6	23	6	2
Sarpsborg by	311	9	136	44	4	3	2	-	-
Fredrikstad by	465	24	238	43	1	-	7	2	-
Bygder	1506	33	618	140	12	3	14	4	2
Hvaler	844	16	458	78	5	1	11	4	2
Fredrikshald by	311	6	197	31	2	1	3	3	2
Bygder	533	10	261	47	3	-	8	1	-
Smaalenenes amt	4258	111	2135	393	30	8	44	14	4
Derav i byer	1347	45	681	142	9	4	12	5	2
— - bygder	2911	66	1454	251	21	4	32	9	2

Eidsberg distrikt meddeles, at sygdommen forekommer langt hyppigere i Skip-tvet, Trøgstad og Eidsberg end i de øvrige herreder; da hine har været yndede utsættelsessteder for de nærmestliggende byers og særlig da Kristianias fattige, ligger det nær at antage en sammenhæng mellem disse utsættelser og tuberkulosens utbredning i de respektive bygder. (Randers). Fra Hobøl (Moss distrikt) omtales et tilfælde, hvor smitteoverførelse tydelig kunde paavises; et 10 maaneder gam-melt barn, der var født i en husmandsplads, hvor en tæringssyk gut bodde, døde av tuberkuløs meningit efter at have skrantet 2 à 3 maaneder; tæringspatienten havde sin seng i kjøkkenet og blev paabudt ikke at komme nær barnet. Dette holdt til i stuen sammen med forældrene. Uagtet barnet kom derfra, da det var 7 uker gammelt, havde det altsaa allerede faat smitten i sig. (H. Ottesen). Som forklaring til tuberkulosens store hyppighet skrives fra Spydeberg, at den personlige renlighet, hudpleien, hyppig skiften av linnet, lufning og rensning av sengklær, forsigtighet i bruk av andres spiseredskaber og tobakspiper paa langt nær er saa paaagtet som ønskelig kunde være. Hertil kommer et meget generende forhold, og det er den masse besøkende fra Kristiania og de andre omliggende byer, som kommer hit. Der findes ikke mange familier her, som ikke har slegt-ninger og bekjendte i byerne, mest blandt disses middel- og arbeiderstand. Naar nu et medlem av en av disse familier begynder at skranke, saa sendes det av sin omsorgsfulde huslæge «paa landet». De kommer selvfølgelig paa besøk til sine slegtninger eller venner, og disse intet anende faar altfor ofte en rundt omkring sig spyttende ftisiker boende i sit hus i ukevis. Det er overraskende sjelden at disse folk anmeldes som tuberkuløse, selv om de lider av langt fremskreden tuberkulose. Det er ofte tilfældet som avgjør, om helseraadet faar rede paa dem og faar desinficert huset ved deres avreise. Paa denne maate fragtes megen tærings-

smitte hit til bygden. Tuberkulosen optræder her likesaa hyppig blandt de velstillede som blandt de fattige. Den forløper rask, i mange tilfælde rapid. De relative helbredelser er sjeldne. (Krag-Torp). I Hvaler opgives sygdommen ogsaa at være meget udbredt; efter foranstaltning av helseraadet er der i landhandlerierne ophængt iøinefaldende plakater med opfordring til ikke at spytte paa gulvet; ifølge kjøbmændenes sigende spores der herav allerede god virkning. (H. Irgens).

Om amtets **sindssyke** se den almindelige beretning.

Av **obstetriciske operationer** opgives utført av læger ialt 224, hvorav i Eidsberg distrikt 22, i Moss 26, i Sarpsborg 159 og i Hvaler 17. Om indikationer og utfald se tabellen paa side 42.

Angaaende **jordmorhjælpen** henvises til tabellen i den almindelige beretning.

Paa barselseng døde ifølge presternes opgaver 8 kvinder. Lægerne har opgivet dødsaarsag for 7 saaledes: barselfeber 2, emboli 1, barselkrampe 2 og dystoki 2.

Antallet av **fødte og døde** sees av tabellen paa foregaaende side.

For det hele amt bliver der saaledes et overskud av 2 123 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 50,1.

De **hyppigste dødsaarsager** var :

Dødsaarsager.	Antal dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Lungetuberkulose	287	110	177
Alderdomssvaghed	205	42	163
Cancer og sarkom	164	53	111
Akute katarrar i aandedrætsorganerne . . .	139	45	94
Lungebetændelse	115	33	82
Medfødt svaghed	95	28	67
Organisk hjertesygdom	89	41	48
Hjerneslag	84	30	54
Tuberkulose utenfor lungerne	75	25	50
Kronisk bronkit etc.	68	14	54

Levemaaate og hygieniske forhold. Fra Moss distrikt meddeles følgende med hensyn til boligforholdene: I byen, hvor over 200 leiligheter blev opmaalt, varierte høiden under taket fra 2 til 3 m. og luftkubus pr. individ fra 3 til 17 m.³, gjennemsnitlig antagelig omkring 10 m.³ I Svendal (Vaaler herred) er paa de mindre gaarder vaaningshuset i almindelighet ved en tverrvæg delt i 2 omtrent like store halvdele, hvorav den ene atter er delt i 2 omtrent like store rum, kjøkken og dagligværelse eller «kammers»; i den anden halvdel er der en større stue og en mindre entré eller gang. I kjøkkenet staar i alle ældre hus peis og oftest komfyr, der er indsat senere; av og til benyttes kjøk-

kenet ogsaa som soveværelse, især for tjenere, hvor man har saadanne; men i almindelighet anvendes dagligværelset ogsaa som soverum, medens stuen kun anvendes ved mere høitidelige anledninger og av og til i sygdomstilfælde. Flere bygninger har et eller to værelser ovenpaa, men disse er oftest smaa. I husmandspladsene er der som oftest kun 2 rum, kjøkken og stue, samt undertiden en gang, der er bygget av reisverk. I kjøkkenet staar ogsaa her peis og ofte komfyr, smaa, mørke og trange husmandsstuer, da de fleste pladser er indlemmet enten i gaardens jordvei eller i dens havneganger, og der paa de endnu eksisterende er opført hus i de senere aar. Med hensyn til rumforhold, lys og renhold staar disse nyere hus vistnok i almindelighet fuldt paa høide med gjennemsnittet av byernes arbeiderboliger. Daarligst hus træffer man hos de smaa gaardbrukere. En almindelig feil, som det holder haardt at faa bugt med, er den, at man paa gaardene holder det største og bedste værelse som stasstue, der kun benyttes ved høitidelige anledninger. (Krag-Torp). I Hobøl er boligforholdene gjennemgaaende gode overalt omkring paa gaardene; paa husmandspladsene er det ofte trangt, idet der i almindelighet kun findes en stue og et kjøkken, og det sidste er om vinteren for det meste saa koldt, at man maa holde til i stuen, ialfald om natten, saa luftkubus pr. individ ofte indskrænkes til et minimum; nogen anden ventilation end gjennom utætte vinduer og vægger findes ikke, men denne kan især i gamle hytter være meget effektiv; paa de større bondegaaarder, hvor husene er meget tettere, er det derimot skralt med luftvekslingen. (H. Ottesen). Ved fabrikkene i Moss opgives de sanitære forhold som gode; i møllerne, paa stoffabrikken og skotefabrikken er der saaledes anbragt sugeapparater, som med en til kraften svarende nytteeffekt fjerner fra arbeidslokalerne det med virksomheten følgende støv. Ved skjæring av kork arbeides der kun med et helt gjennomfugtet materiale. Derimot er arbeiderne ved den i forbindelse med mølledriften staaende kvernstenshakning utsat for indaanding av skarpe minimale partikler, hvis ikke respirator benyttes; dette er imidlertid et brysomt og generende apparat. Blandt stedets øvrige industrielle bedrifter omtales fabrikker for tilvirkning av gjær og spiritus, regnklæder, stolfjærer, hermetik, cellulose; endvidere sagbruk, mekaniske verksteder samt bjergnings- og dykkerkompaniet. (Rømcke).

I Fredrikstad (Sarpsborg distrikt) har kommunestyret besluttet tillatt anvendt kr. 600 000,00 til anlæg av vandverk fra Tvetervandet i Skjeberg. Det nuværende i Bjøndalen kan i sine 3 bassiner rumme 389 000 m.³ vand, medens nedslagsfeltet aarlig kan yde 605 600 m.³ Det daglige forbruk pr. individ utgjorde i 1905 120 liter. Ansættes byens folkemængde til 15 500, skulde aarsforbruket være 679 000 m.³; men hertil kommer ca. 2 500 utenbysboende, som ogsaa benytter vandverkets vand; dette forsyner altsaa 18 000 mennesker med et aarligt forbruk av ca. 788 000 m.³ Ved hjælp av overpumping fra den nær bassinerne liggende «Stordammen», hvormed man begyndte i 1902, har man dog undgaat generende indskrænkninger i forbruket; i 10 maaneder av dette aar overpumpedes 245 000 m.³ — For en saa utviklingsdygtig by som Fredrikstad var derfor en utvidelse av vandverket med en længere fremtid for øie en uavviselig nødvendighet. Tvetervandet, der for størstedelen er omgivet av fjeld og skog, er ca. 1 km.² stort; dybden varierer fra ca. 5—12 m. Ved at opdæmme vandet 2 m. vil der kunne opmagasineres ca. 3½ million m.³, naar den effektive nedbør sættes til

400 mm. Ledningen derfra til det midterste av de 3 nuværende bassiner i Bjøndalen, hvor den skal munde ut, er 21 km. Nedslagsfeltet er maalt til noget over 6 km.², og der vil kunne paaregnes en samlet vandføring av over 2¹/₄ millioner m.³ Da der i de nærmeste 40 aar kun vil behøves halvparten av dette kvantum, vil der foreløbig kun blive lagt én ledning; senere, naar behovet melder sig, kan der legges én til, hvilket er anslaaet til en utgift av kr. 380 000,00, forutsat at al sprængning for begge ledninger er medtaget i overslaget for den første. Ifølge stadskemiker Schmelcks undersøgelse indeholder vandet kun ganske ubetydelige mængder av mineralske og organiske stoffer (mindre end Kristianias drikkevand) og tilfredsstiller saaledes de sanitære krav. (Giebelhausen).

Fra Hvaler herred meddeles, at der har forekommet forholdsvis mange tilfælde av neurasteni og sindssygd, hvori en meget sterk og tildels slet ledet religiøs bevægelse vistnok ikke er uten aarsak. Renlighetsforholdene er gjennomgaaende gode; likesaa sedelighets- og nøkterhetsforholdene. (H. Irgens).

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Sykehus. Amtets sykehus ligger i Fredrikstad. I samtlige byer findes kommunale sykehus; i Fredrikstad desuten ogsaa et militært; endvidere et privat (Bethesda) samt et tilhørende den katolske mission, og i Fredrikshald et (St. Josefs hospital), der drives av katolske søstre, samt et interneringslokale.

Fattigpleien. Av en beretning angaaende forholdene paa fattiggaardene i Raade, Rygge, Hobøl og Spydeberg (Moss distrikt) fremgaar, at luftkubus pr. individ kan ansættes til ca. 14 m.³ Sengehalm skiftes omtrent hvert fjerdingaar og lakener hver 3dje eller 4de uke; i sygdomstilfælde dog meget oftere. Ombytning av linnetundertøi sker almindelig hver uke. Gulvene vaskes hver uke; vægger og tak 2 gange aarlig. Spisereglementet for Rygge fattiggaard er følgende:

Frokost	spises	om sommeren	kl. 6,	om vinteren	inden	kl. 8	morgen.
Dugre	—	«	—	« 8,	«	—	sløifet.
Middag	—	«	—	« 12,	«	—	« 12.
Eftasvel	—	«	—	« 4 ¹ / ₂ ,	«	—	« 4 ¹ / ₂ .
Aftensmat	—	«	—	« 8,	«	—	inden « 8.

- Frokost: 150 gram brød og 5 deciliter skummet melk eller 4 deciliter kaffe efter bestyrerindens bestemmelse. Til brødet brukes 6 gram eksportsmør.
- Dugre: 220 gram brød og 5 deciliter skummet melk eller 4 deciliter kaffe efter bestyrerindens bestemmelse. Til brødet om hverdagene brukes 5 gram eksportsmør og 10 gram prim. Søn- og helligdage 10 gram eksportsmør og sukker til kaffen.
- Eftasvel: 220 gram brød og 5 deciliter skummet melk eller 4 deciliter kaffe efter bestyrerindens bestemmelse. Til brødet om hverdagene brukes 5 gram eksportsmør og 10 gram prim. Søn- og helligdage 10 gram eksportsmør og sukker til kaffen.
- Aftensmat: Om hverdagene melgrøt kokt i vand, om søn- og helligdage melgrøt kokt i ¹/₂ vand og ¹/₂ melk, hvortil ¹/₂ liter skummet melk. Søn- og helligdage kan ogsaa brukes brød og melk.
- Middag: Søndag: 1 liter erter kokt paa 90 gram salt kjød eller flesk uten ben.
Mandag: 1 liter søtsuppe av byggryn, 4 deciliter labskaus.
Tirsdag: Hvetemelsgrøt kokt i ¹/₂ melk og ¹/₂ vand, hvortil ¹/₂ liter skummet melk.
Onsdag: 1 liter gryn- eller melvelling kokt i ¹/₂ melk og ¹/₂ vand. 90 gram flesk, stekt. Blodklub eller fisk og fiskesuppe kan i tilfælde ogsaa brukes.

Torsdag: 1 liter gryn eller kaalsuppe kokt paa 90 gram salt kjød eller flesk uten ben.

Fredag: Hvetemelsgrøt kokt i $\frac{1}{2}$ melk og $\frac{1}{2}$ vand hvortil $\frac{1}{2}$ liter skummet melk.

Lørdag: 1 liter vellings av gryn eller mel kokt i $\frac{1}{2}$ melk og $\frac{1}{2}$ vand samt sild, pandekake eller duppe, efter bestyrerindens nærmere bestemmelse. Poteter og flabrød alle dage, naar dette brukes, efter behag.

I tilfælde der brukes separeret melk til grøt og vellings, bliver forholdet mellem melk og vand henholdsvis $\frac{2}{3}$ og $\frac{1}{3}$.

Anmerkninger:

- Avvigelser fra spisereglementet kan finde sted til enkelte tider, saasom at benytte slagtemat, fisk, levninger efter avholdte maaltider, frugt, grøn-saker o. s. v., likesom ombytte av kosthold paa de forskjellige dage kan foretages, naar saadant findes ønskelig.
- For de sykes vedkommende bør efter lægens og overbestyrelsens bestemmelse reglementet forandres efter enhvers fornødenhet. Avvikelserne bør dog være saa smaa som mulig.
- De anførte portioner gjælder for de voksne arbeidsføre lemmer; for børn og ikke arbeidsføre beregnes forholdsvis mindre.
- Høitidsaftener kokes risengrynsgrøt med ilagt smør og sukkerstrødd, hvortil søt, skummet melk efter behag.

Det bemerkes, at lemmerne i almindelighet er 60—80 aar gamle og litet skikket til at utføre noget videre arbeide. (Rømcke).

Desinfektion av dyner, hodeputer etc., som bygderne omkring Moss hittil letvint har faat utført paa epidemilasarettet mot en godtgjørelse av kun kr. 2,00 for fuld ovn, vil ifølge beslutning av byens helseraad for eftertiden blive at honorere med kr. 3,50. (Rømcke).

Badeindretninger. Ved Moss sjøbadehus toges af utebad: 3 920 og av indebad: 307 furunaalsbad, 1 248 gytjebad og 448 karbad. Arbeiderforeningens sjøbad å 5 øre for voksne og 3 øre for børn leverte 12 691 bad, hvorav ca. $\frac{4}{5}$ til kvinder. Moss damp- og karbad præsterte: 709 1ste klasses og 262 2den klasses badstubad, 2 705 folkebadstubad og 1 255 karbad. Ved folkeskolens bad havde børnene fra september 1905 til mai 1906, begge inkl., 4 dages badning hver maaned. Som regel toges der i løpet av disse 4 dage 600—700 bad; men da elevantallet er ca. 1 600, bliver det altfor mange børn, som ikke bader, selv naar man ser bort fra de ikke faa elever fra bedre stillede hjem, hvor forældrene selv sørger for badning. Man har anført, at fattige børn holdt sig tilbake paa grund av daarligt undertøi; man har dog gjennemgaaende ikke havt noget at utsætte paa dette ved besøk under badningen. — Ved den ene av gjær- og spiritusfabrikkerne er den utnyttede vørtur blevet anvendt til badning ved ischias og andre reumatiske lidelser; massage har dog desforuten været et viktig led i behandlingen. — I Spydeberg findes 2 familiebadsstuer og ved Raade jernbanestation et meieri-karbad. Arbeidet for anlag av varmtbadeindretninger vanskeliggjøres i bygderne ikke litet ved de mindre heldige vandforhold; enkelte steder synes det endog som der ved jordskjælvet 23de oktober 1904 var indtraadt forandring med hensyn til vandaarenes retning og løp. (Rømcke). I Sarpsborg distrikt har Borregaard et dampbad for eget bruk; i Borge findes Thorsøkilens bad, aapent om sommeren med strømbad og gytjebad samt en liten jernkilde, og i Skjeberg Høisands bad. Hankø sjøbad ligger i Onsø herred. I Fredrikstad by har man en offentlig bade-

anstalt, hvori badstue med tilhørende dusch og bassin samt karbad med styrt. To av ukens dage faaes «folkebad» for en meget lav betaling. I Hvaler distrikt forefindes i Fredrikshald by et badehus for karbad, dusch, dampbad og styrt. Det holdes aapent hver dag fra 1ste juni til 30te september og i resten av aaret de 3 sidste dage i uken. Desuten findes 2 sjøbadehus, hvor i visse timer av dagen alle skolebørn kan faa bade gratis. Det i tidligere beretninger omtalte bad paa gaarden Ledeng i Ømark er saavidt vites nedlagt, da eieren døde. (Nannestad).

Om antallet av møter i **helseraad** og **karantænekommissioner** samt om de vaksinerte gives oplysning i følgende tabel:

Lægedistrikter.	Helseraad. Antal møter.	Karantæne kommis- sioner. Antal møter.	Vaksinerte.
Smaalenenes amt	59	1	2467
Eidsberg	¹⁾ 5	-	474
Moss	²⁾ 29	-	680
Sarpsborg	³⁾ 21	⁵⁾ 1	601
Hvaler	⁴⁾ 4	-	712

¹⁾ Rakkestad 2, Askim 2, Eidsberg 1. ²⁾ Moss by 9, Moss herred 3, Vaaler 3, Rygge 3, Raade 9, Spydeberg 1, Hobøl 1. ³⁾ Glemminge 3, Borge 8, Onsø 3, Fredrikstad 4, Tune 1, Varteig 1, Skjeberg 1, Sarpsborg (møternes antal ikke opgivet). ⁴⁾ Fredrikshald 1, Berg 1, Aremark 1, Hvaler 1. ⁵⁾ Fredrikstad.

IV. Buskerud amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 3dje de- cember 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinatører.
Amtet		14816,83	112 743	51	18	56	20
1. Drammen stads- fysikat	Drammen, kjøbstad	6,86	23 153	14	10	9	-
2. Drammen læge- distrikt		596,32	15 696	¹⁾ 5	-	4	2
	Lier	319,97	8 207	2	-	2	-
	Røken	114,07	4 015	1	-	1	1
	Hurum	161,97	3 085	1	-	1	1
	Holmsbu, ladested ²⁾ . . .	0,31	389	-	-	-	-

¹⁾ Distriktslægen bor i Drammen by. ²⁾ Hører til Hurum herred.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 3dje dec. 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- væknater.
3. Ringerike		1 697,54	16 848	8	4	11	4
	Hønefoss, kjøbstad	1,06	2 005	5	3	3	-
	Hole	304,04	3 452	1	1	3	1
	Norderhov	752,16	8 468	1	-	1	2
	Aadalen	640,28	2 923	1	-	4	1
4. Modum		2 360,30	27 496	11	1	13	2
	Nedre Eker	117,72	4 671	2	-	2	-
	Øvre —	470,18	7 676	4	-	4	1
	Modum	519,17	8 985	2	1	4	-
	Sigdal	889,28	3 780	2	-	2	1
	Krødsherred	363,95	2 384	1	-	1	
5. Nes		?	7 471	3	1	6	3
	Nes	1 522,84	3 733	2	1	3	1
	Gol	512,01	2 195	1	-	2	1
	Hemsedal	888,91	1 418	-	-	1	1
	Del av Nore (distriktet Tunhovd)	?	125	-	-	-	-
6. Aal.		2 657,00	5 165	2	-	2	2
	Aal	1 154,27	3 320	1	-	1	1
	Hol	1 502,73	1 845	1	-	1	1
7. Sandsvær		1 324,75	12 734	5	2	8	4
	Kongsberg, kjøbstad	63,08	5 696	5	2	3	-
	Sandsvær	680,90	4 892	-	-	3	2
	Flesberg	580,77	2 146	-	-	2	2
8. Rollag		?	4 180	3	-	3	3
	Rollag	435,39	1 390	1	-	1	1
	Rest av Nore (undt. Tunhovd) ¹⁾	?	1 381	2	-	1	1
	Opdal	2 101,42	1 409	-	-	1	1

¹⁾ Nore herred har et flateindhold av 763,49 km.² og en folkemængde av 1 506.

Sundhetstilstanden maa nærmest betegnes som mindre tilfredsstillende. Der anmeldtes av epidemiske sygdomstilfælde ialt 14 035, hvorav 322 dødelige, mot henholdsvis 13 286 og 279 i 1904.

Dødeligheten. De dødes antal utgjorde 1 763 eller 15,0 pro mille av den beregnede tilstedeværende middelfolkemængde (117 300). I 1904 var dødeligheten 14,4 pro mille.

Angaaende de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 50 og 51, sammendraget efter lægernes opgaver.

Av **tyfoidfeber** anmeldtes ialt 19 tilfælde. Av disse indtraf 4 i Ringerike distrikt i Haug sogn (Norderhov) og 6 i Rollag distrikt paa en gaard i Nore; paa sidstnevnte sted kunde der ikke paavises anden aarsag til sygdommens optræden,

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er op- givet for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Tyfoidfieber	19	1	19	-	4	1	-	1	-	2	4	-	3	3	1
Cerebrospinalmeningit	3	2	3	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Poliomyelit	30	3	30	-	-	3	4	4	3	1	-	2	12	-	1
Børnekopper	2	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	137	3	136	27	22	15	-	10	-	1	7	13	7	13	21
Mæslinger	127	1	127	13	4	12	48	17	6	6	7	9	4	-	1
Difteri (croup)	159	17	159	13	11	17	6	7	4	7	24	10	29	11	20
Blodgang	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Barselfeber	10	1	10	2	-	1	1	1	1	-	1	1	1	-	1
Pyæmi, septhæmi	27	10	24	2	2	2	1	1	1	3	3	3	2	2	2
Rosen	164	3	164	21	13	11	12	15	14	10	13	12	14	16	13
Røde hunde	7	-	7	-	1	-	-	-	-	4	-	2	-	-	-
Vandkopper	185	-	185	25	16	13	16	13	5	3	3	15	17	31	28
Kusma	165	-	165	6	6	16	14	32	36	13	11	11	6	4	10
Kikhoste	2579	53	2579	10	36	80	186	389	474	385	383	194	165	146	131
Akute katarrer i aandrætsorg	5781	66	5708	533	665	743	688	524	388	232	298	365	403	444	425
Influenta	1162	6	1162	432	205	180	84	51	22	19	21	21	24	46	57
Lungebetændelse	940	117	940	103	116	141	124	103	69	33	20	37	48	64	82
Pleurit	303	6	303	31	22	30	38	25	24	16	22	18	21	28	28
Gigtfeber	280	5	280	39	23	28	25	29	23	17	12	12	26	20	26
Koldfeber	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Akut diarré (kolerine)	1939	25	1904	91	94	109	58	75	231	301	398	229	117	116	85
Skjærbuk	6	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos nyfødte)	8	-	8	4	-	-	-	-	2	-	1	1	-	-	-

	Fordeling paa lægedistrikterne:															
	1		2		3		4		5		6		7		8	
	Drammen stadsfysikat.		Drammen læge- distrikt.		Ringerike.		Modum.		Nes.		Aal.		Sandsvær.		Rollag.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidefeber	2	-	1	1	4	-	2	-	4	-	-	-	-	-	6	-
Cerebrospinalmeningit	-	-	1	-	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Poliomyelit	-	-	-	-	-	-	7	2	21	1	2	-	-	-	-	-
Børnekopper	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	34	-	29	2	14	-	54	1	-	-	-	-	6	-	-	-
Mæslinger	24	-	98	1	1	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Difteri (croup)	18	2	54	3	14	2	70	9	2	-	-	-	1	1	-	-
Blodgang	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	4	1	1	-	2	-	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-
Pyæmi, septhæmi	1	-	4	3	5	-	4	4	2	1	5	1	1	1	5	-
Rosen	43	-	28	-	38	2	37	1	7	-	-	-	9	-	2	-
Røde hunde	1	-	4	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	96	-	16	-	39	-	23	-	-	-	1	-	10	-	-	-
Kusma	113	-	15	-	10	-	18	-	1	-	7	-	1	-	-	-
Kikhoste	720	25	439	6	818	8	473	11	27	1	14	1	88	1	-	-
Akute katarrer i aandedrætsorg.	1600	21	731	9	2022	13	687	8	225	3	73	1	400	11	43	-
Influenta	309	4	126	-	188	-	267	-	75	-	34	2	146	-	17	-
Lungebetændelse	161	18	141	26	159	21	332	36	86	11	8	-	48	5	5	-
Pleurit	55	-	47	-	73	-	76	2	22	-	4	-	20	3	6	1
Gigtfeber	51	1	72	1	49	1	61	2	22	-	8	-	13	-	4	-
Koldfeber	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut diarré (kolerine)	465	8	234	3	516	2	352	8	78	-	26	-	257	4	11	-
Skjorbuk	-	-	-	-	-	-	3	1	-	-	-	-	2	-	1	1
Pemfigus (hos nyfødte)	4	-	3	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	3703	80	2044	55	3954	50	2474	86	575	18	182	5	1003	26	100	2

end at en kone, som for 2 aar siden havde havt sygdommen i Amerika, uten at der efter dens avløp var foretaget desinfektion, var kommet hjem. (Boberg). Tilfældene i de øvrige distrikter var sporadiske og uten kjendt smittekilde; mindst 1 af de 3 tilfælde i Gol (Nes distrikt) var paratyfus. (Wolff).

Av **poliomyelitis** er anmeldt 30 tilfælde, hvorav det overveiende antal fra Nes distrikt, resten fra Krødsherred og Hol. Smitsomheten gjorde ikke indtryk av at have været stor, idet de angrepne som regel først ved forkjølelse eller legemlig anstrengelse synes at være blevet disponert for sygdommen. Saaledes berettes blandt andet om et dødelig forløpende tilfælde, at vedkommende, en 17 aars gut, like før han blev syk, angivelig havde været overstadig beruset og sovet ute paa marken om natten. Et 4 aars barn fik sygdommen efter at have ligget en nat paa ferskt, neppe ganske tørt høi. En 8 aars gut, som døde, var blevet syk, like efter at han havde baaret en yngre bror op nogen svært bratte bakker. (Løvig, Saxlund).

Av **børnekopper** forekom 2 tilfælde, 1 i Drammen by hos en omstreifer, der i Kristiania havde paadraget sig sygdommen i et nattelogi for husvilde. Inden ankomsten til Drammen havde han gjestet Mjøndalen (Nedre Eker) og der havt kvarter i en kalkovn, hvorefter en gut, som ogsaa havde været indom der, blev let syk og frembød et utslet, der nærmest lignet vandkopper. Omtrent samtidig kom man rent hændelsesvis over et isolert tilfælde av vandkopper hos et andet barn, hvor likeledes betingelse for at være smittet av kopper var tilstede. (C. Bonnevie og Chr. Bull).

Av **skarlagensfeber** er anmeldt færre tilfælde end i de senere aar.

Av **difteri** anmeldtes derimot adskillig flere. Denne sygdom optraadte i Drammen lægedistrikt epidemisk i Filtvedt og nærliggende gaarder samt ved Tofte cellulosefabrik; smitten havde utvilsomt en tilflyttet familie fra Kristiania ført med sig. (Pettersen). En anden epidemi forekom i Øvre Eker; her begyndte den paa nogen pladser i Lurdalen i Fiskum, hvor en lægprædikant fra Kristiania havde holdt opbyggelse; han havde efter eget sigende i Kristiania været inde hos et difterisøkt barn og holdt bøn for det. Sygdommen utbredte sig til en del andre steder i Fiskum og kom senere til Vestfossen og Haugset samt til Korsgaarden og Mjøndalen i Nedre Eker; paa Korsgaarden havde man av en omstreifende kræmmer kjøpt en vest til et av barnene, som ogsaa var den første, der fik sygdommen; til Haugset synes smitten at være ført med tømmerhuggere fra Lurdalen. I Nordre Modum iagttoges paa en avsides plads tilskogs hos en pige i pubertetsaarene difteriske saar paa indsiden av labia majora; hun havde iforveien været syk og havt «ondt i halsen», hvilket ogsaa en ældre søster fik kort efter; i Snarum indsygnet flere børn tilhørende en familie fra Aker, som uten tilladelse havde flyttet, medens den endnu var under observation i anledning av, at et difterisøkt barn var indlagt paa Ullevaal; sygdommen utbredte sig ikke til andre familier. I Søndre Modum indtraf nogen tilfælde ved Aamot station. De øvrige inden distriktet var sporadiske (Chr. Bull). I Flaa (Nes distrikt) indtraf et isolert tilfælde, antagelig foranlediget ved inficerte matvarer fra Kristiania. (Saxlund).

Kusma synes at have havt ikke liten utbredning i Drammen by; i Aal forekom en liten epidemi blandt jernbanearbeidere i Ustedalen; der iagttoges flere tilfælde av orchitis, dels som komplikation dels alene. (H. Bruun).

Lungebetændelse optraadte ikke fuldt saa hyppig som foregaaende aar. Fra Modum meddeles, at husepidemier paa 3 à 4 tilfælde samtidig eller efter hverandre ikke var sjeldne. I et hus fik et barn cerebrosproinalmeningitis, medens samtidig 3 laa syke av lungebetændelse; barnet døde 4de sygdomsdag. (Chr. Bull).

Akut febril muskelreumatisme («Bamlesyke») forekom epidemisk i Nes herred, hvor der likeledes optraadte en liten epidemi av **katarralsk ikterus**. Sammensteds indtraf ogsaa et tilfælde av **miltbrandpustel** hos en mand, der havde hjulpet til ved undersøgelse og opbrænding av en ko, som var død af miltbrand. (Wolff).

Av **fnat** er ialt anmeldt 44 tilfælde. Fra Aal anføres, at der nu glædeligvis søkes raad for denne sygdom, saa den ikke faar grassere, som den vil. (H. Bruun).

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde sees av nedenstaaende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:						
		1	2	3	4	5	6	7
		Drammen stads- fysikat. Tilf.	Drammen læge- distrikt. Tilf.	Ringe- rike. Tilf.	Modum. Tilf.	Nes. Tilf.	Aal. Tilf.	Sandsvær. Tilf.
Veneriske saar	16	9	2	3	-	2	-	-
Syfilis, konstitutionel	26	16	1	1	5	3	-	-
— hereditær	2	-	-	-	2	-	-	-
Gonorré, uretrit	149	89	15	13	9	10	3	10

I Drammen by har disse sygdomme forekommet hyppigere end i de nærmest foregaaende aar; en overveiende stor del av tilfældene skriver sig fra den livlige dampskibstrafik paa havnen; meget sjelden er smittekilden at søke inden byens grænser. (C. Bonnevie). I Nes saaes forholdsvis faa tilfælde og da væsentlig efter jernbanearbeidernes feriereiser til byerne til de store høitider eller efter deres færd op til eller ned fra høifjeldet. (Wolff).

Til oplysning om de **tuberkuløse sygdomme** inden distrikterne hitsættes paa næste side en tabel, der er utarbeidet efter de indsendte utdrag av kommunernes tuberkuloseprotokoller. Se forøvrig den almindelige beretning. — Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde i henhold til lægernes dødsaaarsagslister for det hele amt 16,2 pct. av samtlige kjendte, ved sygdom foraaarsagede dødsfald og 20,7 pct. av samtlige dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 12,1 pct. og 15,8 pct. og for bygdene 17,9 pct. og 22,6 pct. Forøvrig henvises til tabellen paa næste side. I Drammen by var av samtlige dødsfald kun 11,71 pct. foranlediget ved tuberkulose mot 25,93 pct. i 1904. (C. Bonnevie). I Drammen lægedistrikt havde man haabet at faa overlatt et par stuer i Lier pleiehjem til tæringssyke, men sognestyret besluttet, at ingen saadanne skulde indtages i samme. (Pettersen). I Nes søker ikke faa tuberkuløse fremdeles læge utenbygds eller i byerne for længst mulig at dølge sin tilstand. (Wolff). Fra Aal berettes om befolkningens lydhørhet for tuberkuloselovens forskrifter; utidig smittefrygt merkes der dog intet til, og man nærer haab om at kunne begrænse sygdommens utbredning efterhvert, som renlighetssansen vækkes blandt den opvoksende slekt. (H. Bruun).

Rakit kaldes i Aal, hvor den ikke er nogen sjelden sygdom, for «leasjuken», antagelig fordi man hyppigst ser formen med opdrevene epifyser, saa leddene ser store ut. (H. Bruun).

Hjertesygdomme angives at være forholdsvis hyppige i Nes; de skyldes vistnok ikke sjelden overanstrengelse i forbindelse med megen kaffedrik, melkemangel samt utilfredsstillende kosthold i det hele. (Wolff).

Anmeldte tilfælde av tuberkuløse sygdomme.

Lægedistrikter.	Samlet antal tuber- kuløse syg- domme.		Tuberkulose i											
			aande- dræts- organer.		urin- og kjøns- organer.		tarm- kanalen.		ben og led.		lymfe- kjerter.		huden.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Drammen stads- fysikat.	153	36	146	35	-	-	-	-	5	1	1	-	1	-
Drammen læge- distrikt.	147	39	138	36	1	1	-	-	3	1	5	1	-	-
Ringerike.	134	42	134	42	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Modum.	173	79	160	76	-	-	1	1	6	2	4	-	2	-
Nes.	60	13	46	11	-	-	1	-	5	2	7	-	1	-
Aal.	25	5	23	5	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
Sandsvær.	34	12	33	12	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Rollag.	30	11	19	8	-	-	2	2	3	1	6	-	-	-
Buskerud amt.	756	237	699	225	1	1	4	3	23	7	25	1	4	-
Derav i byer.	185	49	177	48	-	-	-	-	6	1	1	-	1	-
— - bygder.	571	188	522	177	1	1	4	3	17	6	24	1	3	-

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge- tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Drammen stadsfysikat.	318	36	80	238
— lægedistrikt.	230	47	55	175
Ringerike.	248	52	50	198
Hønefoss by.	40	8	7	33
Bygder.	208	44	43	165
Modum.	369	59	86	283
Nes.	84	11	18	66
Aal.	56	5	5	51
Sandsvær.	146	24	26	120
Kongsberg by.	73	8	14	59
Bygder.	73	16	12	61
Rollag.	52	10	2	50
Buskerud amt.	1503	244	322	1181
Derav i byer.	431	52	101	330
— - bygder.	1072	192	221	851

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.			Uttrækning ved bækken-endeleie.		Partus præmaturus artificialis.			Perforation.	Efterbyrdsoperation.		Abortus provocatus.	Laparotomi.
	Mødre.		Børn.	Mødre.		Børn.	Moder.	Børn.	Mødre.		Børn.	Mødre.	Mødre.		Moder.	Moder.
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.	Død.	Lev.	Lev.	Lev.	Død.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde veer.....	47	46	2	-	-	-	1	¹⁾ 2	-	-	-	1	-	-	-	-
Bækkensneverhet	7	7	-	2	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Barselkrampe	4	3	1	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-
Placenta prævia og blødning...	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Uefftergivelige fødselsdele.....	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Albuminuri og hydrops	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
Uræmi.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Ektopisk svangerskab.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Isseleie med panden fortil.....	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjævt isseleie	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pandeleie	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	5	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Stort foster.....	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fremfald av navlesnor.....	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fare for fosterets liv	5	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilbakeholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	²⁾ 1	-	-
Tilsammen	70	68	3	9	6	3	1	2	1	1	2	2	4	1	1	1
		71			9				2				5			

¹⁾ Et av disse var en 1ste tvilling, der forløstes ved tang paa sætet; tilsvarende 2den tvilling forløstes paa grund av tverleie ved vending, hvor utfaldet for moderen (lev.) er opført. ²⁾ Dødsarsag: influensapneumoni.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige hæn- delser.	ved selv- mord.	ved drab.
Drammen stadsfysikat . .	680	11	386	82	8	-	16	1	1
— lægedistrikt . .	454	8	257	43	3	-	7	1	1
Holmsbu ladested	4	-	4	1	-	-	-	-	-
Bygder	450	8	253	42	3	-	7	1	1
Ringerike	508	24	272	41	1	1	7	-	1
Hønefoss by	176	5	44	7	1	-	-	-	-
Bygder	332	19	228	34	-	1	7	-	1
Modum	835	17	433	81	10	3	5	2	-
Nes	235	6	116	18	2	-	6	1	-
Aal	108	6	60	4	1	-	-	1	-
Sandsvær	369	11	176	24	3	-	1	-	1
Kongsberg by	180	5	71	12	1	-	-	-	-
Bygder	189	6	105	12	2	-	1	-	1
Rollag	97	5	63	3	-	-	3	-	-
Buskerud amt	3286	88	1763	296	28	4	45	6	4
Derav i byer	1040	21	505	102	10	-	16	1	1
— - bygder	2246	67	1258	194	18	4	29	5	3

Om amtets **sindssyke** se den almindelige beretning. — Antallet av inden Drammen lægedistrikt forpleiede har i de senere aar været omkring 150, men er siden Dikemark asyl toges i bruk gaat ned til 140; disse er fordelt paa 46 steder, hvorav 28 kun har én syk, 6 har 2, 6 mellem 3 og 5 og 6 mellem 6 og 16. Man søger saavidt mulig at anbringe de syke i eneforpleining, men man møtes idelig med den indvending, at det ikke lønner sig at have blot én sindsyk. Et amtspleiehjem for denne slags syke er forøvrig like saa paakrævet som et pleiehjem for tuberkuløse. (Pettersen).

Obstetriciske operationer. Av læger udførtes ialt 94 saadanne, derav i Drammen by 23, i Drammen distrikt 12, i Ringerike 20, i Modum 22, i Nes 4, i Aal 3, i Sandsvær 9 og i Rollag 1. Angaaende indikationer og utfald henvises til tabellen paa foregaaende side.

Angaaende **jordmorhjælpen** henvises til tabellen i den almindelige beretning. Fra Drammen by anføres som grund til, at en ueksaminert fødsels-hjælperse stundom benyttes, at vedkommende, foruten at være meget beskeden i sine fordringer, yder megen hjælp ogsaa efter fødselen i de tarvelige hjem; hun er renlig, samvittighetsfuld, og man har ikke merket noget til, at hendes virksomhet har medført direkte skade; moderen drev i sin tid den samme trafik. (C. Bonnevie).

Antallet av **fødte** og **døde** sees av ovenstaaende tabel.

Der bliver saaledes for det hele amt et overskud av 1 523 fødte og forholdet mellem fødte og døde. = 100 : 53,7.

Paa barselseng døde ifølge presternes opgaver 4 kvinder; lægerne har opgivet dødsaarsagen for 6 saaledes: barselfeber 1, barselkrampe 3, blødning 2.

De hyppigste dødsaarsager var:

Dødsaarsager.	Antal dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Lungetuberkulose	244	52	192
Alderdomssvaghed	199	27	172
Cancer og sarkom	135	35	100
Lungebetændelse	117	24	93
Klappefeil og organiske hjertesygdomme	76	28	48
Hjerneslag	69	30	39
Akute katarrar i aandedrætsorganerne	66	30	36
Tuberkulose utenfor lungerne	61	19	42
Medfødt svaghed	58	19	39
Kikhoste	53	27	26

Veirliget. Vinteren var mild og med litet nedbør; sommeren ganske varm, med regn av og til, dog aldrig saa rigelig, at den vandmangel og tørke, hvorunder man i flere aar har lidt, blev avhjulpet. Der er uaar i Drammens opland, naar vandmangel indtræder og bringer brukene til at stanse, og det har altfor mange været nødt til flere maaneder hvert aar; eller ialfald har de kun arbeidet med halv drift. Før bonden var aaret et middelsaar, og han fik sine produkter godt betalt. I Lier gav bær- og frugtavlen godt utbytte. I skogen havde mange folk og hester om vinteren fuldt op av godt lønnet arbeide, da tømmerpriserne var høie. (Pettersen).

Levemaate og hygieniske forhold. I Drammen by var der ingen fremtrædende arbeidsløshet selv ved vintertid, og arbeidslønnen holdt sig paa den tidligere høide. Priserne paa levnetsmidler var høie, men husleien mere moderat end før, da befolkningens tilvekst kun har været ringe. Enkelte større industrielle foretagender er grundlagt eller gjenoptaget, og der er begyndende opgang i forretningslivet. Den offentlige kjødkontrol har havt meget at utsætte paa det utenfra tilførte kjøds behandling, især under transporten paa jernbanen; endvidere klandres kjødhandelen under aapen himmel paa torvene, veining av kjød og huder paa samme vegt, samt ved slagterboderne mangler, der fornemmelig kommer tilsyne i sommertiden. — Ædrueligheten er i stadig fremgang og sedeligheten relativt upaaklagelig. (C. Bonnevie).

Fra Ringerike skrives: Hønefoss er en velstaaende by, der stadig gaar fremad; der er faa fattige, og skatterne er smaa. Ved sammenligning med forholdene for 17 aar siden har fremgangen været stor, saa byen næsten ikke er til at kjende igjen, og det væsentlig fordi den har havt et brændevinssamlag. Gaterne, der tildels er brølagt, er forsynet med fortaug og rendestene samt oplyst med elektriske buelamper; om sommeren bliver de feiet hver uke og i den tørre aarstid vandet. Man har et godt vandverk, og der er lagt kloakker. Der er 2 skoler, og begge er rigelig utstyret med lærerkræfter og materiel. Brukene

beskjæftiger omtrent 200 arbeidere; lønnen er forholdsvis god, men en altfor stor del av den gaar med til stas og forlystelser istedenfor at anvendes til forbedring av kostholdet. Der leves for meget paa surbrød av finsigtet mel samt kaffe og oplavet mat fra delikatessehandlerne. Av melk brukes altfor litet; nysilt synes man falder noksaa dyr, og skummet melk fra meieriet vrakes som sundhetsfarlig. Flabrød, bakt av sammalt mel, bruker ingen, uagtet det saa vel kunde trænges for tændernes skyld. Altfor mange fabrikarbeidere har et forkomment utseende og gjør indtryk av at være underernært; de har giftet sig i en altfor ung alder, har natarbeide og bor i trange, slet ventilerte rum. For slike kan den sanitære betydning, som militærtjenesten har, ikke vurderes høit nok; moen er deres sanatorium, hvorfra de vender hjem struttende av sundhet og arbeidslyst. — Ogsaa i bygderne lever en stor del av befolkningen (6 å 700 mænd og kvinder) av fabrikarbeide; levemaaten blandt disse er omtrent den samme som i byen, dog er der fra enkelte fabrikkers side gjort meget for at skaffe hensigtsmæssige og billige boliger, oftest med havestykke; boligbanken har ogsaa virket godt; ved dens hjælp har mange faat sit eget hyggelige hus. Mændene er som regel ædruelige og ordentlige, og forholdene i deres hjem vilde sandsynlig været meget bedre, end de er, ifald de havde mere dygtige og skjønne hustruer. Som fabrikkpiger har disse i almindelighet ikke lært stort andet end at pynte sig samt at sortere og tælle papirark. Det egteskabelige samliv begynder med forlovelsen; vielsen foregaar først, naar det er nødvendig; og da man i regelen ikke har lagt sig noget tilbedste, sættes der bo for laante penger, og man er dermed gjældbunden ofte for hele livet. — Bedst er forholdene blandt landmændene, hvis arbeide og levemaate i det hele er sund. (W. Müller).

Fra Aal berettes, at det ikke er synderlig andet at bemerke ved kostholdet, end at der brukes for litet «sammalt» mel. Det finsigtede mel, som handelsmanden fører, er ikke paa langt nær saa godt hverken til brød eller grøt som det mel, der faaes av haardt, tørket korn og som sammales. Ialfald havde folk før i tiden, da de brukte slikt mel, langt bedre tyggegreier, end man nu almindelig har. Som en frugt av ungdomslagenes arbeide spores der dog en glædelig tilbakevenden til de gamle forhold. — Ædrueligheten er ganske bra, men saa findes der heller ikke en eneste ølret i Aal og Hol. — Husfliden staar ikke daarlig i de øvre bygder; især skaffer træskjærerarbeide og rosemaling mange utkomme; i teppevævning er en del kommet særdeles vidt. — Men gaardmandskonerne sliter for meget; husstel, børnестel og kreaturstel, alt alene, det tager paa helsen, og de bliver gamle før tiden; et sundt liv fører dog de fleste med børnene paa sæteren en 3 maaneder og længer. Her lever de smaa paa søt, god sætermelk, nykjernet smør og flabrød; kommer saa hertil ost og av og til fersk fisk, kan ungdommen ikke ønske sig det bedre; frisk og sund, rød og hvit er den da ogsaa, saa det er en fornøielse at se. — Hallingdølerne er, naar man slipper helt ind paa dem, kloke og oplyste; handelskarer er de fra smaa av og svært paapasselige paa skillingen. (H. Bruun).

Sykehus. I Drammen by er der et kommunalt sykehus, der faar sit belæg baade fra byen og fra amtet; fremdeles et epidemilasaret, et sykehjem «Bethesda» samt et «Gamlehjem», hvor der ogsaa forpleies tuberkuløse syke. Endelig har de katolske St. Josefs søstre en klinik i en dertil indrettet leiegaard. I Hønefoss findes et epidemilasaret og paa Trygstad i Norderhov et sanatorium for tuberkuløse.

Badeindretninger. I Drammen by er der to badeanstalter, hvor der ialt levertes 28 286 bad; ved begge folkeskoler har som tidligere hvert barn faat et duschbad omtrent hver 14de dag utenfor ferierne. (C. Bonnevie). Ved Engene dynamitfabrik er indrettet et damp- og karbad. (Pettersen). I Hønefoss er paa

folkeskolen indrettet et kar- og styrtbad, der mot en ringe betaling staar til almindelig avbenyttelse. I Modum distrikt var St. Olafs bad i virksomhet (se den almindelige beretning). I Vikesund er der et folkebad. I Aal distrikt findes et badstubad, hvortil søkningen er i fremgang. (H. Bruun). I Kongsberg haaber man i en nær fremtid at faa avhjulpet savnet av et tidsmæssig offentlig badehus, da sølvverkets og vaabenfabrikkens badeanstalter kun benyttes av vedkommende arbeidere. (A. Nyquist). En badstue i Rollag distrikt benyttes flittig.

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel giver oplysning om antallet av møter i helseraad og av vaksinerte:

Lægedistrikter.	Helseraad. Antal møter.	Vaksinerte.
Buskerud amt	31	3099
Drammen stadsfysikat	5	613
— lægedistrikt	¹⁾ 6	419
Ringerike	²⁾ 3	492
Modum	³⁾ 11	831
Nes	⁴⁾ 2	146
Aal	⁵⁾ 3	143
Sandsvær	⁶⁾ 1	385
Rollag	-	70

¹⁾ Lier 1, Røken 4, Hurum 1. ²⁾ Norderhov 2, Hønefoss 1. ³⁾ Øvre Eker 3, Nedre Eker 3, Modum 3, Sigdal 1, Krødsherred 1. ⁴⁾ Nes 1, Hemsedal 1. ⁵⁾ Hol 1, Aal 2. ⁶⁾ Kongsberg.

V. Jarlsberg og Larvik amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev indb. 3dje de- cember 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinatører.
Amtet		2 319,58	101 003	41	15	47	15
1. Tønsberg		781,11	46 422	20	7	20	9
	Tønsberg, kjøbstad	1,62	8 200	7	4	4	-
	Horten, ladested	3,71	9 093	8	3	4	-
	Aasgaardstrand, ladest.	0,18	360	1	-	1	-
	Vaale	82,30	2 533	-	-	1	1
	Borre	63,86	2 874	-	-	¹⁾ -	1
	Sem	103,03	5 341	-	-	1	1
	Andebu	176,97	2 698	1	-	1	1
	Stokke	118,79	4 744	1	-	3	2
	Nøtterø	55,29	5 074	1	-	2	1
	Ramnes	137,97	2 819	-	-	1	1
	Tjøme	37,39	2 686	1	-	2	1

¹⁾ Jordmoren bor i Horten.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 3dje decb. 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinatører.
2. Hof		866,52	20 259	7	2	11	2
	Holmestrand, kjøbstad	0,42	2 437	3	2	2	-
	Svelviken, ladested . . .	0,50	1 159	1	-	1	-
	Hof	158,55	2 191	1	-	1	-
	Lardal	278,88	2 370	1	-	1	1
	Skoger	114,37	4 261	-	-	2	-
	Strømmen	54,19	1 580	-	-	1	-
	Sande	172,59	3 827	1	-	1	1
	Botne	87,02	2 434	-	-	2	-
3. Larvik		671,95	34 322	14	6	13	4
	Larvik, kjøbstad . . .	2,60	10 301	8	3	4	-
	Sandefjord	1,12	4 783	3	3	3	-
	Sandherred	116,85	6 509	-	-	1	-
	Tjølling	65,33	3 501	-	-	1	1
	Hedrum	298,95	3 849	-	-	1	1
	Brunlanes	185,14	4 469	1	-	2	2
	Fredriksvern	1,96	910	2	-	1	-

Sundhetstilstanden betegnes i det hele som god. Antallet av anmeldte epidemiske sygdomstilfælde utgjorde 8 095 med 261 dødsfald, mot henholdsvis 7 946 og 170 aaret forut.

Dødeligheten. De døde antal utgjorde 1 499 eller 14,5 pro mille av den beregnede tilstedeværende middelfolkemængde (103 500). Aaret forut var den 13,7 pro mille.

Angaaende de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 62 og 63, sammendraget efter lægernes opgaver.

Av **tyfoidfeber** anmeldtes ialt 31 tilfælde; av disse forekom 27 i Tønsberg distrikt, nemlig 1 i Tønsberg by, 16 i Horten, 5 paa Holtan i Borre, 1 i Sem og 4 i Stokke; i sidstnævnte herred indtraf 3 tilfælde paa Vadum i et par hus, hvor der for et halvt snes aar siden havde forekommet nervefeber, og som nogen uker forut havde undergaaet en hovedreparation; ved denne var saavel den indvendige og utvendige paneling som gulvene og himlingen samt vinduer og dører blevet fjernet; paa Raastad indtraf et tilfælde, foranlediget ved smitte under pleie av den først angrepne paa Vadum; de vanlige foranstaltninger blev truffet til hindring av sygdommens videre utbredning. (V. Larsen). Forøvrig sees anmeldt 1 tilfælde fra Holmestrand, 1 fra Sandefjord og 2 fra Larvik by.

Av **mæslinger** forekom enkelte lokale epidemier.

Difteri var meget utbredt i Tønsberg og Hof distrikter; i førstnævnte sees de fleste anmeldt fra Horten; hos en lærerfamilie paa Nøtterø indtraf et par tilfælde, foranlediget ved Smitte fra Fredrikstad; skolebygningen desinficertes og holdtes lukket i 14 dage, og de syke indlagdes paa amtssykehuset, hvor ogsaa anbragtes andre tilfælde, der særlig kunde befrygtes at utbrede sygdommen. — I Skoger (Hof distrikt), hvortil smitten aaret forut var bragt med feriebeseøkende fra Kristiania, forekom nogen tilfælde i begyndelsen av aaret; om sommeren dukket sygdommen pludselig op paa Gulsbogen, og hele høsten utover indtraf der ret som det var tilfælde i Strømsgodset; skolen maatte i den anledning et par gange stanses. (Nørregaard).

Av **fnat** er ialt anmeldt 60 angrepne. I Stokke, hvor sygdommen for faa aar siden var særdeles utbredt, har den i den senere tid været i sterk avtagen; iaar er der ikke iagttaget et eneste tilfælde. (V. Larsen).

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:		
		1	2	3
		Tønsberg.	Hof.	Larvik.
		Tilfælde.	Tilfælde.	Tilfælde.
Veneriske saar	10	3	-	7
Syfilis, konstitutionel	37	28	2	7
— hereditær	1	1	-	-
Gonorré, uretrit	154	95	8	51

Tuberkulose. Til oplysning om de kjendte tilfælde av tuberkuløse sygdomme inden distrikterne hitsættes nedenstaaende tabel, der er utarbeidet efter de indsendte utdrag av kommunernes tuberkuloseprotokoller. Se forøvrig

Anmeldte tilfælde av tuberkuløse sygdomme.

Lægedistrikter.	Samlet antal tuberkuløse sygdomme.		Tuberkulose i											
			aande- dræts- organer.		urin- og kjøns- organer.		tarm- kanalen.		ben og led.		lymfekjertler.		huden.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tønsberg	331	65	329	64	-	-	-	-	1	1	-	-	1	-
Hof	85	33	82	33	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-
Larvik	242	50	240	48	-	-	1	1	1	1	-	-	-	-
Amtet	658	148	651	145	-	-	1	1	4	2	-	-	2	-
Derav i byer	307	57	304	56	-	-	-	-	2	1	-	-	1	-
— i bygder	351	91	347	89	-	-	1	1	2	1	-	-	1	-

Epidemiske

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.
	tilfælde.	dødsfald.							
Tyfoidefeber	31	3	29	1	-	-	-	1	8
Cerebrospinalmeningit	2	-	2	-	-	-	-	-	1
Skarlagensfeber	49	-	49	7	12	5	-	4	4
Mæslinger	231	5	231	1	-	1	7	3	1
Difteri (croup)	119	17	114	4	3	2	4	10	18
Blodgang	4	-	4	-	3	-	-	-	-
Barselfeber	5	3	3	1	-	2	-	-	-
Pyæmi, septhæmi	12	4	11	3	-	-	3	1	-
Rosen	97	5	97	6	8	13	8	5	4
Røde hunde	13	-	13	-	-	1	4	-	2
Vandkopper	101	-	101	5	11	6	13	13	16
Kusma	16	-	16	8	3	1	-	1	1
Kikhoste	573	14	573	2	3	8	5	25	20
Akute katarrer i aandedrætsorg.	3893	84	3893	591	626	579	477	289	180
Influenta	812	11	812	202	181	156	99	42	27
Lungebetændelse	547	91	547	51	61	65	74	79	54
Pleurit	192	8	192	19	17	9	12	23	23
Gigtfeber	143	-	143	17	10	17	16	16	10
Koldfeber	3	-	3	-	-	1	-	1	1
Akut diarré (kolerine).	1249	15	1249	90	65	69	52	97	120
Beri-beri	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos nyfødte)	2	1	1	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	8095	261	8084	1008	1003	935	774	610	490

den almindelige beretning. — Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde for det hele amt 13,6 pct. av samtlige kjendte, ved sygdom foranledigede dødsfald og 16,8 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 14,0 og 18,1 pct. og for bygderne 13,4 og 16,2 pct. Forøvrig henvises til tabellen paa side 64. Fra Stokke berettes, at bevidstheden om sygdommens smitsomhet er trængt igjennem overalt blandt befolkningen, og at der i omgangen med den syke og hans uttømmelser gjennemgaaende vises megen forsigtighet; denne giver sig dog ikke sjelden utslag i altfor overdreven ængstelse. (V. Larsen).

Om amtets **sindssyke** se den almindelige beretning. — I Hof er nu, saavidt vites, alle bur og gittere forsvundet, undtagen hos de faa, hvor de sidste er absolut nødvendige for indespærringens skyld. Pleien antages i det hele at være forsvarlig, uagtet det kun er de, som er absolut nødt til at se sig om efter ekstra-

sygdomme.

Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	Fordeling paa lægedistrikterne:					
						1		2		3	
						Tønsberg.		Hof.		Larvik.	
						Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
4	5	9	-	-	1	27	2	1	-	3	1
-	1	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
-	3	6	-	4	4	24	-	11	-	14	-
9	-	49	81	34	45	20	-	139	3	72	2
14	12	11	18	14	4	73	5	37	9	9	3
1	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	2	2	2	1
-	-	2	1	-	1	10	3	1	-	1	1
10	4	9	6	14	10	47	1	14	1	36	3
-	1	-	-	5	-	1	-	5	-	7	-
1	1	9	4	8	14	57	-	5	-	39	-
-	-	1	-	-	1	4	-	1	-	11	-
17	29	32	49	110	273	320	5	97	6	156	3
121	114	127	201	273	315	2187	51	496	15	1210	18
20	15	12	18	12	28	494	11	147	-	171	-
29	19	17	29	34	35	320	48	62	18	165	25
11	23	15	15	13	12	117	4	16	-	59	4
10	3	12	6	15	11	67	-	31	-	45	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-
179	260	123	69	71	54	615	5	142	3	492	7
-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-
-	1	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-
426	491	434	497	607	809	4392	136	1208	57	2495	68

fortjeneste, der underkaster sig uhyggen ved at have den slags syke hos sig. (Nørregaard).

Obstetriciske operationer. Av læger udførtes ialt 57 saadanne, deraf i Tønsberg distrikt 28, i Hof 5 og i Larvik 24. Angaaende indikationer og utfald henvises til tabellen paa næste side.

Angaaende **jordmorhjælpen** se den almindelige beretning.

Efter presternes opgaver **døde paa barselseng** 5 kvinder. Lægerne har opgivet dødsaarsagen for 9 kvinder saaledes: barselfeber 3, barselkrampe 2, blødning 3 og trombose 1.

Antallet av **fødte** og **døde** vil sees av tabellen paa side 65.

Der bliver saaledes et overskud av 1 262 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 54,3.

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge- tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Tønsberg	635	76	136	499
Tønsberg by	106	25	23	83
Horten ladested	146	10	43	103
Aasgaardstrand ladested	8	-	1	7
Bygder	375	41	69	306
Hof	249	35	57	192
Holmestrand by	34	4	8	26
Svelviken ladested	23	4	3	20
Bygder	192	27	46	146
Larvik	475	74	68	407
Larvik by	107	12	14	93
Sandefjord by	76	15	22	54
Bygder	292	47	32	260
Jarlsberg og Larvik amt	1359	185	261	1098
Derav i byer	500	70	114	386
— - bygder	859	115	147	712

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.				Exvisce- ration.	Efter- byrds operation.
	Mødre.		Børn.	Mødre.		Børn.		Moder.	Mødre.
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde veer	36	¹⁾ 35	2	-	-	-	-	-	-
Barselkrampe	-	²⁾ 1	-	1	1	1	1	-	-
Ueftergivelige fødsels- dele	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Sindssygdом (mani)	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Skjævt isseleie	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	4	-	¹⁾ 2	2	1	-
Fremfald av navlesnor — « arm	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Tilbakeholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	7
Tilsammen	38	38	2	8	1	6	3	1	7
		40		9		9			

¹⁾ Ved en tvillingfødsel forlestes 1ste tvilling ved tang, 2den ved vending. ²⁾ 1ste tvilling; 2den forlest ved vending, hvor utfaldet for moderen (lev.) er opført.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa bar- sel- seng.	ved ulykke- lige hæn- delser.	ved selv- mord.
Tønsberg	1257	34	730	87	12	2	20	-
Tønsberg by	244	4	140	19	4	1	1	-
Horten ladested	266	11	142	31	4	-	3	-
Aasgaardstrand ladested	2	-	10	-	-	-	-	-
Bygder	745	19	438	37	4	1	16	-
Hof	542	14	296	38	4	2	6	2
Holmestrand by	43	1	43	3	-	-	1	1
Svelviken ladested	25	-	24	-	-	-	1	-
Bygder	474	13	229	35	4	2	4	1
Larvik	962	17	473	70	5	1	16	1
Larvik by	280	6	118	15	1	-	2	-
Sandefjord by	149	-	82	22	1	-	1	1
Bygder	533	11	273	33	3	1	13	-
Jarlsberg og Larvik amt ...	2761	65	1499	195	21	5	42	3
Derav i byer	1009	22	559	90	10	1	9	2
— - bygder	1752	43	940	105	11	4	33	1

De hyppigste dødsaarsager var:

Dødsaarsag.	Antal dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Lungetuberkulose	185	70	115
Alderdomssvaghed	185	47	138
Kræft (cancer og sarkom)	146	52	94
Lungebetændelse	91	40	51
Organisk hjertesygdom	87	23	64
Akute katarrher i aandedrætsorganerne	84	35	49
Hjerneslag	81	37	44
Tuberkulose udenfor lungerne	59	14	45
Medfødt svaghed	43	19	24
Hjertelammelse	39	11	28

Levemaate og hygieniske forhold. Fra Tønsberg distrikt anføres i anledning av de saavel i by som bygd hyppig forekommende fordøielsesbesværigheter, at kvinderne saare vel trænger en bedre oplærelse med hensyn til matstel. (Lindseth).

I Hof er akkerbruket hovednæringsveien, men ogsaa skogdriften er av stor betydning; boligerne, hvis ydre som regel gjør et mindre tiltalende indtryk, er i det store og hele propre og ordentlige indvendig. Drikfældigheten er liten. (Nørregaard).

Fra Fredriksvern klages over ungdommens mangel paa foretagsomhet; navnlig blandt pigerne synes det tildels uoverensstemmende med værdigheten at tage en tjeneste, derimot ikke at gaa hjemme og slænge under navn av sypige etc. Drikfældigheten er i jevn og sikker tilbagegang. (Steenstrup).

Badeindretninger. I Holmestrand er der en badeanstalt for varme og kolde sjøbad samt furunaals- og gytjebad; ved Holm i Sande findes et litet sjøbad og ved glasverket paa Nøstodden i Skoger er der oprettet et bad for arbeiderne. I Larvik er der strømbad, kar- og badstubad. En bade- og kuranstalt findes saavel i denne by som i Sandefjord. Badeanstalten i Fredriksvern var meget godt besøkt.

Sykehus. I Tønsberg har amtet og byen et fælles sykehus og i Horten er Karl Johansverns sykehus, der tilhører marinen. I Holmestrand kan 2 à 3 rum paa fattiggaarden benyttes til sykestuer, naar det trænges. Ved Berger fabrikker findes likeledes et par rum for smitsomme sygdomstilfælde. I Larvik by er der foruten et epidemilasaret 4 sykestuer paa fattighuset og i Sandefjord 3 i kommunegaarden; ved Fredriksvern er kysthospitalet for skrofuløse børn. — For tuberkuløse er der aapnet et pleiehjem i Tønsberg.

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel giver oplysning om antallet av møter i helseraad og karantænekommissioner samt av vaksinerte:

Lægedistrikter.	Helseraad. Antal møter.	Karantæne- kommissioner. Antal møter.	Vaksinerte.
Jarlsberg og Larvik amt	66	5	2090
Tønsberg	¹⁾ 34	⁴⁾ 2	1090
Hof	²⁾ 15	⁵⁾ 2	450
Larvik	³⁾ 17	⁶⁾ 1	550

¹⁾ Tønsberg 12, Aasgaardstrand 2, Sem 3, Nøtterø 1, Tjøme 1, Ramnes 1, Andebu 1, Vaale 1, Borre 1, Stokke 2, Horten 9. ²⁾ Hof 4, Sande 2, Skoger 4, Lardal 1, Holmestrand 2, Svelviken 2. ³⁾ Larvik 7, Tjølling 1, Hedrum 1, Sandefjord 2, Fredriksvern 6. ⁴⁾ Tønsberg 1, Aasgaardstrand 1. ⁵⁾ Holmestrand 1, Svelviken 1. ⁶⁾ Sandefjord.

VI. Hedemarkens amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 3dje decb. 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vækenotører.
Amtet.....		27452,52	126 703	44	12	61	48
1. Solør og Odalen ..		3569,27	32 401	11	2	13	10
	Kongsvinger, kjøb- stad	0,80	1 500	3	1	1	-
	Vinger	492,20	4 598	1	-	2 ¹⁾	2
	Eidskogen	645,52	6 028	1	-	1	2
	Søndre Odalen.....	513,16	6 343	2	1	1	1
	Nordre —	493,53	4 238	1	-	2	1
	Brandval	587,18	3 795	1	-	2	2
	Grue	836,88	5 899	2	-	4	2
2. Hedemarken		2627,75	45 586	17	5	18	9
	Hamar, kjøbstad.....	1,11	5 969	5	5	5	-
	Vang	314,87	5 681	1	-	1	1
	Furnes	218,33	3 800	-	-	1	1
	Stange	327,38	6 660	3	-	3	2
	Romedal	363,41	4 531	1	-	1	1
	Løiten	349,05	5 023	2	-	2	1
	Nes	175,21	3 412	1	-	1	-
	Ringsaker	878,39	10 510	4	-	4	3
3. Søndre Østerdalen .		2987,01	20 234	8	3	8	6
	Elverum.....	1 285,22	8 605	4	1	4	2
	Vaaler	674,11	3 701	1	-	1	1
	Aasnes.....	607,03	4 866	2	1	2	2
	Hof	420,65	3 062	1	1	1	1
4. Trysil		2)	6 699	2	-	7	8
	Trysil	3 107,27	6 092	2	-	7	7
	Drevsjø kapeldistrikt av Øvre Rendalen	}	607	-	-	-	-
	Øvre Engerdalen kapel- distrikt av Ytre Ren- dalen			-	-	3)	1
				-	-	-	-
		4 309,66					
5. Rendalen		2)	10 656	3	1	8	7
	Øvre Rendalen (Drevsjø kapeldistr. undtaget) Ytre Rendalen (Øvre Engerdalen kapel- distrikt undtaget)...	}	3 211	-	-	1	1
	Aamot			1	-	1	1
	Stor-Elvedalen			1	1	3	2
	Sollien	1 325,32	3 596	1	-	2	2
		1 628,07	3 413	1	-	2	2
		459,32	436	-	-	1	1

¹⁾ Derav bør den ene jordmor i Kongsvinger. ²⁾ Flateindholdet av Trysil og Rendalen distrikter er tilsammen 10 829,64 km.² ³⁾ Posten ledig.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 3dje decb. 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
6. Tønset		6 351,11	10 370	3	1	7	8
	Lille-Elvedalen	2 208,26	3 342	1	-	2	2
	Tønset	1 126,97	3 155	1	1	2	2
	Tolgen prestegjeld av Tolgen	2 063,73	3 197	1	-	2	3
	Kvikne sogn av Kvikne	952,15	676	-	-	1	1

Anm. Inset anneks til Kvikne med 523 indbyggere hører til Opdal lægedistrikt; en del av Tolgen herred (med 234 indb.) hører til Røros prestegjeld og til Røros lægedistrikt, -- hvilke distrikter begge tilhører Søndre Trondhjems amt.

Sundhetstilstanden synes i det hele taget at have været nogenlunde tilfredsstillende. Antallet av anmeldte epidemiske sygdomstilfælde utgjorde 8 349, hvorav 268 opgives døde, mot henholdsvis 8 873 og 250 året forut.

Dødeligheten. De døde antal utgjorde 1 842 eller 14,2 pro mille av den beregnede tilstedeværende middelbefolkning (130 000). Året forut var den 14,0 pro mille.

Angaaende de anmeldte tilfælde av **epidemiske sykdomme** henvises til den efter lægernes opgaver sammendragne tabel paa side 70 og 71.

Av **tyfoidfeber** indtraf ialt 5 tilfælde, nemlig 2 i Solør og Odalen, hvorav det ene i Kongsvinger, 1 i Aasnes (Søndre Østerdalen) og 2 i Tolgen (Tønset distrikt). Av de sidste var det ene tilfælde tvilsomt; det andet forekom paa Løyneset i Os. Smitten var antagelig paadraget under ophold i Aalen (Røros distrikt).

Av **poliomyelitis** anmeldtes ialt 36 tilfælde. Desuten indtraf 1 av poliiencefalit paa pladsen Kvarbergseie i Ringsaker i December; patienten var pludselig blevet heftig syk med krampe og feber, hvorefter der kom lammelse i den ene legemshalvdel, indbefattet ansigtet; alle folk i huset havde en tid iforveien lidt av halsesyke. (Løken). I Kvikne forekom 4 tilfælde, hvor smitteoverførelsen av distriktslægen antages at kunne settes i forbindelse med samvær i et bryllup. (Oxholm).

Skarlagensfeber optraadte epidemisk i enkelte herreder (Nordre Odalen, Aasnes, Vaaler og Lille-Elvedalen); forløpet var i det store og hele taget mildt.

Mæslinger forekom epidemisk i Solør og Odalen; i Hedemarken og Søndre Østerdalen kun sporadisk.

Av **difteri** anmeldtes ialt 94 tilfælde. I Solør og Odalen optraadte sykdommen epidemisk i Grue og tilstøtende dele av Brandval samt Opstad (Søndre Odalen); endvidere i et par skolekredser i Vang (Hedemarken); de betræffende skoler blev midlertidig lukket og desinficert, samt i Grue desuten skolemateriellet brændt. (Queseth). Forøvrig indtraf der i disse to distrikter en del spredte tilfælde. I Trysil forekom nogen faa paa Heggeriset paa vestsiden av elven og i Gnollsæteren. Overalt anvendtes serum i ikke liten utstrækning saavel kurativt som profylaktisk med meget tilfredsstillende resultat.

Kikhoste opgives at have havt stor utbredning i Solør og Odalen samt Stange (Hedemarken); i dette herred forekom ogsaa **vandkopper** og **kusma** hyppig.

Akut diarré, der tidligere var en stor plage i sommermaanederne i Søndre og Nordre Odalen, forekommer sjelden nu, efterat befolkningen har lært at forstaa betydningen av godt drikkevand. (A. Arnesen).

Av **angina** iagttoges i december talrige tilfælde i Ringsaker; somoftest blev i ett hus hele familien angrepet, voksne i samme grad som børn. Omtrent samtidig og paa de samme steder kom usedvanlig mange tilfælde av rosen, lymfangit, abscesser etc. under behandling. (Løken). I den nordlige del av dette herred forekom i september og oktober en meget utbredt sygdom, der væsentlig ytret sig med feber, hold, ofte brækning, sved og betydelig ildebefindende. Hos enkelte antog sygdommen et tyføst præg, og mange steder blev hele familien angrepet. Vidals prøve gav negativt resultat. (Wergeland).

Fra Solør og Odalen sees i august anmeldt nogen tilfælde av «Bamlesyke».

Av **fnat** anmeldtes ialt 16 tilfælde.

Veneriske sygdomme. Tilfælde behandlet utenfor sykehus sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:					
		1	2	3	4	5	6
		Solør og Odalen.	Hedemarken.	Søndre Østerdalen.	Trysil.	Rendalen.	Tønset.
		Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske saar . . .	4	-	2	2	-	-	-
Syfilis, konstitutionel	4	2	2	-	-	-	-
Gonorrhé, uretrit . . .	53	15	24	7	3	2	2

Til oplysning om de anmeldte tilfælde av **tuberkuløse sygdomme** inden amtets lægedistrikter hitsættes paa side 72 en tabel, utarbeidet efter utdrag av kommunernes tuberkuloseprotokoller. Se forøvrig den almindelige beretning. — Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde for det hele amt 16,3 pct. av samtlige ved sygdom forårsagede, kjendte dødsfald og 19,6 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 22,9 og 28,6 pct. og for bygderne 16,0 og 19,2 pct. Forøvrig henvises til tabellen paa side 72. Fra Grue (Solør og Odalen) skrives: Sygdommen synes at tiltage. Desinfektion bliver vistnok paa mange steder foretaget meget samvittighedsfuldt og nøiagtig, da smittefrykten er stor; men ikke sjelden bliver en saadan renselse rent illusorisk paa grund av gulvets og væggenes defekte tilstand. Paa Grue finskog, hvor der i et slikt hus var forekommet 2 tilfælde, og hvor der var mange børn, ansaaes det ikke engang umaken værd at gjøre et forsøk paa desinfektion; rønnen blev ødelagt, efterat det var lyktes at bibringe fattigvæsenet forstaaelse av, at det var i det almenes interesse at skaffe bedre hus til familien, og siden har der i denne ikke alene ikke optraadt tuberkulose, men heller ikke nogen anden sygdom, medens der før bestandig var et eller andet iverien. (Queseth). — Til Ringsaker (Hedemarken) kom 3 tæringssyke, hvorav 2 i sidste stadium, hjem fra Amerika. Da vi har nok av smittefoci før, er en slik ekstra forøgelse egnet til

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Tyfoidefeber	5	1	5	-	-	-	-	-	1	-	3	-	-	-	1
Cerebrospinalmeningit	6	5	3	-	-	-	-	1	-	-	2	-	-	-	-
Poliomylit	36	5	35	-	-	-	-	3	-	5	7	6	6	7	1
Skarlagensfeber	271	6	270	37	22	28	43	42	22	7	10	15	24	15	5
Mæslinger	192	2	192	19	41	15	8	18	14	4	2	-	7	52	12
Difteri (croup)	94	18	94	7	-	2	6	4	6	15	14	5	15	7	13
Blodgang	2	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	25	3	25	3	1	3	2	1	3	4	2	1	2	2	1
Pyæmi, septhæmi	18	7	18	2	1	1	1	1	4	1	-	1	4	-	2
Rosen	188	2	188	15	9	19	10	14	19	13	13	8	15	21	32
Røde hunde	2	-	2	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Vandkopper	85	-	85	1	3	16	16	1	9	10	2	7	7	6	7
Kusma	180	-	179	10	7	6	6	26	20	13	11	7	3	24	46
Kikhoste	314	12	314	21	19	13	6	12	8	21	21	18	44	36	95
Akute katarrher i aandedræts- organerne	3528	62	3528	557	550	626	327	266	180	151	120	129	194	207	221
Influenta	779	6	779	355	154	122	42	22	7	4	5	11	19	15	23
Lungebetændelse	837	103	837	143	134	138	78	65	54	14	18	22	67	50	54
Pleurit	299	7	299	40	37	45	30	19	19	16	20	10	28	24	11
Gigtfeber	312	4	312	29	29	40	31	39	22	25	21	14	14	23	25
Koldfeber	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut diarré (kolerine)	1175	25	1154	99	77	82	51	55	80	193	203	95	76	75	68
Tilsammen	8349	268	8322	1341	1084	1156	657	589	468	498	474	349	525	564	617

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa lægedistrikterne:											
	1		2		3		4		5		6	
	Solør og Odalen.		Hedemarken.		Søndre Østerdalen.		Trysil.		Rendalen.		Tønset.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Tyfoidefeber	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2	1
Cerebrospinalmeningit	1	-	3	3	-	-	-	-	2	2	-	-
Poliomyelit	10	3	6	-	5	-	-	-	7	1	8	1
Skarlagensfeber	80	-	79	2	40	4	1	-	64	-	7	-
Mæslinger	82	2	105	-	5	-	-	-	-	-	-	-
Difteri (croup)	48	12	31	2	6	3	8	1	-	-	1	-
Blodgang	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	1	-	12	2	8	1	1	-	2	-	1	-
Pyæmi, Septhæmi	5	1	3	-	6	3	1	-	-	-	3	3
Rosen	21	-	102	1	38	-	13	-	5	-	9	1
Røde hunde	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	34	-	30	-	19	-	-	-	1	-	1	-
Kusma	63	-	61	-	51	-	-	-	-	-	5	-
Kikhoste	127	6	100	1	34	4	-	-	48	1	5	-
Akute katarr i aandedrætsorganerne . .	940	15	1289	27	710	14	103	3	368	2	118	1
Influenta	146	2	312	1	131	1	103	2	35	-	52	-
Lungebetændelse	162	26	355	35	201	22	47	4	30	5	42	11
Pleurit	59	2	116	2	46	1	35	1	25	-	18	1
Gigtfeber	69	3	118	-	56	-	42	1	14	-	13	-
Koldfeber	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut diarré (kolerine)	350	7	419	15	198	1	48	1	116	1	44	-
Tilsammen	2202	79	3142	91	1557	54	402	13	717	12	329	19

Hedemarkens amt. 1905.

Anmeldte tilfælde av tuberkuløse sygdomme.

Lægedistrikter.	Samlet antal tuberku- løse syg- domme.		Tuberkulose i											
			aande- dræts- organer.		urin- og kjøns- organer.		tarm- kanalen.		ben og led.		lymfe- kjerter.		huden.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Solør og Odalen .	190	62	165	57	1	-	5	4	12	1	4	-	3	-
Hedemarken	246	84	232	82	-	-	-	-	13	2	-	-	1	-
Søndre Østerdalen	152	56	141	55	1	-	-	-	4	-	6	1	-	-
Trysil	34	8	34	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rendalen	70	22	60	21	3	-	1	1	6	-	-	-	-	-
Tønset	73	21	66	19	3	1	-	-	2	1	2	-	-	-
Hedemarkens amt	765	253	698	242	8	1	6	5	37	4	12	1	4	-
Derav i byer . . .	55	17	52	16	-	-	1	1	2	-	-	-	-	-
— i bygder . . .	710	236	646	226	8	1	5	4	35	4	12	1	4	-

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge- tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Solør og Odalen	461	64	79	382
Kongsvinger by	21	4	6	15
Bygder	440	60	73	367
Hedemarken	566	90	91	475
Hamar by	49	12	8	41
Bygder	517	78	83	434
Søndre Østerdalen	278	55	54	224
Trysil	82	13	13	69
Rendalen	101	19	12	89
Tønset	104	19	19	85
Hedemarkens amt	1592	260	268	1324
Derav i byer	70	16	14	56
— i bygder	1522	244	254	1268

at vække opmærksomhet. (Løken). — I Trysil anmeldes de syke som regel i et tidlig stadium; flere har været paa sanatorium og havt god nytte derav, men dog som regel i altfor kort tid, til at der kunde ventes varig bedring; en ypperlig virkning ved et saadant ophold er, at patienten opdrages i hygienisk retning. Pleiehjemmet (jfr. Medicinalberetningen for 1903, side 73) traadte i virksomhet 1ste juli med indlæggelsen av 4 patienter. (Harboe).

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.						Vending.						Uttrækning ved bækken- endeleie.		Partus præmaturus artificialis.		Efterbyrds- operation.
	Mødre.			Børn.			Mødre.		Børn.				Moder.	Barn.	Moder.	Barn.	Mødre.
	Lev.	Død.	Uopg.	Lev.	Dødf.	Uopg.	Lev.	Uopg.	Lev.	Dødf.	Uopg.	Lev.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	
Utilstrækkelige eller smertefulde veer	50	¹⁾ 1	2	48	3	2	1	-	-	1	-	1	⁵⁾ 1	-	-	-	
Bækkensneverhet	5	²⁾ 1	-	4	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Barselkrampe	-	-	-	³⁾ 1	-	-	1	-	⁴⁾ 1	-	-	-	-	-	-	-	
Placenta prævia og blødning . . .	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	1	-	-	-	-	-	
Tverleie	-	-	-	-	-	-	5	-	3	2	-	-	-	-	-	-	
Fremfald av navlesnor	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
— - arm	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	
Tilbakeholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Uopgivet indikation	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	
Tilsammen	56	2	2	54	5	2	9	1	6	3	1	1	1	1	1	5	
	60			61			10		10								

¹⁾ Dødsårsag: kollaps. ²⁾ Dødsårsag: trombose. ³⁾ 1ste tvilling, ⁴⁾ 2den forløst ved vending, hvor utfaldet for moderen (lev.) er opført. ⁵⁾ Nedhentning av fot.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	le- vende.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige hæn- delser.	ved selv- mord.	ved drab.
Solør og Odalen.....	835	15	561	58	11	2	14	3	-
Kongsvinger by.....	56	-	29	4	-	-	-	-	-
Bygder.....	779	15	532	54	11	2	14	3	-
Hedemarken.....	1403	18	635	89	8	3	9	4	1
Hamar by.....	158	3	62	8	2	-	2	-	1
Bygder.....	1245	15	573	81	6	3	7	4	-
Søndre Østerdalen....	598	14	299	49	3	1	3	1	-
Trysil.....	193	2	84	17	3	1	-	-	-
Rendalen.....	279	6	127	10	-	1	2	2	-
Tønset.....	246	2	117	5	1	-	3	-	-
Gaarder av Tolgen herred	4	1	4	-	-	-	1	-	-
Inset sogn av Kvikne.	15	-	15	2	-	-	-	-	-
Hedemarkens amt....	3573	58	1842	230	26	8	32	10	1
Derav i byer.....	214	3	91	12	2	-	2	-	1
— i bygder.....	3359	55	1751	218	24	8	30	10	-

Kardialgi forekommer i Hedemarken meget hyppig, og naar leve-
maaten for det meste bestaar i smørbrød og kaffe uten middagsmat, kan man
heller ikke vente, at fordøielsen skal være i orden. Daarlige tænder er meget
almindelig endog hos ganske unge mennesker. (J. Lund).

Om amtets **sindssyke** se den almindelige beretning. I Solør og Odalen
forpleiedes 71 inden distriktet hjemmehørende syke med statsbidrag og 48 ude-
lukkende for fattigvæsenets regning. Foruten disse forpleiedes 18 syke fra andre
distrikter inden amtet og 70 fra andre amter med statsbidrag. Forpleiningen
maa i det hele efter omstændighederne siges at være ganske god. (Aamodt).

Obstetriciske operationer. Av læger udførtes ialt 78, nemlig i Solør
og Odalen 17, Hedemarken 29, Søndre Østerdalen 25, Trysil 4, Rendalen 1 og
Tønset 2. Indikationer og utfald sees av tabellen paa foregaaende side. Et mola-
svangerskab forekom i Solør og Odalen.

Angaaende **jordmorhjælpen** henvises til tabellen i den almindelige beretning.

Efter presternes opgaver **døde paa barselseng** 8 kvinder. Lægerne
har opgivet dødsårsagen for 5 saaledes: barselfeber 3, barselkrampe og kollaps hver 1.

Antallet av **fødte og døde** sees av ovenstaaende tabel.

For det hele amt bliver der saaledes et overskud av 1 731 fødte og forholdet
mellem fødte og døde = 100 : 51,6.

De hyppigste dødsårsager var:

Dødsårsag.	Antal dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Alderdomssvaghed	267	7	260
Lungetuberkulose	260	16	244
Kræft (cancer og sarkom)	160	6	154
Lungebetændelse	103	10	93
Hjerneslag	97	4	93
Tuberkulose utenfor lungerne	85	4	81
Medfødt svaghet	80	2	78
Organisk hjertesygdom	76	1	75
Akute katarrar i aandedrætsorganerne	62	2	60
Kronisk bronkit	55	2	53

Veirliget. Vinteren var mere ustadig end vanlig, idet der hyppig indtraf mildveir; sne var der litet av. Sommeren var gunstig med avvekslende varme og regn, og utbyttet av jordbruket derfor tilfredsstillende; her slog poteterne godt til. Multer var der en slik mængde av, at meget blev staaende uplukket igjen paa myrene.

Levemaate og hygieniske forhold. I Solør og Odalen er matstellet daarlig hos de mindre velstilte. Spirituosa misbrukes meget; kommer landbefolkningen i noget større antal til byen, hvor der er brændevinssamlag, sees altid en hel del beruset i gaterne. Blandt ungdommen hersker megen usedelighet. (Aamødt).

I Nordre Odalen er der ansat en fast desinfektør; der arbeides med de vanlige desinfektionstønder, hvorav man har anskaffet 2 av eketræ; disse er tunge og meningsløst dyre (ca. kr. 12 pr. styk.) og av hensyn til de paa hvert sted disponible gryter av temmelig begrenset størrelse; det er et spørsmål, om det ikke vilde være lønsomt at anskaffe en stor transportabel gryte og en stor frugttonde eller lignende; en slik tønne koster omtrent intet, saaaat pengene omtrent helt vilde gaa til gryten; og om en saadan tønne ikke skulde være ganske tæt, er det vel tvilsomt, om dette havde stort at betyde. (Ansteensen).

I Vaaler (Søndre Østerdalen) havde man besluttet at engagere en fast desinfektør, men ingen til hvervet skikket person vilde have posten, dels fordi man var ræd for smitte, dels fordi man fandt lønnen for ubetydelig. Ved en eventuelt indtræffende alvorlig epidemi agter man imidlertid at gjøre et nyt forsøk og om fornødent at forhøje lønnen. (Sjursen).

I Hedemarken er der jevn fremgang; særlig merkes der en stadig forbedring av boligerne, saavel paa de større gaarder som især blandt arbeidsklassen; selveierboliger opføres fortvæk, og interessen for at skaffe arbeiderne egne hjem er i stadig stigen. — Levemaaten er derimot mindre hensigtsmæssig blandt arbeiderne; de giver for mange penge ut til krømmeren for kaffe og margarin; nysilet melk er det mangedsteder vanskelig at faa kjøpt. (J. Lund og Wefring).

I Trysil forbedres jevnlig husene; de males indvendig, og man sporer overalt større sans for renlighet og hygge. — Levemaaten er i regelen god; melk

brukes i stor utstrækning i hjemmene. Ogsaa skogsarbeiderne synes at indrette sig fornuftigere; mange engagerer en kvinde til at stelle for et større kojelag; havresuppen er meget almindelig en konstant ret til frokost og aften. — Den kvindelige husindustri er i glædelig udvikling, hvorimot mændene i dette stykke ligger tilbage. — Av øl og konjak fortæres ikke litet, især ved de større markedsstevner i oktober og mars; da er det ikke frit for, at en del av ungdommen tager for meget til sig; men som regel er befolkningen meget nøktern. (Harboe).

Sykehus. I Kongsvinger findes et litet saadant til indlæggelse av epidemiske tilfælde; paa Gjosegaarden i Vinger er der en privat kuranstalt for tuberkuløse; amtets sykehus ligger i Stange; i Løiten er der et sykehjem. I Hamar og Ringsaker findes kommunale sykehus, i Furnes og Romedal private sykehjem og i Nes en privat anstalt for behandling og pleie av alkoholister og morfinister. I Elverum er der et kommunalt epidemilasar og i Aasnes et pleiehjem for tuberkuløse. For at tilveiebringe midler til oprettelse av et sykehjem og sykehus i Vaaler er der i flere skolekredser dannet kvindeforeninger, der arbeider væsentlig paa samme maate som missionsforeningerne. (Sjursen). I Trysil er der et pleiehjem for tuberkuløse.

Badeindretninger. I Kongsvinger findes et velindrettet badehus for karbad med styrt og dusch, damp-, gytje- og furunaalsbad; det er om sommeren aapent 2 à 3 gange og den øvrige del av aaret 1 gang ukentlig. Paa Hamar er der en anstalt for kar- og dampbad. I Ytre Rendalen er der i nærheten av kirken oprettet et litet folkebad (2 badeværelser med hvert sit badekar og styrt); det er i regelen aapent 2 dage i uken, men lukket midt paa sommeren. (W. Wille). Ogsaa ved Tolgen station er der oprettet et folkebad; det er indrettet som varmluftsbad med tempereret dusch. (Oxholm).

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel giver oplysning om antallet av møter i helseraad og av vaksinerte:

Lægedistrikter.	Helseraad. Antal møter.	Vaksinerte.
Hedemarkens amt	64	3331
Solør og Odalen	¹⁾ 11	788
Hedemarken	²⁾ 32	1289
Søndre Østerdalen	³⁾ 11	610
Trysil.	3	112
Rendalen	⁴⁾ 3	272
Tønset	⁵⁾ 4	260

¹⁾ Kongsvinger 4, Vinger 1, Eidskogen 1, Nordre Odalen 4, Grue 1. ²⁾ Stange 6, Vang 4, Furnes 6, Romedal 4, Løiten 4, Hamar 4, Nes 2, Ringsaker 2. ³⁾ Elverum 4, Vaaler 2, Aasnes 3, Hof 2. ⁴⁾ Stor-Elvedalen. ⁵⁾ Tønset 1, Tolgen 2, Kvikne 1.

VII. Kristians amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 3dje decb. 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vakenerer
Amtet		25342,32	116 280	44	12	55	37
1. Hadeland og Land.		2 932,19	26 885	13	2	15	7
	Jevnaker	165,86	3 908	2	1	3	1
	Lunner	278,23	3 370	1	-	3	1
	Gran	351,33	4 110	2	-	2	1
	Brandbu	470,60	5 026	2	1	2	1
	Søndre Land	781,35	5 774	4	-	3	1
	Nordre —	884,82	4 697	2	-	2	2
2. Søndre Valdres.		2 488,38	9 924	3	1	5	5
	Søndre Aurdal	1 128,86	3 825	2	-	2	2
	Nordre —	919,72	4 323	1	1	2	2
	Etnedalen	439,80	1 776	-	-	1	1
3. Nordre Valdres		2 943,32	6 937	3	-	7	4
	Østre Slidre	869,50	2 217	1	-	2	1
	Vestre —	467,37	2 627	2	-	2	1
	Vang	1 606,45	2 093	-	-	3	2
4. Toten		1 486,52	28 055	9	3	10	6
	Gjøvik, kjøbstad	0,94	3 249	4	3	2	-
	Østre Toten	399,54	7 940	2	-	2	2
	Vestre —	411,69	7 582	2	-	3	1
	Vardal	268,16	4 458	-	-	-	¹⁾ 1
	Biri	406,19	4 826	1	-	3	2
5. Faaberg		2 359,51	16 733	9	4	7	4
	Lillehammer, kjøb- stad	2,25	3 179	6	4	2	-
	Faaberg	478,27	5 336	-	-	1	1
	Øier	689,22	3 202	1	-	2	1
	Østre Gausdal	223,29	2 695	2	-	1	1
	Vestre —	966,48	2 321	-	-	1	1
6. Ringeby		3 166,69	11 896	3	1	3	3
	Ringeby	1 256,27	4 485	1	1	1	1
	Søndre Fron	547,04	3 016	1	-	1	1
	Nordre —	1 363,38	4 395	1	-	1	1
7. Lom		5 801,15	9 230	2	1	4	4
	Lom	1 948,35	2 645	1	1	1	1
	Skiaaker	2 154,70	2 255	-	-	1	1
	Vaage (undtagen Sel anneks)	1 698,10	4 330	1	-	2	2
8. Lesje		4 164,56	6 620	2	-	4	4
	Lesje	2 244,90	2 560	-	-	2	2
	Dovre	1 475,21	2 126	1	-	1	1
	Sel anneks av Vaage.	444,45	1 934	1	-	1	1

¹⁾ Bopæl: Gjøvik.

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Tyfoidefeber	31	3	31	-	3	1	11	2	1	2	3	1	6	1	-
Cerebrospinalmeningit	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-
Skarlagensfeber	109	-	109	21	20	17	3	6	10	11	2	2	9	3	5
Mæslinger	80	-	80	6	5	8	-	-	6	9	-	-	2	23	21
Difteri (croup)	164	15	164	31	7	5	-	13	22	23	14	14	15	14	6
Barselfeber	11	5	9	2	-	-	1	2	-	-	-	1	1	1	1
Pyæmi, septhæmi	23	6	23	3	1	2	3	2	4	2	-	3	-	2	1
Rosen	111	2	111	12	9	9	14	9	4	10	11	10	8	8	7
Vandkopper	79	-	79	6	15	11	7	4	6	4	-	-	4	16	6
Kusma	37	-	37	3	1	13	2	7	1	-	-	7	1	-	2
Kikhoste	300	16	297	7	9	10	13	13	39	21	27	30	33	58	37
Akute katarrer i aandedræts- organerne	2543	55	2541	355	432	366	251	224	192	139	105	80	117	135	145
Influenta	959	9	949	319	240	138	67	27	19	13	11	11	48	27	29
Lungebetændelse	767	87	764	90	119	90	79	117	47	20	23	23	42	57	57
Pleurit	225	7	225	15	21	20	22	19	21	20	22	19	16	16	14
Gigtfeber	235	4	233	31	23	25	31	24	15	14	11	11	23	14	11
Akut diarré (kolerine)	692	13	692	50	35	34	32	50	59	132	119	63	47	47	24
Poliomyelit	31	4	17	-	-	-	-	2	1	-	1	5	3	5	-
Skjorbuk	2	1	2	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos nyfødte)	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Tilsammen	6404	227	6368	951	940	750	536	522	447	420	351	281	375	428	367

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa lægedistrikterne:															
	1		2		3		4		5		6		7		8	
	Hadeland og Land.		Søndre Valdres.		Nordre Valdres.		Toten.		Faaberg.		Ringebu.		Lom.		Lesje.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Tyfoidefeber	8	-	-	-	-	-	12	1	3	2	-	-	8	-	-	-
Cerebrospinalmeningit	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	70	-	12	-	-	-	4	-	-	-	20	-	2	-	1	-
Mæslinger	4	-	-	-	1	-	71	-	4	-	-	-	-	-	-	-
Difteri (croup)	9	-	17	4	3	-	72	2	30	5	17	1	2	-	14	3
Barselfeber	1	1	-	-	-	-	6	-	-	-	2	2	-	-	2	2
Pyæmi, septhæmi	6	2	1	-	-	-	16	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Rosen	38	-	6	-	8	-	25	1	17	1	10	-	4	-	3	-
Vandkopper	32	-	-	-	-	-	17	-	28	-	2	-	-	-	-	-
Kusma	11	-	-	-	-	-	23	-	3	-	-	-	-	-	-	-
Kikhoste	171	4	-	-	-	-	45	4	27	-	3	3	13	5	41	-
Akute katarrer i aande- drætsorganerne	797	17	72	-	127	3	656	11	516	7	203	12	72	3	100	2
Influenta	445	2	27	5	16	-	406	-	54	2	-	-	4	-	7	-
Lungebetændelse	251	27	15	6	22	6	219	26	54	8	121	9	61	3	24	2
Pleurit	66	1	10	1	19	2	36	2	62	-	21	-	8	1	3	-
Gigtfeber	88	1	12	2	16	-	61	-	10	1	20	-	16	-	12	-
Akut diarré (kolerine)	180	1	31	-	16	-	215	6	193	6	31	-	9	-	17	-
Poliomyelit	10	1	14	2	-	-	6	1	-	-	1	-	-	-	-	-
Skjærbuk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-	-
Pemfigus (hos nyfødte)	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	2188	57	217	20	228	11	1893	58	1002	32	452	27	200	13	224	9

Kristians amt. 1905.

Sundhetstilstanden synes i det hele at have været nogenlunde tilfredsstillende. Der anmeldtes av epidemiske sygdomstilfælde ialt 6 404, hvorav 227 dødelige, mot henholdsvis 6 082 og 194 i 1904.

Dødeligheten. De dødes antal utgjorde ialt 1 559 eller 13,2 pro mille av den beregnede tilstedeværende middelbefolkning (117 900). Aaret forut var dødeligheten 12,5 pro mille.

Angaaende de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til den paa side 78 og 79 indtagne tabel, der er sammendraget efter lægernes opgaver.

Av **tyfoidfeber** anmeldtes ialt 31 tilfælde. I Hadeland og Land forekom 1 i Søndre Land, foranlediget ved smitte fra Sverige; i Nordre Land indtraf 1 i Torpen og 6 som en sammenhengende epidemi i Østsinnen; her havde der paa nabopladsen forekommet et meget alvorlig tilfælde i 1899. (Kolbjørnsen). — I Toten indtraf foruten enkelte tilfælde i Østre og Vestre Toten en liten epidemi paa en avsidesliggende gaard i Vardal; her var manden, der havde gaat omkring paa handel i Vestre Toten, kommet syk hjem og havde smittet 3 av sønnerne foruten et par husmandsbørn. (Marcussen). I Faaberg forekom 3 sporadiske tilfælde; et av disse var hos en ung dame fra Kristiania, der efter et par ukers ferieophold i Østre Gausdal blev indlagt paa sykehuset for paratyfus; hun døde av peritonit. (Torp). Fra Lom sees anmeldt 8 tilfælde.

Av **poliomyelitis** er opført 31 tilfælde. I Hadeland og Land iagttokes foruten de anmeldte flere abortive tilfælde, i hvilke diagnosen vaklet mellem poliomyelitis og cerebrospinalmeningitis. (Kolbjørnsen). I Søndre Valdres har der været mindst 14 i Etnedalen; en av disse er fremdeles lam i venstre arm og 4 mer eller mindre paretiske; i enkelte familier blev alle børn angrepne, i andre kun et eller to; fremmede børn, som besøkte de syke, gik fri. (B. Lange). I Toten forekom nogen tilfælde i Østre og Vestre Toten samt et par i Vardal; begge disse var søskende og havde flere dage sittet vaate paa skolen; deres ikke skolesøkende søskende forblev friske. (Marcussen). Fra Ringebu sees anmeldt 1 tilfælde.

Skarlagensfeber synes i Hadeland og Land væsentlig at have optraadt i Lunner. I Søndre Valdres var ogsaa sygdommen adskillig utbredt, men som regel i meget mild grad. I Ringebu optraadte den i aarets begyndelse som en fortsættelse av epidemien fra forrige aar; senere optraadte en ny epidemi, fjernt fra de tidligere trakter. Den først angrepne var en mand, der færdes videnom som telefonreparatør; ved en familiefest fik smitten nogen utbredning. (J. Holst).

Av **difteri** er anmeldt usædvanlig mange tilfælde. Seruminjektioner, der vurderes høit av baade læger og publikum, anvendtes i stor utstrækning saavel i profylaktisk som i kurativt øiemed. Amtsformandskabet har besluttet paa visse betingelser, nemlig helseraadets beslutning for de enkelte tilfælde, eller amtmandens samtykke hvor det vilde medføre større uttællinger, at bære utgifterne ved profylaktiske injektioner under sygdommens forekomst. I Torpen (Hadeland og Land) antages sygdommen at have været adskillig utbredt i den mest avsidesliggende del av bygden; dens forekomst opdagedes nemlig uforvarende ved et tilfælde av svælgparalyse. (Kolbjørnsen). I Søndre Valdres utbredte sygdommen sig fra skolen ved kirken; lærerens tjenestepige var den først angrepne; hun smittet i sit hjem alle sine søskende, hvorav 1 døde; da der optraadte mange tilfælde i samme grænd, besluttet helseraadet at forbyde alle offentlige møter, hvorhos skolen blev lukket og omhyggelig rengjort. (B. Lange). I Vestre Slidre (Nordre Valdres) smittedes et par børn av et barn fra Kristiania, der var kommet dit

i sommerbesøk. Medens sygdommens optræden i Toten var sporadisk, indtraf i Faaberg i aarets begyndelse en liten epidemi, foranlediget ved et taterfølge med et sykt barn; men man kom forsent underveir med dette forhold til at kunne fukke dem. I juli dukket sygdommen op paany; særlig uheldig var det, at der forekom et par tilfælde paa det fuldt besatte «Langset sanatorium» ved Lillehammer. (Torp). I Ringebu var nogen tilfælde i første kvartal en fortsættelse av sygdommen i 1904. Utpaa sommeren skedde ny smitteimport fra Dovre, hvor en pige havde været i besøk; disse tilfælde var ledsaget av ondartede efter-sygdomme. (J. Holst). Fra Lom er anmeldt 2 tilfælde og fra Lesje 14; her optraadte sygdommen væsentlig paa steder omkring Sels kirke.

Av **kikhoste** sees de fleste anmeldt fra Hadeland og Land. I Vaage (Lom) samt Lesje distrikt var sygdommen ogsaa meget utbredt, efterat den ikke havde vist sig der paa flere aar; forløpet var i almindelighet noksaa let.

Influenza bevirket i aarets første maaneder adskillig sykелighet og voldte med sine recidiver og eftersygdomme lægerne meget arbeide, helt til sommervarmen satte ind. I Toten komplicertes sygdommen i et stort antal tilfælde med akut nefrit; ofte indtraf i løpet av 2—3 dage næsten anuri med svære ødemer og uræmi; kraftige svedekure viste udmerket virkning. (Marcussen).

Et tilfælde av **akut arsenikforgiftning** omtales fra Faaberg. Et 3 aar gammelt barn var kommet over en æske med granula Dioscoridis og havde derav slukt 140, altsaa 14 centigram $As_2O_3 = 28$ maksimaldoser for en voksen; læge ankom efter en times forløp; foruten utskylling av ventrikelen anvendtes magnesiahydrat; barnet havde omtrent ikke mén av det hele. (Torp).

Utenfor sykehus behandlete tilfælde av **veneriske sygdomme** sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:						
		1	2	3	4	5	6	7
		Hadeland og Land.	Søndre Valdres.	Nordre Valdres.	Toten.	Faaberg.	Ringebu.	Lom.
		Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske saar	1	-	-	-	1	-	-	-
Syfilis, konstitutionel.	9	1	-	-	1	5	2	-
— hereditær	1	-	1	-	-	-	-	-
Gonorré, uretrit	48	13	1	1	21	10	-	2

Av **fnat** er ialt anmeldt 70 tilfælde, hvorav 61 fra Ringebu distrikt.

Til oplysning om de anmeldte tilfælde av **tuberkuløse sygdomme** inden distrikterne hitsættes paa næste side en tabel, der er utarbeidet efter de indsendte utdrag av kommunernes tuberkuloseprotokoller. Se forøvrig i den almindelige beretning. — Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde i henhold til lægernes dødslistes for det hele amt 13,7 pct. av samtlige, ved sygdom foranledigede dødsfald og 16,6 pct. av dødsfald foraarsaget ved ikke epidemiske sygdomme. For byerne var disse forhold 23,0 pct. og 25,8 pct., og for bygderne 13,1 pct. og 16,0 pct. Se forøvrig tabellen paa næste side. Sygdommen later til at være i økning baade i Søndre og Nordre Valdres; paa ikke faa steder i sidstnævnte distrikt synes smitten at være indkommet med hjemvendte amerikanere, der ofte er angrepne; de henvender sig i almindelighet sent til læge, idet de stoler

Anmeldte tilfælde av tuberkuløse sygdomme.

Lægedistrikter.	Samlet antal tuber- kuløse syg- domme.		Tuberkulose i											
			aande- dræts- organer.		urin- og kjøns- organer.		tarm- kanalen.		ben og led.		lymfe- kjerter.		huden.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Hadeland og Land	101	39	92	38	-	-	-	-	5	-	4	1	-	-
Søndre Valdres..	36	9	29	8	-	-	1	-	5	1	1	-	-	-
Nordre — ..	35	13	35	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Toten	141	40	132	37	3	2	-	-	6	1	-	-	-	-
Faaberg	54	13	51	13	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-
Ringebu	50	17	49	17	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Lom	63	25	55	23	-	-	-	-	6	2	2	-	-	-
Lesje	22	9	11	8	-	-	-	-	4	-	4	1	3	-
Kristians amt ..	502	165	454	157	3	2	1	-	30	4	11	2	3	-
Derav i byer	28	3	27	3	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
— - bygder ..	474	162	427	154	3	2	1	-	29	4	11	2	3	-

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge- tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Hadeland og Land	274	37	57	217
Søndre Valdres	86	9	20	66
Nordre —	66	13	11	55
Toten	317	38	58	259
Gjøvik by	28	4	4	24
Bygder	289	34	54	235
Faaberg	197	30	32	165
Lillehammer by	46	13	4	42
Bygder	151	17	28	123
Ringebu	147	16	27	120
Lom	119	24	13	106
Lesje	101	12	9	92
Kristians amt	1307	179	227	1080
Derav i byer	74	17	8	66
— - bygder	1233	162	219	1014

paa, at hjemlandets sunde klima vil kurere dem; heller ikke er de forsigtig med sit opspyt. En kontrol med disse hjemvendende folk ved ankomsten skulde derfor synes at være påkrævet. (Heber). I Toten kommer de syke nu tidligere under

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.				Uttrækning ved bækkenendeleie.			Partuspræmaturus artificialis.		Perforation.	Exvisceration.	Efterbyrdsoperation.	
	Mødre .		Børn.		Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn.		Moder.	Barn.	Moder.	Mødre.	Mødre.	
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Død.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde veer.	31	-	¹⁾ 31	1	1	-	-	1	3	⁴⁾ 1	2	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhet	5	-	4	1	3 ²⁾	1	2	2	-	-	-	-	-	1	-	⁵⁾ 1	-
Barselkrampe	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Placenta prævia og blødning. . .	-	-	-	-	-	-	-	³⁾ 1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Ueftergivelige fødselsdele.	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjævt isseleie	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie.	-	-	-	-	5	-	4	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Stort fosterhoved	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fremfald av navlesnor.	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fare for fosterets liv.	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dødt foster.	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilbakeholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Tilsammen	43	1	42	3	11	1	7	6	3	1	2	1	1	1	1	1	8
	44		45		12		13			3					2		

¹⁾ En av disse var en 1ste tvilling; den tilsvarende 2den tvilling forlöstes ved vending paa grund av tverleie, hvor utfaldet for moderen (lev.) er opført. ²⁾ Dødsårsag: dystoki. ³⁾ Utfaldet for moderen (lev.) er opført under efterbyrdsoperation. ⁴⁾ Forløst ved tang. ⁵⁾ Dødsårsag: avkræftelse.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige hæn- delser.	ved selv- mord.
Hadeland og Land.....	692	14	309	45	4	2	10	1
Søndre Valdres	253	6	138	12	-	1	3	1
Nordre —	157	5	91	12	2	-	3	-
Toten	842	15	380	53	11	2	5	1
Gjøvik by.....	120	-	33	7	2	-	1	-
Bygder	722	15	347	46	9	2	4	1
Faaberg	470	10	211	21	3	-	-	3
Lillehammer by.....	91	1	47	5	2	-	-	2
Bygder	379	9	164	16	1	-	-	1
Ringebu	243	10	173	19	2	2	1	3
Lom	199	4	133	18	2	-	1	-
Lesje	129	6	124	11	1	2	1	-
Kristians amt.....	2985	70	1559	191	25	9	24	9
Derav i byer	211	1	80	12	4	-	1	2
— - bygder	2774	69	1479	179	21	9	23	7

behandling end før, og lægerne i distriktet iagttager lojalt tuberkuloseovens forskrifter; men det har flere gange hændt, at lungesyge, hos hvem endog tuberkelbaciller er paavist, ved at søke trøst andetsteds efter en rask auskultation faar den besked, at de lider av bronkit. Læger med stor praksis burde gjøre sig det til regel at undersøke enhver hostepatient, der kommer langveisfra, med mistankens skjærpede blik. (Marcussen).

Om amtets **sindssyke** se den almindelige beretning. I kolonien i Faaberg forpleiedes 72 utenfor distriktet hjemmehørende syke. I Ringebu bliver det stedse vanskeligere at faa dem bortsat inden distriktet; kan man ikke formaa slegtninger til at forpleie dem, maa man som regel tage sin tilflugt til kolonien i Faaberg; men saa ankes der over, at kommunens bidrag gaar ut av bygden. (J. Holst).

Av læger udførtes ialt 73 **obstetriciske operationer**, derav i Hadeland og Land 24, Søndre Valdres 5, Nordre Valdres 4, Toten 13, Faaberg 12, Ringebu 8, Lom 2 og Lesje 5. Angaaende indikationer og utfald henvises til tabellen paa foregaaende side.

Med hensyn til **jordmorhjælpen** henvises til den almindelige beretning. I Lom fik en pige med et søskendebarn av sig et misdannet guttebarn; der var atresia ani, platfot og krokede underekstremiteter m. m.; en broder til faderens fader (født før 64 aar siden og den førstefødte av det kuld) havde likeledes været misdannet; ogsaa i det tilfælde var der atresia ani samt desuten istedenfor brystkasse en hinde. (Brunes).

Antallet av **fødte** og **døde** sees af tabellen paa foregaaende side.

Der bliver saaledes et overskud av 1 426 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 52,2.

Paa barselseng døde efter presternes opgaver 9 kvinder, efter lægernes 10; for 5 av disse er opgivet som dødsårsag barselfeber, for 1 blødning, for 2 barselkrampe, for 1 emboli og for 1 dystoki.

De hyppigste dødsårsager var:

Dødsårsager.	Antal dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Alderdomssvaghet	267	11	256
Lungetuberkulose	179	17	162
Kræft (cancer og sarkom).	105	4	101
Lungebetændelse	87	4	83
Tuberkulose utenfor lungene	68	2	66
Organisk hjertesygdom	68	2	66
Hjerneslag	57	6	51
Akute katarrar i aandedrætsorganerne	55	-	55
Medfødt svaghet	46	3	43
Brights nyresygdom	44	3	41

Veirliget var i det hele gunstig for landmanden, og utbyttet av gaardsbruket blev som et godt middelsaars; især slog korn og poteter godt til. Fjeldbeiterne var ogsaa sjelden gode.

Levemaate og hygieniske forhold. Fra Søndre Valdres skrives: Folkets vanlige syssel er det almindelige gaardsarbeide og om vinteren foruten skogsarbeide kjøring av ved og høi ned fra fjeldet; paa sætrene faar nemlig de fleste sit væsentligste høifôr; hvad der i dalen er lagt under plogen, brukes til poteter og korn. Som følge av at vandet frøs bort paa de fleste gaarder, eftersom der var litet sne, og denne først kom sent, havde man endel vanskelighet med at skaffe tjenlig drikkevand til baade mennesker og dyr. Naar bortsees fra, at kvinderne væver endel værken og vadmæl, er der ingen videre husflid; økseskafter (amerikanske) kjøpes saaledes somoftest hos landhandleren; ungdomsstevnerne har i de senere aar paa forskjellige steder i dalen havt utstilling og præmieren av husflidsgjenstande, især kvindearbeide, men tilslutningen har ikke været stor. Av langt større betydning vilde det visselig være, om kvinderne først lærte sig til at lage skikkelig mat, men søkningen til amtets husholdningsskole er ikke stor. Totalavholdsbevægelsen synes at vinde fremgang. (B. Lange).

Ogsaa fra Nordre Valdres klandres matstellet; næringsmidlerne utnyttes ikke paa langt nær, som de burde. Fædriften er lagt an paa at skaffe mest mulig salgsvare av levende kvæg, mindre paa melken og dens produkter; selv paa forholdsvis større gaarder kan man i flere maaneder av aaret være fuldstændig melkelens, og da er svart kaffe og daarlig hjemmebrygget øl drikkevarer selv for ganske smaa børn. Husfliden er liten. Boligerne nogenlunde. Bruken av sterke drikke

er i tilbakegang, men nogen speciel avholdsbevægelse kan ikke sees at være kommen igang. (Stengel).

I Faaberg bliver husholdningen paa gaardene mer og mer bymæssig; især er kostholdet for arbeidsklassen og de mindre velstilte i samfundet neppe saa godt som tidligere; melk er ikke længere at faa kjøpt paa gaardene, fordi alt skal til meierierne; hvor et saadant opprettes i en grænd, er smaafolk at beklage, særlig bornene; de ser ofte ut som bakgaardens og kjelderetagens byborn. At utvandringen tiltager paa grund av de senere daarlige aar, er ganske naturlig; det bliver paa den maate snart bare oldinger og kvindfolk igjen til at dyrke jorden. (Torp).

Ogsaa i Lom er folkemængden i stadig avtagen paa grund av den store utvandring. (Brunes). Fra Vaage skriver dr. Øvergaard: Fra Hedalens før utpinte skoge blev som sedvanlig avhændet endel tømmer; priserne var vistnok forholdsvis gode, men dimensionerne er nu saa smaa, at en hel del av det solgte visst vanskelig kan klare hugst-, kjørings- og fløtningsomkostningerne. Hovedsagnet har for tiden ingen binæringer, og hvad jordbruket kaster av sig til utførsel, har sikkerlig overmaade liten værdi i forhold til, hvad der føres ind. — Kaffeeforbruket er fremdeles i tiltagende; der drikkes nu i regelen kaffe 4 ganger daglig omkring i husene. En hel del av arbeiderbefolkningen omkring Vaagemo — mænd som kvinder — tilbringer ikke alene aftnerne paa kaféerne der, men selv i hviletiderne maa de dit for at faa sig nogen ekstra kopper; og ikke nok hermed, i høi- og skuronnen kan man se kaféverterne vandre rundt om paa jorderne og skjænke de tørstige midt under arbeidet. Ogsaa brændevinsdrik er i tiltagende blandt ungdommen, kanske mest i Hedalen; i hovedsagnet skal det i det sidste være blevet almindelig skik blandt den «haabefulde» ungdom, naar den har faat fat i en flaske brændevin, at begive sig med denne op i Vaagemo om lørdagsaftnerne — hvor der da samles en hel del folk fra alle bygdens kanter — tulle den i sig hurtigst mulig, og saa bakefter skrike og holde spektakel.

Fra Lesje anføres, at boligerne som regel er sunde, idet der i de mindre vaaningshus næsten altid er peis. Den daglige kost bestaar gjerne av grøt 2 ganger daglig, smørbrød til frokost kl. 8, og kjød kl. 4 em. Grøten tilberedes av samfengt bygmel av aarets avling. Kaffe misbrukes her som paa de fleste steder paa landsbygden ellers. Kjeden holdes gjerne varm hele dagen, og der skal særdeles ubetydelige foranledninger til, forat den tages i bruk. De talrike dyspepsier, som hører til dagens orden paa lægens kontor, er da ogsaa et vidnesbyrd herom. Tobak brukes ogsaa i stor skala. Tobaksamblyopier har forekommet gjentagne gange. Rultobak til røkning og tygning er uundværlig; ogsaa en del kvinder røker. I den senere tid er snus ogsaa kommet i kurs. Synderlig drikfældighet er her neppe, om der end — især henimot jul — gaar betragtelige kvanta spiritus op gjennom dalen. — Befolkningen ernærer sig ved jordbruk og fædrift samt ikke faa ved farmandssyssel. Av skogdrift foregaar ikke litet, særlig i Lesje og paa Lesjeskogen. Temmelig mange av distriktets mandlige befolkning søker arbeide ved jernbane- og veianlæg utenbygds. Utvandringen til Amerika er kanske større end før. (A. K. Erichsen).

Sykehus. Amtssykehuset ligger paa Lillehammer; kostholdet ved dette, som forøvrig alltid har været godt, er nu overtaget av amtet. (Torp). Paa Gjøvik findes et litet, kommunalt sykehus og i Lillehammer, Østre Toten samt Vardal smaa epidemilasetter. Sanatorierne paa Tonsaasen og Breidablik (begge i Søndre Valdres) har fast læge. Av smaa, private sanatorier for «brystsvake» er der 1 i Biri (Toten distrikt) samt 2 (Kornhaug og Øvre Toft) i Faaberg distrikt.

Badeindretninger. Paa Gjøvik og i Lillehammer er der badeanstalter. Ved flere sanatorier og hoteller findes indretninger for kolde og varme bad; de

bliver dog litet eller slet ikke benyttet av bygdens folk. (B. Lange). I Nordre Valdres findes et litet badstubad i Østre Slidre; sansen for renlighet er betydelig bedret, siden dette blev opført, ikke saa meget fordi det benyttes overdrevent flittig, som ved at minde folk om at vaske sig hjemme. (Heber). I Vestre Slidre er der liten interesse for at fåa gjenopbygget den for nogen aar siden nedbrændte badstue. (Stengel). I Ringebu findes 2 badehus, 1 i Nordre Fron for badstubad og 1 i Søndre Fron ogsaa for karbad. I Tretten (Faaberg) er der en badstue. For arbeiderne ved Rødfos patronfabrik og ved melkekondenseringsfabrikken paa Kap (Toten) findes bad.

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel giver oplysning om antallet av møter i helseraad og av vaksinerte:

Lægedistrikter.	Helseraad. Antal møter.	Vaksinerte.
Kristians amt.....	62	2188
Hadeland og Land ..	¹⁾ 10	669
Søndre Valdres	²⁾ 13	393
Nordre —	³⁾ 3	238
Toten	⁴⁾ 13	152
Faaberg	⁵⁾ 13	186
Ringebu	⁶⁾ 3	322
Lom	-	138
Lesje.....	⁷⁾ 7	90

¹⁾ Nordre Land 3, Jevnaker 2, Lunner 2, Gran 1, Brandbu 2. ²⁾ Nordre Aurdal 8, Søndre Aurdal 3, Etnedalen 2. ³⁾ Vestre Slidre 1, Østre Slidre 1, Vang 1. ⁴⁾ Vardal 3, Gjøvik 2, Østre Toten 5, Vestre Toten 2, Biri 1. ⁵⁾ Lillehammer 3, Faaberg 5, Øier 3, Østre Gausdal 1, Vestre Gausdal 1. ⁶⁾ Ringebu 1, Søndre Fron 1, Nordre Fron 1. ⁷⁾ Lesje 5, Dovre 2.

Fra Søndre Valdres berettes, at helseraadet i samtlige distriktets herreder fremdeles bestaar av den hele herredsstyrelse. Paa nødvendigheten av at øve bedre kontrol med gravenes dybde har det vist sig paakrævet at henlede kirketilsynets opmerksomhet.

De knepne rumforhold i de beboelsesleiligheter, som er indredet i stationsbygningerne paa Valdresbanen, har fremkaldt en for det offentlige litet smigrende kritik; dertil kommer, at de har skraatakt. (B. Lange).

VIII. Bratsberg amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 3dje decb. 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinører.
Amtet		15189,09	98 298	39	11	56	34
1. Skien		1 066,24	38 210	15	8	22	6
	Skien, kjøbstad...	2,13	11 459	7	6	6	-
	Porsgrund, — ...	1,26	4 804	4	1	3	-
	Brevik, — ...	0,76	2 159	2	1	1	-
	Eidanger	139,50	3 697	-	-	1	1
	Solum	317,82	8 088	1	-	9	3
	Gjerpen	380,91	7 151	1	-	¹⁾ 1	1
	Slendal	223,86	852	-	-	1	1
2. Kragerø		1 650,41	21 982	8	1	9	7
	Kragerø, kjøbstad ..	1,17	4 954	3	1	2	-
	Langesund, ladested ..	0,88	1 344	2	-	-	-
	Stathelle, — ...	0,24	472	-	-	-	-
	Bamle	286,83	4 676	2	-	2	2
	Sannikedal	196,83	2 535	-	-	1	1
	Skaatø	109,61	3 972	-	-	²⁾ 1	1
	Drangedal	1 054,85	4 029	1	-	3	3
3. Hollen		1 141,81	11 870	5	-	8	4
	Hollen	257,54	3 957	3	-	2	1
	Lunde	259,65	2 225	-	-	1	1
	Bø	281,66	2 657	1	-	2	1
	Sande	342,96	3 031	1	-	3	1
4. Sauland		1 716,04	7 441	3	1	5	3
	Hitterdal	407,44	3 868	2	1	3	1
	Hjartdal	891,84	2 336	1	-	1	1
	Gransherred	416,76	1 237	-	-	1	1
5. Kviteseid		2 256,07	7 841	4	1	5	6
	Seljord	665,83	3 067	2	-	2	3
	Kviteseid	712,08	3 153	2	1	1	1
	Nissedal	878,16	1 621	-	-	2	2
6. Laardal		4 151,00	7 560	3	-	5	4
	Laardal	287,76	1 364	³⁾ 1	-	1	1
	Fyresdal	1 253,18	1 814	1	-	1	-
	Mo	694,49	1 850	-	-	1	1
	Vinje	1 215,87	1 702	1	-	1	1
	Rauland (Møsstrandens sogn undtaget)	699,70	830	-	-	1 ⁴⁾	1
7. Tinn		3 207,52	3 394	1	-	2	4
	Tinn	1 774,36	2 373	1	-	1	3
	Hovin	302,46	885	-	-	1	1
	Møsstrandens sogn av Rauland	1 130,70	136	-	-	-	-

¹⁾ Den offentlig ansatte Jordmor bor i Skien by. ²⁾ Bor i Kragerø by. ³⁾ Ikke praktiserende. ⁴⁾ Vakcinerer i hele Rauland herred.

Sundhetstilstanden var i det hele noksaa god. Antallet av anmeldte tilfælde av epidemiske sygdomme utgjorde 6 461 med 188 dødsfald mot henholdsvis 5 989 og 168 aaret forut.

Dødeligheten. De døde antal utgjorde ialt 1 324 eller 13,0 pro mille av den beregnede tilstedeværende middelfolkemængde (101 900). I 1904 var dødeligheten 14,2 pro mille.

Angaaende de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 90 og 91, der er sammendraget efter lægernes opgaver.

Av **tyfoidfeber** anmeldtes ialt 11 tilfælde. Av disse indtraf 1 i Skien by og 3 i Solum, 1 forøvrig tvilsomt tilfælde i Kragersø by og 6 i Tinn. Den lille epidemi i sidstnevnte distrikt forekom blandt arbeidere ved damanlægget ved Møsvand, hvor sygdommen var begyndt aaret forut. (Sandved).

Av **poliomyelit** er fra Drangedal anmeldt 3 tilfælde, men desforuten var der en del suspekter; flere, som søkte læge for sterk mathet, havde nemlig 1 à 2 uker forut været heftig syke med svimmelhet, smerter i ekstremiteterne, stivhet i ryggen, hvortil kom uregelmæssig avføring og tildels ondt i halsen, symptomer, der var almindelige ved de lette tilfælde, der i betydelig antal forekom under epidemien sammesteds eftersommeren 1899. (Solberg). Av andre mistænkelige tilfælde iagttoges endvidere 1 i Gjerpen og 11 i Bamle; hos de sidste, der indtraf i december, begyndte sygdommen med intens folikulær angina, ledsaget av sterk feber, reumatoide smerter særlig i hovedet og nakken, kvalme og andre lette forstyrrelser i fordøielsestrakten; blandt arbeiderne ved apatitgruberne var der forøvrig i april forekommet 9 lignende tilfælde. (A. Horn).

Skarlagensfeber var ikke litet utbredt, men havde som regel et meget mildt forløp. Fra Fyresdal anføres, at sygdommen nu har holdt sig der i 6 aar; den forsvinder om sommeren for atter at blusse op om vinteren. (Werner).

Mæslinger viste kun sporadisk optræden.

Av **difteri** er de fleste tilfælde anmeldt fra Skien distrikt, fornemmelig fra Skien by og nærmeste omegn; nogen dødsfald indtraf ved, at sygdommen paafallende hyppig angrep lufttrøret. (A. Backer). I Kragersø distrikt indtraf 6 tilfælde inden 2 familier i Kolstadkilen; smitten var bragt dit av en voksen pige, som var kommet hjem efter et fleraarig ophold ved Thorshaug abnormskole. Et barn døde av croup; det var moribund, da lægen tilkaldtes. (Carlsen). I Høllen forekom 2 tilfælde hos et par familier paa Ulefoss, og i Sauland 1 hos en familie fra Kristiania, der netop var ankommet til Notodden i feriebesøk; den syke blev ufortøvet sendt til Ullevaal, og ingen paa stedet blev smittet. (H. F. Holst). Fra Laardal sees anmeldt 1 tilfælde.

Kikhoste var især utover høsten temmelig utbredt i Skien by og omegn.

Av **influenza** anmeldtes flere tilfælde end i de nærmest foregaaende aar. Sygdommen optraadte i Bamle i begyndelsen av aaret som en heftig epidemi, under hvilken ikke sjelden samtlige medlemmer av en husstand blev angrepet; i 2 tilfælde optraadte en langvarig og alvorlig hæmorrhagisk nefrit som efter sygdom. Et dødsfald, der indtraf under denne epidemi hos en 17-aarig pige, fortjener nærmere omtale; sygdommen var hos hende begyndt med feber og nakkesmerter; nogen dage efter optraadte der lamhet i begge armer, og lidt senere ondt i halsen med hæshet, aandenød og synknings-besvær. Ihvorvel der kan optræde lammelse ved influenza, er det dog et spørsmål, om ikke dette tilfælde nærmest har været poliomyelit, hvorav der senere i april og december optraadte mistænkelige tilfælde. Jfr. ovenfor. (A. Horn). I Kviteseid var forløpet

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Tyfoidefeber	11	1	11	1	-	-	4	-	-	1	1	4	-	-	-
Cerebrospinalmeningit.	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Poliomyelit	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Børnekopper	3	-	3	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	211	7	209	24	28	10	13	13	11	8	3	16	21	39	23
Mæslinger	9	-	7	1	1	1	-	1	-	-	-	2	-	-	1
Difteri (croup)	63	6	63	3	2	1	2	6	1	13	4	1	4	8	18
Barselfeber	6	-	6	1	1	-	-	1	-	-	-	1	1	1	-
Pyæmi, septhæmi	16	5	13	2	1	-	1	1	1	-	4	1	-	1	1
Rosen	81	2	81	10	5	4	9	10	8	6	7	6	3	7	6
Røde hunde	6	-	6	-	1	2	2	-	-	-	-	-	1	-	-
Vandkopper	41	-	41	1	-	9	8	4	1	3	-	1	4	1	9
Kusma	12	-	12	1	-	2	1	1	3	-	-	3	-	1	-
Kikhoste	543	6	533	31	33	21	33	21	31	28	35	35	62	97	106
Akute katarer i aandedræts- organerne	2227	66	2227	330	196	230	237	208	180	124	95	117	128	160	222
Influenta	1397	9	1397	673	390	148	70	11	22	6	7	6	7	19	38
Lungebetændelse	356	53	356	54	50	38	36	39	24	16	12	7	19	28	33
Pleurit.	148	6	145	6	10	17	9	15	14	14	14	15	11	10	10
Gigtfeber	188	1	188	15	17	15	11	13	19	47	16	10	9	8	8
Akut diarré (kolerine)	1135	23	1128	39	42	57	23	74	97	248	246	96	54	83	69
Pemfigus (hos nyfødte)	4	3	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-
Tilsammen	6461	188	6433	1192	778	556	459	418	415	514	444	321	325	464	547

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa lægedistrikterne:													
	1		2		3		4		5		6		7	
	Skien.		Kragero.		Hollen.		Sauland.		Kviteseid.		Laardal.		Tinn.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Tyfoidfieber	4	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	1
Cerebrospinalmeningit.	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Poliomyelit	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Børnekopper	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	98	-	45	1	6	-	6	4	3	-	53	2	-	-
Mæslinger	1	-	6	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
Difteri	53	4	6	1	2	1	1	-	-	-	1	-	-	-
Barselfeber	3	-	1	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-
Pyæmi, septhæmi	3	3	4	-	1	-	1	1	6	1	1	-	-	-
Rosen	43	1	21	-	7	-	6	-	2	1	2	-	-	-
Røde hunde	4	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Vandkopper	38	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Kusma	11	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kikhoste	514	6	21	-	3	-	-	-	5	-	-	-	-	-
Akute katarer i aandedrætsorganerne	1592	47	282	8	102	3	115	3	70	1	46	2	20	2
Influenta	962	4	214	2	12	-	148	-	40	3	20	-	1	-
Lungebetændelse	175	23	100	14	39	11	28	1	8	2	4	2	2	-
Pleurit	89	6	30	-	8	-	8	-	6	-	4	-	3	-
Gigtfeber	134	-	18	-	8	-	8	-	10	-	10	1	-	-
Akut diarré (kolerine)	752	16	156	4	22	-	73	-	42	1	73	2	17	-
Pemfigus (hos nyfødte)	1	1	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Tilsammen	4478	111	916	31	211	15	397	9	194	9	215	9	50	4

gjennemgaaende mildt; kun faa maatte gaa tilsengs; men sykdommen efterfulgtes av en ganske paaafaldende neurasteni og anæmi baade hos kvinder og mænd. (J. M. Heidenreich). Fra Laardal omtales betændelse i mellemøret som hyppig eftersygdom. (Svendsen).

Av **akut diarré** indtraf en ondartet epidemi i Fyresdal; uttømmelserne var hos de fleste tilblandet blod; sykdommen syntes at have begyndt i en arbeiders familie paa Fossum og derfra at have spredt sig til 8 hus i nærheten; inficert drikkevand antages at have foranlediget epidemien, som hurtig blev begrænset. (Werner).

Av **pemfigus hos nyfødte** indtraf i Bamle, foruten de 2 paa den epidemiske liste opførte tilfælde, 3 suspekter; de forekom alle i én jordmors praksis; efter paabud om iagttagelse av de vanlige forsigtighetsregler synes ikke flere tilfælde at have forekommet. (A. Horn).

Av andre smitsomme sykdomme omtales fra Vinje en epidemi av **konjunktivit**, der var utbredt over hele herredet; men faa søkte lægeraad, da det viste sig, at sykdommen ialmindelighet gik over i løpet av 8—10 dage. (Schanke).

Et tilfælde av **tetanus** indtraf i juli hos en liten gut, der vel 2 uker iforveien havde faat en flis i foten; der var litt suppuration og smerter, hvorfor han holdt sig i ro en ukes tid, men løp siden omkring som vanlig. En dag fik han pludselig krampagtig stivhet i kjæverne og styrtet med et skrik om; heftige krampes og stivhet især i nakke- og rygmuskler vedvaret, like til han døde. (Munk).

Av **fnat** opgives behandlet foruten 4 familier 189 tilfælde, hvoraf 134 fra Laardal distrikt; her var sykdommen særlig utbredt i Rauland, Fyresdal og Vinje; i sidstnævnte herred var omtrent hvert andet hus smittet i nabogrændene Haukeli og Edland. Smitteoverførelsen skedde sandsynlig gjennom skole og sæterliv fra en familie, der havde gaat med skabb i over ett aar. En tjenestegut fra Edland bragte smitten til Vaa i Rauland. (Schanke).

Utenfor sykehus behandlete tilfælde av **veneriske sykdomme** vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:				
		1	2	3	4	6
		Skien.	Kragerø.	Hollen.	Sauland.	Laardal.
		Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske saar	5	5	-	-	-	-
Syfilis, konstitutionel	36	31	2	1	-	2
— hereditær	3	3	-	-	-	-
Gonorré, uretrit	78	66	6	3	2	1

Fra Sauland skrives: Nogen tilfælde av disse sykdomme har den talrike arbeidsflok ved fabrikkene paa Notodden og ved Svelgfossanlægget etc. bragt med sig, uten at der dog har kunnet spores nogen smitteutbredning. (H. F. Holst).

Til opplysning om de anmeldte tilfælde av **tuberkuløse sykdomme** inden amtets distrikter hitsættes paa næste side en tabel, der er utarbeidet efter de indsendte utdrag av kommunernes tuberkuloseprotokoller. Se forøvrig i den almindelige beretning. Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde ifølge lægernes dødsårsagslister for det hele amt 17,1 pct. av samtlige ved sykdom foraar-

Anmeldte tilfælde av tuberkuløse sygdomme.

Lægedistrikter.	Samlet antal tuberku- løse syg- domme.		Tuberkulose i											
			aande- dræts- organer.		urin- og kjøns- organer.		tarm- kanalen.		ben og led.		lymf- kjerter.		huden.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Skien	248	64	230	63	-	-	3	1	11	-	3	-	1	-
Kragerø	164	51	150	48	3	2	2	1	4	-	1	-	4	-
Hollen	113	31	89	25	1	-	4	2	10	3	9	1	-	-
Sauland	48	18	45	17	-	-	-	-	3	1	-	-	-	-
Kviteseid	41	16	38	15	-	-	-	-	3	1	-	-	-	-
Laardal	52	18	42	15	2	1	2	2	3	-	1	-	2	-
Tinn	14	3	12	2	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-
Bratsberg amt . .	680	201	606	185	6	3	12	7	35	5	14	1	7	-
Derav i byer	160	34	145	33	-	-	3	1	8	-	1	-	3	-
— - bygder	520	167	461	152	6	3	9	6	27	5	13	1	4	-

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge- tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Skien	431	73	111	320
Skien by	103	19	37	66
Porsgrund	75	4	18	57
Brevik	25	6	1	24
Bygder	228	44	55	173
Kragerø	261	48	31	230
Kragerø by	60	11	9	51
Langesund ladested	16	1	3	13
Stathelle —	3	-	1	2
Bygder	182	36	18	164
Hollen	139	23	15	124
Sauland	73	17	9	64
Kviteseid	98	15	9	89
Laardal	86	15	9	77
Tinn	41	2	4	37
Bratsberg amt	1129	193	188	941
Derav i byer	282	41	69	213
— - bygder	847	152	119	728

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.			Uttrækning ved bækkenendeleie.		Partus præmaturus artificialis.		Keisersnit.		Perfora- tion.	Efterbyrds- operation.
	Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.		Moder.	Barn.	Moder.	Barn.	Moder.	Barn.	Mødre.	Mødre.
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Dødf.	Lev.	Uopg.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.
Ueftergivelige eller smerte- fulde veer	44	42	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	
Bækkensneverhet	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	
Barselkrampe	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Placenta prævia og blødning	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	
Tumor uteri	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	
Blødning	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Isseleie med panden fortil . .	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Ansigtisleie	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Tverleie	-	-	-	4	2	2	-	-	-	-	-	-	-	
Hydrocefalus	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Fare for fosterets liv	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Tilbakeholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8
Uopgivet indikation	-	¹⁾ 1	-	1	¹⁾ 1	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Tilsammen	56	52	5	6	4	2	1	1	1	1	1	1	2	8
		57			6									

¹⁾ Tvillinger.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige hæn- delser.	ved selv- mord.
Skien	1156	30	490	86	6	1	12	4
Skien by	384	9	134	25	1	-	3	-
Porsgrund by	127	4	79	12	-	-	3	-
Brevik by	50	2	26	3	-	-	1	-
Bygder	595	15	251	46	5	1	5	4
Kragerø	582	24	308	34	5	2	10	2
Kragerø by	109	4	66	4	-	1	-	-
Langesund by	40	-	22	4	-	-	4	-
Stathelle by	12	-	2	1	-	-	-	-
Bygder	421	20	218	25	5	1	6	2
Hollen	292	6	161	13	2	-	6	-
Sauland	179	4	93	11	-	-	2	-
Kviteseid	177	4	106	7	1	2	1	1
Laardal	174	6	116	10	-	-	5	-
Tinn	54	3	50	3	1	-	-	1
Bratsberg amt	2614	77	1324	164	15	5	36	8
Derav i byer	722	19	329	49	1	1	11	-
— - bygder	1892	58	995	115	14	4	25	8

sagede, kjendte dødsfald og 20,5 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 14,5 pct og 19,2 pct. og for bygderne 17,9 pct. og 20,9 pct. Forøvrig henvises til tabellen paa side 93. — I Kragerø distrikt viser lungetuberkulosen intet tegn paa tilbagegang. Troen paa nytten av en hygienisk-diætetisk behandling er meget liten; legger man mere vekt paa den end paa alskens «styrkende mediciner», som folk gjerne vil have, bliver ens forskrifter altid modtaget med skepsis; i det hele taget betragtes lægen væsentlig som en «medicinmand». (Carlsen og A. Horn). I Kviteseid distrikt passer publikum nøie paa, at der bliver desinficert efter de tuberkuløse saavel ved dødsfald som ved flytning; smittefrykten er like overdreven som tidligere. (J. M. Heidenreich).

Anæmi og kardialgi er de hyppigst forekommende sygdomme i Bamle, hvilket er rimelig nok, naar hensees til den uensigtsmæssige levemaate. Saa-godtsom aldrig melk; derimot kaffe i tide og utide, og dertil tungt brød, som ikke altid er vel gjennomstegt. (A. Horn). I Laardal distrikt forekommer anæmi ikke synderlig hyppig, vistnok som følge av de sunde forhold, og fordi befolkningen færdes meget ute i frisk luft; heller ikke kardialgi er hyppig; obstruktioner er derimot ikke sjeldne, og de kan mange gange være alvorlige; de fremkaldes antagelig ved ensidig bruk av melspiser, idet frugt og grønsaker meget sjelden kommer til anvendelse i husholdningen. (Svendsen).

Om amtets **sindssyke** se den almindelige beretning. Forpleiningen av disse syke er upaaklagelig i Skien distrikt, men godtgjørelsen stiger stadig og

det bliver for hvert aar vanskeligere at faa dem anbragt i asyl; dette er saa meget beklageligere, som adskillige, der er utsat i privat forpleining, av forskjellige og ikke mindst moralske grunde ikke burde forsørges paa denne maate, som desuten vanskeliggjør kontrollen vedkommende kvalifikation til amts- og statsbidrag. (A. Backer).

Obstetriciske operationer. Av læger utførtes ialt 76 saadanne, derav i Skien distrikt 33, Kragerø 14, Hollen 11, Sauland 9, Kviteseid 1, Laardal 6 og Tinn 2. Angaaende indikationer og utfald henvises til tabellen paa side 94.

Angaaende **jordmorhjælpen** henvises til den almindelige beretning.

Paa barselseng døde ifølge presternes opgaver 5 kvinder. Lægerne har opgivet dødsårsagen for 3, nemlig: blødning 2, phlegmasia alba dolens 1.

Antallet av **fødte** og **døde** sees av tabellen paa foregaaende side.

Der bliver altsaa for det hele amt et overskud av 1 290 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 50,7.

De **hyppigste dødsårsager** var:

Dødsårsager.	Antal dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Lungetuberkulose.....	193	41	152
Alderdomssvagheth	158	16	142
Kræft (cancer og sarkom).....	99	29	70
Organisk hjertesygdom	86	24	62
Akute katarrher i aandedrætsorganerne	66	22	44
Hjerneslag.....	61	28	33
Kronisk bronkit etc.....	55	5	50
Tuberkulose utenfor lungerne.	53	10	43
Lungebetændelse	53	21	32
Medfødt svagheth	34	11	23
Brights nyresygdom	33	4	29

Veirliget. Vinteren var snefattig, hvorfor jorden efter den regnfattige sommer i 1904 var meget tør, da vaaronnen begynde. Men nedbøren om sommeren var nogenlunde tilstrækkelig, og utbyttet av jordbruket blev i det hele taget som et middelsaars.

Levemaate og hygieniske forhold. Fra Kragerø by opgives de økonomiske forhold at være temmelig smaa og næringsmidlerne meget dyre. Drangedal med Tørdal, som burde være byens bedste opland, har av landmandsprodukter neppe nok for eget behov. (Carlsen). I Bamle er boligforholdene paa nogen faa undtagelser nær gjennemgaaende gode. Paa Herre optøres mange «egne arbeiderhjem», smaa, nette hus, men der tages for litet hensyn til hygienens krav; stedet burde være en egen bygningskommune, da herredets bygningsregler ikke passer for en tettere bebyggelse; skal den livlige nybygning vare

ved, turde sanitære ulemper befryktes. — Med hensyn til misbruk av berusende drikke spores ingen bedring efter nedlæggelsen av samlaget i Langesund. Og hvad sedeligheten angaar, vidner det vel ikke om noget høit standpunkt, naar bruden i de fleste tilfælde staar høist gravid for alteret. (A. Horn).

I Sauland har de hygieniske forhold i det hele været ikke saa litet paa-virket av det store indryk av løse arbeidere til de forskjellige arbeidssteder i distriktet. Ved Svelgfossanlægget og ved fabrikkene paa Notodden har der efterhaanden samlet sig en arbeidsstyrke av ca. 700 mand, ved Tinosets damanlæg omkring 120 mand og ved veiarbeidet i Hitterdal 30 à 40 mand. Der har derfor været stor efterspørsel efter husrum saavel som efter levnetsmidler, hvilke begge da ogsaa er kommet op i en pris, der staar paa høide med hovedstadens; der har saaledes været gode tider for den fastboende befolkning. For arbeidere ved Svelgfoss og Tinoset er opført barakker, der dog ikke har knnnet rumme alle, og resten har maattet ty til rum, der ellers ikke ansees skikket til menneskebolig — om vinteren i det mindste —, men da det kun har gjældt en kortere tid, har helseraadet ikke fundet grund til at skride ind. Med hensyn til barakkerne, som i det hele taget er gode, har helseraadet foreslaaet en del forbedringer, der straks og beredvillig har været iverksat. Men i de private logier har sammenstuingen enkelte steder været ganske foruroligende. — En del sykелighet blandt arbeiderne — især katarrar — har ogsaa været følgen, men for epidemiske sygdomme har man heldigvis været forskaaet. Der har forgjæves været gjort forsøk paa at faa tilskud fra Hitterdal kommune til opførelse av et epidemilasaret, hvortil fabrikker og anlæg har tilbudt sit bidrag, og som med arbeiderforholdene og den raadende overbefolkning paa Notodden for øie vil være aldeles nødvendig; alt, hvad der har kunnet opdrives, er indkjøp av 2 sykesenger med tilbehør med utsigt til i paakommende tilfælde at maatte beslaglægge et eller andet samfundslokale paa Notodden. Forøvrig strander alle sanitære foranstaltninger for Notodden, hvor den bymæssige utvikling og bebyggelse gjør saadanne aldeles nødvendig, paa den hindring, at Notodden ikke danner særegen kommune, saa at alle bevilgnings-spørsmaal maa forelægges det fælles herredsstyre, hvor der ikke er stor imøte-kommenhet likeoverfor den slags fordringer. At de sedelige forhold lider under indflydelsen av dette indryk av arbeidere, hvorav en del maa medregnes til bermen fra alle landets bygder — og fra nabolandets med — er selvsagt; imidlertid er forholdene bedre i den henseende, end man skulde vente, takket være den strenge kontrol og det tilsyn med arbeiderne, som finder sted fra de overordnede side. Det maa dog tilføies, at veiarbeiderne i regelen har været utsøkte folk, der op-fører sig ordentlig. (H. F. Holst).

I Kviteseid begynder det at gaa op for enkelte bønder, at kosten maa forandres, hvis det skal blive bedre med den tiltagende nervesvækkelse, anæmi samt fordøielses- og tandsydomme; men naar de vil reformere i sine hjem og bruke f. eks. tørket, sammalet mel av hjemmeavlet byg, møtes de med uvilje og protest fra hustru og børn samt ikke mindst fra tjenerne, som ikke vil være paa slike gaarder. Flere syke med kronisk gastrit erklærer bestemt at taale mel av hjemmeavlet korn, derimot ikke kjøpemel. Pressede havregryn benyttes nu noksaa meget utover bygderne, men den hjemmeavlede havre brukes udelukkende til heste-føde. Enkelte bakere leverer udmerket brød av hvetegrøp, men klager over, at avsætningen kun er ringe. (J. M. Heidenreich).

I Laardal er renlighetsforholdene høist forskjellige, fra udmerkede hos de velstaaende bønder til det stik modsatte. Mange steder hører det ikke til det dagligdags at vaske stuegulvet; kommer hertil uopredte senger og mangel paa ordenssans hvad husstellet angaar, bliver en saadan bolig mindre tiltalende for den,

der ikke er vant til det slags forhold. Ikke sjelden opbevares melken i rum, hvor mennesker har tilhold baade nat og dag. (Svendsen). Befolkningen er gjennemgaaende meget ædruelig, dog forekommer ikke saa litet misbruk av berusende drikke, især i de senere aar. Hjemmebrygget maltøl og hjemmelaget vin, som der almindelig trakteres med ved selskabelige sammenkomster, søkes nu fortrængt av en paagaaende avholdsbevægelse. Istedet indføres tildels «alkoholfri vin»; som saadan har man i begravelser seet anvendt malagavin og forskjellige likører. Nafta brukes saagodtsom ikke til berusningsmiddel. (Werner).

Tinn, som hittil har været en avstængt fjeldbygd med skogdrift og primitivt jordbruk, synes nu at gaa en ny tid imøte, som følge av de store planer der er oppe for at utnytte distriktets betydelige vandkraft, særlig Rjukanfossen. Denne blev for ikke mange aar siden avhændet for en meget ringe sum og eies nu av det hydro-elektriske kvelstofkompani. Bygningen av den store dam ved Møsvand bragte liv og rørelse i bygden; alene paa én konto, kjørepenger, skal der til bønderne i Vestfjorddalen, særlig i Dals sogn, som før var det fattigste i Tinn, være utbetalt kr. 60 000. Man merker, at folk har penger mellem hænderne, og levemaaten er blevet bedre og rummeligere. En stor del gaarden er solgt til fossekompaniet til priser, som langt overskrider deres virkelige værdi. Men der ytrer sig ogsaa en viss ængstelse blandt befolkningen ved tanken om den hærske av løsarbeidere, som vil strømme til dalen; mange av dem er jo ikke mors bedste barn og kan komme til at volde megen fortræd. — Husholdningskurser, som av amtet blev sat i gang, har været omfattet med megen interesse og vil forhaabentlig have til følge, at kotholdet bliver bedre. (Sandved).

Sykehus. Bratsberg amtssykehus ligger i Solum ved Skien. I Porsgrund findes 2 sykehus, derav ett tilhørende den katolske mission. I Skien, Porsgrund, Brevik og Kragerø er der epidemilasaretter, der i de to førstnævnte byer ogsaa er forsynet med desinfektionsanstalt. Sanatoriet i Tuddal var i virksomhet.

Faste desinfektører har det trods gjentagne forsøk ikke lykkes at faa i noget herred i Hollen distrikt. De personer, til hvem man har henvendt sig, har alle efter nogen betænkningstid undslaaet sig, saavidt skjønnes særlig av utidig smittefrygt. (Paulsson).

Badeindretninger. Anstalter for kolde og varme bad samt folkebad findes i Skien og Porsgrund. I Brevik og Eidanger findes sjøbadeanstalter, samt i Kragerø et damp- og karbad. — Av badstubad findes 2 i Fyresdal, 2 i Vinje, samt et i Attraa (Tinn). I Fyresdal havde det ene, der ligger i Kirkebygden jevn og god søkning; antal bad 595 (397 mænd og 198 kvinder); badstuen i Veum har vanskelig for at bære sig, da grænden er liten og bebyggelsen meget spredt. (Werner). — Av sommerstyrtbad med gratis adgang er der 1 i Fyresdal og 1 i Dalen.

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Tabellen paa næste side giver oplysning om antallet av møter i helseraad og karantænekommissioner og av vaksinerte.

Helseraadet i Bamle bestaar foruten av ordføreren av 8 blandt herredsstyret valgte medlemmer; herved bliver det let haandterlig, og det er ikke forbundet med mange vanskeligheter at faa sammenkaldt møte utenfor de vanlige herredsstyremøter. — Blandt forhandlingsgjenstandene var en til ordføreren indløpen anonym skrivelse, hvori der klagedes over en kvinde, som uagtet hun led av hudtuberkulose paa haandryggen melket og solgte melken. Klagen viste sig ved undersøgelse at medføre sandhet, og vedkommende fandt sig villig i at ophøre med melkningen. (A. Horn).

Lægedistrikter.	Helseraad. Antal møter.	Karantæne- kommissioner. Antal møter.	Vaksinerte.
Bratsberg amt	59	5	2806
Skien	¹⁾ 20	⁸⁾ 3	844
Kragerø	²⁾ 14	⁹⁾ 2	1186
Hollen	³⁾ 4	-	334
Sauland	⁴⁾ 7	-	110
Kviteseid	⁵⁾ 1	-	118
Laardal	⁶⁾ 11	-	214
Tinn	⁷⁾ 2	-	-

¹⁾ Skien 9, Brevik 4, Porsgrund 3, Solum 2, Gjerpen 1, Eidanger 1. ²⁾ Langesund 1, Kragerø 5, Skaatø 1, Sannikedal 1, Bamle 5, Drangedal 1. ³⁾ Saude 1, Bø 2, Lunde 1. ⁴⁾ Hjartdal 1, Hitterdal 5, Gransherred 1. ⁵⁾ Kviteseid. ⁶⁾ Laardal 1, Fyresdal 3, Mo 4, Vinje 2, Rauland 1. ⁷⁾ Tinn. ⁸⁾ Skien. ⁹⁾ Kragerø 1, Langesund 1.

IX. Nedenes amt.

Lægedistriktsinndeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 3dje decb. 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinører.
Amtet		9 348,00	75 925	31	10	51	23
1. Østre Nedenes ...		874,16	23 762	10	3	16	6
	Østerrisor, kjøbstad.	0,25	3 860	4	2	¹⁾ 4	-
	Tvedestrand, ladested .	0,09	1 645	2	1	²⁾ 1	-
	Gjerstad	312,66	2 445	1	-	1	1
	Søndeled	189,78	3 077	-	-	2	2
	Dybvaag	47,71	2 901	1	-	3	1
	Holt	184,52	4 215	-	-	2	-
	Østre Moland	86,34	2 056	-	-	1	1
	Flosta	22,79	1 632	2	-	1	1
	Tromø	30,02	1 931	-	-	1	-

¹⁾ En er jordmor for Søndeled. ²⁾ Tillige jordmor for Holt herred.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 3dje decb. 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinatorer.
2. Vestre Nedenes ...		1 131,99	37 607	17	7	25	7
	Arendal, kjøbstad ...	15,61	10 684	8	6	5	-
	Grimstad, — ...	0,22	2 764	4	1	1	-
	Lillesand, ladested ...	0,39	1 239	2	-	1	-
	Froland	294,97	2 379	1	-	2	1
	Øiestad	109,33	4 316	1	-	3	-
	Hisø	8,74	2 615	-	-	1	-
	Fjære	59,67	4 789	1	-	3	1
	Landvig	190,68	2 187	-	-	1	1
	Eide	32,36	716	-	-	1	1
	Vestre Moland	102,46	2 219	-	-	1	1
	Birkenes	238,34	1 895	-	-	3	1
	Høvaag	79,22	1 804	-	-	3	1
3. Aamli		1 995,71	5 995	2	-	5	4
	Aamli	1 181,95	2 813	2	-	2	1
	Vegaarsheien	349,29	1 899	-	-	1	1
	Mykland	299,86	717	-	-	1	1
	Herefoss	164,61	566	-	-	1	1
4. Evje		1 139,43	4 201	1	-	3	4
	Vegusdal	333,57	947	-	-	1	1
	Evje	176,85	917	-	-	1	1
	Hornes	392,62	1 251	1	-	1	1
	Iveland	236,39	1 086	-	-	1	1
5. Sætersdalen ...		4 206,71	4 360	1	-	2	2
	Bygland	1 356,90	2 181	1	-	1	1
	Valle	1 298,22	1 711	-	-	1	1
	Bykle	1 551,59	468	-	-	1	1

Sundhetstilstanden kan i det hele betegnes som nogenlunde tilfredsstillende. Av epidemiske sygdomstilfælde anmeldtes ialt 6 384, hvorav 202 dødelige; aaret forut var de tilsvarende tal henholdsvis 5 915 og 155.

Dødeligheten. De dodes antal utgjorde 1 209 eller 16,3 pro mille av den beregnede tilstedeværende middelfolkemængde (74 300.) Aaret forut var den 16,6 pro mille.

Angaaende de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 102 og 103, sammendraget efter lægernes opgaver.

Av **tyfoidfeber** forekom kun ett tilfælde, anmeldt fra Arendal.

Skarlagensfeber optraadte i kystdistrikterne sporadisk, naar bortsees fra en liten epidemi paa Sandøen i Dybvaag og en anden, der var begrænset til nogen faa gaarder i Sønedeled. Forløpet var som regel let.

Av **difteri** er de fleste tilfælde anmeldt fra Østre Nedenes distrikt. Paa gaarden Ramlet i Holt havde man tidlig om høsten havt «halsesyke»; herfra bragte en person, som havde deltaget i en festlighet sammesteds, sygdommen til Tvedestrand; og paa en gaard nær ved denne by smittet en ung pige, som var blevet syk i tjenesten paa Ramlet, efter hjemkomsten sin søster, der døde, og desuten 5 andre. Ved besigtigelse av vedkommende pige fandtes der intet belæg i svelget, men kun et purulent utflod fra næsen, hvori dog difteribaciller ved en undersøgelse paa det hygieniske institut ikke kunde paavises. Da sekretionen var ophørt og isolationen i hjemmet hævet, kom hun paa skolen; kort efter blev hendes sidekamerat syk og døde. Der indsendtes atter prøve av sekretet fra næse og svelg til det hygieniske institut, men ogsaa denne undersøgelse gav negativt resultat. (S. Erichsen.) — Paa Sandøen i Dybvaaag fik en sjømand efter 12 dages ophold paa sjøen umiddelbart efter hjemkomsten difteri; smitekilden lot sig ikke paavise; kort efter indtraf 4 tilfælde i 3 hus paa samme ø, antagelig ved smitte fra det førstangrepe hus. — De øvrige tilfælde inden distriktet var sporadiske. — Profylaktiske injektioner anvendtes i stor utstrækning. (B. Martens). — I Vestre Nedenes indtraf de fleste tilfælde i Høvaag og Vestre Moland; smitten skrev sig fra Kristiansand; samtidig forekom mange tilfælde av angina. (C. Boe).

Kikhoste havde stor utbredning i Sætersdalen, foranlediget ved smitte fra Fredrikstad, hvor en liten pige havde været i besøk. (C. Paus).

Blandt de i Vestre Nedenes anmeldte tilfælde av **koldfeber** var et par hos forliste sjømænd, der var hjemkommen fra St. Louis i Vestafrika, som er et av de værste feberdistrikter; de havde svære anfald, der litet paavirkedes av kinin; helbredelse indtraadte efter lang bruk av arsenik. (C. Boe).

En epidemi av **Bamlesyke** (febris muscularis rheumatica) forekom i 3dje kvartal i kystdistrikterne, fornemmelig i Arendal. Symptomerne var: et typisk heftig feberanfald, hold og dyspnøe uten noget fysikalsk paaviselig fund, ømhet ved tryk under kostalbuen, undertiden gastriske forstyrrelser; krise efter 5 dages varighet; recidiv iagttoges, naar patienten gik for tidlig ut; ialmindelighet angrepes samtlige medlemmer i en familie, især dog børnene. (J. Ravn).

Av **fnat** er anmeldt 54 tilfælde.

Veneriske sygdomme. Antallet av utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:			
		1	2	3	4
		Østre Nedenes.	Vestre Nedenes.	Aamli.	Evje.
		Tilfælde.	Tilfælde.	Tilfælde.	Tilfælde.
Veneriske saar.....	5	1	4	-	-
Syfilis, konstitutionel.....	16	4	12	-	-
— hereditær.....	2	1	1	-	-
Gonorré, uretrit.....	72	15	55	1	1

Til oplysning om de anmeldte tilfælde av **tuberkuløse sygdomme** inden distrikterne hitsættes paa side 104 en tabel, der er utarbeidet efter de indsendte utdrag af kommunernes tuberkuloseprotokoller. Dødsfald av lunge-

Epidemiske

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.
	tilfælde.	dødsfald.							
Tyfoidfieber	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Cerebrospinalmeningit.	1	-	1	-	-	-	-	-	1
Akut poliomyelit	2	1	1	-	-	-	1	-	-
Skarlagensfeber	94	1	94	9	3	10	11	7	4
Mæslinger	11	-	11	-	2	3	-	-	1
Difteri (croup).	51	7	50	1	4	7	1	-	3
Blodgang	12	1	11	1	2	-	-	-	-
Barselfeber	8	2	7	1	-	1	3	-	-
Pyæmi, septhæmi	34	3	34	4	4	4	3	-	-
Rosen	79	2	79	12	12	4	6	9	5
Røde hunde	6	-	6	1	1	-	1	-	-
Vandkopper	89	-	89	38	2	19	-	8	14
Kusma	8	-	8	-	-	4	-	-	4
Kikhoste	79	6	79	2	2	7	10	23	9
Akute katarer i aandedrætsorganerne	2605	50	2605	367	346	299	263	240	148
Influenta	1757	11	1756	571	539	223	94	51	23
Lungebetændelse	532	100	531	69	93	64	60	54	36
Pleurit	197	3	197	19	22	21	22	15	23
Gigtfeber	221	5	220	21	28	23	22	24	14
Koldfeber	8	-	8	-	-	1	-	-	1
Akut diarré (kolerine)	587	9	587	30	30	25	17	48	76
Beri-beri	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos nyfødte)	1	-	1	-	-	-	-	1	-
Tilsammen	6384	202	6376	1146	1090	715	514	480	362

tuberkulose utgjorde for det hele amt 18,5 pct. av samtlige kjendte, ved sygdom forårsagede dødsfald og 22,6 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 14,9 og 18,9 pct. og for bygderne 19,9 og 24,0 pct. Forøvrig henvises til tabellen paa side 104 samt til tabellen i den almindelige beretning.

Fra Vestre Nedenes anføres, at ihvorvel desinfektion overalt utføres nøiagtig, saa er det dog øiensynlig, at man ingen vei kommer uten isolation av ialfald de længst fremskredne tilfælde; oprettelse av pleiehjem er derfor paa-krævet, og utgifterne vilde være overkommelige, naar flere kommuner slog sig sammen; men hittil har planen strandet paa grund av de høie skatter og spændte budgetter. Frykten for smitte er almindelig og gjør sig endog i enkelte bygder saa sterkt gjældende, at naboerne er helseraadets bedste assistenter ved kontrollen

sygdomme.

Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	Fordeling paa lægedistrikterne:									
						1		2		3		4		5	
						Østre Nedenes.		Vestre Nedenes.		Aamli.		Evje.		Sætersdalen.	
						Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	1	-	-	-
2	10	6	7	15	10	45	1	42	-	-	-	5	-	2	-
1	1	3	-	-	-	8	-	3	-	-	-	-	-	-	-
4	4	10	4	7	5	37	3	12	3	-	-	1	-	1	1
7	-	-	1	-	-	-	-	1	1	-	-	11	-	-	-
-	-	-	1	-	1	-	-	6	1	1	-	1	1	-	-
2	4	3	3	4	3	3	1	30	1	-	-	1	1	-	-
4	6	1	12	5	3	22	1	50	1	1	-	4	-	2	-
1	2	-	-	-	-	4	-	2	-	-	-	-	-	-	-
3	-	2	-	2	1	4	-	85	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	7	-	-	-	-	-	-	-
9	2	3	10	2	-	35	5	43	1	-	-	-	-	1	-
108	113	125	150	180	266	962	16	1550	28	10	-	50	2	33	4
29	32	24	32	62	76	424	4	1288	6	13	-	27	1	5	-
23	30	13	21	30	38	154	19	357	69	15	8	2	1	4	3
15	15	11	14	9	11	82	1	105	2	6	-	4	-	-	-
9	21	10	12	18	18	66	2	136	2	8	1	11	-	-	-
2	2	-	2	-	-	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-
104	100	51	38	45	23	218	4	323	1	7	3	28	-	11	1
-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
323	342	262	307	380	455	2067	57	4051	118	61	12	146	6	59	9

med de syke. Er der noget galt paaferde, meldes det øieblikkelig; undertiden hænder det dog ogsaa, at nidkærheten gaar forvidt; saaledes negtet man i en grænd at lade børnene frekventere skolen, saafremt en gut, hvis broder man havde mistænkt for at lide av tuberkulose, fik lov at besøke den, og sendte klage til helseraadet. Man undgik heldigvis konflikt, da mistanken viste sig at være uten grund. (Østberg og Balchen).

Om amtets **sindssyke** se den almindelige beretning. — Fra Vestre Nedenes berettes, at det er meget vanskelig at faa denne slags syke anbragt i privatforpleining, da man er ræd for at omgaaes dem; det har hændt, at man har maattet ty like til Bodø for at finde asylplads, eftersom de nærmere liggende anstalter har været overfyldt. (Østberg).

Anmeldte tilfælde av tuberkuløse sygdomme.

Lægedistrikter.	Samlet antal tuber- kuløse syg- domme.		Tuberkulose i											
			aande- dræts- organer.		urin- og kjøns- organer.		tarm- kanalen.		ben og led.		lymfe- kjertler.		huden.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Østre Nedenes ..	213	59	206	58	-	-	1	1	2	-	2	-	2	-
Vestre — ..	333	62	320	61	-	-	1	-	7	1	3	-	2	-
Aamli	54	7	54	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Evje	36	20	36	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sætersdalen	32	10	23	10	-	-	-	-	6	-	3	-	-	-
Nedenes amt ...	668	158	639	156	-	-	2	1	15	1	8	-	4	-
Derav i byer. ...	178	34	174	33	-	-	-	-	3	1	1	-	-	-
— - bygder .	490	124	465	123	-	-	2	1	12	-	7	-	4	-

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge- tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Østre Nedenes	327	62	57	270
Østerrisør by	50	5	10	40
Tvedestrand ladested	22	3	6	16
Bygder	255	54	41	214
Vestre Nedenes	600	109	118	482
Arendal by	169	24	30	139
Grimstad by	45	8	14	31
Lillesand ladested	22	6	5	17
Bygder	364	71	69	295
Aamli	55	9	12	43
Evje	62	14	6	56
Sætersdalen	59	10	9	50
Nedenes amt	1103	204	202	901
Derav i byer	308	46	65	243
— - bygder	795	158	137	658

Obstetriciske operationer. Av læger utførtes 52 saadanne, derav i Østre Nedenes 15, i Vestre Nedenes 31, i Aamli 2, i Sætersdalen 4. Angaaende indikationer og utfald henvises til tabellen paa næste side.

Angaaende **jordmorhjælpen** henvises til tabellen i den almindelige beretning.

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.		Uttækning ved bækkenendeleie.		Perforation.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.	Moder.	Barn.	Moder.	Mødre.
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Død.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde veer....	¹⁾ 22	24	-	-	-	1	1	³⁾ 1	-
Bækkensneverhet.....	7	6	1	-	-	-	-	-	-
Barselkrampe.....	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og blødning.....	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Ueftergivelige fødselsdele.....	2	2	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie.....	-	-	-	²⁾ 3	3	-	-	-	-
Stort fosterhoved.....	1	1	-	-	-	-	-	-	8
Tilbakeholdelse.....	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Blødning.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Uopgivet indikation.....	1	1	-	1	1	-	-	-	-
Tilsammen	34	35	1	5	5	1	1	1	9
		36							

¹⁾ En av disse var tvillingfødende. ²⁾ En av disse var tvillingfødende; 1ste tvilling forløst ved tang. ³⁾ Dødsårsag: embolus.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige hæn- delser.	ved selv- mord.
Østre Nedenes	554	10	369	31	4	2	10	1
Østerrisør by	119	-	56	5	1	-	3	-
Tvedestrand ladested	46	-	21	2	1	-	-	-
Bygder	389	10	292	24	2	2	7	1
Vestre Nedenes	973	26	631	70	5	1	17	2
Arendal by	270	8	164	22	-	-	1	-
Grimstad by	47	2	42	7	-	-	2	-
Lillesand ladested	34	1	24	2	-	-	-	-
Bygder	622	15	401	39	5	1	14	2
Aamli	157	3	73	8	1	1	2	-
Evje	114	3	71	9	-	-	2	-
Østersdalen	110	3	65	8	-	-	2	-
Nedenes amt	1908	45	1209	126	10	4	33	3
Derav i byer	516	11	307	38	2	-	6	-
— i bygder	1392	34	902	88	8	4	27	3

Antallet av **fødte** og **døde** sees av ovenstaaende tabel.

Der bliver saaledes et overskud av 699 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 63,4.

Paa barselseng døde efter presternes opgaver 4 kvinder. Lægerne har opgivet dødsårsagen for 5, nemlig 2 av barselfeber, 1 av barselkrampe, 1 av emboli og 1 av blødning.

De **hyppigste dødsårsager** var:

Dødsårsager.	Antal dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Lungetuberkulose	204	46	158
Alderdomssvaghed	193	30	163
Lungebetændelse	100	33	67
Kræft (cancer og sarkom).	76	16	60
Organisk hjertesygdom	54	22	32
Brights nyresygdom	51	15	36
Tuberkulose utenfor lungerne	50	20	30
Akute katarrar i aandedrætsorganerne	50	19	31
Hjerneslag	46	17	29
Medfødt svaghed	30	8	22

Veirliget i vintermaanederne udmerket sig ved stadige omslag; vaaren og sommeren var gunstige for aarveien; i Sætersdalen blev kornet modent paa alle heiegaarder, hvor ogsaa beitet var godt, saa slagtekvæget var i god stand og opnaadde gode priser; ogsaa som frugtaar var aaret godt. Høsten var saa mild, at jordarbeide kunde drives like ind under jul.

Levemaate og hygieniske forhold. I Vestre Nedenes angives sansen for renlighed at være upaaklagelig; dagligværelset, der som regel ogsaa er soverum, er dog i almindelighed for litet i forhold til antallet av beboere, medens en stue staar paa stas. Med hensyn til klæder hersker der ikke liten luksus blandt kvinderne; alt kjøpes fra byerne, og sjelden eller aldrig sees en væv opsat. Av industri maa nævnes baatbyggeri, fornemmelig omkring Grimstad og Arendal; der bygges en mængde, fra smaa prammer og snekker til store fiskebaater for Islandsfiske og motorskøiter. Med skibsbyggeriet er det derimot ganske forbi; tidligere, i den gode tid, kunde der bare i Grimstad omegn staa op til 20 fartøier paa stabelen; den hele stok av tømmermænd er derfor strøket avsted til Amerika. Skibsfarten er det fremdeles daarlig med; træskibene forsvinder og ombyttes med jernskibe; og av den tidligere velstand er der ikke længer stort tilbage. Bruken av spirituosa er maaske avtaget noget i de sidste aar, vel væsentlig som følge av de daarlige tider og den mindre lette adgang til laddevin; efter overenskomst mellem de handlende skal der nemlig i Grimstad ikke sælges vin under 1 kr. flasken. (Østberg).

Fra Evje klages der over, at drikfældigheten enkelte steder er i sterk tiltagen og lediggangen stor blandt den voksne ungdom. (C. Benneche).

Sykehus. I Østre Nedenes findes i Østerrisør et litet sykehus paa 10 à 12 senger med et epidemilasaret paa 3 smaa værelser samt særskilt 2 værelser for tuberkuløse. I Tvedestrand er der ogsaa et litet sykehus med 6 senger for epidemiske og 4 for almindelige syke. I Vestre Nedenes findes sykehus i Arendal og Grimstad. I Arendal er der et epidemilasaret og i Grimstad ved sykehuset et isolationslokale for epidemiske sygdomme. Endvidere er der et litet sykehus i Aamli.

Badeindretninger. I Østerrisør, Arendal og Grimstad findes offentlige badehus for kolde og varme bad, i Tvedestrand en badeanstalt for varme karbad og dampbad og i Lillesand et sjøbadehus. Utenfor Grimstad bygrænse er der et badstubad og ved sykehuset i Aamli et bad i kjælderetagen.

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel giver oplysning om antallet av møter i helseraad og i karantænekommissioner samt av vaksinerte:

Lægedistrikter.	Helseraad. Antal møter.	Karantænekommissioner. Antal møter.	Vaksinerte.
Nedenes amt	43	1	1757
Østre Nedenes	¹⁾ 21	-	537
Vestre —	²⁾ 13	⁶⁾ 1	905
Aamli	³⁾ 1	-	138
Evje	⁴⁾ 4	-	88
Sætersdalen	⁵⁾ 4	-	89

¹⁾ Tvedestrand 3, Østerrisør 4, Dybvaag 3, Fløsta 2, Gjerstad 2, Holt 3, Sønedeled 2, Tromø 1, Østre Moland 1. ²⁾ Arendal 5, Fjære 1, Hisø 2, Landvig 1, Eide 1, Øiestad 1, Froland 1, Lillesand 1. ³⁾ Herefoss. ⁴⁾ Hornnes 2, Iveland 1, Vegusdal 1. ⁵⁾ Bygland 2, Valle 1, Bykle 1. ⁶⁾ Lillesand.

X. Lister og Mandal amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 3dje de- cember 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinatører.
Amtet		7 264,25	78 259	31	12	50	30
1. Kristiansand stadsfysikat	Kristiansand kjøbstad	16,04	14 701	14	7	8	-
2. Oddernes		1 146,96	21 937	¹⁾ 7	2	17	8
	Mandal, ladested	0,92	3 656	3	2	3	1
	Oddernes	96,27	4 043	-	-	3	1
	Randøesund	43,12	1 079	-	-	1	1
	Tveid	111,59	1 666	1	-	2	1
	Vennesla	106,17	1 937	1	-	1	1
	Øvrebo	116,00	830	-	-	1	1
	Hægeland	203,09	861	-	-	1	-
	Søgne	239,83	3 477	1	-	4	1
	Holme	113,07	1 272	-	-	1	1
	Halsaa og Hartmark . .	116,90	3 116	-	-	-	-
3. Undal		1 960,28	11 399	2	-	8	8
	Spangereid	63,36	1 584	-	-	1	1
	Søndre Undal	171,70	2 736	-	-	1	1
	Nordre Undal	195,80	1 654	-	-	1	1
	Laudal	97,73	766	1	-	1	1
	Øislebø	153,76	931	-	-	1	1
	Finsland	114,15	768	-	-	1	1
	Bjelland	164,84	905	1	-	1	1
	Grindum	130,46	827	-	-	1	1
	Aaseral	868,48	1 228	-	-	1	1
4. Lyngdal		841,83	6 302	1	-	3	4
	Lyngdal	380,24	4 358	1	-	2	3
	Hægebostad	461,59	1 944	-	-	1	1
5. Vanse		268,34	9 015	3	1	5	4
	Farsund, ladested . . .	0,24	1 627	2	-	1	-
	Vanse	139,28	5 421	1	1	2	2
	Herred	87,54	863	-	-	1	1
	Spind	41,28	1 104	-	-	1	1
6. Flekkefjord		3 030,80	14 905	4	2	9	6
	Flekkefjord, kjøb- stad	0,20	2 089	3	2	1	-
	Nes	150,62	2 202	-	-	1	-
	Hitterø	89,70	1 924	-	-	1	1
	Liknes	299,55	2 791	1	-	1	1
	Fede	64,54	878	-	-	1	1
	Fjotland	489,05	988	-	-	1	1
	Bakke	243,96	1 435	-	-	1	1
	Gyland	176,25	960	-	-	1	1
	Siredalen	1 516,93	1 638	-	-	1	1

¹⁾ Distriktslægen bor i Kristiansand.

Sundhetstilstanden synes i det hele taget at have været nogenlunde tilfredsstillende. Av epidemiske sygdomstilfælde anmeldtes ialt 4 703 med 155 dødsfald, mot henholdsvis 4 427 og 151 i 1904.

Dødeligheten. De dødes antal utgjorde 1 210 eller 15,6 pro mille av den beregnede tilstedeværende middelfolkemængde (77 600). Aaret forut var den 16,2 pro mille.

Angaaende de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 110 og 111, sammendraget efter lægernes opgaver.

Av **tyfoidefeber** anmeldtes ialt 41 tilfælde, hvorav 22 fra Kristiansand by og 7 fra Oddernes distrikt; 3 av de sidstnævnte var hos soldater paa Gimlemoen og Odderøens befæstninger. I Vanse distrikt indtraf 1 isolert tilfælde paa Drange i Herred samt 4 i 3 hus paa Vere i Vanse; den først angrepne paa Vere havde pleiet en søster, der døde, sandsynlig av nervefeber, da ogsaa en søn av den avdøde fik sygdommen efter et besøk i hjemmet. (H. Meyer). Fra Flekkefjord by sees anmeldt 5 tilfælde.

Skarlagensfeber havde nogen utbredning i Oddernes og Vanse; forløpet var som regel mildt; nogen dødsfald indtraf dog som følge av eftersygdomme. (H. Meyer).

Av **mæslinger** omtales fra Lyngdal en liten epidemi, der begrænsedes til nogen faa hus.

Difteri var temmelig utbredt i Kristiansand, fornemmelig i sidste kvartal; saavel her som i Oddernes optraadte sygdommen i regelen mildt. I Vanse indsygnet paa vestre Vatne 2 smaa børn, hvorav det ene var død før lægens ankomst. Faren, der nylig var kommet hjem fra Amerika, havde ført smitten med sig. De vanlige foranstaltninger til hindring av sygdommens spredning foretoges. (H. Meyer).

Av **barselfeber** sees de fleste anmeldt fra Undal distrikt; i ett tilfælde havde en tjenestepige, der led av rosen, assistert ved fødselen.

Fra samme distrikt omtales et dødsfald av **rosen** hos en mand, der for en ubetydelig beskadigelse av et par fingre havde ladet sig behandle av en nabo. (P. Dietrichson).

Akute katarrar i aandedrætsorganerne var, som vanlig i regnfulde og milde vintre, meget hyppige og ofte av lang varighet; disse sygdomme kommer paa grund av frygt for tæring langt oftere under tidlig behandling nu end i forðums dage. (J. W. Keyser).

Influenta havde i første kvartal en usedvanlig stor utbredning.

Fnat opføres med 49 angrepne.

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:			
		1	2	5	6
		Kristiansands- stads- fysikat.	Oddernes.	Vanse.	Flekke- fjord.
		Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske saar.....	3	3	-	-	-
Syfilis, konstitutionel....	14	11	3	-	-
— hereditær.....	1	1	-	-	-
Gonorré, uretrit.....	66	41	11	7	7

Epidemis

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.
	tilfælde.	dødsfald.									
Tyfoidefeber	41	7	41	-	-	3	9	-	2	3	6
Cerebrospinalmeningit	2	-	2	-	-	-	-	2	-	-	-
Skarlagensfeber	145	10	145	12	15	24	11	11	6	7	13
Mæslinger	15	-	15	1	-	-	-	-	1	1	-
Difteri (croup)	121	5	121	11	2	4	2	-	3	1	6
Blodgang	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Barsel-feber	8	1	8	2	-	1	4	-	-	1	-
Pyæmi, septhæmi	5	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Rosen	49	4	49	5	4	8	4	3	5	2	2
Røde hunde	18	-	18	-	8	1	-	-	-	-	-
Vandkopper	51	-	50	-	5	4	-	8	7	3	-
Kusma	3	-	3	-	-	-	-	-	-	1	-
Kikhoste	33	3	33	10	8	-	-	-	4	1	7
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	2069	42	2069	333	210	234	158	215	128	112	88
Influenta	1067	12	1064	336	396	122	62	48	15	7	3
Lungebetændelse	204	50	204	36	12	18	18	23	13	12	6
Pleurit	104	4	104	11	8	12	16	6	4	6	11
Gigtfeber	80	2	80	7	9	8	9	11	6	4	3
Akut diarré (kolerine)	686	12	686	38	35	39	33	48	70	79	98
Beri-beri	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-
Tilsammen	4703	155	4696	802	712	478	326	375	265	240	243

Til oplysning om de anmeldte tilfælde av **tuberkuløse sygdomme** inden distrikterne hitsættes paa side 112 en tabel, der er utarbeidet efter de indsendte udtag av byernes og herredernes tuberkuloseprotokoller. Se forøvrig den almindelige beretning. — Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde i henhold til lægernes dødsårsagslister for det hele amt 20,7 pct. av samtlige ved sygdom forårsagede, kjendte dødsfald og 24,4 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 19,5 pct. og 23,0 pct. og for bygderne 21,3 pct. og 25,1 pct. Forøvrig henvises til tabellen paa side 112. Fra Undal anføres, at der fremdeles er mange, som ikke vil høre tale om smitte ved denne sygdom, og fra Lyngdal, at en større del av de syke kommer i fuldstændig haabløs tilstand hjem fra Amerika eller fra byerne for at dø hjemme, hvad der indebærer en betydelig fare for omgivelserne under de smaa forhold i de ofte meget indskrankede boliger. Frykten for at tages bort fra hjemmet og sendes paa sykehus gjør, at der ofte ikke søkes lægehjælp. De syke har faat den besked, at deres sygdom er for langt fremskreden til, at det kan nytte at søke læge; men at de ved sit ophold hjemme utsætter sine nærmeste for smitte, staar ikke altid tilstrækkelig klart for dem. Helseraadet faar derfor ofte først nys om tilfældene ved anmeldelse fra naboer. (J. W. Keyser).

domme.

	November.	December.	Fordeling paa lægedistrikterne:													
			1		2		3		4		5		6			
			Kristiansand stadsfysikat.		Oddernes.		Undal.		Lyngdal.		Vanse.		Flekke- fjord.			
			Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.		
3	6	6	22	2	7	1	-	-	-	-	7	1	5	3		
-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
8	6	18	11	-	59	-	12	1	-	-	57	8	6	1		
-	6	6	1	-	2	-	-	-	12	-	-	-	-	-		
26	34	31	102	3	17	1	-	-	-	-	2	1	-	-		
1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-		
-	-	-	-	-	2	-	4	1	-	-	-	-	2	-		
1	1	-	1	-	2	2	-	-	-	-	1	1	1	-		
-	6	7	13	1	11	1	6	1	3	-	9	-	7	1		
-	2	2	14	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
3	16	3	30	-	16	-	-	-	-	-	2	-	3	-		
2	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
-	1	-	5	-	1	-	-	-	-	-	-	-	27	3		
38	143	179	1104	8	447	14	82	2	71	7	136	5	229	6		
29	22	21	515	8	241	1	8	-	43	-	3	-	257	3		
9	13	21	57	11	53	13	32	7	4	1	9	4	49	14		
8	6	8	24	-	37	2	15	2	1	-	8	-	19	-		
3	6	10	22	2	20	-	9	-	5	-	10	-	14	-		
17	36	49	338	2	125	1	18	6	21	1	36	-	148	2		
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
8	304	361	2262	37	1047	36	187	20	160	9	280	20	767	33		

Om amtets **sindssyke** se den almindelige beretning. I de nordlige herreder av Undal distrikt, hvor man gjerne modtager denne slags syke i forpleining, betragtes de i regelen som medlemmer av familien og deler dennes kaar. (P. Dietrichson). I Lyngdal var der ogsaa i dette aar mange tilfælde av mental aberration og neurasteni, antagelig foranlediget ved den sterkt om sig gripende religiøse vækkelse med sine dag ut og dag ind gjentagne møter, der ofte drager ut til langt paa nat; som regel var dog tilfældene av forbigaaende art og svandt under ophold i hjemmet. (J. W. Keyser). Fra Flekkefjord klages der over, at det ofte, selv i paatrængende tilfælde, ikke lader sig gjøre at faa anbragt akute tilfælde i asylerne paa grund av, at disse har fuldt belæg. En forpleiningsanstalt udelukkende for uhelbredelige syke er derfor et føleligt savn. (E. Hansen).

Obstetriciske operationer. Av læger utførtes ialt 55 saadanne, derav i Kristiansand stadsfysikat 15, i Oddernes distrikt 17, i Undal 7, i Lyngdal 5, i Vanse 4, i Flekkefjord 7. Angaaende indikationer og utfald henvises til tabellen paa side 113. I Undal distrikt foretoges perforation av levende barn, efterat der var gjort 3 forsøk paa forløsning ved tang; hovedet havde staat fastkilt i bækkenet i 2 døgn, og barselkonen var meget medtaget. (P. Dietrichson).

Anmeldte tilfælde av tuberkuløse sygdomme.

Lægedistrikter.	Samlet antal tuber- kuløse syg- domme.		Tuberkulose i											
			aande- dræts- organer.		urin- og kjøns- organer.		tarm- kanalen.		ben og led.		lymfe- kjerter.		huden.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Kristiansand stads- fysikat	166	48	166	48	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Oddernes	210	53	170	50	6	1	1	1	11	1	18	-	4	-
Undal	170	40	147	38	2	1	1	-	8	-	9	1	3	-
Lyngdal	41	13	35	11	-	-	-	-	2	2	4	-	-	-
Vanse	82	28	80	27	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-
Flekkefjord	59	26	55	25	-	-	1	1	1	-	2	-	-	-
Lister og Mandal amt	728	208	653	199	9	3	3	2	23	3	33	1	7	-
Derav i byer	230	66	220	64	2	1	1	1	3	-	3	-	1	-
— - bygder	498	142	433	135	7	2	2	1	20	3	30	1	6	-

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lungetuber- kulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Kristiansand stadsfysikat	223	49	37	186
Oddernes	242	51	36	206
Mandal by	59	11	2	57
Bygder	183	40	34	149
Undal	160	46	20	140
Lyngdal	77	13	9	68
Vanse	143	28	20	123
Farsund by	19	2	1	18
Bygder	124	26	19	105
Flekkefjord	178	25	33	145
Flekkefjord by	33	3	11	22
Bygder	145	22	22	123
Lister og Mandal amt	1023	212	155	868
Derav i byer	334	65	51	283
— - bygder	689	147	104	585

Angaaende jordmorhjælpen henvises til den almindelige beretning.

Efter presternes opgave døde paa barselseng 4 kvinder. Lægerne har opgivet dødsårsagen for disse saaledes: barsel-feber 1, emboli 1, blødning 1 og dystoki 1.

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.			Uttrækning ved bækkenendeleie.		Perforation.	Eft.byrdsoperation.
	Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.	Moder.	Moder.
	Lev.	Død.	Lev.	Dsf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige ell. smertefulde veer	36	-	34	2	-	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhet..	2	-	2	-	-	-	-	1	1	1	-
Barselkrampe.	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og blødning.	-	-	-	-	2	2	-	1	1	-	-
Isseleie med panden fortil.	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjævt isseleie ...	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie.	-	-	-	-	2	1	1	-	-	-	-
Stort fosterhoved	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Fremfald av navlesnor.	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-
Ansigtsleie.	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilbakeholdelse ...	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Uopgivet indikation	1 ¹⁾	1	1	1	1	-	1	-	-	-	-
Tilsammen	44	1	42	3	6	4	2	2	2	1	1
	45		45			6					

¹⁾ Dødsårsag: emboli.

Antallet av **fødte** og **døde** vil sees av tabellen paa næste side.

Der bliver saaledes for det hele amt et overskud av 722 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 62,6.

De hyppigste dødsårsager var:

Dødsårsag.	Antal dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Alderdomssvakhet.	217	39	178
Lungetuberkulose.	212	65	147
Kræft (cancer og sarkom).	63	21	42
Organisk hjertesygdom.	56	23	33
Lungebetændelse.	50	17	33
Tuberkulose utenfor lungerne.	48	19	29
Akute katarer i aandedrætsorganerne.	42	9	33
Hjerneslag.	39	15	24
Kronisk bronkit.	27	16	11
Brights nyresygdom.	26	14	12

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	levende.	dødfødte.	ialt.	0-1 aar.	i 1ste døgn.	paa barselseng.	ved ulykkelige hændelser.	ved selvmord.	ved drab.
Kristiansand stadsfysikat	370	5	243	25	-	1	2	2	-
Oddernes	584	12	317	26	4	-	10	3	1
Mandal by	101	2	62	2	-	-	-	-	-
Bygder	483	10	255	24	4	-	10	3	1
Undal	257	7	196	20	-	1	5	-	-
Lyngdal	152	4	84	11	-	2	1	-	-
Vanse	206	3	150	9	3	-	3	-	-
Farsund by	54	-	25	1	-	-	-	-	-
Bygder	152	3	125	8	3	-	3	-	-
Flekkefjord	363	7	220	20	1	-	5	1	-
Flekkefjord by	72	-	34	2	-	-	-	-	-
Bygder	291	7	186	18	1	-	5	1	-
Lister og Mandal amt..	1932	38	1210	111	8	4	26	6	1
Derav i byer	597	7	364	30	-	1	2	2	-
— - bygder	1335	31	846	81	8	3	24	4	1

Levemaate og hygieniske forhold. Fra Undal og Lyngdal ankes der over det gjennemgaaende daarlige kosthold. Nysilet melk nydes der meget litet av, og kaffemisbruken er stor. Denne drik utgjør for mange sammen med forskjellig bakverk av ringe kvalitet det væsentlige av dagens kost; det er jo en letvint maate at arrangere et maaltid paa i en fart, men anæmi og kardialgi er da ogsaa meget hyppige lidelser. (J. W. Keyser).

Fra Vanse skrives: Unge folk er her forholdsvis faa av, da de drager tilsjøs eller helst til Amerika; men de glemmer ikke de hjemmeverende; penge-remitter kommer jevnt, og det er vanskelig at forstaa, hvordan folk skulde kunne klare sig uten disse, da jordflækkerne er smaa og binæringene utilstrækkelige, medens fordringerne til livet stadig øker. Husene er som regel pyntelige og vel-stelte, og sansen for renlighet og trangten til frisk luft i tiltagen, tildels vistnok som en følge av de jevnlig instruksjoner i anledning av tuberkulosen. (H. Meyer).

I Flekkefjord distrikt er ædrueligheten i jevn fremgang; dog har den lette adgang til at forsyne sig med brændevin fra samlaget i Egersund, siden jernbanen dit kom istand, medført drik paa steder, hvor den saa at sige var ophørt. Selve byen har nu paa det nærmeste faat, hvad den trenger av kloakker. (E. Hansen).

Sykehus. I Kristiansand findes et kommunalt sykehus med isolationslokale, statens karantæneanstalt paa Odderøen, Eg sindssykeasyl, et kommu-

nalt sindssykeasyl og et katolsk hospital. I Mandal, Oddernes distrikt, er der et kommunalt sykehus med isolationslokale. Amtssykehuset er beliggende i Flekkefjord; i dette er der besluttet indlagt elektrisk lys overalt.

Badeindretninger. I Kristiansand er der en varmtbadeanstalt, flere sjøbadehus og et mindre anlæg, hvor der hele aaret leveres varme sjøbad. I Oddernes distrikt er der i Mandal foruten badet ved sykehuset tillike en sjøbadeanstalt og et folkebad med badstue og karbad. Ved Hunsfoss fabrikker (Vennesla) er der et tidsmæssig bad for arbeiderne. I Lyngdal distrikt findes et varmtvandsbad med 1 badekar paa Lyngdals meieri. Søkningen er liten. I Flekkefjord er der et vel indrettet sjøbad og paa amtssykehuset adgang til varmt bad, der mere og mere benyttes.

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel giver oplysning om antallet av møter i helseraad og karantænekommissioner samt av vaksinerte:

Lægedistrikter.	Helseraad. Antal møter.	Karantæne- kommissioner. Antal møter.	Vaksinerte.
Lister og Mandal amt.....	54	4	1 827
Kristiansand stadsfysikat	17	3	539
Oddernes	¹⁾ 12	1	657
Undal	²⁾ 6	-	283
Lyngdal	³⁾ 2	-	102
Vanse	⁴⁾ 8	-	-
Flekkefjord.....	⁵⁾ 9	-	246

¹⁾ Oddernes 1, Vennesla 1, Tveid 1, Øvrebø 1, Hægeland 2, Mandal 3, Halsaa og Hartmark 1, Holme 2. ²⁾ Søndre Undal 2, Spangereid 1, Nordre Undal 1, Øislebø 1, Aaseral 1. ³⁾ Lyngdal 1, Hægebostad 1. ⁴⁾ Farsund 5, Vanse 1, Herred 1, Spind 1. ⁵⁾ Flekkefjord 5, Fjotland 1, Liknes 1, Siredalen 2.

XI. Stavanger amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 3dje de- cember 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinatører.
Amtet		9 147,16	125 658	37	11	79	40
1. Sogndal.....		790,77	5 917	1	-	3	3
	Sogndal, ladested...	0,19	400	1	-	1	-
	Sogndal.....	291,63	2 513	-	-	-	1
	Lund	292,59	1 887	-	-	1	1
	Heskestad	206,36	1 117	-	-	1	1

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 3dje de- cember 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
2. Egersund.....		1 298,02	13 627	3	1	7	3
	Egersund, ladested.	0,32	3 217	3	1	2	-
	Egersund.....	207,57	2 638	-	-	1	-
	Ogne.....	107,57	1 099	-	-	1	1
	Helleland.....	143,26	1 308	-	-	1	1
	Bjerkreim.....	693,29	1 757	-	-	1	1
	Nærbø.....	60,31	1 812	-	-	-	-
	Varhaug.....	85,70	1 796	-	-	1	1
3. Sandnes.....		1 955,84	17 092	5	-	8	5
	Sandnes, ladested..	0,81	2 607	3	-	2	-
	Høiland.....	170,63	4 221	-	-	1	1
	Klep.....	128,49	2 599	-	-	2	1
	Time.....	184,71	2 854	1	-	1	1
	Gjesdal.....	218,04	1 784	1	-	1	1
	Høle.....	109,58	1 094	-	-	1	1
	Fossan.....	1 143,58	1 933	-	-	-	-
4. Stavanger stads- fysikat.....	Stavanger, kjøbstad	6,26	29 877	16	6	27	-
5. Stavanger.....		228,16	9 994	¹⁾ 1	-	5	5
	Hetland.....	114,97	5 613	-	-	2	3
	Haaland.....	85,24	3 253	-	-	2	1
	Mosterø.....	27,95	1 123	-	-	1	1
6. Finnø.....		1 521,19	10 524	3	-	8	8
	Rennesø.....	40,82	1 071	-	-	²⁾ 1	1
	Finnø.....	42,43	1 389	1	-	1	1
	Strand.....	195,58	2 204	1	-	1	1
	Aardal.....	505,26	812	-	-	1	1
	Hjelmeland.....	535,06	2 011	1	-	1	1
	Fister.....	42,56	882	-	-	1	1
	Nerstrand.....	122,04	1 400	-	-	1	1
	Sjernerø.....	37,44	755	-	-	1	1
7. Sand.....		2 495,48	9 449	1	-	7	7
	Jelse.....	257,27	2 123	-	-	2	2
	Sand.....	213,78	1 402	1	-	1	1
	Suldal.....	1 219,46	2 066	-	-	2	2
	Saude.....	514,20	1 554	-	-	1	1
	Vikedal.....	290,77	2 304	-	-	1	1
8. Karmøen.....		447,22	13 821	2	-	9	5
	Skudeneshavn, ladested	0,48	1 145	1	-	1	-
	Kopervik, —	0,36	981	1	-	1	-
	Skudenes.....	68,29	2 659	-	-	2	1
	Aakre.....	32,35	2 276	-	-	1	1
	Avaldsnes.....	150,76	4 262	-	-	2	1
	Bokn.....	46,92	761	-	-	1	1
	Tysvær.....	148,06	1 737	-	-	1	1

¹⁾ Distriktslægen bor i Stavanger by. ²⁾ Jordmøren i Rennesø fungerer ogsaa som jordmor og hjælpevaccinatrice i en del av Mosterø herred.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 3dje decb. 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vakter.
9. Haugesund ¹⁾		404,21	15 357	5	4	6	4
	Haugesund, kjøbstad	0,91	7 693	5	4	4	-
	Skaare	73,15	2 618	-	-	²⁾ 1	1
	Torvestad.....	31,08	2 041	-	-	1	2
	Skjold.....	168,73	1 910	-	-	} 1	1
	Vass	130,34	1 095	-	-		

¹⁾ Til Haugesund lægedistrikt hører Sveen og Vikebygd herreder av Søndre Bergenhus amt, av tilsammen 214,23 km.² størrelse med 2 922 tilstedeværende indbyggere; distriktet i det hele utgjør saaledes 618,44 km.² med 18 279 indbyggere. ²⁾ Jordmoren for Torvestad sogn og Skaare bor i Haugesund.

Sundhetstilstanden var nogenlunde tilfredsstillende. Skarlagensfeber og mæslinger havde dog stor utbredning. Ialt anmeldtes av epidemiske sygdoms-tilfælde 10 601 med 335 dødsfald, mot henholdsvis 9 764 og 286 aaret forut.

Dødeligheten. De dodes antal utgjorde ialt 1 954 eller 15,1 pro mille av den beregnede tilstedeværende middelbefolkning (129 700). Aaret forut var dødeligheten ogsaa 15,1 pro mille.

Angaaende de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 118 og 119, sammendraget efter lægernes opgaver.

Av **tyfoidfeber** forekom ialt 17 tilfælde, saavidt vites det laveste hittil anmeldte antal; 2 av disse havde dødelig utgang; 12 opgives behandlet paa Stavanger kommunale sykehus og 1 paa amtssykehuset. I Stavanger by indtraf 10 tilfælde, hvorav ett er opgivet som paratyfus. I Nerstrand (Finnø distrikt) forekom et tilfælde uten paaviselig smittekilde og i Sand distrikt 2, nemlig 1 paa Foldøen i et hus, hvor sygdommen havde været aaret forut, og 1 med ukjent smittekilde i nærheten av Jelse strandsted. — I Aakre paa Karmøen indtraf et tilfælde paa en av Veagaardene, hvor nervefeber havde forekommet aaret forut i nabolaget. I Haugesund by forekom et dødelig endende tilfælde samt 2 tilfælde av paratyfus. I samme hus, hvor dødsfaldet forekom, havde kort forut en ung mand ligget syk med feber og diarré; han behandledes av en kvaksalver, og helseraadet havde intet kjendskab til hans sygdom, førend han var frisk og havde forlatt huset. (Caspersen).

Av **børnekopper** indtraf i Stavanger by 14 tilfælde (kun 8 er opført paa den epidemiske liste); samtlige indlagdes paa lasaret. Smitten skrev sig fra en hjemkommen sjømand, der i utlandet havde lidt av sygdommen i saa let grad, at han selv sandsynlig ikke var vidende derom. Der blev ansat egen lasaretlæge, som dog ikke var internert. (Zimmer).

Skarlagensfeber havde usedvanlig stor utbredning; siden 1871 vites ikke anmeldt saa mange tilfælde som i dette aar. Sygdommen var dog som regel av en meget godartet karakter. I Sogndal forekom den kun sporadisk, antagelig foranlediget ved smitteimport ved omstreifere og tilreisende fra Jæderen og Stavanger, hvor sygdommen var utbredt. Den nye jernbane byder nemlig sommer-

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Tyfoidefeber	17	2	17	3	-	1	1	2	1	4	3	-	-	1	1
Cerebrospinalmeningit	5	2	5	1	-	-	-	-	-	1	1	-	-	1	1
Poliomyelit	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-
Børnekopper	8	-	8	-	-	2	6	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	1493	51	1488	113	77	76	85	75	389	195	70	98	115	112	83
Mæslinger	1038	26	1038	314	144	98	60	148	158	63	15	4	21	4	9
Difteri (croup)	124	7	124	7	14	9	2	32	16	11	3	6	5	4	15
Blodgang	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Barselfeber	8	4	7	1	1	-	-	-	1	1	-	1	1	-	1
Pyæmi, septhæmi	11	5	6	-	-	-	1	-	-	2	-	2	-	1	-
Rosen	108	12	106	13	9	9	11	10	10	5	8	5	8	11	7
Røde hunde	11	-	11	2	-	4	4	-	1	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	56	-	56	6	5	2	-	21	11	4	-	1	-	4	2
Kusma	9	-	9	1	-	1	-	6	-	-	-	-	1	-	-
Kikhoste	502	27	502	69	59	32	19	35	55	19	42	26	41	74	31
Akute katarrer i aandedrætsorg.	4157	88	4143	405	539	617	364	342	358	139	113	158	358	419	331
Influenta	970	6	969	97	361	262	79	30	12	33	12	12	21	35	15
Lungebetændelse	548	62	548	44	41	72	80	66	58	15	14	19	34	63	42
Pleurit	252	10	249	32	23	27	19	30	25	18	17	14	13	14	17
Gigtfeber	180	5	175	21	7	10	21	20	17	10	11	11	12	16	19
Koldfeber	12	-	12	1	2	2	-	1	5	-	-	-	-	-	1
Akut diarré (kolerine)	1074	27	1074	94	74	83	58	94	138	142	115	78	72	72	54
Beri-beri	7	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	1	-
Pemfigus (hos nyfødte)	8	1	8	-	-	-	-	-	-	-	4	1	1	-	2

(Forts.).	Fordeling paa lægedistrikterne:																	
	1		2		3		4		5		6		7		8		9	
	Sogndal.		Egersund.		Sandnes.		Stavanger stads- fysikat.		Stavanger læge- distrikt.		Finnø.		Sand.		Karmøen.		Haugesund.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Tyfoidefeber	-	-	-	-	-	-	10	1	-	-	1	-	2	-	1	-	3	1
Cerebrospinalmeningit	-	-	-	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
Poliomyelit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-
Børnekopper	-	-	-	-	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	21	-	73	2	189	2	889	37	165	6	29	-	34	2	72	-	21	2
Mæslinger	-	-	7	-	60	2	878	19	13	3	36	2	39	-	-	-	5	-
Difteri (croup)	4	1	-	-	54	1	24	4	11	-	3	-	8	-	1	-	19	1
Blodgang	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	-	-	1	1	1	1	4	2	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-
Pyæmi, septhæmi	-	-	1	1	1	1	6	-	1	1	-	-	-	-	1	1	1	1
Rosen	-	-	3	1	15	1	45	6	1	1	6	-	8	-	6	2	24	1
Røde hunde	-	-	-	-	1	-	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	-	-	-	-	2	-	37	-	-	-	-	-	-	-	-	-	17	-
Kusma	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	6	-
Kikhoste	5	-	7	-	18	1	362	10	22	6	19	2	45	8	11	-	13	-
Akute katarer i aandedrætsorg.	44	1	122	16	241	6	2778	38	21	17	56	2	98	3	291	1	506	4
Influenza	33	1	65	-	89	1	391	2	1	1	23	-	-	-	38	-	330	1
Lungebetændelse	4	2	39	8	60	12	196	15	4	1	32	3	31	3	69	13	113	5
Pleurit	6	-	11	-	34	4	97	1	2	2	18	2	19	1	21	-	44	-
Gigtfeber	1	1	8	1	21	-	70	-	2	2	7	1	11	-	20	-	40	-
Koldfeber	-	-	-	-	3	-	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut diarré (kolerine)	9	-	38	-	85	4	638	15	2	1	12	-	17	-	82	2	191	5
Beri-beri	-	-	-	-	-	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos nyfødte)	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	5	-	2	-
Tilsammen	127	6	375	30	878	37	6463	151	245	41	243	12	313	17	620	20	1337	21

gjester en let adkomst til vakre egne inden distriktet. Under en saa mild epidemi som denne, hvor tilfældene som oftest kun opdagedes rent tilfældig, vakte paabud om isolation ofte sterk misnøie; en mand, i hvis hus sygdommen forekom, og som havde ignorert et saadant paabud ved at gaa i kirke, anmeldtes og ilagdes en bod paa 10 kr. eller 6 dages fængsel. (Wingard). — I Egersund distrikt optraadte sygdommen særlig i Ogne, Varhaug og Bjerkreim; smitten kunde ogsaa her føres tilbage til Stavanger. — I Sandnes distrikt blev mange tilfælde ikke anmeldt, fordi forløpet var let og for at undgaa isolation og stansning av melkesalg. (H. G. Lund). — I Stavanger by forekom sygdommen hele aaret med kulmination i juni og juli; eget lasaret oprettedes paa Bjergsted, og skolerne lukkedes et par uker før sommerferien. — Ogsaa i byens omegn (Stavanger lægedistrikt) tog den et sterkt opsving i vaar- og sommermaanederne; symptomerne var saa litet uttalte, at de syke paa et par dage nær som regel færdedes oppe og ute den hele tid. Samtidig var ogsaa mæslinger meget utbredt, og med denne sygdom blev mange steder skarlagensfeber forvekslet. Epidemien fik ogsaa indpas i soldaterleiren paa Malde. (Hagemann). — I Finnø distrikt optraadte sygdommen med spredte tilfælde paa langt fra hverander liggende gaarder; naartages et par steder, hvor den paatagelig var indbragt med landliggere og feriekolonister fra Stavanger, kunde smitekilden ikke konstateres, men da forbindelsen med Stavanger overalt er meget livlig, er det sandsynlig, at smitten ogsaa i disse tilfælde er kommet derfra. (Frisak). — I Sand distrikt anmeldtes en del tilfælde i begyndelsen av aaret som en fortsættelse av den til Refsbygden i Jelse begrænsede epidemi, der begyndte i november 1904. Ved sommerferienes begyndelse frygtet man især i Saude, Jelse og Vikedal import fra Stavanger med de mange landliggere; men da byens helseraad øvet kontrol med børn, som reiste paa landet, gik det over forventning godt. I november indtraf nogen tilfælde hos 3 strand-sittere i Jelse efter besøk i Stavanger. (Østvold). — I Karmøen havde sygdommen utover høsten stor utbredning i Aakre. — I Haugesund distrikt kunde saagodtsom alle tilfælde paavises at staa i forbindelse med epidemien i Stavanger. I Haugesund by blev der holdt møte i helseraadet, hver gang der optraadte et nyt tilfælde; de syke blev dels indlagt paa sykehus, dels isolert under kontrol i hjemmet. I bygderne forekom nogen tilfælde i Skjold og Vass.

Mæslinger var foruten i Stavanger by og nærmeste omegn meget utbredt paa Rennesø og Sjermerø i Finnø distrikt; endvidere i Sand distrikt samt angivelig ogsaa i den sydlige del av Karmøen.

Av **difteri** var saavel antallet av anmeldte tilfælde som dødeligheten blandt de angrepne mindre end i de nærmest foregaaende aar. I Sogndal distrikt indtraf 4 tilfælde i et hus paa Fladestøl i Lund, foranlediget ved omstreifere fra Kristiansandskanten, hvor sygdommen forekom epidemisk. Samtlige gaardens beboere blev injicert og skolen indstillet nogen tid. (Wingard).

Kikhoste angives utenfor Stavanger by at have været meget utbredt Nærbø, Sand, Saude og Suldal. I sidstnævnte herred var dødeligheten stor; aarsagen hertil var vel de raakolde vaarmaaneder og, foruten daarlig barnepleie, den omstændighet, at flere fik mæslinger og kikhoste efter hinanden; lægehjælp blev ikke søkt. (Østvold).

Av andre sygdomme er anmeldt 3 tilfælde av **pemfigus** (ikke hos nyfødte) i Sandnes ladested, samt av **aktinomykose** 1 i Sandnes og 2 i Sand distrikter.

Av **fnat** anmeldtes ialt 61 tilfælde, hvorav 48 i Stavanger by. I Sogndal smittedes en familie, hvor omstreifere ofte holdt til; til en anden bragte en hjemvendt norsk amerikaner smitten.

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:							
		2	3	4	5	6	7	8	9
		Egersund.	Sandnes.	Stavanger stads-fysikat.	Stavanger læge-distrikt.	Finnø.	Sand.	Karmøen.	Haugesund.
		Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske saar	27	1	2	21	-	-	-	3	-
Erhvervet syfilis	105	2	4	72	-	-	-	-	27
Hereditær —	10	-	-	5	-	-	-	-	5
Gonorré, uretrit	336	5	13	260	-	1	-	4	53

Anmeldte tilfælde av tuberkuløse sygdomme.

Lægedistrikter.	Samlet antal tuberkuløse sygdomme.		Tuberkulose i											
			aande-dræts-organer.		urin- og kjøns-organer.		tarmkanalen.		ben og led.		lymfekjertler.		huden.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Sogndal	26	11	25	11	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Egersund	100	31	93	31	1	-	-	-	4	-	2	-	-	-
Sandnes	144	34	133	34	-	-	1	-	4	-	2	-	4	-
Stavanger stads-fysikat	357	74	357	74	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Stavanger læge-distrikt	85	21	85	21	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Finnø	74	33	72	33	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Sand	47	23	46	23	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Karmøen	84	20	78	19	3	1	-	-	1	-	2	-	-	-
Haugesund	107	25	103	24	-	-	-	-	4	1	-	-	-	-
Stavanger amt . . .	1024	272	992	270	4	1	1	-	16	1	6	-	5	-
Derav i byer	484	97	474	97	-	-	1	-	3	-	3	-	3	-
— i bygder	540	175	518	173	4	1	-	-	13	1	3	-	2	-

Tuberkulose. Til oplysning om de anmeldte tilfælde av tuberkuløse sygdomme inden amtets distrikter henvises til ovenstaaende tabel; den er utarbeidet efter de indsendte utdrag av kommunernes tuberkuloseprotokoller. Se ogsaa generalberetningen. — Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde for det hele amt 18,9 pct. av samtlige kjendte, ved sygdom forårsagede dødsfald og 24,2 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 16,0 pct. og 21,9 pct., for bygderne 21,2 pct. og 25,9 pct. Forøvrig henvises til tabellen paa næste side. — Fra Stavanger by forpleiedes paa tuberkulosefondets sommerhjem i Bjerkreim 18 personer. — I Finnø distrikt er syg-

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge- tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Sogndal	62	11	6	56
Sogndal ladested	3	1	-	3
Bygder	59	10	6	53
Egersund	163	35	30	133
Egersund ladested	36	5	6	30
Bygder	127	30	24	103
Sandnes	194	33	37	157
Sandnes ladested	32	5	8	24
Bygder	162	28	29	133
Stavanger stadsfysikat	510	84	151	359
— lægedistrikt	114	22	41	73
Finnø	75	33	12	63
Sand	85	26	17	68
Karmøen	186	19	20	166
Skudeneshavn ladested	13	1	2	11
Kopervik —	9	2	-	9
Bygder	164	16	18	146
Haugesund	140	26	21	119
Haugesund by	81	12	14	67
Bygder	59	14	7	52
Stavanger amt	1529	289	335	1194
Derav i byer	684	110	181	503
— - bygder	845	179	154	691

dommen meget utbredt. Stellet er som regel renlig og de syke gjennomgaaende forsigtige med sit ekspektorat, naar de er inde; men at faa dem til at anskaffe sig spytteflasker, falder vanskelig. (Frisak). — I Sand distrikt har antallet av anmeldte tilfælde i aarene 1901—05 været henholdsvis 52, 35, 27, 16 og 20. Det træffer, at sygdommen i ytterkanten av distriktet først kommer til helseraadets kundskab ved dødsanmeldelsen. Av gamle hostere i 70 og 80 aarene kommer vel ikke alle med, men som regel er de unge bange for gamle hostende folgefolk. (Østvold). — Fra Karmøen skriver distriktslæge O. H. Dietrichson: Det er naturligvis altfor tidlig at kunne spore nogen virkning av tuberkuloseloven i et formindsket antal av tæringssyke, og det vil blive eftertiden forbeholdt at høste frugterne. Jeg ser i de mange ungdomsforeninger rundt om i bygderne velkomne hjælpere til vækkelse av interesse for hygieniske spørsmaal og lover mig større utbytte her, end hvad vi som ordførere i helseraadet kan utrette ved vore møter i anledning av disse saker likeoverfor medlemmerne og gjennom disse videre blandt befolkningen. Her er ikke faa tæringssyke, der som oftest kommer forsent til at behandle, og da specielt sanatoriebehandling, kan være av nytte. Her fra distriktet er der forøvrig i løpet av de sidste aar sendt mange tæringssyke til

Obstetriske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.					Vending.		Utrækning ved bækkenendeleie.			Partus præmaturus artificialis.		Perforation.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Børn.			Mødre.	Børn.	Mødre.	Børn.		Moder.	Barn.	Mødre.	Mødre.
	Lev.	Uopg.	Lev.	Dødf.	Uopg.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Dødf.	Uopg.	Uopg.	Lev.	Lev.
Utilstr. eller smertefulde Veer. .	138	-	137	1	-	-	-	5	¹⁾ 3	²⁾ 3	-	-	-	-
Bækkensneverhet	8	-	6	2	-	1	1	-	-	-	-	-	1	-
Barselkrampe	-	-	1	-	-	³⁾ 1	1	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og blødning. .	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige fødselsdele. . . .	7	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Truende livmoderbristning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Ødem (nefrit)	-	-	1	-	-	³⁾ 1	1	-	-	-	-	-	-	-
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1
Astma	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med panden fortil. . . .	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjævt isseleie	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtsleie	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	-	11	12	-	-	-	-	-	-	-
Hydrokefali.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Fremfald av navlesnor	1	-	1	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Tilbakeholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9
Tilsammen	157	1	156	3	1	16	17	5	3	3	1	1	3	10
	158		160						6					

¹⁾ Hos en av disse skedde uttrækningen ved tang paa sætet. ²⁾ Hos en av disse (1ste tvilling) skedde uttrækningen ved tang paa sætet. 2den tvilling forløst ved tang paa hovedet. ³⁾ Tvillingfødende.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste dogn.	paa bar- sel- seng.	ved ulykke- lige hæn- delser.	ved selv- mord.	ved drab.
Sogndal.	150	6	83	9	-	1	-	-	-
Sogndal ladested.	4	1	4	1	-	-	-	-	-
Bygder.	146	5	79	8	-	1	-	-	-
Egersund.	413	7	195	30	3	2	6	-	-
Egersund ladested.	83	1	36	1	-	-	-	-	-
Bygder.	330	6	159	29	3	2	6	-	-
Sandnes.	542	10	235	29	-	2	7	-	-
Sandnes ladested.	106	-	33	5	-	-	-	-	-
Bygder.	436	10	202	24	-	2	7	-	-
Stavanger stadsfysikat	1010	28	559	113	13	2	8	-	-
— lægedistrikt.	304	9	165	29	1	1	2	1	-
Finnø.	246	8	161	19	8	-	4	-	-
Sand.	217	5	148	21	-	-	3	-	-
Karmøen.	386	9	198	22	1	-	5	-	-
Skudeneshavn ladested	36	-	14	4	-	-	-	-	-
Kopervik.	34	2	9	-	-	-	1	-	-
Bygder.	316	7	175	18	1	-	4	-	-
Haugesund.	627	13	260	45	9	3	6	1	1
Haugesund by.	298	6	106	24	5	2	4	-	1
Bygder.	329	7	154	21	4	1	2	1	-
Stavanger amt ¹⁾	3820	94	1954	309	35	11	41	2	1
Derav i byer.	1571	38	761	148	18	4	13	-	1
— bygder.	2249	56	1193	161	17	7	28	2	-

¹⁾ Tallene for Sveen og Vikebygd herreder, der ligger i Søndre Bergenhus amt, er ikke medregnet i summen for amtet, men medtaget for Haugesund lægedistrikt.

sanatorierne — nu mest til Lyster, og befolkningen, der ser, hvad der kan opnaaes, faar ogsaa mer og mer forstaaelse av nødvendigheten av at komme under sanatoriebehandling i et tidlig stadium. Fra sanatorierne klages der jo jevnlig over, at patienterne kommer ind for sent; her kan lægerne være undskyldt, da de selv ikke faar de syke til undersøgelse, før sygdommen er længere fremskreden. Men ogsaa i disse forhold vil der med tiden ske forandring til det bedre; arbeidet mot tuberkulosen er jo av nyere datum, og det tager lang tid før en rigtig forstaaelse av sygdommens natur, og hvad der kan gjøres imot den, faar trængt ind i de bredere lag, hvor jo sygdommen er mest utbredt. Her gjør populære skrifter som Kl. Hansens «Om tuberkulose» stor nytte ved at sprede kundskab og forstaaelse. — I Haugesund distrikt kommer fremdeles anmeldelserne av tærings-syke noksaa uregelmæssig og sent til helseraadets ordfører, tildels først efterat patienten er død. (Caspersen).

Om amtets **sindssyke** se den almindelige beretning. I Sandnes distrikt er forpleiningen gjennemgaaende tilfredsstillende, ihvorvel det er meget at beklage, at det ofte er næsten umulig at skaffe indlæggelse paa asyl som følge av mangel paa plads. Mange fattige sindssyke fra Stavanger by er udsat her. (H. G. Lund). I Karmøen er ogsaa forpleiningen forsvarlig, paa mange steder endog meget god; der er ingen kolonier, men de syke lever som regel sammen med familien. (O. Dietrichson).

Obstetriciske operationer. Av læger udførtes ialt 197 saadanne, nemlig i Sogndal 1, Egersund 14, Sandnes 20, Stavanger by 78, Stavanger lægedistrikt 1, Finnø 11, Sand 3, Karmøen 7 og Haugesund 62. Indikationer og utfald vil sees av tabellen paa side 123.

Angaaende **jordmorhjælpen** henvises til tabellen i den almindelige beretning. — En molafødsel indtraf i Sand distrikt.

Paa **barselseng** døde ifølge presternes opgaver 11 kvinder; lægerne har opgivet 4 døde av barselfeber og 1 av blødning.

Antallet av **fødte og døde** vil sees av tabellen paa foregaaende side.

For det hele amt bliver der saaledes et overskud av 1 866 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 51,2.

De **hyppigste dødsaarsager** var:

Dødsaarsag.	Antal dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Lungetuberkulose	289	110	179
Alderdomssvaghed	215	60	155
Kræft (cancer og sarkom)	99	44	55
Akute katarrar i aandedrætsorganerne.....	88	45	43
Tuberkulose utenfor lungerne	82	38	44
Organisk hjertesygdom	75	33	42
Hjerneslag	63	26	37
Lungebetændelse	62	23	39
Skarlagensfeber	51	38	13
Kronisk bronkit	38	14	24
Medfødt svaghed	38	27	11

Veirliget var gunstig for jordbruket, hvis utbytte blev særdeles godt.

Levemaate og hygieniske forhold. For Sogndal distrikts vedkommende gav fiskerierne et ringe utbytte. — Mangelen paa arbeidshjælp er fremdeles følelig paa grund av ungdommens utvandring til Amerika; det skal imidlertid indrømmes, at emigranterne herfra gjennemgaaende med stor troskab hænger ved sit barndomshjem og sin tilbageværende slegt, hvem de aarligaars støtter med ikke ubetydelige pengebeløb. (Wingard).

I Stavanger by er der efter opgave fra stadsingeniøren oparbeidet av nye gater 438 løpende meter og av kloakker 673 meter. Der byggedes 57 nye

hus. Arbeidsforholdene har været jevnt gode; især skaffer de hermetiske fabrikker en mængde arbeide i brislingsæsonen for mænd og kvinder i alle aldre. (Zimmer).

Fra Finnø skriver distriktslæge Frisak: De hygieniske forhold maa siges at være gennemgaaende gode. Her har i flere aar været gode aar for landmanden — gode avlinger, gode priser paa samtlige produkter og letvindt avsætning i Stavanger. Ogsaa fiskerierne har med undtagelse av brislingfisket høsten 1905 slaaet ganske godt til. Som følge herav er befolkningen gennemgaaende ganske godt situert; store formuer er vistnok yderst sjeldne, men likesaa sjelden er stor fattigdom. Husene er som regel rummelige og velstelte; der er adskillig sans for litt hygge og komfort, gardiner er meget almindelige. Levemaaten er, saavidt jeg har erfaret, ganske god; ferskt kjød brukes dog meget sjelden og kaffe vistnok mere end ønskelig. Amtsskolen har utvilsomt hjulpet adskillig til at utbrede sans for matens ordentlige tillavning og økonomiske utnyttelse. Ædrueligheten staar meget høit; selv i bryllupper eller andre festlige sammenkomster gaar det meget ordentlig til, og jeg erindrer ikke i de to aar, jeg har været her, at have seet mere end én beruset mand, og han kom med sin rus fra Stavanger. Uegte fødsler er meget sjeldne.

I Sand distrikt tiltager plantning av bærbusker og frugttrær meget. — Der dukker stadig op nye smaa handelssteder, hvis omsætning er liten, da kunderne væsentlig er strandsittere. I disse ofte trange og skidne butikker stilles smør, fetost, flesk og brød sammen med alskens andre varer. «Handlaren» er oftest en bondegut eller strandsitter, som selv aldrig har været i en ordentlig butik, og den fattige kundekreds kan ikke øve nogen kontrol. (Østvold).

I Karmøen distrikt var det forløpne aar i mange henseender gunstig; rigelig grøde paa marken og godt utbytte av fiskerierne. Vaarsildfisket blev et godt middelsaars, hjemmefisket langs Karmøens utside til sine tider særdeles rikt, om høsten opfiskedes store mængder makrel særlig i Skudenæs. Priserne gode, alt let avhændelig. Islandsfisket bidrog ogsaa sit til økning av velstanden, saa de økonomiske forhold maa siges at være gode. Befolkningens interesse samler sig om fiskeri, der altid vil komme til at spille hovedrollen. En stor del yngre reiser til Amerika, hvorfra store summer i aarenes løp sendes til de hjemmевærende familier. Mindre gunstig er tilstanden i de indre dele av distriktet, særlig i Tysvær, hvor der ikke er anledning til det stadige hjemmefiske; gaardene smaa og kommunikationerne mindre gode. Her er dog utsigterne nu noget lysere, da der anlægges god vei fra Slaattevik til Axdal, hvor der er hovedvei fra Øsen til Haugesund, og baade denne by og Stavanger ved forskjellige nye dampskibsruiter giver det avsidesliggende distrikt lettere anledning til at avsette gaardenes produkter. (O. Dietrichson). Fra Skudeneshavn berettes: Ædruelighetstilstanden er meget god; inden ladestedet er ikke berusende drikke at faa kjøpt; en god hjælp i alt arbeide for fremskridt. — Et Stavangerfirma har drevet og stadig utvidet en fabrik for fiskehermetik; den har været en god støtte for baade bonde og fisker, da den forbruker meget melk og al den fisk, som kan skaffes, og yder mange kvinder fast arbeidsfortjeneste. — De fleste familier i ladestedet har rummelig og godt husrum; levemaaten er baade god og rigelig; sansen for orden og propert stel kunde være større, men stadig mas og gnag om at slippe frisk luft ind i stuen har i synlig grad bidraget til at minke litt paa den indgroede rædsel for «træk». (E. Jensen).

Sykehus. I Egersund er der et sykehus med desinfektionsanstalt. I Stavanger er byens kommunale sykehus samt amtssykehuset beliggende. For epidemiske sygdomme benyttes Bjergsted lasaret; endvidere er der en privat klinik samt et katolsk sykehus (St. Franciscus's hospital). I Aakre (Karmøen) er der for vaarsildavgiftsfondets regning leiet et sykehus, der kun brukes i fisketiden.

I Kopervik er der isolationslokale med desinfektionsanstalt. I Skaare herred, like ved Haugesund bys grænse, findes et vaarsildfondet tilhørende sykehus, hvor et par stuer er overlatt Haugesunds fattigvæsen til avbenyttelse; utenfor fisketiden benyttes eventuelt de øvrige rum som isolationslokale for smitsomme sygdomstilfælde inden Haugesunds kommune.

Badeindretninger. Ved sykehuset i Egersund findes varmtbad med dusch, aapent 2 dage i uken; ved fayancefabrikken sammesteds varmt bad og dampbad for dens funktionærer og arbeidere; desuten er der et offentlig sjøbadehus. Paa Nærbø meieri er der varmtbad med dusch. I Sandnes distrikt er der i forbindelse med uldvarefabrikken paa Aalgaard i Gjesdal et badehus for arbeiderne og deres familier. I Stavanger by er ved varmtvandsbadet leveret 28 gytjebad, 32 furunaalsbad, 6 dampbad med massage, 1 938 dampbad, 8 810 karbad, 947 dusch- og bassinbad, 9 955 folkebad samt 1 125 badstubad. Ved koldt vandsbadet paa Strømstenen levertes 8 500 bad. I Skudenes havn er et litet badehus for sjøbad og varme karbad samt en privat badstue; den sidste staar ogsaa aapen for publikum; ungdommen er noksaa flittig til at bade, men ikke de ældre; for at stimulere folk til større personlig renlighet, har eieren, dr. E. Jensen, ladet trykke og omdele et litet cirkulære om badstuen. I Haugesund er der ved dampvaskeriet en badeanstalt; den har bedrøvelig liten søkning.

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel giver oplysning om antallet av møter i helseraad og karantænekommissioner samt av vaksinerte:

Lægedistrikter.	Helseraad. Antal møter.	Karantæne- kommissioner. Antal møter.	Vaksinerte.
Stavanger amt.....	103	2	2803
Sogndal	¹⁾ 4	-	130
Egersund	²⁾ 8	-	360
Sandnes	³⁾ 10	-	348
Stavanger stadsfysikat	19	2	820
— lægedistrikt	⁴⁾ 4	-	197
Finne	⁵⁾ 10	-	159
Sand.	⁶⁾ 4	-	112
Karmoen	⁷⁾ 10	-	336
Haugesund	⁸⁾ 34	-	341

¹⁾ Sogndal ladested 1, Sogndal 1, Heskestad 1, Lund 1. ²⁾ Egersund ladested 1, Bjerkreim 1, Helleland 1, Varhaug 2, Nærbø 1, Egersund 1, Ogne 1. ³⁾ Sandnes 4, Helleland 2, Klep 2, Time 2. ⁴⁾ Hetland 3, Haaland 1. ⁵⁾ Hjelmeland 2, Strand 1, Aardal 1, Finne 1, Sjernør 1, Nerstrand 2, Rennesø 2. ⁶⁾ Saude 1, Jelse 1, Vikedal 1, Suldal 1. ⁷⁾ Aakre 2, Avaldsnes 2, Skudenes 1, Bokn 1, Kopervik 3, Tysvær 1. ⁸⁾ Haugesund 29, Torvestad 1, Skaare 2, Utsire 1, Skjold 1.

Helseraadet i Sogndal ladested har fortsat den under distriktslæge Holtermann begyndte revision av sundhetsforholdene; saaledes er kjeldere, hvorav mange trods sundhetsvedtægterne benyttedes til fjøs, blevet evakueret; terrængforholdene har nemlig medført en overordentlig trang bebyggelse, og dette i for-

bindelse med den herskende fattigdom stiller store vanskeligheter iveien for helse-raadets arbeide med forbedring av de sanitære misligheter paa dette lille sted, der i flere aar har befundet sig i avgjort nedgang. (Wingard). I Stavanger by er utført desinfektion for tuberkulose 90 ganger og for epidemiske sygdomme 683. Alt smittet tøj desinficeres i sykehusets desinfektionsanstalt, dog ikke tøj fra koppepatienter, hvortil en ældre oven paa Bjergsted benyttes. Desinfektion i hjemmene utføres av egne desinfektører. — Begravelsespladsen for aadsler er med departementets approbation utvidet; den er omgivet av et dobbelt gjærde. — Under koppe- og skarlagensfeber epidemien maatte lasaret indredes paa Bjergsted. (Zimmer).

Som **kvaksalvere** praktiserer i Haugesund en fotograf og i Skjold en landhandler. (Caspersen).

XII. Søndre Bergenhus amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder og dele deraf.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 3dje decb. 1900.	Antal læger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinatører.
Søndre Bergenhus Amt		15606,40	132 687	37	85	68
Haugesund	Sveen	130,84	1 847	-	2	1
	Vikebygd	83,39	1 075	1	2	1
1. Indre Søndhordland		1 094,72	8 282	2	6	4
	Skaanevik	588,27	2 894	1	3	1
	Etne	318,01	2 044	-	1	1
	Fjelberg	188,44	3 344	1	2	2
2. Ytre Søndhordland		602,51	10 416	3 ¹⁾	13	8
	Stord	135,34	2 293	3	1	1
	Valestrand	58,81	993	-	1	1
	Finnaas	225,15	4 736	-	4	4
	Fitjar	183,21	2 394	-	2	2
3. Tysnes		1 042,50	9 040	4	8	8
	Tysnes	260,59	4 215	2	4	4
	Kvinnherred	781,91	4 825	2	4	4
4. Indre Hardanger		5 554,45	9 958	4	7	6
	Ullensvang	2 583,94	5 311	3	3	2
	Ulvik	841,42	1 535	1	1	1
	Granvin	189,04	1 227	-	1	1
	Eidfjord	1 269,20	1 077	-	1	1
	Røldal	670,85	808	-	1	1

¹⁾ For 5 av disse er bopæl ikke opgivet.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder og dele derav.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 3dje decb. 1900.	Antal læger.	Jordmødre.	Hjælpe- væknatorer.
5. Ytre Hardanger	Strandebarm	877,34	7 758	3	4	4
	Varaldsø	108,87	1 592	1	1	1
	Jondal	81,58	803	1	1	1
	Vikør	233,07	2 001	1	1	1
		453,82	3 362	1	1	1
6. Voss	Voss	2 073,52	11 942	3	3	2
	Ævanger	928,01	7 850	3	1	-
	Vossestranden	590,55	2 092	-	1	1
		554,96	2 000	-	1	1
7. Søndre Midthordland	Fuse	995,43	15 050	7	8	5
	Haalandsdalen	102,31	1 069	-	1	1
	Strandvik	102,53	628	-	1	-
	Os	160,81	1 795	2	2	1
	Fane	411,75	5 009	3	2	2
		218,03	6 549	2	2	1
8. Nordre Midthordland	Sund	433,22	19 808	¹⁾ 2	9	7
	Austevold	94,40	2 172	-	1	1
	Fjeld	82,47	2 368	-	2	2
	Askøen	141,20	3 281	-	2	2
	Aarstad	93,78	7 360	²⁾ 1	3	2
		21,37	4 627	-	1	-
9. Osterøen	Haus	1 561,93	17 276	5	10	10
	Bruvik	200,13	5 036	2	2	2
	Hosanger	392,26	4 243	1	3	3
	Hammer	804,09	3 455	1	3	3
	Aasene	90,27	2 888	1	1	1
		75,18	1 654	-	1	1
10. Alversund	Alversund	242,79	7 323	¹⁾ 1	4	5
	Herlø	105,58	3 108	-	2	2
	Hjelmens sogn av Mangel	112,33	3 322	-	2	2
		24,88	893	-	-	1
11. Lindaas	Rest av Manger	913,76	12 912	2	9	7
	Lindaas	94,18	4 267	1	3	1
	Masfjorden	276,52	6 422	1	5	5
		543,06	2 223	-	1	1

¹⁾ Distriktslægen bor i Bergen. ²⁾ Praktiserer ikke.

Sundhetstilstanden kan i det hele betegnes som nogenlunde tilfredsstillende. Av epidemiske sygdomstilfælde anmeldtes ialt 3 315, med 223 dødsfald mot henholdsvis 3 403 og 283 aaret forut.

Dødeligheten. De dødes antal utgjorde 1 801 eller 13,3 pro mille av den beregnede tilstedeværende middelfolkemængde (135 900). I 1904 var dødeligheten 14,0 pro mille.

Angaaende de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 132 og 133, sammendraget efter lægernes opgaver.

Av **tyfoidfeber** forekom ialt 69 tilfælde. Paa Alne i Vikebygd indsygnet en kone, der var blevet smittet i Haugesund ved at pleie sin datter, som havde sygdommen. (Caspersen). I Indre Søndhordland optraadte den paa Eide i Fjelberg og paa Leknes i Skaanevik. Paa sidstnævnte gaard blev en ung mand syk umiddelbart efter hjemkomsten med et fartøi, der havde været indom flere steder omkring Bergen og Haugesund; nogen uker efter fik ogsaa faderen sygdommen. (Wallace). — I Tysnes indtraf 1 tilfælde paa Haugland i Kvinnerred, sandsynlig foranlediget ved smitte i Bergen, og i Indre Hardanger 1 paa Hesthammer i Kinservik (Ullensvang). — Samtlige tilfælde i Voss optraadte spredt. — I Søndre Midthordland indtraf 1 tilfælde paa Flesland (Fane), hvor der aaret forut havde været en epidemi, og hvor en brønd antoges at være inficert; da den tidligere gjentagne gange var oprenset, blev den nu endelig tillukket; av de 2 andre tilfælde var det ene noget tvilsomt, det andet skyldtes smitte i Trondhjem. (J. Smitt). — I Nordre Midthordland indtraf 1 tilfælde i begyndelsen av aaret paa Drotningvik (Askøen), hvor sygdommen havde forekommet et par maaneder forut, og til Ebbesvik (Fjeld) kom en fisker syk hjem fra Røværfsket; et par verksarbeidere fra østlandet, der losjerte hos en kone paa Damsgaard, blev begge angrepe med en maanedes mellemrum; sygdommen havde været i huset i 1903, men det var etterpaa rensset av desinfektører fra Bergen; omtrent samtidig indsygnet en verksarbeider i Solheimsviken. De utover sommeren og høsten forekommende tilfælde var sandsynlig foranlediget ved smitte fra Bergen, hvor der paa den tid almindelig er nervefeber; saaledes indsygnet en sypige i Fløen (Aarstad), hvor ingen hverken før eller siden havde sygdommen, men hun opholdt sig hele dagen i byen; paa Skiftesvik (Askøen) blev en fiskeopkjøper angrepen; han havde jevnlig opholdt sig i Bergen; senere blev ogsaa sønnen smittet. I Godviken (Askøen) indsygnet en verksarbeider, som kun reiste hjem hver lørdag; i hans hus og i nabohuset blev 10 smittet, og paa Skarholmen ret overfor Godviken indtraf ogsaa 1 tilfælde; en ved Solheimsvikens jernbanestation boende verksformands søn smittet sin pleierske, som døde efter at være indlagt paa sykehus. (Falkenberg). — I Osterøen indtraf 1 tilfælde paa Romsle i Haus og 1 paa Mjøs i Hosanger. Fra Alversund omtales en liten epidemi paa Hatten (Hjelmen sogn av Manger); her bragte en fisker smitten med hjem fra Sørafisket, men dulgte det for ikke at komme i beit for arbeidsfolk til vaaraannen; da gaarden har en fælles separator for melk, fik smitten leilighet til at sprede sig til naboerne, av hvilke 5 blev syke med én gang; manden, som havde bragt smitten dit, døde, hvorved tanken om at gjøre ansvar gjældende bortfalt. (Fretheim). — I Lindaas forekom sygdommen betydelig sjeldnere end i de fem foregaaende aar; næsten alle indtraf paa gaarder, hvor den tidligere har optraadt; et meieri, ved hvilket meiersken var blevet syk, blev lukket og grundig desinficert fra øverst til nederst. (Sev. Lange).

Av **poliomyelit** er ialt anmeldt 17 tilfælde. I Indre Hardanger indsygnet i august paa Djønne i Kinservik (Ullensvang) 4 søskende i alderen

3—11 aar med febersymptomer, hovedpine, brækning og litt nakkestivhet, ikke angina; efter 2—3 dage var det hele over; men da den ældste gik ut, fik hun recidiv med den følge, at der indtraadte partiel lamhet i venstre haands bøiemuskler. I oktober indsygnet i et andet hus paa samme gaard med en ukes mellemrum 2 søskende; den først angrepne, en 14 aars pige, havde været ute og gjætt smaler; efter nogen dages sengeleie optraadte smerter tildels med rykninger i benene fra hoften og nedover især paa venstre side; efter omtrent 3 ukers forløp var hun frisk, og der var da kun nogen slaphet under bevægelse av venstre ben; hos den anden patient, en 24 aar gammel mand, optraadte der lamhet i begge ben og tildels i armene; han døde paa sygdommens 7de dag. (J. Olsen). — I Ytre Hardanger fik i december nogen børn paa Hjærtnes og Ljones (Strandebarm) en akut febersygdom, der varet en ukes tid; den yttret sig som en almindelig katarralfeber uten lokale symptomer, men de syke syntes mere medtaget end vanlig; symptomer, som kunde tyde paa cerebrospinalmeningit eller poliomyelit, fandtes der ikke; men vaaren 1906 fik en veiarbeider, som losjerte paa Ljones, poliomyelit (A. Olsen). — I Solheimsviken (Nordre Midthordland) indtraf et par tilfælde i en arbeiderbolig. I Lindaas fik en gut paa 5 aar, som en ukes tid havde havt litt diarré, men forøvrig følt sig frisk, sterke brækninger, som holdt ved et par dage; saa blev han lam i begge ben og fik anfald av heftige smerter i ryggen, underlivet og benene; disse anfald kunde vare op til et kvarter ad gangen; efter en maanedes tid var gutten i god bedring. (Sev. Lange).

Av **børnekopper** indtraf i Osterøen ved Fotlands mølle (Hosanger) uten paaviselig smittekilde et isolert tilfælde hos en voksen mand; han indlagdes paa Bergens lasaret, og omfattende vaccination blev sat igang paa hjemstedet. (Thesen).

Av **skarlagensfeber** er ialt anmeldt et noget større antal end i de nærmest foregaaende aar; som regel forløp sygdommen meget mildt og havde endog i enkelte egne forekommet i længere tid omkring paa gaardene, inden helseraadet fik kundskab derom; mange steder havde sommergjester fra byerne ført smitten med sig.

Mæslinger optraadte væsentlig som smaa lokale epidemier i de sydvestlige distrikter. Til vestsiden af Aalfjorden (Vikebygd) var smitten kommet med en fra Malde hjemvendt soldat. I Indre Søndhordland var sygdommen begrænset til Aakre (Skaanevik) og i Ytre Hardanger til et par gaarder i Vikør, hvorimot der fra Ytre Søndhordland opgives at have været syke i nærsagt hvert hus over hele Kvinnherred.

Difteri forekom hyppigst i bygderne omkring Bergen. I Indre Søndhordland viste sygdommen sig i Ølen og paa Sæbø (Fjelberg) samt paa Skaten (Skaanevik). — I Tysnes var 2 tilfælde i et par hus paa Øie i Kvinnherred, antagelig smittet av et splintefølge. — I Søndre Midthordland optraadte sygdommen, bortset fra 1 tilfælde paa Osøren og 2 paa Hagevikens kystsanatorium (Os), væsentlig i Fane. — I Nordre Midthordland optraadte den foruten i Laksevaag og Solheimsviken paa Kleppe i Lund, Kausland med nabogaardene Spilde, Varøen og Viksen i Møgster (Sund), samt Angeltveit i Fjeld. Epidemien i Sund syntes at skrive sig fra et bryllup paa Kleppe, hvor som sedvanlig ogsaa børn var med og blandt disse et fra Kausland med «ondt i halsen»; overhovedet viste man her liten villighet til at rette sig efter de givne forsigtighetsregler. (Falkenberg). — I Osterøen viste sygdommen sig paa Skulstad (Haus), Vaksdal, Skaftaa og ved Dale fabrik (Bruvik), Gjervik (Hammer), samt Eide og Haustveit (Hosanger) og i Alversund væsentlig paa Kvamme.

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Tyfoidefeber	69	6	69	5	2	6	5	5	2	11	7	15	1	2	8
Cerebrospinalmeningit	2	1	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-
Børnekopper	1	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	223	4	223	28	22	16	11	7	13	20	31	15	19	11	30
Mæslinger	89	1	89	1	37	14	1	1	20	1	14	-	-	-	-
Difteri (croup)	190	18	190	2	20	15	32	12	27	16	8	7	5	26	20
Blodgang	10	-	10	-	-	-	-	10	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	21	10	20	3	3	4	1	-	-	-	1	3	3	1	1
Pyæmi, septhæmi	16	10	11	1	1	1	1	-	-	-	1	1	1	2	2
Rosen	44	3	43	3	2	5	5	5	4	1	3	4	1	4	6
Røde hunde	7	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7
Vandkopper	10	-	10	1	-	-	-	-	6	-	-	-	-	1	2
Kusma	5	-	5	-	-	-	1	-	-	3	1	-	-	-	-
Kikhoste	124	10	122	4	3	1	11	15	6	6	2	17	3	24	30
Akute katarrar i aandedræts- organerne	1206	49	1187	111	142	180	146	121	65	63	47	58	67	84	103
Influenta	305	6	304	31	64	64	47	21	21	14	5	7	9	11	10
Lungebetændelse	332	76	322	30	21	50	50	45	26	16	7	9	13	27	28
Pleurit	164	7	162	14	8	13	16	19	16	23	18	6	12	10	7
Gigtfeber	128	8	122	9	9	6	14	12	13	6	12	9	6	11	15
Koldfeber	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut diarré (kolerine)	348	12	342	14	23	21	19	18	52	52	39	33	27	27	17
Poliomyelit	17	2	17	-	-	-	-	1	-	1	5	4	2	4	-
Pemfigus (hos nyfødte)	3	-	3	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-	-

(Forts.).

(Forts.).	Fordeling paa lægedistrikterne:																							
			1		2		3		4		5		6		7		8		9		10		11	
	Sveen og Vike- bygd herreder.		Indre Sønd- hord- land.		Ytre Sønd- hord- land.		Tysnes.		Indre Hardan- ger.		Ytre Hardan- ger.		Voss.		Søndre Midt- hord- land.		Nordre Midt- hord- land.		Osterøen.		Alver- sund.		Lindaas.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidefeber	1	-	3	-	-	-	1	-	1	1	-	-	7	-	3	-	24	1	2	1	12	2	15	1
Cerebrospinalmeningit .	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Børnekopper	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	5	-	21	1	16	1	3	-	13	-	5	-	6	-	36	1	70	-	16	-	26	1	6	-
Mæslinger	1	-	42	1	8	-	8	-	1	-	15	-	-	-	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Difteri (croup)	1	-	13	-	-	-	2	-	1	-	-	-	8	-	20	1	85	10	37	3	19	2	4	2
Blodgang	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	-	-	1	1	1	1	3	3	2	-	1	-	1	-	8	2	2	1	1	1	-	-	1	1
Pyæmi, septhæmi	1	1	3	-	1	1	-	-	1	-	1	1	1	-	3	2	-	-	5	5	-	-	-	-
Rosen	-	-	-	-	5	1	1	-	5	-	7	1	2	1	11	-	-	-	5	-	-	-	8	-
Røde hunde	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	4	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kusma	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kikhoste	-	-	-	-	-	-	1	-	16	-	29	3	20	2	29	1	1	1	24	1	4	2	-	-
Akute katarrer i aande- drætsorganerne	15	-	10	1	86	3	39	1	249	4	110	1	76	4	297	4	19	19	255	5	7	4	43	3
Influenta	15	2	43	-	12	-	5	-	50	-	36	-	48	-	61	3	1	1	27	-	1	-	6	-
Lungebetændelse	15	3	18	5	28	9	16	3	13	4	34	5	33	4	48	7	10	10	51	11	12	5	54	10
Pleurit	4	1	6	-	10	-	7	-	14	1	19	-	8	1	39	1	-	-	42	3	3	-	12	-
Gigtfeber	3	-	6	2	12	-	4	1	21	-	25	-	13	-	17	1	2	2	13	1	5	1	7	-
Koldfeber	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut diarré (kolerine) .	3	-	11	2	8	-	15	1	84	1	37	2	38	2	81	-	2	2	58	-	3	2	8	-
Poliomyelit	-	-	-	-	-	-	3	-	6	1	-	-	-	-	5	1	2	-	-	-	-	-	1	-
Pemfigus (hos nyfødte)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Tilsammen	64	7	177	13	187	16	108	9	481	12	336	14	263	14	685	24	218	47	539	31	92	19	165	17

Av **dysenteri** forekom paa Hop (Fane) en liten epidemi særlig blandt børn; den stanset først, da helseraadet ved bekjendtgjørelse fraraadet bruk av ukogt vand og melk. (J. Smitt).

Av **barselfeber** sees ialt anmeldt 21 tilfælde. Paa en gaard inderst i Aakrefjorden (Skaanevik) indtraf et dødelig forløpende tilfælde hos en flerfødende barselkone; barnet fødtes i isseleie, og der var rent og velstelt i huset; hjelpekone var benyttet, da der er lang sjøreise til nærmeste jordmor. (Wallace). — I Tysnes forekom 3 tilfælde efter hverandre i samme jordmors praksis; de døde alle. (Mørch). Ogsaa i Strandebarm blev en kone angrepen; hun var betjent av jordmor, men mindre gode hygieniske forhold i hjemmet antages at have givet anledning til sygdommen. (A. Olsen). — Fra Søndre Midthordland sees anmeldt 8 tilfælde. I Fane suspendertes jordmoren for en maaned fra sin stilling, da der i hendes praksis indtraf 2 tilfælde like efter hinanden; hun fik paalæg om at tage et dampbad, og hendes klæder og utensilier desinficertes. (J. Smitt). — I et tilfælde paa Askøen (Nordre Midthordland) var der benyttet hjelpekone.

Under **pyæmi** omtaler distriktslægen i Ytre Hardanger et sygdoms-tilfælde, der optraadte med brækninger, gjentagne frostanfald, febrilia av pyæmisk typus og lokal ømhet efter nydelse av fisk; flere personer, som spiste av den samme fisk, blev mere eller mindre syke; denne, en større forsk, var øiensynlig ikke frisk og viste sig, da den blev fanget, at være saaret ved ljostring (stukket med eining). Om der foreligger en infektion av samme art, som man tidligere tilsigtet og opnaaet ved at stænge hvalen i not og derefter saare den med pile og spyd, urene av gammelt indtørket hvalblod, skal lades uavgjort; men forholdene synes analoge. (A. Olsen).

Av **kikhoste** forekom lokale epidemier, saaledes i Ølen (Fjelberg), den østlige del av Tysnes herred, Ullensvang og Kinservik sogn, Vikør og Haus; i Voss og Fane skal sygdommen have været noksaa slem.

En **influenza**-lignende sygdom, der angrep tarmslakter (brækning og diaré), var temmelig utbredt i Fane i februar; den var karakteristisk ved sin pludselige indtræden, var som kastet paa én. (J. Smitt).

Lungebetændelse synes at have forekommet noget mindre hyppig end i de nærmest foregaaende aar. I Varaldsø (Ytre Hardanger) optraadte i aarets 2 sidste maaneder paa gaardene omkring kirken, en liten lokalepidemi, der fortsatte sig ind i det følgende aar; ved besøk hos de syke førtes sygdommen til Færgевааgen og til Husnes (Kvinnherred); alle tilfælde endte dødelig undtagen ét. (A. Olsen). — Paa Tegland i Haalandsdalen (Søndre Midthordland) forekom i juni og juli endel tilsyneladende smitsomme tilfælde; først blev en 15 aars gut syk; han kom sig; saa blev moderen syk og døde; paa hendes begravelsesdag indsygnet faderen, og paa hans begravelsesdag blev en 20-aarig søn angrepen, som ianledning av forældrenes sygdom netop var kommen hjem fra Danmark, hvor han var i gartnerlære; ogsaa han døde; den sidst angrepne paa gaarden, ogsaa en gut, overstod derimot sygdommen. (Krüger).

Av **koldfeber** sees anmeldt 1 tilfælde fra Ytre Hardanger hos en 17 aars gut, som nogen uker forut havde paadraget sig sygdommen paa Haiti; der paavistes halvmaaneformede malariaplasmodier; efter 2 maaneders ophold i hjemmet gik han atter tilsjøs og har senere været frisk trods fart i Troperne. (A. Olsen).

Av **Fnat** er ialt anmeldt 107 tilfælde. I Indre Søndhordland synes sygdommen at være i avgjort avtagen, da man er ivrig efter at søke hjælp mot

den. (Wallace). Av uttalelser fra Tysnes, Ytre Hardanger, Alversund og Lindaas fremgaar det, at klaae ingenlunde kan henregnes til de sjeldne foreteelser; hjemvendende vaarsildfiskere fører ofte smitten med sig.

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av nedenstaaende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:							
		2	3	4	6	7	8	9	11
		Ytre Søndhordland.	Tysnes.	Indre Hardanger.	Voss.	Søndre Midthordland.	Nordre Midthordland.	Osterøen.	Lindaas.
		Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske saar	2	-	-	1	-	1	-	-	-
Syfilis, konstitutionel ..	5	-	-	-	-	1	3	1	-
Gonorré, Uretrit	19	4	1	3	8	2	-	-	1

Tuberkulose. Til oplysning om de anmeldte tilfælde av denne sygdom inden amtets distrikter hitsættes paa næste side en tabel, der er utarbeidet efter de indsendte utdrag av herredernes tuberkuloseprotokoller. Se forøvrig den almindelige beretning. — Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde i henhold til lægernes dødsårsagslister for det hele amt 12,5 pct. av samtlige kjendte, ved sygdom foraarsagede dødsfald og 14,8 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. Forøvrig henvises til tabellen paa næste side. — I Indre Hardanger blev et forslag om opprettelse paa Hesthammer av et pleiehjem for hele distriktet ikke vedtaget av Ullensvang helseraad, nærmest fordi man ikke ønsket at have nogen byggeforbindelse med de øvrige herreder; man greier sig ogsaa godt uten, saalænge man faar de syke, der trenger indlæggelse, anbragt i Voss pleiehjem. (J. Olsen). I dette behandledes ialt 16 patienter; siden der her er adgang til at faa indlagt smittefarlige syke, synes man at kunne spore nogen bedring i forholdene; hertil bidrager ogsaa, at publikum har en bedre forstaaelse av sygdommen og kun sjelden lar smittefrykten utarte. (S. Gjestland). — Ifølge meddelelser fra Nordre Midthordland og Osterøen ser man der ikke saa lyst paa forholdene; folket er vistnok i det hele taget blevet meget renligere, men levemaaten er for skral, til at man kan faa nogen større motstandskraft mot denne sygdom. (Thesen). — I Alversund har det ikke lykket at faa opprettet et pleiehjem, og naar man ser, at saadanne andre steder trods sit halvt sanatorielle utstyr ikke paa langt nær har fuldt belæg, føler man sig heller ikke særlig fristet til at lægge sig i sælen; man har dog formaaet en habil privat familie til eventuelt at mottage op til 6 à 7 tæringssyke i forpleining for kr. 1,50 pr. døgn, men om nogen vil la sig indlægge, naar man ikke kan give ham haab om helbredelse, er meget tvilsomt. (Fretheim).

Av **spedalskhet** blev et tilfælde opdaget i Lindaas, hvor der av hjemmевærende syke nu kun findes 6. (Sev. Lange). I de øvrige distrikter er de sykes antal uforandret som i 1904.

Om amtets **sindssyke** se den almindelige beretning. I Lindaas og Manger forpleies omkring 200 syke for størstedelen med stats- og amtsbidrag;

Anmeldte tilfælde av tuberkuløse sygdomme.

Lægedistrikter.	Samlet antal tuber- kuløse syg- domme.		Tuberkulose i											
			aande- dræts- organer.		urin- og kjøns- organer.		tarm- kanalen.		ben og led.		lymfe- kjerter.		huden.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Sveen og Vikebygd herreder	17	6	16	6	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Indre Søndhordland	34	12	33	12	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Ytre —	37	14	37	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tysnes	38	10	37	9	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Indre Hardanger	62	12	53	12	-	-	-	-	4	-	4	-	1	-
Ytre —	79	17	57	12	3	1	2	1	10	1	2	-	5	2
Voss	34	13	30	11	-	-	1	1	3	1	-	-	-	-
Søndre Midthordland	77	22	61	21	3	-	-	-	10	1	2	-	1	-
Nordre —	110	24	109	24	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Osterøen	91	25	86	25	4	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Alversund	41	8	40	8	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lindaas	116	25	115	25	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Søndre Bergenhus amt	736	188	674	179	12	2	3	2	31	3	9	-	7	2

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge- tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Sveen og Vikebygd herreder	28	6	7	21
Indre Søndhordland	114	12	13	101
Ytre —	147	18	16	131
Tysnes	106	9	9	97
Indre Hardanger	121	12	12	109
Ytre —	67	14	14	53
Voss	102	14	14	88
Søndre Midthordland	151	21	24	127
Nordre —	234	13	47	187
Osterøen	153	29	31	122
Alversund	76	8	19	57
Lindaas	130	23	17	113
Søndre Bergenhus amt	1429	179	223	1206

en del av disse er utsat fra Bergen og nogen faa fra andre amter. Forpleiningen er efter forholdene gjennemgaende upaaklagelig og kan neppe ventes bedre. (Sev. Lange).

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.					Vending.			Utrækning ved bækken- endeleie.				Efterbyrds- operation.
	Mødre.		Børn.			Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.	
	Lev.	Uopg.	Lev.	Dødf.	Uopg.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde veer .	24	5	24	1	5	1	-	1	3	-	-	²⁾ 3	-
Bækkensneverhet	8	-	6	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselkrampe	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-
Placenta prævia og blødning	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige fødselsdele	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning	1	-	1	-	-	2	2	-	1	-	-	1	1
Uterusmyom	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med panden fortil	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtsleie	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hydrokefalus	-	-	-	-	-	1	-	¹⁾ 1	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	-	7	6	1	-	-	-	-	-
Fremfald av navlesnor	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— - arm	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fare for fosterets liv	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-
Fortidlig løsning av placenta	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilbakeholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
Uopgivet indikation	-	-	1	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	45	5	43	4	5	13	10	3	5	1	1	5	7
	50		52				13		6		6		

¹⁾ Sidstkommande hoved forløstes ved tang. ²⁾ Et av disse forløstes ved tang paa sætet.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	leven de.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige hæn- delser.	ved selv- mord.
Sveen og Vikebygd herreder	75	1	50	8	-	-	-	-
Indre Søndhordland	199	3	129	17	5	2	4	1
Ytre —	275	5	161	17	-	2	6	-
Tysnes	254	5	107	12	1	3	1	-
Indre Hardanger	207	8	133	7	1	1	4	-
Ytre —	187	6	104	16	4	1	4	-
Voss	328	9	133	22	3	1	5	1
Søndre Midthordland	424	7	175	21	1	2	2	1
Nordre —	665	12	298	57	1	2	13	1
Osterøen	466	7	217	24	4	1	9	-
Alversund	214	4	101	15	3	-	3	1
Lindaas	414	14	193	30	3	2	3	-
Søndre Bergenhus amt	3708	81	1801	246	26	17	54	5

Obstetriciske operationer. Av læger udførtes ialt 78 saadanne, derav i Indre Søndhordland distrikt 2, Ytre Søndhordland 5, Tysnes 2, Indre Hardanger 12, Ytre Hardanger 2, Voss 12, Nordre Midthordland 30, Osterøen 4, Alversund 3, Lindaas 6. Angaaende indikationer og utfald henvises til tabellen paa foregaaende side.

Angaaende **jordmorhjælpen** henvises til tabellen i den almindelige beretning.

Antallet av **fødte og døde** sees av ovenstaaende tabel.

For det hele amt bliver der saaledes et overskud av 1907 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100:48,6.

Paa barselseng døde efter presternes opgaver 17 kvinder. Lægerne har opgivet dødsårsagerne: barselfeber 10, barselkrampe 2, blødning 4, ustandelig brækning 1.

De **hyppigste dødsårsager** var:

Dødsårsag.	Antal dødsfald.
Alderdomssvaghed	362
Lungetuberkulose	179
Kræft (cancer og sarkom)	109
Medfødt svaghed	83
Lungebetændelse	76
Hjerneslag	56
Organisk hjertesygdom	56
Tuberkulose utenfor lungerne	54
Akute katarrar i aandedrætsorganerne	49
Kronisk bronkit etc.	39

Levemaate og hygieniske forhold. Fra Indre Hardanger skrives: Kosten er god og nærende; om sommeren spises 4 gange daglig, om vinteren almindeligvis 3; frokosten bestaar av smør og brød (somoftest flabød) med melk eller kaffe; til middag kjød eller flesk, saltet sild eller anden fisk med kaal-rabi eller poteter; kl. 5 som om morgenen, og om aftenen grøt og melk. Paa de fleste steder maa man dog undvære melk om sommeren, naar kreaturerne beiter paa fjeldet; hist og her holder man hjemme en gjet, der skaffer litt til husholdningen; i den senere tid indgaar ogsaa næper, erter og lignende have-produkter samt frugt i kostholdet. Hovednæringsveien er jordbruk, der, naar bortsees fra de saakaldte fjeldgaarder, næsten altid i større eller mindre grad er forbundet med frugtavl; denne har navnlig i Ullensvang naaet en høi grad av utvikling og utvides stadig ved nye plantninger; ogsaa i Ulvik, Granvin og Eid-fjord lægger man sig mere og mere efter frugtavl; at denne er meget lønnende vil forstaaes derav, at mange gaardbrukere i nogenlunde gode frugtaar kan have en indtægt av kr. 1 000 og derover av sine frugttrær, og det er mere, end hvad gaardsdriften ellers i mange tilfælde kaster av sig. Ikke sjelden tager dog frugt-trærne skade av insekter, da man endnu ikke i tilstrækkelig grad har faaet øie for, hvad der i dette stykke kan utrettes ved sprøitninger med arsenikholdig væske, rensning av trænes stamme etc. Gaardparterne er smaa, men mange steder kunde det dyrkede areal betydelig utvides ved rydning av ny jord; der spores ogsaa nogen fremgang i denne retning i de senere aar, dog er ofte en ufuldstændig utskiftning til hinder. — Med salget av Skjæggedalsfos i Odda til utvikling av elektrisk kraft ser det ut til, at nye fabrikanlæg forestaar; fossen, der repræsenterer henimot 50 000 hk., blev kjøpt av et utenlandsk selskab for over 400 000 kr. — Folket er i almindelighet oplyst, intelligent og videbegjærlig, men en stor del av den opvoksende slekt trives ikke ved Hardangerbondens tarvelige kaar og stille, ensomme liv og drager derfor enten til byerne eller til fremmede verdensdele. (J. Olsen).

I Ytre Hardanger staar gaardsbruket høit i Vikør, hvor der mere alment lægges an paa intensiv drift; i de øvrige herreder er man derimot kun undtagelsesvis kommet bort fra den gamle extensive driftsmaate. — Kostholdet maa nærmest betegnes som mindre godt; selv velstillede gaardbrukere er altfor knepne i dette stykke; den nysilte melk gaar til meierierne og den separerte ystes delvis til gammelost, delvis leveres den tilbake til gaardbrukerne; skjønt der under saadanne forhold, og hvor der ikke pasteuriseres, øiensynlig kan være fare for spredning av smitte fra tuberkuløse besætninger, er der liten stemning for at indføre tvungen tuberkulinundersøgelse av de besætninger, fra hvilke der leveres melk til meierierne. — Av andre erhvervsgrener fortjener travareindustrien at nævnes, specielt indtager i Øistesø sogn (Vikør) træskjærerhaandverket en fremskudt plads; for Herandsbygden (Jondal) er bygning av større baater for notbruk og av mindre fartøier en betydelig erhvervsgren; i Strandebarm indbringer bygning av smaabaater (færingar) aarlig 20—30 000 kr., og paa Varaldsø er der jevnlig under bygning 2 à 3 større, slupriggede fartøier for fiske under Island; for Jondølingerne spiller næst efter gaardsbruket fornemmelig deltagelsen i vaarsildfisket og Lofottfisket som kjøpere en større rolle som erhvervskilde. — Sedeligheten og ædrueligheten staar meget høit; ved brylluper og andre festlige sammenkomster er drikkevarerne gjennemgaaende blot melk og brus. — I Vikør herred med lidt over 3 000 indbyggere er der 3 sparebanker, hvis forvaltningskapitaler aarlig økes, og det endog ganske raskt. (A. Olsen og Søegaard).

For Voss distrikt var aaret gjennemgaaende heldig; utbyttet for landmanden var meget godt, og de øvrige bedrifter, saasom skiferbrud og skogbruk, gav rigelige inntægter, likesaa turisttrafiken; desuten har mange havt beskæftigelse ved jernbaneanlægget Voss—Taugevand. Men de gode tider har ogsaa bragt med

sig en noget letsindig omgang med penger, saa at der ikke er lagt ret meget tilbedste. — De hygieniske forhold bedres stadig; renligheten er nu i mange strøk meget tilfredsstillende, kostholdet er godt og kraftig. Utskiftning er flere steder iverksat, og den dermed følgende nybygning har bragt store forbedringer i boligforholdene. — At Misbruk av spirituøse drikke er i avtagen, skyldes dels de henværende avholdsforeninger, dels at det i offentlig omdømme ansees for en skam at vise sig beruset. (S. Gjestland).

Fra Søndre Midthordland skrives: Boligerne bliver stadig smukkere og bedre, og renligheten indendørs er i almindelighet upaaklagelig; dette maa for en stor del tilskrives den indvirkning, som byfolk utøver under sine besøk om sommeren. Klædedragten synes god og hensigtsmæssig. Drikkevandet er i regelen godt og rigelig og melkestellet renlig. Levemaaten er den samme, som den har været i mange aar; man har simpelthen ikke raad til stort andet end spekesild, poteter og tynd melkevælling, samt grøt, mest av rug eller mais, med skummet eller sur melk til; litt grønsaker er man dog begyndt at lægge sig efter, især kaalrabi. Der plantes i de senere aar ikke saa litt frugttrær; bærbusker findes ikke saa sjelden, og en del kvinder laver litt bærvin og saft til sit hus. — Foruten storindustrien ved fossene i bunden av fjordene foregaar der adskillig baatbygning, træskomakeri og rosemaling i Os, samt tøndefabrikation i Fuse. — Ædrueligheten er i det hele taget upaaklagelig; omkring Osøren har dog ulovlig ølsalg givet anledning til adskillig fylderi blandt endel ungdom; dette har igjen ledet til flere tyverier. (Krüger).

Fra Lindås klages der over det daarlige og uhensigtsmæssige kosthold, der volder saa megen kardialgi og blodfattigdom. I Masfjorden er dog forholdet i saa henseende langt bedre end i den øvrige del av distriktet. Hvad boligforholdene angaar, er der stadig fremgang paa grund av utskiftning av eiendommene med derav følgende utflytning og nybygning. Renligheten indendørs gjør ogsaa stadig fremskridt, men da vaskning av gulvet i almindelighet ikke strækker sig længer end til sengen, er det utrolig, hvad man kan feie frem, naar der som vanlig til julen foretages en større rengjøring. (Sev. Lange).

Sykehus. I Voss distrikt findes et epidemilasaret samt et pleiehjem for tuberkuløse; sykepleieforeningen har et leiet lokale til optagelse av patienter med ikke smitsomme, særlig kirurgiske sygdomme. I Søndre Midthordland distrikt ligger i Os Hagevikens kystsankatorium for skrofuløse børn, Askvikens barnehjem, «Splintehjemmet» kaldet, samt et rekonvalescenthjem for ubemidlede kvinder paa Ravneberghaugen; i Fane ligger Ekelunds aandssvageskole; i Nordre Midthordland distrikt ligger Møllendal sindssykeasy (privat) og i Osterøen findes ved Arne og Dale fabrikker smaa isolationslokaler.

Badeindretninger. Paa meieriet i Skaanevik (Indre Søndhordland) er indrettet et karbad med styrt. — I Kvinnherred (Tysnes distrikt) er der et litet badstubaad paa Roirane i Ølve, og et karbad i skolehuset i Omviksdalen. — Ved Vikebygd og Ulvik meierier (Indre Hardanger) er der badeindretninger. Ved Øistesø meieri (Vikør, Ytre Hardanger) er en større badstue under opførelse, og der arbeides ihærdig med pengeindsamling for ogsaa at faa en paa Soldal. (Søegaard). I Voss kan der erholdes kolde og varme bad i hôtellerne paa Vossevangen; paa ikke faa gaarder i bygden er der i de senere aar opført badstuer. I Bjørnefjorden, Søndre Midthordland distrikt, ligger Solstrand sjøbad, hvor der om sommeren ogsaa leveres varme bad og dampbad. I Egelandssøen (Fuse) har margarinfabrikken «Bjørvin» en særskilt badebygning.

Angaaende amkets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel giver oplysning om antallet av møter i helseraad og av vakeinerte:

Lægedistrikt.	Helseraad. Antal møter.	Vaksinerte.
Søndre Bergenhus amt	69	3301
Sveen og Vikebygd herreder	¹⁾ 2	78
Indre Søndhordland	²⁾ 5	124
Ytre —	³⁾ 5	143
Tysnes	⁴⁾ 4	238
Indre Hardanger	⁵⁾ 4	157
Ytre —	⁶⁾ 9	171
Voss	⁷⁾ 5	232
Søndre Midthordland	⁸⁾ 10	344
Nordre —	⁹⁾ 5	555
Osterøen	¹⁰⁾ 17	579
Alversund	¹¹⁾ 2	278
Lindaas	¹²⁾ 1	402

¹⁾ Sveen 1, Vikebygd 1. ²⁾ Skaanevik 4, Etne 1. ³⁾ Fitjar 1, Finnaas 4. ⁴⁾ Tysnes 3, Kvinnherred 1. ⁵⁾ Ullensvang 2, Røldal 1, Granvin 1. ⁶⁾ Vikør 2, Jondal 3, Strandebarm 2, Varaldsø 2. ⁷⁾ Voss 3, Ævanger 2. ⁸⁾ Os 5, Fuse 2, Strandvik 2, Haalandsdalen 1. ⁹⁾ Fjeld 2, Sund 1, Austevold 2. ¹⁰⁾ Bruvik 4, Haus 3, Hammer 5, Hosanger 2, Aasene 3. ¹¹⁾ Alversund 1, Herlø 1. ¹²⁾ Manger 1.

XIII. Bergens by.

	Flateindhold i km. ²	Tilstedev. indb 3dje decbr. 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.
Bergens by	13,55	71 867	¹⁾ 62	20	44

¹⁾ Desuten er distriktslægerne i Nordre Midthordland og Alversund bosatte i Bergen.

Sundhetstilstanden var ikke saa god som aaret forut, idet der forekom epidemier av skarlagensfeber, difteri, kikhoste og influensa. Tyfoidfeber var derimot sjeldnere, og av mæslinger anmeldtes kun et enkelt tilfælde. Det samlede antal anmeldte tilfælde av epidemiske sygdomme utgjorde 10 889 med 280 dødsfald mod henholdsvis 10 723 og 306 aaret forut.

Dødeligheten. De dodes antal utgjorde ialt 1 051 eller 13,3 pro mille av den beregnede tilstedeværende middelfolkemængde (79 000). Aaret forut utgjorde den 14,7 pro mille. — Til Bergens helseraad anmeldtes 1 046 dødsfald.

Av disse indtraf 13 paa stiftelserne for spedalske, og 40 var utenbys personer, indlagte paa de forskjellige andre hospitaler og sindssykeasyler. Paa grund av sygdom døde 1 017 (desuten døde 2 personer med ukjent dødsårsag). — Dødsfaldenes fordeling paa maanederne vil sees av følgende tabel:

	Aaret.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Dødsfald foraarsaget ved sygdom blandt byens indvaanere	966	110	86	100	72	70	77	64	56	69	76	68	118
Utenbys døde paa hospitaler for spedalske	13	3	-	-	-	-	4	1	2	1	-	1	1
Utenbys døde paa sykehus og i sindssykeasyler	40	4	7	9	3	2	1	2	1	3	4	1	3
Ulykkestilfælde	25	2	1	3	-	3	1	1	1	7	1	1	4
Selv mord	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Samtlige anmeldte dødsfald . .	1046	119	95	112	75	75	83	68	60	80	81	71	127

Den procentvise dødelighet inden de forskjellige aldersklasser vil sees av følgende tabel:

Sum.	0—1	1—5	5—10	10—15	15—20	20—30	30—40	40—50	50—60	60—70	70—80	80—90	90—100
1 046	189	107	51	26	32	92	81	73	74	89	128	91	13
i pCt.	18,1	10,2	4,9	2,5	3,1	8,8	7,7	7,0	7,0	8,5	12,2	8,7	1,2
373 == 35,7 pCt.					673 == 64,3 pCt.								

Til oplysning om de **epidemiske sygdomme** i almindelighet hitsættes tabellen paa næste side, sammendraget efter de fra lægerne og sykehusene indkomne maanedslister.

Av **tyfoidfeber** behandledes ialt 49 tilfælde, det laveste tal siden 1891, med 3 dødsfald; 43 av de syke indlagdes i sykehus. 1 patient kom fra havnen, 7 fra landdistriktet, og 4 var smittet utenbys, de tilbakeblivende 37 var altsaa smittet inden selve byen. Smitte ved melk kunde ikke paavises i noget tilfælde, derimot skrev den sig antagelig for 2 fra æbler, der solgtes av en mand, som kort efter døde av tyfoidfeber, og for 1 fra skidne pengesedler fra Nordland, hvor avsenderen kort efter døde av samme sygdom. — Der forekom 3 smaa husepidemier paa tilsammen 8 tilfælde, som indtraf med 1 maaned mellemrum. Husepidemiene ophørte først efter utskylling av kloaken. (Lindholm).

Av **cerebrospinalmeningit** og **akut poliomyelit** behandledes henholdsvis 10 og 3 tilfælde; av de førstnevnte døde 2. 11 var børn, 2 voksne. Kun 2 tilfælde skrev sig fra samme hus.

Skarlagensfeber viser en betydelig tiltagen i de angrepnes antal, som ikke har naadd saa høit siden 1896. Ialt anmeldtes 407 med 11 dødsfald; 224 behandledes i sykehus. De fleste tilfælde anmeldtes i juni (136) og

	Ialt kjendte		Tiden er op- givet for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Tyfoidefeber	49	3	49	6	2	9	2	8	1	7	3	4	4	2	1
Cerebrospinalmeningit	10	2	10	-	2	-	-	-	-	-	-	4	1	-	3
Akut poliomyelit	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-
Skarlagensfeber	407	11	407	21	11	12	11	12	136	76	34	22	25	32	15
Mæslinger	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Difteri (croup)	205	20	205	13	28	20	27	22	13	4	6	6	9	24	33
Blodgang	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	7	2	7	-	1	-	1	1	1	-	-	-	2	-	1
Pyæmi, septhæmi	11	11	11	-	-	2	-	-	-	-	2	1	2	3	1
Rosen	111	7	111	14	10	10	7	8	8	10	4	7	8	15	10
Røde hunde	23	-	23	9	3	5	1	-	2	-	-	1	-	1	1
Vandkopper	410	-	410	116	72	52	46	23	20	6	-	6	11	28	30
Kusma	21	-	21	6	-	2	6	3	-	-	-	3	-	-	1
Kikhoste	1237	37	1237	94	102	100	63	55	61	65	44	56	143	217	237
Akute katarrer i aandedræts- organerne	4443	65	4443	583	559	536	334	243	239	186	181	337	306	470	469
Influenza	1547	11	1547	871	386	147	20	8	9	3	4	10	8	16	65
Lungebetændelse	426	66	426	47	65	58	31	22	31	11	13	20	31	45	52
Pleurit	248	10	248	24	31	22	21	27	19	13	14	20	17	22	18
Gigtfeber	203	2	203	23	13	20	17	12	15	9	19	12	14	27	22
Koldfeber	7	-	7	4	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-
Akut diarré (kolerine)	1503	29	1503	152	64	69	51	83	204	249	241	159	80	80	71
Skjorbuk	1	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos nyfødte)	15	4	15	-	1	3	2	5	-	1	2	-	1	-	-
Tilsammen	10889	280	10889	1984	1350	1067	640	533	759	641	567	669	663	986	1030

juli (76), da smitte antages bragt ved melk fra et meieri i Stavanger, og sygdommen især viste sig i 5te kreds omkring utsalgsstederne for dette meieri.

Ogsaa **difteri** (croup) var i tiltagende mot aaret forut. Der anmeldtes 205 tilfælde med 20 dødsfald mot henholdsvis 118 og 15 i 1904. Ifølge en av stadsfysikus utarbeidet oversigt over sygdommens forekomst i de sidste 16 aar, delt i fireaarsperioder, viser den sig at være i stadig tiltagende:

	1890 til 1893.	1894 til 1897.	1898 til 1901.	1902 til 1905.
Antal anmeldte tilfælde.....	128	208	228	952
Forekomst paa 10 000 av befolkningen	6	8	8	31
Antal dødsfald	26	39	31	78
Dødelighetsprocent	20,3	18,7	13,6	8,2

Sygdommens diagnose var før 1895 udelukkende klinisk, efter den tid væsentlig bakteriologisk. Antallet er som følge derav sikkerlig noget for lavt i de to første perioder og dødelighetsprocenten noget for høj.

Sygdommen optraadte som tidligere væsentligst i de østlige bydele. Aarsagen hertil har ikke kunnet nærmere utfindes.

Vandkopper var hyppigere end vanlig; ialt anmeldtes 410 tilfælde, derav de fleste, 116, i januar, ellers i alle maaneder undtagen august.

Kikhoste var hyppig; der anmeldtes ialt 1 237 angrepne med 37 dødsfald. De fleste tilfælde indtraf i 1ste og 4de kvartal, det største antal for en enkelt maaned i december med 237 angrepne.

Influenza anmeldtes med 1 547 tilfælde, derav i januar 871, men forresten i alle aarets maaneder. 11 dødsfald indtraf.

Akut diarré var sjeldnere end aaret forut og med forholdsvis meget ringe dødelighet.

Av **pemfigus hos nyfødte** opføres 15 tilfælde med 4 dødsfald.

Fnat viser et usedvanlig stort antal angrepne, 150 tilfælde anmeldtes, derav 90 hos voksne.

De **veneriske sygdommes** optræden i maanederne vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Veneriske saar	71	6	6	2	4	7	6	7	8	7	4	10	4
Syfilis, konstitutionel .	133	13	8	8	14	18	15	12	8	10	7	6	14
— hereditær	14	3	1	1	-	1	1	2	1	1	1	2	-
Gonorré, uretrit.	473	56	35	37	33	34	35	46	34	45	31	37	50

Antallet av veneriske sygdomstilfælde, behandlede i aarene 1899—1905, sees av følgende tabel:

Aar.	Veneriske saar og syfilis (konstitutionel og hereditær).						Gonorré (uretrit).						Tilsammen.		
	Paa sykehus.			Utenfor sykehus.			Paa sykehus.			Utenfor sykehus.			Veneriske syg- domme.	Veneriske saar og syfilis.	Gonorré og uretrit.
	Behandlede.	Derav		Behandlede.	Derav		Behandlede.	Derav		Behandlede.	Derav				
		Md.	Kv.		Md.	Kv.		Md.	Kv.		Md.	Kv.			
1905..	76	53	23	142	131	11	48	31	17	425	401	24	691	218	473
1904..	62	31	31	177	166	11	40	18	22	526	487	39	805	239	566
1903..	70	36	34	211	207	4	26	10	16	564	521	43	871	281	590
1902..	67	30	37	133	122	11	53	17	36	513	486	27	766	200	566
1901..	77	39	38	150	137	13	25	2	23	538	484	54	790	227	563
1900..	91	41	50	174	169	5	21	11	10	543	496	47	829	265	564
1899..	107	39	68	187	184	3	38	3	35	558	531	27	890	294	596

De anmeldte tilfælde av chanker og syfilis pr. 10 000 indbyggere stiller sig saaledes for nedenstaaende aarrække (middelfolkemængden i 1905 var efter opgave av det statistiske centralbureau 79 000):

1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899	1900	1901	1902	1903	1904	1905
27,1	40,2	26,8	26,8	20,2	27,4	29,9	47,7	42,2	37,2	31,2	26,7	37,6	30,6	27,6
28,2					34,9					30,7				

Anmeldte tilfælde av tuberkuløse sygdomme.

Lægedistrikt.	Samlet antal tuber- kuløse syg- domme.		Tuberkulose i											
			aande- dræts- organer.		urin- og kjøns- organer.		tarm- kanalen.		ben- og led.		lymf- kjerter.		huden.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Bergens by	905	143	904	143	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-

Tuberkulose. Til oplysning om de anmeldte tilfælde av tuberkuløse sygdomme hitsættes ovenstaaende utdrag av tuberkuloseprotokollen for Bergen. Se forøvrig denne beretnings almindelige del. Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde 143 eller 14,1 pct. av samtlige ved sygdom forårsagede dødsfald og 19,4 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. — 123 meddelelser om i Bergen konstatert tuberkulose sendtes ordførerne i forskjellige helseraad. Efter

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.			Uttrækning ved bækkenendeleie.			Partus præmaturus artificialis.		Decapitation.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.	Moder.	Mødre.
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.
Paa fødselsstiftelsen:														
Utilstrækkelige eller smertefulde veer	2	-	2	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-
Bækkensneverhet	-	-	-	-	2	2	-	1	1	-	9	9	-	-
Barselkrampe	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Truende barselkrampe	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Albuminuri og liten fremgang	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fare for fosterets liv	6	-	5	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	4	3	1	-	-	-	-	-	-	-
Fremfald av navlesnor	1	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7
Tilsammen	11	1	10	2	7	5	2	3	3	-	9	9	-	7
Utenfor fødselsstiftelsen:														
Utilstrækkelige eller smertefulde veer	59	-	55	4	2	-	2	8	5	3	-	-	-	-
Bækkensneverhet	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og blødning	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige fødselsdele	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sygdom og utmattelse hos den fødende	3	-	3	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-
Fare for fosterets liv	5	-	4	1	-	-	-	7	5	2	-	-	-	-
Isseleie med panden fortil	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtsleie	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	11	9	2	-	-	-	-	-	1	-
Fremfald af smaadele	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— - navlesnor	2	-	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Fastsittende	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8
Tilbakeholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilsammen	79	-	72	7	15	10	5	17	12	5	-	-	1	9
Ialt i Bergen	90	1	82	9	22	15	7	20	15	5	9	9	1	16
			91			22			20					

¹⁾ Dødsårsag: barselkrampe.

dødsfald og flytning av tæringspatienter foretoges 122 desinfektioner. Av tuberkulose utenfor lungerne indtraf 56 dødsfald; intet av disse blev opgivet at falde ind under tuberkuloseovens bestemmelser.

Angaaende de **sindssyke** henvises til den almindelige beretning.

Av **obstetriciske operationer** er ialt opgivet utført 159, derav 38 paa fødselsstiftelsen. Angaaende indikationer og utfald se tabellen paa foregaaende side.

Angaaende **jordmorhjælpen** henvises til tabellen i den almindelige beretning.

Paa **fødselsstiftelsen** indkom i aarets løp 323 kvinder; fra 1904 laa tilbage 13. Ialt forpleiedes saaledes 336 kvinder. Av de indkomne 323 behandledes 1 for abort, 1 for fissura ani, 2 gik ut uten at føde. Ialt fødte saaledes 319 kvinder paa stiftelsen. Av de indkomne var 265 gifte, 58 ugifte. Av de fødende var 236 fra Bergen, 83 var utenbys. Førstefødende var 137, flerfødende 182. Der fødtes ialt 319 børn; ingen tvillingfødsel forekom.

Fosterleierne var følgende:

Issefødsel	296	{ 1ste isseleie 179, derav 2 med panden fortil.
		{ 2det — 117, « 2 —« —
Ansigtfødsel	1	{ 1ste ansigtsleie.
		{ 1ste sæteleie 8.
Bækkenendefødsel	15	{ 2det — 6.
		{ 1ste fotleie 1.
Tverleie	4.	

Tilsammen bliver dette 316; for 3 fødsler er det primære leie altsaa ikke angivet.

Fra den til fødselsstiftelsen knyttede **jordmorskole** uteksaminertes 20 elever; av disse var fra:

Lister og Mandals amt	1	Nordre Bergenhus amt	7
Stavanger amt	2	Romsdals amt	2
Søndre Bergenhus amt	7	Nordre Trondhjems amt	1

Antallet av **fødte** og **døde** sees av følgende tabel:

Lægedistrikt.	Fødte		Døde					
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barsel- seng.	ved ulykke- lige hæn- delser.	ved selv- mord.
Bergens by	2183	59	1051	217	20	6	22	1

Der bliver saaledes et overskud av 1132 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 48,1.

Dødsfald paa barselseng. Efter presternes opgaver døde 6 kvinder paa barselseng. Lægerne har opgivet dødsårsagen for 4 kvinder saaledes: barsel-feber 2, barselkrampe 2.

Liste over de av læger

Dødsårsag.	Tilsammen.	Derav		Ald							
				0—1		1—5		5—10		10—	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
A. Infektions-, ernærings- og konstitutionelle sygdomme.											
<i>I. Akute.</i>											
Tyfoidefeber	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Epidemisk cerebrospinalmeningit. .	2	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	11	3	8	-	1	3	4	-	1	-	-
Difteri (croup)	20	8	12	1	-	2	3	4	8	-	-
Kikhoste	37	19	18	12	7	7	11	-	-	-	-
Influenza	11	3	8	-	-	-	1	-	-	-	-
Gigtfeber	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Erysipelas og phlegmone	7	4	3	3	2	-	1	-	-	-	-
Pyæmi og septhæmi	11	6	5	-	-	1	-	1	-	-	-
Pemfigus hos nyfødte	4	1	3	1	3	-	-	-	-	-	-
Akut diarré (kolerine)	29	17	12	10	8	2	2	2	-	1	-
Tetanus, trismus	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>II. Kroniske.</i>											
Tuberkulose:											
a. Lungerne	143	72	71	2	-	4	3	2	1	2	-
b. Tarmkanalen	10	4	6	-	-	-	-	-	2	2	-
c. Ben og led	7	4	3	-	-	-	-	2	-	1	-
d. Lymfekjertler (skrofulose) . . .	3	2	1	1	-	1	-	-	-	-	-
e. Andre organer	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
f. Tuberkuløs meningit	32	15	17	1	1	8	8	4	4	-	-
g. Miliærtuberkulose	3	1	2	-	1	-	-	-	-	1	-
Spedalskhed	13	4	9	-	-	-	-	-	-	-	-
Syfilis	3	2	1	2	-	-	-	-	1	-	-
Kræft:											
1. Carcinom	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
a. Maven	34	14	20	-	-	-	-	-	-	-	-
b. Leveren	10	8	2	-	-	-	-	-	-	-	-
c. Brystkjertelen	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
d. Kjønsorganerne	8	3	5	-	-	-	-	-	-	-	-
e. Andre organer	11	3	8	-	-	-	-	-	-	-	-
2. Sarkom	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
a. Bensystemet	1	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-
b. Andre steder	3	2	1	-	-	-	-	-	-	1	-
Morbus maculosus	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sukkersyke	4	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Leukæmi	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rakit	5	3	2	3	2	-	-	-	-	-	-
Kronisk alkoholisme	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Medfødt svaghet	38	18	20	18	18	-	2	-	-	-	-
Alderdomssvaghet	73	28	45	-	-	-	-	-	-	-	-

delte dødsårsager.

kjøn.

[illegible]

beddelte dødsarsager.

[illegible]

Liste over de av lægeri

(Forts.). Dødsårsag.	Tilsammen.	Derav		Ald							
				0—1		1—5		5—10		10—	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
<i>VI. Urinorganerne.</i>											
Cystit, cystopyelonefrit	5	4	1	.	.	.	.	.	.	.	.
Morbus Brighti	30	15	15	1	.	.	.	1	.	.	.
Andre nyre- og urinveissygdomme	2	1	1	.	.	1	.	.	.	.	.
<i>VII. Hud- og ydre sygdomme.</i>											
Senil Gangræn	2	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.
Bensygdomme	1	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.
<i>C. Barselsygd.</i>											
Barselfeber	2	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.
Barselkrampe.....	2	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.
<i>D. Dannelsesfeil.</i>											
Dannelsesfeil	2	1	1	1	1	.	.	.	.	.	.
<i>E. Andre årsager.</i>											
Tumor abdominis.....	2	1	1	1	.	.	.	.	.	.	.
Dødsfald ved sygdom	1 017	482	535	103	83	44	53	23	27	15	
<i>F. Unaturlig død.</i>											
Drukning	11	9	2	.	.	4	.	.	1	.	.
Forbrænding	4	3	1	.	.	3	1	.	.	.	.
Andre ulykkestilfælde	10	6	4	1	1	1	1	.	.	1	.
Selv mord	2	1	1	.	.	.	.	.	.	.	.
Tilsammen	1 044	501	543	104	84	52	55	23	28	16	

Angaaende **dødsårsagerne** for de inden byen indtrufne dødsfald henvises til tabellen paa side 148 og flg.

De **hyppigste dødsårsager** var: lungetuberkulose 143, alderdomssvaghed 73, kræft og sarkom 72, lungebetændelse 66, akute katarrher i aandedrætsorganerne 65, organisk hjertesygdom 57, tuberkulose utenfor lungerne 56, hjerneslag 51, medfødt svaghed 38, kikhoste 37, kramper hos småbørn 34, nyresygdom 30.

Veirliget. Efter meddelelse fra den meteorologiske station i Bergen var aarets middelbarometerstand 754,6 mm., middeltemperaturen 7,2° C. Den høieste varmegrad var 26,2 (den 27de juni), den laveste kuldegrad 6,7 (den 30te decem-

ddelte dødsårsager.

k j ø n.																	
1—20		20—30		30—40		40—50		50—60		60—70		70—80		80—90		90—100	
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	3	-	-	-	-	-
-	-	-	1	2	3	5	3	3	4	3	2	-	2	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5	16	39	52	38	42	33	37	37	34	41	47	56	69	34	56	4	9
1	-	-	1	1	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	2	-	-	1	-	-	-	1	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
6	16	39	53	39	42	35	38	39	35	42	47	57	70	35	56	4	9

ber). Den samlede nedbør utgjorde 1 848,2 mm. Størst nedbør havde januar med 269,9 mm., mindst juni med 53,3 mm.

Levemaate og hygieniske forhold. Byggevirksomheten var fremdeles indskrænket. — Fra den hygieniske inspektør ved havnen indberettedes, at de hygieniske forhold paa de smaa dampskibe var adskillig bedret, men stadig aarvaagenhet i inspektionen maa til, da mandskaberne siges at mangle den rette sans for renlighetens betydning og dertil i mange tilfælde savner tilstrækkelig hvile. — Over mandskabslugarernes tilstand høres hyppige klager; paa enkelte baater mangler saaledes køipladser, saa maskinfolkene f. eks. maa sove paa bænker i maskinen. (Irgens).

De private kloakledninger har vist en hel del mangler, især lækager. Det har vist sig, at de korte lerrør ikke paa alle steder formaar at tilfredsstille de fordringer, som bør stilles til en god kloakledning med hensyn til stabilitet og

tæthet, hvorfor støpejernsledninger med blypakninger burde anvendes paa flere dertil egnede steder. De støpte metallaaak over kloakkummer i kjeldere og de til kloakvandlaasen faststøpte rister, har vist sig for spinkle og uvarige med derav følgende vanskelig vedlikehold. Til avhjælp av disse mangler har byens kloakvæsen lovet at indføre i rørlæggerreglementet regler til forbedring av kloakforholdene paa enkelte utsatte steder. Ved undersøgelse av kloaklækager har været benyttet et farvevand «Ponceau», der til dette bruk har vist sig meget tjenlig.

Undersøgelse av boligforholdene har væsentligst bestaaet i besigtigelse av en flerhet av kjelderstuer og daarlig vedlikeholdte hus. Man har indtryk av, at det begynder at blive knapt om husrum for den ubemidlede del av befolkningen, med den følge, at mange familier, hver med flere børn, maa tage tiltakke med mindre sunde boliger, litet skikket til at modtage saa mange beboere. De fleste verksteder besigtigedes i aarets løp. Forholdene ved skomakerverkstederne viste sig herunder ofte uheldige. Til saadanne benyttes mest kjelderværelser med litet lys og usunde omgivelser. Dertil kommer mangelfuld rengjøring, der for de flestes vedkommende kun sker efter paalæg av helseraadet. Eftersyn av de fælles utrum saasom kjeldere, gaardspladser og loft har maattet ske hyppig, især i de større leiegaarder, da en større del av disse ikke beboes av eieren, hvorfor renhold og vedlikehold let forsømmes. Antallet av saadanne hus er i det sidste aar vokset betydelig, og det maa antages, at ca. $\frac{1}{3}$ av byens befolkning bor i hus, hvor ingen eier eller tilsynsmand bor paa stedet. — I samtlige losjihus har renholdet av værelser og sengklær været efterseet. Stellet i disse hus kan, selv ved tarvelig utstyr, i enkelte være særdeles pyntelig, medens det i andre endnu lader adskillig tilbake at ønske.

Benyttelsen av de reglementerte kar til opsamling av bæss og avfald er endnu paa langt nær ikke blevet almindelig; der anvendes endnu trækcar, der giver anledning til paatale, skjønt forholdet i aarets løp har bedret sig betydelig.

Sykehus. Foruten fødselstiftelsen, Neevengaardens kommunale sindssykeasy og epidemilasaretet findes i byen et kommunalt sykehus med underavdeling i Lungegaardens sykehus. Desuten er der et katolsk St. Franciscus' hospital, Rosenbergs private sindssykeasy, pleiestiftelsen no. 1 og St. Jørgens hospital, begge de sidstnævnte anstalter til behandling og pleie av spedalske. Ved arbeidsanstalten er der et sykehus for patienter med kroniske sygdomme. Bergens private klinik blev solgt til den vestlandske filial av foreningen for frivillig pleie av syke og saarede i felt (Røde kors).

Det kommunale sykehus har været overbelagt; der var stor trang til plads for patienter med kirurgiske og epidemiske sygdomme. Mangelen paa sykehusrum for de sidstnævnte foranlediget forskjellige henvendelser fra helseraadet til kommunestyret. En saadan om bygning av 2 barakker paa 40 senger hver blev ikke imøtekommet. Der stilles da forlangende om en bevilgning av kr. 10 000 i anledning av skarlagensfeberepidemien og leie av 4 værelser i pleistiftelsen no. 1, samt anskaffelse av en Döckersk barakke. Efter formandskabets forlangende om utkast til en større barakke indsendte helseraadet tegning til en saadan, beregnet til kr. 9 000.

Badeindretninger. I det kommunale sykehus's badeindretning toges ialt 20 710 bad, derav av folk fra byen 6 303 karbad, 4 563 romerbad og dampbad, 376 styrtbad og 75 medicinske bad; til sykehusets betjening og patienter levertes 6 862 karbad, 2 202 romerbad og dampbad. I doktor Wieseners folkebad toges ialt 36 420 bad, derav av mænd 27 580, av kvinder 4 780 og av børn 4 060.

Om byens **apotek** se den almindelige beretning.

I **helseraadet** holdtes 31 møter og behandledes 114 saker. Av viktigere beslutninger kan anføres: 1) Anvisning til renhold i bakerier og konditorier. 2) Regler for anlegg og indredning av pølsemakerier. 3) Anvisning til renhold av samme. 4) Henstillen til kommunestyret om forandring i reglerne for desinfektion saaledes, at saadan efter dødsfald av patienter med tæring og efter flytning fra rum, der har været anmeldt som bolig for en tæringssyk, foruten ved en del andre i sundhetsvedtægterne nævnte sygdomme, undtagen barselfeber, skal utføres for bykassens regning. Forslaget blev vedtaget av kommunestyret. 5) Ophør med offentliggjørelse av resultaterne av melkeundersøgelserne som overflødige efter den nye straffelovs ikrafttræden. 6) Om bevilgning til bestridelse av utgifter ved foretagelse av Vidals prøve; kr. 300 bevilgedes paa betingelse av, at prøverne i alle tilfælde rekvirertes av stadsfysikus. 7) Om adgang til at faa livkjør, der sælges paa holdepladsen, tuberkulinundersøgte. 8) Om at søke justisdepartementets godkjendelse av den bestaaende ordning av fødselshjælp til fattigunderstøttede barselkvinder. 9) Paabud om anmeldelse av tilfælde av poliomyelit og beslutning om desinfektion efter samme. — Forøvrig henvises til den trykte medicinalberetning fra Bergens stadsfysikat for 1905 under avsnittet «Sundhedskommissionens Virksomhed m. v.»

Ved **stadsfysikatets** kontor er ialt behandlet 2 756 saker, hvorav 677 er inddraget i helseraadets, 10 i karantænekommissionens journal.

Bydesinfektørens protokol utviser, at der er desinficert 731 værelser. Utgifterne utgjorde kr. 3 060,84, hvorav kr. 711,10 betaltes privat.

Lasaretdesinfektørens protokol utviser, at der fra 880 hjem, hvorav 87 utenbys, er desinficert 1 224 kolli i 28 desinfektioner.

Ved den **offentlige vaccination** vaksinertes 1 240 personer og av byens læger privat tilsammen 258, alle med animal lymfe. Til hjelpevaksinatører og læger sendtes 56 rør lymfe.

Av **kommunedyrlægens** indberetning hitsættes: Ved kjødkontrolstationen undersøktes og stemples 65 398¹/₂ slagt. Der klages fremdeles over uheldige forhold ved slagtning og transport av slagt fra landdistriktet. Paatræffes kjød, som først efter en grundig kogning eller stekning kan ansees uskadelig til menneskeføde, bliver det nedsaltet under kontrol og først i gjennemsaltet tilstand utlevert eieren, idet man efter denne behandling tør gaa ut fra, at det grundig gjennemkoges, før det spises. Man er ved denne fremgangsmaate istand til med fuld sikkerhet at kunne nytte kjød, som man ellers ikke kunde forsvare at overgive til fortæring. — Tinter fandtes hos 111 kreaturer. Kontrollen med fiskehandelen foregik som tidligere. Efter en optagen statistik solgtes paa Bergens torv død og levende fisk for tilsammen ca. kr. 900 000.

Ved undersøgelser i byens **kjøddudsalg** og **slagterverksteder** fandtes stellet der tilfredsstillende. Antallet av særlig vel utstyrte butikker og verksteder tiltager aar for aar.

Angaaende utsalgssteder for melk og brød bemerkes, at de hygieniske forhold mange steder ikke er, som de burde være. Men da man staar overfor gamle, indarbeidede forhold, kan de av helseraadet vedtagne bestemmelser angaaende indredningen av saadanne steder først gjennemføres efterhaanden, som disse utvalg skifter indehavere. — Av 277 hos de handlende uttagne melkeprøver viste 113 eller 40,8 pct. et fedtindhold av under 3,0 pct.; melken angaves i alle tilfælde at være nysilt.

XIV. Nordre Bergenhus amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 3dje de- cember 1900.	Antal læger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinerer.
Amtet		18481,51	88 214	28	69	56
1. Lærdal		3 625,86	7 045	4	7	5
	Lærdal	583,67	2 136	2	2	1
	Borgund	577,94	752	-	1	1
	Aardal	994,60	1 284	-	1	1
	Aurland	1 455,95	2 786	2	3	2
	Av Leikanger: Gaardene Frønningen og Tingestad av Fres- vik sogn	13,70	87	-	-	-
2. Lyster		2 225,15	5 215	4	3	3
	Lyster	1 559,87	3 029	3	2	2
	Jostedalen	529,20	934	-	1	1
	Av Hafslo: Joranger sogn	136,08	463	1	-	-
	Fet —		363	-	-	-
	samt av Solvorn sogn gaarden Ytre Kroken og det tidligere Urnes sogn		426	-	-	-
3. Sogndal		887,33	5 168	1	3	3
	Sogndal	440,66	3 592	1	1	1
	Av Hafslo: Hafslo sogn	446,67	1 269	-	1	2
	Solvorn (undt. gaarden Ytre Kroken og det tidligere Urnes sogn)		307	-	¹⁾ 1	
4. Vik		1 792,24	8 138	3	9	6
	Leikanger (med und- tagelse av det, som til- hører Lærdal distrikt)	451,43	2 453	1	5	3
	Balestrand	626,15	2 168	1	2	2
	Vik	714,66	3 517	1	2	1
5. Gulen		885,00	6 527	1	8	6
	Gulen	416,64	3 146	-	3	1
	Sulen	213,25	1 819	1	3	3
	Brekke sogn av Lavik og Brekke	185,59	977	-	1	1
	Bø sogn av Hyllestad	69,52	585	-	1	1

¹⁾ Jordmoren, der tillike er hjelpevaksinatrice, fungerer ogsaa i den til Lyster lægedistrikt hørende del av Hafslo herred.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 3dje decb. 1900.	Antal læger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaknatorer.
6. Kirkebø		1 467,57	6 350	3	5	4
	Kirkebø	667,00	1 661	1	2	1
	Lavik sogn av Lavik og Brekke	239,63	1 200	1	1	1
	Indre Holmedal	560,94	3 489	1	2	2
7. Ytre Søndfjord		874,86	8 208	2	6	4
	Hyllestad (undtagen Bø sogn)	191,23	1 842	-	1	1
	Askvold	178,27	2 667	1	2	2
	Ytre Holmedal	505,36	3 699	1	3	1
8. Indre Søndfjord		¹⁾	7 381	2	5	5
	Aalhus sogn og del av Helgeim sogn av Jølster Førde	? 493,12	1 919 2 896	- 1	2 1	2 1
	Naustdal	394,80	2 566	1	2	2
9. Gloppen		¹⁾	6 026	1	3	3
	Rest av Helgeim sogn av Jølster	? 673,63	922 3 216	- 1	- 2	- 2
	Gloppen	358,26	1 888	-	1	1
10. Kinn		1 160,16	9 091	3	7	5
	Florø, Ladested	0,72	949	2	1	2
	Kinn	687,04	4 657	-	1	
	Bremanger	347,24	2 306	1	4	2
	Vevring	125,16	1 179	-	1	1
11. Ytre Nordfjord		549,47	7 288	1	4	4
	Selje	322,19	5 414	1	3	3
	Rugsund sogn av Da- viken	227,28	1 874	-	1	1
12. Nordfjordeidet		²⁾	4 767	2	3	2
	Eid	252,40	3 138	2	2	1
	Daviken (undtagen Rug- sund sogn)	427,19	1 430	-	1	1
	Del av Hornindalen (Heggebygden)	?	199	-	-	-
13. Indviken		²⁾	7 010	1	6	6
	Rest av Hornindalen	?	1 475	-	1	1
	Indviken	502,31	3 041	1	2	2
	Stryn	889,20	2 494	-	3	3

¹⁾ Flateindholdet av Indre Søndfjord og Gloppen distrikter er tilsammen 2 572,45 km.² Jølster herred er 652,64 km.² stort. ²⁾ Flateindholdet av Nordfjordeidet og Indviken distrikter er tilsammen 2 441,42 km.² Hornindalen herred er 370,32 km.² stort.

Sundhetstilstanden betegnes i det hele som god. Naar undtages kik-hoste og lungebetændelse i enkelte lægedistrikter, synes ikke nogen av de øvrige vanlige epidemiske sygdomme at have havt større utbredning inden amtet. Det samlede antal av anmeldte epidemiske sygdomstilfælde utgjorde for det hele amt 3 498 med 168 dødsfald mot henholdsvis 3 356 og 158 aaret forut.

Dødeligheten. De døde antal utgjorde 1 337 eller 14,8 pro mille av den beregnede tilstedeværende middelfolkemængde (90 100). Aaret forut var den 13,6 pro mille.

Angaaende de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 160 og 161, sammendraget efter lægernes opgaver.

Av **tyfoidfeber** anmeldtes ialt kun 18 tilfælde, hvorav 2 dødelige. Saa faa angrepne er ikke forekommet i amtet siden man fik statistiske opgaver derover. Det ene tilfælde i Sogndal distrikt var en meierske, der kom syk hjem fra Lindaas og døde. (O. B. Schøyen). Paa 3 gaarder i Ytre Søndfjord i Askvold og ytre Holmedal indtraf 4 tilfælde, hvorav 1 dødelig. Smitten skrev sig dels fra sygdom av samme art paa stedet aaret forut, dels antages den hjemført fra fiskevær utenfor distriktet. (C. G. Schøyen). I tilslutning til en mindre epidemi i Gloppen aaret forut optraadte 2 tilfælde paa gaarden Veitebergbakken i Stordalen, Jølster, begge disse helbrededes; og smitten spredte sig ikke videre. (O. Løken). En fisker, der antages smittet i Askvold, kom syk hjem til Kinn distrikt, hvor han indlagdes i sykehus. I Opstryn, Indviken distrikt, forekom igjen en mindre epidemi paa tilsammen 10 angrepne uten dødsfald. Smittekilden kunde ikke opdages, men renligheten staar paa flere steder paa et overmaade lavt standpunkt. I et hus laa alle beboere syke undtagen manden. Mange av husene er meget daarlige, saa en ordentlig desinfektion er omtrent umulig. (H. Brodtkorb).

Av **akut poliomyelitis** iagttoges ialt 6 tilfælde med 2 dødsfald. I Ytre Søndfjord distrikt havde en mand fra gaarden Grimeli i Askvold arbeidet utover høsten i en kobbergrube oppe i fjeldet. Det var bidende kaldt, og han laa dagen lang paa knæ for at bore minehuller. En dag, da kulden var meget streng, blev han syk med symptomer paa en poliomyelitis. Han blev straks isolert. Nogen smittekilde kjendtes ikke, likesom heller ikke flere angrepes. (C. G. Schøyen). Av de 2 angrepne i Indre Søndfjord distrikt indlagdes den ene, en 20 aar gl. mand, i Bergens sykehus, hvor han døde dagen efter indkomsten. Den anden, en 33 aar gl. gift mand, blev syk med hovedpine, stivhet i nakken, smerter rundt om i legemet og efterfølgende parese av begge underekstremiteter. Han helbrededes dog fullstændig. (Münster). I Gloppen distrikt døde en 3 aar gl. gut paa Bø i Breim i august. (O. Løken). I Bremanger, Kinn distrikt, behandledes en gut i slutningen av december. Smitte antoges muligens bragt til stedet med fiskere, der tidligere om høsten havde været i Nordland. (Lundevall). I Eid, Nordfjordeidet distrikt, angrepes en 16-aarig pige. (Rummelhoff).

Børnekopper. Av denne sygdom angrepes 9 personer paa gaarden Hovland i Kirkebø distrikt. Den først angrepne var en ung gaardbruker, som blev syk straks efter hjemkomsten fra besøk paa to hestemarkeder, ett i Førde og ett i Lærdal. Her havde han solgt hester og modtaget penger av «østmænd». Paa ingen av disse steder var forekommet børnekopper. Han smittet sin familie, moder og søskende, desuden smittedes en gammel kone, som havde besøkt familien, men heldigvis boet alene. Hun pleiedes av den første patients moder, som saavidt var blevet frisk. Den gamle kvinde døde, likesaa en broder av den første patient, under billedet av en variola hæmorrhagica. En i nærheten boende kone

smittedes antagelig ved utlaan av et par sko fra den angrepne familie. De fleste tilfælde forløp let. Vaccination og revaccination foretoges. Ingen flere angrepes. (R. Bergh).

Av **skarlagensfeber** anmeldtes færre angrepne (61) end aaret forut (108). I Gulen distrikt forekom 7 tilfælde, hvorav 6 paa den tætbebyggede gaard Bjørknæs. 2 smaaabørn døde, det ene før lægens ankomst. (J. Nielsen). Paa Bulandet, Ytre Søndfjord distrikt, optraadte 5 tilfælde i 2 familier, mulig ved smitte fra Bergen. I den ene familie kunde ingen adskillelse av den syke fra de friske ske, da de kun havde ett værelse, hvor børnene tumlede sig om hinanden, baade paa gulvet og i sengene. Av 5 børn angrepes her dog kun 2. Begge de smittede hus avspærredes og sattes under opsig; sygdommen spredte sig ikke videre. (C. G. Schøyen). 7 tilfælde behandledes paa gaarden Birkeflaat i Naustdal i Indre Søndfjord; 3 av disse var hos voksne. Ingen døde. Paa gaardene Skrede og Hægheim i Jølster, Gloppen distrikt, forekom 15 tilfælde i juni; smitten bragtes med hjemvendte bryllupsfolk fra Nedre Jølster. Epidemien forløp godartet. I Kinn distrikt indtraf de første tilfælde i vaarsildfisketiden i Kalvaag i Bremanger, senere 7 i Midtgulen ved direkte smitteimport ved børn fra inficert hus i Bergen. De sidst angrepne var paa Skorpen uden kjendt smittekilde. Sygdommens forløp var i det hele let. Et dødsfald indtraf. I Indviken distrikt behandledes i december 3 tilfælde, hvorav 1 endte dødelig.

Av **mæslinger**, som aaret forut hersket epidemisk inden amtet, anmeldtes dette aar kun 27 tilfælde, derav 19 i Indre Holmedal, Kirkebø distrikt, som en fortsættelse i aarets første halvdel av den epidemi, der var begyndt høsten forut. Nogen faa tilfælde i Ytre Nordfjord distrikt i aarets første maaneder dannet likeledes avslutningen her paa fjoraarets epidemi.

Av **difteri** (croup) anmeldtes tilsammen kun 37 angrepne, mot 137 i 1904, med 5 dødsfald. Av de fra Lærdal distrikt opførte 7 tilfælde forekom de 6 i august paa en sæter i Aurland. (E. Andersen). I Vik distrikt blev 5 angrepne; 1 døde før lægens ankomst. De 3 av disse i Fejos maa sættes i forbindelse med epidemien sammesteds aaret forut. De 2 øvrige forekom i Vik herred paa en isolert liggende gaard med ukjendt smittekilde. (Helsing). Av de 9 angrepne i Gulen distrikt behandledes 5 i mai paa gaarden Rød, 4 i november paa gaarden Strømme, begge i Gulen herred. Sandsynlig førtes sygdommen til sidstnævnte sted ved let angrepne, ikke anmeldte syke fra Rød, som ligger nær Strømme. En kone døde; hun var sterkt angrepet og bukket under 6 timer efter foretaget serumindsprøitning. Desuten døde 2 smaaabørn, det ene før sygdommen anmeldtes for lægen. (J. Nielsen). Paa Smelvær i Ytre Søndfjord distrikt iagttoges nogle tilfælde av halsaffektion, der behandledes som difteri med serum, men viste det sig i det videre forløp, at de sandsynlig ikke var av difterisk natur. (C. G. Schøyen). De 8 tilfælde uten dødsfald i Indre Søndfjord iagttoges paa ganske motsatte kanter inden distriktet, saa nogen smitteforbindelse mellem dem ikke lot sig konstatere (Münster). I Kinn distrikt behandledes 2 angrepne i januar paa Nærø, 1 paa Brandsø, begge steder i Kinn herred. For det sidstnævnte tilfælde skrev smitten sig fra Bergen, for de to førstnævnte var kilden ukjendt. (Skridshol). For de to syke i Skavøpollens skolekreds, Ytre Nordfjord distrikt, skrev smitten sig likeledes fra Bergen. Fra disse opstod en mindre epidemi i de første maaneder av 1906. (Haslerud).

Av **barselfeber** anmeldtes 9 tilfælde med 3 dødsfald.

Vandkopper omtales som hyppige i Gloppen distrikt samt i Daviken, Nordfjordeidet distrikt.

Kikhoste synes at være den epidemiske sygdom, som i aarets løp har vundet mest utbredning, særlig i dets sidste halvdel. I Aardal, Lærdal distrikt,

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.				
	tilfælde.	dødsfald.														1		2	
																Lærdal.	Lyster.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidfeber	18	2	18	4	1	-	-	2	-	1	-	-	-	-	10	-	-	-	-
Akut poliomyelit	6	2	6	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	-	3	-	-	-	-
Børnekopper	9	2	9	-	-	-	-	-	2	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	61	4	61	2	7	-	-	-	16	7	5	7	6	7	4	-	-	2	-
Mæslinger	27	3	26	19	-	4	2	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Difteri (croup)	37	5	37	1	3	4	1	5	3	1	6	5	1	5	2	7	-	1	-
Barselfeber	9	3	7	-	1	1	1	-	1	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Pyæmi, septhæmi	18	3	17	1	1	-	3	4	1	1	5	-	-	-	1	5	-	-	-
Rosen	50	2	50	2	4	6	9	5	6	4	1	3	2	6	2	3	-	-	-
Røde hunde	2	-	2	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	20	-	20	3	2	1	-	6	2	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-
Kikhoste	190	16	190	-	7	11	4	1	19	26	41	16	5	35	25	26	3	-	-
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	1228	31	1213	102	135	213	150	126	91	94	66	52	61	71	52	149	1	22	1
Influenta	752	7	752	97	163	260	60	81	20	15	17	9	5	8	17	186	-	12	-
Lungebetændelse	416	65	416	38	33	77	78	50	25	9	9	18	21	27	31	30	7	12	7
Pleurit	180	7	179	18	11	22	21	15	18	15	13	10	11	12	13	10	1	7	-
Gigtfeber	121	3	120	4	6	16	11	13	14	11	4	8	10	12	11	15	1	21	-
Akut diarré (kolerine) ..	351	12	351	14	22	35	24	15	40	62	52	25	20	24	18	66	2	24	1
Pemfigus (hos nyfødte) ..	3	1	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	3498	168	3476	306	396	650	366	323	260	258	220	156	143	209	189	408	15	101	9

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa lægedistrikterne:																					
	3		4		5		6		7		8		9		10		11		12		13	
	Sogndal.		Vik.		Gulen.		Kirkebø.		Ytre Søndfjord.		Indre Søndfjord.		Gloppen.		Kinn.		Ytre Nordfjord.		Nordfjord-eidet.		Indviken.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidfeber	1	1	-	-	-	-	-	-	4	1	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	10	-
Akut poliomyelit	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	1	1	1	1	-	-	-	1	-	-	-
Børnekopper	-	-	-	-	-	-	9	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	-	-	2	-	7	2	1	-	5	-	7	-	15	-	19	1	-	-	-	-	3	1
Mæslinger	-	-	-	-	-	-	19	2	1	-	-	-	1	1	-	-	5	-	-	-	-	-
Difteri (croup)	1	1	5	1	9	3	1	-	-	-	8	-	-	-	3	-	2	-	-	-	-	-
Barselfeber	1	-	-	-	1	1	-	-	-	-	1	1	2	-	2	1	2	-	-	-	-	-
Pyæmi, septhæmi	-	-	1	-	1	1	6	-	-	-	-	-	-	-	3	1	2	1	-	-	-	-
Rosen	2	-	6	-	1	1	3	-	7	-	1	-	3	-	7	-	2	1	1	-	14	-
Røde hunde	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	3	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	3	-	5	-	6	-	-	-	-	-
Kikhoste	12	2	41	4	15	-	-	-	2	1	-	-	24	1	6	1	17	4	47	-	-	-
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	55	1	111	4	63	2	76	2	52	3	14	4	60	-	302	3	104	6	177	4	43	-
Influenta	22	-	53	-	8	-	17	-	18	-	1	-	2	-	284	6	80	1	16	-	53	-
Lungebetændelse	20	1	54	7	20	4	17	3	46	13	10	2	32	4	90	12	19	-	40	1	26	4
Pleurit	4	2	22	-	5	-	13	-	21	1	8	-	10	1	50	1	14	-	-	-	16	1
Gigtfeber	2	-	13	-	8	-	6	-	4	-	1	1	7	-	20	1	9	-	2	-	13	-
Akut diarré (kolerine) . . .	7	-	23	-	-	-	5	1	25	-	7	1	6	-	85	-	20	5	56	-	27	2
Pemfigus (hos nyfødte) . . .	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	130	8	333	16	138	14	173	10	188	19	61	11	168	8	881	27	282	18	340	5	205	8

Nordre Bergenhus amt, 1905.

voldte den i november og december megen sykелighet og flere dødsfald blandt børn. De gennemgaaende daarlige boligforhold og befolkningens ringe forstaaelse av betydningen av frisk luft var vistnok grunden til, at sygdommen optraadte temmelig ondartet. (E. Andersen). I Sogndal distrikt var der vistnok en masse tilfælde, men kun 12 kom til lægebehandling. (O. B. Schøyen). I Vik distrikt havde sygdommen almindelig utbredning i Vetlefjorden, Balestrand herred, og i Fejos samt Frevik av Leikanger. De anmeldte 41 behandlede repræsenterte vistnok kun de gravere tilfælde, idet der forekom en mængde lettere saadanne. I Dale, Ytre Søndfjord distrikt, optraadte sygdommen om sommeren og høsten meget mildt. I Gloppen forekom den særlig i Breim, men forresten spredt over størstedelen av distriktet i vaar- og sommermaanederne. Fra Ytre Nordfjord og Nordfjordeidet distrikter omtales ogsaa epidemisk optræden av sygdommen i aarets 2den halvdel, i sidstnævnte distrikt med let forløp.

Akute katarrar i aandedrætsorganerne opføres med omtrent det samme antal tilfælde som i de 4 nærmest foregaaende aar. I Bremanger, Kinn distrikt, optraadte sygdommen hyppig under vaarsildfisket i februar og mars. Dette antages visselig at skyldes overanstrengelse og frøst og ikke mindst de overfyldte losjhus. Paa Kalvaag er nemlig fiskeralmuen øket aar for aar, saa fiskerne, den korte tid sildefisket varer, maa være glad til at faa tak over hovedet. Et eller to baatlag maatte saaledes en nat ligge ute av mangel paa husrum; selv skolehuset var optaget. (Lundevall).

Influenza synes ogsaa at have været ganske hyppig dette aar, som vanlig særlig i 1ste kvartal. I Kinn distrikt hersket den især blandt fiskeralmuen og havde en mere ondartet karakter end tidligere, med flere dødsfald. Fra Ytre Nordfjord distrikt omtales en meget utbredt og tildels streng epidemi i februar og mars. I Nordfjordeidet distrikt, hvor sygdommen særlig forekom i Eid, var forløpet i det hele let, men neuralgier optraadte i ikke faa tilfælde som eftersygdom. (Rummelhoff).

Lungebetændelse forekom ogsaa ret hyppig. I Lærdal distrikt var der saaledes i Lærdal og Borgund herreder omtrent det dobbelte antal angrepne av det aar om andet vanlige. Et par steder optraadte den som hus-epidemi med 3 à 4 syke i samme hus. (E. Andersen). I Ytre Søndfjord betegnes aaret som et pneumoniaar, nærmest paa grund av den store dødelighet, over 23,0 pct. av de angrepne, av hvilke forresten mange var høit oppe i aarene. (C. G. Schøyen). I Kinn distrikt behandledes aaret rundt et betydelig større antal tilfælde end vanlig; der viste sig ogsaa tilbøielighet til epidemisk utbredning, især blandt vaarsildfiskerne. (Skridshol).

Akut diarré (kolerine) var ogsaa dette aar forholdsvis sjelden. I Lærdal distrikt forekommer sygdommen forresten stadig i Øvre Aardal og paa Lærdalsøren; aarsagen antages ikke sjelden at være nydelse av bedærvet, salt kjød og fisk, men er sikkert endnu oftere at søke i mangelfuldt renhold omkring husene. Gjødelsbinger anbringes ofte nær indpaa vaaningshusene og avfallsdynger opefter husvæggen, især hvor bebyggelsen er tæt og gaardspladsene smaa som paa Lærdalsøren og Farnes i øvre Aardal. (E. Andersen).

Av **pemfigus hos nyfødte** opføres 3 tilfælde med 1 dødsfald.

Av **mycosis tonsurans** var der mange angrepne i Bremanger, Kinn distrikt; smitten skyldtes utvilsomt kvæget, hvorav en stor del havde sygdommen. (Lundevall).

Av **fnat** opgives 39 angrepne. I Aardal og tildels Aurland av Lærdal distrikt var sygdommen meget utbredt. De fleste patienter er forresten anmeldt fra Nordfjordeidet og Gloppen distrikter.

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:							
		1	3	4	5	8	9	10	11
		Lærdal.	Sogndal.	Vik.	Gulen.	Indre Søndfjord.	Gloppen.	Kinn.	Nordfjordeid.
		Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske saar	3	-	-	-	-	-	-	3	-
Syfilis, konstitutionel ...	7	-	-	3	2	-	2	-	-
Gonorré, uretrit	10	3	2	1	-	-	-	4	-

I Gloppen distrikt smittedes en gift kvinde med syfilis paa en handelsreise til Bergen; hun paaførte igjen sin mand sygdommen. (O. Løken). I Kinn distrikt behandlede en gift kone med et 3 aar gl. barn, samt hendes søster, som pleiet barnet, for veneriske saar; alle indlagdes i sykehuset i Florø og utskreves helbredet. (Skridshol).

Anmeldte tilfælde av tuberkuløse sygdomme.

Lægedistrikter.	Samlet antal tuberkuløse sygdomme.		Tuberkulose i											
			aande- dræts- organer.		urin- og kjøns- organer.		tarm- kanalen.		ben og led.		lymfe- kjerter.		huden.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Lærdal	75	14	69	14	1	-	1	-	2	-	2	-	-	-
Lyster	51	13	49	11	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-
Sogndal	28	4	26	4	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Vik	43	13	36	12	1	-	-	-	6	1	-	-	-	-
Gulen	32	6	31	6	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Kirkebø	21	7	15	7	1	-	-	-	5	-	-	-	-	-
Ytre Søndfjord..	32	12	32	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Indre —	45	8	41	8	-	-	-	-	1	-	3	-	-	-
Gloppen	42	15	36	14	-	-	-	-	5	1	1	-	-	-
Kinn	78	13	73	10	-	-	-	-	4	3	-	-	1	-
Ytre Nordfjord..	52	15	42	13	2	-	2	1	4	-	2	1	-	-
Nordfjordeidet ..	13	3	10	3	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-
Indviken	40	11	38	11	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nordre Bergenhus amt	552	134	498	125	7	-	3	1	35	7	8	1	1	-
Derav i by	6	2	6	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— bygder	546	132	492	123	7	-	3	1	35	7	8	1	1	-

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge- tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Lærdal	85	13	15	70
Lyster	79	18	9	70
Sogndal	30	3	8	22
Vik	91	15	16	75
Gulen	73	8	14	59
Kirkebø.....	84	8	10	74
Ytre Søndfjord.....	81	8	19	62
Indre —	72	7	11	61
Gloppen.....	92	15	8	84
Kinn	115	13	27	88
Florø ladested	4	2	1	3
Bygder.....	111	11	26	85
Ytre Nordfjord	106	13	18	88
Nordfjordeidet.....	51	3	5	46
Indviken	78	8	8	70
Nordre Bergenhus amt	1037	132	168	869
Derav i by	4	2	1	3
— bygder	1033	130	167	866

Til oplysning om de anmeldte tilfælde av **tuberkuløse sygdomme** inden distrikterne hitsættes tabellen paa foregaaende side, utarbeidet efter de indsendte uddrag av kommunernes tuberkuloseprotokoller. Se forøvrigt den almindelige beretning. — Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde i henhold til lægernes dødsårsagslister for det hele amt 12,7 pct. av samtlige kjendte, ved sygdom forårsagede, dødsfald, og 15,2 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. — For Florø ladested var forholdet henholdsvis 50,0 pct. og 66,6 pct. og for bygderne 12,6 pct. og 15,0 pct. Forøvrigt henvises til ovenstaaende tabel. — I Aurland, Lærdal distrikt, siges tuberkulosen at utbrede sig adskillig; der anmeldtes 16 nye tilfælde i aaret. Rimeligvis maa dette sættes i forbindelse med det økede samkvem baade med utenverdenen og mellem bygdens egne folk indbyrdes, som jernbane- og veianlæg har bevirket her i de senere aar. Befolkningen har jo før levet temmelig avstængt og har endnu ikke paa langt nær formaaet at lempe sine litet renlige vaner og i det hele primitive levesæt efter de nye forhold. (E. Andersen). I Vik distrikt holder sygdommen sig fremdeles nogenlunde konstant, nogen bedring synes ialfald endnu ikke at kunne spores. Balestrand herred staar bedst, Vik daarligst. Strandstedet Vikøren yder den største kontingent til de tuberkuløse, og bekjæmpelsen av sygdommen vanskeliggjøres ved befolkningens mindre gode økonomiske evne og de trange boligforhold. Som regel befølges vistnok de givne paabud, men der forekommer ogsaa undtagelser. Distriktslægen havde saaledes et par gange anledning til at paatale spytning, hvor spytteflasken ikke blev benyttet, og fik da begge ganger det svar: «at det kun var tobaksspyt», som de altsaa mente var uskyldig i forhold til det ophostede eller opkastede spyt. (Helsing). — I Indre Holmedal av Kirkebø distrikt har tuberkulosen i de senere aar optraadt hyppig. Distriktslægen har

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.				Uttrækning ved bækkenendeleie.			Efterbyrdsoperation.
	Mødre.	Børn.		Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde veer ...	23	22	2	-	-	-	-	4	3	1	-
Bækkensneverhet	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og blødning	-	-	-	-	¹⁾ 1	-	1	-	-	-	-
Uefftergivelige fødselsdele	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtsleie	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	7	-	²⁾ 5	2	-	-	-	-
Fastvoksning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilbakeholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilsammen	28	25	4	7	1	5	3	4	3	1	2
		29		8		8			4		

¹⁾ Dødsårsak: pyosalpingitis. ²⁾ Derav en 2den tvilling, 1ste fødtes (lev.) ved naturens hjælp.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige hæn- delser.	ved selv- mord.
Lærdal	170	1	107	16	3	1	4	-
Lyster	141	5	79	4	-	-	-	-
Sogndal	147	2	60	4	-	-	-	-
Vik	190	4	97	4	1	1	2	-
Gulen	164	8	99	11	1	1	6	-
Kirkebø	136	2	97	7	-	1	1	3
Ytre Søndfjord	193	4	116	11	-	-	3	-
Indre —	166	8	82	4	-	1	2	1
Gloppen	183	1	115	11	2	-	3	1
Kinn	254	5	142	15	3	1	4	-
Flørø ladested	28	-	11	2	1	-	-	-
Bygder	226	5	131	13	2	1	4	-
Ytre Nordfjord	198	4	129	24	-	1	2	1
Nordfjordeidet	126	1	74	9	1	-	4	-
Indviken	148	3	150	7	1	-	63	-
Nordre Bergenhus amt	2216	48	1337	127	12	7	94	6
Derav i by	28	-	11	2	1	-	-	-
— - bygder	2188	48	1326	125	11	7	94	6

forgjæves forsøkt at bevæge befolkningen til at la sine kjær tuberkulinundersøke, hvad der er saa meget merkeligere, som den har smittefrygt. (R. Bergh). I Ytre Søndfjord distrikt synes sygdommen heller ikke at være i nogen tilbagegang. Befolkningen er meget villig til at efterkomme de forskjellige paabud, som gives; undtagelserne herfra er yderst faa. (C. G. Schøyen). I Kinn distrikt synes de tuberkuløse sygdomme at tiltage. Ikke faa av de angrepne synes at være smittet i Bergen under sit ophold i tjenerstilling der. Dødsfaldsprocenten er stor. (Skridshol).

Spedalskhet. I Lærdal distrikt findes fremdeles 3 spedalske, ingen nye er anmeldt i de sidste aar. (E. Andersen). I Sogndal distrikt lever likeledes 3 gamle spedalske, heller ikke her er nogen ny tilkommet. (O. B. Schøyen). I Gulen distrikt anmeldtes et nyt tilfælde, (J. Nielsen), likesaa et i Kinn distrikt i Eikefjord hos en gift mand. (Skridshol).

Om amtets **sindssyke** se den almindelige beretning.

Av andre sygdomme omtales **anæmi** og **sygdomme i fordøielseorganerne**. I Lærdal distrikt er de sidste hyppige paa grund av den ensformige og uhensigtsmæssige kost, der daglig bestaar av salt kjød og fisk, som tillike ofte er bedærvet. De mange turisthoteller synes ikke at have bidraget noget væsentlig til at lære befolkningen bedre matlavning. Om sommeren er melk omtrent ikke til at opdrive, da alle kjær er paa sæteren; der drikkes da meget gammel, sur myse. (E. Andersen). Blandt aarsagerne til anæmiske tilstande hos den kvindelige

del av befolkningen i Kirkebø distrikt kan for mange tilfælde nævnes den langvarige diegivning, en indgrodd uskik, som det vistnok vil holde haardt at komme tillivs; antagelsen, at den skal beskytte mot nyt svangerskab, slaar dog ikke altid til. Den i tidligere tider almindelige skik, at unge mødre forlot sine egne børn og reiste til Bergen og tjente underhold til de hjemmeværende som «vaadammer for bedre mands barn», er forlængst forbi. De almindelige dyspeptiske tilstande skyldes den ringe hvile, man tager sig efter maaltiderne i aane-tiderne, men navnlig den sure myse, som nydes under arbeidet i ikke smaa mængder. (R. Bergh). Fra Kinn distrikt fremholdes ogsaa det slette matstel med ensidig og tungt fordøielig kost, mangel paa melk og overflod paa kaffe, som aarsag til anæmien og fordøielsessygdommene, der utgjør en meget væsentlig del av lægens kontorpraksis. (Skridshol).

Obstetriciske operationer. Av læger utførtes 43 saadanne, derav i Lærdal distrikt 5, Lyster 7, Sogndal 2, Vik 8, ytre Søndfjord 3, indre Søndfjord 9, Gloppen^o 2, Kinn 5, ytre Nordfjord 1 og Nordfjordeidet 1. Angaaende indikationer og utfald henvises til tabellen paa side 165.

Jordmorhjælpen. I Kirkebø distrikt benyttes hjelpekoner næsten kun, naar jordmoren ved en hastig fødsel ikke kan række at naa frem. (R. Bergh). Forøvrig henvises til den almindelige beretning.

Antallet av **fødte** og **døde** vil sees av tabellen paa foregaaende side.

Der bliver saaledes et overskud av 879 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 60,3.

Dødsfald paa barselseng. Efter presternes opgaver døde 7 kvinder paa barselseng. Lægerne har opgivet dødsaaarsagen for 6 kvinder saaledes: barselfeber 3, emboli 1, blødning 2.

De **hyppigste dødsaaarsager** var:

Dødsaaarsag.	Antal dødsfald.	Derav i	
		by.	bygder.
Alderdomssvagheth	292	-	292
Lungetuberkulose	132	2	130
Kræft (cancer og sarkom).	86	-	86
Lungebetændelse	65	-	65
Hjerneslag	45	-	45
Organisk hjertesygdom	41	-	41
Tuberkulose utenfor lungerne	40	-	40
Medfødt svagheth	38	-	38
Kronisk bronkit	33	1	32
Akute katarrar i aandedrætsorganerne	31	-	31

Veirliget. Vinteren synes i det hele at have været mild, tildels stormfuld, vaaren kold, sommeren for det meste regnfuld og kold. Desuagtet blev høihøsten ganske god, en del blev dog utskjemt paa grund av regnet; kornmængden forringedes, likesaa utbyttet av potetavlen. Frugt og bær slog for det meste feil, hvorimot tobaksavlen slog godt til.

Levemaate og hygieniske forhold. I Lyster distrikt siges det at gaa godt fremover i hygienisk henseende. Der bygges stadig, især i Lyster herred, og for hvert aar bedres boligerne, levemaaten likesaa. Klædedragten er god og hensigtsmæssig i det hele taget. De unge kvinder klæder sig net og sirlig, men korsett maa desværre ofte hjelpe paa figuren. Alle kvinder, selv de mest velstaaende, gaar med hodetørklæ — «plag» —, og det er en ren undtagelse, at se en av bygdens kvinder i hat; det er kun de fra Amerika hjemvendte, der i længere tid har levet i by, som flatter sig med hat. (E. Paasche).

I Vik distrikt arbeides fremdeles paa husflidens opkomst. Et kursus i sløid holdtes, og fik almindelig tilslutning; kursus i andre haandgjerningsarbeider skal senere holdes, saa man snart kan haabe paa en bedring av disse forhold. (Helsing).

I Gulen distrikt spores overalt fremgang i de sanitære forhold. Særlig bedres boligerne; hvert aar reiser sig det ene nye hus paa gaardene efter det andet med høi kjælder under, og lyse, rummelige værelser. (J. Nielsen).

Fra Kirkebø distrikt skrives: «Sengjekonemat» (barselmat) brukes endnu med den traditionelle rømmegrøt; hist og her, hvor der er bakere, begynder grøten at avløses av «fine brød» med chokolade og kringler. Rømmegrøten er rigtig god og solid og svømmer i fett; skal det være rigtig gromt, legger man store stykker raffinade i grøten. Der kan komme indtil 20 og flere grøtportioner til en «sengjekone», og da det ikke er smaaportioner, der gives, har vedkommende kone og familie underhold længe med disse «grøter», der om sommeren bevares friske ved avkjøling i elv eller bæk. Grøten opvarmes ikke igjen, naar den skal spises, men skjæres i tykke skiver og lægges paa brød. Al den rømmegrøt taales merkelig godt; fra og til fremkalder den dog en slem obstruktion hos barselkone, som maa smake paa grøten, eftersom den kommer, i overbringerens nærvær for ikke at fornærme. — Folket maa gjennemgaaende siges at være ædruelig. Av spirituosa hjemforskrives vistnok noget ved juletider, men bruken synes ikke at overdrives. Det er desuten skik og bruk, at folk fra sine byreiser tager med hjem en eller et par flasker konjak eller akevit for at kunne traktere sine hjemmевærende slegtninger og bekjendte med en «bydram», der ansees som en stor hædersbevisning. Folk vil gjerne lade spendere paa sig, og ved enkelte reisende — især handelsreisende, der av sit firma utrustes med store penger for at vise sig flotte — gives der ved hotellerne anledning baade for mænd og kvinder til at blive godt trakterte med spirituosa. — Det er sjelden at se en frugt-sommelig brud. Efter opgave fra presterne i distriktet har der i sidste femaar i indre Holmedal av 402 fødsler været 7 uegte (1,7 %), i Lavik og Kirkebø av 347 fødsler været 14 uegte (4 %). Flere av kvinderne har været besvangret andetsteds (Bergen), hvor de har havt tjeneste. — Rundt om i distriktets bygder er der ikke saa liten interesse for ungdomsforeninger, der vistnok har gjort adskillig godt ved at fremme en god utnyttelse av ledige aftentimer med foredrag, folkevisedans og lignende, istedetfor at aftnerne før benyttedes til at drive om paa landeveiene. (R. Bergh).

Paa grund av den ringe økonomiske evne i Ytre Søndfjord distrikt bliver det vanskelig at faa gjennomført forbedringer, der foraarsager utgifter. Med renligheten er det smaat bevendt, og det falder ofte vanskelig at faa sundhetsvedtægterne overholdt. (C. G. Schøyen).

I Indre Søndfjord distrikt synes der i sanitær henseende at være adskillig fremgang. Renligheten økes noget, uagtet der endnu mangler meget i, at hygienien sker fyldest. I bygning av vaaningshuse merkes fremskritt; ved nybygning eller ombygning tages mere hensyn til rumforholdene, likesom ogsaa til det ydre. Saaledes begynder torvtakene at kasseres og teglsten, ja endog skifer anvendes til taktækning. Ventilationen er udmerket, især i de øvre bygder,

med ljøre i taket. Den talrige familie ligger i det store beboelsesrum og paa «lemmen»; selv om man kommer ind om morgenen, er luften overraskende god. Det er forbausende, hvor hurtig og let abscesser tilheles efter at være aapnet av lægen og efter instruks av ham den videre behandling overlatt til omgivelserne. Levemaate og matstel lader meget tilbake at ønske. Kun separert melk benyttes, og selv til syke er det vanskelig at skaffe nysilt melk. Kokekunsten har endnu kun naadd et lavmaal; i den daglige kost er der ingen variation: flabrød, skaaren melk eller tynd, sletsmakende kaffe, litt margarinsmør og fisk, oftest saltet, og vinteren og vaaren igjennem sild, saltet og røket, som, naar den bliver gammel og harsk, utvilsomt er en av de viktigste aarsager til den meget almindelige dyspepsi. Speket faarekjød hører til det bedste traktement, og er ganske visst fortrinlig som man faar det her, baade meget let fordøielig og meget nærende; men man er nu sparsommere hermed end før, og der findes neppe lenger saa store beholdninger paa staburene som før. Av spirituosa ser man sjelden andet end hjemmebrygget øl. Ædrueligheten maa siges at staa paa et særdeles høit standpunkt; i enkelte bygdelag har avholdsbevægelsen med stort held gjort propaganda; især synes ungdommen med stigende interesse at omfatte avholdsbevægelsen. Maatte det blot ikke vise sig at være en motesak, hvad enkelte ting i en av bygderne tyder adskillig paa. Ogsaa sædeligheten synes at staa høit; i ethvert fald er der i 1905 kun ett uegte født barn. (Münster).

I Gløppen distrikt siges sædelighetstilstanden at være meget god, likesaa ædruelighetstilstanden. Avholdsbevægelsen nyter stor tilslutning, særlig blandt de yngre. De ældre har vanskeligere for at opgive sit hjemmebryggede øl, hvorav der endnu nytes ikke ubetydelige kvanta ved selskabelige anledninger i visse dele av distriktet. — Utskiftningen paa gaardene har ikke alene betydning for jordens opdyrkning, men ogsaa for hygien, idet de gamle, sammentrængte tun med alle deres ophobede urenligheter nu viker pladsen for nye, ialfald utvendig renligholdte gaarder. Et tvilsomt fremskridt for de gamle luftige røkstuer er de nyopførte leimstuer, hvor luftens ikke paa langt nær altid holdes saa god. Kostholdet maa vistnok i det hele taget betragtes som godt, men de talrige meierier og separatorer medfører den, særlig for den opvoksende slekt, skjæbnesvangre fare, at nydelsen av uskummet melk er i betydelig avtagen, idet den langt næringsfattigere, separerte melk brukes i dens sted. Den derved opstaaede fedtmangel i næringen søkes erstattet med bruken av flesk, likesom margarin vinder større og større utbredning. En anden fare ved meierierne, saaledes som de her er indrettet, nemlig at leverandørerne tager den separerte melk tilbake, er den, at smittestoffer har lettere for at utbredes, idet melken fra de forskjellige gaarder blandes sammen under separeringen. (O. Løken).

I Indviken distrikt indtraf i Loen den store ulykke med fjeldrasen natten mellem den 15de og 16de januar fra det 6 383 fot høie Ravnefjeld paa Loen-vandets vestsiden. Raset fremkaldte en vandbølge av ca. 50 meters høide, der aldeles ødelagde gaardene Næsdal og Bødal paa sjøens henholdsvis vestre og østre bred. 61 mennesker omkom, derav 26 børn; flere var desuten saaret eller havde været indeklemt mellem ruinerne, men slap fra det med livet. Disse sidste led alene av en voldsom hjerteaction med tilbøielighet til kollaps, saasart de reiste sig op eller rørte paa sig. Laa de rolig ned, var tilstanden bedre. Dette varte flere døgn, for nogens vedkommende op til 14 dage. Ingen av dem havde nogen synderlig erindring om ulykken; den kom saa pludselig, at der var ingen tid til angst, og ingen havde, merkelig nok, følt nogen angst, medens de laa nedgravet i ruinerne. (H. Brodtkorb).

Sykehus. I Florø, Kinn distrikt, findes et vaarsildavgiftsfondet tilhørende sykehus, der ogsaa har en afdeling for epidemiske sygdomstilfælde. Paa Kalvaag,

i lægeboligens 1ste etage, har samme fond 2 sykestuer foruten et værelse til pleiersken samt bad; de anvendes kun i fisketiden. I Lyster distrikt er beliggende et sanatorium for tuberkuløse (St. Jørgens hospitalsstiftelse tilhørende).

Sykepleien. I Lærdal distrikt er 3 sykepleiersker i stadig virksomhet, og deres hjælp er meget eftertraktet. (E Andersen). I Vik distrikt benyttes ogsaa sykepleiersken mere og mere. (Helsing). I Kirkebø distrikt arbeides der paa at faa en saadan ansat i Indre Holmedal. (R. Bergh).

Badeindretninger. Paa Lysne i Lærdal distrikt er et badstubad, der dog var litet brukt, da det den største del av aaret har været i ustand. Badstuen paa Aurlandsvangen var derimot stadig i bruk. (E. Andersen). Ved sykehuset i Florø, Kinn distrikt, staar badet aapent for publikum, men der er ofte mangel paa vand. Karbadet med dusch ved Kalvaag sykehus kan ogsaa benyttes av hvemsomhelst mot en liten betaling, men det sker ikke ofte. (Skridshol og Lundevall).

Om **amtets apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel giver oplysning om antallet av møter i helseraad og af vaksinerte:

Lægedistrikter.	Helseraad. Antal møter.	Vaksinerte.
Nordre Bergenhus amt	51	1761
Lærdal	¹⁾ 8	161
Lyster	²⁾ 5	101
Sogndal	³⁾ 3	136
Vik	⁴⁾ 3	103
Gulen	⁵⁾ 2	137
Kirkebø	⁶⁾ 5	127
Ytre Søndfjord	⁷⁾ 6	105
Indre —	⁸⁾ 5	145
Gloppen	⁹⁾ 2	133
Kinn	¹⁰⁾ 4	185
Ytre Nordfjord	¹¹⁾ 3	230
Nordfjordeidet	¹²⁾ 1	58
Indviken	¹³⁾ 4	140

* ¹⁾ Lærdal 3, Borgund 2, Aardal 2, Aurland 1. ²⁾ Lyster 1, Jostedalen 4. ³⁾ Sogndal 1, Hafslo 2. ⁴⁾ Vik 1, Balestrand 1, Leikanger 1. ⁵⁾ Gulen 1, Sulen 1. ⁶⁾ Lavik 1, Kirkebø 2, Indre Holmedal 2. ⁷⁾ Ytre Holmedal 5, Askvold 1. ⁸⁾ Førde 1, Jølster 2, Naustdal 2. ⁹⁾ Gloppen 1, Breim 1. ¹⁰⁾ Florø 1, Bremanger 1, Vevring 2. ¹¹⁾ Selje 2, Daviken 1. ¹²⁾ Eid 1. ¹³⁾ Stryn 2, Indviken 1, Hornindalen 1.

XV. Romsdals amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 3dje decb. 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaktører.
Amtet		14989,61	136 519	44	8	94	74
1. Vestre Søndmør		918,51	13 067	5	-	10	10
	Vannelven	305,55	2 769	1	-	2	2
	H e r ø	132,85	3 925	2	-	3	3
	Sande	70,88	2 250	1	-	2	2
	Rovde	102,59	591		-	2	2
	Ulstein	196,42	2 839	1	-	2	2
	Vartdalstranden	110,22	693	-	-	1	1
2. Indre Søndmør		1 241,27	8 668	2	-	5	5
	Ørsten	241,57	2 344	-	-	1	1
	V o l d e n	520,59	4 408	2	-	3	3
	Hjørundfjord	479,11	1 916	-	-	1	1
3. Østre Søndmør		2 040,94	6 390	1	-	7	7
	Stordalen	259,28	856	-	-	1	1
	S t r a n d e n	267,67	1 480	1	-	1	1
	Norddalen	947,67	2 321	-	-	3	3
	Sunnelven	566,32	1 733	-	-	2	2
4. Ørskog		723,33	7 098	2	-	4	4
	Ø r s k o g	200,85	1 808	2	-	1	1
	Søkkelven	261,05	2 307	-	-	1	1
	Skodje	124,51	1 486	-	-	1	1
	Vatne	136,92	1 497	-	-	1	1
5. Nordre Søndmør		314,82	24 245	9	3	13	8
	A a l e s u n d , k j ø b s t a d	2,14	13 848	9	3	5	-
	Haram	90,32	2 541	-	-	2	2
	Roald	20,06	988	-	-	1	1
	Borgund	202,30	6 868	-	-	5	5
6. Ytre Romsdal		1 164,65	17 827	7	2	13	10
	M o l d e , k j ø b s t a d	0,38	1 789	5	2	1	-
	Bolsø	271,45	3 479	-	-	1	1
	Bud	152,90	2 683	1	-	2	2
	Akerø	152,46	2 410	-	-	2	2
	Frænen	220,32	2 687	-	-	3	1
	Sandø	16,04	984	-	-	1	1
	Sylte	192,79	1 320	-	-	1	2
	Vestnes	158,31	2 475	1	-	2	1
7. Indre Romsdal		2 525,43	10 300	3	-	7	6
	Hen	245,53	1 113	-	-	-	2
	Grytten	798,92	1 726	1	-	2	
	E i d	36,12	547	1	-	1	1
	Vold	260,81	1 008	-	-	1	1
	Veø	247,14	2 422	-	-	2	1
	Nesset	178,68	1 657	1	-	1	1
	Eresfjord og Vistdalen	758,23	1 827	-	-	1	1

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 3dje decb. 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinatører.
8. Søndre Nordmør..		817,52	24 631	7	3	15	8
	Kristiansund, kjøb- stad	8,80	11 982	6	3	6	-
	Kvernes	33,45	839	1	-	1	1
	Bremsnes	119,71	3 133	-	-	1	1
	Kornstad	66,24	1 668	-	-	1	1
	Eide	141,11	1 571	-	-	1	1
	Frei	51,49	1 059	-	-	1	1
	Grip	0,48	194	-	-	1	-
	Øre	232,28	2 013	-	-	1	1
	Strømsneset	118,57	1 274	-	-	1	1
	Gjemnes	45,39	898	-	-	1	1
9. Sundalen		1 951,22	5 532	2	-	7	6
	Sundalen	1 229,84	1 684	1	-	2	2
	Øksendalen	225,67	599	-	-	1	1
	Ulvundeidet	182,39	412	-	-	1	1
	Tingvold	313,32	2 837	1	-	3	2
10. Surendalen		2 065,16	8 490	3	-	5	4
	Stangvik	510,98	2 341	1	-	2	2
	Aasgaard	64,22	629	-	-	1	1
	Surendalen	870,52	2 890	1	-	1	-
	Rindalen	608,07	2 514	1	-	1	1
	Heggemstranden og Staknes bygdelag av Hasle herred	11,37	116	-	-	-	-
11. Nordre Nordmør..		1 226,76	10 271	3	-	8	6
	Edø	273,92	3 380	1	-	4	3
	Tusteren	167,31	1 537	-	-	1	1
	Aure	504,46	3 122	1	-	1	-
	Valsøfjorden	156,33	954	-	-	1	1
	Halse (undt. Heggem- stranden og Staknes bygdelag)	124,74	1 278	1	-	1	1

Sundhetstilstanden betegnes for de fleste distrikter som i det hele god, kun i Ørskog og Nordre Søndmør (Aalesund) var den mindre tilfredsstillende. Av epidemiske sygdomme, der havde almindeligere utbredning, kan nævnes tyfoid-feber, skarlagensfeber, kikhoste, akutte katarr i aandedrætsorganerne med influensa. Forholdsvis sjelden optraadte de aaret forut hyppig forekommende sygdomme mæslinger og difteri (croup). Hertil kommer endnu den akutte poliomyelit, som i aarets sidste halvdel viste sig i flere distrikter. Det samlede antal anmeldte epidemiske sygdomstilfælde utgjorde 7 566 med 234 dødsfald mot henholdsvis 7 609 og 293 aaret forut.

Dødeligheten. De dodes antal utgjorde 2 010 eller 14,2 pro mille av den beregnede tilstedeværende middelfolkemængde (141 900). Aaret forut var dødeligheten 14,5 pro mille.

Angaaende de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 174 og 175, sammendraget efter lægernes opgaver.

Tyfoidfieber viser i forhold til 1904 nogen vekst i de angrepnes antal. Ialt anmeldtes 120 med 4 dødsfald mot henholdsvis 88 og 13 aaret iforveien. I Indre Søndmør forekom 6 tilfælde, derav 1 i Ørsten, en fyrbøter, der kom syk hjem fra Aalesund, 4 i Bondalen, i samme hus uten kjendt smittekilde, og 1 paa det gamle arnested Ulvestad i Volden. Ingen døde. (O. Eng). I Østre Søndmør blev en mand syk paa gaarden Gjervad i Geiranger efter at have været i besøk paa gaarden Øren (eller Øira) i Hjørundfjord, hvor tyfoidfieber skulde være forekommet for et par aar siden. Han smittet en pige paa samme gaard; begge kom sig. (Holtermann). Av de 2 tilfælde i Ørskog distrikt optraadte det ene paa gaarden Renkvam i Skodje i samme hus, hvor 2 aar iforveien en mand fra Aalesund laa syk av tyfoidfieber; det andet indtraf paa gaarden Søvikskar i Ørskog med ukjendt smittekilde. Sygdommen bredte sig ikke videre fra nogen av disse steder. (H. Holst). I Nordre Søndmør hjem-søgte Aalesund av 2 epidemier, den ene i februar, mars og april med 24 angrepne, den anden i november og december med 41; desuten opføres for juli 6 patienter, de øvrige 4 av de ialt opgivne 75 syke er fordelt paa juni, august og september. Sygdommens aarsag antages at være forurenset vand, dels fra brønde, dels fra et av bassinerne, tilhørende byens vandledning. Brøndene blev strøet med kalk og tilkastet, bassinet tømt og renset og forholdsregler forresten truffet for at hindre tilsig av urent vand. Næsten samtlige syke indlagdes i lasaret. I den første epidemi indtraf tilfældene særlig i en del av byen, hvor der paa grund av bolig-nøden efter branden var opført barakker, som var overbefolket, og hvor renligheten flersteds ikke var av ønskelig art, likesom kloakvæsenet var ufuldstændig. I den anden epidemi forekom sygdommen ogsaa længere ind i byen. Sjelden forekom mere end ett tilfælde i hvert hus. I landdistriktet iagttoges tilsammen 10 tilfælde, av hvilke de fleste isolertes i sine hjem; smitten skrev sig vel oftest fra byen. Sygdommens forløp var i det hele let; av 85 angrepne døde saaledes blot 1. (Lorentzen). I Ytre Romsdal forekom 18 tilfælde i Vestnes prestegjeld, derav 15 i Sylte herred. 16 av patienterne indlagdes i sykehus. I januar og februar indtraf 7 tilfælde paa et par gaarder i Tresfjorden med ukjendt smittekilde og uten nogen paavisselig indbyrdes forbindelse. I april kom en mand syk hjem til samme fjord fra fiskeværret Bjørnsund i Frænen; han havde losjert i et hus der, hvor nervefeber ikke fandtes da, men var forekommet i 1903. I sommerens løp indtraf — ogsaa i Tresfjorden — 7 tilfælde, for det meste i hus, hvor der ikke tidligere var forekommet nervefeber. Det sidste tilfælde i november skrev sig fra Vestnes herred. I Molde by forekom 2 isolerte tilfælde i august. (Parelius). — I Indre Romsdal distrikt indlagdes 2 patienter i april i sykehus fra gaarden Ræstad, hvor der i december 1904 var forekommet en del tilfælde av tyfoidfieber. De syke var let angrepne, saa diagnosen stillet mest ved positiv Vidals prøve. (C. Lund). Av de 3 i Søndre Nordmør distrikt iagttagne tilfælde forekom ett paa gaarden Søvik, hvor sygdommen havde vist sig aaret forut. (L. Selmer).

Av **cerebrospinalmeningit** opføres et tilfælde i juli maaned hos et pige-barn i Aalesund by, Nordre Søndmør distrikt.

Av **akut poliomyelitis** anmeldtes ialt 32 angrepne med 3 dødsfald. Naar undtages et enkelt tilfælde i februar, forekom de øvrige i aarets 2den halvdel, flest i september maaned. I Vestre Søndmør distrikt behandledes 8 syke i Sande og Vannelve herreder; ingen av dem døde, men de syntes at bedres meget langsomt. (A. Birch). I Indre Søndmør helbrededes 3 angrepne. En patient, som døde efter 3 dages sygdom, antages efter den givne beskrivelse at have havt poliomyelitis; en jevnaldrende gut i nærmeste hus havde samtidig samme sygdom. (O. Eng). I Ørskog distrikt var allerede i april indtruffet et tilfælde paa

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Tyfoidefeber	122	4	122	4	10	18	10	2	8	10	8	2	2	35	13
Cerebrospinalmeningit.	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	33	3	32	-	1	-	-	-	-	1	7	14	5	3	1
Skarlagensfeber	273	6	273	22	13	36	16	13	15	11	9	25	17	52	44
Mæslinger	28	2	28	17	2	-	-	1	5	1	-	-	1	-	1
Difteri (croup)	86	7	86	8	17	9	1	5	4	10	9	16	3	2	2
Blodgang.	28	1	28	-	-	-	1	12	3	11	-	-	-	-	1
Barselfeber	16	3	16	4	1	1	2	5	-	-	-	2	1	-	-
Pyæmi, septhæmi	27	10	22	1	-	1	-	2	2	1	-	4	5	5	1
Rosen	124	5	124	12	14	14	8	8	8	9	6	11	9	11	14
Vandkopper.	69	-	69	8	6	5	6	6	3	6	8	-	3	7	11
Kusma.	110	-	110	6	26	40	23	5	2	1	1	-	-	3	3
Kikhoste	678	34	678	3	6	39	34	91	76	80	69	57	78	73	72
Akute katarrer i aandedræts- organerne	2776	66	2758	380	327	352	236	231	152	142	134	137	183	252	232
Influenta	1207	10	1207	186	278	277	143	75	41	21	19	24	39	50	54
Lungebetændelse	432	44	432	55	35	53	55	31	34	19	19	15	30	48	38
Pleurit.	522	8	522	44	40	62	40	48	40	37	66	32	28	49	36
Gigtfeber	195	3	194	13	15	15	26	21	15	14	12	16	10	16	21
Akut diarré (kolerine)	835	27	835	55	37	48	60	40	69	120	127	104	71	68	36
Pemfigus (hos nyfødte)	4	1	3	-	-	1	-	-	-	-	1	1	-	-	-
Tilsammen	7566	234	7540	818	828	971	661	596	477	495	495	460	485	674	580

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa lægedistrikterne:																					
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10		11	
	Vestre Søndmør.		Indre Søndmør.		Østre Søndmør.		Ørskog.		Nordre Søndmør.		Ytre Romsdal.		Indre Romsdal.		Søndre Nordmør.		Sundalen.		Suren- dalen.		Nordre Nordmør.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidefeber	2	-	6	-	2	-	2	-	85	1	18	3	2	-	5	-	-	-	-	-	-	-
Cerebrospinalmeningit	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	8	-	4	1	-	-	6	1	2	-	4	-	6	1	-	-	-	-	-	-	3	-
Skarlagensfeber	18	-	2	-	4	1	7	-	17	-	26	-	13	-	113	2	2	-	66	2	5	1
Mæslinger.	6	-	1	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	7	1	3	-	7	1	-	-
Difteri (croup)	1	1	16	-	-	-	1	-	3	-	18	1	-	-	30	3	-	-	4	1	13	1
Blodgang	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	28	1	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	1	1	1	-	-	-	5	1	3	-	-	-	1	-	2	1	-	-	-	-	3	-
Pyæmi, septhæmi.	1	1	2	2	-	-	-	-	10	-	2	2	1	1	2	2	2	1	-	-	7	1
Rosen	1	1	12	-	10	-	1	-	51	1	7	-	2	-	31	1	2	-	3	1	4	1
Vandkopper	2	-	-	-	-	-	1	-	51	-	10	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-
Kusma	-	-	1	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	97	-	1	-	1	-	7	-
Kikhoste	6	-	70	5	112	6	37	4	110	4	138	7	15	-	147	6	13	-	17	-	13	2
Akute katarrer i aande- drætsorganerne.	280	4	189	8	54	2	115	2	675	12	485	6	96	5	570	16	24	1	95	3	193	7
Influenza	47	1	27	-	33	2	131	1	290	-	119	1	50	-	357	4	16	-	41	1	96	-
Lungebetændelse	45	7	43	7	7	1	24	4	102	5	37	2	11	1	75	9	19	2	47	6	22	-
Pleurit	49	1	40	1	6	1	29	-	139	1	72	1	30	-	88	2	11	-	23	1	35	-
Gigtfeber	16	-	24	-	5	-	11	1	44	-	24	-	10	-	44	1	3	-	4	1	10	-
Akut diarré (kolerine)	33	1	64	-	19	-	9	-	250	8	67	1	29	1	287	15	7	-	28	-	42	1
Pemfigus (hos nyfødte) . . .	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-
Tilsammen	516	18	502	24	252	13	380	14	1840	32	1028	25	266	9	1888	64	103	4	337	17	454	14

Romsdals amt. 1905.

gaarden Stenset i Skodje, men det kom ikke til behandling før 5 maaneder senere paa grund av lammelserne. Saa forekom 1 tilfælde i juli paa gaarden Søholt, 3 i august paa Leite, Grøt og Kroksæter, 1 i september paa Honningdal og 1 i december paa Fylling. Paa alle disse gaarder angrepes ikke mere end én person, tiltrods for, at der paa næsten samtlige var mange søskende og et stort antal børn i nærmeste nabolag. De fleste av gaardene ligger paa ganske motsatte kanter av distriktet med 1—3 mils mellemrum, men desuagtet optraadte paa nogen av dem sygdommen omtrent samtidig. Paa Honningdalsnes var forældrene kommet fra Amerika med barnet, en uke før det blev sygt, uten at de kjendte til nogen sygdom underveis. En 18 aar gammel gut paa Grøt døde i sygdommens 3dje døgn; han havde like iforveien en tid været i arbeide paa en avsidesliggende gaard, uden at han hørte om noget sygdomstilfælde der. Av de ialt 6 angrepne helbrededes 3 helt, 1 beholdt en nogenlunde brukbar arm efter lammelsen, 1 en ikke ganske ubrukbar underekstremitet, hos 1 var utfaldet ukjendt paa grund av bortreise, den 6te døde som anført. (H. Holst). Fra Nordre Søndmør distrikt opføres 2 tilfælde, 1 i februar og 1 i september. I Ytre Romsdal distrikt iagttoges 4 angrepne, 1 i hvert av herredene Bolsø, Frænen, Sandø og Sylte. Av 6 tilfælde i Indre Romsdal distrikt døde 1; 3 forekom i Hen herred, 2 i Vistdalen og 1 i Vee; denne sidste, en voksen mand, døde av opadstigende lammelse. I Hen var 2 brødre angrepne omtrent paa samme tid, forresten kunde ingen smitteforbindelse findes mellem tilfældene. I Nordre Nordmør distrikt blev paa Botten i Valsøfjorden en gut syk i august og kort efter en voksen søster; han opholdt sig hjemme, hun laa paa sæteren og blev syk der. Gutten kom sig hurtig uten varig lammelse, medens pigen beholdt en parese i det ene ben. Angaaende smittekilden kunde intet bestemt opdages; begge havde en tid forut været i Trondhjem og solgt en hest og der færdes blandt hestehandlere. Paa Rotø i Aure blev en voksen gut syk i september uten paaviselig smittekilde. Han fik i den ene arm en parese, der var uforandret endnu efter 8 maaneders forløp. (Herlofsen).

Av **skarlagensfeber** anmeldtes ialt 273 angrepne, det høieste antal siden 1898; 6 dødsfald indtraf. I Vestre Søndmør distrikt forekom sygdommen især i Vannelven. (A. Birch). Til Østre Søndmør distrikt kom i september en kone fra Bergen med sine børn paa besøk i Geiranger og bodde herunder paa 3 forskjellige gaarder. Paa samtlige disse blev børn syke, men da sygdommen forløp let, og ingen forstod dens natur, blev distriktslægen først tilkaldt i slutningen av december, da et par av de angrepne havde faat en alvorlig nyresygd. Det viste sig da, at sygdommen havde faat en forholdsvis meget stor utbredning, idet omtrent 60 børn havde været eller var angrepne; men kun 4 behandledes og 1 døde. (Holtermann). I mars bragtes skarlagensfeber fra Aalesund til et hus paa Ytrestranden i Vatne, hvor samtlige unge mennesker angrepes, uten at smitten dog bredte sig videre derfra. (H. Holst). De fleste tilfælde, 113, er anmeldt fra Søndre Nordmør distrikt, derav 76 i Kristiansund by og 37 i landdistriktet; 2 dødsfald indtraf. I landdistriktet viste sig utover vaaren og sommeren spredte tilfælde; mot aarets slutning optraadte sygdommen hyppigere i Øre og tildels Kornstad, væsentlig som mindre husepidemier. I Surendalen distrikt bredte den sig ganske vidt utover Rindalen og Surendalen, men med let forløp. (V. Smith). I Nordre Nordmør distrikt blev en pige syk paa handelsstedet Gulsten paa Tusteren uten paaviselig smittekilde. Hun isolertes her, og sygdommen bredte sig ikke videre. I september blev 3 børn syke omtrent samtidig paa Hestnes i Valsøfjorden. Der gjordes forsøk med at isolere de friske fra de syke børn, uagtet saadan isolation efter distriktslægens erfaring paa grund av forholdene ikke kan blive fuldt effektiv paa landsbygden. Det viste sig ogsaa ved denne leilighet, at efterat desinfektion var utført efter et tilfælde, kom et

nyt, hvorfor ny avspærring maatte iverksættes. Det synes derfor, naar sygdommens karakter er mild, at maatte gaa an at slappe noget paa de strenge forholdsregler, hvorved mange ganger blot sygdomsvarigheden forlænges med de derav følgende ulemper. (Herlofsen).

Mæslinger var sjeldne; der anmeldtes ialt kun 28 tilfælde med 2 dødsfald. I Søndre Nordmør distrikt forekom sygdommen særlig i Øre som efterslet efter epidemien i 1904. I Surendalen distrikt ophørte epidemien ved aarets begyndelse.

Difteri (croup) var sjeldnere end i de 3 nærmest foregaaende aar; 86 tilfælde anmeldtes, og 7 dødsfald indtraf. I Søndre Nordmør distrikt behandledes de fleste tilfælde, nemlig 13 i Kristiansund og 17 i landdistriktet. I dette sidstnævnte foretoges, hvor forholdene krævet det, preventiv serumindsprøitning med heldig resultat. Inden hver husstand forblev det nemlig med 1, høist 2 tilfælde. (L. Selmer). I Nordre Nordmør distrikt behandledes 4 angrebne i mars paa Stensøen, Nordre Smølen, med serumindsprøitning; sygdommen forløp der noksaa let. Omtrent samtidig blev en gut fra Krokli i Aure syk paa gaarden Vaag sammesteds; senere i juni blev hans søster paa Krokli let angrepet. En gut paa Bergfald i Aure fik en gangrænøs difteri; halsen rensede sig efter serumindsprøitning, men han døde allikevel af blodforgiftning og hjertelammelse. Han var smittet av en gut fra Storvik, der tillikemed en søster havde havt sygdommen. En søster av gutten paa Bergfald fik, uagtet profylaktisk serumindsprøitning, difteri, men ganske let. Et par isolerte tilfælde om høsten paa gaardene Tevik og Rodal stod ikke i forbindelse med nogen av de tidligere nævnte. Paa alle steder foretoges desinfektion, saasnart alle subjektive og synlige objektive symptomer var svundet. (Herlofsen).

Av **blodgang** forekom 28 tilfælde i Søndre Nordmør distrikt, derav 17 i Kristiansund og 11 i landdistriktet paa gaardene Vistnes, Linset og Gautvik i Eide herred. 1 patient i Kristiansund døde.

Av **barselfeber** opføres 16 tilfælde med 3 dødsfald, derav 5 med 1 dødsfald i Ørskog distrikt.

Pyæmi og **septhæmi** er anmeldt med 27 angrebne og 10 døde, de fleste 10) i Søndre og (7) Nordre Nordmør distrikter.

Kikhoste havde atter epidemisk utbredning inden amtet; der opføres 678 behandlede med 34 dødsfald mot henholdsvis 121 og 6 i 1904. I Vestre Søndmør distrikt hersket sygdommen særlig i Vannelven. I Østre Søndmør var den utbredt over det hele distrikt; det samme var ogsaa tilfældet i Ørskog distrikt, hvor den i det hele viste sig ganske ondartet. (H. Holst). I Ytre Romsdal forekom den især i Molde by, men var desuten spredt utover det hele distrikt. Utover sommeren og høsten var der en iot epidemi i Nesset i Indre Romsdal distrikt. I Sundalen forekom ogsaa epidemi, og i Surendalen hindret en lignende i Stangvik sogn utførelse af vaccination, der utsattes et aar. (V. Smith).

Akute katarrer i aandedrætsorganerne var ganske hyppige. Fra Indre Romsdal distrikt omtales, at der i Vø og Eid optraadte nogen tilfælde av angina eller «pseudodifteri», tildels med tydelig belæg i svelget og av og til ogsaa med let svulne halskjertler. Ved bakteriologisk undersøgelse av et par av de mest utprægede tilfælde lot der sig imidlertid ikke paavise difteribaciller, hvorfor de ikke av distriktslægen opførtes under difteri. (C. Lund). I Aalesund antoges aarsagen til den hyppigere optræden for en del at ligge i de daarlige og overfyldte boliger (barakker). (Lorentzen).

Av **influenza** opføres flere angrepne end aaret forut. I Ørskog fandtes et stort antal syke over hele distriktet, især i begyndelsen og slutningen av aaret. I Nordre Nordmør distrikt indtraf ogsaa adskillige alvorlige tilfælde, enkelte av en saa adynamisk karakter, at distriktslægen ved indsendelse av blodprøver til det hygieniske institut maatte sikre sig mot, at der forelaa tyfoidfeber. (Herlofsen).

Pleurit synes at være forekommet ret hyppig; der anmeldtes 522 tilfælde med 8 dødsfald.

Akut diarré (kolerine) omtales som noksaa hyppig hele aaret igjennem i Aalesund, men synes forresten at have været sjeldnere end vanlig.

Av **pemfigus hos nyfødte** forekom 4 tilfælde med 1 dødsfald, samtlige i landdistriktet.

Av **fnat** iagttoges 63 tilfælde.

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:							
		1	2	4	5	6	7	8	11
		Vestre Søndmør.	Indre Søndmør.	Ørskog.	Nordre Søndmør.	Ytre Romsdal.	Indre Romsdal.	Søndre Nordmør.	Nordre Nordmør.
		Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske saar	20	1	-	-	19	-	-	-	-
Syfilis, konstitutionel . . .	29	1	1	-	16	3	-	6	2
Gonorré, uretrit	170	3	-	3	111	12	1	35	5

I Ørskog distrikt kom i mai under behandling en kone med sit barn, begge lidende av sekundær syfilis. Moderen var paaført sygdommen ved, at en anden kone havde suget ved hendes bryst. Denne kone og hendes mand var aaret iforveien sendt til Molde sykehus som lidende av syfilis. Begge negtet imidlertid altid at have saadan sygdom, og tilsidst indsendte manden en klage over distriktslægen til statsadvokaten. De var efter hjemkomsten fra sykehuset behandlet av en kvaksalver for halskatarr. Distriktslægen anmeldte da kvaksalveren, det smitteførende egtepar og endelig manden for falsk anklage. Kvaksalveren gik fri, angivelig fordi anklagefristen var overskredet, paa grund av myndigheternes sendrægtighet. Konen blev frifunden, fordi hun antoges at kunne være i den tro, at hun var helbredet; alene manden dømtes for falsk anklage til 45 dages fængsel og omkostninger. (H. Holst). I Aalesund har veneriske sygdomme naaet en der tidligere ukjendt utbredelse, foraarsaget ved den fra alle landets kanter tilstrømmende arbeiderbefolkning. (Lorentzen).

Tuberkulose. Til oplysning om de tuberkuløse sygdomme inden distrikterne hitsættes paa næste side en tabel, der er utarbeidet efter de indsendte utdrag av kommunernes tuberkuloseprotokoller. Se forøvrig den almindelige beretning — Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde i henhold til lægernes dødsaaarsagslister for det hele amt 16,8 pct. av samtlige kjendte, ved sygdom foraarsagede dødsfald, og 19,7 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme.

Anmeldte tilfælde av tuberkuløse sygdomme.

Lægedistrikter.	Samlet antal tuberku- løse syg- domme.		Tuberkulose i											
			aande- dræts- organer.		urin- og kjøns- organer.		tarm- kanalen.		ben og led.		lymf- kjerter.		huden.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Vestre Søndmør . .	76	19	68	18	1	-	-	-	7	1	-	-	-	-
Indre — . .	57	18	57	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Østre — . .	26	5	21	4	2	1	-	-	3	-	-	-	-	-
Ørskog	46	17	43	16	2	1	-	-	1	-	-	-	-	-
Nordre Søndmør .	232	35	230	35	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Ytre Romsdal . .	203	40	180	38	2	-	-	-	15	1	2	-	4	1
Indre — . . .	50	25	46	23	1	1	-	-	3	1	-	-	-	-
Søndre Nordmør	217	89	211	86	2	1	1	1	3	1	-	-	-	-
Sundalen	22	10	18	10	1	-	-	-	3	-	-	-	-	-
Surendalen	62	22	58	22	-	-	-	-	2	-	-	-	2	-
Nordre Nordmør .	121	21	120	21	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Romsdals amt . .	1112	301	1052	291	12	4	1	1	39	4	2	-	6	1
Derav i byer . . .	229	55	226	54	-	-	1	1	2	-	-	-	-	-
— - bygder . .	883	246	826	237	12	4	-	-	37	4	2	-	6	1

For byerne var forholdet henholdsvis 20,5 pct. og 25,8 pct. og for bygderne 16,1 pct. og 18,5 pct. Forøvrig henvises til tabellen paa næste side. — Uagtet tuberkuløse og skrofuløse ben- og ledlidelser siges ikke at være sjeldne i Østre Søndmør distrikt, synes tuberkulosen at være i avgjort tilbagegang. Ved aarets utgang var der saaledes, naar skrofuløse og tuberkuløse ben- og ledlidelser (lukkede tuberkuloser) ikke medregnes, i Stordalen ingen tuberkuløse, i Stranden 1, i Norddalen 2 og i Sunnølv 1. Smittetrykningen er ikke liten, ofte overdreven. De syke vil gjerne indlægges paa sanatorium. (Holtermann) — I Ørskog distrikt er herredet av samme navn uheldigst stillet, hvad tuberkulosen angaar; her ligger det centrale sted Søholt, som tildels har bymæssig bebyggelse, og hvor derfor let sammenstuvning av folk i husene forekommer med daarligere betingelser baade i økonomisk og i sanitær henseende. — Med hensyn til sygdommens forhold i de forløpne 5 aar synes litet at kunne sluttes efter saa kort tid, idet antallet av syke aar om andet veksler. Imidlertid er de tilbakeleggendes antal ved aarets utgang gaaet ned fra 29 i 1901 til 23 i 1905. Da nu omtrent alle syke kan antages at blive indført i protokollene, skulde det synes, som om der for tiden var nogen tilbagegang. Nogen ulempe eller nogen uheldig virkning av tuberkuloseloven, vet distriktslegen ikke at nævne. (H. Holst). I Aalesund antages de uheldige boligforhold efter branden at have foranlediget den stedfundne økning av kjendte tilfælde av sygdommen. (Lorentzen). I den i den trykte beretning for 1904 omtalte grænd paa og omkring Alnes i Grytten, Indre Romsdal distrikt, døde i 1905 2 av de sidst angrepne søskende. Ved helse-raadets foranstaltning vil der rimeligvis blive indlagt nyt gulv og panel i det forfaldne og først smittede hus. Amtet fandt ikke at kunne imøtekomme et andragende om at bekoste istandsættelsen. (E. Eide). I Ytre Romsdal distrikt synes tuberkulosen ikke at være i avtagende. (Parelius). — I Suren-

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge- tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Vestre Søndmør	125	17	18	107
Indre —	114	14	24	90
Østre —	73	4	13	60
Ørskog	116	13	14	102
Nordre Søndmør	126	20	32	94
Aalesund by	59	11	9	50
Bygder	67	9	23	44
Ytre Romsdal	231	41	25	206
Molde by	24	5	2	22
Bygder	207	36	23	184
Indre Romsdal	132	21	9	123
Søndre Nordmør	375	85	64	311
Kristiansund by	190	40	45	145
Bygder	185	45	19	166
Sundalen	75	11	4	71
Surendalen	127	24	17	110
Nordre Nordmør	116	21	14	102
Romsdals amt	1610	271	234	1376
Derav i byer	273	56	56	217
— - bygder	1337	215	178	1159

dalen distrikt kræver lungetuberkulosen fremdeles talrige ofre, uagtet den synes at være i avtagende. Smittefrykten er dog ofte noksaa utidig, og det gaar endnu ikke let at faa overtalt de dertil skikkede syke til at reise til Reknes sanatorium. Naar diagnosen «tæring» er stillet, vil de syke selv eller deres nærmeste helst have det til, at for den sygdom findes ingen raad. Det gode resultat av sanatorieopholdet for fleres vedkommende synes dog at have bevirket en forandring til det bedre heri. (V. Smith). — Inden Nordre Nordmør distrikt ser det ut, som der er en stigning i tuberkulosens utbredning, uagtet distriktslægens bestræbelser og befolkningens stigende hygieniske interesse. Spyttuevanen er i avgjort tilbakegang i Aure. Paa Smølen er forholdene derimot mindre gunstige; helseaadet her gik beredvillig med paa trykning av en særlig tuberkuloseplakat til utdeling i alle hus, hvor sygdommen er kommet ind, til opslag paa handelssteder, i offentlige lokaler o. s. v. Dødsfald av tuberkuløse sygdomme var i 1905 litt færre end i 1904 og utgjorde 18,1 pct. av samtlige dødsfald. (Herlofsen).

Spedalskhet. I Vestre Søndmør distrikt døde 1 spedalsk, saa der nu kun er 2 tilbake. (A. Birck). Fra Indre Romsdal distrikt indlagdes 1 spedalsk i Reitgjerdets pleiestiftelse, saa der nu er 6 tilbake. (C. Lund). Distriktslægen i Nordre Nordmør meddeler av sin til overlægen for den spedalske sygdom sendte indberetning, at der i 1905 var tilkommet 2 nye spedalske, av hvilke 1 sendtes til Reitgjerdets pleiestiftelse. Hjemmeværende var da ved aarets utløb i Aure herred 2 mænd og 1 kvinde, i Edø 1 mand. (Herlofsen).

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.			Utrækning ved bækkenendeleie.		Exviscera- tion.	Efterbyrds- operation.
	Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.	Moder.	Mødre.
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde veer.....	58	-	²⁾ 59	2	-	-	-	6	³⁾ 6	-	
Bækkensneverhet	8	-	4	4	-	-	-	-	-	1	.
Barselkrampe	2	¹⁾ 1	2	1	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og blødning	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-
Ueftergivelige fødselsdele	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning og fremfald av navlesnor	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-
Isseleie med panden fortil	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjævt isseleie	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtsleie	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	2	1	1	-	-	-	-
Fremfald av navlesnor	2	-	1	1	1	-	1	-	-	-	1
Fastvoksning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Tilsammen	80	1	76	8	5	2	3	6	6	1	3
			84			5					

¹⁾ Dødsårsag: barselkrampe. ²⁾ Derav 3 tvillingfødsler, ved en forløstes begge tvillinger ved tang, ved to begge 1ste tvillinger, medens begge 2den tvillinger forløstes ved utrækning, hvor utfaldet for mødrene er opgivet. ³⁾ Derav to 2den tvillinger, begge 1ste tvillinger forløstes ved tang.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige hæn- delser.	ved selv- mord.
Vestre Søndmør	451	10	177	20	6	2	17	-
Indre —	292	5	119	15	2	2	5	2
Østre —	172	3	73	8	1	-	1	1
Ørskog	191	5	128	13	-	1	4	-
Nordre Søndmør	749	15	311	53	5	1	11	1
Aalesund by	439	8	163	35	4	1	7	-
Bygder	310	7	148	18	1	-	4	1
Ytre Romsdal	492	10	279	43	4	-	9	2
Molde by	47	-	26	6	1	-	-	-
Bygder	445	10	253	37	3	-	9	2
Indre Romsdal	236	5	155	7	-	1	1	-
Søndre Nordmør	683	13	408	50	8	4	11	1
Kristiansund by	349	6	193	28	3	1	3	-
Bygder	334	7	215	22	5	3	8	1
Sundalen	111	2	78	4	1	-	1	-
Surendalen	206	3	140	9	-	-	-	1
Nordre Nordmør	280	13	142	10	2	-	5	1
Romsdals amt	3863	84	2010	232	29	11	65	9
Derav i byer	835	14	382	69	8	2	10	-
— - bygder	3028	70	1628	163	21	9	55	9

I Ørskog distrikt siges **kræft** utvilsomt at være tiltaget. Noget bestemt tilfælde, som tyder paa smitteoverførelse eller optræden paa bestemte lokaliteter, har distriktslægen dog ikke kunnet paavise. (H. Holst).

Om amtets **sindssyke** se den almindelige beretning.

Obstetriciske operationer. Av læger udførtes ialt 99 saadanne, nemlig i Vestre Søndmør distrikt 12, i Indre Søndmør 9, i Østre Søndmør 2, i Ørskog 3, i Nordre Søndmør 20, i Ytre Romsdal 9, i Indre Romsdal 10, i Søndre Nordmør 19, i Sundalen 2, i Surendalen 10, i Nordre Nordmør 3. — Angaaende indikationer og utfald henvises til tabellen paa foregaaende side.

Angaaende **jordmorhjælpen** henvises til den almindelige beretning.

Antallet av **fødte** og **døde** sees av ovenstaaende tabel.

Der bliver saaledes et overskud av 1 853 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 52,0.

Dødsfald paa barselseng. Efter presternes opgaver døde 11 kvinder paa barselseng. Lægerne har opgivet dødsårsagen for 7 kvinder saaledes: barselfeber 3, barselkrampe 2, emboli 1, livmoderbristning 1.

De hyppigste dødsårsager var:

Dødsårsager.	Antal dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Alderdomssvaghed	425	20	405
Lungetuberkulose	271	56	215
Kræft (cancer og sarkom)	146	30	116
Tuberkulose utenfor lungerne	79	18	61
Hjerneslag	75	14	61
Akute katarrar i aandedrætsorganerne	66	17	49
Organisk hjertesygdom	56	8	48
Kronisk bronkit	45	6	39
Lungebetændelse	44	4	40
Medfødt svaghed	39	6	33
Brights nyresygdom	35	5	30
Kikhoste	34	6	28

Veirliget. Vinteren synes i det hele at have været mild med temmelig rigelig nedbør, vaaren for det meste kold og fugtig, sommeren, naar undtages juni maaned, kold og tildels regnfuld, efteraaret ogsaa stormende med regn. Vinteren kom tidlig.

Levemaate, økonomiske og hygieniske forhold. I Østre Søndmør distrikt er levemaaten tarvelig. Befolkningen lever næsten udelukkende av jordbruk. En del ungdom deltager i vinterfisket og en del mænd arbeider om vinteren i tranbrænderierne i Lofoten og andetsteds. Jordbruket er anlagt paa størst mulig melkeproduktion. I alle bygder findes meierier, der næsten alle drives ved vandkraft. Foruten de almindelige husdyr holdes paa de mere avsidesliggende gaarder en mængde gjeter, særlig i Norddalen og Sunnølv. Ikke faa familier lever næsten udelukkende av gjeteavl. Skogdrift optager tildels mændenes tid. Det er især løvskog, der virkes til brænde (en del asp leveres til fyrstikfabrikker). Som biprodukter faaes bark og næver. Enkelte gaarder har ogsaa furuskog, hvorav drives tømmer til salg, særlig i Stranden herred. En del husflid drives ogsaa. Mændene forarbeider gaardsredskaber og husgeraad samt en del møbler til salg. Kvinderne forarbeider tøier. Væystol findes i de fleste hjem. Der viser sig dog en stigende tendens til at anvende fabrikkvirkede tøistoffer til beklædning, særlig blandt de yngre mænd. — Næringen er overveiende vegetabilsk. Av animalske næringsmidler nydes næsten udelukkende kjød og melk, kjødet er saltet, melken separert. Som smør brukes margarin. Den almindeligst dyrkede kornart er byg. Av bygmelet lages flabød, lefser, poteteskaker og grøt. En mængde rugmel indføres; det anvendes hovedsagelig til brød. I de fleste herreder er der bakere, men i de fleste hus baker man sely sit brød. Det sættes med gjær og er som før ofte tungt og ufordøielig. Dels er melets kvalitet, dels uhensigtsmessig tilberedning skyld heri. Sirup brukes meget, dels som tilsetning til brødet, dels istedetfor smør. Kaffe, som før kun ca. 20 aar tilbage blot anvendtes ved høitidelige anledninger, bliver stadig almindeligere som daglig drik.

— Befolkningen er gennemgaaende meget ædruelig. Hjemmebrygning av øl er i avtagende, men dog endnu noksaa almindelig, likesom en del frugtvin produceres og konsumeres. En del brændevin hjemføres, særlig til jul, men nydes kun av et litet faatal av befolkningen. Tobak brukes av de fleste voksne mænd. Uvorren spytning er meget almindelig. Sædeligheten staar høit at dømme efter antallet av uegte børn. (Holtermann).

I Ørskog distrikt lader ædrueligheten litet tilbake at ønske. Beruselse er sjelden, og det ansees ikke lenger karslig eller nødvendig at være beruset i gjestebud. Avholdsbevægelsen svinger op og ned, men er i det hele ganske utbredt. Kun en del av gaardbrukerne anvender endnu det hjemmebryggede øl til jul og i slaataannen. — Sædelighetstilstanden antages at være hverken værre eller bedre end paa landsbygden i almindelighet, der er dog meget faa uegte fødsler. En bedring i de hygieniske forhold giver sig tilkjende ved en større personlig renlighet og i utseendet av de gaardsprodukter, som frembydes tilsalg; for 10 aar siden var det ikke sjelden at se smørklatter av en ubestemmelig mørkegraa farve, nu forekommer de ialfald ikke aabenlyst. Meierivæsenet, tuberkuloseloven og skolerne virker her smaat men sikkert. (H. Holst).

I Nordre Søndmør distrikt er Aalesund by nu for en væsentlig del gjenopbygget og bliver i sanitær henseende betydelig bedre. Renovationen er dog endnu ikke helt ordnet, idet man kun har provisoriske oplagsbygninger for privetønderne. Der er nedsat en komité til utredning av denne sak, saa man i løpet av vinteren forhaabentlig vil være helt i orden. — Wallanders tønder er indført i 251 hus med tilsammen 843 kagger, vandklosetsystem er indført i 125 hus med 405 vandklosetter; dette system vil utvilsomt snart faa en endnu større utbredning paa grund av sin behagelighet og billighet. — Bingesystemet har man i 169 hus. (Lorentzen).

I Ytre Romsdal var aarsutbyttet av jorden jevnt godt, paa flere steler rigt, hvad høvlingen angaar. Frugthøsten var mislig, fiskerierne gav daarlig utbytte. (Parelius).

Fra Indre Romsdal distrikt anføres: Foruten at tage kurser paa landbruksskolen i Vestnes, begynder gaardbrukerne nu ogsaa at holde landmandsblade, studere fagskrifter i jordbruket, fremdeles mer og mer at anvende maskiner og kunstige gjødningsmidler og i det hele lægge an paa et mere rationelt jordbruk. Man kan ofte træffe ikke liten indsigt heri, og naar endnu adskillig staar tilbage, saa synes det ikke saa meget at skyldes mangel paa indsigt som mangel paa kapital til at sætte forbedringerne igang. Der klages jo ogsaa fremdeles over mangel paa arbeidskraft og altfor kostbar hjælp, idet utvandringen fremdeles vedvarer, og tjenernes fordringer stiger. Der gjøres ogsaa her i amtet meget for at ophjælpe ungdommen, baade i jordbruk, havebruk, husflid, skogplantning, husholdning og matlavning m. m., dels ved kurser og dels ved utstillinger av forskjellig slags, belærende foredrag m. m. Matlavning er der ogsaa god anledning for unge piger til at oplæres i paa de mange hoteller, hvor baade matstel og anretning er fuldkommen mønstergyldig og tildels meget sirlig. De søger ogsaa gjerne til hotellerne i turisttiden, saa det ofte er meget vanskelig at faa almindelige tjenestepiger. Hjemvendte amerikanere stiller i regelen større fordringer til kostholdet. Levemaaten og matstellet har som følge herav i de sidste par decennier gjort store fremskridt. I bondebryllupper kan man derfor træffe til at faa likesaa fine retter som paa den rikes bord. Kransekake mangler heller ikke. Det eneste, som mangler, er frugten og vinen. Istedet serveres gjerne øl og tildels punsch. Kostholdet maa derfor nu i det hele taget siges at være nærende og tilfredsstillende. De væsentligste mangler er formentlig dog fremdeles formange maaltider i aannetiden og overdreven nydelse av kaffe, der dog i regelen ikke er meget sterk. Man

har jo ikke andet at traktere sin næste med i en snever vending end kaffe, og den serveres derfor ogsaa baade itide og utide. Det skal ogsaa indrømmes, at det er vanskelig at finde paa noget at sætte istedet. Den tilfredsstiller jo ialfald smaken, om ikke altid sundheten. Melk ansees naturligvis for et altfor simpelt traktament. Distriktslægen anvender i sit hus tyttebærte, d. e. tørrede tyttebærblade, tilberedt som anden te med sukker og fløte, og finder den velgjørende. Han anbefaler ogsaa denne te til patienter med kardialgi, dyspepsi og diarré, og som det synes ikke ganske uten held. Da de tørrede tyttebærblade er noget haarde og læragtige, maa de trækkes godt, og 2det træk paa samme blade er i regelen bedre end 1ste. For haandverkere, skræddere og skomakere, sypiger og lignende, der for en stor del kun lever paa kaffe og smørrebrød, hvorav naturligvis følgen ofte er kardialgi, dyspepsi, anæmi, nevrasteni og andre ulemper, anbefales denne billige «motgift mot kaffen». Forøvrig maa man jo ofte gjøre kort proces med saadanne patienter og uten videre sende dem bort fra verkstederne hjem til sine forældre paa gaardene, for at faa rigelig melk og kraftigere næring ved siden av jernmedicinen. I slaataannen, naar kjørene er paa sæteren, tilgangen paa melk er liten eller ingen, arbeidet strengt, maaltiderne for mange og kaffedrikken stor, kan man ogsaa gjøre temmelig sikker regning paa at paatræffe et større eller mindre antal streikende maver, for hvem kostholdet maa reguleres. (C. Eund). I Grytten og Hen herreder overholdes sundhetsvedtægternes bestemmelser nu noget bedre end tidligere i enkelte henseender, navnlig for strandstedernes vedkommende, hvor der er lettere adgang til kontrol. Ædrueligheten er fremdeles i almindelighet god; der er kun yderst faa drikkere. De uegte fødslers antal synes at være i avtagende, likesom erfaringer ellers kan tyde paa, at sædeligheten er i stigende. (E. Eide).

I Søndre Nordmør rettet de høie priser noget paa det mindre gode skreifiske. Sommerfisket hjemme og paa bankerne var middels godt, aarsutbyttet av jorden meget godt, baade hvad korn, hoi og poteter angik. Landmanden opnaaet gode priser for sine produkter. Arbeidslønnen stiger ogsaa stadig, saa den økonomiske stilling burde være nogenlunde god; men mange lever fra haanden til munden og legger aldrig noget tilside. (L. Selmer).

I Sundalen distrikt anrettet sterk vaarfloam i elven stor skade, dels ved at ødelægge de forbyggede elvebredder, dels ved at borttage større jordarealer, hvor bredderne var ubeskyttet. Jordbruket gav godt utbytte, men da vinteren kom tidlig, maatte kreaturerne ogsaa tidlig sættes ind. (P. Nissen).

Det gode utbytte av jorden bragte i Surendalen distrikt merkbar fremgang i økonomisk henseende og gladere, lysere stemning over folket. I levemaate og hygieniske forhold synes derimot fremgangen ikke at kunne merkes fra det ene aar til det andet. Den bedrede økonomiske stilling har dog gjort levemaaten og rimeligvis ogsaa stellet noget bedre. Befolkningen er meget ædruelig og meget interessert, naar foredrag holdes om økonomiske og landbruksspøragsmaal. (A. Smith).

Distriktslægen i Nordre Nordmør skriver: Det er nu omtrent 10 aar siden, jeg kom til dette distrikt, og det kan da kanske være tilladt at vove et forsøk paa en kort karakteristikk av distriktet. Det, som da er mig det mest paafaldende, er den sterke forskjell paa forholdene her og i mit forrige distrikt, Ytre Søndfjord. Naar man kommer fra det ene til det andet distrikt, er det i de fleste henseender, som om det ikke var samme nation. Natur og livsbetingelser er der ikke saa stor forskjell paa: det er fjordlandskaber — indenfor med yndige partier av eng, skog og middels fjeldhøider, utenfor mot havet med øde, skogbare øer —, og der er paa begge steder den samme blanding av jordbruk og fiskeri. Efter den naturalistiske opfatning, at folket og folkekarakteren bestemmes av milieuet, hvor folket er opvokset, skulde man altsaa ventet slegtsskab i folkekarakter. Det eneste i naturen, som er noget forskjellig, er klimaet, der i

Søndfjord er adskillig mildere, men omtrent dobbelt saa regnfuldt som heroppe. Men — jeg tror, den naturalistiske forklaring kommer tilkort, og at man med adskillig større tyngde maa falde tilbake paa arveligheten, denne mægtigste faktor i utviklingen! Søndfjordingerne er kortsallere, nordmøringerne langsallere, og, hvis den mening er rigtig, at skalleformen skal være uttryk for 2 helt forskjellige folkestammer, der i sin tid har befolket Norge, kunde muligens forklaringen først og fremst være at søke her? Det vilde dog være misvisende, om man ikke tog tilbørlig hensyn til den anden omstændighet: Nordmør ligger nærmere kystens almindelige færdselsvei end Søndfjord, der indtil den seneste tid har ligget noksaa avstængt fra livligere forbindelse med den øvrige verden og heller ikke ser nogen turiststrøm som nabofjordene Nordfjord og Sogn. Nordmør har endvidere i over 150 aar havt sit bycentrum, medens Ytre Søndfjord intet saadant har (Florø har i denne henseende ingen betydning). Faktum er ialfald, at det er en vidt forskjellig folketype, de 2 nævnte milieuer har fostret: i Søndfjord gjennemgaaende noget smaa folk, mørke eller rødhaarede, ikke særdeles motstandsdygtige mot sykkelige indflydelser, men seige, meget arbeidsomme, meget nøisomme, meget sparsommelige (de sidste gode egenskaber dog hos ikke faa vrængt om til sin karikatur: smaalighet og egenkjærlighet), officielt av en litt mørkfarvet livsanskuelse, der dog mere privat er isprængt en god del sans for humor og mutterwitz, forbeholdne og dulgte i væsen, med sterkt slæpende og syngende maal; i Nordmør gjennemgaaende lysere, store, kraftige folk, men som er tilbøielig til at spare paa sine kræfter, naar det lar sig gjøre, et letlivet folkefærd, aapne og omgjengelige, hjelpsomme og taknemmelige for ydet hjelp, men tildels noget uvorren i væsen og tale, strid paa sine meninger, med et visst anlæg til letsindighet i liv og tildels i pengeaffærer, med et kraftig, freidig maal. I Søndfjord en ensformig, tarvelig kost, bestaaende av spekesild, grøt, poteter (meget almindelig ogsaa som «potetskake»), flabrod og kaffe, i Nordmør ved siden derav mere avvekslende og kraftig kost, som fersk fisk, flesk, bakerbrod, av og til ogsaa kjød. Ja — om det saa er det, som skulde ligge lægen nærmest, sygdommene, saa er de forskjellige paa de 2 steder: Søndfjord havde et overmaal av gastriter og dyspepsier, kloroser og anæmier, neurastenier og ikke sjelden incarcererte hernier, ileus, trange bækkener; i Nordmør paafaldende lidet av dette, medens derimot respirationssygdomme og tildels reumatismen træder i forgrunden. Hvad tuberkulosen specielt angaar, var ledaffektioner (arthrocacer) forholdsvis noksaa almindelige i Søndfjord; medens denne form i Nordmør er paafaldende sjelden, lungeaffektioner av tuberkuløs natur derimot hyppigere end i Søndfjord (ialfald i min tid). Det tør vel hælde, man ikke engang behøvet at gaa saa langt herfra som til Søndfjord for at paavise en paafaldende forskjel mellem folk og forhold langs kysten, men at en lignende forskjel kunde paavises mellem det sydlige og det nordlige fogderi i Romsdals amt. Da jeg imidlertid ikke er tilstrækkelig kjendt paa Søndmør, tør jeg ikke indlate mig herpaa. Det tør dog hælde, at det ikke er saa meningsløst, som det ved første øiekast synes, at det sydlige fogderi i amtet hører til Bergens stift. Ett er ialfald sikkert: den nordlige del av Romsdals amt og specielt Nordmør er med hensyn til karaktertype, sprog etc. avgjort trønderisk (det henregnedes ogsaa i sagatiden til Trøndelagen). Det er gjennemgaaende en kjæk og elskværdig type. Lyter er der selvfølgelig overalt, og Nordmøringens har jeg alt nævnt. Naar jeg blandt disse atter vil nævne et visst hang til stridighet, da er det fordi min skisse av forholdene for Aure herreds vedkommende ikke vil ligne, hvis man ikke tager med, hvad agitation og spekulation i denne stridige natur har utrettet i bygdens stats- og kommunalpolitikk. Agitationen er igangsatt fra et enkelt hold og ledet med stor dygtighet, men ogsaa med stor hensynsløshet, og resultatet er, at Aure bygd er delt i 2 skarpt skilte partier, der bekjemper hinanden paa alle optænkelige maater. Samtidig som dette selvsagt leder til mindre hyggelige til-

stande, bliver enderesultatet — som altid ved en overdreven partipolitik — goldt: kraften slites op ved rivningsmotstand og kommer ikke fremskridtet tilgode endog blot tilnærmelsesvis i forhold til det anvendte arbeide; den ensidige besættelse av de kommunale tillidsposter (særlig herredsstyret) maa delvis ske paa bekostning av dygtigheten; det intense partiarbeide maa indtil en viss grad virke hemmende paa det daglige hjemmearbeide og paa denne maate ogsaa motarbeide fremskridtet! Da nordmøringen ikke alene er legemlig kraftig, men ogsaa gjennemgaaende intelligent, er det ikke hyggelig at se dette kraftspilde! — I økonomisk henseende staar dette distrikt ikke saa daarlig, om end fiskerierne i de senere aar ikke har givet det ønskeligste utbytte. Dette mer eller mindre feilslagne fiske rammer vel tungest Aures og Tusterens herreder. Smølen's befolkning er da ialfald hjemme, og de indre herreder Valsøfjorden og Halse har mer og mer sluttet med at ro fiske og har slaat sig mere udelukkende paa jordbruk. Meieridriften, der i disse herreder har været drevet meget sterkt, synes ikke at have givet ganske det glimrende utbytte, der engang ventedes, og heldig vilde det vel være for folket, om en større del av melkens næringsværdi kom dem selv tilgode, istedetfor at skibes til England. — I sædelig henseende staar desværre Nordmør lavt endnu, og de uegte fødslers antal er temmelig stort. Denne omstændighet har ogsaa en stor økonomisk betydning, idet de uegte fødsler aldeles uforholdsmæssig belaster fattig-budgetterne. — Ædrueligheten er i det hele i god fremgang inden distriktet, og totalavhold er nu meget almindelig. Desværre er dog heller ikke her drukken-skap i den almene bevidsthed endnu saa stemplet efter fortjeneste, at det f. eks. vilde umuliggjøre for offentlige tillidshverv, selv om hyppige forgaaelser i den retning kunde dokumenteres. Og dog vilde saadan offentlig avstraffelse efter min mening være fuldstændig paa rette sted, saavel i stat som i kommune, og mægtigere bidrage til ædruelighetens fremme, end loger og avholdsforedrag. — Husrenligheten staar forholdsvis ikke daarlig, kropsrenligheten ligger derimot mere tilbake — her som i de fleste bygder. Som i tidligere medicinalberetninger omtalt, har vi ogsaa her i Aure reist et arbeide for opførelse av folkebad. Vi har faat tomt og er ellers kommet godt ivei med innsamling av penger, medens vi venter paa resultatet av præmiekonkurransen for at se, om der bliver noget at lære for opførelsen av badet. Av et forsøk, jeg i sin tid gjorde, paa at vække interesse for opførelse av et folkebad i forbindelse med dampmeieriet i Halse, har jeg derimot ingen frugt seet. Da man i sundhetskommisjonen syntes noget uforstaaende, ialfald ikke begeistret over planen, prøvet jeg at lægge den paa ungdomsforeningens skuldre; men hittil har jeg ialfald ikke seet noget initiativ fra den kant. Alliancer mellem meierier og folkebad er vel forøvrig ikke altid lykkelige; ikke at tale om, at meieridriften kan indskrænkes eller kanske helt nedlægges, kan der, hvor der er forskjellige interessenter og bestyrelser, og tillidsforholdet ikke er absolut prima, let komme knirkninger. Hvor badeanstalten ikke kan indredes saa, at trafikken er muligst adskilt fra det egentlige meieris lokaler, er det vel ogsaa mere end tvilsomt, om den nævnte kombination er hygienisk fuldt fornuftig! (Herlofsen).

Sykehus og sykepleie. I Aalesund er der et kommunalt sykehus, der kan optage indtil 40 syke, samt et epidemilasaret; endvidere er der et nyt gamle-hjem, et barnehjem for piger og snart ogsaa et for gutter. En smuk og tidsmæssig barnekrybbe kan optage indtil 12 børn. Den er istandbragt væsentlig ved tyske penger, var en tid bestyret av en tysk dame, og fik sengene i foræring av konsul Gerdes i Bremen. (Lorentzen). I Molde ligger amtssykehuset og nær byen Reknes sanatorium for tuberkulose. Assistentlægen ved det sidste har i de par sidste aar for amtets regning mottaget til bakteriologisk undersøgelse opspyt, blod og sekreter til konstatering av smitsomme sygdomme, hvad der har været meget skattet og benyttet av amtets læger. (Parelius). I Kristiansund findes et kommunalt sykehus med avdeling for epidemiske sygdomme.

Badeindretninger. I Aalesund er 2 smaa badstubad, et i sykehuset til almindelig avbenyttelse og et privat. I byens centrum er der planlagt et større folkebad i ynglingeforeningens lokale, der er under opførelse. I Nordre Søndmørs landdistrikt er i Borgund et litet badstubad ved en derværende fabrik. (Lorentzen). I Molde aapnedes om høsten et folkebad i den nye skolebygning. For 25 og 10 øre leveres her udmerkede kar- og styrtbad, hvis benyttelse bliver mer og mer almindelig. Om sommeren holder Molde byselskab aapent et særdeles godt indrettet sjøbadehus. Paa byens 3 større hoteller er der anledning til at faa varme karbad. I Indre Romsdal findes paa Veblungsnes og ved Hens meieri karbadindretninger med dusch og styrt til almindelig bruk. 2 hoteller er forsynt med bad. (E. Eide). I Surendalen distrikt har den i Rindalen opførte badstue havt jevn søkning.

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel giver oplysning om antallet av møter i helseraad og karantænekommissioner samt av vaksinerte:

Lægedistrikter.	Helseraad. Antal møter.	Karantæne- kommis- sioner. Antal møter.	Vaksinerte.
Romsdals amt	99	1	3368
Vestre Søndmør	¹⁾ 4	-	348
Indre —	²⁾ 3	-	177
Østre —	³⁾ 9	-	181
Ørskog	⁴⁾ 8	-	242
Nordre Søndmør	⁵⁾ 30	1	509
Ytre Romsdal	⁶⁾ 6	-	554
Indre —	⁷⁾ 5	-	166
Søndre Nordmør	⁸⁾ 16	-	420
Sundalen	⁹⁾ 6	-	106
Surendalen	¹⁰⁾ 5	-	181
Nordre Nordmør	¹¹⁾ 7	-	484

¹⁾ Herø 1, Sande 2, Ulstein 1. ²⁾ Volden 3. ³⁾ Stordalen 3, Stranden 3, Norddalen 1, Sunnelven 2. ⁴⁾ Ørskog 1, Søkkelven 1, Skodje 3, Vatne 3. ⁵⁾ Aalesund 28, Borgund 1, Haram 1. ⁶⁾ Bolsø 1, Bud 1, Akerø 1, Frænen 2, Sandø 1. ⁷⁾ Hen 1, Grytten 2, Vold 1, Nesset 1. ⁸⁾ Kristiansund 8, Kvernes 2, Bremsnes 2, Frei 1, Øre 1, Strømsneset 1, Gjemnes 1. ⁹⁾ Sundalen 2, Øksendalen 2, Ulvundeidet 1, Tingvold 1. ¹⁰⁾ Stangvik 1, Surendalen 1, Aasgaard 2, Rindalen 1. ¹¹⁾ Edø 2, Tusteren 1, Aure 1, Valsefjorden 2, Halse 1.

Kvaksalveruvæsen. Foruten den i Ørskog distrikt under syfilis (se ovenfor) omtalte kvaksalver, omtales fra Indre Romsdal en saadan, der i nogen tid opholdt sig i Vold, men igjen forlot stedet, antagelig av mangel paa søkning. (C. Lund).

XVI. Søndre Trondhjems amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommune.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 3dje de- cember 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
Amtet		18608,91	134 718	63	15	86	50
1. Trondhjems Stads- fysikat	Trondhjem, kjøbstad	35,24	38 651	34	14	26	-
2. Strinden		689,47	13 395 ¹⁾	5	-	5	5
	Strinden	140,90	5 366	3	-	1	1
	Malvik	182,41	2 498	-	-	1	1
	Klæbu	182,21	1 065	-	-	1	1
	Tilder	27,42	614	-	-	-	-
	Byneset	78,05	1 877	-	-	1	1
	Leinstranden	46,54	1 235	1	-	-	-
	Buviken	31,94	740	-	-	1	1
3. Selbu		2 545,04	5 119	1	-	2	2
	Selbu	1 174,15	4 309	1	-	1	1
	Tydalen	1 370,89	810	-	-	1	1
4. Røros		3 472,57	6 850	2	1	4	3
	Røros med bergstaden	1 900,45	4 549	2	1	3	2
	Røros	696,72	2 067	-	-	1	1
	Aalen						
	Til Røros prestegjeld og Røros lægedistr. hører ogsaa en del av Tolgen herred av Hedemarkens amt...	875,40	234	-	-	-	-
5. Guldalen		2 972,67	13 139	4	-	8	8
	Melhus	118,91	2 322	1	-	1	1
	Flaa	127,30	664	-	-	-	-
	Hølandet	168,33	1 098	-	-	1	1
	Horg	290,12	2 110	-	-	1	1
	Støren	266,15	1 831	2	-	1	1
	Budalen	350,45	548	-	-	1	1
	Singsaas	695,04	1 625	1	-	1	1
	Soknedalen	434,74	1 977	-	-	1	1
	Holtaalen	521,63	964	-	-	1	1
6. Opdal		2 820,84	5 105	2	-	3	3
	Opdal	2 398,80	3 897	1	-	2	2
	En del av Rennebu (søn- denfor Vangsgraven)	209,70	685	1	-	1	1
	Til Opdal lægedistrikt hører derhos Inset annex til Kvikne av Hedemarkens amt...	212,34	523	-	-	-	-

¹⁾ Distriktslægen bor i Trondhjem.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommune.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 3dje decb. 1900.	Amtal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinatører.
7. Orkedalen		1 943,59	14 208	5	-	11	6
	Børsen	180,60	1 423	1	-	2	1
	Gjeitestranden	128,89	1 315	-	-	1	1
	Børseskognen	470,33	6 241	3	-	5	2
	Orkedalen	636,14	2 950	1	-	2	1
	Meldalen						
	Rennebu (den til Opdal distrikt hørende del fraregnet)	527,63	1 603	-	-	1	1
8. Hevne	Hevne	1 090,45	4 998	2	-	4	3
9. Hitteren		921,83	9 912	2	-	9	9
	Hitteren	433,72	2 430	1	-	3	3
	Froien	243,76	5 180	1	-	4	4
	Fillan	244,35	2 302	-	-	2	2
10. Ytre Fosen		618,78	9 342	2	-	4	3
	Ørlandet	79,12	3 330	1	-	1	1
	Nes	60,45	1 245	-	-	1	
	Bjugn	89,04	1 155	1	-	-	1
	Skjærn	310,66	2 061	-	-	1	
	Jøssund	79,51	1 551	-	-	1	1
11. Indre Fosen		806,79	7 514	2	-	4	4
	Stadsbygden	135,77	1 769	-	-	1	1
	Rissen	503,53	3 335	2	-	1	1
	Lensviken		1 001	-	-	1	1
	Agdenes	167,49	1 409	-	-	1	1
12. Nordre Fosen		1 779,38	7 242	2	-	6	4
	Roan	360,98	2 069	1	-	1	1
	Osen	389,07	1 511	-	-	1	1
	Stoksund	114,23	1 167	-	-	2	1
	Aa	915,10	2 495	1	-	2	1

Sundhetstilstanden var i de fleste lægedistrikter tilfredsstillende, alene i Strinden, Guldalen, Ytre og Nordre Fosen var den mindre god. Av epidemiske sygdomme med noget hyppigere forekomst kan nævnes tyfoidfeber, akutte katarer i aandedrætsorganerne, pleurit, tildels difteri (croup) og kikhoste. Dertil kommer for flere distrikters vedkommende den akutte poliomyelitt. Mæslinger var i modsætning til de to foregaaende aar meget sjeldne; av akut diarré opføres ogsaa et mindre antal angrepne end vanlig. Det samlede antal av anmeldte epidemiske sygdomstilfælde utgjorde 9 574 med 332 dødsfald, mot henholdsvis 11 955 og 447 aaret forut.

Dødeligheten. De dodes antal utgjorde 2 261 eller 16,3 pro mille av den beregnede tilstedeværende middelfolkemængde (138 700). I 1904 var dødeligheten 16,1 pro mille.

Til oplysning om de **epidemiske sygdomme** i almindelighet hitsættes en tabel paa side 192 og 193, sammendraget efter de fra lægerne indkomne opgaver.

Av **tyfoidfeber** anmeldtes ialt 227 tilfælde med 21 dødsfald, derav henholdsvis 156 og 10 i Trondhjem by. Sygdommen var altsaa ogsaa i dette aar ret hyppig, men viser dog nogen tilbagegang mot aaret forut i Trondhjem by, hvorfra der da anmeldtes ialt 178 tilfælde med 24 dødsfald. Den optraadte i alle aarets maaneder, men likesom i 1904 indtraf i mars i Trondhjem en række tilfælde, der efter utbredningsmaaten maatte antages at skrive sig fra Trondhjems meieri. Efter dette besluttedes av meieriets styrelse, at alle leverandører skulde forpligte sig til straks at anmelde hvert sygdomstilfælde paa deres gaarder, og indtil der var anstillet undersøgelse, stanse leveringen av melk, mot allikevel at erholde betaling, som om vanlig kvantum var levert. Forsømmelse av denne forpligtelse skulde utelukke fra fremtidig levering. Dersom dette gjennomføres og likesaa den forrige aar indførte skarpe kontrol med sygdomstilfælde blandt meieriets personale og dettes husstand, skjønnes ikke, at der fra dette meieris side kan gjøres mere for at forebygge smitteutbredning gjennom melken, medmindre man vil skride til pasteurisering av al melk, en forholdsregel, hvis betryggende gjennomførelse dog vistnok vil støte paa store vanskeligheter. Og sker ikke gjennomførelsen paa betryggende maate, vil den derved vundne indbildte sikkerhet lettelig gjøre mere skade end gagn. For de talrike andre kilder for melkeforsyningen i Trondhjem er ingen særlige forholdsregler truffet. Men der er heller ikke hittil indtruffet noget, som har givet grund til at antage smitte gjennom disse. Av de anmeldte 156 Tilfælde viste ogsaa dette aar en del paratyfusreaktion. Men klinisk og profylaktisk behandledes disse ganske som de andre. Av patienterne indlagdes 140 i sykehus, hvor desuten 16 fra omegnen behandledes, de fleste fra Strinden. (Bockman). Det enkelte, dødelig endende tilfælde i Selbu distrikt, optraadte i en temmelig enslig beliggende stue, hvor kun mand og kone opholdt sig. Smittekilden lot sig ikke paavise. (Meidell). De 24 angrepne i Røros distrikt behandledes alle i Aalen, de fleste i februar og mars, samt i november; tilfældene forekom dels paa steder, hvor der før havde været epidemi, dels paa nye, og det har vist sig meget vanskelig, trods den største agtpaagivenhet og nøiagtig desinfektion, at faa smitten utryddet. Hertil kan formentlig ogsaa bidrage de mindre gode hygieniske forhold og folkets uforsigtighet overfor smitten. Epidemien maa betegnes som godartet; der forekom sjelden mere end ett tilfælde i samme hus. (M. Müller). — I Guldalen distrikt optraadte tilfældene spredt uten epidemisk karakter. (H. Jenssen). I Orkedalen distrikt skyldes det ene av de to i aarets 1ste halvdel indtrufne tilfælde smitte fra Trondhjem. I løpet av 2det halvaar forekom en liten epidemi paa Orkedalsøen med 7 tilfælde; en av disse syke indlagdes i Trondhjems sykehus og døde der. Desuten døde 2 i sine hjem. (J. Hoffmann). I Hevne distrikt behandledes et enkelt tilfælde uten kjendt smittekilde. (Wedøe). I juli døde en mand i Kvalvik paa Ulvøen, Hitteren distrikt, under symptomer, der tydet paa tyfoidfeber. (Delgobe). I Ytre Fosen distrikt forekom 2 tilfælde paa Ørlandet; den ene angrepne kom syk utenbygds fra til sit hjem, den anden blev smittet under sildefisket i Bjugn. (Knudtzon). Kommunelæge Platou omtaler i sin medicinalberetning desuten nogen tilfælde av tyfoidfeber i Bjugn, uten at disse dog er opført paa sykelisten for distriktet. I Jøssund blev saaledes et par soldater angrepne i august; de blev sendt syke hjem fra vaabenovelserne og var sandsynlig smittet paa Stjørdalshalsen. Kort efter indsygnet en pige i nærheten; hun kom fra tjeneste i Trondhjem. Hun smittet igjen sin moder. — I Skjørn

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Tyfoidfieber	227	21	227	21	10	37	13	23	10	25	27	23	15	10	13
Cerebrospinalmeningit	5	2	5	-	-	-	-	1	-	1	1	2	-	-	-
Akut poliomyelit	175	¹⁾ 20	175	-	2	1	16	6	2	25	76	33	7	6	1
Børnekopper	10	1	10	-	-	-	8	2	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	125	2	125	7	10	12	8	4	7	5	9	13	16	13	21
Mæslinger	10	-	10	1	1	-	-	1	-	2	1	3	-	1	-
Difteri (croup)	188	18	188	35	21	27	15	7	10	15	17	2	20	4	15
Blodgang	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-
Barselfeber	20	7	19	4	2	-	-	-	1	-	3	3	2	1	3
Pyæmi, septhæmi	21	12	13	1	1	-	1	-	1	4	1	-	2	-	2
Rosen	124	10	123	14	12	11	8	9	18	8	6	4	9	14	10
Røde hunde	6	-	6	-	-	1	2	-	1	-	-	-	1	-	1
Vandkopper	193	-	193	30	12	11	15	17	2	9	1	-	14	38	44
Kusma	18	-	18	1	-	-	-	1	-	1	-	1	2	6	6
Kikhoste	359	9	359	49	33	17	15	12	9	19	20	28	40	58	59
Akute katarrar i aandedræts- organerne	4872	106	4826	603	538	582	467	421	358	278	226	285	329	351	388
Influenta	622	2	612	73	70	124	83	106	45	22	15	13	3	30	28
Lungebetændelse	599	77	599	71	41	57	74	66	52	37	24	20	43	44	70
Pleurit	431	9	431	33	32	37	49	51	44	44	36	31	33	26	15
Gigtfeber	176	3	176	11	17	21	9	23	19	15	15	10	8	14	14
Akut diarré (kolerine)	1373	31	1373	97	81	101	75	86	118	182	207	116	111	89	110
Skjorbuk	5	-	5	1	1	1	-	-	-	-	1	-	1	-	-
Pemfigus (hos nyfødte)	11	2	11	1	2	-	1	3	-	-	-	-	1	1	2
Tilsammen	9574	332	9508	1053	886	1040	859	839	697	692	686	587	661	706	802

(Forts.).	Fordeling paa lægedistrikterne:																							
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10		11		12	
	Trondhjemshjemstadsfysikat.		Strinden.		Selbu.		Røros.		Guldalen.		Opdal.		Orkedalen.		Hevne.		Hitteren.		Ytre Fosen.		Indre Fosen.		Nordre Fosen.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidefeber	156	10	18	-	1	1	24	3	13	2	-	-	9	3	1	-	1	1	2	-	-	-	2	1
Cerebrospinalmeningit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	1	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	16	5	33	1 ¹⁾	7	1	1	-	37	4	2 ²⁾	1	-	31	3	6	1	1	14	1	14	1	14	3
Børnekopper	-	-	10	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	30	1	23	1	14	-	1	-	-	-	19	-	9	-	-	-	12	-	1	-	2	-	14	-
Mæslinger	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Difteri (croup)	136	10	13	1	-	-	-	-	2	-	-	-	16	2	-	-	15	3	1	1	5	1	-	-
Blodgang	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	2	1	1	1	1	-	7	1	2	-	-	-	1	1	-	-	1	1	1	-	3	1	1	1
Pyæmi, septhæmi	2	2	-	-	2	2	1	1	1	1	-	-	2	2	1	1	-	-	3	3	-	-	9	-
Rosen	65	4	2	1	1	1	29	2	10	-	1	-	1	-	1	1	3	-	4	-	3	-	4	1
Røde hunde	2	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	165	-	2	-	-	-	17	-	1	-	-	-	5	-	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-
Kusma	3	-	-	-	-	-	14	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kikhoste	275	3	8	1	-	-	1	-	38	3	27	-	8	1	-	-	-	-	1	-	1	1	-	-
Akute katarrar i aandedrætsorganerne	3331	48	103	11	28	1	393	6	353	5	64	5	201	8	45	1	111	3	125	12	42	3	76	3
Influenta	21	-	22	-	2	-	232	-	28	-	13	-	104	-	-	-	24	-	78	-	12	-	86	2
Lungebetændelse	258	28	32	11	9	2	57	4	47	6	14	5	71	8	21	2	52	4	16	2	5	3	17	2
Pleurit	182	4	16	-	12	-	21	-	43	1	51	1	39	1	10	1	22	-	12	1	3	-	20	-
Gigtfeber	84	-	14	1	-	-	9	-	14	-	5	-	22	1	3	-	6	-	6	-	3	1	10	-
Akut diarré (kolerine)	1003	25	25	-	1	1	123	-	47	1	15	-	45	-	9	1	42	1	28	2	20	-	15	-
Skjørbug	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos nyfødte)	7	1	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	5739	142	323	29	78	9	937	17	637	23	215	12	577	31	99	9	293	14	293	22	114	11	269	13

¹⁾ Distriktslægen har indberettet om 4 dødsfald av akut poliomyelit, men ikke opført noget saadant paa dødslisten. ²⁾ Der er sendt særlig indberetning om 2 tilfælde av akut poliomyelit, det ene med dødelig udgang (jfr. noten side 195).

forekom et isolert tilfælde paa en av øerne uten paaviselig smittekilde. — I Aa herred, Nordre Fosen distrikt, blev en voksen mand paa gaarden Fladnes syk og døde. Kort efter blev en syvaarig finne pige syk paa samme gaard; diagnosen var tvilsom, men sandsynligheden talte for, at det maatte være tyfoidfeber. (A. Daae).

Av **cerebrospinalmeningit** opføres 5 tilfælde med 2 dødsfald. I Opdøl distrikt blev en voksen pige paa gaarden Sletbakken i Rennebu syk i juli. Omtrent paa samme tid blev et 1½ aar gammelt barn paa gaarden Kleven i Inset anneks til Kvikne ogsaa angrepet. Smitten antoges at skrive sig fra Kvikne¹⁾, for barnets vedkommende gjennom dets moder, der i slutningen av juni havde deltaet i et bryllup der; en anden av gjesterne blev ogsaa omtrent samtidig angrepet av samme sygdom. Barnet blev sygt nogen dage efter moderens hjemkomst. (Hagen). Et tilfælde i Hevne distrikt endte med døden efter kun et par dages sygdom. (Wedøe). Fra Hitteren distrikt er opført et tilfælde i mai hos en gut under 15 aar. (Svendsen).

Den **akute poliomyelitis** optraadte dette aar epidemisk inden amtet. Der anmeldtes 175 tilfælde med 20 dødsfald. Sygdommen forekom i alle aarets maaneder, hyppigst i juli—september, da tilsammen 134 syke opføres. I Trondhjem iagttoges 16 tilfælde, av hvilke 12 indlagdes i sykehus; i dette indlagdes desuten 7 patienter fra landsbygden til behandling av de opstaaede lammelser. Naar undtages 2 søskende i en familie, kunde ingen forbindelse opdaas at have fundet sted mellem de angrepne. (Böckman). Fra Strinden distrikt opføres 33 angrepne i august og september, derav 3 voksne, resten børn. 27 tilfælde forekom i Byneset, 4 i Buviken, 1 i Leinstranden og 1 i Klæbu. 4 dødsfald indtraf (er ikke opført av distriktslægen paa listen over kjendte dødsarsaker). Smitsomheten synes ikke at være stor; hvor der var flere børn i en familie, angrepes kun et par. I mange tilfælde kunde smitteoverførelse desuten med sikkerhet utelukkes. (Hartmann). I Tydalen, Selbu distrikt forekom i august 7 tilfælde med 1 dødsfald. Desuten døde et barn i juli, sandsynlig av akut poliomyelitis; læge var ikke tilkaldt. Av de behandlede var 5 børn, 2 voksne; en av de sidstnævnte, en 15 aars gut, døde efter 5 døgns sygdom. Der syntes mellem dem alle at have været forbindelse paa en eller anden maate. (Meidell). Et enkelt tilfælde behandledes paa Røros med utgang i helbredelse. Smittekilden var ukjendt. (M. Müller). I Guldalen distrikt kjendtes 37 tilfælde med 4 dødsfald. Sygdommen optraadte først i Meldalen, kom derfra til Hølandet, derefter til Melhus. Tilfældene forekom spredt. Epidemien endte i Støren og Soknedalen med et par tilfælde i hvert herred. I begyndelsen var den mere dødelig end senere. (H. Jenssen). Doktor C. Müller i Melhus beretter følgende om 16 syke behandlet av ham. Det første tilfælde indtraf i begyndelsen av mai i Hølandet og endte dødelig efter vel en ukes sygdom. De følgende tilfælde kan opføres i 2 grupper: Melhusgruppen og Raabygdgruppen. Den første havde som fælles centrum Melhus jernbanestation, og tilfældene falder i et omraade av 3 à 4 kilometer fra denne paa begge sider av Gulelven, over hvilken findes bro. Den anden gruppe havde som kommunikationscentrum Kvaal jernbanestation og spredte sig henimot Kvaal fra den nordlige del av Raabygden, et temmelig avgrænset bygdelaag paa vestsiden av Gulelven, hvorover fører bro til stationen. Den første gruppe omfatter 7, den anden 8 syke. Sygdommen optraadte kun én gang med flere end ett tilfælde i hvert hus, uagtet der var mange børn og unge mennesker. Paafaldende var hos mange misforholdet mellem den lave temperatur og pulsfrekvensen, der vanlig var meget høi, selv om hensyn

¹⁾ I Kvikne, Tønset lægedistrikt, kan der efter de indkomne beretninger ikke sees at være forekommet tilfælde av cerebrospinalmeningit, derimot nok av akut poliomyelitis. (Cfr. side 68 under poliomyelitis).

tages til barnealderen. Som disponerende momenter for sygdommen syntes forkjølelse og svagelig helbred at have havt nogen betydning. I Opdal distrikt sees at være forekommet 2 tilfælde, det ene, der endte med døden, paa Herremseteren, det andet i Inset anneks¹⁾. (Hagen og Krefthing). Fra Orkedalen distrikt kjendes 31 tilfælde med 3 dødsfald. Her optraadte sygdommen allerede i februar med et par tilfælde, de fleste dog i april og senere om sommeren fra august og utover høsten. Mindre epidemier forekom i næsten alle distriktets herreder. Angaaende epidemien i Meldalen henvises til doktor Størens artikel derom i tidsskrift for den norske lægeforening no. 7 for 1906. (J. Hoffmann). I Hevne distrikt behandledes 6 angrepne med 1 dødsfald, derav 5 i august, 1 i september. De 5 i august optraadte alle i samme grænd; smitten antoges bragt dit ved omstreifere og bredte sig fra det først angrepne hus gjennem overførelse fra person til person. Inkubationstiden syntes at være meget kort, fra 1 til 3 døgn. For tilfældet i september kunde smitekilden ikke paavises. (Wedøe). I Hitteren distrikt døde en ung gut i september av poliomyelit efter et kort sykeleie. Smitekilden ukjendt. (Svendsen). I Ytre Fosen distrikt kjendes 14 tilfælde med 1 dødsfald; de fleste forekom paa Ørlandet, enkeltvis i Skjørn, Bjugn og Nes herreder. Av dem, der overstod sygdommen, helbrededes alle paa én nær, der fik varig lammelse av begge underkstremiteter. En hel del abortive tilfælde antages ogsaa at være forekommet. (Knudtzon). For et par tilfældes vedkommende kunde overførelse av smitte ved friskt mellemlid formodes. (Platou). Fra Indre Fosen distrikt meddeler distriktslægen, at en patient, som han i 1904 antog led av spinalmeningit, efter hans nuværende syn paa sagen, har lidt av poliomyelit, hvorfor han, da patienten døde sommeren 1905, har opført som dødsarsag poliomyelit. I 1905 iagttoges 14 tilfælde av sygdommen med 1 dødsfald; den forekom spredt over hele distriktet uten paaviselig smitte. 3 patienter fik varig mén av den. (Knutssøn). I Nordre Fosen distrikt observertes ogsaa 14 tilfælde med 3 dødsfald, i Roan, Stoksund og Osen herreder, medens Aa herred, hvor sygdommen forekom i 1904, gik fri i 1905. I aarets 1ste halvdel optraadte kun et enkelt tilfælde paa Gjessingen, en isolert beliggende ø utenfor Stoksund herred. Det var en voksen gut, som blev syk, medens han var paa isarbeide i Trondhjem. Han reiste hjem og blev her ganske frisk igjen. De øvrige 13 tilfælde optraadte i aarets 2den halvdel fra juli—november. I slutningen av førstnævnte maaned blev 2 angrepne paa gaarden Roan i Roan herred, den ene ved smitte fra Melhus. Fra denne, som havde arbeidet paa prestegaarden, like før han blev syk, smittedes igjen sogneprestens søn. Uten paaviselig smittekilde optraadte sygdommen i august i 2 nabohus paa gaarden Osen i Osen herred og paa Ytre-Skjervø, ogsaa i 2 nabohus. Paa Osen døde 2 smaagutter allerede et par dage efter sygdommens utbrud, paa Ytre-Skjervø kom de syke sig, en blev dog delvis invalid. I august døde ogsaa et pigebarn i Roan herred, før læge kunde komme tilstede. En liten gut fik sammesteds sygdommen like efter et fald paa ryggen; han kom sig helt. I Stoksund angrepes i slutningen av september en gut ved smitte fra Byneset, hvor en søster var død av poliomyelit; forældrene var tilstede ved begravelsen og har sandsynlig bragt smitten med sig. Paa nabogaarden blev i oktober en gut, der havde været inde hos sidstnævnte gut, før hans sygdom blev erkjendt, angrepet; han blev invalid efter sygdommen. Det sidste tilfælde forekom i midten av november i Roan; en liten gut blev anmeldt av nærmeste helseraadsmlem. Hans paarørende mente, det var «tussesygdом», paaført ham av underjordiske, hvorfor de havde henvendt sig til en klok kone, da læger ikke skal forstaa sig paa saadan sygdom.

¹⁾ Paa sykelisten er blot 1 tilfælde opført, likesom intet dødsfald av sygdommen er opført paa listen over kjendte dødsarsager for lægedistriktet.

Han kom sig fuldstændig. Hos alle de angrepne iagttog distriktslægen en forutgaaende angina faucium, som han derfor tror at maatte sætte i forbindelse med sygdommen. (A. Daae). I samtlige distrikter søgtes saavidt mulig gennemført isolation og desinfektion.

Børnekopper optraadte med 10 tilfælde i Strinden distrikt i Buviken. Paa pladsen Presthusflaten blev uten kjendt smittekilde sidst i mars et 2 aar gammelt, uvakcinert barn angrebet, men sygdommen blev ikke erkjendt og anmeldt for distriktslægen før 18de april. Da viste det sig, at 5 personer paa 2 forskjellige steder led av kopper. De internertes straks i de angrepne hus, likesom vaccination og revaccination iverksattes. Ialt angrepes inden disse hus 9 personer foruten en kone, der havde paadraget sig smitte før interneringen. Et dødsfald indtraf, nemlig et barn, der fødtes den 1ste april av en koppesyk kone; det havde confluierende kopper. (Hartmann).

Av **skarlagensfeber** anmeldtes 125 tilfælde med 2 dødsfald, derav 30 med et dødsfald i Trondhjem, resten i landdistriktet. I Selbu distrikt forekom de fleste tilfælde i den saakaldte «Indbygd», og sygdommen maa antages at have spredt sig fra gaard til gaard, uten at den oprindelige smittekilde kunde paavises. Da forløpet almindelig var let, antages antallet av syke i virkeligheten at have været større. (Meidell). I Nordre Fosen distrikt forekom de 14 tilfælde i den sydligste del av Osen og den nordligste del av Roan herred spredt omkring paa forskjellige gaarder, deriblandt ogsaa paa Indre og Ytre Skjervø, der er fiskevær, hvorfor skolen for disse øer en tid blev lukket. Ingen dødsfald indtraf.

Av **mæslinger**, der de to foregaaende aar havde hersket epidemisk, opføres kun 10 tilfælde for det hele amt.

Difteri (croup) viser adskillig nedgang mot aaret forut. I 1905 var nemlig antallet 188 med 18 dødsfald mot henholdsvis 340 og 30 i 1904. Av de anmeldte 136 tilfælde i Trondhjem havde blot 81 kliniske tegn paa sygdommen, de øvrige var kun bacillebærere. 3 patienter behandledes i sine hjem, alle de øvrige indlagdes i sykehus. Av de behandlede 81 kliniske tilfælde endte 10 eller 12,3 pct. dødelig. Motarbeidelsen av sygdommen har været drevet paa samme maate som angivet i den trykte beretning for 1904. I 1905 utskreves 20 personer med baciller av sykehuset, uten at nogen infektion ved disse har kunnet paavises. Fra begyndelsen av sidstnævnte aar er derfor isolationstiden forsøksvis nedsat til 5 uker; uheldige følger har ialfald endnu ikke vist sig. Vedbliver dette, agter man at forsøke yderligere indskrænkning av tiden. Men at gaa til at sløife isolationen av bacillebærere og av patienter, som efter sygdommen huser baciller, vil man ialfald paa det nuværende stadium ikke vove. (Bøckman). I Selbu, Røros, Opdal, Hevne og Nordre Fosen distrikter kjendtes ingen tilfælde av sygdommen. I Orkedalen distrikt behandledes 16 angrepne, de fleste i Orkedalen herred paa Orkedalsøren. Serum anvendtes og viste god virkning ogsaa som præventivt middel. (J. Hoffmann). I Hitteren distrikt forekom 15 tilfælde, derav 9 paa Frøien, og der særlig paa Fladval, der synes at være et arnested for denne sygdom. Paa en gaard paa Dolmøen døde et barn av croup uten lægebehandling. 3 tilfælde optraadte her senere, disse isolertes og behandledes med serum. I december døde en gut paa Fjeldværøen av lammelse efter avløpen difteri. (Delgøbe). I Indre Fosen distrikt var der mellem de 5 behandlede tilfælde ingen forbindelse, smitekilden var ukjendt. 2 av de syke var svært angrepet; hos en av dem, en pige, svandt belægget snart ved serumbehandlingen, hun var oppe igjen, uten tilladelse, da hun pludselig kollaberede den 14de dag efter sygdommens begyndelse. I samtlige hus var der flere børn, uten at dog disse smittedes. (Knutssøn).

Av **barselfeber** opføres 20 tilfælde med 7 dødsfald. I Selbu distrikt fik en kvinde, der var betjent av en hjelpekone, sygdommen; hun helbrededes. (Meidell).

Av **pyæmi** opgives 21 tilfælde med 12 dødsfald.

Vandkopper var ganske hyppige i Trondhjem. Paa Hitteren optraadte et tilfælde, som i begyndelsen antoges for børnekopper; men det videre forløp godtgjorde, at det kun var vandkopper. Utslettet forekom næsten alene paa underarmene, hænderne, læggene og føtterne. Der var tillike sterk conjunktivit, affektion av mundslimhinden og angina; ingen ryg- eller lændesmerter. Den 15 aar gamle gut gik til konfirmation og var indlosjert paa et fremmed sted, da han blev syk. Nogen smittekilde kunde ikke opdages. For sikkerhets skyld holdtes han isolert med paafølgende desinfektion. (Svendsen).

Av **kikhoste** er anmeldt 359 angrepne, derav 275 i Trondhjem by. Mindre epidemier forekom ogsaa i Guldalen og Opdal distrikter.

Av **akute katarrer i aandedrætsorganerne** opføres omtrent det aar om andet vanlige antal angrepne.

Influenta synes derimot at have optraadt sjeldnere end i de nærmest foregaaende aar.

Paafaldende er det store antal tilfælde av **pleurit**, nemlig 431 med 5 dødsfald. I Trondhjem anmeldtes 182 angrepne, flere end vistnok nogensinde tidligere. (Bøckman). Den usedvanlige hyppighet omtales ogsaa fra Selbu og Opdal distrikter; i sidstnævnte forekom de fleste tilfælde i Opdal herred. De var her alle serøse og lette, og kun ett dødsfald kunde henføres til pleuriten som saadan. Hos tuberkuløst disponerte individer gjordes den gamle erfaring op igjen, at sygdommen trak i langdrag, likesom den i flere tilfælde har bragt lungetuberkulose, der var gaaet tilbake til næsten at være uten symptomer, til at bluse op igjen og gjøre hurtige fremskritt. Flere dødsfald hos saadanne patienter skyldtes netop en interkurrent pleurit. (Hagen).

Akut diarré (kolerine) var ikke hyppig. Av ialt anmeldte 1 373 tilfælde forekom 1 003 i Trondhjem by. I Hitteren distrikt var flere syke alvorlig angrepne med blodige avføringer, kramper og død i løpet av faa timer. Hos en ung gut var der voldsomme tenesmer, og de blodige uttømmelser var tilblandet kjødlignende trevler. Han kom sig dog litt efter litt. (Svendsen).

Av **skjørbuk** behandledes 4 tilfælde i Røros og 1 i Ytre Fosen distrikt. Det sidstnævnte var en fisker, der havde slitt ondt paa sildetur. (Platon).

Av de 11 opførte tilfælde av **pemfigus** hos nyfødte forekom 7 i Trondhjem by. I Hevne distrikt var det angrepne barn født før jordmorens ankomst. Hun fik det vanlige paalæg om vask og desinfektion av sin person, klæder, instrumenter m. v. (Wedøe).

Av **fnat** opføres 74 tilfælde, derav 52 i Trondhjem.

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilsammen.	Fordeling paa lægedistrikterne:											
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
		Trondhjems stadsfysikat.	Strinden.	Selbu.	Røros.	Guldalen.	Opdal.	Orkedalen.	Hevne.	Hitteren.	Ytre Fosen.	Indre Fosen.	Nordre Fosen.
		Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske saar	54	51	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2	-
Syfilis, konstitutionel . .	146	128	2	1	1	4	-	3	1	-	-	1	5
— hereditær	23	19	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	1
Gonorré, uretrit	501	461	6	-	4	7	2	6	-	8	1	5	1

I Trondhjem optraadte disse sygdomme med nogenlunde samme hyppighed som i forrige aar, erhvervet syfilis noget sjeldnere, de øvrige derimot noget hyppigere end i 1904. (Bøckman). I Selbu distrikt kommer fremdeles tertiære tilfælde av syfilis til behandling. Der er avtagende hyppighed, hvad de primært angrepne angaar. De fleste vil vel snart være de hereditære tilfælde, om der end av disse ikke synes at være saa mange, som man efter den udbredning, lues i sin tid havde inden distriktet, skulde vente. Befolkningen synes at have havt god modstandskraft mot sygdommens herjinger. (Meidell). Fra Hevne distrikt indlagdes en pige lidende av erhvervet syfilis i Trondhjems sykehus. Hun opgav derfra som smittekilde en mand, der aaret forut av distriktslægen var indlagt i samme sykehus for syfilis. Han blev meldt for lensmanden og i 1906 idømt 6 maaneders fængsel for med vidende om sin sygdom at have smittet nævnte pige. (Wedøe). I juli maaned opdagedes i Aa herred, Nordre Fosen distrikt, 5 tilfælde av sekundær syfilis. De syke havde vistnok havt sygdommen i længere tid uten at søke læge. Den opdagedes ved et tilfælde av kommunelægen i Aa; han skulde kjøpe en ko av vedkommende. Pigen, som førte koen til ham, var hæs og havde ondt i svelget, hvorfor han tilbød sig at undersøke hende. Derved opdagedes sygdommen. Ved undersøgelse i hendes hjem viste det sig, at husfaderen, husmoderen, deres aarsgamle barn samt en 12 aar gammel gjætergut, der tjente paa gaarden, ogsaa havde syfilis. Den oprindelige smittekilde lykkedes det ikke at opdage. Alle 5 indlagdes i Trondhjems sykehus for amtskommunens regning. Til Roan herred kom en pige hjem fra Trondhjems sykehus, helbredet

Anmeldte tilfælde av tuberkuløse sygdomme.

Lægedistrikter.	Samlet antal tuber- kuløse syg- domme.		Tuberkulose i											
			aande- dræts- organer.		urin- og kjøns- organer.		tarm- kanalen.		ben og led.		lymfe- kjerter.		huden.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Trondhjems stads- fysikat	482	98	463	95	3	-	1	1	10	2	2	-	3	-
Strinden	85	24	85	24	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Selbu	30	13	25	11	-	-	1	1	4	1	-	-	-	-
Røros	36	12	29	10	-	-	1	1	4	1	1	-	1	-
Guldalen	223	53	208	49	1	-	-	-	8	4	5	-	1	-
Opdal	47	17	33	13	-	-	2	2	1	-	10	2	1	-
Orkedalen	188	59	173	55	-	-	7	3	2	-	6	1	-	-
Hevne	34	18	32	18	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Hitteren	66	23	65	23	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Ytre Fosen	71	26	70	26	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Indre Fosen	77	15	68	13	-	-	1	-	7	2	-	-	1	-
Nordre Fosen . . .	51	14	47	14	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-
Søndre Trond- hjems amt	1390	372	1298	351	4	-	13	8	43	10	25	3	7	-
Derav i by	482	98	463	95	3	-	1	1	10	2	2	-	3	-
— - bygder	908	274	835	256	1	-	12	7	33	8	3	3	4	-

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge- tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Trondhjems stadsfysikat	580	98	142	438
Strinden	135	21	29	106
Selbu	43	12	9	34
Røros	137	19	17	120
Guldalen	219	46	23	196
Opdal	45	8	12	33
Orkedalen	218	55	31	187
Hevne	73	18	9	64
Hitteren	102	20	14	88
Ytre Fosen	122	26	22	100
Indre Fosen	88	15	11	77
Nordre Fosen	80	14	13	67
Søndre Trondhjems amt	1842	352	332	1510
Derav i by	580	98	142	438
— - bygder	1262	254	190	1072

for sin syfilis. Hendes nyfødte barn fik sygdommen et par uker efter hjemkomsten, og begge blev atter indsendt til sykehuset for amtets regning. (A. Daae).

Tuberkulose. Til opplysning om de kjendte tilfælde av tuberkulose sygdomme inden distrikterne hitsættes tabellen paa foregaaende side, utarbeidet efter de indsendte utdrag av kommunernes tuberkuloseprotokoller. Se forøvrig den almindelige beretning. — Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde i henhold til lægernes dødsårsagslister for det hele amt 19,1 pct. av samtlige kjendte, ved sygdom forårsagede dødsfald, og 23,3 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. I Trondhjem by var forholdet henholdsvis 16,9 pct. og 22,4 pct. og for bygderne 20,1 pct. og 23,7 pct. Se forøvrig omstaaende tabel. I Trondhjem viser dødeligheten av tuberkulose nogen nedgang mot i 1904. Naar der i utdraget av tuberkuloseprotokollen er anført, at 45 utgik i aarets løp paa grund av bedring, er dette ikke ganske korrekt. En del av disse er patienter, om hvilke stadsfysikus paa længere tid intet havde hørt, og som det ved efterspørsel viste sig, at de behandlende læger for længe siden havde tabt avsyne, og som heller ikke kunde gjenfindes. Ogsaa en del av de 29 fraflyttede har forlatt byen for aar siden, men dette er først nu blevet oplyst. Saadanne avskrivninger av patienter, som tapes avsyne av de behandlende læger, vil det vistnok fremdeles blive nødvendig at foretage. — Av de 99 anmeldte tuberkulose, som er døde i 1905, er 52 døde inden $\frac{1}{2}$ aar, 41 inden 3 maaneder og 23 inden 1 maaned efter anmeldelsen. 11 patienter blev indlagt paa sykehus i henhold til tuberkulose-lovens § 6, alle uten tvang. I aaret er der 75 gange foretaget desinfektion i anledning av dødsfald av tuberkulose, 42 gange ved patientens indlæggelse i sykehus og 59 gange ved flytning eller avreise til sanatorium. (Bøckman). I Selbu distrikt antages det i flere tilfælde paafaldende hurtige forløp av lunge-tuberkulosen mulig at skyldes lues hos patienterne (se ovenfor under veneriske

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.		Uttrækning ved bækkenendeleie.			Partus præmaturus artificialis.		Perfora- tion.	Decapi- tation.	Efterbyrds- operation.	
	Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.	Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.	Mødre.	Moder.	Mødre.	
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.	Dødf.
Utilstrækkelige eller smerte- fulde veer	48	48	-	-	-	2	1	1	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhet	7	5	2	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-
Barselkrampe	2	1	1	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-
Placenta prævia og blødning	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige fødselsdele ...	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-
Isseleie med panden fortil ...	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtsleie	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	4	4	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Daarlige fosterlyd	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fremfald av navlesnor	-	-	-	1	¹⁾ 1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilbakeholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-
Fastvoksning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	²⁾ 1
Tilsammen	62	56	6	6	6	2	1	1	2	2	3	1	10	1
		62					2						11	

¹⁾ Misfoster. ²⁾ Dødsårsag: barselfeber.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige hæn- delser.	ved selv- mord.	ved mord og drab.
Trondhjems stadsfysikat	1321	34	653	130	12	-	17	5	-
Strinden	371	9	231	25	2	3	2	2	-
Selbu	115	6	73	4	2	-	1	1	-
Røros ¹⁾	232	3	122	15	3	1	4	-	-
Guldalen	321	6	258	21	3	-	5	-	-
Opdal ¹⁾	108	4	97	13	1	-	-	2	-
Orkedalen	321	7	236	15	1	-	5	1	-
Hevne	124	1	93	14	1	1	2	-	-
Hitteren	312	9	157	16	-	-	19	-	-
Ytre Fosen	243	4	148	10	1	1	4	1	-
Indre —	191	8	115	14	-	-	-	-	-
Nordre —	209	5	97	15	5	2	5	-	1
Søndre Trondhjems amt	3849	95	2261	290	31	8	63	12	1
Derav i by	1321	34	653	130	12	-	17	5	-
— - bygder	2528	61	1608	160	19	8	46	7	1

¹⁾ Tallene for Inset sogn og en del av Tolgen, der tilhører Hedemarkens amt, er ikke medregnet i summerne for amtet, men medtaget for de respektive lægedistrikter.

sygdomme). Dette forhold har ialfald vist sig hos luetisk belastede familier. Vistnok faar man ofte lungetuberkulose til behandling i et forholdsvis fremskredet stadium, men selv om diagnosen gjøres snarest mulig, kommer den dødelige utgang hurtig. Dette kan nok for en del skyldes befolkningens fatalisme, idet den «giver sig over» og anser alt for haabløst. Imidlertid har den opmerksomhet, tuberkulosen og dens smitsomhet har vakt, bevirket, at de syke selv og ikke mindst omgivelserne fordrer, at læge søkes snarest; der synes ialfald at være tegn tilstede, som tyder derpaa. (Meidell). I Hevne distrikt gaaes fremdeles frem ved desinfektionen efter de syke som i forrige trykte beretning omtalt. Fast desinfektør anvendes. Hvor det lader sig gjøre, opbrændes sengklæderne, ogsaa skindfælder. Smittefrygten maa ansees gavnlig baade for den syke og omgivelserne til fremme av mere renlighet i det hele, likesaa desinfektionen omkring i husene. (Wedøe). I Hitteren distrikt siges sygdomstilfældene altfor ofte at komme for sent til lægens kundskab, saa det hænder, at desinfektion efter dødsfald saavidt kan anordnes. Der spyttes grænseløst, især paa butikgulv. (Delgobe). I Nordre Fosen distrikt kan nogen større tilbagegang i tuberkulosens utbredning endnu ikke spores, til trods for at folket vistnok saa godt det lader sig gjøre søker at efterkomme tuberkuloselovens bestemmelser. Hvert aar indføres i protokollerne hjemvendte amerikanere, som har paadraget sig tuberkulose i Amerika. Lokket av den større fortjeneste, reiser hvert aar en stor del av den mandlige ungdom i 17—18 aars alderen derover, før de er ordentlig utviklet. Det strenge, uvante arbeide der, vel ogsaa de uvante klimatiske

Liste over de av lægerne i Trond

Dødsårsag.	Tilsammen.	Derav		Alder							
				0—1		1—5		5—10		10—15	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
A. Infektions-, ernærings- og konstitutionelle sygdomme.											
<i>I. Akute.</i>											
Tyfoidefeber	10	4	6	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelitis	5	2	3	-	1	1	1	-	1	-	-
Skarlagensfeber	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Difteri (croup)	10	6	4	1	-	5	3	-	-	-	-
Kikhoste	3	1	2	-	-	-	2	1	-	-	-
Erysipel og phlegmone	4	-	4	-	1	-	-	-	-	-	-
Pyæmi og septikæmi	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut diarré (kolerine)	25	13	12	12	8	1	4	-	-	-	-
<i>II. Kroniske.</i>											
Tuberkulose:											
a. Lungerne	98	53	45	-	-	-	1	2	3	2	-
b. Tarmkanalen	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
c. Ben og led	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	1
d. Urin- og kjønnsorganer	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
g. Tuberkuløs meningitis	24	11	13	3	3	4	7	3	-	1	-
h. Miliærtuberkulose	1	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Syfilis	4	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-
Kræft:											
1. Carcinom:											
a. Maven	24	14	10	-	-	-	-	-	-	-	-
b. Leveren	5	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-
c. Brystkjertelen	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
d. Kjønnsorganerne	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
e. Andre organer	15	6	9	-	-	-	-	-	-	-	-
2. Sarkom:											
Andre steder	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sukkersyge	3	3	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Perniciøs anæmi	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Rakit	4	2	2	2	1	-	1	-	-	-	-
Medfødt svaghed	36	26	10	26	10	-	-	-	-	-	-
Alderdomssvaghed	58	21	37	-	-	-	-	-	-	-	-
B. Sygdomme i de enkelte organer.											
<i>I. Hjerne og rygmarv.</i>											
Apoplexi og hjerneemboli	37	14	23	-	-	-	-	-	-	-	-
Suppurativ meningitis	9	6	3	2	-	1	-	-	-	-	-
Epilepsi	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-

Liste over de av lægerne i Trond

(Forts.). Dødsårsag.	Tilsammen.	Derav		Ald.							
				0—1		1—5		5—10		10—15	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
Kramper hos småbørn	2	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-
Sindssygdomme	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre hjernesygdomme	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Rygmarvssygdomme	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>II. Cirkulationsorganerne.</i>											
Endo- og perikardit	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Klappfeil og andre org. hjerte- sygdomme	24	9	15	-	-	-	-	-	-	-	-
Hjertelammelse	4	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Arteriosklerose	8	5	3	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>III. Respirationsorganerne.</i>											
Bronkit, akut	17	9	8	5	4	2	2	-	-	-	-
— kronisk og bronkiektasi	8	7	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Pneumoni, katarralsk	31	15	16	8	3	4	4	-	1	-	-
— croupøs	28	15	13	1	2	2	1	-	-	-	-
Pleurit, serøs	2	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-
— purulent	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Lungeemboli	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Stenosis laryngis (oedema pulmon.)	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>IV. Digestionskanalen.</i>											
Mave-tarmkatarr (kronisk)	2	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Mavesaar	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Blindtarmbetændelse	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Diffus peritonit	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Indeklemt brok	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>V. Leveren.</i>											
Leverkirrose	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>VI. Urinorganerne.</i>											
Cystit, cystopyelonefrit	7	6	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Morbus Brighti	25	17	8	-	-	-	-	1	-	-	-
Andre nyre- og urinveissygdomme	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-

Liste over de av lægerne i Trond

(Forts.). Dødsaaarsag.	Tilsammen.	Derav		Ald							
				0—1		1—5		5—10		10—1	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	K
<i>VII. Kjønnsorganerne.</i>											
Sygdomme i de kvindelige kjønnsorganer	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>VIII. Hud- og ydre sygdomme.</i>											
Pemfigus hos nyfødte	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Senil gangræn	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>C. Barselsygd.</i>											
Barselfeber	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>D. Dannelsesfeil.</i>											
Hjernemisdannelse, spina bifida ..	2	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-
Andre dannelsesfeil	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
<i>E. Unaturlig død.</i>											
Andre forgiftninger	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Drukning	10	10	-	-	-	-	-	3	-	1	-
Andre ulykkestilfælde	6	5	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Drab og mord	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Selv mord	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	620	322	298	69	47	22	26	11	5	5	

forhold, gjør dem mere mottagelig for tuberkulosen. Grunden til, at de, efter at være blevet syke, vender tilbake til hjemlandet, er i reglen den, at de av lægerne derover forespeiles helbredelse ved at komme tilbake til de gamle klimatiske forhold. (A. Daæ).

Spedalskhet. Paa Hitteren er én spedalsk tilbake; han har ingen smittende symptomer. (Delgobe). I Indre Fosen distrikt var ved utgangen av aaret 3 spedalske tilbake. (Knutssøn). I Nordre Fosen distrikt er der nu 3 tilbake, idet en pige fra Aafjorden blev indlagt i Reitgjerdets pleiestiftelse. Av disse er 2 i Roan og 1 i Aa herred. (A. Daæ).

Kræft. I Hevne distrikt synes denne sygdom at være i stadig tiltagen. (Wedøe).

Om amtets **sindssyke** se den almindelige beretning.

Obstetriciske operationer. Av læger utførtes ialt 87 saadanne, derav i Trondhjem 48, i Strinden distrikt 2, i Selbu 4, i Røros 4, i Guldalen 4, i Opdal 2, i Orkedalen 4, i Hevne 1, i Hitteren 3, i Ytre Fosen 3, i Indre

æm by meddelte dødsaarsager.

k j ø n.																	
5—20		20—30		30—40		40—50		50—60		60—70		70—80		80—90		90—100	
l.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	3	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	2	-	-	-	1	-	1	-	-	1	1	-	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
9	15	24	26	29	17	19	18	37	21	29	24	47	39	21	45	-	8

Fosen 6, i Nordre Fosen 6. Angaaende indikationer og utfald henvises til tabellen paa side 200.

Angaaende **jordmorhjælpen** henvises til tabellen i den almindelige betretning. I Hitteren distrikt er i Fillan, Sandstad og vel ogsaa Dolm bruk av hjælpekoner næsten ukjendt. Fra Mausund derimot klager jordmoren høilydt. (Delgobe). I Nordre Fosen distrikt gaar hjælpekoner ogsaa mer og mer av bruk. (A. Daae).

Antallet av **fødte** og **døde** sees av tabellen paa side 201.

Der bliver saaledes et overskud av 1 588 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 58,7.

Dødsfald paa barselseng. Efter presternes opgaver døde 8 kvinder paa barselseng. Lægerne har opgivet dødsaarsagen for 13 kvinder saaledes: barselsfeber 7, barselkrampe 3, emboli 1, blødning 1, livmoderbristning 1. Den sidstnævnte kvinde døde uforløst. Fosteret laa i tverleie. Med bistand av en tilkaldt læge søgte distriktslægen under dyp narkose at gjøre vending, der dog ikke lykkedes paa grund av den sterke sammentrækning av livmoderen. Kvindens

tilstand blev paa slutten av narkosen saa daarlig, at denne maatte avbrytes, idet kollapsdød truet. Livmoderbristningen var sandsynlig indtraadt, før narkosen blev dyp nok. Kvinden døde 10 timer efter. Alle indgrep forresten ansaaes frugtesløse og kun skikket til at paaskynde hendes død. (Wedøe).

Angaaende de av lægerne opgivne **dødsaarsager** i Trondhjem stadsfysikat se tabellen paa side 202 og flg.

De **hyppigste dødsaarsager** var:

Dødsaarsag.	Antal dødsfald.	Derav i	
		by.	bygder.
Alderdomssvaghed	356	58	298
Lungetuberkulose	352	98	254
Kræft (cancer og sarkom)	154	52	102
Akute katarer i aandedrætsorganerne.....	106	48	58
Tuberkulose utenfor lungerne	100	32	68
Hjerneslag	88	37	51
Lungebetændelse.....	77	28	49
Organisk hjertesygdom	75	24	51
Medfødt svaghed.....	57	36	21
Brights nyresygdom	47	25	22

Veirliget. Vinteren synes at have været stormfuld, tildels streng, vaaren kom for det meste sent, var kold, forsommeren flere steder ganske varm, medens eftersommeren for det meste var regnfuld og kold, høsten vekslende, men med i det hele godt utbytte av jorden. Senhøsten var for en del meget stormfuld, i Hevne steg vinden helt til orkan, hvorunder en mængde træer i skogen blæste om. Lyn og torden iagttoges ogsaa. Tabeller over de meteorologiske forhold ved stationen i Trondhjem og over temperaturforholdene paa Røros findes paa næste side.

Levemaate, økonomiske og hygieniske forhold. Av offentlige arbeider av hygienisk interesse er der i Trondhjem by lagt 140 meter muret rende til fortsat lukning af Vollabækken og 615 meter rørkloak, væsentlig i de østlige bydele. — Tilsynet med byens renhold har været ført paa samme maate og med samme personale som før. Alle byens gaarder er efterseet dels 9 dels 10 gange, og gaarder med bedrifter, som fordrer særlig tilsyn, hyppigere, slagterier, pølsemakerier og lignende saaledes i regelen 1 gang hver uke. Der er paa denne maate foretaget ca. 26 000 enkelte eftersyn, hvorved i ca. 2 350 tilfælde er fundet mangler at paatale. Derhos er der gjort ca. 4 200 kontroleftersyn, hvor mangler var paatalt. Kloakkummer er ca. 1 500 gange forlangt renset. I 180 tilfælde fandtes de overfyldt med stoppet avløp. 60 vandstandskummer er forlangt renset. Av binger og andre privetbeholdere er ca. 1 300 paalagt tømt og av søppelkasser ca. 700, medens i ca. 170 tilfælde andre mislige forhold er forlangt rettet. 68 priveter, 10 kloakkummer, 8 pissoirer, 11 dyrestalder er foranlediget istandsat. I verksteder og arbeidsrum er eftersyn skedd vaar og høst

Tabel over temperaturforholdene paa Røros. (Celsius).

(Beregnet efter observation med psykrometer (tørt) kl. 8 fm. og kl. 8 em.).

Maaned.	Middel- temperatur.	Høieste temperatur.	Laveste temperatur.
Januar	÷ 12,89	+ 4,4	÷ 41,0
Februar	÷ 9,74	+ 3,6	÷ 33,0
Mars	÷ 5,27	+ 1,0	÷ 19,6
April	÷ 4,51	+ 4,0	÷ 20,0
Mai	+ 4,37	+ 12,8	÷ 5,0
Juni	+ 12,228	+ 20,2	÷ 0,4
Juli	+ 11,30	+ 21,2	+ 0,2
August	+ 8,66	+ 15,0	÷ 3,5
September	+ 4,35	+ 10,5	÷ 5,4
Oktober	÷ 4,505	+ 6,0	÷ 24,4
November	÷ 6,03	+ 3,0	÷ 30,2
December	÷ 3,71	+ 7,8	÷ 31,0

Middeltemperatur for det hele aar = ÷ 0,4789° C.

Utdrag av Trondhjems meteorologiske stations journal.

Maaned.	Middel- tempera- tur. (Celsius).	Lufttryk. (Middel).	Hyppigste vind- retninger.	Skydække.		Nedbør- høide i mm.
				Middel.	Torden- veir.	
Januar	÷ 3,1	753,3	SE	7,4	-	173,3
Februar	÷ 1,4	50,6	SSE	7,5	-	123,9
Mars	1,1	52,6	SE	5,8	-	20,4
April	2,1	752,7	S	6,6	-	53,0
Mai	7,3	59,1	WNW	8,2	-	36,9
Juni	14,3	59,3	WNW	6,4	1	47,5
Juli	13,3	754,8	WNW	8,1	1	117,9
August	12,8	54,5	SE	6,4	3	116,0
September	8,8	54,0	SE	7,3	1	55,9
Oktober	1,3	753,4	SE	6,9	-	65,6
November	0,5	51,9	SE	6,0	-	17,8
December	1,5	53,4	SSW	8,4	1	169,1
Sum Middel	4,9	754,1	SE	7,1	7	997,3

og rengjøring paabudt, hvor den var forsømt. — Der er foretaget kemisk under-
søgelse av 135 tøjprøver, 17 prøver av tapeter og 10 av farvevarer, hvorefter
er beslaglagt hos 8 handlende 537 meter tøj og hos 2 handlende 130 kg. farve-
varer (kromgrønt og terra di sienna). Av assistenten for kontrol med fødevarer

oplyses, at der i aaret gjennemsnitlig har været ca. 250 melkeutsalg igang, hvorav 110 i kjeldere. I disse utsalg er gjort ca. 1 240 besøk, hvorved 144 ganger er fundet mangler at paatale, specielt tilfredsstillende renlighet. Kun én gang blev paatruffet melk, som viste tegn paa opspædning. Dette blev paatalt og ophørte straks. Kjød- og fisketorvet blev besøgt 1 og 2 gange daglig. I viktualiehandler er gjort ca. 850 besøk, i bakerier ca. 400 og i slagterier og pølse-makerier ca. 1 700. Derhos er der gjort ca. 500 kontroleftersyn, hvor mangler har været paatalt. I 150 tilfælde er kjøddeig undersøgt paa svovlsyrlige salte, og 12 prøver er fundet at indeholde saadanne. Ca. 70 kg. kjøddeig blev konfiskert av denne grund, og 3 slagtere mulktertes efter anmeldelse til politiet. Derhos blev av andre varer konfiskert ca. 20 kg. pølse, ca. 60 kg. fisk og mindre portioner av ost, frugt, grønsager m. m. — Av pleiebørn var der ved aarets begyndelse 124 under sundhedsvæsenets tilsyn. Der tilkom i aaret 60 og utgik 60, saa antallet ved aarets utgang var uforandret. Av de utgaaede blev 22 overtaget av sine forældre, 15 fraflyttet byen, 10 naaet skolealderen og 13 døde. Dødsaaarsagen var i 8 tilfælde akute og subakute mave-tarmsygdomme, i 3 tilfælde lungebetændelse, i 1 rakit med bronkit og i 1 tuberkuløs meningit. Den kontrollerende dame oplyser, at børnene som regel behandles godt. Ønskelige flytninger er altid opnaaet underhaanden. (Bøckman).

I Strinden distrikt er misbruk av alkohol fremdeles i avtagende, især blandt den yngre generation, medens de mindre gode sædelighetsforhold synes uforandret. (Hartmann).

I Selbu distrikt synes de hygieniske forhold at bedres, ialfald spores der trang dertil især hos den opvoksende slekt. Levemaaten er nogenlunde, men svært ensformig; kaffe brukes til overflod. Benyttelsen av separatorer paa hver gaard i Selbu — i Tydalen findes de ikke — bevirker, at der anvendes altfor meget separert, slet melk; dette beklages av befolkningen selv, men tidernes pinagtighet tvinger dertil, paastaaes der. — Boligerne er gjennemgaaende rummelige og luftige. — Sædeligheten lader en del tilbake at ønske. (Meidell).

De hygieniske forhold i Røros distrikt maa i det store hele siges at være nogenlunde tilfredsstillende. I boligerne, specielt ved de mange gruber, er der indført store forbedringer, og barakkerne ved disse maa siges at tilfredsstille rimelige fordringer. Paa mange omraader staar der dog adskillig tilbake at ønske, og specielt er i Aalen herred renlighetssansen fremdeles mindre god, endskjønt ogsaa her fremgang kan merkes. Den større opplysning og de i den sidste tid oprettede kvindelige sanitetsforeninger vil forhaabentlig ogsaa bidrage til, at sansen vækkes for et bedre stel. (M. Müller).

I Orkedalen distrikt betegnes de økonomiske forhold som i det hele gode. Jordbruket gav bedre utbytte end paa flere aar, og priserne paa produkterne var gode, tildels høie; det gaar stadig jevnt fremad. Anvendelsen av tidsmæssige maskiner og redskaber tiltager. For at vinde mest mulig utbytte av melkeproduksjonen, brukes i husene meget litet av den useparerte melk, hvad der bidrager til at svække kostholdet, der dog desuagtet i det hele maa siges at være forholdsvis godt. En forbedring vilde utvilsomt en indskrænkning i maaltidernes store antal være, men den vilde vistnok være vanskelig at gjennomføre, da folket nu engang er vant til at fylde sin mave omtrent hver 2den—3dje time. Ædrueligheten maa siges at gaa fremad. Alt salg av spirituosa, vin og øl er forbudt inden lægedistriktet; fra Trondhjem skaffes dog disse saker let, og da gjerne i noget større partier. Kaffe brukes, som før, almindelig overalt og er den vanlige bevertning ved besøk av fremmede. (J. Hoffmann).

I Hevne distrikt er befolkningens levemaate fremdeles tarvelig og økonomisk. I den sidste tid er der begyndt lidt husflidsarbeide. Skogene gaar stadig tilbake paa grund av sterk hugst. (Wedøe).

I Hitteren distrikt siges levemaaten at være daarlig, kosten ensformig og utilstrækkelig. Der er litet melk, kaffe brukes istedet endog til smaa børn. Drikkevandet er ogsaa daarlig. Fordøielsesbesværligheter er som følge herav meget hyppig. I det store og hele er der en underernæring av befolkningen, som i forbindelse med det anstrengende liv paa sjøen m. v. bidrager til den store utbredning av nervøse tilstande. Fiskeri er, som før, folkets viktigste næringskilde, og jordbruket er av rent underordnet betydning. Ædrueligheten staar for tiden høit; sædeligheten i snevrere forstand lader fremdeles adskillig tilbake at ønske. (Svendsen). Selvstændig haandverk drives meget litet; naar undtages spinning og karding er husfliden ikke at nævne. (Delgobe).

I Indre Fosen distrikt er de hygieniske forhold gode. Husene er gjennemgaaende pene og velstelte, kanske vel store. Folkene sparsommelige og ædruelige. Levemaaten tarvelig. Kaffebruket kunde være mindre; men folk maa jo have noget istedetfor melken, der gaar til distriktets 7 meierier. Disse har hjulpet til at skjærpe renlighetssansen, da produktet uten naade vrakes, hvis spandene ikke er rene. Der lægges ogsaa mange steder mere vind paa jordbruket, brytes nyland o. s. v. for at faa saa meget som mulig i sparebøssen (som saadan betragtes meierierne), og for mange er det ogsaa den eneste kontantskilling, de har. Av andre bedrifter er der et par litt større møllebruk (1 i Agdenes og 1 i Ingdalen i Stadsbygden) samt diverse smaa mølle- og sagbruk til husbruk. I Rissen drives et stenbrudd for gatesten av utenbygds folk. I Skaugdalen og Modalen florerer tøndefabrikationen, saavidt distriktslægen bekjendt den eneste husflid inden distriktet, medmindre fabrikation av sopelimer regnes hit; ti av disse ekspederes en masse fra Lensviken. Folk fra distriktet deltager i vinterfisket; før drog man til Lofoten, men i den senere tid, paa grund av det daarlige fiske, fornemmelig til Frøien. Der drives adskillig laksefiske med avvekslende held for nord- og sydsiden av Trondhjemsfjorden. Opdrætning av hester til salg er almindelig i Rissen og Stadsbygden. Tjenerhjælp er det smaat om, da ungdommen drager til Amerika, og de, som hjemme er, ikke vil fæste sig bort for længere tid. De foretrækker at tage en liten «job», f. eks. aannearbeide og sildeganing o. s. v., og for resten av aaret ligge hjemme hos slegt og forældre. Natteløperiet er uforandret. Som levested maa Rissen regnes til de dyrere paa grund av Trondhjems nærhet, der har prisstigning til følge av alt, som heter matvarer og brænde. (Knutssøn).

I Nordre Fosen distrikt slog skreifisket i 1905 udmerket godt til for Bjørnørs vedkommende; folk kan ikke mindes et saa storslagent fiske i de sidste 50 aar. I dette deltog da næsten hele befolkningen like til kvinder og børn. Paa grund av de høie klipfiskpriser blev lotterne noksaa gode, op til 1 000 og 1 200 kr. pr. mand. Laksefisket om sommeren slog mindre godt til, og sildefisket om høsten blev der intet av. Bankfisket om sommeren slog derimot godt til; det drives forresten omtrent udelukkende i Stoksund herred. — Hvad jordbruket angaar, blev utbyttet bedre end et middelsaars. — Ædrueligheten maa fremdeles siges at være bra trods liten eller ingen avholdsbevægelse. Sædelighetstilstanden er derimot som før mindre god, især for Osen herreds vedkommende, hvor antallet av uegte børn i det sidste aar er vokset. (A. Daae).

Sykehus. I Trondhjem er der ingen forandring skedd fra aaret forut. I Strinden distrikt ligger Rotvold sindssykeasyll og Reitgjerdets pleiestiftelse for spedalske. — Paa Røros har verket fremdeles et litet sykehus paa 4 senger; et nyt mere tidsmæssig er opført og under indredning. I det nye pleiehjem for tuberkuløse var i aarets løp indlagt 13 patienter, derav 7 i henhold til tuberkulose-lovens § 6. Der betales kr. 1,25 pr. døgn. Hjemmet er opført alene for private midler og koster kr. 12 000 med plads for 8 à 9 patienter. En sykepleierske forestaar driften sammen med den kvindelige sanitetsforenings bestyrelse, foruten

at distriktslægen uten godtgjørelse besørger det daglige tilsyn med de syke og driften forresten. (M. Müller).

Sykepleien. I Selbu distrikt virker fremdeles en menighetsdiakonisse i den kristelige ungdomsforenings tjeneste. (Meidell). I Røros distrikt besørger fattigsykepleien av distriktslægen med amanuensis; for Røros herred har han herfor fast løn, for de andre herreder almindelig diæt paa reiser. Lægetilsynet med de fattige maa siges at være fuldt tilfredsstillende. For Røros utgjorde antallet av de behandlede 189, for de andre herreder 51. Som berglæge behandlet distriktslægen for Røros verk 1 061, for Killingdal 103, for Kjølvi 196, samt som jernbanelæge 421. Distriktets forsyning med læger og jordmødre maa ansees fuldt tilstrækkelig, især efterat kommunelægen i Tolgen nu besørger praksisen i Os og Narbuvoild, og der har nedsat sig en ny praktiserende læge i Singsaas. Fæmundtrakten med Engerdalen og andre derliggende dalfører, det saakaldte østerdalske fjelldistrikt, er dog endnu meget uheldig stillet paa grund av de store avstande og daarlige kommunikationer. Fra Drevsjø, som ligger omtrent i midten av dette distrikt, er der saaledes ca. 90 km. til Røros, 100 km. til Tolgen, 75 km. til Trysil og 75 km. til Rendalen. Trælastfirmaet A. Kjær, der i de sidste aar har drevet større skogavvirkning her i statens skoger, har været saa generøs i 2 vintre at lønne en læge derute til at yde lægehjælp til den der beskæftigede arbeidsstok og andre, som kan trænge lægehjælp. Ved en ny lægeordnings indførelse burde her ansættes en av staten lønnet læge. (M. Müller). I Orkedalen distrikt har man i Orkedalen og Meldalen herreder 2 sykepleiersker i hvert, der underholdes av kvindelige sanitetsforeninger; desuten er der paa Orkedalsøren en menighetsdiakonisse, som ogsaa delvis deltager i sykepleien. (J. Hoffmann).

Badeindretninger. For Trondhjems vedkommende er ingen forandring indtraadt. Besøket var rikelig. I varmtbadeanstalten i Dronningens gate og i de to folkebad levertes ca. 150 000 bad, hvorhos det private bad i «Harmoniens» gaard ogsaa har levert nogen tusender. Badning i sjøen foregaar derimot ikke i nogen særdeles stor utstrækning, naar det ikke er meget varmt, hvad det i den forløpne sommer meget sjelden var. (Bøckman). Paa bergstaden Røros findes en offentlig badeanstalt for dusch, kar- og dampbad, der holdes aapen hver fredag og lørdag eftermiddag. Her toges i aaret 1 211 bad. I Røros smeltehytte er der et gratis duschbad, der flittig benyttes av arbeiderne. (M. Müller). I Brækstad meieri i Ytre Fosen distrikt findes karbad til bruk for betjeningen og enkelte andre. (Knudtzon).

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Tabellen paa næste side giver en oversigt over antallet av møter i helseraad, karantænekommissioner og av vaksinerte.

Vakination. I anledning av koppeepidemien i Buviken, Strinden distrikt, foretoges ogsaa i det tilstøtende Guldalen distrikt vakination og revakination, hvorunder 3 111 individer vaksinertes. Distriktslægen mener, at revakinationen var den væsentligste aarsag til, at sygdommen ikke forplantet sig opover Guldalen. (H. Jenssen).

Kvaksalveruvæsen. I Hevne distrikt brukes fremdeles kvaksalvere, især «leddoktorer», adskillig. En ung pige med luxatio femoris anterior, som ca. 1 maaned, efterat ulykken var skedd, henvendte sig til distriktslægen, blev av ham beordret indlagt i Trondhjems sykehus for fattigvæsenets regning. Istedet herfor henvendte man sig til en kvaksalver, som i maaneder behandlet pigen; hun er nu fuldstændig krøbling. — En kvaksalver Nilssen fra Grytten i Romsdalen,

Lægedistrikter.	Helseraad. Antal møter.	Karantæne- kommissioner. Antal møter.	Vaksinerte.
Søndre Trondhjems amt	53	1	6 736
Trondhjems stadsfysikat	10	1	3 137
Strinden	¹⁾ 2	-	848
Selbu	²⁾ 3	-	357
Røros	³⁾ 4	-	189
Guldalen	⁴⁾ 9	-	481
Opdal	⁵⁾ 1	-	49
Orkedalen	⁶⁾ 8	-	438
Hevne	4	-	310
Hitteren	⁷⁾ 5	-	403
Ytre Fosen	⁸⁾ 2	-	160
Indre —	⁹⁾ 3	-	215
Nordre —	¹⁰⁾ 2	-	149

¹⁾ Tilder 1, Buviken 1. ²⁾ Selbu 1, Tydalen 2. ³⁾ Røros 3, Aalen 1. ⁴⁾ Melhus 1, Flaa 1, Horg 1, Hølandet 1, Støren 2, Soknedalen 1, Singsaas 1, Budalen 1. ⁵⁾ Opdal 1. ⁶⁾ Meldalen 2, Børsen 2, Orkedalen 4. ⁷⁾ Hitteren 1, Fillan 2, Frøien 2. ⁸⁾ Ørlandet 1, Jøssund 1. ⁹⁾ Rissen 2, Stadsbygden 1. ¹⁰⁾ Stoksund 1, Osen 1.

der i $\frac{3}{4}$ aar praktiserte paa Vinjeøren i Hevne, blev av distriktslægen anmeldt for ulovlig at have behandlet et barn, der døde sandsynligvis av skarlagensfeber, og en gut for gonorré. Men det offentlige fandt efter anstillet efterforskning ikke at kunne akcionere ham. (Wedøe). Paa Hitteren konsuleres utenbygds kvaksalvere meget. Paa Fosnes paa Sørhitteren holder en gaardbruker regelmæssig kontordage og tager høie honorarer. Han har sterk søkning. I Frøien og Sørhitteren benyttes ogsaa «krafsekjærringer» ikke litet. (Delgobe). I Bjugn, Ytre Fosen distrikt, forekommer reisende kvaksalvere nu og da. En kvaksalver av den klasse, «som blot har sidste eksamen igjen», gjorde et par razziaer gjennem Nes herred. Et tilfælde av pyæmi i Bjugn, opstaaet efter et støt i hovedet, endte med døden; der var først søgt en kvaksalver, bakefter læge. (Platou). I Nordre Fosen distrikt brukes kvaksalvere litet. (A. Daae).

Som anhang er trykt kommunelæge Platous beretning for Skjørn, Bjugn, Nes og Jøssund herreder, Ytre Fosen.

XVII. Nordre Trondhjems amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 3dje de- cember 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinatører.
Amtet		22522,43	83 449	31	5	46	46
1. Stjørdalen		2 269,56	11 186	3	-	4	4
	Stjørdalen	52,32	3 132	2	-	2	2
	Laanke	189,05	1 468	-	-		
	Skatval	97,90	2 149	-	-	-	-
	Hegre	613,52	2 494	1	-	1	1
	Meraker	1 316,77	1 943	-	-	1	1
2. Frosten		646,72	8 239	2	-	4	4
	Frosten	75,23	3 065	1	-	1	1
	Aasen	140,30	2 203	-	-	1	1
	Leksviken	431,19	2 971	1	-	2	2
3. Levanger		2 061,10	12 909	6	1	7	4
	Levanger, kjøbstad	0,42	1 599	3	1	3	-
	Levanger	140,24	2 124	-	-	-	1
	Skogn	340,30	3 432	1	-	1	1
	Værdalen	1 580,14	5 754	2	-	3	2
4. Inderøen		985,62	10 431	3	-	5	7
	Ytterøen	28,04	971	-	-	1	1
	Mosviken	137,33	992	-	-	1	1
	Verran	414,58	1 416	-	-	1	1
	Inderøen	145,32	4 479	2	-	1	1
	Sparbuen	260,35	2 573	1	-	1	3
5. Stenkjær		2 193,89	11 078	6	2	8	6
	Stenkjær, ladested	0,87	2 304	4	1	¹⁾ 4	-
	Egge	50,82	1 098	2	1	-	1
	Stod	633,48	2 128	-	-	1	1
	Beitstaden	459,32	2 837	}	-	3	3
	Namdalseidet	623,39	1 423				
	Ogndalen	426,01	1 288	-	-	-	1
6. Grong		10039,99	7 604	2	-	5	8
	Hølandet	559,63	1 032	-	-	1	1
	Grong	4 103,58	2 605	1	-	2	4
	Snaasen	2 406,35	2 380	1	-	1	1
	Lierne	2 970,43	1 587	-	-	1	2
7. Namsos		1 302,37	7 373	4	2	3	3
	Namsos, ladested	0,34	2 337	3	2	2	-
	Klingen	352,49	1 378	-	-	-	²⁾ 1
	Vemundvik	240,55	1 131	-	-	-	²⁾ 1
	Overhallen	708,99	2 527	1	-	1	1

¹⁾ 2 av disse fungerer for Stenkjær ladested, Egge og Ogndalen herred som jordmødre, som hjælpevaksinatører alene for de to sidstnævnte. ²⁾ Bor i Namsos.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 3dje dec. 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordnødre.	Hjælpe- vaksinatorer.
8. Fosnes.....		1 323,00	4 610	2	-	3	3
	Fosnes	860,82	2 912	1	-	2	2
	Flatanger.....	462,18	1 698	1	-	1	1
9. Kolvereid		1 085,30	4 758	1	-	3	3
	Kolvereid	437,26	1 730	1	-	1	1
	Foldereid	513,20	920	-	-	1	1
	Nære	134,84	2 108	-	-	1	1
10. Vikten		614,88	5 261	2	-	4	4
	Vikten.....	317,27	3 326	1	-	2	2
	Leka	297,61	1 935	1	-	2	2

Sundhetstilstanden betegnes gjennemgaaende som nogenlunde tilfredsstillende. Av epidemiske sygdomstilfælde er ialt anmeldt 3 678, hvorav 157 med dødelig utgang, mot henholdsvis 4 083 og 150 aaret forut.

Dødeligheten. De dodes antal utgjorde 1 306 eller 15,6 pro mille av den tilstedeværende beregnede middelfolkemængde (83 500). Aaret forut var dødeligheten 14,4 pro mille.

Av **tyfoidfeber** anmeldtes ialt 15 tilfælde. I Stjørdalen indsygnet paa Minde, gammelt arnested for denne sygdom, en arbeider, som en tid forut havde opholdt sig i Meraker. Senere indtraf et par tilfælde i artillerileiren. Samtlige behandledes paa Indherreds sykehus. I Levanger distrikt optraadte 1 tilfælde paa en gaard i Værdalen og i Inderøen 2 paa Raufoen; en pige fra Trondhjem, som havde opholdt sig paa sidstnævnte gaard, blev angrepen nogen dage efter hjemkomsten. I Stenkjær distrikt forekom et tilfælde i Beitstaden og i Namsos 2 i ladestedet. En patient paa Lausnes i Flatanger (Fosnes distrikt) havde antagelig erlhvervet smitten i Trondhjem. Fra Kolvereid sees anmeldt 1 tilfælde. Til Gutvik i Leka, Vikten distrikt, bragtes sygdommen av en kone, der var smittet i Trondhjem; kort efter blev hendes mand angrepen; han indlagdes paa Namdalens sykehus, hvor han døde. Egtefolkene bodde først i en stue i nærheten av meieriet, men flyttet senere til et høiere liggende hus, der laa ved en bæk, som løper gjennom en større del av Gutvik gaard. Uagtet mange av beboerne henter sit drikkevand fra denne bæk, lagde man fra det hus, hvor de syke opholdt sig, skidne klæder i bækken for at rense dem. Dette blev der selvfølgelig sat en stopper for, saasnant man kom underveir dermed, men forinden havde en mand paa en av pladsene nedenfor paadraget sig sygdommen. Ogsaa i den ovennævnte stue ved meieriet indtraf endnu 1 tilfælde. De smittede hus blev strengt isolert, og meieriet lukket nogen uker. (Rüsing).

Av **akut poliomyelitt** er ialt anmeldt 108 tilfælde. I Stjørdalen har der foruten det ene anmeldte sandsynlig været 3 til, av hvilke ett endte dødelig; de 2 andre havde efter forudgaaet febril sygdom lammelser, den ene av

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Tyfoidefeber	15	1	15	-	-	1	-	-	5	-	3	5	1	-	-
Cerebrospinalmeningit	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	108	28	108	-	-	-	-	4	10	31	18	19	13	10	3
Børnekopper	6	1	6	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	45	1	45	18	1	8	3	3	5	3	-	-	-	1	3
Mæslinger	27	-	27	9	8	4	-	-	2	1	2	-	-	1	-
Difteri (croup)	14	2	13	3	-	3	-	3	-	-	-	2	-	1	1
Barselfeber	12	-	12	1	-	1	1	-	-	2	1	-	2	2	2
Pyæmi, septhæmi	35	2	31	4	2	2	2	5	-	1	2	3	4	4	2
Rosen	44	1	44	6	7	5	5	3	3	4	2	2	2	2	3
Røde hunde	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	31	-	31	7	-	4	2	3	-	2	2	3	3	3	2
Kusma	9	-	9	2	2	-	-	1	1	3	-	-	-	-	-
Kikhoste	53	5	52	4	-	5	6	11	6	9	4	1	1	1	4
Akute katarrar i aandedræts- organerne	1658	38	1658	219	210	168	135	148	137	120	84	62	116	134	125
Influenta	687	3	687	177	159	84	60	81	31	17	11	20	15	14	18
Lungebetændelse	269	52	269	53	33	33	27	29	12	5	3	6	12	31	25
Pleurit.	140	1	140	15	22	6	11	16	18	11	8	10	11	10	2
Gigtfeber	126	4	126	11	7	5	9	18	15	13	16	11	8	6	7
Akut diarré (kolerine)	392	17	392	34	30	18	28	26	35	48	53	27	34	31	28
Skjærbuk	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Pemfigus (hos nyfødte)	4	-	4	-	-	-	2	-	-	-	2	-	-	-	-
Tilsammen	3678	157	3671	563	481	347	292	351	286	270	211	172	222	251	225

(Forts.).	Fordeling paa lægedistrikterne:																			
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10	
	Stjør- dalen.		Frosten.		Levanger.		Inderøen.		Stenkjær.		Grong.		Namsos.		Fosnes.		Kolvereid.		Vikten.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidfeber	3	-	-	-	1	-	2	-	1	-	-	-	2	-	1	-	1	-	4	1
Cerebrospinalmeningit	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	1	1	-	-	10	3	11	3	21	5	27	12	17	1	6	-	6	2	9	1
Børnekopper	6	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	14	-	-	-	14	-	1	-	-	-	5	-	4	-	-	-	-	-	7	1
Mæslinger	2	-	11	-	7	-	2	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Difteri (croup)	1	1	-	-	4	-	1	-	-	-	-	-	1	-	6	-	1	1	-	-
Barselfeber	-	-	1)	1	1	-	-	-	7	-	-	-	1	-	-	-	1	-	1	-
Pyæmi, septhæmi	-	-	7	-	20	-	1	1	4	-	-	-	1	1	-	-	2	-	-	-
Rosen	3	1	8	-	7	-	5	-	10	-	1	-	5	-	-	-	-	-	5	-
Røde hunde	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	6	-	-	-	2	-	1	-	17	-	1	-	2	-	2	-	-	-	-	-
Kusma	4	-	-	-	1	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kikhoste	-	-	42	4	5	-	4	-	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Akute katarrer i aandedræts- organerne	91	1	95	2	319	16	260	3	531	4	126	2	73	4	71	1	13	2	79	3
Influenta	27	-	36	-	168	-	173	-	174	2	53	1	11	-	7	-	6	-	32	-
Lungebetændelse	27	4	26	4	67	14	52	9	40	7	11	3	21	7	11	2	-	-	14	2
Pleurit	6	-	8	-	27	1	13	-	34	-	14	-	16	-	16	-	2	-	4	-
Gigtfeber	5	-	7	-	30	-	12	-	48	4	3	-	14	-	4	-	1	-	2	-
Akut diarré (kolerine)	27	4	46	2	38	3	12	3	126	4	44	-	47	1	19	-	1	-	32	-
Skjørbuk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos nyfødte)	-	-	-	-	1	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	224	14	287	12	723	37	550	19	1025	26	287	19	216	14	143	3	34	5	189	8

Endte dødelig, men ikke opført paa dødslisten blandt dødsfald av barselfeber.

m. deltoideus, den anden av m. m. peronei. (B. Øverland). I Levanger distrikt var sygdommen hyppigst i Skogn; tilfældene optraadte spredt, og som det syntes uten indbyrdes sammenhæng. (H. Grønn). Fra Stenkjær distrikt omtales — foruten de dødelig endende — 4 grave tilfælde, der resulterte i invaliditet paa grund av paralysie i underekstremiteterne. (J. G. Bugge). I Grong distrikt forekom sygdommen næsten udelukkende i Snaasen; inden et ganske litet omraade av dette herred (Sørbygden) indtraf i løpet av en maanedes tid 10 tilfælde. (Melhus). I Namso s forekom der 3 tilfælde i byen og et lignende antal i Klingen; resten er anmeldt fra Overhallen, hvor der desforuten vistnok har været en hel del lette tilfælde utover hele bygden. Paa Gløimem havde omtrent hele husstanden følt sig uvel, forinden et par av dens medlemmer kom under behandling, og paa nabogaarden Flasnes, hvor der indtraf 1 tilfælde, berettet man, at mange børn i nabolaaget havde havt det paa samme maate som patienten, hvis fader nogen dage senere blev uvel med hovedpine og nakkestivhet. I det hele taget var det meget almindelig at høre, at folk foruten de sidst nævnte symptomer havde havt rygsmerter og flugtende smerter i benene med følelse av slaphet. (Strand).

Av **børnekopper** indtraf i Stjørdalen en liten epidemi; smitten havde en mand, der besøgte en koppesyk broder i Buviken (Søndre Trondhjems amt), bragt med hjem. Omkring en maanedes tid efter besøket blev han hanglesyk og fik utslet i ansigtet og hovedet, men lagde ikke større brett herpaa; ca. 3 uker efter fik konen det paa samme maate med utslet ogsaa paa tungen og i munden. Ikke fuldt 6 uker efter faderens besøk i Buviken blev et $\frac{1}{2}$ aar gammelt barn syk av kopper og døde, men familiens 2 andre børn blev ikke angrepet. I løpet av opimot et par uker fik 3 av naboerne samt en av mandens arbeidskamerater kopper. Da ogsaa distriktslægen, der havde tilseet det lille barn, blev smittet, konstitueres midlertidig en anden læge som ordfører i helseraadet, hvorhos alle syke anbragtes i et av de smittede hus, der saaledes fungerte som epidemilasaret; egen epidemilæge ansattes, og vaksination og revaksination foretoges i stor utstrækning. Ialt angrepes 8 personer av sygdommen. (Halvorsen).

Skarlagensfeber optraadte mildt og uten nævneværdige komplikationer. I Hegre (Stjørdalen distrikt) havde sygdommen vistnok forekommet en tid, inden de første tilfælde anmeldtes; paa Gjeiteraas skole maatte undervisningen for længere tid avbrytes, da læreren havde familiebolig i skolehuset, og sygdommen ogsaa havde vist sig der. Et par tilfælde blev ogsaa iagttaget i Skatval. — I Sørli sogn, Lierne (Grong distrikt), skal sygdommen ogsaa have gaaet epidemisk, inden der skedde anmeldelse. — Paa Kraakøen i Vikten optraadte en liten, meget begrænset epidemi; senere forekom nogen spredte tilfælde i Leka, antagelig foranlediget ved smitteimport fra Bindalen. (Rüsing).

Av **difteri** indtraf paa Holan, Skatval (Stjørdalen distrikt), et isolert, dødelig endende tilfælde med ukjent smittekilde. — Paa Foss i Overhallen (Namso s distrikt) forekom ogsaa et enestaaende tilfælde; paa denne gaard havde der været difteri for ca. 14 aar siden. Serum anvendtes med held saavel kurativt som profylaktisk. (Strand). — I Flatanger (Fosnes distrikt) forekom sygdommen paa Haustlandet, Kjersund og Strøm; smittekilden kunde ikke direkte paavises, men det er sandsynlig, at tilfældene stod i forbindelse med den paa nærliggende steder forrige aar herskende epidemi. (Fugelli).

Av **barselfeber** sees anmeldt 12 tilfælde. Fra Leksviken (Frosten lægedistrikt) omtales et dødelig forløpende tilfælde; vedkommendes eneste hjælper var en gammel kone, der havde adskillig erfaring i at forløse grisepurker. (Schjong).

Av **fnat** anmeldtes ialt 48 tilfælde, hvorav de fleste fra Vikten. Her spredtes nemlig sygdommen i almindelighet gjennem skolehusenes internater, som maa benyttes i stor utstrækning paa grund av den spredte bebyggelse, hvorav desuten en betydelig del er paa smaaøer. (Rüsing).

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdomme.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:						
		1	2	3	4	5	7	10
		Stjør- dalen.	Frosten.	Levanger.	Inderøen.	Stenkjær.	Namsos.	Vikten.
		Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske saar	8	1	-	3	-	4	-	-
Syfilis, konstitutionel	9	2	1	1	1	1	2	1
— hereditær	2	-	1	-	-	-	1	-
Gonorré, uretrit	52	4	4	8	3	20	2	11

I Vikten synes Rørvikmarkedet at fremme utbredelsen av gonorré. (Rüsing).

Anmeldte tilfælde av tuberkuløse sygdomme.

Lægedistrikter.	Samlet antal tuber- kuløse syg- domme.		Tuberkulose i											
			ande- dræts- organer.		urin- og kjøns- organer.		tarm- kanalen.		ben og led.		lymfe- kjerterl.		huden.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.		Tilf.
Stjørdalen	63	27	62	27	-	-	-	-	1	-	-	-	-	
Frosten	20	2	18	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	
Levanger	139	30	134	29	2	-	2	1	-	-	1	-	-	
Inderøen	60	15	59	15	-	-	-	-	-	-	-	-	1	
Stenkjær	92	21	92	21	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Grong	34	20	32	18	-	-	1	1	1	1	-	-	-	
Namsos	89	20	89	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Fosnes	53	9	53	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Kolvereid	41	14	41	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Vikten	51	8	43	6	-	-	-	-	7	1	1	1	-	
Nordre Trondhjems amt	642	166	623	161	2	-	3	2	11	2	2	1	1	
Derav i byer	69	15	69	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
— - bygder	573	151	554	146	2	-	3	2	11	2	2	1	1	

Til oplysning om de kjendte tilfælde av **tuberkuløse sygdomme** inden distrikterne hitsættes ovenstaaende tabel, der er utarbeidet efter de indsendte utdrag af byernes og herredernes tuberkuloseprotokoller. Se forøvrig den almindelige beretning. — Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde i henhold til lægernes dødsårsagslister for det hele amt 16,6 pct. av samtlige kjendte, ved sygdom forårsagede dødsfald og 19,7 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 21,2 pct. og 24,3 pct. og for

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge- tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Stjørdalen	114	31	14	100
Frosten	53	-	12	41
Levanger	147	29	37	110
Levanger by	14	2	4	10
Bygder	133	27	33	100
Inderøen	150	15	19	131
Stenkjær	162	23	26	136
Stenkjær by	31	7	2	29
Bygder	131	16	24	107
Grong	137	17	19	118
Namsos	107	20	14	93
Namsos by	40	9	5	35
Bygder	67	11	9	58
Fosnes	37	9	3	34
Kolvereid	38	15	5	33
Vikten	43	5	8	35
Nordre Trondhjems amt	988	164	157	831
Derav i byer	85	18	11	74
— - bygder	903	146	146	757

bygderne 16,2 pct. og 19,3 pct. Forøvrig henvises til ovenstaaende tabel. Distriktslege A. Roll i Stjørdalen skriver: Da jeg like siden loven traadte i kraft har havt en bestemt følelse av, at patienterne først anmeldtes, naar de led av mere fremskreden tuberkulose, ja ofte først naar de laa paa det yderste, har jeg paa grundlag av tuberkuloseprotokollerne samlet følgende tal: I femaaret 1901—1905 anmeldtes i det samlede lægedistrikt 150 individer, hvorav 121 døde, nemlig 62 inden $\frac{1}{2}$ aar efter anmeldelsen, 28 inden 1 aar, 22 inden 2 aar og 9 over 2 aar efter samme. Følgende er meddelt, som kunde tyde paa overførelse av tuberkulose fra mennesker til dyr: Paa Ersgaard blev besætningen tuberkulinundersøkt; kun en 6 maaneders kalv reagerte; denne var gjennom længere tid foret med melkeslumper og andre matrester, der blev tilovers efter en tuberkuløs kaarkones maaltider, likesom hendes brugte sengehalv blev anvendt til strøelse for kalven. Dyrlægen har lovet at have sin opmerksomhet henvendt paa saadanne forhold og give fornøden underretning. — Fra samme distrikt meddeler dr. B. Øverland en række tilfælde, der var optraadt i de sidste $1\frac{1}{2}$ aar i en grænd, hvor der i de forutgaaende 6 aar kun var forekommet 1; en tæringssyk skomaker, der døde av hæmoptyse, og som havde arbeidet omkring paa gaardene, var antagelig smittesprederen.

Av **spedalskhet** optraadte i Stjørdalen 1 nyt tilfælde hos en fra Aafjorden indvandret gift kone. (A. Roll). — Av 2 i Namsos by hjemmelørende syke døde den ene i løpet av aaret; den anden er paa Reitgjerdet. (Stang). — I Fosnes var der ved aarets utgang 7, derav 6 i Flatanger. — I Vikten

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.		Uttrækning ved bækken-endeleie.		Perfora- tion.	Efter- byrds- opera- tion.
	Mødre.	Børn.		Moder.	Barn.	Moder.	Barn.	Moder.	Mødre.
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Dødf.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde veer...	22	20	2	-	-	1	1	-	-
Bækkensneverhet...	7	7	-	1	1	-	-	1	-
Fremfald av navlesnor	2	-	2	-	-	-	-	-	-
Tilbakeholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	4
Tilsammen	31	27	4	1	1	1	1	1	4
		31							

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige hæn- delser.	ved selv- mord.
Stjørdalen	304	9	173	20	3	-	1	1
Frosten	222	2	114	11	-	-	1	-
Levanger	316	8	206	26	5	1	-	1
Levanger by.....	40	2	26	3	-	-	-	-
Bygder	276	6	180	23	5	1	-	1
Inderøen	267	2	161	12	3	1	1	-
Stenkjær	284	4	175	13	2	1	2	1
Stenkjær ladested.....	77	-	39	2	1	1	1	1
Bygder	207	4	136	11	1	-	1	-
Grong	170	4	141	11	2	-	3	1
Namsos	189	3	128	21	7	-	4	-
Namsos ladested	78	1	46	15	6	-	1	-
Bygder	111	2	82	6	1	-	3	-
Fosnes	105	2	76	11	-	1	4	-
Kolvereid	113	2	60	8	1	-	3	-
Vikten	148	39	72	10	-	-	3	-
Nordre Trondhjems amt	2118	39	1306	143	23	4	22	4
Derav i byer	195	3	111	20	7	1	2	1
— - bygder	1923	36	1195	123	16	3	20	3

iagttoges et nyt tilfælde hos en 61-aarig gift kone paa gaarden Heller i Gravik sogn (Leka). Sygdommen er vistnok 10 à 12 aar gammel og har sandsynlig været fuldt utviklet de sidste 4 à 5 aar; men paa grund av gaardens isolerte beliggenhet har den ikke tidligere været observeret av læge. Fra før findes 2 spedalske hjemmehørende i distriktet, den ene av disse forpleies paa Reitgjerdet; den anden bor i sit hjem paa Vikten. (Rüsing).

Om amtets **sindssyke** se den almindelige beretning. Disse patienters forpleining betegnes i det hele som forsvarlig. I Frosten lever ofte den vrang og fordringsfulde sindssyke bedre end forpleieren og hans familie; denne eller kanske mere hustruen har mangen gang et godt grep paa at behandle opbrusende patienter; med en kop kaffe og hvetebrød kan der utrettes store ting. Her er mange eksempler paa, at vrang og urenlige syke efter faa maaneder har bedret sig saapas, at de har kunnet optages og behandles som medlemmer av familien. — Det skorter aldrig paa plads, da forpleierne sætter stor pris paa den sikre indtægt. (Bendeke). — Fra Inderøen anføres, at for sindssyke, der burde behandles paa Asyl, kan forpleiningen kun siges at være relativt god. Men asylerne er overfyldt, saa det er vanskelig nok at faa plads for akute tilfælde, endsige da for gamle kroniske, som ligger halvnøkne i sin urenlighet. (Synnestvedt).

Obstetriciske operationer. Av læger er opgivet utført ialt 38 saadanne, derav i Stjørdalen distrikt 2, i Frosten 1, i Levanger 13, i Inderøen 9, i Stenkjær 6, i Grong 3, i Fosnes 1, i Vikten 3. Angaaende indikationer og utfald henvises til tabellen paa foregaaende side.

Angaaende **jordmorhjælpen** henvises til tabellen i den almindelige beretning. Fra Vikten distrikt berettes, at en jordmor havde klaget over, at man i stor utstrækning benyttet hjelpekoner, ogsaa hvor man like letvint kunde hentet hende; i den anledning har helseraadets medlemmer paataget sig hver i sin kreds at arbeide for størst mulig benyttelse av den autoriserte jordmor. Forøvrig er det i regelen kun paa de mere avsidesliggende gaarder, at man tager sin tilflugt til hjelpekoner. (Rüsing).

Paa barselseng døde efter presternes opgaver 4 kvinder. Lægerne har opgivet 2; dødsårsagen var blødning.

Antallet av **fødte** og **døde** sees av tabellen paa foregaaende side.

Der bliver saaledes for det hele amt et overskud av 812 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 61,7.

De **hyppigste dødsårsager** var:

Dødsårsag.	Antal dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Alderdomssvaghed	218	12	206
Lungetuberkulose	164	18	146
Kræft (cancer og sarkom)	89	5	84
Hjerneslag	57	7	50
Organisk hjertesygdom	52	3	49
Lungebetændelse	52	2	50
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	38	4	34
Tuberkulose utenfor lungerne	37	3	34
Medfødt svaghed	30	7	23
Akut poliomyelit	28	-	28

Veirliget. Vaaren var usedvanlig kald og raa, saa sæden kom sent i jorden, men paa grund av en jevnt varm sommer blev saavel kornhøsten som høiavlingen i den nedre mot sjøen beliggende del av bygden meget god; paa de høit liggende gaarder blev derimot modningen av kornet kun saa nogenlunde, og at den blev saapas, skyldtes en lang varm høst; høiavlingen blev ogsaa her upaa-klagelig. Poteterne gav et godt middels utbytte, men havde let for at raadne i kjelderen. (Schjong).

Levemaate og hygieniske forhold. I Frøsten er boligerne gode, rummelige og velstelte; mange fremmede, mest fra Trondhjem og Sverige, søker sommerbolig her; og de, som engang er blevet kjendt paa en gaard, kommer gjerne tilbake aar efter aar. (Bendeke). Fra Leksvikens meddeles, at der utover høsten foregik et jevnt godt sildefiske med drivgarn; og da priserne var enestaaende høie, kom der adskillige penger ind; i det hele var den økonomiske evne langt bedre end aaret forut. (Schjong).

Fra Stenkjær betegnes sansen for fremgang som noksaa vaaken. Beklædningen er god; mændene holder paa det nationale vadmæl, medens kvinderne foretrækker lettere og tynde stoffer. Kosten er kraftig og rikelig med 5—6 maal om dagen. (J. G. Bugge).

I Fosnes slog vinterfisket ganske godt til; likesaa var laksefisket over et middelsaars. Befolkningen er gjennemgaaende ædruelig. Tobak brukes meget, likesaa kaffe, skjønt der synes at være indtraadt nogen bedring ogsaa heri. (Fugelli).

I Vikten er, naar bortsees fra den paa byvis byggede del av Rørvik, de hygieniske forhold saa nogenlunde tilfredsstillende — omtrent som i fiskeridistriktene i Nordlands amt. Levemaaten er nogenlunde god. Fisk, hjemmebakket brød, grøt, melk, smør, poteter og om høsten litt kjød er de almindelige næringsmidler. Men i mange hus er tilberedningen av maten daarlig, og stellet alt andet end propert. Da de fleste meierier, hvorav her for nogen aar siden fandtes hele 6, er nedlagt, er ikke bruken av separat melk og margarinsmør saa utbredt som tidligere. Om vinteren er det ofte smaat med melkeforsyningen; melk erstattes da dels av suppe, dels av sirupvand, som brukes til grøten. Av distriktets hovednæringsvei slog vinterfisket ganske godt til. Likesaa skaffet havfisket adskillig fortjeneste. Dog kommer en stor del herav ikke indbyggerne til gode, da en flerhet av de dampskibe og motorbaater, som er beskæftiget i denne bedrift, er hjemmehørende utenfor distriktet. Viktenvæinger deltar dog som fiskere paa de fremmede fartøier. Sildefisket, der ofte har været distriktets hovednæringsvei, mislykkedes fuldstændig. Som en liten erstatning herfor havde man i august noksaa rikt makrelfiske, tidligere et aldeles ukjendt fiske paa disse kanter. De vistnok mægtige makrelstimer, der stødte under land, blev længe staaende upaa-agnet, indtil man efterhaanden begyndte fangsten med garn og nøter. Kjøperne, som i begynnelsen var mere tilbakeholdne, blev ivrige efter at faa den sjeldne vare. Prisen steg, og flere og flere deltog i fisket; men da deltagelsen efter 3—4 ukers forløp blev almindelig, forsvandt makrellen, saa utbyttet for distriktet blev ubetydelig, naagt enkelte fiskere kunde have pene «lotter». — Jordbruket gav godt utbytte — Paa grund av de feilsagne fiskerier, naar undtages vinterfisket, var den økonomiske tilstand temmelig daarlig, og mange maatte utover høsten ty til fattiggassen. Befolkningen er gjennemgaaende ædruelig. Det misbruk av alkoholiske drikke, som har fundet sted, særlig paa Rørvik, er omtrent fuldstændig ophørt, efterat alle de gamle rettigheter er inndraget; der er dannet en avholdsforening, som har faaet stor tilslutning. Men er brændevinsforbruket ubetydelig, drikkes her til gjengjæld en utrolig mængde kaffe, ikke sjelden 8—10 store kopper daglig pro persona. — Sædeligheten staar ikke synderlig høit. Det er noksaa

almindelig, at unge piger har ett eller flere uægte børn; det synes ikke at regnes for nogen skam. Lavest staar sædeligheten paa Rørvik. Dette betinges vel for en del av, at stedet stadig besøkes av sjøfolk og fremmede fiskere. De sanitære misligheter paa Rørvik (jfr. medicinalberetningen for 1904) har det endnu ikke lykket at faa rettet stort paa, men der er grundet haab om forbedring i den nærmeste fremtid, da der i aarets løp er vedtaget sundhetsforskrifter, som er approbert, likesom der er udsigter til, at bygningsloven vil blive gjort gjældende. — Distriktet er meget veirhaardt; stadig vind og ofte storm; næsten mest generende er de østlige vinde om høsten og vinteren («landvindsraak»). Lægens lange og hyppige reiser er paa grund herav saa slitsomme, at han selv i sin bedste alder og med udmerket helbred ikke kan holde ut i lengden. (Rüsing).

Sykehus. I Stjørdalen findes like ved eksercerpladsen et militært sykehus. I Levanger by og i Vemundvik herred ved Namsos ligger henholdsvis Indherreds og Namdalens amtssykehus, til hvilket sidste er knyttet et av amtets pleiehjem for tuberkuløse. I Stenkjær ladested er der et isolationslokale for smitsomme sygdomme. Isolationslokaler findes desuten ved begge amtssykehus. I Stenkjær ladested er der et pleiehjem for tuberkuløse, tilhørende amtet; det kan optage 14 syke og har i aarets løp været fuldt belagt; de fleste patienter har under forpleiningen i henhold til vedkommende helseraads beslutning været tilstaaet offentlig bidrag; den daglige betaling er fastsat til kr. 1,40. Driften har i enhver henseende været tilfredsstillende undtagen finansielt, da budgettet viser underbalance.

Badeindretninger. I Stjørdalen findes bad ved det militære sykehus til bruk under øvelserne; endvidere er der en badeindretning paa Stjørdalshalsen og i Hegre en badstue. I Leksviken, Frosten distrikt, er der karbad ved et meieri, tilgjengelig for meieriets aktionærer. I Levanger by findes badeanstalt ved Indherreds sykehus; byens skolebad kan 2 gange ukentlig benyttes av byens indvaanere som folkebad. I Værdalen har man et kombinert kar- og badstubad. I Inderøen distrikt er der 1 damp- og karbad ved Kirknes dampmeieri, 1 karbad ved Røiskje dampysteri og 1 varmduschbad ved Hustad dampmeieri. I Stenkjær er der 2 badeindretninger for karbad, badstue og almindelig dampbad, fremdeles karbad ved 2 meierier i Stod og Beitstaden. I Grong distrikt findes 3 badstubad efter finsk mønster, derav 2 i Grong og 1 i Hølandet. I Namsos distrikt findes foruten badeindretningen ved amtssykehuset ogsaa i ladestedet et duschbad i folke- og middelskolebygningen. Ved Bangdalens sagbruk, Klingen herred, er der et varmtvandsbad for arbeiderne, likesaa ved Spillumbruket i samme herred 2 karbadrum med ledning fra dampkjedlen, et rum for duschbad og et for varmluftsbad med ribberør. I Overhallen var ved meieriet varmlufts- og karbadet aapent hver lørdag undtagen 6 uker om sommeren, da meieriet er lukket. Paa Øisletten og paa Mælen er der badstuer. Stendampbadet («Kvænbadet») i Kolvereid distrikt søgtes kun av faa.

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Tabellen paa næste side giver opplysning om antallet av møter i helseraad og av vaksinerte.

I Vemundvik (Namsos distrikt) valgtes 3 kommunerepresentanter som særskilte medlemmer av **helseraadet**, hvorfor hyppigere møter har kunnet avholdes. (J. Stang).

I Vikten distrikt bor et par **kvaksalvere**, som dog ikke er til nærværdig gene inden sine respektive hjembygder, men derimot stadig hjemsøker omliggende distrikter. (Rüsing).

Lægedistrikter.	Helseraad. Antal møter.	Vaksinerte.
Nordre Trondhjems amt	72	3 267
Stjørdalen	¹⁾ 7	839
Frosten	²⁾ 1	87
Levanger	³⁾ 9	379
Inderøen	⁴⁾ 4	523
Stenkjær	⁵⁾ 20	337
Grong	⁶⁾ 5	274
Namsos	⁷⁾ 13	479
Fosnes	⁸⁾ 3	79
Kolvereid	⁹⁾ 3	84
Vikten	¹⁰⁾ 7	186

¹⁾ Stjørdalen 2, Laanke 1, Skatval 1, Hegre 3. ²⁾ Frosten. ³⁾ Levanger by 4, Levanger herred 1, Skogn 2, Værdalen 2. ⁴⁾ Inderøen 2, Sparbuoen 2. ⁵⁾ Stenkjær 4, Egge 4, Stod 3, Beitstaden 3, Namdalseidet 2, Ogdalen 4. ⁶⁾ Hølandet 1, Grong 1, Snaasen 2, Lierne 1. ⁷⁾ Namsos 8, Klingen 1, Vemundvik 3, Overhallen 1. ⁸⁾ Fosnes 1, Flatanger 2. ⁹⁾ Kolvereid 3. ¹⁰⁾ Vikten 4, Leka 3.

XVIII. Nordlands amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 3dje decb. 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinatorer.
Amtet		38340,10	150 637	55	5	92	61
1. Brønnø		2 628,47	12 759	3	-	7	5
	Bindalen	1 497,96	2 501	1	-	2	2
	Brønnø	150,16	3 450	1	-	1	1
	Velfjorden	600,39	1 493	-	-	1	1
	Vega	147,27	2 620	1	-	1	1
	Vik	232,69	2 695	-	-	2	-
2. Alstahaug		1 448,22	11 917	4	-	5	3
	Stamnes	316,78	2 813	-	-	1	1
	Alstahaug	91,79	1 632	2	-	1	1
	Herø	172,83	3 818	1	-	1	1
	Tjetta	866,82	3 654	1	-	2	1

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 3dje decb. 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vakinatorer.
3. Vefsen		6 496,09	7 305	2	2	5	1
	Mosjøen, ladested...	0,83	1 446	2	2	2	-
	Vefsen	3 416,73	4 803	-	-	2	-
	Hatfjelddalen	3 078,53	1 056	-	-	1	1
4. Ranen		6 192,23	13 772	6	-	6	5
	Nesne	580,82	3 307	1	-	1	1
	Dønnes	87,18	1 431	1	-	1	1
	Hemnes	1 692,46	4 651	1	-	2	2
	Mo	3 831,77	4 383	3	-	2	1
5. Lurø		1 853,44	8 826	2	-	5	4
	Lurø	270,86	2 279	-	-	2	1
	Trænen	17,36	534	-	-	1	1
	Rødø	696,83	2 662	1	-	1	1
	Melø	868,39	3 351	1	-	1	1
6. Gildeskaal		1 849,77	5 731	1	-	3	3
	Gildeskaal	643,08	4 051	1	-	2	2
	Beieren	1 206,69	1 680	-	-	1	1
7. Bodø		535,79	9 627	6	2	5	2
	Bodø, kjøbstad	0,70	5 031	3	2	2	-
	Bodin	535,09	4 596	3	-	1) 3	1) 2
8. Folden		2 270,75	4 642	1	-	3	3
	Sørfolden	1 563,48	2 436	1	-	1	1
	Nordfolden	588,59	1 333	-	-	1	1
	Kjerringø	118,68	873	-	-	1	1
9. Skjerstad		3 980,19	9 426	4	-	5	4
	Skjerstad	730,22	1 649	1	-	2	1
	Fauske	775,11	4 745	2	-	2	2
	Saltdalen	2 474,86	3 032	1	-	1	1
10. Steigen		433,74	3 533	2	-	2	1
	Steigen	265,45	2 328	1	-	1	1
	Ledingen	168,29	1 205	1	-	1	-
11. Hammerø	Hammerø	1 058,83	3 134	1	-	1	1
12. Lødingen		2 832,05	6 205	2	-	6	4
	Lødingen	1 223,97	3 941	2	-	4	3
	Tysfjorden	1 608,08	2 264	-	-	2	1
13. Ofoten		3 011,10	11 426	3	1	9	7
	Evenes	574,85	3 393	1	-	3	2
	Ankenes	2 423,43	4 328	-	-	2) 3	4
	Narvik, kjøbstad	12,82	3 705	2	1	3	1

1) En av disse bor i Bodø. 2) En av disse bor i Narvik.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 3dje de- cember 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinatorer.
14. Flakstad		315,47	4 166	3	-	3	3
	Flakstad	286,60	3 001	2	-	2	2
	Værø	28,87	1 165	1	-	1	1
15. Buksnes		¹⁾	9 532	2	-	7	5
	Buksnes	168,95	5 474	2	-	4	2
	Borge sogn av Borge herred	?	3 595	-	-	3	2
	Del av Valberg sogn..	?	463	-	-	-	1
16. Østlofoten		¹⁾	6 509	4	-	4	3
	Resten av Valberg sogn av Borge herred	?	268	-	-	-	-
	Vaagan	284,20	4 821	3	-	4	2
	Gimsø	185,34	1 420	1	-	-	1
17. Hadsel		944,02	11 898	4	-	8	2
	Hadsel	765,42	7 648	3	-	6	1
	Bø	178,60	4 250	1	-	2	1
18. Sortland		1 594,62	10 229	3	-	8	5
	Sortland	586,82	3 317	1	-	2	1
	Øksnes	408,22	3 025	1	-	2	1
	Dverberg	599,58	3 887	1	-	4	3

¹⁾ Buksnes og Østlofoten distrikter har tilsammen et flateindhold av 895,32 km.²

Sundhetstilstanden betegnes fra de fleste distrikter som god; kun i Hammerø, Østlofoten, Hadsel og Sortland distrikter var den tildels mindre tilfredsstillende, væsentlig ved den i disse herskende epidemi av akut poliomyelit. Desuten var de akute sygdomme i aandedrætsorganerne ganske hyppige, medens de øvrige epidemiske sygdomstilfælde i det hele var forholdsvis faa. Det samlede antal anmeldte tilfælde utgjorde 7 530 med 230 dødsfald, mot henholdsvis 7 206 og 242 i 1904.

Dødeligheten. De dodes antal utgjorde 2 084 eller 13,0 pro mille av den beregnede tilstedeværende middelfolkemængde (159,800). Aaret forut var dødeligheten 12,3 pro mille.

Angaaende de **epidemiske sygdomme** i almindelighet, henvises til tabellen paa side 228—230, sammendraget efter lægernes opgaver.

Av **exantematisk tyfus** opføres 4 tilfælde fra Folden distrikt i Sørfjorden herred. I juni angreps en mand paa gaarden Aspfjord; han helbrededes. I december forekom 3 tilfælde paa en plass, Andkileøre, hvor manden var død, før læge blev tilkaldt. Smittekilden blev ikke opdaget. (Kohmann).

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Exantematisk tyfus.....	4	1	4	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	3
Tyfoidefeber.....	57	10	57	3	11	7	1	2	1	5	8	2	8	5	4
Cerebrospinalmeningit.....	18	13	17	1	2	4	-	2	-	-	5	-	1	-	2
Akut poliomyelit.....	363	23	363	-	-	5	8	1	2	31	129	98	48	28	13
Skarlagensfeber.....	178	4	175	17	13	6	3	6	7	8	25	22	18	23	27
Mæslinger.....	24	1	24	4	1	5	-	-	5	-	-	1	5	3	-
Difteri (croup).....	66	7	64	8	6	13	-	-	8	4	15	7	1	1	1
Blodgang.....	2	-	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Barselfeber.....	33	11	32	1	2	2	4	5	3	3	3	3	3	3	-
Pyæmi, septhæmi.....	28	13	21	2	-	2	1	1	4	-	2	4	-	1	4
Rosen.....	53	4	51	6	1	2	4	5	5	2	6	4	7	6	3
Røde hunde.....	4	-	4	1	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper.....	48	-	48	9	4	5	1	2	1	3	2	4	9	4	4
Kusma.....	11	-	11	6	3	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Kikhoste.....	56	-	56	12	4	4	-	7	2	1	-	-	3	4	19
Akute katarrer i aandedræts- organerne.....	3437	83	3401	421	439	540	434	302	239	178	168	140	167	181	192
Influenta.....	1060	1	1060	135	174	362	161	68	35	40	22	19	7	17	20
Lungebetændelse.....	428	34	427	47	28	58	58	59	33	29	17	9	25	35	29
Pleurit.....	536	3	533	63	54	76	66	40	47	60	27	27	26	20	27
Gigtfeber.....	176	4	174	23	17	29	16	15	14	10	8	11	7	11	13
Akut diarré (kolerine).....	939	16	939	68	62	76	78	88	71	119	122	91	67	54	43
Pemfigus (hos nyfødte).....	9	2	8	3	-	1	-	1	1	-	-	1	1	-	-
Tilsammen	7530	230	7471	830	821	1199	837	605	479	493	559	444	403	397	404

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa lægedistrikterne:																			
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10	
	Brønnø.		Alstahaug.		Vefsen.		Ranen.		Lurø.		Gildeskaal.		Bodø.		Folden.		Skjerstad.		Steigen.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Exantematisk tyfus	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	1	-	-	-	-
Tyfoidefeber	9	-	1	-	-	-	16	2	2	1	-	-	4	-	-	-	-	-	1	-
Cerebrospinalmeningit	6	6	1	1	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	6	2
Akut poliomyelit	-	-	1	-	15	4	3	-	6	2	-	-	6	2	1	-	9	1	-	-
Skarlagensfeber	-	-	-	-	1	-	12	-	12	-	-	-	62	1	11	1	-	-	-	-
Mæslinger	4	-	3	1	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Difteri (croup)	4	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	2	2	6	-
Blodgang	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Barselfeber	-	-	1	-	-	-	2	2	5	-	-	-	4	3	-	-	-	-	1	-
Pyæmi, septhæmi	7	1	2	-	1	1	2	2	-	-	1	1	6	2	1	1	1	1	-	-
Rosen	9	-	-	-	4	-	2	1	2	-	-	-	9	1	4	-	4	-	3	-
Røde hunde	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	1	-	3	-	-	-	2	-	-	-	-	-	16	-	-	-	-	-	5	-
Kusma	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-
Kikhoste	-	-	10	-	-	-	-	-	-	-	2	-	5	-	-	-	9	-	-	-
Akute katarrer i aandedræts- organerne	155	1	190	4	111	2	262	15	195	4	13	2	463	1	35	-	465	11	48	-
Influenza	23	-	33	-	37	-	8	-	9	-	6	-	53	-	-	-	55	-	-	-
Lungebetændelse	14	2	14	2	7	1	26	3	23	2	2	2	33	5	10	2	31	1	9	1
Pleurit	59	1	29	-	14	-	25	-	18	-	3	-	75	1	5	1	57	-	20	-
Gigtfeber	9	-	12	-	7	-	10	-	5	-	3	-	16	-	8	1	16	-	3	-
Akut diarré (kolerine)	57	5	47	2	46	-	49	-	12	-	3	-	178	-	28	-	109	-	22	-
Pemfigus (hos nyfødte)	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	1	1	-	-	1	-
Tilsammen	359	16	348	10	244	8	421	25	290	10	33	5	934	17	111	8	762	16	125	3

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa lægedistrikterne:																	
	11		12		13		14		15		16		17		18		Under Lofotfisket.	
	Hammerø.		Lødingen.		Ofoten.		Flakstad.		Buksnes.		Østlofoten.		Hadsel.		Sortland.			
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Exantematisk tyfus	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidefeber	-	-	1	-	3	-	-	-	-	-	4	5	12	1	-	-	4	1
Cerebrospinalmeningit	-	-	-	-	1	1	-	-	1	1	-	-	-	-	2	1	-	-
Akut poliomyelit	2	1	13	-	-	-	-	-	-	-	101	-	174	7	32	6	-	-
Skarlagensfeber	-	-	6	-	20	-	14	-	11	-	8	-	12	2	9	-	-	-
Mæslinger	8	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Difteri (croup)	6	-	1	1	3	-	4	1	11	2	-	-	1	-	23	1	1	-
Blodgang	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barsel-feber	2	1	1	1	2	2	-	-	2	1	-	-	6	1	7	-	-	-
Pyæmi, septhæmi	-	-	1	1	2	-	-	-	-	-	1	1	1	-	1	1	1	1
Rosen	-	-	-	-	6	1	1	1	1	-	1	-	3	-	2	-	2	-
Røde hunde	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-
Vandkopper	-	-	-	-	8	-	-	-	3	-	1	-	7	-	-	-	2	-
Kusma	2	-	1	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kikhoste	-	-	-	-	26	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	1	-
Akute katarrar i aandedrætsorg.	96	1	140	5	177	11	38	-	90	11	102	4	168	4	219	7	470	-
Influenta	13	1	98	-	129	-	35	-	20	-	33	-	121	-	75	-	312	-
Lungebetændelse	3	1	28	2	49	-	8	-	50	1	13	-	36	3	35	5	37	1
Pleurit	8	-	14	-	29	-	12	-	23	-	19	-	20	-	28	-	78	-
Gigtfeber	2	-	5	1	20	1	4	-	10	-	5	1	5	-	18	-	18	-
Akut diarré (kolerine)	47	1	12	-	88	-	10	-	25	2	39	-	57	6	45	-	65	-
Pemfigus (hos nyfødte)	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-
Tilsammen	189	6	321	11	573	16	126	2	247	18	327	11	626	24	502	21	992	3

Av **tyfoidfeber** anmeldtes ialt 57 tilfælde, det mindste antal siden 1893; 10 dødsfald kjendes. I Brønnø distrikt behandledes ialt 9 angrepne, derav 3 i Brønnø, 6 i Vega herred. 1 syk paa gaarden Salhus i Brønnø var sandsynlig smittet under lofotfisket. Uten forbindelse med dette indtraf paa gaarden Toft 2 tilfælde i oktober og november. Smittekilden for den først angrepne av disse blev uopklaret; han smittet husmoderen paa gaarden. (Sellæg). Av de 16 anmeldte tilfælde fra Ranen distrikt forekom 11 i Hemnes, 4 i Mo og 1 i Nesne. Paa Hemnesberget indtraf 8 tilfælde; nervefeber optræder her hvert aar som regel spredt over hele stedet og uten, som det synes, at kunne sættes i forbindelse med nogen bestemt fælles brønd. I anledning av den i senere tid fremkomne uttalelse om «kroniske bacillebærere», anfører distriktslægen følgende iagttagelser. Ved ankomsten til distriktet 1899 hørte han tale om en ældre enke, som leilighetsvis blev benyttet til hjælp i bedre hus, og som publikum paastod førte nervefeber omkring med sig. Hun havde for 2 aar siden havt sygdommen i let grad, og der blev paavist flere hus, hvor den optraadte, efterat hun havde været der en tid. I 1901 angrepes en arbeider i et den omtalte enke tilhørende hus; sjøen gaar halvveis op under huset, og privetet ligger over sjøen. Omtrent samtidig angrepes en handelsmand, der en tid iforveien havde havt enken tilhjælp i huset. Sommeren 1902 blev arbeiderens svoger syk, vaaren 1903 hans broder; begge disse bodde hver for sig. Sommeren 1905 angrepes en 3dje broder og omtrent samtidig en snedker, som havde verksted i enkens hus, samt en gut i Korgen, som havde bodd hos enken i konfirmationstiden, og blev syk like efter hjemkomsten. Ogsaa i 1906 angrepes endnu 3 personer til, deriblandt en i et hotel, hvor enken en tid havde været til hjælp. Denne optræden aar efter aar inden samme familie, uagtet medlemmerne bor paa forskjellige steder og fører hver sin husholdning synes at tyde paa en viss sammenheng, likesom den omhandlede enke eller ialfald hendes hus vedvarende synes at spille en viss rolle ved sygdommens utbredning. Desinfektion har været utført for hvert tilfælde, saa grundig, som omstændighetene har tillatt det. (Gundersen). I Lurø distrikt behandledes 2 tilfælde paa øen Snygen i Melø, av hvilke det ene endte med døden. Den først angrepne var netop kommet hjem fra reise, da han blev syk; han delte i begyndelsen seng med den, som døde. (L. Daae). Av de 4 tilfælde i Bodø forekom de 3 i byen, 1 i landdistriktet. (I. Lund). En mand fra Myklebostad i Steigen distrikt døde av nervefeber i Kabelvaag under lofotfisket. En anden mand kom hjem fra Antwerpen, efterat han i Stettin var blevet syk paa reise mellem St. Petersburg og Antwerpen. Han fik recidiv med blødninger, men kom sig. (Fødstad). I Narvik, Ofoten distrikt, indlagdes i lasaret 2 tilfælde fra malmskibe paa havnen. Det 3dje var en mand, der havde havt arbeide i Narvik, hvorfra han kom syk hjem. (Astrup, Borch-Johnsen). Fra Østlofoten distrikt opgives 7 tilfælde; 3 av disse var fiskere, der behandledes i sykehus under lofotfisket, hvor de derfor er opført. Av de 4 dødsfald skyldes 2 perforation av tarmen med paafølgende peritonit. Nogen direkte smittekilde kunde ikke paavises, likesom tilfældene optraadte spredt i distriktet. (T. Berg). I Hadsel distrikt forekom 12 tilfælde, derav 7 i Kvitnes med 1 dødsfald. Smittekilden var ukjendt. (Thode).

Cerebrospinalmeningit. Av denne sygdom opgives ialt 18 angrepne med 13 dødsfald; da diagnosen mellem denne sygdom og den tildels samtidig forekommende akute poliomyelitis paa enkelte steder har været noget uviss, er det ikke usandsynlig, at flere opførte tilfælde av cerebrospinalmeningit har været poliomyelitis. I Brønnø distrikt er fra Vega herred opført 6 tilfælde, 5 hos børn og 1 hos en voksen, samtlige syke døde. (Fortun). I Alstahaug distrikt blev i Tjøtta herred en 22-aarig gut syk i august og døde paa sygdommens anden dag. (Hide). I Lurø distrikt døde en voksen mand i februar i Melø herred;

smittekilden ukjendt. (L. Daae). Distriktslægen i Steigen har opført paa sin sykeliste 6 tilfælde med 2 dødsfald, men i hans medicinalberetning omtales, at 3 var akut poliomyelit; et pigebarn paa gaarden Alstad døde efter $1\frac{1}{2}$ døgn's sygdom inden lægens ankomst, et andet paa Vaag døde efter 8 dages sygdom. (Fodstad). Fra Narvik by, Ofoten distrikt, opføres et dødsfald av sygdommen hos en gut. (Astrup). I Buksnes distrikt døde en 10-aarig pige efter et par ukers sygdom. Ingen flere angrepes, uagtet isolation i det fattige hjem var umulig. (Bugge). I Dverberg herred, Sortland distrikt, indtraf i august 2 tilfælde, av hvilke ett endte med døden. (Green).

Den **akute poliomyelit** optraadte dette aar som epidemi inden amtet, hovedsagelig i den nordvestlige del av samme, Hadsel, Østlofoten og Sortland distrikter, men den forekom ogsaa i en flerhet av de øvrige; kun fra 6 distrikter nævnes den ikke. I det hele opføres 363 tilfælde med 23 dødsfald. — Til Alstahaug distrikt blev en arbeider sendt hjem fra Dunderlandsdalen og indlagdes i sykehuset paa Søvik. Han kjendte intet til, at nogen anden person paa arbejdsstedet led av lignende sygdom som han. (Winge). I Vefsen distrikt kjendes 15 tilfælde, derav 5 i Mosjøen og i 10 laundistrikket, med tilsammen 4 dødsfald. Sygdommen optraadte i juni—august og i almindelighet spredt omkring. (Klüver). Fra Ranen distrikt opføres 3 angrepne, derav 1 i Hemnes og 2 i Mo, uten dødsfald. I Lurø distrikt iagttoges 6 tilfælde, av hvilke 2 endte dødelig; de forekom særlig i Tjongsfjorden og Sørfjorden, hvor desuten ikke faa abortive tilfælde optraadte, uten at deres antal kan opgives. I Melø døde en 12 aar gammel pige efter ca. 3 maaneders sygdom under tiltagende lammelse. I Bodø distrikt optraadte de 6 anmeldte tilfælde alle i Bodin herred, 2 av de syke døde. En pige i Følden distrikt blev frisk, men med omtrent total lammelse av begge underekstremiteter. Av de 9 fra Skjerstad distrikt opførte tilfælde forekom i vaarmaanederne 5 i Øvre Misvær samt 1 i Nedre Vestvatnet; paa sidstnævnte sted blev et aarsgammelt pigebarn sygt, efterat en frisk søster fra et av de angrepne hus i Misvær var kommet hjem. 1 patient paa Strømsnes og 1 paa Furnes, begge i Skjerstad herred, fik blivende lammelse. En liten pige paa Sjunstaa i Fauske døde formentlig av poliomyelit. Desinfektion utførtes i de angrepne hus. (Bjerregaard). I Hammerø distrikt behandledes 2 tilfælde paa gaarden Strømsfjord i Sagfjorden. Den først angrepne, en voksen mand, døde. Han var vistnok smittet paa gaarden Saur i Leines (Steigen distrikt), hvor han tilbragte 2 nætter; sønnen paa gaarden var omtrent 6 uker i forveien kommet syk hjem fra Mo i Ranen, hvor han havde ligget syk av poliomyelit. (P. Hansen). I Lødingen distrikt optraadte 13 tilfælde, derav 10 paa gaarden Finvik i slutningen av august. Alle var børn i 3 nabohus. Smitten skrev sig mulig fra Vaagan ved friskt mellemed. Paa et par nærliggende gaarder og paa Sommerset i Tysfjorden indtraf lidt senere paa aaret de 3 andre tilfælde. Av samtlige fik 2 blivende lammelser. (Søyland). Fra Østlofoten distrikt opgives i det hele 101 tilfælde uten dødsfald. I april fremstillet der for distriktslægen under et sykebesøg paa en gaard i Gimso ved grænsen mot Hadsel et pigebarn med lammelse av begge underekstremiteter; lammelsen var optraadt 1 maaned tidligere pludselig efter en akut sygdom. Samtidig hermed blev ogsaa en gut paa nabogaarden pludselig syk med samme symptomer og døde. Nogen tid efter begyndte epidemien i Hadsel, medens der i Østlofoten ikke konstateres noget tilfælde før i august, da der i Digermulen, som ligger i den anden ytterkant av lægedistriktet, men ogsaa paa grænsen mot Hadsel, optraadte et typisk tilfælde av poliomyelit med lammelser hos et pigebarn. Herfra bredte sygdommen sig nu over hele distriktet. Befolkningen blev meget ængstelig og fulgte villig de av helseraadet givne regler og bestemmelser; skolerne i de smittede grænder lukkedes, specielle tilsynsmænd opnævntes, offentlige møter

og andre sammenkomster blev forbudt, desinfektionsmidler samt gurglevand uddeltes. Sygdommens forløp var dog meget let, ængstelsen lagde sig snart, saa tilslut ikke engang lægetilsyn ansaaes nødvendig. Der var neppe en gaard i distriktet, hvor ikke sygdommen viste sig. Kun 5 av de angrepne fik lammelser, og av disse var blot én endnu efter 10 maaneder uforandret, medens de øvrige var bedret. (T. Berg). Det største antal angrepne anmeldtes fra Hadsel distrikt, nemlig 174, med 7 dødsfald. Sygdommen optraadte i aarets sidste halvdel, særlig i 3dje kvartal, og hovedsaglig blandt børn; dog blev ogsaa voksne like til 60 aar gamle syke. (Thode). Inden Bø herred var tilfældene spredt, og ingen forbindelse mellem de angrepne gaarder kunde fastslaaes. (Biørn-Hansen). I Sortland distrikt begyndte sygdommen sidst i juli ganske paa de samme steder, hvor tidligere paa aaret en influenzaepidemi havde hersket. Poliomyeliten gik likesom denne nordover langs Hindøen og forarsaget megen skade. 32 syke behandledes, 6 av dem døde; døden indtraadte hos alle i 1ste og 2det døgn ved aandedræts- og hjertelammelse. 12 personer blev invalider i større og mindre grad. (Fearnley).

Av **skarlagensfeber** anmeldtes et litt mindre antal angrepne end aaret forut, nemlig 172 mot 214 i 1904. Sygdommen optraadte i de fleste distrikter, men synes ikke, naar Bodin herred av Bødø distrikt undtages, noget sted at have havt større epidemisk utbredning. Forløpet var gennemgaaende mildt, saa der vistnok i flere distrikter havde været flere angrepne end dem, som kom til lægernes kundskab.

Av **mæslinger** opføres for det hele amt kun 24 tilfælde.

Av **difteri** (croup) anmeldtes kun omkring halvparten saa mange angrepne som aaret forut (66 mot 124). Sygdommen synes ikke nogetsteds at have havt større epidemisk utbredning, men optraadte som mindre husepidemier, som det ved de trufne foranstaltninger lykkedes at begrænse. I Brønnø distrikt forekom 2 tilfælde paa gaarden Tilrum i Brønnø og 1 paa Baustad i Vik. Paa begge gaarder havde der været difteri i 1904. (Sellæg). I Steigen distrikt behandledes paa gaardene Nordskot og Sørskot 6 tilfælde, antagelig smittet fra Bodø. (Fodstad). I Hammerø distrikt angrepes 6 personer i et hus paa gaarden Tømmeraas; her var smitten mulig bragt fra Harstad, hvorfra en voksen søn kom syk hjem; han døde av hjertelammelse. De øvrige helbrededes efter serumindsprøitning. (P. Hansen). I Flakstad distrikt optraadte difteri pludselig under fisket i mars paa Topøen. 4 personer angrepes, av hvilke 1 døde. Smitten antages bragt med fiskere fra omegnen av Tromsø. (Ommundsen). I Buksnes distrikt viste de første tilfælde sig paa gaarden Skarsjø, hvor 2 børn havde været syke i næsten 8 dage, før læge hentedes; ved dennes ankomst var det ene barn døende, det andet kom sig efter serumindsprøitning. Fra Skarsjø bragtes smitte til gaarden Skotnes, hvor 7 personer angrepes, men kom sig alle. Senere paa aaret i november blev en kone paa Skotnes syk under crouplignende symptoner; manden tilkaldte først en kvaksalver, der behandlet hende med vandomslag. Da tilstanden forværredes, tilkaldtes læge, som foretog serumindsprøitning. Da denne ikke havde nogen virkning, opfordredes til indlæggelse i sykehuset til operation. Dette indvilgedes ikke; hun døde, inden lægen kunde naa tilbake efter at have reist efter instrumenter og sykepleierske, for at operere hende paa stedet. (Bugge). Av sykelisten fra Dverberg, Sortland distrikt, sees der at være behandlet 23 tilfælde med 1 dødsfald. (Green).

Av **barselfeber** opføres 33 tilfælde med 11 dødsfald. I Lurø distrikt angrepes 2 barselkvinder, som var blevet betjent av en ældre jordmor, der havde taget avsked aaret forut, men som gjorde tjeneste midlertidig under den ny ansatte

Veneriske

Sygdomme.	Tilfælde.	Fordeling paa						
		1	2	3	4	5	6	7
		Brønnø.	Alstahang.	Vefsen.	Rana.	Lurø.	Gildevika.	Bodø.
		Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske saar	19	-	3	-	-	-	-	1
Syfilis, konstitutionel	80	-	2	4	9	-	-	9
— hereditær	3	-	-	-	1	-	1	1
Gonorré, uretrit	405	14	11	3	49	13	7	78

jordmors fravær i en anden barselforretning. Den ene patient blev tillike sindsyk, led bl. a. av næringsvægring og indlagdes i Rønvik sindssykeasyl, hvor hun døde. Hendes sindsstemning var dog ogsaa tidligere nedtrykt i anledning av, at en yngre broder av hende havde dræbt deres moder ved vaadeskud. (Glatved). I Steigen distrikt indsygnet en barselkone efter at være betjent av en hjælpkone, men hun kom sig. Begges seng- og gangklær blev desinficert. (Fodstad). I Hammerø distrikt angreps 2 kvinder, av hvilke den ene døde. Jordmor havde ikke været tilstede ved fødselen hos nogen av dem. Desinfektion foretoges. (P. Hansen). I Ofoten distrikt døde 2 barselkvinder av sygdommen; den ene av disse bodde paa en gaard øverst i Ballangen i Evenes, hvor jordmor paa grund av veir- og føreforhold ikke kunde hentes. En nabokone hjalp da til, men moderkaken var blevet tilbageholdt og fødtes først av sig selv 5 døgn senere. Da lægen blev hentet i 9de døgn, var patienten yderlig medtaget og døde 4 døgn senere. (Borch-Johnsen). I Buksnes distrikt døde den ene av 2 angrepne barselkvinder; hun var betjent av en tidligere fast ansat, men senere suspendert og nu privatpraktiserende gammel jordmor. Denne paalagdes efterpaa at avholde sig indtil videre fra praksis. (Bugge). I Hadsel distrikt behandledes 6 kvinder; de fleste av disse havde sygdommen i lettere grad. Et dødsfald indtraf. (Thode). Fra Sortland distrikt opføres 7 angrepne uten dødsfald.

Av **pyæmi** er opført 28 tilfælde med 13 dødsfald.

Vandkopper forekom i aarets første maaneder omkring Balstad i Buksnes distrikt. Et tilfælde viste sig særlig ondartet; om det var forekommet isolert, vilde diagnosen visselig have beredt vanskelighet. Hos et 5 aar gammelt svagt pikebarn med feber og rygsmærter var utslettet for det meste pustuløst eller bulløst med blakket indhold. En del av blærene var forsynet med navle og lignet fuldstændig vaccinekopper paa 7de og 8de dag. (Bugge). I Hadsel distrikt var sygdommen ogsaa noksaa utbredt. (Thode).

Kikhoste omtales som epidemi alene fra Ofoten distrikt, hvor den i Narvik voldte adskillig sykelihood blandt børn, av hvilke ikke faa døde av kræmper og sygdom i aandedrætsorganerne. (Astrup). I vaarmaanederne hersket den paa vestsiden av Misvær fjorden i Skjerstad distrikt. (Bjerregaard).

Akute katarrar i aandedrætsorganerne var noksaa hyppige.

Av **influenza** er der anmeldt en del flere tilfælde end aaret forut. I Buksnes distrikt hersket fornemlig blandt børn fra midten av november til henimot jul en epidemisk sygdom, som distriktslægen tror maa have været influenza. Den begyndte altid pludselig med feber, brækning, hovedpine, ofte ryg- og nakkesmerter og som regel haardnakket forstoppelse. Varigheten var fra et par

sygdomme.

lægedistrikterne:

9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	Under loftfisket.
Skjer- stad.	Steigen.	Ham- mere.	Lødingen.	Ofoten.	Flakstad.	Buksnes.	Øst- lofoten.	Hadsel.	Sortland.	
Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	
4	-	-	-	6	2	-	1	-	-	2
3	2	2	-	36	6	1	2	1	-	3
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
33	11	1	2	74	20	9	25	20	4	31

dage til en ukes tid. Sygdommen efterlod ikke mén av noget slags. Der indtraf under hele epidemien intet typisk tilfælde av akut poliomyelit, hvorpaa tanken ogsaa kunde rettes; derimot forekom samtidig det forannævnte tilfælde av cerebrospinalmeningit paa Vik i november—december. (Bugge).

Pleurit var usedvanlig hyppig. Ialt anmeldtes 536 tilfælde med 3 dødsfald. Fra Buksnes distrikt bemerkes, at de fleste av de 23 der behandlede tilfælde forekom i den bedste sommertid; i 3 av dem fulgte lungetuberkulose efter. (Bugge).

Akut diarré (kolerine) synes ikke at have været videre hyppig. Fra Steigen distrikt omtales den som meget utbredt ved aarets slutning i Ledingen ledsaget av feber og blodige avføringer, næsten som en dysenteri. 2 ældre mænd opgives døde herav. (Fodstad). I Buksnes distrikt forekom i juli og august omkring Balstad en mindre epidemi tildels ogsaa med blod i uttømmelserne. (Bugge).

Av **pemfigus hos nyfødte** iagttoges 9 tilfælde med 2 dødsfald.

Av **fnat** behandledes ialt 305 tilfælde. Under Loftfisket desuten 78 tilfælde dels av fnat, dels av andre smitsomme hudsygdomme. I Ankenes herred, Ofoten distrikt, er sygdommen spredt utover hele bygden, og mere utbredt end man skulde vente. Saa længe befolkningen ikke har spor av sans for at vaske sin krop, vil det vist blive vanskelig at faa den utryddet. (Astrup). I lægedistriktet forresten, hvor sygdommen synes almindelig, behandler mange sig selv med indkjøpt skabsalve. Det gaar gjerne saa, at en patient gaar længe omkring og spreder smitten, og naar saa en angrepen henvender sig til læge, kan man opdage en hel del tilfælde, som kan henføres til samme smittekilde. (Borch-Johnsen). I Flakstad distrikt er sygdommen fremdeles almindelig blandt skolebørn. (Ommundsen). I Buksnes distrikt iagttoges ikke saa mange tilfælde sidst paa aaret som i dets første del, saa sygdommen mulig er i tilbagegang. Imidlertid vil den vel fremdeles brede sig fra rorboderne, hvorfra fiskerne bringer den med hjem til familien. Distriktslægen har oftere foreslaaet for fiskerne, ved slutten av fisket at lægge sig ind paa sykehuset til en skabkur før de reiste hjem, men dette har ikke frugtet. Det ansees for en skam at have «klaae». (Bugge).

Skurv. I en familie i Ankenes herred, Ofoten distrikt, fandtes moderen og 4 skolepligtige børn angrepne. Med amtets bistand skulde de indlægges til behandling i sykehus, men negtet at lade sig indlægge. Forbud mot skolegang blev utfærdiget; børnene fik sig derved en ferie paa ett aar. Skoleloven paabyder, at børnene skal undervises, helseaadet negter dem at søke skole, før de er helbredet, og patienterne negter at lade sig helbrede. Naar familien bor i en skidden finneganne langt tilfjelds og et par mil fra læge, kan helbredelse i hjemmet ikke ventes. Værgeraadet maa kanske tilslut tage sig av børnene. (Astrup).

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av tabellen paa side 234 og 235.

Distriktslægen i Steigen tilsaa i januar en 21-aarig pige paa Myklebostad i Ledingen. Hun var i 1904 smittet av en gut fra Lofoten, som laa med notbruk i fjorden. Hun led av en svær syfilis og havde bl. a. saar i mund og svelg. For disse blev hun behandlet av en kvaksalver; denne anmeldtes og dømtes ved meddomsret til kr. 50 i mulkt og kr. 20 i sagsomkostninger. Pigen indlagdes i Bodø sykehus. I sandvaagen i Steigen fandtes en hel familie smittet av gonorré. Manden var smittet i Lofoten, hvorfra han kom hjem i april og overførte sygdommen paa sin kone og ved at dele seng ogsaa paa sine 3 smaa piger i alderen 3—7 aar. Sygdommen varte til ut paa sommeren. — Paa Grøtø kom ogsaa flere tilfælde til behandling. 2 tjenestepiger var smittet av en ung gut; fra disse smittedes en gift arbeider, som igjen bragte sin kone sygdommen. Hendes nyfødte barn fik blennorrhoea neonator. Den første smittekilde var rimeligvis en ung tjenestepige, som tidlig paa vinteren kom til Grøtø fra Bodø, men forlod stedet igjen, før de nævnte tilfælde kom til behandling. Først i 1906 kom hun selv under behandling for gonorreisk salpingit og pyelit. (Fødstad). I Hammerø distrikt blev en gift kone smittet, sandsynlig ved samleie ombord i dampskibet paa en reise til Lofoten. Efter hjemkomsten hemmeligholdt hun sin sygdom i flere uker. Hun smittet igjen sin moder, og begge indlagdes i Bodø sykehus. (P. Hansen). I Narvik, Ofoten distrikt, forekommer den væsentligste del av de veneriske sygdomme hos mandskaber paa malmskibene; de er smittet i utenlandske havne, men for en del kommer de til behandling der i byen. Forøvrig er det jo uundgaelig, at en del av disse sygdomme ogsaa overføres til byens egne indvaanere; helseraadets ordfører pleier da altid at foranledige enhver kvindelig smittekilde, han kommer over, indlagt i Bodø sykehus, hvor ved sygdommene holdes saa nogenlunde i schak. I byen vilde være en god jordbund for disse sygdomme, hvis ikke saavidt kraftige forholdsregler toges. (Astrup).

Tuberkulose. Til oplysning om de anmeldte tilfælde av tuberkuløse sygdomme inden distrikterne hitsættes paa næste side, en tabel, der er utarbeidet efter de indsendte utdrag av byernes og herredernes tuberkuloseprotokoller. Se forøvrig den almindelige beretning. Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde i henhold til lægernes dødsårsagslister for det hele amt 16,9 pct. av samtlige kjendte ved sygdom forårsagede dødsfald og 19,9 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 18,6 og 21,6 pct. og for bygdene 16,8 pct. og 19,8 pct. Forøvrig henvises til tabellen paa side 238. I Alstahaug distrikt er tuberkulosen mest utbredt i Herø, mindst i Stamnes. Årsagen antages at være ugunstige hygieniske forhold blandt befolkningen i førstnævnte herred. Der er slettet luft i boligerne, daarligere kost, mindre renlighet. Den opvoksende slekt faar herved mindre motstandskraft mot sygdomme. (J. Lange). I Steigen distrikt er den fremdeles en av de hyppigste sygdomme; nogen tilbakegang kan neppe spores. En femtedel av samtlige dødsfald skyldtes tuberkulose. I anledning av gjennomførelsen av tuberkuloselovens bestemmelser merkes fremdeles ingen vanskeligheter eller uvilje. Smittefrykten kan av og til være vel stor, saa det kan være vanskelig at skaffe syke tilbørlig pleie. (Fødstad). I Ofoten distrikt er folk blevet glad i sanatorierne, de vil absolut reise dit, saa snart sygdommen er diagnosticert, enten denne er i 1ste eller 3dje stadium; kan de ikke komme dit, anser de sig fortapte og gjør svært litet for at naa til helbredelse. Imidlertid synes de fra sanatorierne hjemvendte patienter at utøve en gavnlig inflydelse paa sine omgivelser i retning av en større vurdering av renlighet, lys og luft, saa de ofte reformerer hele stellet i huset. (Astrup). I enkelte strøk av Ankenes herred forekommer sygdommen hyppig; mangededs sees

Anmeldte tilfælde av tuberkuløse sygdomme.

Lægedistrikter.	Samlet antal tuber- kuløse syg- domme.		Tuberkulose i											
			aande- dræts- organer.		urin- og kjøns- organer.		tarm- kanalen.		ben og led.		lymfe- kjerter.		huden.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Brønnø	79	30	68	25	2	1	2	1	5	1	1	1	1	1
Alstahaug	67	17	66	16	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Vefsen	31	16	30	16	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Ranen	99	14	93	13	1	1	1	-	4	-	-	-	-	-
Lurø	77	14	68	12	1	1	1	-	7	1	-	-	-	-
Gildeskaal	42	9	39	9	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Bodø	104	27	101	27	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Folden	28	5	18	5	-	-	2	-	7	-	1	-	-	-
Skjerstad	72	18	66	18	-	-	-	-	5	-	1	-	-	-
Steigen	21	7	16	7	1	-	-	-	4	-	-	-	-	-
Hammerø	20	7	18	7	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-
Lødingen	35	10	24	8	2	-	2	2	7	-	-	-	-	-
Ofoten	78	15	65	13	3	-	-	-	7	2	3	-	-	-
Flakstad	30	6	30	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Buksnes	70	13	69	13	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Østlofoten	48	9	44	7	-	-	1	1	2	-	-	-	1	1
Hadsel	90	22	84	22	1	-	-	-	5	-	-	-	-	-
Sortland	70	21	60	19	1	-	1	-	6	2	2	-	-	-
Nordlands amt	1061	260	959	243	16	3	11	4	63	7	10	1	2	2
Derav i byer	105	28	102	28	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— - bygder	956	232	857	215	13	3	11	4	63	7	10	1	2	2

glædelig fremgang i stellet med patienterne, men paa mange hold lægger ogsaa folks likegyldighet og de trange og fattige forhold, hvorunder en stor del av befolkningen lever, stadig hindringer iveien for sygdommens bekjæmpelse. (Borch-Johnsen). Fra Flakstad distrikt omtales vanskeligheten ved de tuberkuløses forpleining paa grund av smittefrykten hos befolkningen og umuligheten av at faa dem anbragt i sanatorier eller sykehus dels paa grund av mangel paa penge-midler, dels paa grund av vanskeligheten ved at skaffe plads. Oprettelse av pleiehjem vilde her være til stor nytte og hjælp. (Ommundsen). Distriktslægen i Buksnes har, uagtet han endnu kun ett aar har været i distriktet, det indtryk, at sygdommen tiltager. Der forekommer i alfald stedse nye tilfælde i slegter, hvor tuberkulose forøvrig absolut benegtes. Rorboderne antages at spille en viss rolle ved sygdommens utbredning, idet saa mange dér er stuvet sammen i et trangt rum, og deler seng med hinanden, likesom det skal være meget almindelig, at syke fortier eller benegter sin sygdoms natur, hvorved kammeraterne vanskeligere kan tage sig iagt. Ogsaa for læger søkes ofte sygdommen skjult; tuberkuloseprotokollen kan da give fornødne oplysninger. Smittefrykten kan være overdreven, men paa den anden side træffes ogsaa stor likegyldighet. Eksempelvis lod en mand, som havde en tuberkuløs mand paa sin baad, sin voksne søn dele seng med ham, uagtet han visste om sygdommen. Det hygieniske tilsyn i hjemmene

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge- tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Brønnø	130	24	16	114
Alstahaug	86	15	10	76
Vefsen	101	16	8	93
Mosjøen ladested	19	3	5	14
Bygder	82	13	3	79
Ranen	185	24	25	160
Lurø	88	17	10	78
Gildeskaal	51	9	5	46
Bodø	152	33	17	135
Bodø by	74	17	7	67
Bodin	78	16	10	68
Folden	33	5	8	25
Skjerstad	125	24	16	109
Steigen	30	6	3	27
Hammerø	43	7	6	37
Lødingen	74	8	11	63
Ofoten	75	6	16	59
Narvik by	20	1	4	16
Bygder	55	5	12	43
Flakstad	15	6	2	13
Buksnes	79	14	18	61
Østlofoten	58	5	11	47
Hadsel	92	18	24	68
Sortland	92	19	21	71
Under Lofotfisket	6	-	3	3
Nordlands amt	1515	256	230	1285
Derav i byer	118	21	16	97
— - bygder	1402	235	214	1188

ansees som et viktig middel i kampen mot tuberkulosen, idet de smaa foredrag og samtaler under dette kan gjøre sin nytte. Ved disse besøk har distriktslægen aldrig været mindre velkommen, heller ikke er de blevet opfattet som paatrængende. I likhet med dette tilsyn virker ogsaa desinfektionen, som altid foretages, naar en syk dør eller flytter, selv om den paa grund av forholdene ikke altid kan gjøres grundig. (Bugge).

Spedalskhet. Inden Bodø distrikt bor fremdeles 2 gifte spedalske. En tredje spedalsk, en 64 aar gammel mand, blev syk under Lofotfisket. Han led av den knutede form. Nogen dage efterat han ved besøk hos lægen havde faaet vite sin sygdoms natur, begik han selvmord ved drukning. (I. Lund). I Folden distrikt findes en spedalsk kvinde i Nordfolden. (Kohmann). I Steigen distrikt er fremdeles 3 syke paa de samme steder som i den forrige trykte beretning omtalt. 2 av tilfældene er vistnok avløpne, det sidst tilkomne er i rask utvik-

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.			Uttrækning ved bækkenendeleie.		Perforation.		Efterbyrdsoperation.
	Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.	Mødre.		Mødre.
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.	Død.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde veer	44	¹⁾ 42	2	3	³⁾ 1	⁴⁾ 2	3	⁵⁾ 3	-	-	-
Bækkensneverhet	3	3	-	-	-	-	-	-	2	⁶⁾ 1	-
Placenta prævia og blødning	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
Ueftergivelige fødselsdele	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fare for fosterets liv	1	²⁾ 1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Stort foster	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med panden fortil	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hydrokefalisk fosterhoved	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Fremfald av navlesnor	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilbakeholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
Fastsitten	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Tilsammen	52	49	3	4	1	3	3	3	3	1	9
		52			4				4		

¹⁾ Derav en 2den tvilling; om 1ste intet anført. ²⁾ Lammelse av den ene arm. ³⁾ 2den tvilling, om 1ste intet anført. ⁴⁾ Det ene av fostrene avdød før operationen og forraadnet. ⁵⁾ Et av fostrene forløstes ved tang paa sætet. ⁶⁾ Barselkvinden led av barselkrampe og døde 8 dage efter fødselen med uræmiske symptomer.

Fødte og døde.

Lægedistrikt.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige hæn- delser.	ved selv- mord.	ved mord og drab.
Brønnø	337	2	161	20	3	-	7	1	-
Alstahaug	337	8	184	26	2	-	7	1	-
Vefsen	198	2	114	9	-	-	2	1	-
Mosjøen ladested	38	-	17	3	-	-	-	-	-
Bygder	160	2	97	6	-	-	2	1	-
Ranen	471	8	202	42	2	1	9	1	1
Lurø	282	7	114	23	4	-	6	-	-
Gildeskaal	179	5	86	11	2	-	4	-	-
Bodø	269	3	161	21	1	2	5	1	-
Bodø by	139	-	73	18	1	2	1	-	-
Bodin	130	33	88	3	-	-	4	1	-
Folden	168	6	54	10	-	1	1	1	-
Skjerstad	331	6	145	21	2	-	7	-	-
Steigen	75	2	41	1	-	-	2	-	-
Hammerø	74	2	58	6	2	1	1	-	-
Lødingen	196	10	70	17	-	1	2	-	-
Ofoten	457	7	139	37	2	1	6	1	-
Narvik by	239	4	50	22	-	-	3	1	-
Bygder	218	3	89	15	2	1	3	-	-
Flakstad	152	4	54	12	-	-	12	-	-
Buksnes	316	4	129	27	2	1	10	-	-
Østlofoten	189	1	80	10	-	-	10	-	-
Hadsel	425	6	139	25	3	1	10	1	-
Sortland	321	10	153	27	2	1	13	-	-
Nordlands amt	4777	93	2084	345	27	10	114	8	1
Derav i byer	416	4	140	43	1	2	4	1	-
— - bygder	4361	89	1944	302	26	8	110	7	1

ling, men vedkommende er ikke at formaa til at vende tilbage til pleiestiftelsen, hvorfra han rømte i 1904. (Fodstad). Av de 3 i Buksnes distrikt 1904 ny anmeldte syke¹⁾ døde en i 1905; en kvinde, der var indsendt til Reitgjerdets pleiestiftelse, blev efter længere tids observation igjen utskrevet som ikke spedalsk, den tredje bor hjemme paa Storeidet i Buksnes. (Bugge).

Anæmi og sygdomme i fordøielseskanalen. I Steigen distrikt er disse sygdomme like hyppige som før; trods alt stræv og præk hjælper intet til forandring i kostholdet. Daarlige som tiderne har været, er folk glad til, at de kan skaffe mat, kaffe og sirup. Maverne bliver saa derefter. (Fodstad). Den samme uheldige kost og hyppige forekomst av disse sygdomme omtales ogsaa fra Hammerø distrikt (P. Hansen), samt fra Ofoten (Borch-Johnsen).

¹⁾ Diagnosen bekræftet av overlægen for den spedalske sygdom.

Sindssygdomme. I Bodø distrikt er av 15 tilfælde 10 indlagt i Rønvik asyl; desuten har 8 været utsat til forpleining inden distriktet for offentlig regning, for det meste fra Rønvik asyl for kortere eller længere tid. De utsatte lever væsentlig under samme vilkaar som i sine hjem, og forpleiningen synes gennemgaaende at have været god. (I. Lund). Forøvrig henvises om amtets sindssyke til tabellen i den almindelige beretning.

Obstetriciske operationer. Av læger utførtes ialt 72 saadanne, derav i Brønnø distrikt 4, i Alstahaug 3, i Ranen 15, i Lurø 5, i Gildeskaal 1, i Bodø 8, i Skjerstad 6, i Hammerø 1, i Lødingen 3, i Ofoten 12, i Buksnes 5, i Østlofoten 1, i Hadsel 4, i Sortland 4. — Angaaende indikationer og utfald henvises til tabellen paa side 239. — Distriktslægen i Lurø omtaler et tilfælde av saa trangt bækken hos en barselkvinde, at han trodde, keisersnit maatte gjøres som den eneste mulige forløsningsmaate. Fosteret var dødt like fra fødselens begyndelse. Der var 5 norske mil til nærmeste nabolæge, men en motorbaat, som fandtes paa Rødø, skaffet ham tilstede i rimelig tid. Efter samraad foretoges da perforation og mutilation av fosteret, saa forløsning skedde ad naturlig vei. Basis cranii og skuldrene gjorde stor motstand, saa en enkelt læge neppe alene havde klaret saken. Barselkvinden gjennemgik et nogenlunde normalt puerperium. (Glatved).

Angaaende **jordmorhjælpen** henvises til tabellen i den almindelige beretning. — I Steigen distrikt brukes endnu for en del hjelpekoner. (Fodstad).

Antallet av **fødte** og **døde** sees av tabellen paa foregaaende side.

Der bliver saaledes for det hele amt et overskud av 2 693 fødte, og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 43,6.

Dødsfald paa barselseng. Efter presternes opgaver døde 10 kvinder paa barselseng. Lægerne har opgivet dødsaaarsagen for 15 kvinder saaledes: barselfeber 11, emboli 1, livmoderbristning 1, dystoki 1, puerperalmani 1. — I Hadsel distrikt døde en kvinde uforløst. Hun havde tidligere paa samme dag, som jordmoren indtraf om aftenen, havt en svær blødning, men var derefter noksaa bra. Om natten sov hun noget og havde smaa veer imellem. Der var tale om at hente læge, men det brød hun sig ikke om, og kort efter døde hun rolig. Jordmoren var hele tiden tilstede.

De **hyppigste dødsaaarsager** var:

Dødsaaarsager.	Antal dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Alderdomssvagheth	327	9	318
Lungetuberkulose	256	21	235
Kræft (cancer og sarkom).....	127	9	118
Tuberkulose utenfor lungerne	85	7	78
Akute katarrar i aandedrætsorganerne	83	4	79
Hjerneslag	69	3	66
Medfødt svagheth	62	7	55
Mave-tarmkatarr	47	11	36
Organisk hjertesygdom	39	3	36
Brights nyresygdom	39	2	37

Veirliget. Vinteren synes tildels at have været snefuld og kald, i enkelte distrikter ogsaa stormende, sommeren synes i det hele at have været gunstig med godt utbytte av jorden.

Levemaate, hygieniske og økonomiske forhold. I Vefsen distrikt maa de hygieniske forhold med hensyn til levemaate og boliger som regel kaldes upaaklagelig. Rumforholdene, specielt i de ældre hus, er meget gode; i Hatfjeldalen og specielt Susendalen er storstuerne, hvor familien opholder sig om dagen, almindelig forsynt med peis, hvori en «skjæring», saa man kommer ind i et godt luftig rum. Man har dog nu enkelte steder begyndt desuten at forsyne værelset med en ovn. — Skatterne er fremdeles trykkende for Vefsens vedkommende, nemlig 17 pct., for Mosjøen 10 til 11 pct. Nydelsen av kaffe er fremdeles overmaade stor og er absolut en ulykke; der er nemlig ingen tvil om, at de mange fordøiesssygdomme, som der her er saa mange av, for en stor del skriver sig fra nydelsen av denne drik, som skal nytes saa varm som mulig. Distriktslægen gjør aar om andet, hvad han kan for at motarbeide dette onde; men det bliver nok et seigt onde at bekjempe. — Nogen almindelig overdrivelse i nydelsen av spirituosa kan heller ikke iaar siges at være tilstede, og hermed føres der en skarp kontrol ved herværende samlag. Bruken av nafta og «bitter» er fremdeles i aftagende, og apotekeren er yderst forsiktig med utleveringen derav. Mosjøen har som før sin egen vand- og kloakledning, som jevnt utvides. Forøvrig er det meget almindelig i Mosjøen, at husene, hvor ikke vandledning er indlagt, er forsynet med pumper, hvor drikkevandet pumpes op gjennem lange rør, som er boret ned i grunden. Vandet er overmaade godt. (Kliiver).

I Lurø distrikt var aaret ganske gunstig for jordbruket. Fiskerierne slog ikke rart til, priserne paa alle fiskeprodukter var saa høie, at de mere end opveiet det mindre kvantum. Alt arbeide betaltes meget høit, og jord kunde faaes baade tilleie og eie for lav pris, saa det skulde saavist ikke være nød og fattigdom, der driver folk til at reise fra landet i flok og følge til Amerika, og da især til Stillehavskysten med de rike fiskerier. Med de gunstigere vilkaar derover, kan man ikke undre sig paa, at folk reiser, men fortsætter det paa denne maate, kan det ikke slaa feil, at hele grænder kommer til at ligge øde og udyrket; tildels er saadant allerede indtraadt. De utrygge forhold gjør det vanskelig for enhver mand, der arbeider med en bedrift, som kræver nogen arbeidsstyrke. Befolkningen maa fremdeles siges at være ædruelig; dog begynder indflydelsen fra de store arbeidsfelter ved Sulitjelma, Bosmo og Dunderlandsdalen at gjøre sig gjældende. Sædeligheten staar fremdeles lavt. (Glatved).

I Gildeskaal distrikt lettedes den økonomiske tilstand noget ved det ganske gode utbytte av lofotfisket; men sildefisket, tidligere distriktets hovednæring, mislykkedes ganske. Trods godt utbytte av jordbruket, blev der derfor ingen bedring i forhold til aaret forut. (Bertnes).

I Bodø distrikt maa levemaaten antages at have været noget bedre end i de nærmest foregaaende aar. Jordbrukets avkastning var god. Sildefisket, som ogsaa her skal avgive et av de bedste næringsemner for husholdningen, var yderst mislig. Heller ikke hjemmefisket gav synderlig avkastning. Den økonomiske evne var derfor fremdeles ringe og skatterne store, da heller ikke lofotfisket slog synderlig godt til. Det falder derfor tungt for befolkningen at slaa sig igjennem. (I. Lund).

I Folden distrikt spores ikke stor bedring i de hygieniske forhold. Hertil bidrager vistnok for en del den fuldstændige mangel paa landeveier og de knappe dampskibsforbindelser. Renligheten er liten; utøi trives, og spyttevannet er slem. Tilbøieligheten til snart at søke hjelp hos fattigvæsenet er ikke ringe. Der er dygtige sjømænd blandt befolkningen, men der mangler initiativ, og foregangsmænd maa i flere retninger søkes blandt indflyttede. Distriktslægen har tilbudt sig at

give gratis undervisning i svømming; men det er ikke blevet noget av. Naturforholdene virker kuende, likesom barneopdragelsen gjør meget. Børnene faar lov at gjøre, hvad de vil, og lydighet er et næsten ukjent begreb. Naar man ute har kjæmpet med elementerne, kommer reaktionen hjemme som en lathet, der lar fem være like, og kun bekymrer sig om ernæring og forplantning. Endog syke og sengeliggende mænd bliver fædre, tildels til en større barneflokk. Kommer sulten, træder fattigkassen til, og børnene utsættes. Uthyttet av fiskerierne var litet, blæksprutfisket slog ogsaa feil. Arbeidet i Sulitjelma bringer en del penger ind i bygden, men ogsaa unoter. Heldigvis er endnu ikke veneriske sygdomme indført derfra, sandsynlig paa grund av verkets kontrol med sine arbeidere. (Kohmann).

I Hammerø distrikt er ialfald de nyere boliger upaaklagelige, kokeovnen staar vanlig ikke i dagligstuen. Matstellet er derimot fremdeles daarlig. Fiskerierne spiller endnu hovedrollen som næringsvei, men gaardbrukerne har i den sidste tid ofret sin jord adskillig mere opmerksomhet. Hertil har vistnok det nye veianlæg gjennom bygden bidraget. Ædruelighetstilstanden staar høit, men sædeligheten er like daarlig som før. (P. Hansen).

I Lødingen distrikt er de hygieniske forhold i det hele ganske gode. Spirituøse drikke brukes litet; sædelighetstilstanden er nogenlunde god. (Søyland).

I Ofoten distrikt har levemaaten og stellet nok forbedret sig en del i de senere aar, men den almindelige folkekost bestaar dog i altfor stor utstrækning af salt sild, som helst tages like av laken, og saa rikelig av poteter. Hertil nyttes kaffe i overmaal, melken gaar til meierierne til skade især for den yngre slekt, paa samme tid som kreaturstellet derved forbedres, og jordbruket drives intensere. Bergverksdriften laa i aaret ganske nede. Først mot aarets slutning dannedes et svensk bolag for drift av jernfelterne i Bogen. (Borch-Johnsen). — I Narvik by begynner forholdene mer og mer at fæstne sig, skriver helseraadets ordfører. Den befolkning, som nu er her, maa regnes for fastboende. De løsere elementer er for en stor del fraflyttet stedet. Selvfølgelig har stedet ikke faa professionelle løsgjængere og især løsgjængersker, som for en væsentlig del lever av ulovlig øl- og brændevinssalg samt al slags anden trafik, som florerer i en sjøfartsby som Narvik; men saalænge det skal være umulig paa lovlig maate at faa kjøpt en flaske øl eller vin, vil det ogsaa være umulig at faa sat en stopper for smughandelen og den usædelige trafik, som altid følger denne. Der har været gjort forsøk paa at faa istand øl- og vinsamlag her i byen, men det blev nedstemt av bystyrets afholdsfolk. Og ikke én av byens handlende har ret til smaasalg av øl eller vin. Efterhvert som forholdene fæstner sig, bedres ogsaa de hygieniske forhold i staden. Byggevirksomheten er nu aldeles indstillet, men der er fuldt av husrum. Husierne begynner at bordklæde og male sine hus og tørlægge sine gaardspladser; og en hel del har i aarets løp faat indlagt vand og kloak. Renlighetsforholdene i byen er betydelig bedret i de senere aar, men der mangler selvfølgelig en hel del paa, at forholdene er, som de burde være. Der mangler jo endnu høist paa-krævede gater, likesaa offentlige vandledninger og kloakker, men de respektive net utvides smaat for hvert aar, som gaar, samtidig som byggevirksomheten staar stille, og da maa her vel tilslut blive bra. Men desværre, der er ogsaa tegn, som ikke tyder godt; jeg har i de sidste aar havt god hjelp av en sundhetsbetjent, der halvt lønnedes av sundhetsvæsenets budget, halvt av politivæsenets. Han skulde være halvt konstabel, halvt sundhetsbetjent. Imidlertid blev denne post paa budgettet for 1906 strøket av bystyret. Hovedaarsagen var selvfølgelig de økonomiske hensyn; men bakenfor dette laa vistnok den uvilje mot alt, som hindrer folk fra at grise, saa meget de selv lyster, en uvilje, som er saa karakteristisk for forholdene i vore selvstyrende, demokratiske, norske kommuner. Kostholdet er gjennomgaaende bra; raastoffet er ialfald som regel kraftig; men da der som regel ogsaa kræves 10 timers tungt arbeide med malm eller sten, er

det nok nødvendig, at kosten er kraftig. Der har utviklet sig en ganske livlig torvtrafik, og man kan praktisk talt altid være sikker paa at finde den nødvendige fisk eller det nødvendige kjød. Arbeiderne er for en væsentlig del gaat over fra gammel saltmat til fersk mat, og det maa jo betegnes som en fordel. Men kaffemisbruk er der selvfølgelig her ikke saa litet av. Fra Ankenes herred meddeler samme læge, at renligheten i bygden fremdeles ikke staar høit, især er det tilfældet i enkelte fjelddale, hvor f. eks. hodelus findes praktisk talt i næsten hvert hus. Gjennem skrivelse til skolestyret stilledes opfordring til dette om, at skolelærerne paa skolen skulde holde foredrag for børnene om renlighetens hygieniske betydning. Virkningen herav turde dog vel være tvilsom. Sildefisket slog iaar feil. Kostholdet er nok saa bra; kaffe drikkes meget, men et maal «kokmat» synes folk i almindelighet, at de maa have, mest fisk, sjeldnere kjød. Av brødvarer kjøpes vistnok det meste. Kostens tilberedning kan late adskillig tilbake at ønske, men ogsaa her synes bedring at spores. De store anlæg i Ofoten bragte mange penger blandt folk, men samtidig vokste ogsaa livsfornødenhetene. Nu maa gives avkald paa meget, som man tidligere ikke negtet sig, hvad der har bidraget til en bedre utnyttelse av de forhaandenværende fødemidler. (Astrup).

Fra Flakstad distrikt skriver distriktslægen: Paa grund av det fugtige og ustadige, raa klima anvendes gode seng- og gangklær. Hvad de første angaar, brukes til underlag madrasser av sække- eller strylærret, stoppet med tørret tang, hø eller halm. Ovenpaa dette er om sommeren et halvuldteppe, om vinteren helulds. Som overplag brukes om sommeren uldteppe, om vinteren skindfælder med overtræk. Da utoi ikke er sjelden, anvendes hos mere bemidlede ryer (vævede tykke uldtepper), der er lettere at holde rene. Gangklærne er hos mændene som oftest kjøpte kramvarer, færdigsyet og av mindre god beskaffenhet. Kvinderne anvender oftest hjemmevævede stoffer til kjoler. Til undertøi om vinteren brukes av begge kjøen uldne trøier og benklær, om sommeren halvulds. Der er vævestoler næsten i hvert andet hus. I det hele synes kvinderne at være mere nævenyttige end mændene, der nok kan forarbeide toller og høvle aarer, men ellers er litet vant med øks og kniv. Træarbeider utførtes derfor hyppigst av tilreisende haandverkere. Det kropslige arbeide staar desværre i ringe kurs. Den væsentligste næringsvei er fiskeri, med sin saare vekslende inntægt. Sløseri med tiden er almindelig. 1905 var et kronaar i økonomisk henseende for Moskenes og Flakstad, derimot ikke for Værø og Røst. Denne velstand har bidraget bl. a. til opførelse av gode skolelokaler, lyse og rummelige boliger, som oftest med kjælder under, forsynet ofte med torvtak og slagvinduer. I kjøkkenet er komfur, og til brændsel anvendes mest kul, undtagen i Flakstad. Den daglige kost er fisk, kjød, ofte to gange ukentlig, vistnok i saltet tilstand. Sild- og sursuppe er nu næsten en saga blot. Sigtet rug brukes til finkake, ofte tilsat sirup; med ost paa og med kaffe til er denne saakaldte «tørmat» det smakeligste maaltid. Hver familie har oftest sin egen ko; melkeportionen for hvert individ bliver dog utilstrækkelig, men for børnenes vedkommende raades der bod herpaa ved bruk av havremel, der anvendes til grøt og suppe. Individerne er høie og ser velskapte ut. Befolkningen er ædruelig; det totalavholdsselskab, der findes paa Værø og tillike omfatter kvinder, synes derfor at dø en langsom død. Misbruk av kaffe og tobak sker fremdeles. (Ommundsen).

Distriktslægen i Buksnes skriver: Fiskeriet blev for Buksnes ikke saa allerværst, om end mindre end et middelsaars, for Borge slog det i 1905 som i en række av foregaande aar omtrent fuldstændig feil. Der fiskedes vistnok paa slutten av fisket en del sei, men ikke nok til at rette synderlig paa finanserne. Da hjemmefisket om sommeren ogsaa var yderst smaat og sildefisket lik 0, er det ikke at undres over, at det paa flere steder i Borge ut over sommeren, særlig før poteterne blev modne, var nok saa skralt med kosten. Denne kom nok for

fleres vedkommende væsentlig til at bestaa av melk og suppe, samt grøt og fisk, naar denne kunne skaffes. Imidlertid maa man dog sige, at Borge har greiet de trange tider over forventning. Dette skyldes i første linje oprettelsen av to meierier i bygden, hvorved befolkningen har kunnet faa afsat sin melk og skaffet sig de allermest fornødne kontanter til mel og skatter. Desuten er der i de sidste aar langs stranden begyndt en stadig tiltagende tarebrænding. Asken kjøpes av handelsmændene for 6 øre pr. kilo. Endelig har en hel del av bygdens unge folk søkt ut paa arbeide til Sulitjelma eller andre bergverk. Nogen større indtægt for bygden har dette vistnok ikke været, da al fortjeneste som regel er opbrukt efterhvert, men saa har de ialfald arbeide og gaar ikke bare hjemme uten beskæftigelse. I Buksnes har tiderne forsaavidt været bedre, som fiskerierne aldrig kan siges at have været totalt mislykket, likesom meieridriften her nu i aarrækker har været igang og ansoret befolkningen til at lægge mere vinn paa jordbruket. Dette paastaas allerede nu av landbruksinteresserte at være blevet hovednæringsveien og vil for fremtiden blive det end mere. Den forholdsvis store indførsel av landbruksredskaber til distriktet beviser det klart nok. Er der paa dette omraade en glædelig fremgang at spore, kan det derimot desværre ikke siges om befolkningens vinskibehag og sparsomhet. Den lille husflid, der har eksisteret, avtar mer og mer, for mændenes vedkommende kan man praktisk talt ikke snakke om husflid, naar undtages, at der muligens bindes en del garn eller repareres en del redskaber utover høsten, men ogsaa husfliden blandt kvinderne bliver mindre. At rokkenes og vævstolenes antal stadig avtager, saa disse snart vil være en saga blot, taler tydelig nok herfor. Nu har vi jo spinderier og uldvarefabrikker overalt. Følgelig sendes ulden dit. Hvad man behøver, skal nu kjøpes færdig hos den overflod av handelsmænd, der findes overalt, og fint og fjongt skal det være. Det er nu noksaa sjelden hos unge gutter at se de gamle, gode skjorter av halvuldent hjemmevirket tøj, der været i aarevis. Nu optræder de for en stor del i Jægers normalundertøi med fine sko og blanke galosjer og forede skindvaatter. Med sparsomheten er det ogsaa som sagt smaat bevendt. Især kommer flotheten tilsyne i fiskeværerne, naar fisket slaar til, og man har penger mellem hænderne. En av handelsmændene paa Balstad beretter saaledes, at det faldt ham vanskelig at skaffe de forskjellige sorter hermetiske saker, som forlangtes. Selv hermetiske fiskeboller kjøpes i stor utstrækning. Chokolade, appelsiner, ost og slikkerier av alle slags svinder som dugg for solen fra handelsmændenes butikker. Pengenes værd bliver mindre, naar man i et eneste vellykket «sjøveir» kan tjene hundreder av kroner. Flotheten viser sig forøvrig ogsaa paa andre kanter end i matveien. Det kan f. eks. ikke falde nogen ind at samle op de tusener og atter tusener av angler, der i vinterens løp strøes ut over rorbodgulvene og alle veier i fiskeværer. De koster jo kun kr. 1,60 pr. tusen. De hygieniske forhold i distriktet er noksaa tilfredsstillende. Boligerne er særlig i Buksnes for det meste store, lyse og rummelige. Renligheten, saavel med boliger som med egen person, er ogsaa som regel upaaklagelig. Den aller største del av befolkningen skifter vistnok rent undertøi hver lørdag. Den berygtede spytning drives ikke fuldt saa ugenert som i gamle dage. Muligens er renlighetshensynet vel saa meget som smittefrykten skyld heri. At tobaksspytning ansees mere grisagtig end anden saadan, faar man indtryk av, naar man læser de i den nye kirke opslaaede plakater, der lyder saaledes: «Tobaksspytning maa ikke finde sted». Det bemerkes, at helse-raadet ikke har slaaet dem op; de vilde isaaftald ikke have kommet til at gjælde kun tobaksspytning. De vil søkes ombyttet med de almindelige: «Spyt ikke paa gulvet». Ædrueligheten er gjennemgaaende meget god. En undtagelse gjør dog av og til de unggutter, der har været i Sulitjelma eller andetsteds og er blevet «slusk», og der har lært en del unoter, deriblandt at drikke brændevin. Sædeligheten staar vist meget lavt. (Bugge).

I Østlofoten distrikt later renligheten i fiskeværene endnu adskillig tilbake at ønske. Helseraadet rettet i januar en direkte henstillen til opsynschefen ved fiskeværene om at henlede opsynsbetjentenes opmerksomhet paa sundhetsvedtægterne. De approberte sundhetsvedtægter for distriktets rorvær en noksaa strenge, men med de sidste aars stadig feilslagne fiskerier med omtrent intet belæg i rorboderne og ingen inntægter kan man vanskelig forsvare at haandhæve bestemmelseerne fuldt ut. (T. Berg).

I Sortland distrikt gav fiskerierne litet utbytte. Bergverksdriften, som man havde sat store forhaabninger til, blev paa grund av proces med et konkurrerende selskab mindre, end man havde ventet og tilsidst foreløbig indstillet. Befolkningen er ædruelig. (Fearnley).

Sykehus. Foruten amtssykehusene i Alstahaug (Søvik), Bodø, Buksnes (Gravdal) og Hadsel (Stokmarknes) er følgende sykehus i virksomhet under Lofotfisket: Skraaven, Kabelvaag, Henningsvær, alle i Østlofoten distrikt, Stene i Buksnes, Reine og Værø i Flakstad. I Mosjøen, Vefsen distrikt, er der et privat sykehus, hvor der i aaret behandledes 37 personer, derav 18 militære under rekrutekursen. I Bodø distrikt ligger i Bodin herred Rønvik sindssykeasyll; i byen toges den nye lasarethygning i bruk i mars; belægget i aarets løp var 23 patienter. I Skjerstad distrikt findes ved Sulitjelma gruber et sykehus og epidemilasaret. I Narvik by, Ofoten distrikt, er der et epidemilasaret. Angaaende sykehuset paa Gravdal bemerker distriktslægen, at det fremdeles er litet tidsmessig og tungvint at arbeide ved. Nogen forandring kan dog ikke ventes paa grund av medicinalfondets mislige stilling, desuten er nedleggelse av de smaa sykehus og oprettelse av et større, centralt sykehus i Svolvær paa tale. (Bugge).

Badeindretninger. Varmtbadeanstalten i Mosjøen, Vefsen distrikt, benyttes flittig; saa den nu bærer driftsomkostningerne. (Klüver). I Bodø er der et folkebad i folkeskolen. Paa Reine i Moskenes, Flakstad distrikt, er der en badstue. I Kabelvaag, Østlofoten distrikt aapnedes en badstue, væsentlig bygget ved private bidrag; den har været overraskende godt besøkt av alle klasser. For et dampbad betales her 25 øre for voksne, 10 øre for børn, gratis bad for folkeskolens børn ved enkelte av de store høitider. (T. Berg). Ved Stokmarknes sykehens er der adgang til bad for publikum.

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Tabellen paa næse side giver oplysning om antallet av møter i helseraad og av vaksinerte.

I Steigens helseraad behandledes en sak angaaende en tæringspatient, der uten at raadet var hørt, av fattigstyret var anbragt i forpleining. Raadet fremkom med en uttalelse om det ulovlige heri, og forholdet blev snart rettet¹⁾. (Fodstad).

Kvaksalveruvæsen. I Vefsen distrikt havde man ogsaa iaar besøk av den i forrige trykte beretning omtalte kvaksalverske, men hun synes nu at have utspilt sin rolle der. (Klüver). I Bodø praktiserte fremdeles de to i forrige beretning omtalte koner hver i sin specialitet. (I. Lund). Kvaksalveren i Nordfolden, Folden distrikt, arbeider nu med haandspaalæggelse mest utenbygds. Der findes desuten nogen kvinder, som er bekjendt for at kunne «slikke» ut fremmedlegemer av øinene; resultatet kommer undertiden til distriktslægens behandling som hornhindebetændelse. I Sørfolden bor en kvinde, som skal være flink til at «læse» over syke. (Kohmann). I Steigen distrikt blev en bekjendt kvaksalver, der i ca. 20 aar har drevet udelukkende lægevirksomhet fra fast bopæl, som for omtalt, dømt til mulkt for behandling av en syfilittisk pige, desuten ved aarets utgang paany for behandling av en poliomyelit. (Fodstad). Paa Skotnes i Buksnes distrikt skriver en bestyrer av en forbruksforening recepter; nogen større

¹⁾ Jfr. lov av 8de mai 1900 § 9.

Lægedistrikter.	Helseraad. Antal møter.	Vaksinerte.
Nordlands amt	64	3389
Brønnø	¹⁾ 4	220
Alstahaug	²⁾ 5	199
Vefsen	³⁾ 4	55
Ranen	⁴⁾ 5	202
Lurø	⁵⁾ 5	288
Gildeskaal	ingen	167
Bodø	⁶⁾ 7	157
Folden	⁷⁾ 2	250
Skjerstad	⁸⁾ 4	338
Steigen	⁹⁾ 2	91
Hammerø	1	uopgivet
Lødingen	¹⁰⁾ 2	89
Ofoten	¹¹⁾ 7	¹⁷⁾ 99
Flakstad	¹²⁾ 1	98
Buksnes	¹³⁾ 4	323
Østlofoten	¹⁴⁾ 7	135
Hadsel	¹⁵⁾ 3	373
Sortland	¹⁶⁾ 1	305

¹⁾ Brønnø 1, Velfjorden 1, Bindalen 1, Vega 1. ²⁾ Alstahaug 2, Herø 1, Stamnes 1, Tjøtta 1. ³⁾ Mosjøen 2, Vefsen 1, Hatfjelddalen 1. ⁴⁾ Hemnes 1, Nesne 1, Mo 3. ⁵⁾ Lurø 1, Bodø 3, Trænen 1. ⁶⁾ Bodø 6, Bodin 1. ⁷⁾ Sørfolden 2. ⁸⁾ Skjerstad 2, Saltaldalen 2. ⁹⁾ Steigen 1, Ledingen 1. ¹⁰⁾ Lødingen 1, Tysfjorden 1. ¹¹⁾ Narvik 6, Ankenes 1. ¹²⁾ Flakstad 1. ¹³⁾ Buksnes 3, Borge 1. ¹⁴⁾ Vaagan 5, Gimsø 2. ¹⁵⁾ Hadsel 3. ¹⁶⁾ Øksnes 1. ¹⁷⁾ Kun_landdistriktet, fra Narvik by ingen opgave.

søkning har han dog ikke utenfor de nærmeste gaarder. Forøvrig findes en hel del kloke koner, som gir sig ut for at kunne ord, hvorved dels ben sættes i led, dels «smerter tages bort», dels blødning stanses. Befolkningen tror blindt herpaa. Betegnende er det, at en skolelærers datter en hel nat sat hos en gammel kone, som læste over tandverk. Om morgenen kom hun til distriktslægen og fik tanden trukket ut. Foruten de faste kvaksalvere besøkes distriktet av og til av tilreisende saadanne. En av disse havde slaaet sig sammen med en fyr fra distriktet, som han brukte som et slags levende avertissement. Ved ankomsten til en gaard viste denne sidste, hvor elendig og gigtbrudden han gik, før han kom til kvaksalverens behandling, og nu kunde enhver se, hvilken stram kar han var bleven. Ved siden av kvaksalveriet drives et utbredt salg av medikamenter fra omtrent hver eneste av de talrige handelsboder. Herved sker et meget stort ukontrollert medicinsalg. Forsyningen kommer fra apotekene, som dog vel ikke har lov at ekspedere mere, end hvad der kan ventes brukt av rekvirenten selv. Denne ulovlige trafik maatte derfor kunne indskrænkes. (Bugge). I Sortland distrikt drives kvaksalveri kun av en gammel skrædder, der er specialist i «engelsk syke» og som saadan nyder stor og almindelig anseelse. (Fearnley).

XIX. Tromsø amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 3dje decb. 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinatorer.
Amtet		26246,05	72 966	24	5	47	37
1. Trondenes		1 543,69	13 568	6	2	8	6
	Harstad ladested	?	?	3	2	2	-
	Kvæfjord	864,31	3 036	1	-	1	1
	Trondenes	548,40	8 820	1	-	4	4
	Bjarkø	130,98	1 712	1	-	1	1
2. Ibbestad		1 660,95	8 741	2	-	5	2
	Ibbestad	1 149,25	6 552	2	-	4	2
	Salangen	511,70	2 189	-	-	1	-
3. Tranø		1 083,02	5 099	2	-	4	3
	Tranø	481,74	1 608	-	-	2	2
	Sørreisen	382,42	1 939	1	-	1	1
	Dyrø	218,86	1 552	1	-	1	-
4. Berg		609,10	2 305	1	-	2	2
	Berg	281,28	1 028	1	-	1	1
	Torsken	327,82	1 277	-	-	1	1
5. Lenviken		1 198,47	6 391	1	-	3	4
	Lenviken	713,62	4 713	1	-	2	2
	Hillesø	484,85	1 678	-	-	1	2
6. Maalselven		5 896,05	5 091	3	-	3	3
	Maalselven	3 331,62	3 535	2	-	2	2
	Bardo	2 564,43	1 552	1	-	1	1
7. Balsfjorden		1 565,28	4 497	1	-	3	2
	Balsfjorden	1 222,48	2 977	1	-	2	1
	Malangen	342,80	1 520	-	-	1	1
8. Tromsø		1 550,09	12 214	5	3	7	4
	Tromsø, kjøbstad	0,63	7 447	5	3	3	-
	Tromsøundet	1 549,46	4 767	-	-	¹⁾ 4	4
9. Lyngen		3 682,27	6 185	1	-	3	4
	Lyngen	3 119,92	5 070	1	-	2	2
	Sørfjorden	562,35	1 115	-	-	1	2
10. Karlsø		1 417,91	3 156	1	-	3	1
	Karlsø	753,90	1 848	1	-	2	1
	Helgø	664,01	1 308	-	-	1	
11. Skjervø		6 039,22	5 719	1	-	6	6
	Skjervø	1 173,51	2 525	1	-	3	3
	Nordreisen	2 772,46	1 447	-	-	1	1
	Kvænangen	2 093,25	1 747	-	-	2	2

¹⁾ Den ene av disse er bosat i Tromsø by.

Sundhetstilstanden betegnes fra de fleste lægedistrikter som god; i Berg og Maalselven var den kun middels eller nogenlunde og i Lyngen i det hele mindre god, væsentlig betinget ved optræden av enkelte epidemiske sygdomme. Av disse havde inden amtet særlig difteri (croup) fremdeles ikke liten utbredning, mest i Tromsø distrikt, om der end sees at være betydelig bedring mot aaret forut. Akute katarrer i aandedrætsorganerne og lungebetændelse synes at have været ret hyppige, tildels ogsaa influensa. Hertil kommer den akute poliomyelit, som i flere distrikter viste epidemisk optræden i den sidste del av aaret. Det samlede antal anmeldte epidemiske sygdomstilfælde utgjorde 3 365 med 167 dødsfald mot henholdsvis 3 098 og 166 i 1904.

Dødeligheten. Antallet av døde utgjorde 1 172 eller 15,2 pro mille av den beregnede tilstedeværende middelfolkemængde (76 900). Aaret forut var dødeligheten 13,7 pro mille.

Angaaende de **epidemiske sygdomstilfælde** i almindelighet henvises til tabellen paa side 250 og 251 sammendraget efter lægernes opgaver.

Av **tyfoidfeber** anmeldtes 32 angrepne med 3 dødsfald. I Trondenes distrikt iagttoges 13 tilfælde med 2 dødsfald; av disse forekom 6 i mai maaned i Grøtavær, Trondenes herred, uten kjendt smittekilde. Det lykkedes at begrænse sygdommen til det først angrepne hus. Som i den trykte beretning for 1904 anførte, indtraf i Harstad ladested ogsaa i 1905 nogen tilfælde, som fortsættelse av en mindre epidemi der i december, men sygdommen bredte sig ikke utenfor de først angrepne hus. (H. Buck). I Ibbestad distrikt optraadte 2 tilfælde paa gaarden Soløi i Lavangen, paa hvilken gaard sygdommen havde vist sig tidligere i 1903. (Borchgrevink). I Berg distrikt indtraf i juni et isolert tilfælde paa en gaard i Sørbygden. Uten paaviselig forbindelse med denne syke, angrepes i august konen paa en nabogaard; hun smittet senere sin mand, som pleiet hende. I december indsygnet paa en gaard nord i Berg et ægtepar uten kjendt smittekilde. (P. Holst). I Tromsø distrikt forekom i Tromsø by 6 spredte tilfælde og i Tromsøundet 1, uten dødsfald. I Lyngen distrikt kom i mai en fisker syk hjem fra Finmarken til Storfjorden; diagnosen var dog her tvilsom. Utpaa høsten iagttoges 2 tilfælde i samme hus uten direkte paaviselig smittekilde. Huset ligger nær dampskipsanløpssted, saa smitten mulig kunde være bragt ved reisende. (O. Moe). I Skjervø distrikt behandledes i september 2 angrepne paa Vesterøen i 2 hinanden nærliggende gaarder. Et tilfælde i oktober i Rotsund skyldtes smitte fra den ene av gaardene paa Vorterøen. (W. Moe).

Cerebrospinalmeningit. Et dødelig endende tilfælde av denne sygdom forekom paa gaarden Tømmernes i Nordreisen, Skjervø distrikt, i november. Paa samme gaard var i oktober indtruffet et tilfælde av poliomyelit, der ogsaa endte med døden. (W. Moe).

Akut poliomyelit iagttoges i alle amtets lægedistrikter paa 2 nær. Ialt anmeldtes 84 angrepne med 5 dødsfald; alle tilfælde indtraf i aarets 5 sidste maaneder, de fleste (32) i oktober. Kjøen og alder er opgivet for 81, nemlig 69 børn under 15 aar og 12 voksne. Av mandkjøn er opgivet 41, av kvindekjøn 40. I Trondenes distrikt behandledes 5 angrepne i Kvæfjord, av hvilke 1 døde. (Kulseng Hansen). I Ibbestad distrikt opføres av distriktslægen 2 tilfælde og av kommunelægen i Salangen 1, tilsammen 3 med 1 dødsfald. Fra Tranø og Berg distrikter opgives ingen angrepne. I Lenviken distrikt kjendes 21 tilfælde uten dødsfald. Epidemien optraadte her noksaa pludselig; smitten formodedes indbragt fra Vesteraalen, hvorfra en kolportør vandret om i distriktet. De fleste syke fandtes i hus omkring mundingen av Malangfjorden. Sygdommen forløp noksaa mildt og for det meste atypisk. Dog var der flere tilfælde med

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er op- givet for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Tyfoidfieber	33	3	32	2	-	2	2	7	3	2	3	4	3	2	2
Cerebrospinalmeningit	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Akut poliomyelit	84	¹⁾ 5	84	-	-	-	-	-	-	-	2	16	32	27	7
Skarlagensfeber	75	2	75	3	3	-	7	1	-	2	1	13	23	14	8
Mæslinger	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Difteri (croup)	344	37	344	89	54	20	19	9	25	23	24	34	18	18	11
Blodgang	17	1	16	1	2	1	-	-	11	1	-	-	-	-	-
Barselfeber	11	5	10	1	3	1	-	-	-	1	1	-	-	2	1
Pyæmi, septhæmi	8	3	6	1	-	-	1	-	-	1	1	-	1	1	-
Rosen	18	-	18	1	1	3	3	3	-	-	1	-	3	3	-
Vandkopper	29	-	29	6	-	-	-	1	-	5	-	4	-	13	-
Kikhoste	7	-	7	-	-	6	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Akute katarrer i aandedræts- organerne	1474	48	1460	119	294	212	199	126	86	75	58	40	80	91	80
Influenta	358	5	358	84	52	35	66	29	31	17	5	5	17	8	9
Lungebetændelse	256	39	253	17	25	35	25	33	22	13	10	9	14	27	23
Pleurit	175	1	175	12	10	15	15	5	13	19	16	17	15	19	19
Gigtfeber	89	4	89	7	9	7	9	8	7	7	4	7	4	11	9
Akut diarré (kolerine)	379	13	379	20	31	35	28	28	36	50	39	42	37	16	17
Pemfigus (hos nyfødte)	6	-	6	-	-	1	-	1	-	1	2	-	1	-	-
Tilsammen	3365	167	3343	364	484	373	375	251	234	217	167	191	248	253	186

¹⁾ Desuten 1 dødsfald i Lenviken, som ikke er opført paa distriktslægens dødsaaarsagsliste, men omtales i hans beretning.

(Forts.).	Fordeling paa lægedistrikterne:																					
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10		11	
	Tronde- nes.		Ibbestad.		Tranø.		Berg.		Lenviken		Maals- elven.		Balsfjor- den.		Tromsø.		Lyngen.		Karlsø.		Skjervø.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidfeber	13	3	2	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	7	-	3	-	-	-	3	-
Cerebrospinalmeningit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Akut poliomyelit	5	1	3	1	-	-	-	-	21	1)	5	-	13	-	10	1	18	1	5	-	4	1
Skarlagensfeber	6	-	-	-	1	-	-	-	-	-	7	-	2	-	49	2	5	-	4	-	1	-
Mæslinger.	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Difteri (croup).	39	6	14	2	9	2	22	5	2	-	5	1	12	2	193	9	13	3	25	6	10	1
Blodgang	11	-	1	-	-	-	3	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	2	2	1	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	1	1	2	2	-	-	3	-
Pyæmi, septhæmi.	2	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1	2	-	1	-	-	-
Rosen	9	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	1	-	1	-
Vandkopper	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	19	-	-	-	-	-	5	-
Kikhoste	-	-	-	-	-	-	6	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akute katarrer i aande- drætsorganerne.	249	8	186	4	20	1	32	3	35	3	68	4	21	2	646	11	85	7	68	2	64	3
Influenza	8	-	109	-	35	3	2	-	2	-	13	1	18	-	129	-	26	1	1	-	15	-
Lungebetændelse	42	6	47	11	36	6	6	1	9	-	38	4	7	2	38	5	14	2	4	-	15	2
Pleurit	29	1	50	-	11	-	3	-	8	-	25	-	3	-	26	-	5	-	5	-	10	-
Gigtfeber	15	-	17	1	4	1	2	-	4	1	9	-	-	-	24	-	4	-	3	1	7	-
Akut diarré (kolerine). . . .	51	-	50	3	33	3	9	-	17	-	34	-	-	-	142	1	7	3	21	1	15	2
Pemfigus (hos nyfødte) . . .	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	481	28	486	22	150	16	92	9	99	4	208	10	78	8	1295	31	184	19	138	10	154	10

1) 1 dødsfald omtales i beretningen; men er ikke opført paa distriktslægens dødsaaarsagsliste.

uttalt lammelse av et ben, en arm eller av begge dele. Ved isolation blev sygdommen forholdsvis hurtig stanset; at den var smitsom, syntes efter utbredningsmaaten med sikkerhet at kunne slutes. Distriktslægen omtaler i sin beretning, at et dødsfald skal være indtruffet, men noget saadant har han ikke opført paa sin liste over kjendte dødsårsager. Av 5 tilfælde i Maalselven distrikt forekom 2 i august paa et par gaarder i Maalselven herred uten indbyrdes forbindelse eller kjendt smittekilde. I november og december iagttoges et tilfælde paa Sætermoen i Bardo, 2 andre i Dividalen i Øvrebygden sogn. For disse to sidstnævnte skrev smitten sig mulig fra Tabmokdalen i Balsfjorden. (Mossige). I Balsfjorden distrikt behandledes 13 tilfælde, alle hos børn, boende i den indre del av fjorden. Inden samme husstand angrepes blot 1 eller 2 individer. Lammelserne gik tilbake hos alle paa 2 nær, der syntes at ville faa varig mén av sygdommen. (Schjelderup). I Tromsø distrikt anmeldtes tilsammen 10 tilfælde med 1 dødsfald. Av de 5 syke i Tromsø by skrev de 3 sig fra byen selv, 1 var fra Hillesø og 1 fra Helgø. De 5 angrepne i Tromsøundet fordelte sig paa 4 gaarder. (Holmboe). I Lyngen distrikt iagttoges 18 tilfælde med 1 dødsfald. De fleste angrepne fandtes paa gaarder i Kaafjorden, dernæst paa gaarder i Sørfjorden, færrest i Lyngen. Hos omtrent halvparten av de syke blev mere eller mindre utbredte lammelser tilbake. Som oftest optraadte flere tilfælde i samme hus eller grænd. (O. Moe). For de 5 patienter i Karlsø distrikt antages smitten dels at skrive sig fra Tromsø, dels fra Torsvaag fiskevær paa Vandøen. En av dem, en gut, behandledes i Tromsø lasaret, hvor han avgik ved døden. (Grimsgaard). I Skjervø distrikt forekom 4 tilfælde med 1 dødsfald, 3 av de syke fik varig lammelse i en underekstremitet. Intetsteds viste mere end ett tilfælde sig i samme hus, uagtet isolationen av de syke paa grund av de lokale forhold var daarlig eller ingen. Heller ikke kunde der paavises sikkert nogen forbindelse mellem tilfældene, som optraadte spredt inden bygden i Nordreisen herred. (W. Moe).

Skarlagensfeber havde ingen synderlig utbredning inden amtet, idet der ialt kun anmeldtes 75 tilfælde med 2 dødsfald. Alene i Tromsø distrikt havde sygdommen i aarets sidste maaneder nogen utbredning inden byen, hvor de fleste angrepne indlagdes i lasaret. 9 tilfælde forekom paa 3 gaarder i Tromsøundet, hvorefter epidemien stanset der. Ialt behandledes 49 patienter, av hvilke 2 døde. (Holmboe). 4 tilfælde i Karlsø distrikt forløp meget mildt; de optraadte hos distriktslægen og lensmanden paa Karlsø. (Grimsgaard).

Difteri (croup) viser betydelig nedgang i de angrepnes antal mot aaret forut, idet der anmeldtes 344 tilfælde med 37 dødsfald mot henholdsvis 601 og 56 i 1904. Sygdommen havde ogsaa i 1905 sin største utbredning inden Tromsø distrikt, men forekom forøvrig inden alle amtets lægedistrikter. Til Trondenes distrikt bragtes difteri gjentagne ganger, antagelig ved smitte fra Tromsø, men viste ingen tilbøielighet til at utbrede sig og indskrænkedes ved de trufne foranstaltninger til de nærmeste naboer av de først angrepne hus. (H. Buch). I Ibbestad distrikt behandledes tilsammen 14 tilfælde paa gaardene Skjelnespladsen i Lavangen samt Aandstad og Aa paa Andorgøen, uten paaviselig smittekilde. I de angrepnes hjem foretoges præventiv serumindsprøitning for offentlig regning. (Borchgrevink). Medens Tranø og Sørreisen herreder inden Tranø distrikt i flere aar har været fri for difteri, har den holdt sig haardnakket i Dyrø herred, rigtignok med sporadisk optræden, men dog med alvorlig forløp. Desværre budsendes læge ikke, før foruroligende symptomer er indtraadt, og under de omstændigheter synes serumbehandling at være forgjæves. Om den præventive serumindsprøitning har distriktslægen kun godt at meddele. I de angrepne hjem er for sikkerhets skyld den hele husstand indsprøitet, da hyppige besøk paa

grund av de lange avstande er umulig. Ubehagelige bivirkninger iagttoges ikke, naar undtages, at der 8 à 10 dage efter kunde optræde et utslet, som dog sjelden medførte nogen fare og, naar omgivelserne varsledes om muligheden av dets optræden, heller ingen ængstelse hos disse eller unødig reise til de syke. (P. Hansteen). I Berg distrikt fortsatte epidemien fra aaret forut gjennem maanederne januar til april, men holdt sig nu væsentlig til gaarden Medby ved Veimandsfjorden. Ved fiskere fra et par i 1904 smittede hus bragtes dog smitte til fiskeværet Ørja. Paa disse to steder blev ialt 17 børn syke, hvorav 4 døde. Sandsynlig vilde de fleste av disse kunne været reddet, om læge var blevet tilkaldt itide. Befolkningen mente i mange tilfælde, at det blot var en «omgangssyke»; under denne skjulte sig vistnok mange lettere tilfælde av difteri, uagtet husenes beboere ikke vilde vite noget om, at børnene havde havt ondt i halsen. Et par hus blev dog beordret desinficert trods protest. Børnene fra de smittede hus blev forbudt skolegang, smitten bredte sig ikke til nabogaarden 4 à 5 kilometer borte, hvor skolen holdtes. (P. Holst). I Maalselven distrikt behandlede 5 tilfælde; det første av disse, en 13 aar gammel gut paa Fagerfjeldet, kom først under behandling paa sygdommens 7de dag. Han indsprøitedes med serum, men døde faa dage efter. Utpaa høsten blev 3 søskende syke paa gaarden Finbakken. Der havde netop været en familie fra Tromsø paa besøk; et par børn av denne familie havde været indlagt i lasaret i Tromsø for difteri, men var forlængst utskrevet. Sygdommen brøt ut en dag efter familiens avreise, saa det ligger nær at tro, at den havde ført smitte med sig. Et enkelt tilfælde forekom paa Kirkesnæs, hvor der nogen aar iforveien havde været difteri. (Mossige). Av de 12 i Balsfjorden distrikt behandlede tilfælde optraadte 4 i en husstand i Ytre Balsfjorden. Smitten skrev sig fra Tromsø, hvor hele familien havde opholdt sig i en uke som vidner i en retssak. For de øvrige tilfældes vedkommende var smitekilden ukjent. 2 patienter døde. (Schjelderup). I Tromsø kulminerte epidemien i januar. Der anmeldtes 113 angrepne, hvoraf 72 i aarets 3 første maaneder. Senere var sygdommen i jevnt avtagende, fraseet en mindre opblussen i juni. I december anmeldtes kun 1 tilfælde. Dødsprocenten for Tromsø by var i 1904 5 pct., i 1905 3,7 pct. I Tromsøsundet angrepes 30 personer, hvorav 8 paa Tromsøen i byens nærhet. De fleste anmeldtes ogsaa der i begyndelsen av aaret. Fra november forekom difteri kun paa 3 gaarder, hvorav 2 ligger ved siden av hinanden. Dødsprocenten for herredet var i 1905 10 pct. mot under epidemiens tidligere forløp 12 pct. At dødsprocenten i landdistriktet er saameget større end i byen, antages at være en følge av de lange avstande i Tromsøsundet (50—60 kilometer), som gjør, at lægen der ikke faar de syke under behandling paa et saa tidlig stadium av sygdommen som i byen. (Holmboe). I Lyngen distrikt optraadte 13 tilfælde med 3 dødsfald, alle i grænden Rastebynes i Storfjorden. 2 av de, som døde, var ikke behandlet av læge, den 3dje kom først under behandling efter flere dages sygdom. Smittekilden for disse var konen i det hus, hvor sygdommen først viste sig, hun var umiddelbart i forveien kommet hjem fra et besøk i Tromsø. (O. Moe). I Karlsø distrikt optraadte av ialt 25 tilfælde 18 i aarets 3 første maaneder, resten i oktober og november; i anledning av de sidstnævnte tilfælde lukkedes skolerne i de to paagjældende skolekredser, en forholdsregel som man her maa gripe til, hvor børnene bor paa eller i nærheten av skolen. (V. Grimsgaard). I Skjervø distrikt forekom 7 tilfælde i august i et hus i Oksfjorden. En patient døde av hjertelammelse, hos de andre forløp sygdommen let. Trods at en av de syke før lægens ankomst var reist hjem, utbredte sygdommen sig ikke paa hjemstedet. Ialt anmeldtes 10 tilfælde i distriktet med ett dødsfald, som omtalt. (W. Moe).

Av **barselfeber** opføres 11 angrepne og 5 dødsfald. I Berg distrikt forekom et tilfælde i en hjelpekones praksis. (P. Holst). I 3 tilfælde i Skjervø

distrikt var fødselen ogsaa ledet av hjælpekoner, der endnu anvendes mangesteds, hvor der er lang sjøvei til jordmoren. (W. Moe).

Akute katarrer i aandedrætsorganerne var hyppigere end vanlig.

Lungebetændelse var ogsaa ret hyppig. Paa Maalsnes i Maals-
elven distrikt var der en liten epidemi med 2 à 3 tilfælde i flere hus, dog
uten dødsfald. (Mossige).

Akut diarré og indenlandsk kolera var forholdsvis sjelden.

Av **pemfigus hos nyfødte** opføres 6 tilfælde uten dødsfald, derav 4 i
Tromsø by.

Av **icterus catarrhalis** var der utover høsten flere tilfælde inden
Skjervø distrikt, nemlig i Nordreisen og tilstøtende dele av Skjervø herred
hos unge piger i 10–12 aars alderen. Som regel forløp sygdommen let; kun hos
en 10 aar gammel pige antog den karakteren av en icterus gravis, som endte
dødelig efter 14 dages sygdom under symptomer av en cholæmi. (W. Moe).

Av **fnat** anmeldtes tilsammen 45 angrepne, de fleste (21) fra Karlsø
distrikt.

Veneriske sygdomme utenfor sykehus sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:										
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
		Tronde- nes.	Ibbestad.	Tranø.	Berg.	Lenviken.	Maals- elven.	Bals- fjorden.	Tromsø.	Lyngen.	Karlsø.	Skjervø.
		Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske saar	8	2	-	1	-	-	-	-	5	-	-	-
Syfilis, konstitutionel . .	23	5	1	-	1	-	-	-	12	1	-	3
— hereditær	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Gonorré, uretrit	151	33	5	3	-	6	2	3	82	5	2	10

Tuberkulose. Til oplysning om de anmeldte tilfælde inden distrikterne
hitsættes tabellen paa næste side, utarbeidet efter de indsendte utdrag av herredernes
og byernes tuberkuloseprotokoller. Se forøvrig den almindelige beretning. Døds-
fald av **lungetuberkulose** utgjorde i henhold til lægernes dødsaaarsagslister
for det hele amt 16,4 pct. av samtlige ved sygdom forårsagede, kjendte dødsfald
og 20,6 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet
henholdsvis 17,9 pct. og 23,2 pct. og for bygdene 16,1 pct. og 20,2 pct. For-
øvrig henvises til tabellen paa side 256. Fra Tranø distrikt anføres, at det
ser ut, som folk i den kraftigste alder angripes lettest av tuberkulosen og har
mindst modstandskraft mot denne sygdom. Maaske det kan bero paa, at ung-
dommen er mere utsat for forkjølelse og andre svækkende momenter, som kan
give smittestoffet bedre anledning til at gripe om sig. Den nye tuberkuloselov
var vistnok heldig, og har gjort nytte, men man var visselig i vor humane tids-
alder for ængstelig med at fatte strenge nok bestemmelser mot den omsiggripende
sygdom. Der gaar nok adskillige omkring med kronisk hoste og andre upaaagtede

Anmeldte tilfælde av tuberkuløse sygdomme.

Lægedistrikter.	Samlet antal tuberku- løse syg- domme.		Tuberkulose i											
			aande- dræts- organer.		urin- og kjøns- organer.		tarm- kanalen.		ben og led.		lymfe- kjerter.		huden.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Trondenes	65	17	55	17	-	-	-	-	10	-	-	-	-	-
Ibbestad	89	18	85	17	1	1	-	-	3	-	-	-	-	-
Tranø	23	6	23	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Berg	8	1	7	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lenviken	40	10	38	10	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Maalselven	35	9	33	9	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Balsfjorden	15	7	15	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tromsø	100	29	98	28	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Lyngen	40	15	38	15	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Karlsø	26	7	24	7	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Skjervø	47	14	42	13	-	-	-	-	4	1	1	-	-	-
Tromsø amt	488	133	458	130	6	2	-	-	23	1	1	-	-	-
Derav i byer	66	21	65	20	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
— i bygder	422	112	393	110	5	1	-	-	23	1	1	-	-	-

tæringssymptomer uten nogensinde at komme under læges kontrol. (Melbye). I Maalselven distrikt synes tuberkulosen at være i tiltagende. Folket har dog aapent øie for smitten, og synes at følge de givne anvisninger saa godt som mulig. Distriktslægen tillægger den hygieniske inspektion av hjemmene stor betydning; de lange avstande og den spredte bebyggelse hindrer dog, at den kan ske i alle tilfælde og saa ofte, som det trænges. (Mossige). I Karlsø distrikt anser distriktslægen bekjæmpelsen av spytingen for et viktig moment i kampen mot tuberkulosen. Hans anstrengelser i den retning ved foredrag i helseraadet og ellers har dog møtt motstand hos mændene. Villigere øre har han derimot fundet hos kvinderne for denne saks betydning, likesom han har faaet en støtte i det hygieniske tilsyn i hjemmene. Anledningen benyttes da til smaa foredrag her, likesom trykte forskrifter og smaa traktater utdeles, hvilke synes at læses med interesse. Anledning til sammenkomster eller noget foreningsliv, hvor nyttige eller interessante ting kunde fremføres i foredrag, er meget sjelden i de trakter. Ved et nyt tilfælde av tuberkulose undersøkes forholdene i hjemmet straks, noget som flere ganger har vist sig at være nødvendig. En syk havde saaledes trods gode raad fra sin læge indlosjert sig i et hus overfylt av fiskere uten at bryde sig om sit opspyt. Den medbragte lysol anvendte han til at legge sine lommeterklæder i, hvilke han vistnok sjelden brukte. Det hender, at patienten under sig for at underrette omgivelserne om sin sygdom, hvilket under derværende forhold maa ansees aldeles forkastelig. Det er derfor næsten en nødvendighet, at der sker brudd paa tuberkuloselovens paabud om lægens taushetspligt, likesom hans reiser og tilsyn snart stadfæster folks mistanke til sygdommens rette natur. Herved skapes kanske en utilbørlig, sterk smittefygt, men dette ansees dog av mindre betydning end den fare, som likegyldighet

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge- tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Trondenes	117	16	28	89
Harstad ladested	14	2	5	9
Bygder	103	14	23	80
Ibbestad	105	18	22	83
Tranø	66	7	16	50
Berg	19	1	9	10
Lenviken	37	10	4	33
Maalselven	48	9	10	38
Balsfjorden	49	8	8	41
Tromsø	169	30	31	138
Tromsø by	109	20	23	86
Bygder	60	10	8	52
Lyngen	100	15	19	81
Karlsø	36	6	10	26
Skjervø	67	13	10	57
Tromsø amt	813	133	167	646
Derav i by	123	22	28	95
— - bygder	690	111	139	551

overfor forholdet vilde medføre. (V. Grimsgaard). I Skjervø og Kvænangen av Skjervø distrikt er tuberkulosen fremdeles meget utbredt. (W. Moe).

Kræft anføres at være i sikker tiltagen i Maalselven distrikt. (Mossige).

Anæmi og fordøielssygdomme er, som før, meget almindelig i distrikterne. I Tranø distrikt utgjør dyspepsierne, «de sure Maver», hovedkontingenten i den daglige praksis baade for voksnes og børns vedkommende. Aarsagen søkes, som overalt ellers, saa ogsaa her i det uhensigtsmæssige kosthold og for mændenes vedkommende i den overdrevne bruk av skraatobak. Rigtignok synes der nu blandt ungdommen at reise sig en reaktion mot tobakken, saa forbruket er i noget avtagende, men selv i de aller fattigste hjem ansees utgiften til tobak at være en absolut nødvendighet for mandfolket, og ofte er de største tobakspisere de mindste skatydere. (P. Hansteen). Den samme misbruk omtales ogsaa fra Karlsø distrikt. Hvert voksent (mandlig) individ siges at bruke for ca. kr. 30 i tobak om aaret. Dette forhold øker og vedlikeholder tillike spyttuvæsenet i høi grad. Kaffemisbruken saavel i hjemmet som paa fisket har vistnok ogsaa sin andel i fordøielsesuordnerne. Dertil kommer for kvindernes vedkommende, at distriktslægen hos disse har trodd, i gastropstosen at have fundet en i mange tilfælde hyppig aarsag til fordøielsesbesværigheter. De hyppige egteskaber i en ung alder og de altfor tæt paa hinanden følgende svangerskaber synes i disse tilfælde at maatte have betydning (V. Grimsgaard).

Om amtets **sindssyke** se den almindelige beretning.

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.				Uttækning ved bækkenendeleie.		Keisersnit.		Abortus provocatus.		Perforation.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Børn.		Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn.	Moder.	Barn.	Moder.	Barn.	Moder.	Mødre.
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde veer	26	-	³⁾ 24	3	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhet	7	¹⁾ 1	4	4	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	1	-
Barselkrampe	-	²⁾ 1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia	-	-	-	-	3	⁴⁾ 1	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Ueftergivelige fødselsdele..	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fare for fosterets liv....	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med panden fortil	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	1	⁵⁾ 1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Dødt foster	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
Tilbakeholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Tilsammen	37	2	31	9	4	2	1	5	2	2	1	1	1	1	1	5
	39		40		6		6									

¹⁾ Dødsårsag: hjertelammelse. ²⁾ Dødsårsag: barselkrampe. ³⁾ Derav en tvillingfødsel. ⁴⁾ Dødsårsag: blødning efter fødselen. ⁵⁾ Dødsårsag: barselfeber.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa bar- sel- seng.	ved ulykke- lige hæn- delser.	ved selv- mord.
Trondenes	384	12	217	46	1	3	14	1
Harstad ladested	40	2	17	7	1	-	1	1
Bygder	344	10	200	39	-	3	13	-
Ibbestad	286	4	143	25	-	-	3	-
Tranø	156	2	77	13	4	-	2	-
Berg	93	1	43	12	-	-	-	-
Lenviken	192	7	77	19	1	-	3	-
Maalselven	163	3	64	11	1	-	1	-
Balsfjorden	133	3	66	9	-	2	1	-
Tromsø	385	14	222	49	2	1	12	-
Tromsø by	219	8	125	29	1	1	3	-
Bygder	166	6	97	20	1	-	9	-
Lyngen	187	6	119	28	1	-	6	-
Karlsø	118	4	49	9	-	-	8	2
Skjervø	186	7	95	16	-	-	5	-
Tromsø amt	2283	63	1172	237	10	6	55	3
Derav i byer	259	10	142	36	2	1	4	1
— - bygder	2024	53	1030	201	8	5	51	2

Obstetriciske operationer. Av læger utførtes ialt 56 saadanne, derav i Trondenes distrikt 8, i Ibbestad 9, i Tranø 1, i Berg 3, i Lenviken 2, i Maalselven 1, i Balsfjorden 1, i Tromsø 17, i Lyngen 3, i Karlsø 4, i Skjervø 7. Angaaende indikationer og utfald henvises til tabellen paa foregaaende side.

Jordmorhjelpen. I Karlsø distrikt siges hjælpekonerne ikke at kunne undværes, idet avstandene og veirforholdene mangen gang hindrer folk fra at kunne hente jordmor. Distriktslægen søger dog altid at indskrænke deres virksomhet, særlig hvor det gjælder behandlingen i efterbyrdsperioden; det er dem nemlig meget om at gjøre, at moderkaken fødes umiddelbart efter fosteret, hvorfor de oftest ikke venter paa den frivillige forløsning av den, hvad der ofte kan være til skade for den fødende. (V. Grimsgaard).

Antallet av **fødte** og **døde** sees av ovenstaaende tabel.

For det hele amt bliver der saaledes et overskud av 1111 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 51,3.

Dødsfald paa barselseng. Efter presternes opgaver døde 6 kvinder paa barselseng. Lægerne har opgivet dødsårsagen for 11 kvinder saaledes: barselfeber 5, barselkrampe 2, blødning 4.

De hyppigste dødsårsager var:

Dødsårsag.	Antal dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Alderdomssvagheth	134	4	130
Lungetuberkulose	133	22	111
Kræft (cancer og sarkom).....	63	11	52
Tuberkulose utenfor lungerne	60	12	48
Akute katarrar i aandedrætsorganerne.....	48	11	37
Lungebetændelse.....	39	4	35
Difteri (croup)	37	6	31
Hjerneslag	36	8	28
Medfødt svagheth	26	4	22
Organisk hjertesygdom	23	7	16
Kronisk bronkit.....	23	2	21

Veirligeth. Vinteren synes tildels at have været streng eller stormende med meget sne, sommeren i det hele god med godt, tildels rikelig utbytte av jorden.

Levemaate, hygieniske og økonomiske forhold. For de i Tranø distrikt hjemmehørende fiskere slog Lofotfisket nogenlunde til. Dette fiske har forøvrig i en aarrække været saa mislig, at utbyttet har bragt tap eller en saa ubetydelig lot, at den gjerne kunde kaldes elendig. Senjenfisket slog derimot ganske feil, saa almuen for størstedelen reiste derfra til Finmarken uten at forsøke Lofotfisket. Da fisket paa Finmarken var rikt, havde alle, som kom hit itide, god fortjeneste. Sildefisket slog ogsaa i 1905 feil. Da sild for de mange hjem utgjør hovedbestanddelen av den daglige kost, saa det mørkt ut. Utover høsten stængtes dog store partier smaasild, saa almuen allikevel fik nok til huset. Hjemmefisket er blevet daarligere for hvert aar, saa naar der ikke haves sild, betyder det, at befolkningen paa mange steder bliver underernært. Tiltrods for, at de 3 sidste aar har været gunstige for jordbruket, er interessen for dette fremdeles liten. Det menes inden amtet at have gode betingelser for at lønne sig, og den erfaring gjøres jevnlig, at det er de ihærdige og interesserte jordbrukere, som arbeider sig fremad. Der mangler dog kundskaber og oplysning, hvorfor opprettelse av en landbruksskole for amtet tilslut bliver en bydende nødvendighet. Paa fiskeriets omraade ligger derimot ikke folket tilbake. De nyeste baattyper og redskaber er man ikke sen om at skaffe sig, og strækker ikke midlerne til, næres ikke store betænkeligheter ved optagelse av laan. — Kostholdet er fremdeles ikke rart, maten er yderst ensformig og daarlig tillavet. Mødrene kan litet, og da døtrene ikke vil lære av andre, bliver fremgangen liten. — Husfliden kan fremdeles regnes = 0. Paa mange steder væves dog saa meget, at man har tøy til gangklær og undertøy, men det bliver mer og mer almindelig, at ulden sendes til spinderierne. Fra sneen har lagt sig, til Lofotfisket begynner (i januar), gaar den mandlige ungdom i det store og hele uten beskjeftigelse. Det sørgelige er, at der intet arbeide kan skaffes. Det eneste sted i Nordland, hvor ledige arbeidskræfter kan faa sysselsættelse, er ved Sulitjelma kobbergruber, men for indvaanere av Tromsø amt er veien dit

baade lang og dyr. — Skjærpefeberen har ogsaa gaaet over Tranø lægedistrikt; det hele har dog reducert sig til litt prøvedrift og nogen processer mellem de aktieselskaber, som er interesserte i skjærpene. — Ædrueligheten staar fremdeles høit. At dømme efter antallet av uegte børn, maa sædelighetstilstanden siges at være tilfredsstillende. Renligheten staar lavt; trange boligforhold kan mange steder lægge hindringer iveien, foruten at kvindene er saa optaget med husstel og kreaturstel, at det meste av dagen gaar med hertil. Vask av kroppen er en ren sjeldenhet, mange har en likefrem skræk for et ordentlig bad. Der burde derfor til hver skole knyttes bad, saa ungdommen fra skolen av kunde lære renlighetens værd. Befolkningen bør saa spredt og er saa litet velstaaende, at opprettelse av privat bad i lægedistriktet i den nærmeste fremtid maa ansees som et uopnaaelig ønske. Klædedragten er gjennomgaaende solid og tilstrækkelig. Underteiet er av hjemmenvævet uldtøi, likesaa gangklærne somoftest. De mindre bemidlede nøier sig med færdigsyede klær, som kjøpes i fiskeværerne. Om sommeren bliver gjerne klædedragten for svær og tyk, da der ingen forandring gjøres i den mildere årstid. (P. Hansteen).

Den økonomiske tilstand i Lenviken distrikt skildres som værre og ikke bedre. Betalingsevnen avtager, og skatterne stiger, fattigbudgettet synes at være den post, som økes hurtigst. Gaardsstellet ser dog ut til at bedres, hvortil distriktslægen tror, at vandrelærerne bidrager meget. Mange har begyndt at føre melk- og fôrregnskab, likesom flere «smørforeninger» er opprettet. (Stjernholm).

I Maalselven distrikt antages husene, især de nyere, at være daarlig bygget og tømmeret for smaa til det kolde og barske klima. Bordklædning er sjelden. Stellet inde i husene synes ikke at være værst, især i den øvre del av Maalselven og i Bardo. Levemaaten er ofte skral, paa grund av de smaa og daarlige økonomiske forhold. Der brukes en avskrækkende mengde kaffe. Alkoholiske drikke er ikke almindelig, anvendes mest ved festlige anledninger. Gaardene er smaa og utstykket, jordbruket drives kanske ikke særlig rationelt, men der ryddes dog aar om andet ikke saa litet land. Smørforeninger findes overalt, og disse har efter alles mening bidraget meget til forbedret jorddyrkning og kreaturstel. Man ser, det lønner sig at dyrke jorden, og faar kontanter mellom hændene. Det bliver mere og mere almindelig, at gaardbrukerne selv ikke reiser paa fiske, men bliver hjemme og skjøtter sin gaard, medens de yngre medlemmer av familien ofte drager ut som «leiekarere» med fast inntægt for fisketiden. (Mossige).

For Balsfjorden distrikt bragte lofotfisket intet utbytte, noget bedre gik det med Finmarksfisket. Noget egentlig opsving i de økonomiske forhold bragte aaret dog ikke. (Schjelderup).

Utbyttet av fiskerierne var for Lyngen distrikt meget ujævnt. Sommerfisket paa Finmarken gav gjennomgaaende litet utbytte, hvad der er av saameget større betydning for befolkningen, som den under dette ved byttehandel med russerne skaffer sig den væsentligste del av sit mel. Hjemmefisket slog ogsaa for den største del feil. Aaret kunde derfor litet bidrage til at bringe befolkningen økonomisk fremover, hvad der ogsaa betyder liten fremgang i hygienisk henseende. — Helseraadet foretok i aarets løp en undersøgelse av de leiede skolelokaler, hvorav der findes særdeles mange inden distriktet. Gjennomgaaende viste disse sig at være for smaa, men dog ellers nogenlunde tjenlige. Ved et par av dem paavistes dog foruten deres altfor ringe størrelse saa væsentlige hygieniske mangler, at alene umuligheten av for tiden inden kredsen at kunne skaffe bedre lokaler hindret helseraadet fra at forbyde videre bruk av dem. Det forutsattes, at vedkommende kommunale autoriteter vilde lægge vinn paa at søke forholdet rettet snarest mulig. Helseraadets optræden i dette spørsmaal vil forhaabentlig bevirke, at der vindes mere forståelse for nytten av egne skolehuses oppførelse. (O. Moe).

I Karlsø distrikt er man i de sidste aar mer og mer gaaet over til

bruk av skjøiter istedetfor de aapne nordlandsbaater under fiskerierne. Havfiskefondet har hertil bidraget meget. Motorskjøiten har derimot endnu ikke vundet indpas, det er, som man endnu ikke har tillid til dens anvendelighet ved havfisket. — Ædruelighetstilstanden synes at være meget tilfredsstillende, misbruk av berusende drikke er sjelden, foregaar kanske mest i de dele av distriktet, hvor lapperne er talrigst. Sine indtryk av befolkningen og forholdene inden distriktet skildrer distriktslægen saaledes: «Det er paafaldende, hvor mangt et vakkert ansigt man træffer paa heroppe, særlig blandt kvinderne. Flere av disse maa vække opmerksomhet ved sine fine, karakterfulde træk, og de lægger for dagen en naturlig værdighet, ro og intelligens, som forlener deres væsen med en selvfølelse og belevenhet, saa man uvilkaarlig maa spørge sig selv, hvorledes man kan gjøre slike fund heroppe paa disse ensomme øer, utestænget som kvinden er fra al paavirkning utenfra? At fiskerne selv ved sin stadige færden blandt andre folk og fra sted til sted kan utvikle sig og delvis tilegne sig de nævnte egenskaber, hvad de undertiden ogsaa bærer præg av, er let forstaaelig, men for kvindernes vedkommende, der sitter hjemme? Ja, her bliver man svar skyldig. De er vanlig av middels høide uten nogen utpræget kraftig legemsbygning. Et utpræget træk i deres karakter er snilhet og medgjørighet. Det uttrykk er vist meget ofte brugt om dem, «at de er no'en store børn»; og jeg synes, denne karakteristik er meget betegnende; som barnet er de godtroende, noget overtroiske, lette at lede og smilende, venlige ved forstaaelsesfuld og god behandling, men ogsaa som barnet, kan jeg tænke mig, de nok kan lade sig tirre og bringe i affekt; men jeg har ofte seet eksempler paa, hvor hurtig vreden lægger sig, og hvor litet dypt noget sitter i dem — langsinte er de ikke. — Som fiskeriet er et stadigt lotteri, med utsigt til deri at vinde det store lod, vil dette gjøre det psykologisk forklarlig, at folk, der lever under disse livsvilkaar, faar et noget materialistisk præg i sin karakter, og det er netop det, jeg har fundet. Der er likesom saa litet plads i sindet for noget andet; om virkeligheten skuffer dem gang paa gang, saa sitter dog haabet og lokker og lokker — og slik gaar det aar ut og aar ind! — I sammenhæng hermed har jeg fundet, netop i motsætning til, hvad jeg har seet paa andre steder, at det aandelige liv — i specifik religiøs betydning — ligger meget nede; sekterbevægelsen har derfor liten utbredning. Her, hvor hele deres liv paa sjøen er en uavbrudt kamp med døden for øie, her skulde man have troet, at den religiøse følelse skulde have havt let for at fæste dype røtter; — men saa er ikke tilfældet. — Muligens jeg heri tager feil. — Trods folket virkelig er i besiddelse av gode naturlige anlæg og viser en villighet og en lethed i tilegnelsen, staar de dog sørgelig tilbake i oplysning og kundskab. Men dette er forholdenes og ikke folkets skyld. Skoletiden er for hvert barn 10—12 uker, og denne korte tid opdeles endog i 3 à 4 avdelinger, saa det jo ikke er at undres over, at presten ofte ved konfirmationsundervisningen først maa lære barnene at læse og regne, forinden han kan begynde paa sit egentlige undervisningsstof. Dette er en stor, følelig mangel, og folk er sig den ogsaa i høi grad bevisst. Kunde der gjøres noget for at hæve skolen og særlig gjennom en 2—3 maaneders fortsættelsesskole at fæstne og befordre dens resultater hos ungdommen, vilde man visselig faa erfare, at de penger og det arbeide vilde være vel anvendt. — Egteskab indgaaes i tidlig alder; naar jeg fratrækker de egteskaber, hvor mand eller kvinde har været gift før, bliver gjennemsnittsalderen for aarene 1900—1904 for mandens vedkommende 25,48; for kvindens 22,78; ca. 28 % av kvinderne var 20 aar og derunder, og 4 bruder havde netop fylt sine 16 aar. Muligens de tidlige giftermaal er en av aarsagerne til de børnrige egteskaber, som her findes; jevnlig er der familier med 10—12, ja 15 børn i ett kuld. I en familie, som jeg har fulgt opover i 3 led — fader, bedstefader og oldefader — har jeg paa faderens side kunnet tælle op til 149 medlemmer, trods jeg mangler

opgave over 13 led og disses avkom; paa moderens side viser der sig 150 medlemmer med manglende opgaver i 7 led.» (V. Grimsgaard).

For Skjervø distrikt gav fiskerierne ogsaa et daarlig resultat. Vinterfisket var slet og sommerfisket under et middelsaars. (W. Moe).

Sykehus. I Harstad, Trondenes distrikt, er der et kommunalt sykehus med tilskud av medicinalfondet. Det tidligere lille isolationslokale paa Vik i Ibbestad er nu overlatt fattigvæsenet til benyttelse, idet de epidemiske sygdomstilfælde indlægges i Harstad sykehus. I Tromsø by ligger amtssykehuset; sammesteds er ogsaa et epidemilasaret. I Holmenvær, Berg distrikt, har medicinalfondet en sykestue. I Balsfjorden, Karlsø og Skjervø distrikter findes ogsaa smaa sykehus.

Badeindretninger. Ved sykehuset i Harstad findes et par værelser med karbad til almindelig avbenyttelse. Ved den offentlige badeindretning for damp- og karbad i Tromsø by levertes i aarets løp 13 100 bad.

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel giver oplysning om antallet av møter i helseraad og av vaksinerte:

Lægedistrikter.	Helseraad. Antal møter.	Vaksinerte.
Tromsø amt.....	40	2087
Trondenes.....	1) 8	469
Ibbestad.....	2) 3	241
Tranø.....	3) 1	161
Berg.....	ingen	89
Lenviken.....	4) 1	188
Maalselven.....	5) 4	121
Balsfjorden.....	6) 1	116
Tromsø.....	7) 14	348
Lyngen.....	8) 1	72
Karlsø.....	9) 6	161
Skjervø.....	10) 1	121

1) Harstad 3, Trondenes 3, Bjarkø 2. 2) Ibbestad 2, Salangen 1. 3) Dyrø 1. 4) Hillesø 1. 5) Maalselven 3, Bardo 1. 6) Balsfjorden 1. 7) Tromsø by 13, Tromsø-sundet 1. 8) Lyngen 1. 9) Karlsø 3, Helgø 3. 10) Kvænangen 1.

I Karlsø distrikt er paa foranledning av distriktslægen av herredsstyrene i Karlsø og Helgø valgt henholdsvis 4 og 6 medlemmer av styrene til sammen med distriktslægen at fungere som helseraad i den tid, det hele herredsstyre ikke er samlet til regelmæssig møte. (V. Grimsgaard).

Kvaksalveruvæsen. I Lenviken distrikt har der, saavidt distriktslægen bekjendt, fremdeles ingen kvaksalvere været. Dissses kredit siges desuten i de sidste aar at være gaaet adskillig tilbage. (Stjernholm).

XX. Finmarkens amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 3dje decb. 1900.	Antal læger	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaknatorer.
Amtet		46 404,59	33 783	¹⁾ 14	1	29	30
1. Alten		12 148,35	5 862	1	-	6	5
	Alten	2 997,89	2 582	1	-	2	1
	Talvik	1 623,83	2 474	-	-	3	3
	Kautokeino	7 526,63	806	-	-	1	1
2. Loppen		1 282,23	2 132	1	-	2	1
	Loppen og Øksfjord ..	723,64	1 103	-	-	1	-
	Hasvik	558,59	1 029	1	-	1	1
3. Hammerfest		3 397,36	4 305	3	1	4	3
	Hammerfest, kjøbst.	4,00	2 365	3	1	2	-
	Hammerfest	1 060,95	1 088	-	-	1	2
	Kvalsund	2 332,41	852	-	-	1	1
4. Maasø		535,80	3 808	1	-	3	6
	Maasø	385,56	1 807	1	-	2	3
	Kjelvik	150,24	2 001	-	-	1	3
5. Kistrand		11 966,07	2 553	1	-	2	3
	Kistrand	4 426,68	1 939	1	-	1	2
	Karasjok	7 539,39	614	-	-	1	1
6. Lebesby		²⁾ ?	?	1	-	2	2
	Lebesby	4 477,71	1 452	1	-	2	2
	Vestlige del av Tanen til og med Gamvik..	?	?	-	-	-	-
7. Tanen		²⁾ ?	?	1	-	2	4
	Resten av Tanen....	?	?	1	-	2	3
	Polmak ..	1 923,12	461	-	-	-	1
8. Vardø		2 019,28	3 681	2	-	4	3
	Vardø, kjøbstad	3,65	2 543	2	-	2	-
	Vardø	2 015,63	1 138	-	-	2	3
9. Vadsø		2 394,52	4 322	2	-	3	1
	Vadsø, kjøbstad	1,84	1 971	2	-	1	-
	Nordvaranger	1 075,62	1 300	-	-	³⁾ 1	-
	Næsseby	1 317,06	1 051	-	-	1	1
10. Sydvaranger	Sydvaranger....	4 065,85	1 912	1	-	1	2

¹⁾ Foruten de i hvert distrikt opførte læger er ansat en distriktslæge uten fast distrikt med skiftende bopæl efter amtmandens nærmere bestemmelse. ²⁾ Lebesby og Tanen tilsammen har et flateindhold av 8 595,13 km.² og en folkemængde av 4 812.

³⁾ Bosat i Vadsø.

Sundhetstilstanden synes gjennemgaaende at have været ganske god, uagtet difteri fremdeles havde en del utbredning inden amtet, og de akute katarrer i aandedrætsorganerne samt influensa og lungebetændelse som vanlig var almindelige. Det samlede antal av anmeldte epidemiske sygdomstilfælde var 2 027 med 88 dødsfald mot 2436 med 59 dødsfald aaret forut.

Dødeligheten. De døde antal utgjorde 19,7 pro mille av den beregnede tilstedeværende middelfolkemængde (34 600). Aaret forut var den 19,3 pro mille.

Angaaende de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 266 og 267, sammendraget efter lægernes opgaver.

Exantematisk tyfus opføres med 10 tilfælde og 2 dødsfald, alle i Maasø distrikt, og alle paa lille Tamsø i munden av Porsangerfjorden. En fisker var i april kommen syk hjem fra Gjesvær med en «sterk forkjølelse»; han døde imidlertid efter faa dages forløp, og liket henlaa urørt 10 dage, nedlagdes saa i kiste i overvær av store og smaa og sendtes til begravelsesstedet Honningsvaag. Under moderens fravær tog naboerne sig av hendes 4 børn, der nogen dage efter alle blev syke. Desuten smittedes i de 2 hus, hvor børnene var anbragt, en ældre kone, dennes voksne datter, en 11 aars gut samt en tjenestepige. Enken efter den først avdøde fisker indsygnet ved hjemkomsten fra begravelen. Hos de angrepne iagttoges oftest et utbredt exantem, mildforstørrelse og hos enkelte diarré. De fleste var noksaa let angrepne — den før nævnte ældre kone døde dog efter ca. 1 ukes sygdom —, og det er ikke usandsynlig, at sygdommen var utbredt til flere end de 10 ovennævnte, idet omtrent samtlige omboende syntes at have havt flere eller færre symptomer paa den. (F. Grimsgaard, N. Christoffersen).

Av **tyfoidfeber** observertes kun 8 tilfælde med 2 dødsfald, derav 1 i Transfarelv i Alten; uagtet befolkningen her utviste stor likegyldighet mot de givne paabud, bredtes dog sygdommen ikke videre ut. (K. Haug). I Maasø distrikt iagttoges 1 enkelt tilfælde paa lille Tamsø av distriktslæge F. Grimsgaard. (E. Eriksen).

Et tilfælde med dødelig utgang av **cerebrospinalmeningit** forekom i Langfjord i Talvik herred i Alten. Diagnosen var dog muligens tvilsom. Patienten, en 33 aar gammel fisker, blev syk i begynnelsen av august med feber, hovedpine og anuri og døde nogen faa dage senere bevisstløs. (K. Haug).

Akut poliomyelitis var i aarets 2den halvdel utbredt inden flere distrikter og mest i Hammerfest distrikt med 1 tilfælde i december i byen og 9 med 2 dødsfald i Kvalsund. Her blev en liten gut paa pladsen Tveelv syk 4de oktober med feber og brækninger, senere indtraadte sopor, og han henlaa uten bevissthet, indtil han døde 5 dage efter. 8de oktober blev en 9 aar gammel broder og en 7 aar gammel søster syke med sterke febrilia, hovedpine, brækninger, delirier og søvnløshet; gutten blev soporøs, og ogsaa han henlaa uten bevissthet, til han døde ²⁰/₁₀. Søsteren kom sig efter en ukes sygdom, men fik en venstresidig deltoideuslammelse, der dog senere er svunden. Smitekilden lot sig ikke bringe paa det rene, da pladsen ligger utenfor al færdsel og har upaaklagelig drikkevandsforsyning. Desuten vidstes ingen sygdomstilfælde av lignende art optraadt i nærheten. I slutningen av oktober angrepes 3 børn hos en nabo, 2—3 km. fra Tveelv, de 2 yngste meget let, den ældste med paafølgende lammelse av venstre quadriceps femoris samt parese av peroneerne. Han er dog senere fuldt restituert. I begynnelsen av november blev hos en anden nabo, 1 km. fra Tveelv, en 3 aar gammel gut syk og fik lammelse av høire arms deltoideus. Ogsaa han kom sig ganske. Endelig indsygnet omtrent samtidig 2 børn, en gut og en pige, hos kredsens lærer. Pigen kom sig efter 2—3 ukers tid uten lammelser. Hos gutten derimot varte sygdommen længer og efterlot lammelser i begge ben. Uagtet betydelig bedring

senere, er der fremdeles parese og nogen atrofi. — Alle disse syke behandledes i sine hjem; effektiv isolation var paa grund av mangel paa plads ugjennemførlig. Særlig i den første tid var det ogsaa vanskelig at hindre færdsel mellem de smittede steder. Den læstadianske befolkning anser smitteforanstaltninger betydningsløse og mener, at ingen smittes, uten det er bestemt paa forhaand. (Horne). I Tanen forekom 2 tilfælde, det første hos en ældre mand, det andet hos et litet barn, 3 mil adskilt fra hinanden, uten paaviselig samkvem mellem gaardene og med 2 maaneders mellemrum. Barnet laa hjemme og kom sig godt, medens manden maatte sykehusbehandles. (Groth). I Nordvaranger av Vadsø distrikt optraadte sygdommen hos 3 børn til forskjellige tider og tilsyneladende uten forbindelse. Smittekilde lot sig ikke paavise. Den sidst angrepte døde efter en ukes forløp av hjertelammelse, hos de andre gik lammelserne efterhaanden tilbake. (A. S. Bergh). Paa Bugønes og i Kjøffjord i Sydvaranger blev 2 gutter i meget fattige og smudsige hjem angrepte, ogsaa her uten paaviselig indbyrdes forbindelse. Hos den ene begyndte det hele med bronkitiske fænomener; senere kom paraplegier, blivende lamhet og atrofi av underekstremiteterne. Den anden fik parese av høire arm og ben samt stivhet og smerter i ryggen, saa han ikke kunde sitte opreist; han er senere avgaaet ved døden. (Wessel).

Av de anmeldte tilfælde av **skarlagensfeber**, ialt 13, opføres 6 fra Hammerfest distrikt. Fra Kaarhavn kom en kone med et skarlagensfebersykt barn ind til byen, hvor de indlagdes i sykehus; dette tilfælde efterfulgtes av 5 andre i byen, uten paaviselig smittekilde. (Horne). Paa Maasø optraadte sygdommen ogsaa uten paaviselig smittekilde i lærerens familie, hvor der var 9 børn, av hvilke dog kun én blev syk. Skolen lukkedes, og isolation av familien blev iverksat. Senere kom der 3 tilfælde hos postaabneren. Flere tilfælde iagttoges eller anmeldtes ikke. (E. Eriksen). I Gamvik i Tanen forekom 4 tilfælde, samtlige lette, tildels abortive, og det er ikke usandsynlig, at der er forekommet en del flere, der ikke er anmeldt. (Groth)

Mæslinger viste sig henimot aarets slutning med 3 tilfælde i en familie paa et avsidesliggende sted i Næsseby, henimot grænsen av Finland, hvor der paa den tid skulde herske sygdom blandt børn, og hvorfra en fjeldfin var kommen til stedet 1 à 2 uker før sygdommens utbrud. (A. S. Bergh).

Difteri (croup) havde ogsaa dette aar en usedvanlig utbredning, og der kom til anmeldelse et omtrent likesaa stort antal tilfælde og dødsfald (109 og 16) som foregaaende aar (116 og 14). Ogsaa dette aar var sygdommen almindeligst i høstmaanederne, dennegang især inden Hammerfest, Maasø og Kistrand distrikter. De fra Hammerfest opførte 49 tilfælde (uten dødsfald) var i almindelighet lette og uten komplikationer eller eftersygdomme. Alle behandledes med serum — de fleste paa sykehus. I alle de smittede hus blev de friske børn præventivt injicert med 500 immuniseringsenheter pr. barn; ialt behandledes 100 børn præventivt. Sygdommen begyndte de sidste dage av august, kulminerte i september (15) og oktober (11 tilfælde) og fortsatte aaret ut. Smitten er antagelig bragt enten fra Tromsø eller tilgrænsende distrikter, hvor sygdommen samtidig optraadte. — Ved mistænkelige tilfælde av angina, hvorav en del forekom samtidig, foretoges mikroskopiske prøver, og bacillebærerne blev isolert. (Horne). I Maasø distrikt behandledes 30 tilfælde, hvorav 6 dødelige. Sygdommen begyndte i mars paa Rolfso og Magerøen. Der anvendtes serumbehandling og profylaktiske injektioner og paalagdes isolation; men denne bliver ikke overholdt av finnerne, hvis største lyst det er at røke husimellem; det er derfor ikke underlig, om smitten spredes. Sygdommen optraadte da ogsaa i aarets løp paa forskjellige steder; saaledes meldtes den i september fra Vikran (finnedistriktet paa Ingø); og hvor længe den havde været omkring i gammerne derute, eller hvormange der havde

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Exantematisk tyfus	10	2	10	-	-	-	5	5	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidefeber	8	2	8	-	-	1	1	3	1	1	-	-	-	-	1
Cerebrospinalmeningit	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Akut poliomyelit	16	3	16	-	-	-	-	2	-	-	2	1	4	6	1
Skarlagensfeber	13	-	13	-	4	-	-	-	-	-	1	2	3	-	3
Mæslinger	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	3	-
Difteri (croup)	109	16	109	3	7	3	5	4	5	8	7	35	14	10	8
Barsel-feber	10	4	8	-	-	2	-	1	-	-	-	1	2	2	-
Pyæmi, sephæmi	6	6	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Rosen	13	-	13	1	-	-	1	1	1	1	-	2	2	-	4
Vandkopper	10	-	10	-	-	-	4	1	-	-	-	-	-	-	5
Kikhoste	11	1	11	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	8	1
Akute katarrher i aandedræts- organerne	912	19	910	39	54	113	202	137	151	49	29	30	32	38	36
Influenta	399	-	399	30	20	38	106	117	35	10	7	-	3	7	26
Lungebetændelse	120	21	119	6	5	17	34	15	12	8	3	8	3	5	3
Pleurit	106	1	106	5	13	12	17	13	13	8	5	8	6	4	2
Gigtfeber	50	2	50	5	3	8	5	2	2	2	3	4	2	10	4
Akut diarré (kolerine)	223	10	223	9	12	11	20	21	22	17	34	26	23	12	16
Skjærbuk	6	-	6	1	-	-	-	-	-	2	-	3	-	-	-
Tilsammen	2027	88	2017	99	118	205	400	323	242	106	93	121	95	105	110

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa lægedistrikterne:																			
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10	
	Alten.		Loppen.		Hammerfest.		Maasø.		Kistrand.		Lebesby.		Tanen.		Vardø.		Vadsø.		Sydvaranger.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Exantematisk tyfus	-	-	-	-	-	-	10	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidefeber	1	-	-	-	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	4	1	-	-	-	-
Cerebrospinalmeningit	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	-	-	-	-	10	2	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	2	1	2	-
Skarlagensfeber	-	-	-	-	6	-	3	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-
Mæslinger	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	3	-	-	-
Difteri (croup)	-	-	2	-	41	-	30	6	21	10	1	-	1	-	3	-	7	-	3	-
Barselfeber	1	1	-	-	4	1	2	2	-	-	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-
Pyæmi, septhæmi	-	-	-	-	1	1	-	-	1	1	-	-	-	-	2	2	2	2	-	-
Rosen	1	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	4	-	-	-
Vandkopper	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	7	-	2	-	-	-
Kikhoste	-	-	-	-	9	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	113	4	1	1	294	2	1	1	-	-	21	-	39	2	257	4	169	4	17	1
Influenta	57	-	6	-	45	-	67	-	7	-	14	-	12	-	132	-	53	-	6	-
Lungebetændelse	12	5	1	1	57	4	4	3	1	-	3	-	7	1	18	3	17	4	-	-
Pleurit	15	-	-	-	34	-	4	-	1	1	1	-	8	-	19	-	24	-	-	-
Gigtfeber	13	-	-	-	18	1	2	1	1	-	-	-	3	-	5	-	7	-	1	-
Akut diarré (kolerine)	31	1	-	-	79	3	4	-	-	-	7	1	4	1	61	1	37	3	-	-
Skjærbuk	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Tilsammen	245	12	10	2	609	15	129	15	32	12	50	1	80	4	514	12	329	14	29	1

været syke, var det ikke mulig at faa rede paa, da de, som var blevet friske igjen, negtet at have været syke; nogen anmeldelse skedde ikke, før allerede et par børn var døde. Den holdt sig her til ut i oktober. (E. Eriksen). 21 tilfælde med 10 dødsfald opføres fra Kistrand, hvor epidemien var en fortsættelse fra 1904. De lange avstande, men især befolkningens likegyldighet, uagtet dens fra tidligere epidemier noksaa gode kjendskab til sygdommen, viet de først angrepne til døden. Blandt de 10 omtalte dødsfald er da ogsaa medtaget 4, der indtraf før lægens ankomst, men hvor de efterlevendes sygdom gjorde diagnosen utvilsom. Paa grund av den spredte bebyggelse har det altid været let at paavise smitteoverførelsen (N. Christoffersen). Derimot var det i Vadsø distrikt ikke altid saa let at paavise, hvorfra smitten kom. Utstrakt sykehusbehandling samt profylaktiske seruminjektioner i alle de smittede hus bragtes i anvendelse; denne behandling i forbindelse med isolation og desinfektion synes at være et fortrinlig middel mot sygdommen, særlig paa landsbygden. (A. S. Bergh). I Sydvaranger iagttoges 3 spredte tilfælde paa eftersommeren, i Sandnes, Jarfjord og Ropelv. Alle blev behandlet med serum og kom sig. (Wessel).

De akute katarrar i aandedrætsorganerne og influenza var noget mindre utbredt end foregaaende aar. Den sidstnævnte sygdom havde mildt forløp, men viste den særegenhet, at de fleste av patienterne blev angrepet av otit, der tildels var noksaa voldsom og medførte langvarig otorré. (A. S. Bergh).

Lungebetændelse opføres med samme antal tilfælde som foregaaende aar, **pleurit** og **gigtfeber** med litt flere. Fra Alten distrikt skrives, at de reumatiske affektioner har været de fremherskende blandt de akute sygdomme og præget aarets sykелighet. Paa sykelisten er opført alle tilfælde av gigtfeber samt de av erythema nodosum, der gav tydelige ledsymptomer. Av sidstnævnte lidelse indtraf i aarets begyndelse flere tilfælde paa Talvik kirkested, paa «Talviklandet» og i Langfjorden, steder der danner et sammenhengende hele, saa man uvilkaarlig fik indtryk av, at der var en samlet epidemisk optræden; der behandledes 13 tilfælde; herav var der dog mange, som ikke kom lægen for øie, idet man skrev efter medicin. (K. Haug).

I slutningen av mai og en stor del av juni optraadte i fiskeværet Kiberg i Vardø distrikt en liten epidemi av **diarré** av en tildels meget intens karakter og mest hos voksne; den begyndte ialmindelighet med høi feber, like op til 40 ° og mere, saa kom der haardnakkede, tilslut blodige uttømmelser med sterk avkræftelse. Tilfældene gik dog alle over i helbredelse efter 1 à 2 ukers varighet. (F. Grimsgaard).

Av **tetanus rheumaticus** indtraf i Alten et dødelig endende typisk tilfælde, noget trauma som indgangsport for virus kunde ikke paavises. (K. Haug).

Av **skjorbuk** forekom inden Hammerfest distrikt 5 tilfælde, alle hos matroser paa russefartøierne, der laa paa fiskefangst. (Horne).

I aarets første maaneder optraadte der blandt børnene i Karasjok i Kistrand distrikt talrige tilfælde av **impetigo contagiosa**. Hos et spædbarn iagttoges samtidig en typisk **pemfigus neonatorum acutus malignus universalis** (ikke opført paa listerne). Man maa her have lov til at antage samme ætiologiske faktor. (N. Christoffersen).

Av **fnat** er dette aar anmeldt kun 6 tilfælde.

Av **skurv** findes i Kistrand nogen forsømte tilfælde. Av hensyn til fortjenesten paa sjøen vilde man dog nødig indespærre patienterne maanedsviis paa sykehus. (N. Christoffersen).

Veneriske sygdomme behandlet utenfor sykehus vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilsammen.	Fordeling paa lægedistrikterne:									
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
		Alten.	Loppen.	Hammerfest.	Maase.	Kistrand.	Lebesby.	Tanen.	Vardø.	Vadsø.	Sydvaranger.
		Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske saar	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Syfilis, konstitutionel	31	1	-	20	2	-	-	1	5	2	-
— hereditær	3	-	-	1	1	-	-	-	-	-	1
Gonorré, uretrit	130	4	2	57	5	2	4	2	40	12	2

Til oplysning om de anmeldte tilfælde av **tuberkuløse sygdomme** inden distrikterne hitsættes paa næste side en tabel, utarbeidet efter de indsendte utdrag av kommunernes tuberkuloseprotokoller. Se forøvrig den almindelige beretning. Dødsfald av **lungetuberkulose** utgjorde ifølge lægernes dødsaaarsagslister for det hele amt 24,3 pct. av samtlige kjendte, ved sygdom forårsagede dødsfald og 31,9 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 16,3 og 21,0 pct. og for bygderne 28,6 og 37,9 pct. Forøvrig henvises til tabellen paa side 271. Paa grund av mislige hygieniske forhold mangedesteds inden Alten distrikt er det at forutse, at tuberkulosen heller vil tiltage end avtage, hvilket ogsaa synes at fremgaa av følgende tabel over tuberkulosen i Alten lægedistrikt i aarene 1893—1905:

Aar.	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899	1900	1901	1902	1903	1904	1905
Beregnet tilstedeværende middelbefolkning	5540	5590	5630	5680	5720	5770	5810	5860	5900	5950	6000	6050	6090
Antal dødsfald av tuberkulose pr. aar	5	6	12	11	9	13	10	9	16	9	11	14	¹⁾ 24
Pro mille av befolkningen	0,9	1,1	2,3	1,9	1,6	2,2	1,7	1,5	2,7	1,5	1,8	2,3	3,9
Gjennomsnitlig 1,65 pro mille.								Gjennomsnitl. 2,44 pro mille.					

¹⁾ En død av apopleksi ikke medregnet.

Tabellen viser, at intet aar har tilnærmelsesvis saa stor mortalitet som 1905, og at sygdommen uagtet betydelige variationer de enkelte aar synes i tiltagen. Gjennomsnitsdødeligheten for aarene 1893—1900 incl. 1,65 og for 1901—05 2,44, viser ogsaa, som det synes, en ganske rask økning; men tallene er vel endnu for smaa og observationstiden for kort til, at man kan slutte noget bestemt derav; desuten danner jo 1901 et grænseskjæl, da tuberkulosen begyndte at virke. (K. Haug). Fra Kistrand skriver distriktslæge N. Christoffersen: De sterkt tuberkuløse kvægbesætninger, de om vinteren sterkt overfyldte hus, duften fra alle de skindklædte mennesker og hundene, skindklæder under stadig forarbeidelse, rester

Anmeldte tilfælde av tuberkuløse sygdomme.

Lægedistrikter.	Samlet antal tuber- kuløse syg- domme.		Tuberkulose i											
			aande- dræts- organer.		urin- og kjøns- organer.		tarm- kanalen.		ben og led.		lymfe- kjerter.		huden.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Alten.....	55	25	51	24	-	-	-	-	2	1	-	-	2	-
Loppen	10	1	10	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hammerfest	30	10	28	10	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Maasø	29	6	28	6	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Kistrand	18	7	11	5	-	-	-	-	7	2	-	-	-	-
Lebesby	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tanen	31	4	28	4	-	-	-	-	2	-	1	-	-	-
Vardø	30	8	26	7	-	-	-	-	2	1	2	-	-	-
Vadsø	129	23	122	20	1	-	2	2	4	1	-	-	-	-
Sydvaranger	38	9	36	9	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Finmarkens amt..	372	95	342	88	1	-	2	2	20	5	3	-	4	-
Derav i byer....	91	20	83	18	1	-	1	1	5	1	1	-	-	-
— - bygder..	281	75	259	70	-	-	1	1	15	4	2	-	4	-

av saadanne slængt ind under sengene, dampen fra den store kjødgryte, uhensigtsmæssig ernæring (massedrikning av kaffe allerede fra 2—3 aars alderen), alt dette forklarer jo godt tuberkulosens trivsel i Karasjok. For at raade bod herpaa, er der foretaget tuberkulinundersøgelser av kjørene med nedslagtning, sundhedsforskrifter er vedtaget, befolkningen søkt oplyst gjennem foredrag, og tran skaffet indpas om vinteren til alle de skrofuløse børn; den faaes heroppe frisk og billig fra damperierne og smaker lapperne godt. Desinfektion er ogsaa nogen gange foretaget lege artis, saa der nu er øvede folk. Nede ved kysten staar man mere magtesløs paa grund av større fattigdom og uvidenhed, i en fællesgamme aldeles hjælpeløs. I Tanen kom der av lungetuberkulose i aarets løp 18 nye tilfælde til, mot 6 det foregaaende aar. Aarsagen til denne store tilvekst (de fleste var i begyndelsesstadiet) er ikke let at finde; smittekilden kan i de fleste tilfælde heller ikke paavises, da sygdommen er optraadt i familier, hvor der ikke tidligere er forekommet tuberkulose, eller hvor det eller de tuberkuløse individer er døde, tildels mange aar forinden sygdommen nu bryter ut hos et nyt medlem. Tilfældene er indtruffet mest blandt kystbefolkningen, hvor de sanitære forhold er slettet, og hvor det hyppige samkvem under fiskerierne i daarlige, overfylde, slet ventilerte og litet renholdte rum i høi grad begunstiger smitteutbredningen. Dog, skal man forklare sig den store tilvekst, maa man vel, om den ikke skal antages for rent tilfældig, tage andre forhold i betragtning. Det ligger da nærmest at tænke sig, at de foregaaende par aar, som har været nødsaar, har svækket individernes motstandskraft og derved fremkaldt disposition for sygdommen eller utbrud av en bestaaende latent tuberkulose. End mere sandsynlig bliver denne forklaring, naar sees hen til kikhosteepidemierne i 1902, 03 og 04, der herjet hele distriktet og ogsaa angrep mange voksne; flere av de anmeldte tuberkuløse angiver ogsaa sin sygdom som utspringende fra kikhosten. — Pleiehjemmet i Tanen aapnedes for drift 1ste oktober 1905, og der indlagdes der i aarets sidste kvartal ialt 16 pati-

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lungetuber- kulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Alten	60	22	12	48
Loppen	6	2	2	4
Hammerfest	77	10	15	62
Hammerfest by	55	9	11	44
Bygder	22	1	4	18
Maasø	36	7	15	21
Kistrand	28	5	12	16
Lebesby	9	4	1	8
Tanen	10	4	4	6
Vardø	56	7	12	44
Vardø by	44	6	10	34
Bygder	12	1	2	10
Vadsø	64	19	14	50
Vadsø by	30	6	8	22
Bygder	34	13	6	28
Sydvaranger	24	10	1	23
Finmarkens amt	370	90	88	282
Derav i byer	129	21	29	100
— - bygder	241	69	59	182

enter, 9 mænd, 7 kvinder, alle, 1 kvinde undtaget, i henhold til tuberkuloselovens § 6. 2 kvinder døde. Hos 5 av de indlagte er der ingen familiedisposition, i de øvriges slægt har enten søskende eller forældre eller ogsaa begge tidligere været angrepet. I enkelte tilfælde er der forløpet et langt tidsrum, fra der tidligere har været tuberkulose i samme familie, saa sygdommen maa have været latent i en aarrække, hvis smittekilden skal søkes inden familien, i andre er sygdommen utbrud, endnu medens et ældre tilfælde er ilive. Sygdommens varighet før indkomsten var gennemgaaende 1—2 aar, i enkelte tilfælde fra $\frac{1}{2}$ —8 aar, og formen var fra den mest akute, juvenile med hektik til uttalte kroniske former med meget langsomt forløp og rigelig purulent ekspektoration. Tuberkelbaciller paavistes i omtrent halvparten av tilfældene. Saavidt gjørlig har man, hvor der var haab om bedring, søkt at gjennomføre den vanlige, hygienisk-diætetiske behandling; men en strikte gjennomførelse av det kjølige regimen lot sig ikke godt paabegynde hos disse patienter, der var vant til at være hermetisk indelukket, naar de ikke netop befandt sig i fri luft. Litt efter litt har de paa faa undtagelser nær lært at indse det gavnlige og behagelige ved et kjøligere forhold og god ventilation. Derimot har de havt vanskelig for at forsone sig med den ensformighet, som livet ved vintertid fører med sig, og mange av dem har, hvor elendige end hjemmene kan være, været sterkt plaget av hjemmeve. Kun faa har været i besiddelse av nogen arbeidsevne, saa de ved at deltage i gaardens sysler har kunnet forkorte tiden og holde humøret oppe. Pleiehjemmet har ogsaa i nogen grad savnet underholdningsmateriale — nogen bøker, lokalaviserne og en ubetydelighet av verktøi

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.				Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Børn.	Moder.		Barn.		Mødre.
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Lev.	Df.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde veer	10	7	3	-	-	-	-	-
Bækkensneverhet.....	4	-	4	-	-	-	-	-
Ueftergivelige fødselsdele.....	1	1	-	-	-	-	-	-
Fare for fosterets liv (moderen moribund).....	-	-	-	- ¹⁾	1	1	-	-
Tverleie.....	-	-	-	1	-	- ²⁾	1	-
Tilbageholdelse.....	-	-	-	-	-	-	-	2
Tilsammen	15	8	7	1	1	1	1	2
		15		2		2		

¹⁾ Uopgivet dødsårsag; var moribund ved lægens ankomst. ²⁾ 2den tvilling, 1ste født levende ved naturens hjælp.

er alt. Og tilværelsen maa jo blive langtrukken især for de utpræget kroniske former, der viser minimal forandring, selv under et langvarig ophold. Det retteste vilde vel være at sende dem hjem, naar de er blevet tilstrækkelig hygienisk opdraget; ellers bliver de med den befolkning, som her er, et altfor vanskelig materiel at behandle. Specielt har den kvænske befolkning vist sig meget vanskelig at stille tilfreds. — Hos flere skred bedringen jævnt fremad under vegttiltagen, mindsket ekspektation og tilbagegang av lungeprocessen. (Groth). I Vadsø by døde av tuberkuløse sygdomme 10, i landdistriktet 16 eller respektive 31,25 pct. og 34,8 pct. av samtlige dødsfald, altsaa omtrent som forrige aar. I de sidste 5—6 aar har tuberkulosen foraarsaget omtrent nøagtig $\frac{1}{3}$ av distriktets dødsfald. Den tidligere likegyldighet overfor tæringssmitten er glædeligvis i de sidste aar hos den fremmeligste del av befolkningen blevet avløst av en gavnlig frygt for smittefare, og stadig flere faar øinene op for denne. (A. S. Bergh). Størst utbredning synes tuberkulosen i dette distrikt at have i Næsseby og Nordvaranger herreder. (F. Grimsgaard). I Sydvaranger tiltager sygdommen. I aarets løp er der tilkommet 15 nye, og 10 er døde av lungetæring. Den mislige økonomiske tilstand og den daarlige ernæring har svækket motstandsevnen; det barske, foranderlige veir, med derav følgende katarrar i luftveiene, gjør lungerne let mottagelig for et smittestof, som maa trives særdeles godt i de smaa, overfyldte boliger, hvor det ikke trods den bedste vilje er mulig at gennemføre nogenlunde renlighed. Til Østfinmarkens nye pleiehjem i Tanen blev sendt 4 patienter. Det er imidlertid forbundet med vanskeligheter at sende syke den lange vei dit om vinteren, naar alle fjorder ligger tilfrosset milevis utover; meget syke gaar det ialfald ikke an med. Likeledes lar det sig neppe gjøre at sende voksne folk dit, saalænge de endnu ikke er daarligere, end at de nogenlunde kan utføre sit arbeide. Det vilde nemlig under de fattige forhold være det samme som at berøve familien en nødvendig arbeidskraft og utsætte den for nød. —

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	le- vende.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige hæn- delser.	ved selv- mord.	ved drab.
Alten	227	5	111	30	3	2	4	-	-
Loppen	96	2	58	15	2	-	14	-	-
Hammerfest	169	5	111	25	3	1	1	1	-
Hammerfest by	88	3	69	9	1	1	1	1	-
Bygder	81	2	42	16	2	-	-	-	-
Maasø	122	8	75	19	-	2	15	-	-
Kistrand	92	1	59	12	3	-	4	-	1
Lebesby	54	6	37	5	-	1	4	-	-
Tanen	96	1	42	7	-	-	4	-	-
Vardø	172	5	75	19	4	1	15	-	1
Vardø by	122	5	54	12	3	-	9	-	1
Bygder	50	-	21	7	1	1	6	-	-
Vadsø	156	6	82	22	2	-	2	-	-
Vadsø by	65	4	30	7	1	-	1	-	-
Bygder	91	2	52	15	1	-	1	-	-
Sydvaranger	74	-	33	6	-	-	6	-	-
Finmarkens amt.....	1248	39	683	160	17	7	69	1	2
Derav i byer.....	275	12	153	28	5	1	11	1	1
— - bygder.....	973	27	530	132	12	6	58	-	1

Det er begyndt at gaa op for befolkningen, at sygdommen er smitsom, og at forsigtighed og renlighed med opspytet er nødvendig. Det er saaledes ikke sjelden at finde spyttebakker i bruk ved lungesygdomme forbundet med opspyt, endnu før spyttebakke har været paabudt av læge. (Wessel).

Anæmiske tilstande er ikke sjelden i Maasø distrikt, men kommer i regelen ikke til behandling, da de jo oftest optræder hos kvinder og børn, og disse har ikke som mændene (fiskerne) fri lægehjælp. (E. Eriksen). Paa grund av hungersnød utpaa vaaren var der i Kistrand uhyggelig mange anæmiske børn at se. En 4 aars pige i en fællesgamme, hvor kosten i maaneder havde været russemel og vand, frembød foruten den hos 2 andre søskende aabenbare svære anæmi ogsaa en svær utvidelse av hjertet. Hun vaklet oppe ved distriktslægens besøk; 2 dage efter var hun død. (N. Christoffersen).

Hos almuen i Maasø er **fordøielssygdomme** den mest fremtrædende skrøpelighed paa grund av ensformig og daarlig kost og usund levemaate i distriktet. (E. Eriksen).

Rakit er ikke sjelden og synes i Vadsø distrikt særlig at forekomme blandt lapperne. (A. S. Bergh).

Spedalskhet. Der paavistes i dette aar 2 nye tilfælde i Langfjord i Talvik herred av Alten distrikt, hvis sidste spedalske døde for flere aar siden.

De nye er fader og datter, hvilken sidste i 1903 fik rødbrunt flekket eksantem, der opdagedes ved en tilfældighed og ledet til, at ogsaa faderens sygdom konstateres som en lepra anæsthetica. Han har i aarenes løp som fisker flere ganger ligget paa Hammerfest sykehus for panaritier, saa hans hænder nu er omdannet til typiske, atrofiske «ulvhænder». Hans forældre tilflyttet i sin tid stedet fra Øksfjord i Loppen, hvor nogen slegtninger har været spedalske. Hans sygdom skriver sig antagelig derfra. De indlagdes begge paa Reitgjerdet, da den av 8 medlemmer bestaaende familie var stuet sammen i en trang liten bolig. (K. Haug). Til Kistrand vendte en 30 aar gammel pige tilbage fra Hammerfest sykehus, hvor hun havde været behandlet under diagnosen syfilis. Hun sendtes tilbage til sykehuset, hvorfra hun blev ekspedert sydover som lidende av lepra. (N. Christoffersen).

Om amtets **sindssyke** se den almindelige beretning.

Obstetriciske operationer utførtes av læger i følgende antal: Alten 3, Hammerfest 3, Maasø 1, Kistrand 3, Lebesby 2, Tanen 1, Vardø 4, Vadsø 2, tilsammen 19. Indikationer og utfald vil sees av tabellen paa side 272.

Angaaende **jordmorhjælpen** henvises til tabellen i den almindelige beretning.

Antallet av **fødte og døde** vil sees av tabellen paa foregaaende side. Der bliver for det hele amt et overskud av 565 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 54,7.

Dødsfad paa barselseng. Efter presternes opgaver døde 7 kvinder paa barselseng, og lægerne har opgivet dødsårsag for 8 saaledes: barselfeber 4, blødning 2, livmoderbristning og dystoki hver 1.

De **hyppigste dødsårsager** var:

Dødsårsag.	Antal dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Lungetuberkulose	90	21	69
Alderdomssvaghed	33	10	23
Hjerneslag	23	7	16
Tuberkulose utenfor lungerne	22	8	14
Lungebetændelse	21	6	15
Kræft (cancer og sarkom)	20	9	11
Medfødt svaghed	20	7	13
Akute katarrher i aandedrætsorganerne	19	7	12
Difteri (croup)	16	-	16
Organisk hjertesygdom	13	7	6

Veirliget. Vinteren var meget streng paa fjeldet, med temperatur omkring 40 op til 46,5° C. Ved kysten det halve antal kuldegrader, men til gjengjæld en vedholdende, bidende vind. Der kom en masse sne, tildels til skade for bjerkeskogen, hvis topper knugedes ned av snetyngden. Vaaren kom tidlig med bar mark i slutningen av mai i Sydvaranger. Saa fulgte en drivende og varm sommer til ut august

med tilstrækkelig regn, og derefter en lang og tør høst. Der notertes i Kistrand + 22° C. i slutningen av juli; som følge herav kunde man bade i aapen sjø — en sjeldenhet i Finmarken. Græsveksten blev bedre end paa mange aar, og utbyttet av høi- og bærhøsten et godt middelsaars. Der blev optaget og tørret en masse torv — det inden Vadsø distrikt vigtigste brændsel. — Høsten og vinteren indtil aarets utgang ganske mild. 22de november indtraf en storm, der anrettet adskillig skade paa baade hus og baater. Linefisket midt paa sommeren gav udmerket utbytte, og priserne var gode.

Levemaate, økonomiske og hygieniske forhold. I Hammerfest er der i byen stor mangel paa smaabekvemmeligheter, saa familier med stor barneflokk kun har ett rum med adgang til kjøkken. Værelset maa da benyttes baade til sove- og dagligværelse, og i almindelighet ser man derfor kun én eller to senger, hvori der om dagen opstables en masse sengkler, da de fleste av familiens medlemmer ligger paa flatseng. Dette voldte en hel del besvær under difteriepidemien, idet smittede sengkler kom mellem alle de øvrige. — Svineriet med at slaa sølevand, aske og alskens uhumskheter ut paa gaten og gaardsrummene er nu blevet betydelig bedret, siden man begyndte at gaa strengt tilverks, og en flerhet av byens indvaanere blev mulktet for overtrædelse av sundhetsvedtægterne og paalagt at fjerne alt inden en bestemt frist. Enkelte ganger mødtes motstand, og renovationen utførtes da ved offentlig foranstaltning paa vedkommende huseiers bekostning. Dette vakte vistnok uvilje hos mange, men nu er man sikkert vel tilfreds med, at der blev gaaet saa grundig tilverks; og det har virket godt. Der ansattes tilsynsmænd, og en hel del gaardeiere anskaffet ordentlige søppelkasser. Av byens gjødselpladser er den for den vestre bydel, paa grund av senere aars bebyggelse, temmelig nær husene; men den er dog fremdeles tillatt benyttet. Den vil dog blive forlagt noget længere bort, og et mindre veianlæg er i den anledning paabegyndt. Kloakgrøfterne medfører fremdeles mange ulemper og megen stank om sommeren. Der blev derfor besluttet oprensning og utspyling ved hjælp av brandslanger hver 14de dag i den varme aarstid. Desuten er der i aarets løp lagt 200 meter ny kloakledning, saa man forhaabentlig kan regne paa at blive kvit grøfterne med tiden. Der er ansat fast desinfektør med honorar av 3 kroner pr. dag. Man har hittil greiet sig med sykehusets desinfektionstønde. I landområdet er forholdene omtrent som før. En del bjergverksdrift i Kvalsund befinder sig vel nærmest endnu i prøvedriftens stadium. Befolkningens hovednæringsvei er fiskeri. (Horne).

I de hygieniske forhold i Maasø distrikt er der ingen anden merkbar forandring at spore, end at der nu er kommet en del usle bordhytter til avløsning av torvgammer. De fleste steder er der følelig mangel paa godt drikkevand, særlig under smeltingen, da det oftest er flomvand fra husenes nærmeste omgivelser, hvor gjennem 6 maaneder alskens affald og uhumskheter er spredt utover. (E. Eriksen)

I Kistrand er levemaaten fra haand til mund for alle fødemidler undtagen russemelets vedkommende. Dette erhverver folk sig ved direkte bytte ombord paa russefartøierne. Naar man har samlet sig det for folk og fæ tilstrækkelige antal «matter» av dette, gjøres det mulig overskydende om til kaffe, sukker og tobak, ja selv av de yderst knappe høibeholdninger tages av til salg ut paa vinteren for at skaffe disse 3 for finnerne uundværlige varer. Kaffen er baade økonomisk og hygienisk blevet en ulykke for finnerne, sukkertoppen ligger aapen for behovet paa en hylde eller henger borte i en krok, enhver slaar av med finnekniven, det han lyster, eller ogsaa gaar et større stykke rundt, saa enhver biter av eller slaar av sit stykke. At utgiften til disse 2 artikler for en almindelig, noksaa fattig familie beløper sig til ca. kr. 200 pr. aar, er vist ikke for høit anslaaet.

Intet under da, at fattigvæsenet utpaa vinteren maa træde til med gryn og mel til saamange husholdninger og sultne kjør og hester. Fiskeriets gjennemsnitutbytte kan iberegnet russemelet sættes til ca. 400 kr. pr. mand. Det lille jordbruk, som drives, giver vistnok saare litet utbytte i betragtning av det store hestehold. Eftersom furuskogen og bjerken avtager, bliver det mer og mer vanskelig for folk at bygge og bo i tømmerhus. Her bygges fremdeles torvgammer, og folk flytter paa sine steder mot vinteren fra tømmerhytten ind i fjøsgammen av mangel paa tilstrækkelig brændsel. For dem derimot, som bor i skogbygden, er skogen en god indtægtskilde, selv om den ikke tilhører dem. — Oppe i fjeldbygden Karasjok synes befolkningen rigtig for alvor at ville lægge sig efter rationelt jordbruk. De har sidste aar pløiet, harvet og høstet svære grøntfôrakre, en storartet tilvekst i fôret og med rikelig løn for umaken. Ikke faa landbruksmaskiner, saasom ploger og harver, er i de sidste aar ført derop; nede ved kysten vil de muligens komme ad aare — om nogensinde. Karasjokungutterne er begyndt at komme ned til kysten i mars—april for at deltage i loddefisket. De fastboende, gaardmændene, i Karasjok staar ogsaa med hensyn til avhold fra alkohol og i moralsk henseende høit over sine stammefrænder fjeld- og sjølapperne. Disse drikker, naar og saalænge leilighet gives. (N. Christoffersen).

I Eebesby distrikt synes den lappiske befolkning, der væsentlig bor i og omkring de ytre fiskevær, at staa sig noksaa godt økonomisk, og kosthold og boliger maa siges at være nogenlunde tilfredsstillende, medens renligheten ofte lader meget tilbake at ønske. Blandt dem, der bor inde i fjorden, er der ogsaa folk, som klarer sig godt, ja sogar maa regnes som ganske velstaaende; men i det hele er fattigdommen her meget stor og boliger og kosthold saa daarlig, at det ikke kan siges at tilfredsstille de tarveligste fordringer. Muligens kommer det av, at lapperne er snarere end andre til at give sig over, hvortil kommer deres store nøisomhet, som gjør, at de kan finde sig i en saa ussel levevis, hvilket saaledes paa én maate er en ulykke for dem. Det er saavel blandt lapperne som blandt den øvrige befolkning en almindelig feil at holde flere kjør, end de rimelighet kan føde vinteren over, desuten er alle kjør vaarbære, saa der i længere tid om vinteren ikke findes melk at opdrive. Ædrueligheten her er bra, forsaavidt som folk sjelden har spirituosa, altsaa mærmest en dyd av nødvendighet, thi naar anledning gives, er beruselse almindelig. I sædelig henseende er letsindigheten rent ut forbausende. (A. Kjos).

I Tanen distrikt var sjøfisket middels godt om vaaren, betydelig rikere utover sommeren, laksefisket mislig saavel i elven som i sjøen. I det hele er dog livsvilkaarene nu betydelig bedret siden kobbeaarene; boligerne bedres aar for aar; der ydes kun faa laan av bolighanken. De senere aars varsommere kreditgivning fra handelsmændenes side har havt en ubetinget gunstig virkning, forsaavidt som befolkningen begynder at indse nødvendigheten av at sætte tæring efter næring, skal man greie sig aaret igjennem uten fremmed hjælp. Ædrueligheten er vistnok øket, thi det er sjelden at se et drukkent menneske. (Groth).

I Vardø er de hygieniske forhold ikke gode. Kloaknettet er daarlig og vandverket litet effektivt. (Blom).

Fra Vadsø skrives: Loddefisket var maatelig og sommerfisket i Varangerfjorden, stedets vigtigste fiske, der pleier at skaffe befolkningen dens væsentligste inntægt, slog næsten fuldstændig feil, og det var kun de færreste, der fisket nok til at kunne tilbytte sig tilstrækkelig mel til vinterbruk. Da fisket ogsaa de foregaaende aar havde været daarlig, blev den økonomiske tilstand for mange yderst trykket og levemaaten derfor ofte knap og ussel. De sidste 4—5 aar har der herfra distriktet foregaaet en stadig tiltagende eksport av renkjød, muliggjort ved hurtigruteforbindelsen med det sydlige Norge. Medens det før var almindelig at forsyne sig rikelig om høsten med renkjød, vindtørket til vinterbruk, sendes

nu det meste bort, saa der kun bliver litet tilbage i distriktet til eget bruk, og samtidig er prisen blevet adskillig høiere, saa mange ikke faar raad til at kjøpe synderlig. Da fiskeprisen de sidste par aar har været høi, og der sælges mest mulig, benyttes derfor ogsaa fisk mindre i husholdningen end før. Derimot vinder finere melsorter og tildels bakverk mer og mer indpas. Det er vel at befrygte, at den formindskede bruk av kjød og fisk, om den skal vedvare, i længden vil blive uheldig for ernæringstilstanden hos befolkningen i disse kolde egne, hvor en kraftig, æggehvitterik næring skulde være paa sin plads. Man lever forøvrig væsentlig av kaffe og brød med margarin, sjeldnere med smør, hvorav kun litet produceres inden distriktet. Kaffe misbrukes i høi grad. (A. S. Bergh).

I Sydvaranger var ogsaa nøden stor, da fisket ogsaa dette aar slog feil. Heldigvis var fôrbeholdningerne fra forrige aar i almindelighet endnu tilstrækkelige til at avværge nød for kreaturerne. Laksefisket var helt mislykket. Imidlertid slog dog sommerfisket nogenlunde godt til og har, som det synes, skaffet melforraad for vinteren. Og paa grund av den gode sommer blev utbyttet av høi i enhver henseende godt. I det hele maa man vel sige, at aaret i økonomisk henseende har bragt nogen fremgang, idet folk har kunnet skaffe sig, hvad de behøvet til livsophold; men til skatter og avgifter bliver der rigtignok intet igjen, hvorfor restancerne vokser, og de kommunale kasser er i en permanent nødstilstand. (Wessel).

Sykehus. De 3 amtssykehus er beliggende i Hammerfest, Vardø og Vadsø. Desuten findes i Hammerfest et katolsk «St. Vincents» hospital. Paa sykestuen i Tanen indlagdes i aarets løp 1 patient og paa Gamvik sykehus, der ligger i Lebesby distrikt, men bestyres av distriktslægen i Tanen, behandledes 11 syke. 1ste oktober aapnedes i Tanen et pleiehjem for tuberkuløse. Det havde i aarets sidste kvartal 16 patienter.

Syke- og fattigpleien. Pleiehjemmet for syke og gamle finner i Kistrand havde i begyndelsen av aaret fuldt belæg, 10, men antallet er gaaet noget ned. De havde fremdeles vanskelig for at trives ved den gjennemførte regelmæssighet og længtet hjem, hvor man spiser, naar man er sulten, og sover, naar man er træt, uanseet døgnet's tider. Det gjør et underlig indtryk at se, hvorledes flokker av børn springer ute og leker ved 2—3 tiden om natten like til 4—5 om morgenen, medens det kan være noksaa stille formiddagen utover, da de fleste av børnene ligger og sover i en eller anden krok fuldt paaklædt. (N. Christoffersen). Distriktslægen i Maasø bemerker: Fiskerne har jo fri lægehjælp, fordi de betaler avgift av sin fisk, og de forsømmer i regelen ikke at benytte sig derav. I vaarfisketiden bliver derfor lægen i den grad overlattet med arbeide i et enkelt større vær, at det overskrider nærsagt en uopslitelig arbeidskraft og god vilje. Som regel er det da ogsaa bagateller, for hvilket andre end fiskere med fri lægehjælp ikke vilde have tænkt paa at søke læge. At de øvrige fiskevær, der underligger samme læge, under slike forhold føler sig brøstholden, fordi de ikke har stadig læge, er ikke at forundres over. Men i de fleste vær er forholdene slik, at der knapt er tak at faa over hovedet, kosholdet ikke at tale om. (E. Eriksen).

Badeindretninger. I Alten distrikt har mange kvænfamilier sine badstuer, der benyttes flittig. I Hammerfest er der karbad ved begge sykehus, og desuten et kvænbad, der flittig benyttes. I Vardø er der en karbadindretning paa fæstningen; desuten findes i Vardø by 3 kvænbad og 1 russebad, i Kiberg 1 kvænbad og likesaa i Havningberg.

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel giver oplysning om antallet av møter i helseraad og av vakcinerte:

Lægedistrikter.	Helseraad. Antal møter.	Vaksinerte.
Finmarkens amt.....	39	662
Alten	¹⁾ 5	79
Loppen	²⁾ 2	5
Hammerfest	³⁾ 8	103
Maasø	⁴⁾ 3	39
Kistrand	⁵⁾ 4	115
Lebesby	⁶⁾ 1	15
Tanen	⁷⁾ 3	49
Vardø	⁸⁾ 5	130
Vadsø	⁹⁾ 4	107
Sydvaranger	¹⁰⁾ 4	20

¹⁾ Alten 2, Talvik 2, Kautokeino 1. ²⁾ Hasvik 1, Loppen—Øksfjord 1. ³⁾ Hammerfest by 6, Hammerfest herred 1, Kvalsund 1. ⁴⁾ Maasø 2, Kjelvik 1. ⁵⁾ Kistrand 1, Karasjok 3. ⁶⁾ Lebesby 1. ⁷⁾ Tanen 3. ⁸⁾ Vardø by 3, Vardø herred 2, ⁹⁾ Vadsø by 3, Næsseby 1. ¹⁰⁾ Sydvaranger 4.

Helseraad. I Alten har der hittil været et likefremt griseri med spyting paa gulvet i kirken under gudstjenesten. Av helseraadet blev der nu taget forholdsregler derimot, og saavidt vites, har de allerede virket. (K. Haug). I Hammerfest helseraad bragtes efter aapningen av Tanagaard tuberkulose-hjem paa bane at indlægge 5 tuberkuløse der; det lykkes dog ikke av hensyn til de dermed forbundne utgifter at faa flertal i helseraadet for indlæggelse. Det vil vistnok ogsaa i fremtiden blive vanskelig at faa patienter derfra indlagt paa Tanagaard. Ved en avholdt basar og frivillige bidrag er der dannet et fond til fattige tuberkuløses anbringelse paa sanatorium. Flere har allerede nydt godt av dette fond, der nu eier ca. kr. 1600.

C. Anhang.¹⁾

(Appendices).

1. Klimatiske, hygieniske og sociale forhold i Skjørn, Bjugn, Nes og Jøssund herreder

(af Ytre Fosens lægedistrikt).

Af

kommunelæge E. S. Platou.

Klimatiske forhold: Liggende ret ud mod det aabne hav, for enden af den sure Trondhjemsfjord, hvor Agdenes synes at danne som et klimatisk skille mellem indfjords- og udfjordsklima, lever man i Fosen en større del af aaret «under uveirets tegn». Klimaet er visselig blandt de haardeste og stormfuldeste langs vor kyst og kan gjennem lange perioder uden overdrivelse betegnes som afskyeligt, ialfald for alle, der ikke er født og opvoxet deri. Efter en 11-aarig erfaring vover jeg at sætte de klimatiske forhold langs hele Nordlands kyst, — ikke at tale om de indre dele af dette amt — betydelig over, hvad man er vant til i Fosen og vel ogsaa i Ytre Namdalen. Seet fra et hygienisk standpunkt tør man dog vel neppe dømme klimaet som usundt for den deri fødte og opvoxede befolkning. Ialfald tyder den temmelig høie levealder, som en masse folk her opnaar, og da især i det mest veirhaarde af herrederne — Nes — paa det modsatte. De veirstille dage er her de færreste, neppe $\frac{1}{4}$ af aaret i det hele; vindretningerne er hovedsaglig to: Vest eller sydvest, hvormed følger regn, og øst eller sydøst — «landvind» kaldet. Rene sydlige, saavel som nordlige vinde er sjældnere. Den sterkeste storm følger vestenveiret; men ogsaa «landvinden» kan om vinteren husere slemt; der kan indtræffe perioder af 14 dage, eller længere, med udelukkende denne vind, hvormed følger kulde og i almindelighed klarveir; naar da temperaturen herunder viser $\div 10-12^{\circ}$ C., er her i sandhed bistert. Om sommeren er det derimod nordenvinden især, der bringer det sure klima, naar denne gjennem et par maaneder, som f. eks. i 1904, afveksler med vestenstorm og regn, kan det bevirke en fuldstændig mangel paa, hvad man tænker sig ved en sommer i andre dele af Norge. Det digt, der begynder med «Den norske vinter er saa vakker» passer daarlig for dette distrikt og Fosen i det hele. I almindelighed er det netop det modsatte — 8 dages godt slædeføre regnes for en noksaa lang tid — saa kommer vestenveiret og tager det paa en nat, og man sidder igjen med holke og issvul, eller, endnu værre, en blanding af dette og bar mark, saa kjøring kan umuliggjøres. Det mest berygtede vindhul for landvind her i distriktet regnes for at være gaardene Hellem i Nes. Det

¹⁾ I bilagene er benyttet smaa forbogstaver, men forøvrig er forfatterens skrivemaate bibeholdt.

forholdsvis behageligste klima vil man finde i Skjørn og da specielt langs fjordens nordside; overgangen herfra, naar man reiser nordover til Bjugn er skarp og saa paatagelig, at den kan regnes fra et bestemt punkt paa høiden. Hvad nu det forløbne aar — 1905 — angaar, maa det vel nærmest i klimatisk henseende betegnes som et middelsgodt aar. Den uveirsperiode, der havde vedværet størstedelen af sidste kvartal af 1904, fortsattes ind i 1905 til ca. 20de februar; af virkelige godveirsdage med vindstille og solskin har jeg i disse første aarets 51 dage kun noteret 3. Efter en derpaa følgende udmærket veirperiode, der varede marts maaned ud, en middels april, en sur og kold mai og første del af juni, kom sommeren med ét slag ved pintsetid, hvorefter fulgte en varmeperiode af 3 ugers varighed. Temperaturen steg de varmeste dage til 25° C. i skyggen, og det gik an at tage sjøbad, noget som den foregaaende sommer var absolut udelukket. Varmen afbrødes nogle gange af meget sterke, men kortvarige, regnbyger, ledsaget af sterk torden og lynild. Men luften var den hele tid, trods regnet, mild og behagelig. Juli og første halvdel af august var regnfulde og noksaa kolde, men i den sidste halvdel af denne maaned indfandt sommeren sig paany. De følgende $2\frac{1}{2}$ maaned var veiret variabelt, som høstveir pleier paa disse kanter, medens de sidste 6 uger af aaret indtoges af en næsten sammenhængende stygveirsperiode, men dog med noksaa mildt veir den hele tid, med undtagelse af en enkelt dag — 28de december, da temperaturen sank til -11° C. Jeg har dvælet saa udførlig ved det forløbne aars veir, fordi jeg har faaet det indtryk ved samtaler om veir og vind med forskellige, mest ældre, personer, at 1905 i klimatisk henseende har været saa omtrent, hvad jeg vil kalde et «Fosens normalaar», hverken værre eller bedre veir end i de fleste, kanske dog den lange varmeperiode paa forsommeren undtaget. I følge mine noteringer viser hele aaret 97 virkelige godveirsdage med vindstille og solskin, 79 overskyede dage, men dog uden regn eller storm, 106 halve uveirsdage og 83 hele og virkelige do. Som man ser, indtager de hele og halve uveirsdage tilsammenlagte af et middelsgodt aar vel det halve. De længste godveirsperioder indtraf i marts og juni, begge af ca. 3 ugers varighed, bare med en enkelt uveirsdag indimellem, den længste uveirsperiode, ikke afbrudt ved solskinsdage, fra 1ste—17de december inclusive.

Hygieniske forhold, befolkning, levemaade. De 4 herreder af Fosens fogderi, fra hvilke jeg har hentet de følgende optegnelser om deres forskellige livsforhold, har tilsammen en udstrækning af 540 km.², eller henved 10 geogr. □ mile (indsjøerne iberegnet) med en befolkning, der nu kan antages at udgjøre ca. 6500 individer. Befolkningens tæthed maa i det hele siges, at være ganske betydelig, eftersom den største del af arealet er udyrkbart fjeldtærræn eller udyrket myr, og de spredte gaardes antal forsvindende. Tættest befolket er det mindste — Nes — med over 1300 indbyggere paa vel 1 geogr. □ mil, tyndest Skjørn med 2200 paa $5\frac{1}{2}$; her bor ogsaa befolkningen mest spredt, langs begge sider af en fjord og paa en del fjeldgaarde inderst i denne. Jordbundens beskaffenhed er forskjellig, men kan den i det hele taget neppe siges at være af nogen fremragende kvalitet i noget af herrederne. I Nes, der hvor det dyrkede areal, ligesom paa østlandet, repræsenteres af, hvad der i fortidens dage var sjøbund, er der megen sandjord. Som nævnt, er der megen myr, og den myrlændte jordbund trænger sig ogsaa frem overalt paa den dyrkede indmark, noget hvortil det regnfulde klima, men visseligen ogsaa den mangelfulde drænering, bidrager. Landet kan helt igjennem karakteriseres som et «vaadt» landskab. Den ganske tætboende befolkning har paa nogle steder, omkring handels- og fiskepladse, yderligere for-tættet sig til ubetydelige strandsteder, hvoraf findes et par i Skjørn, i Raakvaag og Fævaag, og et par i Jøssund, i Valdersund og Lysøund.

De hygieniske forhold maa i alle 4 herreder i det hele taget siges at være upaaklagelige, tildels endog meget gode. Den almindelige bygningsmaade for de fleste gaarde er et hus paa 2 etager, oftest en høi 1ste og en lav 2den, sjældnere 2 etager med lige høie vinduer. Indgang paa midten af huset, 1 stue paa hver side af entreen og køkken indenfor denne, med udgang til bagsiden; undertiden er indgangen i den ene ende af huset med køkkenet som første rum. Vaaningshusene er paa de bedre gaarde ganske godt byggede; dog har jeg det indtryk, at de ældre huse er mere solide, end de, der nu for tiden opføres. Husene er altid panelede udvendig og malede i farverne hvidt, rødt, gult eller lysegrønt. Udhusene i almindelighed røde. Som følge af den førnævnte bygningsmaade, faar man i alle større huse, hvor der ikke lever 2 familier, til disposition en bedstestue, der ikke til daglig benyttes, og som paa mange steder er udstyret med adskillig komfort. I den anden — almindelig benyttede — stue findes næsten altid seng for husbondsfolkene, medens tjenere og voksne børn ligger paa loftstrummene. Disse er oftest uindredede, uden tag og ihvertfald uden panel eller tapet; men saa findes der paa mange steder desuden et lidet ekstrakammer ovenpaa, der er forsynet med begge dele og benyttes som gjæstekammer. Renligheden er i det hele upaaklagelig, ialfald hvad husrum, sengerum og sengklæder angaar, paa hvilke der sjelden synes at være nogen mangel. Dette gjælder ikke blot de sengklæder, der anvises gjæster, men ogsaa de af husets folk benyttede gjør i almindelighed et godt indtryk. Meget sjelden sees filler, og utøi har ialfald ikke jeg hidtil paatruffet mere end én gang. Renligheden i det almindelige, daglige husstel tør vel maaske endnu lade endel tilbage at ønske; men det synes, som om der med vilje sørges for, at den fremmede heri faar det mindst mulige indblik. Hvad der bydes h. a. m., er der intet at sige paa. Stuerne og paa alle bedre gaarde vel ogsaa loftstrummene, er forsynede med ialfald ét slagvindu, og de fleste ovne har trækluget. Den skik at koge maden i stuen er ikke almindelig, da den slags kogeovne sjelden benyttes; kaffekjedelen sees derimod ofte anbragt i nischerne paa de almindelige ovne. Køkkenerne er i almindelighed smaa og vel for det meste kolde og trækfulde; ofte lades ogsaa døren aaben. Klæder tørkes vistnok om vinteren inde i stuen; i det hele kan der dog ikke klages paa atmosfæren, naar hensees til det ofte store antal beboere. Det her anførte gjælder gaardene i sin almindelighed. Hos husmænd og strandsiddere er bygningsmaade og indredning anderledes; ogsaa hos disse faar man i det store og hele et forholdsvis godt indtryk ved besøg, selv om disse en enkelt gang kommer uforberedt eller paa kort varsel. I sygdomstilfælde, der paa forhaand formodes at være smitsomme, hersker i almindelighed betydelig smittefrygt blandt de omboende. Den samme frygt for at smitte, naar man selv har sygdom i huset, kan dog ikke iagttages; de ængstelige naboer pleier da at klage til lægen pr. telefon, da de i almindelighed — desværre — er for feige til at haandhæve myndigheden i sit eget hus. Ved dødsfald efter tuberkulose er det første der gjøres, at telefonere til lægen om at tilsige desinfektøren. Jeg tror, at de almindelige regler for behandling af tuberkuløses udtømmelser saa nogenlunde befulgtes. At desinfektorinstitutionen bidrager til at oplære folk i renlighed, anser jeg utvivlsomt.

Folkets levemaade faar siges at være hverken værre eller bedre end paa de fleste andre steder. Mit indtryk af, hvad jeg har seet leilighedsvis af kostholdet, er, at af de 4 herreder lever befolkningen i Jøssunds (hørende til Aafjordens prestegjæld) bedre end i de andre. Kosten er tarvelig og ensformig, og om nogen slags kogekunst eller nogen maade at tilgodegjøre raaprodukterne paa udover den gennem menneskealdere nedarvede, er der naturligvis ikke tale. Det siger sig selv, at i et distrikt som herværende, hvor befolkningen for en stor del er henvist til at leve af sjøen, maa fisken spille en betydelig rolle i husholdningen, og af denne igjen først og fremst silden. Et aar som 1905, der bragte et

totalt mislykket sildefiske, har der nok været en følelig mangel tilstede i smaa-folks husholdning. Saltet skrei er det næstvigtigste fiskefødemiddel; af anden anvendt fisk kan nævnes lidt saltet kveite, vindtørket smaasei, som stadig sees hængende rundt strandsiddernes hytter paa en snor, medens storseien og langen saltet eller laves op i digre fiskeboller, hyse og smaatorsk, der spises fersk kogt, aldrig stegt. Silden spises ogsaa altid som fersk kogt, ikke stegt, saltet foruden som spegesild, ogsaa kogt til «sildegryn» med poteter og kaalrabi, hvilket, hvis den tillaves ordentlig, giver en udmærket suppe; fladbrød og smør «ataat». Af laks spises der meget lidet, da prisen er for høi hos opkjøberne; paa de bedste gaarde i Skjørn kan sees røgelaks; af beboerne omkring de talrige fiskevande i det indre af Fosenhalvøen spises en del saltet røe og ørret. Kjødneringen kommer i rang vistnok efter fisken; ialfald spises det her som andetsteds langs kysten, kun en sjelden gang ferskt og da enten slet og ret kogt eller undertiden oplavet til kjødmad. Steg turde være et særsyn udenfor enkelte gaarde; ofte benyttes hertil spædkalv, der slagtes, naar den er et par dage gammel; ogsaa gedekid. Saltkjød og flesk bruges vel paa de fleste gaarde af og til. Fjærkræ og vildt spises sjelden. Af grøntsager benyttes kun poteter, kaalrabi og lidt gulerødder paa de bedre gaarde. Æggene sælges til handelsmanden og benyttes hjemme nærmest til gjæstebudskost. Melken sælges til meierierne og faaes tilbage derfra i en skikkelse, der gjør den lidet tjenlig til menneskeføde. Selv paa de store gaarde kan man se, at der benyttes margarinsmør, dog ikke udelukkende. Men fløde og smør er, udenfor meierierne, vanskelige artikler at opdrive for dem, der maa købe dem, og nysilet melk ofte ikke til at erholde. Ogsaa ganske smaa børn maa drikke den afskyelige «meierimelken», da man ikke har raad til at holde af lidt nysilet til dem; desuden faar de kaffe fra de er bleven afvænt med modernemelken. Kaffe drikkes til enhver tid af døgnet, paa de 99 af 100 steder, et usmageligt produkt, tillavet af billigste vare, alene med kaffeens kulør uden dens rette styrke og smag, vomfyld for den indfødte befolkning, en lidelse for dem, der forstaar at goutere en god kop af den duftende drik. Til kaffen trakteres med smør, brød, mysme, eller sjeldnere gjedost, samt gammelt hvedebrød fra handelsmanden. I juletiden forekommer nok ogsaa sylteflæsk og kjødrul paa sine steder. Almindeligt ovnsbrød bages dels hjemme, kjøbes dels hos handelsmændene; det hjemmebakte er i almindelighed godt. Sirupskager er meget yndet, de baade kjøbes og bages. Af sterke drikke nydes lidet i hjemmene, øl næsten aldrig. Brændevin drikkes ved alle bryllupper, ved begravelser har jeg hørt, at det sjeldnere benyttes. Kvantitet og kvalitet retter sig efter samfundsstillingen. The og chokolade bruges ogsaa nærmest som gjæstebudskost ved ganske særlige anledninger. At faa patienter til at nyde disse drikke istedenfor den daarlige kaffe er noksaa vanskeligt; tyndt tillavet bliver de nu i hvertfald.

Næringsveie og økonomise forhold. Den økonomiske evne tør forhaabentlig efter det for landbruget udmerkede aar i 1905 og det noksaa gode i 1904 antages at være i nogen fremgang, tiltrods for de to sidste aars mindre gode fiske. Daarligst er den i Bjørgs herred. Grundene hertil er forskjellige. Dette herred har for det første i forhold til sit folketal de fleste smaafolk, husmænd og strandsiddere, hvoraf følgen er, at fattigbudgettet og dermed skatteprocenten overskrider de andres i ikke liden grad; dernæst kan man sige, at herredet, fraseet lidt skogbrug i dets østligste del, er helt og holdent afhængig af silden. Denne, der før i tiden var omtrent aarevis, har i de senere aar ikke været dette; i 1903 havde man vistnok et udmerket godt, men meget kort fiske, i 1904 var det «svart», og i 1905 fiskedes der godt i hele november maaned, men udelukkende smaasild til lav pris. Det tidligere aarevisse fiske har vel bidraget sit til, at befolkningen, der gjør et lidet energisk indtryk, er kommet i den

faste tro, at det er dette, — og dette alene — der skal være deres udkomme, og denne tro har det ikke lykkedes dem at arbeide sig ud af ved de senere aars misere; det er ialfald paafaldende, at kun en liden del af den voksne mandlige befolkning om vinteren søger til fiskeværerne, i sammenligning med hvad der sker fra de omliggende herreder. Hvis ikke Vorherre om høsten sender dem silden lige ind i fjorden, uden for deres stuedør, saa suger de paa labben eller — fattigvæsenet, indtil den maatte behage at komme næste gang. Der er endog kun et mindre antal af den langs fjorden boende befolkning, der gider at befatte sig med det almindelige fiskeri af den i selve fjorden gaaende fisk, hvorfor fersk fisk, ialfald inderst i fjorden, er sjelden at erholde. — I modsætning til dette forhold i Bjugn tør man vel sige, at indbyggerne i de øvrige herreder benytter den næring, havet giver dem, bedst muligt. De driver torskefiske om vinteren, fra Haltens fiskevær, bankfiske om sommeren, ogsaa udenfor Halten (dette dog kun de driftigste), sildefiske hele høsten, og desuden i Skjørn adskillig andet hjemmefiske hele aaret rundt. Derfor er der ogsaa flere penge blandt deres indvaanere. Medens som sagt fisket nu drives fra Halten, udenfor Froørerne, reiste folk tidligere paa Lofoten; dette svarede vistnok sjelden regning og er heldigvis næsten ganske opgivet. Den hovedsagelige fangst ved bankfiske er kveite; det drives med leiede folk af de større besiddere. Laksefisket kan enkelte aar i Skjørn give en pen indtægt for dem, der har strandlinje, da priserne er gode. De to sidste sommere har det nærmest været mislykket. Af ferskvandsfisk fanges der en del paa garn, ørret om sommeren og røe om høsten, i flere af de mange større og mindre vande, der opfylder det indre af Fosen — en sammenhængende vandvei ét sted af 14 kilometer. Fisken benyttes udelukkende af befolkningen til eget brug, falbydes næsten aldrig.

Lidt jagt drives, men er uden synderlig betydning. Noget vildt føres jo altid til byen eller sælges ved handelsmændene.

Hovednæringsveien i hele distriktet er ved siden af, eller næsteften, fiskerierne, landbruget. Endskjønt klimaret ikke egentlig egner sig for driften af et lønnende landbrug, lægges der dog paa mange steder adskillig vind paa at drive det saa rationelt, som forholdene tillader. Amtsagronomens raad og vejledning tror jeg benyttes ret meget (han er for tiden bosat i Bjugn); naturligvis staar meget tilbage at gjøre; men man faar i hvert fald det indtryk, at der i mange ting er brudt med gammel slendrian og nedarvede skikke. Dette tror jeg man for en ikke ringe del kan takke de hjemvendte amerikanere for; af saadanne findes overalt en masse, ikke paa kortere besøg, men folk, der for godt og alt har flyttet hjem og driver jordbrug. Mange har sine familier efterladt hjemme — især i Jøsund er dette hyppigt — ikke med tanke paa at faa dem over, men med den hensigt selv at vende hjem, naar de har lagt sig noget tilbedste. Hvor udvandringen drives paa den maade, bør den vel kaldes et gode for land og national velstand, da de hjemvendte baade selv kan tilgodegjøre sig de indvundne erfaringer og meddele disse til den øvrige befolkning; jeg tror som sagt, at dette er tilfældet i dette distrikt. At mindst 5—6 pct. af befolkningen har været i Amerika, anser jeg for ikke tvilsomt. Slaamaskiner og hesteriver er nu almindelig benyttede paa alle større brug. I Nes og Jøsund anvendes amerikanske damp-tærskemaskiner, der eies af en hel del gaarde i forening. I det bakkede Bjugn og Skjørn bliver disse maskiner for tunge at transportere; her anvendes almindelige tærskemaskiner. Skal jeg nævne en ting, i hvilken landbruget synes endnu at staa tilbage, saa er det med hensyn til den mangelfulde drainage af det meget vandsyge land, der dyrkes, men giver daarlig afkastning mod, hvad det ved ordentlig arbeide kunde give. Dette staar kanske i forbindelse med, at jordbruget her, som andre steder, lider under mangel paa tilstrækkelig arbejdshjælp. Udvandringen — den egentlige — har de sidste par aar været mindre end de foregaaende,

men strømmen gaar lige godt ud af bygderne; den gaar til byen, og ikke mindst hvad de unge kvinder angaar; tjenestepiger, ialfald som duer noget, er derfor en saare sjelden vare. Noget engetlig mønsterbrug findes ikke i distriktet; de meget faa større gaarde, hvor noget saadant kunde være tale om, er ikke i tilstrækkelig kyndige hænder; her spiller atter den overveiende interesse for sjøen og fisket en rolle. Store brug passer neppe for et distrikt som dette, hvor de fleste brugere tillige skal drive sjøen som næring.

Nyrydning af jord sees ikke sjelden, vistnok ikke stort paa de ældre brug; men der bygges og ryddes paa fra disse solgte eller bygslede smaaparceller. I de sidste 2—3 aar har der paa den overflødige jord, der henligger udyrket i Bjugns prestegjeld, reist sig mindst en 10—12 smaahuse med hver sin nyryddede jordflæk; samtlige beboere er unge folk, der naturligvis ellers vilde være havnet i Amerika.

Stald og fjøsbygninger paa gaardene er i det ydre af et upaaklageligt udseende, som oftest rummelige og velbyggede at se til. Men den indvendige indredning svarer ikke altid hverken i hensigtsmæssighed eller tidsmæssighed til det ydre; mørkt og trangt er det endnu for en stor dels vedkommende i dyrenes rum, skjønt vinduer i regelen findes. Gjødselen tilgodegjøres neppe, som den burde. Paa nogle af de bedste gaarde findes dog særdeles store, rummelige og lyse fjøs- og staldrum, opførte i de senere aar, hvilke gjør et meget godt indtryk. Besætningen af husdyr paa gaardene turde maaske i almindelighed være vel stor, ikke netop dermed ment, at der sultefodres; men kjørene slippes for tidlig om vaaren og maa derfor gaa paa hjemmejorden og indmarken og beite, hvorved engen sættes uger tilbage, mindre foder, end ellers vilde være tilfældet, erholdes, og derved maa atter dyrene for tidlig ud næste sommer — en stadig «*circulus vitiosus*».

For sine landbrugsprodukter erholder bønderne meget god betaling. Prisen paa kjød, flæsk, smør og æg skiller sig paa stedet lidet fra bypriserne. Meget føres direkte til byen, men levende kreaturer sælges ogsaa til opkøbere her. For den nærmeste grænd af Skjørn spiller Agdenes fæstning en viss rolle for afsætningen. Af meierier findes i det hele i de 4 herreder 6, der modtager melken fra de fleste større gaarde og mange mindre brug; af meierierne er 3 i Bjørn, Nes og Lysøund, dampmeierier, de øvrige almindelige haandmeierier. God gjødost leveres fra enkelte fjeldgaarde i Skjørn.

Hesteavl en staar ikke i noget af herrederne, i modsætning vistnok til naboherrederne Ørlandet og Rissen, — paa noget høit standpunkt; selve hesteracen synes mig i det hele ikke at fortjene «hæderlig omtale»; gode heste er sjeldne at faa, og indkjøring og behandling er for det meste under kritik; dette staar kanske tildels i forbindelse med de bakkede og daarlige veie i størsteparten af de 3 af herrederne; bedst er forholdet saaledes i Nes herred og den tilgrændsende del af Jøssund, hvor hele den bebyggede del er fladt land; her forekommer ogsaa professionelle hesteopdrættre. Det almindeligste kjøreredskab er karjol. Som nævnt, og passende henhen hørende, bør tilføies, at veiene er mindre gode, enkelte steder ligefrem skandaløse til offentlige landeveie at kaldes, ligesom eftersyn og vedligehold for Bjugns prestegjeld lige til den allersidste tid har været saa slapt som vel mulig.

Svineavl en har i de senere tider taget sig op; men spiller dog langfra endnu den rolle, den kunde; at griserne i Bjugn jevnlig faar sildeaffald at spise, der som bekjendt giver flæsken en mindre god smag, er forklarligt, men uheldigt for sælgerne i længden. Hønsavl en staar langt tilbage for naboherredet Ørlandets. Ægforeninger findes, mig bekjendt, ikke. Æggene sælges til handelsmændene; der holdes høns paa de fleste gaarde; men om nogen avl i større maalestok er der ikke tale. I Skjørn forsøgte for nogle aar siden med et hønseri; men det gik

ikke. Nu er hønsehuset gjort til bedehus, og det skal gaa bedre. Ænder og gjæs findes kun paa et par steder. Tamme graagjæs faaes ofte kjøbt om høsten (aarsunger). Man lader ærfuglene udklække æggene om vaaren. Om havebruget er ikke stort andet at sige, end at dets værdi ikke mere her end paa de fleste andre steder i hele det nordlige Norge er gaaet op for folk. Vistnok er det veirhaarde klima i Nes og en stor del af Bjugn og Jøssund ikke heldig; men en god del mere end nu kunde dog udrettes og ikke mindst i Skjørn, som i modsætning til disse bygder byder ret gode betingelser for denne næringsvei, især langs fjordens nordside. Af grøntsager dyrkes kun lidt kaalrabi og gulrødder, af bær ribs og stikkelsbær, kun ganske enkeltvis jordbær, hvorhos der i haverne paa de fleste større gaarde findes en del gamle kirsebærtrær, som blomstrer vakkert om vaaren, men bærer lidet frugt. Dyrkning af turnips til kreaturfoder bliver mer og mer almindelig. Fra mange steder i Nes, hvor der er sandjord, faaes udmærkede poteter.

For endel aar siden forsøgte en bi-interesseret kollega at faa biskjødsl indført i haverne. Endnu sees som minde fra denne tid paa et par steder en tom bikube; men der findes dog én mand, ordføreren i Bjugn, der producerer 20—25 liter honning for sommeren.

Skogbrug drives som næringsvei i Skjørn, den østlige halvdel af Jøssund og den tilgrænsende østligste del af Bjugn. I det indre af Skjørn findes et enkelt større brug med et større sagbrug, eiet af et trondhjemsfirma; mindre sagbrug findes mange steder. I Skjørn har en del skogstrækninger været solgt til spekulanter til udhugst, saa værdien af dette herreds skoge nu er betydelig forringet. Man ser dog endnu tømmer, baade her og i Jøssund, af ganske pene dimensioner; men som næringsvei betragtet er driften vistnok i det hele paa retur. Ørlandet og Nes beboere, der selv ikke har skog, maa hente alt sit træværk fra disse herreders skoge, hvad der giver anledning til en ganske betydelig vintertrafik i de tider, føret er godt. I Bjugn, Nes og Jøssund anvendes torv som brændsel, hvilken tildels maa skjæres langt fra gaardene; endel gaarde i Nes har saaledes op til 13—14 km. at kjøre al sin brændsel!

Bergværksdriften indskrænker sig til nogen brydning af stenskiifer og heller paa et par steder i Indre Skjørn.

Af industrielle anlæg findes foruden, som før nævnt, et større og endel smaa sagbrug, nogle møllebrug i Bjugn og Skjørn, deraf 1 lidt betydeligere i førstnævnte herred, hvor størsteparten af folket i dette, Nes, Jøssund, Ørlandet og Skjørn's nordside maler sit korn. En sildetøndefabrik forsøgtes startet for et par aar siden i Indre Skjørn.

Sociale forhold. Om husfid som beskæftigelse er der liden tale. Kun mndtagelsesvis paatræffes en væv eller spinderøk. Tøierne kjøbes for det meste hos handelsmændene, og kvindernes kjoler syes af de talrige, udlærte sypiger, da den almindelige kvinde lidet eller intet lærer af saadant. Husgeraad og brugsgjenstande leveres af professionelle folk; at se den mandlige ungdom i hjemmene tage sig noget nyttigt til er yderst sjelden. Skjørn havde betingelserne for at kunne være et godt baadbyggerdistrikt. Men -- baadene kjøbes i Aafjorden. Noget slags træskjærerarbeide og lignende sees sjelden; de, der maatte have lyst for saadant arbeide, gives ingen anledning til uddannelse. Ungdommens evner kues og forspildes, da den voxer op, uden at nogen tænker paa at lære den noget — hverken for aand eller legeme — udover, hvad folkeskolen har budt. Den synes derfor ogsaa at være ganske blottet for enhver høiere interesse. Ungdomsforeninger findes ikke. Der findes i Skjørn et par smaa skolebibliotheker, hvorfra der jo sker endel udlaan; paa bøgernes kvalitet har jeg ikke rede; men har dog seet, at «Ingemanns romaner» findes deriblandt. Den mandlige ungdom læser

dog aviser; den kvindelige vistnok ikke; den synes i det hele taget ikke at have nogen interesse for den verden, de lever i, med undtagelse af «grænden» og — senere «byen»; naar den kvindelige ungdom er samlet i hus, synges «aandlige» viser, hvortil føres «verdslig» tale og undertiden klimpres lidt paa guitar. Til at forestaa et hus som husmoder tør man vel sige, at de allerfleste ved sit giftermaal er aldeles uskikkede, fraseet dem der kan have lært lidt ved konditioner i bedre huse, hvilken lærdom imidlertid enten ikke anvendes eller snart glemmes. Der bør dog noteres, at enkelte unge piger besøger den meieriskole, der drives i forbindelse med Ørlandets meieri. Værst er ungdommens forhold maaske i Bjugn, hvor dens eneste anvendelse af sin fritid om aftenen synes at være at drive op og ned ad den flade strandvei langs fjorden, kikke ind af vinduerne til folk, holde spektakel, slaas og gjøre andet, som galt er. Meget faa søger nogen uddannelse efter folkeskolen; paa henimod 2 aar har jeg kun 1 eller 2 gange udstedt attest for unge mænd, der vilde ind paa en landbrugsskole eller underofficersskole; de der søger en middelsskole eller bare en amtsskole, er ligeledes «rare aves». Amtsskole har, efter hvad sognepresten i Bjugn har forsikret mig, ikke en eneste gang siden disse skolars oprettelse været afholdt inden Bjugns prestegjeld. Han søger for tiden at faa oprettet en fortsættelseskole; men det strander rimeligvis paa uvilligheden til at give den hertil nødvendige lille bevilling — (ca. 75 kroner for Bjugns herred aarlig!). Tilrods for disse paatagelige mangler ved ungdommens uddannelse, der vel ikke har været mindre i tidligere dage, viser den voxne og modne befolkning i sin ydre fremtræden i det daglige samkvem, i forretninger og ved besøg i det hele taget en noksaa beleven optræden, undtagelser følgelig reserverede. Moralen staar dog, efter alle foreteelser at dømme, ikke høit. Upaalideligheden maa karakteriseres som ganske betydelig, og der synes desuden — og atter ikke mindst i Bjugn desværre — at herske en noget uklar opfatning af forskjellen mellem «mit» og «dit». Men en stor — altfor stor del — kanske af disse «feiltagelser» ordnes visseligen uden vor øvrigheds besværlige paakaldelse. Med sædeligheden er det desværre daarlig bevendt; 1 à 2 uægte børn ansees af pigerne for normalt, forlovelse betragtes = ægteskab, og brylluppet feires først, naar der er «periculum in mora». Efter opgivende af sognepræsen i Bjugn var der:

i 1901:	138	fødsler,	hvoraf	22	uægte	=	15,94	pct.
- 1902:	132	—	—	25	—	=	18,95	«
- 1903:	136	—	—	15	—	=	11,03	«
- 1904:	136	—	—	18	—	=	13,23	«
- 1905:	115	—	—	18	—	=	15,65	«

Femaaret: 657 fødsler, hvoraf 98 uægte = 14,92 pct.

Det bemærkes, at procentantallet af uægte fødsler efter kirkebogen varierer mellem 11 og 21 pct. i de sidste 25 aar. Der har i de seneste 10 aar været flere barnemordsager, alle, saavidt vides, i Skjørn.

Ædrueligheden er blandt den ældre del af befolkningen i det hele meget god. Sjelden, uden til jul, hjemføres drikkevarer; men byreiser er jo rigtig nok meget hyppige, paa grund af de lette og billige kommunikationer. Kun ganske enkelte notoriske drukkenbolte findes. Et forhold, der har vakt forargelse, er bleven rettet i den sidste tid, idet departementet har seet sig nødsaget til at fratage de i rute paa Skjørn gaaende dampskibe enhver udskjænkingsret paa grund af det ulovlige øl- og vinsalg, der drives i stor udstrækning af samtlige 3 restauratricer til ungdommen i Indre Skjørn under skibenes overnatte derinde, en trafik, der paa grund af dens følger tilslut blev uudholdelig for nabolaget, hvorfor da ogsaa herredsstyret, trods kun tællende et par afholdsmænd, enstemmig

anbefalede foranstaltningen. Senere er der dog indrømmet ret til udskjænkning i sommermaanederne, mod at den værste af de 3 restauratricer, der flere gange havde været mulkteret, blev fjernet fra sin stilling. Det bemærkes, at der i Skjørn findes 2 og i Bjugn 1 afholdsforening, der tæller et noksaa stort antal medlemmer, ogsaa blandt ungdommen.

Af handelsmænd findes der et ganske stort antal: I Skjørn 7, i Bjugn 4, i Nes 4, i Jøssund 4, tilsammen 15 paa de ca. 6500 mennesker. Kun 4—5 af disse kan kaldes større handelsmænd i god gammel forstand, folk, som tillige driver fiskehandel eller holder notbrug; 3 er handelssamlag, 1 i hvert herred, med undtagelse af Skjørn; ogsaa her fandtes tidligere et saadant; men det lønnede sig ikke, og vedkommende handelssted drives nu af en privatmand. Paa disse handels-samlag faar indskyderne op til 10 pct. rabat, andre kunder et par pct.; for den der kan handle kontant, er det saaledes billigere; men til de leverede varers kvalitet bør der sættes et spørgsmaalstegn.

2. Sundhedsforskrifter approberede 1905.

Vestre Moland herred.

(Kronprinsregentens resolution af 13de februar).

§ 1. Ved flytning af ældre vaaningshuse, ligesom ved opførelsen af nye, skal anmeldelse herom ske til et medlem af sundhedskommissionen, inden arbeidet paa grunden paabegyndes. Dette gjælder for den del af herredet, som ikke omfattes af ladestedet Lillesands bygge- og reguleringsbestemmelser.

§ 2. Ved opførelse eller flytning af husebygning skal iagttages:

- a) At afstand mellem vaaningshus paa den ene side og stald, fjøs, ladebygning, grisehus og vandhus paa den anden side ikke bliver mindre end 4 — fire — meter, med mindre vandhuset indrettes saaledes, at de sanitære hensyn alligevel sker fyldest.
- b) At bygningsgrunden under vaaningshus med omgivelser afgrøftes og muldjorden derfra bortføres. Alle vandansamlinger omkring huset maa bortledes og fordybninger udfyldes, saa gaardstunet saavidt muligt kan holdes tørt og rent.
- c) At grundmurens høide under vaaningshus ikke nogetsteds bliver mindre end 30 — tredive — centimeter over jorden.
- d) At ethvert beboelsesværelse, loftsværelser undtagne, skal have en høide af mindst $2\frac{1}{4}$ — to og en kvart — meter fra gulv til loft og være forsynet med opslagsvindu. Gulvet maa gjøres tæt og trækfrit.

§ 3. Hvor kogeovn anbringes i beboelsesrum, skal saadan indretning anskaffes, at den ved kogningen frembragte damp opfanges og ledes ud i det frie.

§ 4. I kjældere under vaaningshus, som herefter opføres, maa ikke huses heste, køer eller svin, de sidste heller ikke i kjældere under vaaningshuse, der nu ere opførte.

§ 5. Til hver bolig skal der være et vandhus (privet). Binger og ekskrementbeholdere skal være forsvarlig tætte og ikke have tilsig fra grund- eller overvand samt tømmes saa ofte, det paakræves, saa intet af indholdet flyder ud. Sundhedskommissionen kan paabyde desinfektion af binger og ekskrementbeholdere.

§ 6. Gjødning, affald fra husene og lignende urenligheder skal henbringes i gjødselkjælder eller i en afstand af mindst 4 meter fra beboet hus og befærdet vei og saaledes, at der ikke bliver tilsig til sted, hvorfra mad- eller drikkevand tages, eller til vaaningshus. Er det paa grund af lokale forhold uundgaelig nødvendigt at henlægge deslige ansamlinger nærmere befærdet vei, skal de forsvarlig tildækkes med jord, torv eller lignende eller snarest mulig bortskaffes.

Indvolde skal henlægges i gjødselkjælder, nedgraves eller opbrændes. Skyllenvand maa ikke slaaes ud ved husvæggen eller paa gaardspladsen. Affald, som foranlediger stank, gives saa rigelig paafyldning af jord, aske eller lignende stoffe, at denne forebygges.

§ 7. Brønd eller opkomme, hvorfra mad- eller drikkevand tages, maa ikke forurenses ved vask eller anden urenlighed. I bæk maa saadan forurensning kun ske nedenfor det sted, hvorfra mad- eller drikkevand tages.

§ 8. Sundhedskommissionen kan forbyde brug af boliger, som paa grund af overfyldning af mennesker, fugtighed, urenlighed eller slet ventilation findes skadelige for sundheden, indtil manglerne er afhjulpne.

§ 9. Sundhedskommissionen kan forbyde salg af bedærvede eller for sundheden skadelige nærings- og nydelsesmidler og i fornødent fald besørge samme tilintetgjorte. Dette gjælder ogsaa gjenstande, som ved at indeholde giftige bestanddele kan blive sundhedsfarlige, saasom tøier og tapeter, hvoraf prøve til undersøgelse skal udleveres efter sundhedskommissionens forlangende.

§ 10. Melk maa saavidt muligt ikke opbevares i beboelsesrum, men i melkebød eller i hvert fald i særskilt aflukke eller i tillukket melkeskab.

§ 11. Enhver bedrift, hvorved luften kan forurenses eller stank udbredes, skal være underkastet sundhedskommissionens tilsyn og nærmere bestemmelse.

§ 12. Bohave, gang- og sengklæder efter personer, der lider af eller er døde af smitsom sygdom, maa ikke overlades til andre, forinden de er rensede efter nærmere bestemmelse af sundhedskommissionens ordfører.

§ 13. I bymæssigt bebyggede strøg skal huseierne sørge for at holde veigrøften udenfor deres eiendom oprenset, saa der til enhver tid er frit afløb for spild- og overvand.

§ 14. Hvor særegne forhold paakræver det, kan sundhedskommissionen efter andragende derom indvilge afvigelser fra disse forskrifter.

§ 15. I henhold til lov af 8de mai 1900 skal anmeldelse ske til sundhedskommissionens ordfører, naar en af tuberkulose lidende syg forandrer bopæl. Meddelelsespligt skal paahvile saavel den huseier hvorfra, som den huseier hvortil den syge flytter.

§ 16. Overtrædelse af disse forskrifter anmeldes til sundhedskommissionens ordfører, hvem det paaligger i fornødent fald at foranstalte overtrædelsen paatalt.

Kvalsund herred.

(Kronprinsregentens resolution af 7de marts).

§ 1. Ved flytning af ældre vaaningshuse, hvorunder indbefattet gammer, saavel som ved opførelse af nye, skal anmeldelse herom ske til nærmeste medlem af sundhedskommissionen, før arbeidet paa grunden paabegyndes.

§ 2. Ved opførelse eller flytning af vaaningshuse skal iagttages:

- a) At grunden er saavidt muligt tør og vel afgrøftet og madjorden fjernet.
- b) At bygningen hviler paa en forsvarlig tæt grundmur, der intet sted skal være mindre end 30 cm. over jorden. Hvis kjælder indrettes, maa denne forsynes med tilstrækkelig ventilation. Ethvert beboelsesrum skal have en højde af mindst 2,20 m. fra gulv til loft og være forsynet med ialfald ét opslagsvindue. I ældre huse skal anbringes et opslagsvindue inden ét aar, efter at disse forskrifter er traadt i kraft. Gulvet i nederste stokværk skal ialfald i beboelsesrum gjøres dobbelt, og mellem begge gulvlag anbringes fyld af tørt ler eller andet passende materiale.
- c) Hvor bagerovn eller komfür benyttes i beboelsesrum, skal den være forsynet med hætte eller anden indretning, saa at dampen opfanges og ledes ud i fri luft.

§ 3. Til ethvert vaaningshus skal indrettes vandhus (privet), der maa tømmes, saa ofte det fornødiges, ligesom der ved jevnlig paafyldning af jord eller torvstrø, aske, sod, sagflis eller lignende sørges for, at mindst mulig stank forarsages.

§ 4. Stald, fjøs, grisehus eller vandhus maa ikke anbringes nærmere vaaningshus, madbod eller indtag for mad- og drikkevand end 10 m., og ikke saaledes, at det har tilsig til disse.

§ 5. Heste, kjør, svin, faar, gjeder eller høns maa ikke have tilhold i eller under vaaningshuse.

§ 6. Exkrementer (gjødsel), urin, feieskarn og affald ved slagtning og fiskeribedrift, stinkende skyllevand samt anden urenlighed maa under ingen omstændighed kastes under huse, rundt husvæggene eller udenfor indgangstrapper, men henbringes til gjødseldyngen ved fjøset, til vandhus eller kastes i sjøen udenfor fjæremaal.

§ 7. Brønde, opkomme eller bække, hvor drikke- og madvand hentes, maa ikke have tilsig fra forurenset jordbund. Heller ikke maa vaskning af klæder eller andre gjenstande foretages i eller ovenfor vandindtaget; brønde kan af sundhedskommissionen forlanges tømte og rensede mindst én gang aarlig.

§ 8. Findes beboet hus eller forsamlingslokale skadeligt for sundheden paa grund af fugtighed, urenlighed, overfyldning af mennesker, mangel paa lys og ventilation, kan sundhedskommissionen forbyde lokalets brug, indtil manglerne er afhjulpne, paa eierens bekostning og uden godtgjørelse for afsavn.

§ 9. Naar nogen bedrift eller fabrik agtes sat iværk, der medfører skadelige eller ildelugtende uddunstninger eller befrygtes paa anden maade at kunne blive skadelig for sundheden, skal plan for anlægget forelægges sundhedskommissionen. Finder denne, at anlægget vil medføre fare eller skade for den offentlige sundhed, maa dette ikke sættes iværk, før de af sundhedskommissionen antydede ulemper er afhjulpne.

Enhver i virksomhed værende bedrift skal være underlagt sundhedskommissionens tilsyn, og vedkommende skal være forpligtet til at rette sig efter de forskrifter, kommissionen til fjernelse af forefundne mangler maatte give.

§ 10. Bedærvede eller for sundheden skadelige fødemidler maa ikke ud sælges inden herredets grænser, og sundhedskommissionen kan, om fornødiges, beslutte saadanne varer tilintetgjorte. Det samme gjælder brugsgjenstande, som paa grund af deri indeholdte giftige stoffer kan være sundhedsskadelige.

§ 11. Melk maa saavidt muligt ikke opbevares i rum, der benyttes som soveværelse. Kan dette ikke undgaaes, maa den hensættes i lukket skab, der jevnlig vaskes indvendig som udvendig, eller i hylde med forhæng.

§ 12. Gang- eller sengklæder samt bohaver efter personer, som har lidt eller er døde af smitsom sygdom, maa ikke benyttes af eller overlades til andre, før de er rensede paa en af sundhedskommissionen godkendt maade.

§ 13. Hvor særegne forhold paakræver det, kan sundhedskommissionen tillade afvigelser fra disse forskrifter.

§ 14. Det paahviler sundhedskommissionens medlemmer at paase forskrifternes overholdelse og eventuelt gennem ordføreren at træffe forføjning til, at ansvar gjøres gjældende.

Bø herred.

(Kronprinsregentens resolution af 11te marts).

§ 1.

- a) Naar nogen agter at opføre eller flytte beboelseshus, skal han, før arbeidet paa begyndes, derom skriftlig underrette sundhedskommissionens ordfører, der har at gjøre ham bekendt med vedkommende bestemmelser i disse forskrifter.
- b) Huset skal opføres paa tør eller vel afgrøftet grund, efterat madjorden er fjernet. Huset skal være saaledes beliggende, at rummene faar mest muligt sol. Grundmuren skal være af sten, overalt mindst 30 cm høj, godt tættet og med et passende antal luftaabninger. Det nærmest huset liggende tun skal være udjevnet, saa stillestaaende vandpytter undgaaes.
- c) Ethvert beboelseshus skal indeholde mindst 2 med dør forbundne rum. Gulvet i 1ste etage skal være tæt og trækfrit. Høiden fra gulv til himling mindst 2,50 m. Hvert rum skal være forsynet med et i forhold til dets størrelse passende antal vinduer, indrettede til at aabnes.

§ 2. Hvor kogeovn eller komfyr benyttes i beboelsesrum, skal dampen bortledes ved damphætte eller anden skikket indretning.

§ 3. Melk maa, saavidt muligt, ikke opbevares i beboelsesrum, men i melkebød eller i ethvert fald i særskilt aflukke eller tillukket melkeskab.

§ 4. Svin eller fjærkræ maa ikke have tilhold i beboelsesrum undtagen under forhold, som gjør saadant tilhold nødvendigt.

§ 5. Udhus og stald, fjøs, grisehus, hønsehus og privet maa ikke opføres nærmere beboelseshus eller alfarvei end 10 m. og maa være saaledes beliggende og indrettet, at afsig derfra ikke sker til beboelseshus, alfarvei eller vandtag.

§ 6. Ved hvert bosted skal der, senest inden 1 aar efter disse forskrifters approbation være et privet, hvis bing skal være indklædt; denne skal jævnlig paafyldes jord, aske, kalk eller lignende og maa tømmes saa ofte, at overfyldning ikke finder sted.

§ 7. Feieskarn, skyllevand og anden urenlighed og affald af alle slags, saasom ben, dele af dyrekadavere og lignende, maa ikke kastes udenfor stuedøren eller paa gaardstunet, men skal henbringes i privet- eller kompostdyngen eller nedgraves. Affalds- og kompostdynger maa ikke lægges nærmere beboelseshus eller alfarvei end 10 m.

§ 8. Seng- og gangklæder efter personer, der lider af eller er døde af smitsom sygdom, maa ikke afhændes eller benyttes, forinden de er rensset paa en maade, som sundhedskommissionens ordfører finder betryggende.

§ 9. Findes beboet hus eller forsamlingslokale at lide af saadanne sanitære mangler, at dets benyttelse medfører øiensynlig skade for sundheden, skal sundhedskommissionen forbyde brugen deraf, indtil manglerne er afhjulpne.

§ 10. Vandtag, hvorfra mad- eller drikkevand hentes, maa ikke paa nogen maade forurenses. Brønd (olte) skal være overdækket og beskyttet mod overvand og urent tilsig. Den skal tømmes og renses saa ofte, det findes nødvendigt eller paakrævet.

§ 11. Sundhedskommissionen kan forbyde salg af bedærvede levnetsmidler og af brugsgjenstande, som kan blive skadelige for sundheden derved, at de indeholder giftige bestanddele, og er for den i saa henseende fornødne kontrol berettiget til at fordre udleveret prøver. Saadant forbud kan foreløbig nedlægges af sundhedskommissionens ordfører eller af mindst 3 af dens øvrige medlemmer i forening.

§ 12. Madvarer, særlig smør, brød og bagværk, maa hos de dermed handlende opbevares og behandles paa renlig maade. Kunderne maa ikke tillades at beføle varerne. Under ombringelse til kunderne maa varerne være forsvarlig beskyttede mod regn, sol og smuds.

§ 13. Naar nogen bedrift agtes sat igang, ved hvilken stank udbredes, eller giftige gasarter udvikles, eller stoffe behandles, som kan have skadelig indflydelse paa arbeiderne eller omboendes helbred, skal plan for arbeidet forelægges sundhedskommissionen. Finder denne, at anlægget efter planen vil blive farligt eller skadeligt for den offentlige sundhed, maa ikke anlægget sættes iværk, før end de af sundhedskommissionen antydede mangler er paavist at være afhjulpne. Sundhedskommissionen har senere at føre tilsyn med bedriften, hvad dens indflydelse paa de sanitære forhold angaar.

§ 14. Børn, der antages til gjætning, skal ved passende klæder beskyttes mod regn og kulde.

§ 15. Det paaligger sundhedskommissionens medlemmer at føre indseende med disse forskrifters overholdelse og at anmelde overtrædelser til sundhedskommissionens ordfører, der — om fornødent — bevirker paatale.

§ 16. Afbigelser fra disse bestemmelser kan tillades af sundhedskommissionen under særegne omstændigheder.

Kristiania by.

(Kronprinsregentens resolution af 27de marts).

Tillægget er saalydende:

Renholdsforretninger, der paatager sig det hus- eller grundeier i henhold til § 2, 3, 5, 8 og 13 paaliggende renhold, har forinden de begynder sin virksomhed, at anmelde den til sundhedskommissionen. Det samme gjælder gartnere, jordbrugere eller andre, der paatager sig bortførsel af gjødsel, køkken- eller andet affald til benyttelse i gartneri eller jordbrug eller til næring for dyr.

Sundhedskommissionen kan kræve sig tilstillet plan over arbejdsordning og kjøreruter med opgave over de huse og grunde, for hvilke arbeidet overtages, og, forsaavidt angaar udnyttelse af affald til næring for dyr, opgaver over de steder, hvor udnyttelsen foregaar, samt underretning om de forandringer heri, som senere sker.

Aas herred.

(Kronprinsregentens resolution af 18de april).

I.

Naar nogen agter at opføre eller flytte husebygning, har han derom at gjøre anmeldelse for nærmeste medlem af sundhedskommissionen og forøvrigt at iagttage følgende:

- a) Afstanden mellem vaaningshus og udhus skal være mindst 10 meter.

- b) Grunden, hvorpaa vaaningshus opføres, skal være tør og tilstrækkelig afgrøftet for grund- og overvand.
- c) Bygningen skal overalt hvile paa en forsvarlig tæt, og, hvor der ikke er kjælder, med mindst to trækul forsynet grundmur, der kan bestaa af graa-sten, beton eller teglsten og intetsteds være lavere end 30 cm. over grunden.
- d) Ethvert beboelsesrum skal være mindst 2,50 meter høit fra gulv til loft og have mindst ét vindu, der kan aabnes. Gulvet i nederste stokværk skal være dobbelt og forsynet med tæt, fast fyld.

II.

Forsaavidt der i beboelsesrum benyttes kogeovn, maa denne være forsynet med damphætte eller anden indretning til bortledning af dampen.

III.

Naar der ikke er anledning til at opbevare melk og andre madvarer i særskilte rum, maa de i beboelsesrum kun opbevares i lukket skab eller hylde med forhæng.

IV.

Affald, skyllevand og anden urenlighed fra husene skal ikke tillades kastet udenfor stuedøren, men anbringes i gjødsel- eller vandhusbingen eller lægges i særskilt bing eller dyng. Disse maa ikke ligge nærmere eget eller anden mands hus, offentlig eller privat vei end 10 meter. De skal have sin beliggenhed enten ved udhusene eller bag vaaningshuset. De skal tømmes hver vaar og forøvrigt saa ofte, at stank undgaaes. Unødigt stank maa undgaaes ved stadig paafyldning af torvstrø, jord, aske, sagflis eller lignende. Hvor forholdene — tættere bebyggelse — gjør det paakrævet, kan tørt affald midlertidigt henlægges i tætte, lukkede søppelkasser, der dog jævnlig maa tømmes i affaldsdyngen.

Aadsler skal nedgraves i jorden paa et afsides sted og i tilstrækkelig dybde mindst 0,75 meter under jordoverfladen.

V.

Fra udhuse, vandhuse, affaldsdynger maa der ikke ske sig til hustomt, vei, brønd eller andre steder, hvorfra drikkevand tages til mennesker eller dyr.

VI.

Til ethvert vaaningshus skal der indrettes et vandhus. Vandhusets sæder og gulv skal vaskes én gang om ugen. Vandhusbingen skal mindst hver 8de dag paafyldes torvstrø, jord eller anden fyld. Vandhusbingen skal være indklædt. For disses beliggenhed og behandling gjælder samme forskrifter som for affaldsdyngen i § 4 bestemt.

VII.

Transport af gjødsel og affaldsstofte skal i sommertiden ske i beholdere, der er saa tætte, at intet af betydenhed spildes. Ikke dækkede gjødselhauge maa ikke ligge beboede huse nærmere end 10 meter.

VIII.

Heste, køer, svin, faar, gjeder og høns maa ikke have stadig tilhold under vaaningshus eller i rum, der har tag eller væg fælles med vaaningshuset.

IX.

Brønd eller opkomme, hvorfra drikkevand tages, maa ikke forurenses med vask eller anden urenlighed. Det samme gjælder bæk eller mindre elv ovenfor det sted, hvorfra drikkevand tages. Enhver renavdsbrønd, der ikke er større end 2 meter i hver kant, skal være stensat eller tømret, overbygget og forsynet med laag til beskyttelse mod overvand og andre forurensninger, samt tømmes og renses om muligt hvert 3die aar.

X.

Finder sundhedskommissionen, at noget beboet hus, arbejds- eller forsamlingsrum er skadeligt for sundheden ved fugtighed, urenlighed, overfyldning af mennesker, mangel paa lys eller luft, kan sundhedskommissionen forbyde husets eller rummets afbenyttelse, indtil de forefundne mangler er afhjulpne.

XI.

Udsalgssteder og opbevaringssteder for kød, fisk, melk, brød, og andre næringsmidler skal stedse holdes rene, godt luftede, fri for støv og stank og maa ikke benyttes til soverum eller køkken. Heller ikke maa der sammesteds opbevares andre varer, som kan meddele næringsmidlerne lugt eller smag. Handlende maa ikke indpakke madvarer i aviser eller urent papir.

XII.

Anlæg og reparation af bageri og slagteri skal anmeldes for sundhedskommissionen paa forhaand. De skal forsynes med cementeret gulv, have panelede og oljemalede vægge og tag. De skal være lyse, stadig holdes rene, godt luftede, fri for støv og stank. Gulvet skal overspyles og vaskes hver dag efter afbenyttelsen. Affald fjernes straks og paakastes jord eller anden fyld.

XIII.

Sundhedskommissionen kan forbyde salg, overdragelse og afbenyttelse af brugsgjenstande, klæder, fødemidler eller andre gjenstande, der ansees skadelige for sundheden, og er i dette øiemed berettiget til at fordre udleveret fornødne prøver.

XIV.

Næringsbrug og bedrifter, der medfører for sundheden skadelige uddunstninger eller forurensninger, skal være undergivet sundhedskommissionens tilsyn, og skal vedkommende eier eller bruger være forpligtet til at rette sig efter de bestemmelser, som af sundhedskommissionen maatte gives til forebyggelse eller fjernelse af sundhedsfarlige ulemper.

XV.

Naar en tæringssyg forandrer bopæl, skal skriftlig anmeldelse om flytningen sendes til sundhedskommissionens ordfører af den, fra hvem den syge flytter.

XVI.

Afviselser fra samtlige foran omhandlede vedtægter kan under særegne omstændigheder ske med sundhedskommissionens tilladelse.

XVII.

Det paahviler sundhedskommissionens medlemmer at paase disse vedtægters overholdelse og i tilfælde af overtrædelse at gjøre anmeldelse derom til sundheds-

kommissionens ordfører, der i fornødent fald skal foranledige overtrædelsen paa-talt efter loven.

Opfyldes ikke nærværende vedtægter, kan sundhedskommissionen derhos for-anstalte manglerne afhjulpne for vedkommende overtræders regning.

XVIII.

Et eksemplar af nærværende vedtægter skal til enhver tid findes i ethvert hus, samt være opslaaet i skolestuerne og kommunelokalet.

Rygge herred.

(Kronprinsregentens resolution af 18de april).

§ 1. Ved opførelse af nye eller flytning af ældre husebygninger skal, forinden arbeidet paabegyndes, anmeldelse ske til sundhedskommissionen, og skal forøvrigt følgende regler iagttages:

- a) Afstanden mellem vaaningshus paa den ene side og stald, fjøs, grisehus eller vandhus paa den anden side maa ikke være kortere end 6 meter, og de sidste ikke lægges saaledes, at derfra kan ske tilsig til vaaningshus, opbe-varingssted for madvarer eller til sted, hvorfra mad- og drikkevand hentes.
- b) Vaaningshus skal opføres paa undermur af sten, af mindst 15 cm. høide over jordoverfladen. Grunden maa iforvejen tilstrækkelig udjævnes og afgrøftes, saa at grundvand og overvand har afløb fra tomten, og madjorden bortfjernes.
- c) Gulvet i nederste stokværk maa være tæt og trækfrit.
- d) Beboelsesrum skal have en høide af mindst $2\frac{1}{3}$ meter fra gulv til loft og forsynes med mindst 1 vindu til at aabne.
- e) Forsaavidt kogeovn anbringes i beboelsesrum, maa den være forsynet med saadan indretning, at den ved kogningen frembragte damp opfanges og ledes ud i det frie.

§ 2. Finder sundhedskommissionen noget beboet hus, forsamlingsrum eller andet opholdsrum for mennesker at være skadelig for sundheden paa grund af mangel paa lys eller luft, ved fugtighed, urenlighed, overfyldning af menne-sker eller af andre grunde, kan den forbyde husets eller rummets benyttelse, indtil de forefundne mangler er afhjulpne.

§ 3 Til ethvert vaaningshus, som udgjør særskilt eiendom, skal findes et vandhus, der ikke maa have væg eller tag fælles med vaaningshus eller med rum, hvor madvarer opbevares, og ikke tilsig dertil eller til sted, hvorfra mad- eller drikkevand hentes. Beholder under vandhus maa tømmes saa ofte, at ikke over-fyldning finder sted, og dynger under samme maa bortfjernes mindst 2 gange aarlig og forøvrigt saa ofte, som sundhedskommissionen finder det nødvendigt. Kalk, aske, jord og lignende skal jevnlig tilsættes for at hindre stank.

§ 4. Heste, køer, svin, faar, gjeeder eller fjærkræ maa ikke huses i vaanings-hus eller noget rum, der har væg eller tag fælles med dette.

§ 5. Feieskarn, affald fra husholdningen, spildevand o. l. maa ikke hen-kastes saaledes, at ulemper derved forvoldes, men skal henbringes til et pas-sende sted.

§ 6. Brønd- eller vandbeholder, hvorfra drikke- og madvand tages, maa ikke have tilsig fra nogen slags urenlighed eller paa nogen anden maade for-urenses. Det samme gjælder større og mindre bække, hvorfra drikke- og mad-vand tages, medmindre forurensningen foregaar nedenfor det sted, hvor vandhent-ning finder sted.

§ 7. Gjødelsbinger, gjødelsansamlinger eller oplag af affaldsstoffe maa i intet tilfælde anbringes saaledes, at derfra sker umiddelbart tilsig til brønd, vandbeholder eller vandløb, hvorfra drikkevand tages, eller til gaardsplads, grund under vaaningshus eller saaledes, at de udbrede stank til alfarvei eller nabos tomt.

§ 8. Gjødelse maa ikke oplægges nærmere andenmands vaaningshus end 60 meter, medmindre den skal benyttes til jord, der ligger i mindre afstand fra saadant hus end her nævnt. Isaafald skal der ved paaførelse af jord eller paa anden maade sørges for, at stank ikke udbredes fra gjødseloplaget.

§ 9. Oplag af gjenstande, der ved uddunstninger kunne blive skadelige for sundheden, maa kun anbringes paa de steder og paa saadan maade, som sundhedskommissionen tillader.

§ 10. Naar nogen bedrift agtes sat igang, hvorved der kan befrygtes, at luften vil forurenses og stank udbredes, eller som paa anden maade kan være skadelig for arbeidernes eller omboendes sundhed, skal planen for anlægget forelægges for sundhedskommissionen. Finder denne, at anlægget vil blive skadeligt for sundheden, maa det ikke sættes i værk, før manglerne er afhjulpne.

Bedrift, som er i virksomhed, er underkastet sundhedskommissionens tilsyn, og vedkommende er forpligtet til at rette sig efter de bestemmelser, som den maatte give for at afhjælpe sanitære ulemper.

§ 11. Sundhedskommissionen kan forbyde salg af bedærvede levnetsmidler og af stoffe og gjenstande, hvis benyttelse kan blive skadelige for sundheden derved, at de indeholder giftige bestanddele. Den er berettiget til at fordre udleveret de nødvendige prøver.

§ 12. Bohave, gang- og sengklæder efter personer, der lider af eller er døde af smitsom sygdom, maa ikke afhændes til eller benyttes af andre, forinden de er rensede efter nærmere bestemmelse af sundhedskommissionen.

§ 13. Personer maa ikke udsættes til forpleining i familier, hvor nogen lider af nævnte sygdomme, eller hvor saadanne vides i den senere tid at være forekomne.

§ 14. De i nærværende forskrifter fastsatte bestemmelser med hensyn til bygningsvæsenet skal ikke gjælde for den del af herredet, i hvilken lov om bygningsvæsenet for landets byer udenfor Kristiania, Bergen og Trondhjem af 27de juli 1896 efter sammes § 88 har anvendelse.

§ 15. Hvor særegne forhold paakræver det, kan sundhedskommissionen indrømme afvigelser fra disse forskrifter.

Klingen herred.

(Kronprinsregentens resolution af 20de mai).

Tillægget er saalydende:

Sundhedsforskrifter

for Bangsundbebyggelsen, hvis grænser trækkes ved en ret linie fra nordre ende af «Bagbroen» til fjeldet og langs dets fod paa nordre side til vandkummen og videre i ret linie og nordøstlig retning til Nordstrandbækken; forøvrigt begrænses bebyggelsen af sjøen.

§ 1. Gaardsrum og adkomstveie til og mellem husene skal af huseierne gives fast og jevn overflade med fornødent fald og skal af huseierne forsynes med afløbsrender for spild- og regnvand med fast, jevn bund og fornødent fald.

§ 2. Hus- og grundeiere skal holde sine gaardsrum, pladse, veie og smug rene samt holde sine veigrøfter og stikrender aabne og fri for stank.

§ 3. Ved ethvert beboelseshus skal der være et vandhus. Vandhuset skal have et aflukke for hver 15 af husets beboere og skal være mindst 2 m. høit. Dets vægge og gulv skal være tætte, dør og lem skal være tætsluttende og være forsynede med hængsler og krog. Tæt under sædet skal paa fast underlag anbringes en halv egetræsfustage forsynet med 2 jernhanker, forat den med lethed kan tages ud og tømmes.

Stald og fjøs skal være luftige, lyse og rummelige. Bingen skal være tæt og saaledes beliggende og indrettet, at den med lethed kan kontrolleres, tømmes og renses.

§ 4. Enhver gjødselbeholder skal tømmes saa ofte, at ingen overfyldning finder sted, de smaa beholdere naar de er $\frac{3}{4}$ fulde, forat intet af indholdet skal spildes under bortkjørselen. Gjødselen maa blot bortkjøres i tætte kasser og fra 1ste mai til 1ste september blot fra kl. 7 aften til kl. 7 morgen.

§ 5. Privetgjødsel maa ikke inden strandstedets grænser henlægges i have eller paa mark uden at opblandes og tildækkes saa grundigt med torvstrø, jord, aske eller kalk, at stank undgaaes. Spredning af saadan gjødsel sammesteds maa ogsaa udføres paa saadan maade og tid, at unødigt stank undgaaes.

§ 6. Affald fra husene, feieskarn og lignende skal, hvor det ikke brændes eller nedmuldes, samles i tætte beholdere, hvis indhold fjernes saa ofte fornødent og bortbringes saa langt, at stank derfra ikke er til plage for de nærmestboende.

§ 7. Sundhedskommissionen kan forbyde kreaturhold, hvor det foranlediger sanitære misligheder, som vedkommende huseier ikke kan eller vil afhjælpe ved benyttelsen af tilstrækkeligt torvstrø eller tør sagsrasp.

§ 8. Kjælder maa ikke indredes til beboelse.

§ 9. Brønde skal holdes rene og fri for alt skadeligt tilsig. De skal være kantsatte og være forsynede med hængsellaag.

§ 10. Enhver bedrift, som ved forurensning af luften eller paa anden sundhedsskadelig maade forulemper de omboende, saasom slagteri, garveri, farveri og lignende er underkastet sundhedskommissionens tilsyn, og er vedkommende eier forpligtet til at rette sig efter de paabud, som kommissionen til fjernelse af sanitære ulemper maatte give ham.

Klingen sundhedsforskrifters § 1 ophæves for strandstedets vedkommende. Forøvrigt vedbliver sundhedsforskrifterne af 9de juni 1894 at være gjældende ogsaa for foran omhandlede bebyggelse paa Bangsund.

§ 11. Disse særlige sundhedsforskrifter for Bangsundbebyggelsen træder ikraft 1 maaned, efterat de er approberede. De trykkes og fordeles til enhver hus- og grundeier inden bebyggelsen.

Tysnes herred.

(Kronprinsregentens resolution af 20de mai).

§ 1. Enhver, der har til hensigt at flytte eller fra nyt af opføre vaaningshus eller udhus, skal være pligtig til at gjøre anmeldelse herom til nærmestboende medlem af sundhedskommissionen, som har at gjøre ham bekendt med følgende forskrifter:

§ 2. Afstanden mellem vaaningshus og udhusbygning — stald, fjøs, grisehus eller vandhus — skal være mindst 8 m.

§ 3. Udhusbygninger maa lægges saaledes, at der derfra ikke sker tilsig til tun, vaaningshus eller til steder, hvor mad- og drikkevand tages.

§ 4. Ved opførelse af vaaningshus skal iagttages:

- a) Grunden maa være tør af naturen eller vel afgrøftet og al madjord fjernet.
- b) Bygningen maa hvile paa en forsvarlig tæt grundmur af mindst 30 cm. høide over jorden.
- c) Ethvert beboelsesværelse skal have en høide af mindst 2,20 m. og være forsynet med vinduer af passende størrelse, hvoraf mindst ét maa kunne aabnes.
- d) Gulvet i nederste stokværk maa gjøres forsvarligt tæt og trækfrit.

§ 5. Hvor kogeovn benyttes i beboelsesværelse, maa den forsynes med indretning til at opfange og bortlede damp.

§ 6. Ingen husdyr maa have stadigt tilhold i eller under vaaningshus.

§ 7. Til ethvert bosted skal der være et vandhus, som ikke maa ligge nærmere alfarvei eller vaaningshus end 8 m. Hvor denne afstand ikke kan opnaaes, maa vandhuset forsynes med tæt beholder, og indholdet maa jevnlig overstrøes med muldjord eller andet, saa stank undgaaes. Beholderen maa tømmes saa ofte, at indholdet ikke flyder over.

§ 8. Ildelugtende affald og anden urenlighed fra husene maa henbringes til et sted, hvorfra der ikke er tilsig til vaaningshus eller steder, hvor mad- og drikkevand tages.

§ 9. I brønd eller kilde, hvor mad- og drikkevand tages, maa ikke foretages klædesvask eller andet, som kan forurene vandet.

§ 10. Findes beboet hus eller forsamlingsrum at være skadeligt for sundheden paa grund af mangel paa lys eller luft, ved overfyldning af mennesker eller paa grund af fugtighed, urenlighed eller lignende, kan sundhedskommissionen forbyde husets eller rummets benyttelse, indtil de forefundne mangler er rettede.

§ 11. Bohave, gang- og sengklæder efter personer, der lider af eller er døde af smitsom sygdom, maa ikke afhændes til eller benyttes af andre, før de er rensede paa en af sundhedskommissionen godkjendt maade.

§ 12. Sundhedskommissionen kan forbyde salg af levnetsmidler, som er bedærvende eller skadelige for sundheden, og er for den i saa henseende fornødne kontrol berettiget til at fordre prøve udleveret.

Det samme gjælder ogsaa andre gjenstande, som ved at indeholde giftige bestanddele kan blive farlige for sundheden.

§ 13. Sundhedskommissionens medlemmer har at paase overholdelsen af disse forskrifter og i tilfælde af overtrædelse tilholde vedkommende at rette paa det forsømte inden en rimelig frist. Hjælper ikke dette, indberettes sagen til kommissionens formand, som i fornødent fald bevirker overtrædelsen paataalt.

§ 14. Hvor særegne forhold paakræver det, kan sundhedskommissionen paa ansøgning indrømme afvigelser fra disse forskrifter.

Ørskog herred.

(Kronprinsregentens resolution af 20 mai).

Bygningsvæsen.

§ 1. Ved opførelse af nye eller flytning af gamle husebygninger skal skriftlig meddelelse derom ske til et medlem af sundhedskommissionen, førend arbeidet paa grunden paabegyndes.

Nævnte mand pligter at gjøre vedkommende bekendt med bestemmelserne i disse forskrifter samt anmelde sagen til sundhedskommissionens ordfører.

§ 2. Ved opførelse eller flytning af husebygninger skal iagttages:

- a) at det opførendes hus ikke kommer til at borttage sollyset fra noget andet vaaningshus;
- b) at afstanden fra noget beboelseshus paa den ene side og stald, fjøs, grisehus og vandhus paa den anden side ikke bliver mindre end 8 — otte m., og at der ikke er tilsig fra noget saadant hus til grunden under vaaningshuset;
- c) grunden under vaaningshus maa iforveien afgrøftes og muldjorden bortføres;
- d) vaaningshus skal hvile paa graastens undermur, der intetsteds maa være lavere end 30 cm. over jordoverfladen. Er murene tæt beslaaede, maa anbringes to eller flere huller i muren paa modstaaende sider, saa luftveksel kan foregaa;
- e) beboelsesrum skal have en høide af mindst 2,25 m.;
- f) ethvert beboelsesrum skal være forsynet med mindst ét slagvindue, som med lethed kan aabnes. I før opførte huse skal saadanne vinduer være istandbragte inden ét aar efter disse forskrifters approbation.

§ 3. Hvor kogeovn bruges i beboelsesrum, skal der anbringes damp hætte eller saadan indretning, at den frembragte damp opfanges og ledes ud i det frie.

§ 4. Til ethvert vaaningshus skal der inden ét aar efter disse forskrifters approbation være indrettet et vandhus, om hvilket foruden de i § 2 b nævnte bestemmelser endvidere følgende skal gjælde:

- a) Det maa ikke have væg eller tag fælles med rum, hvori madvarer opbevares, og maa ikke ligge alfarvei nærmere end 8 m.
- b) Det maa ikke have afløb eller afsig til madbod eller til indtag for mad- eller drikkevand, det være sig bæk, elv eller brønd.
- c) Dets sæder og gulv skal holdes rene. Bingen under det skal tømmes saa ofte, at ingen overfyldning finder sted eller ialfald 2 gange aarlig og skal jævnlig paastrøes jord, torvstrø, aske eller lignende, saa at stank undgaaes.

Kreaturhold.

§ 5. Heste, køer, faar, svin, gjeeder og fjærkræ maa ikke huses i eller under vaaningshus, ei heller i eller under rum, som har væg fælles med dette eller med opbevaringssted for madvarer.

Oplag af gjødsel, affald m. m.

§ 6.

- a) Feieskarn, køkkenaffald — forsaavidt der ikke findes kloak — eller anden urenlighed fra husene skal bringes til gjødselhaug, vandhus eller søppelhaug og maa ikke lægges nærmere alfarvei eller vaaningshus end 6 m. og heller ikke saaledes, at derfra er tilsig til steder, hvorfra mad- eller drikkevand tages til mennesker eller dyr.
- b) Ildelugtende gjødningsstoffer maa ikke lægges nærmere vaaningshus eller alfarvei end 10 m. og skal dækkes med tilstrækkelig jord, saa stank undgaaes.
- c) Ublandet vandhusgjødsel maa ved gjødsling af marker ikke bringes nærmere end 10 m. fra alfarvei eller beboelseshus.
- d) Aadsler eller affald fra døde dyr maa ikke henlægges paa strand eller jorde, men enten anbringes i kompost og overdækkes eller nedgraves paa et afsides sted eller udbringes paa sjødyb udenfor fjæremaal.

Drikkevand.

§ 7. Brønd eller opkomme, hvorfra tages vand til husholdningen, maa ikke ved vask, badning eller paa nogensomhelst anden maade forurenses; det samme

gjælder bæk eller elv, medmindre forurensningen sker nedenfor de steder, hvorfra vandhentningen finder sted. Tømning og rensning af brønde og vandindtag maa foretages saa ofte, som sundhedskommissionen paabyder det.

Renlighedsforhold.

§ 8. I tættere bebyggede strøg samt overhovedet i nærheden af vaaningshus skal rensning af grøfter, veigrøfter, rendestene, kloakker foretages saa ofte, at løbet ikke, tilstoppes eller stank opstaar. Omkring vaaningshus og i tættere bebyggede strøg maa der ikke henkastes feieskarn eller andet affald.

§ 9. Naar nogen bedrift agtes istandbragt, hvorved luften i høiere grad vil forurenses eller de omkringboende paa anden for sundheden skadelig maade vil forulempes, eller ved hvilke stoffe behandles, der kan være skadelig for arbejderne eller de omkringboendes sundhed, skal plan for anlægget forelægges sundhedskommissionen. Finder denne, at anlægget efter planen vil blive farligt eller skadeligt for den offentlige sundhed, maa det ikke sættes iværk, forinden de af sundhedskommissionen paaviste mangler er afhjulpne. I virksomhed værende bedrift af denne art er underkastet sundhedskommissionens tilsyn, og enhver vedkommende forpligtet til at rette sig efter de forskrifter, som den til fjernelse af sanitære ulemper maatte give.

§ 10. Sundhedskommissionen kan forbyde salg eller anden overdragelse af bedærvede eller sundhedsfarlige fødemidler samt af for sundheden skadelige brugsgjenstande, f. ex. tapeter, tøier og lignende, der indeholder giftige bestanddele, og kan i tilfælde paabyde disse tilintetgjorte uden erstatning. Prøver af disse fødemidler eller gjenstande kan af sundhedskommissionen eller dens ordfører forlanges udleverede til undersøgelse. Saadant forbud kan foreløbig udstedes af sundhedskommissionens ordfører eller af mindst tre af dens øvrige medlemmer i forening; endelig afgørelse kræver beslutning af den samlede sundhedskommission.

§ 11. Ethvert alvorligere sygdomstilfælde, der enten er eller giver mistanke om at være opstaaet ved nydelse af bedærvede eller forfalskede næringsmidler eller ved benyttelsen af gjenstande, som indeholder giftige eller farlige bestanddele, skal af tilsynsmanden eller i tilfælde af den tilkaldte læge uopholdelig anmeldes til sundhedskommissionens ordfører med angivelse af sygdommens formodede aarsager og andre fornødne oplysninger. Det samme gjælder om andre sundhedsfarlige forhold, som antages at kunne give anledning til sygdom.

§ 12. Børn, der lider af skurv, skab eller «herpes tonsurans», tilstedes ikke adgang til skolen og optages ikke paanyt, førend de har attest fra læge for at være helbredede.

Almindelige bestemmelser.

§ 13. Hvor forholdene paakræver det, kan sundhedskommissionen indrømme afvigelser fra disse forskrifter.

§ 14. Saafremt nogen undlader at efterkomme foranstaaende bestemmelser eller andre af sundhedskommissionen lovmedholdig fattede beslutninger, kan sundhedskommissionen lade det fornødne udføre for vedkommendes regning.

§ 15. Det paaligger sundhedskommissionens medlemmer, hver inden sin kreds at paase foranstaaende forskrifter overholdte samt anmelde overtrædelser til sundhedskommissionens ordfører, der i tilfælde skal gjøre anmeldelse derom til politiet i henhold til lov af 16de mai 1860.

Søkkelven herred.

(Den norske regjerings resolution af 9de juni).

Udkast til almindelige forskrifter med hensyn til sundhedsvæsenet inden Søkkelven herred.

Bygningsvæsen.

§ 1. Ved opførelse af nye eller flytning af gamle husebygninger skal skriftlig meddelelse derom ske til et medlem af sundhedskommissionen, førend arbeidet paa grunden paabegyndes;

nævnte mand pligter at gjøre vedkommende bekendt med bestemmelserne i disse forskrifter samt anmelde sagen til sundhedskommissionens ordfører.

§ 2. Ved opførelse eller flytning af husebygninger skal iagttages:

- a) at det opførendes hus ikke kommer til at borttage sollyset fra noget andet vaaningshus;
- b) at afstanden fra noget beboelseshus paa den ene side og stald, fjøs, grisehus og vandhus paa den anden side ikke bliver mindre end 8 — otte — meter, og at der ikke er tilsig fra noget saadant hus til grunden under vaaningshus;
- c) grunden under vaaningshus maa iforveien afgroftes og muldjorden bortføres;
- d) vaaningshus skal hvile paa graastens undermur, der intetsteds maa være lavere end 30 cm. over jordoverfladen. Er murene tæt beslaaede, maa anbringes to eller flere huller i muren paa modstaaende sider, saa luftvexel kan foregaa;
- e) beboelsesrum skal have en høide af mindst 2,25 m.;
- f) ethvert beboelsesrum skal være forsynet med mindst ét slagvindu, som med lethed kan aabnes. I før opførte huse skal saadanne vinduer være istandbragte inden ét aar efter disse forskrifters approbation.

§ 3. Hvor kogeovn bruges i beboelsesrum, skal der anbringes damphætte eller saadan indretning, at den frembragte damp opfanges og ledes ud i det frie.

§ 4. Til ethvert vaaningshus skal der inden ét aar efter disse forskrifters approbation være indrettet et vandhus, om hvilket foruden de i § 2 b nævnte bestemmelser endvidere følgende skal gjælde:

- a) Det maa ikke have væg eller tag fælles med rum, hvori madvarer opbevares, og maa ikke ligge alfarvei nærmere end 8 meter.
- b) Det maa ikke have afløb eller afsig til madbød eller til indtag for mad eller drikkevand, det være sig bæk, elv eller brønd.
- c) Dets sæder og gulv skal holdes rene. Bingen under det skal tømmes saa ofte, at ingen overfyldning finder sted eller ialfald 2 gange aarlig og skal jevnlig paastrøes jord, torvstrø, aske eller lignende, saa at stank undgaaes.

Kreaturhold.

§ 5. Heste, køer, faar, svin, gjeder og fjærkræ maa ikke huses i eller under vaaningshus, ei heller i eller under rum, som har væg fælles med dette eller med opbevaringssted for madvarer.

Oplag af gjødsel, affald m. m.

§ 6.

- a) Fieskarn, køkkenaffald — forsaavidt der ikke findes kloak — eller anden urenlighed fra husene, skal bringes til gjødselhaug, vandhus eller søppelhaug, og maa ikke lægges nærmere alfarvei eller vaaningshus end 6 m. og heller ikke saaledes, at derfra er tilsig til steder, hvorfra mad eller drikkevand tages til mennesker eller dyr.

- b) Ildelugtende gjødningsstoffer maa ikke lægges nærmere vaaningshus eller alfarvei end 10 m. og skal dækkes med tilstrækkelig jord, saa stank undgaas.
- c) Ublandet vandhusgjødning maa ved gjødning af marker ikke bringes nærmere end 10 m. fra alfarvei eller beboelseshus.
- d) Aadsler eller affald fra døde dyr maa ikke henlægges paa strand eller jorde, men enten anbringes i kompost og overdækkes eller nedgraves paa et afsides sted eller udbringes paa sjødyb udenfor fjæremaal.

D r i k k e v a n d .

§ 7. Brønd eller opkomme, hvorfra tages vand til husholdninger, maa ikke ved vask, badning eller paa nogensomhelst anden maade forurenses; det samme gjælder bæk eller elv, medmindre forurensningen sker nedenfor de steder, hvorfra vandhentning finder sted. Tømning og rensning af brønde og vandindtag maa foretages saa ofte, som sundhedskommissionen paabyder det.

R e n l i g h e d s f o r h o l d .

§ 8. I tættere bebyggede strøg, samt overhovedet i nærheden af vaaningshus skal rensning af grøfter, veigrøfter, rendestene, kloakker foretages saa ofte, at løbet ikke tilstoppes eller stank opstaar. Omkring vaaningshus og i tættere bebyggede strøg maa der ikke henkastes feieskarn eller andet affald.

§ 9. Naar nogen bedrift agtes istandbragt, hvorved luften i højere grad vil forurenses eller de omkringboende paa anden for sundheden skadelig maade vil forulempes, eller ved hvilke stoffer behandles, der kan være skadelig for arbeiderne eller de omkringboendes sundhed, skal plan for anlægget forelægges sundhedskommissionen. Finder denne, at anlægget efter planen vil blive farligt eller skadeligt for den offentlige sundhed, maa det ikke sættes iværk, forinden de af sundhedskommissionen paaviste mangler er afhjulpne. I virksomhed værende bedrift af denne art er underkastet sundhedskommissionens tilsyn, og enhver vedkommende forpligtet til at rette sig efter de forskrifter, som den til fjernelse af sanitære ulemper maatte give.

§ 10. Sundhedskommissionen kan forbyde salg eller anden overdragelse af bedervede eller sundhedsfarlige fødemidler samt af andre for sundheden skadelige brugsgjenstande, f. ex. tapeter, tøier og lignende, der indeholde giftige bestanddele, og kan i tilfælde paabyde disse tilintetgjorte uden erstatning. Prøver af disse fødemidler eller gjenstande kan af sundhedskommissionen eller dens ordfører forlanges udleverede til undersøgelse. Saadant forbud kan foreløbig udstedes af sundhedskommissionens ordfører eller af mindst tre af dens øvrige medlemmer i forening; endelig afgjørelse kræver beslutning af den samlede sundhedskommission.

§ 11. Ethvert alvorligere sygdomstilfælde, der enten er eller giver mistanke om at være opstaaet ved nydelse af bedervede eller forfalskede næringsmidler eller ved benyttelsen af gjenstande, som indeholde giftige eller farlige bestanddele, skal af tilsynsmanden eller i tilfælde af den tilkaldte læge uophødelig anmeldes til sundhedskommissionens ordfører med angivelse af sygdommens formodede aarsager og andre fornødne oplysninger. Det samme gjælder om andre sundhedsfarlige forhold, som antages at kunne give anledning til sygdom.

§ 12. Børn, der lider af skurv, skab eller «*herpes tonsurans*», tilstedes ikke adgang til skolen og optages ikke paanyt, førend de har attest fra læge for at være helbredet.

Almindelige bestemmelser.

§ 13. Hvor forholdene paakræver det, kan sundhedskommissionen indrømme afvigelser fra disse forskrifter.

§ 14. Saafremt nogen undlader at efterkomme foranstaaende bestemmelser eller andre af sundhedskommissionen lovmedholdig fattede beslutninger, kan sundhedskommissionen lade det fornødne udføre for vedkommendes regning.

§ 15. Det paaligger sundhedskommissionens medlemmer, hver inden sin kreds, at paase foranstaaende forskrifter overholdte samt at anmelde overtrædelser til sundhedskommissionens ordfører, der i tilfælde skal gjøre anmeldelse derom til politiet i henhold til lov af 16de mai 1860.

Vik herred.

(Den norske regjerings resolution af 21de september).

Tillægget er saalydende:

§ 1. I tæt bebyggede strøg af herredet skal ethvert vandhus være forsynet med en vandtæt beholder, der maa tømmes saa ofte, at overfyldning ikke finder sted. Ligeledes skal affald fra huset henlægges i vandtætte kasser eller beholdere, der ikke maa overfyldes, og som altid maa holdes fri for stank ved paafyldning af jord, aske, torv eller desinficerende stoffe.

§ 2. Naar flere huse tager drikkevand fra samme bæk, elv eller vand, maa vandet ikke paa nogen maade forurenses saaledes, at det bliver uskikket til drikning, hvad enten denne forurensning sker ved vaskning i eller i nærheden af vandet, ved udkastning af affald fra huset eller ved tilsig fra gjødselbinger, vandhus eller afløbsrender.

§ 3. Herredsstyret kan til enhver tid bestemme, hvilke gaarde i herredet der gaar ind under disse §§.

§ 4. Dette tillæg til sundhedsvedtægterne træder i kraft 3 — tre — maaneder, efter at det er publiceret fra kirkebakken.

Dønnes herred.

(Den norske regjerings resolution af 18de oktober).

§ 1. Ved opførelse eller flytning af husebygninger skal herefter iagttages:

- a) At afstanden mellem vaaningshus og madbod paa den ene side og stald, fjøs, grisehus, ladebygning og vandhus paa den anden side ikke gjøres kortere end 10 m.
- b) At vaaningshus ikke opføres, forinden grunden er opgrøftet og madjorden paa samme fjernet.
- c) At vaaningshus hviler paa en forsvarlig sylmur af mindst 30 cm.s høide over grunden.
- d) At beboelsesrum, der ikke har spærreloft, skal være mindst 2,25 m. fra gulv til loft og have tæt og trækfrit gulv. Rummet maa derhos have mindst ét vindu, som med lethed kan aabnes og lukkes.

Hvor kogeovn benyttes, maa denne være forsynet med en virksom indretning til bortledning af damp.

§ 2. Gulv i beboelsesrum skal vaskes mindst én gang ugentlig. Efter møder eller forsamlinger skal det benyttede lokale for hver gang om fornødiges omhyggelig udluftes og gulv og inventar vaskes. Gaardspladsen skal rengjøres mindst én gang ugentlig, og paa samme skal huller og fordybninger i jorden, hvor vand og urenlighed kan samle sig, udfyldes og fugtighed saavidt mulig afledes.

§ 3. Melk og andre madvarer skal opbevares i særskilt rum. Hvor saadant ikke kan tilveiebringes, kan de anbringes i en dertil indrettet hylde forsynet med forhæng.

§ 4. Heste, køer, faar, gjeeder, svin og høns maa ikke huses i eller under vaaningshus eller madbod.

§ 5. Findes beboet hus eller forsamlingslokale skadeligt for sundheden paa grund af fugtighed, urenlighed, mangel paa lys, luft eller overfyldning af mennesker, kan sundhedskommissionen forbyde brugen deraf, indtil manglerne er afhjulpne.

§ 6. Brønd eller opkomme, hvorfra vand tages til drikkevand eller madbrug, maa ikke have tilsig fra vandhus, gjødseldyngge eller anden urenlighed, ligesom der ikke ved dem maa vaskes, spildes urenlighed eller noget foretages, som kan gjøre vandet urent. Det samme gjælder bæk og mindre elv, hvorfra mad- og drikkevand hentes, medmindre forurensningen foregaar nedenfor det sted, hvor vandet tages.

§ 7. Bedervede næringsmidler maa ikke udsælges, heller ikke andre gjenstande, der ved at indeholde giftige bestanddele, er skadelige for sundheden. Saadant forbud kan foreløbig nedlægges af sundhedskommissionens ordfører eller af 2 af dens medlemmer i forening.

§ 8. Kjøkkenaffald, feieskarn, gjødsel, stinkende skyllevand eller anden urenlighed maa ikke henkastes eller ansamles vaaningshus, de i § 6 nævnte vandindtag eller offentlig vei nærmere end 10 m. Stank maa mest mulig hindres ved paafyldning af jord, sagmug, aske eller lignende.

§ 9. Ethvert vaaningshus skal inden 2 aar fra disse forskrifters approbation være forsynet med et sømmeligt vandhus, der tømmes saa ofte, at ingen overfyldning finder sted, mindst én gang om aaret, og forøvrigt saa ofte som sundhedskommissionen maatte finde det fornødent. Ved stadig paafyldning af jord, sagmug, aske og lignende maa der sørges for, at stank saavidt mulig undgaaes.

§ 10. Bohave, seng- og gangklæder efter personer, der lider eller har lidt af smitsom sygdom, maa ikke sælges, overdrages eller benyttes af andre, forinden de er rensat saaledes, som sundhedskommissionens ordfører paabyder.

§ 11. I herredets fiskevær bliver desuden specielt at iagttage:

- a) I enhver rorbod skal der i de til beboelse bestemte rum sørges for tilstrækkelig luftcirkulation ved slagvindu, trækpiber eller luger i væggen.
- b) I rorboder skal der ikke indtages flere personer end 1 — en — for hver 5 — fem — kubikmeter rum, boden indeholder. Herfra kan sundhedskommissionen, saafremt fiskerierne paakræver det, enkeltvis gjøre undtagelser.
- c) Alt slog og affald ved tilvirkning af fisk maa straks kastes i sjøen udenfor fjæremaal, hvis det ikke skal benyttes til gjødning, i hvilket fald det straks henlægges i den almindelige gjødseldyngge. Ligesaa skal alt smuds og opsop fra rorboderne kastes i sjøen og ikke skuffes ned under gulvet.
- d) Rorbodernes gulv rengjøres saa ofte som muligt, i ethvert fald hver lørdag.
- e) Inden 8 — otte — dage efter fiskets slutning skal eieren sørge for, at rorboden grundig rengjøres og udluftes, og at al urenlighed ogsaa udenfor rorboden bortskaffes.

§ 12. Hvor særegne forhold maatte paakræve det, kan sundhedskommissionen tilstede afvigelser fra disse forskrifter.

§ 13. Sundhedskommissionens medlemmer har at paase disse forskrifters overholdelse og i fornødent fald melde overtrædelse til sundhedskommissionens formand, der om fornødiges skal bevirke dem paatalt efter loven.

Ladestedet Namsos.

(Den norske regjerings resolution af 18de oktober.)

Forandringen er saalydende:

«Feieskarn, flaskeskaar, udslidte sko, filler, gammelt taugværk, hermetiske bokser og lignende uforraadneligt affald skal samles i vandtæt og dækket søppelkasse, hvis indhold maa fjernes saa ofte, det er fornødent.

Fiskeaffald, madrester og andet forraadneligt affald fra husene skal henbringes i gjødselbeholderen og overdækkes med torvstrø.

Affald, som i denne paragraf nævnt, maa ikke henkastes paa gade, vei eller plads, i gaardsrum eller fjære».

Borgund herred.

(Den norske regjerings resolution af 18de oktober.)

Tillægget er saalydende:

«I strækningen fra Aalesund til Nørvø bro tillades ikke gjødsling med privatgjødsl, medmindre den har ligget i kompost, offentlig vei eller vaaningshus nærmere end 50 m. Denne beslutning træder i kraft, straks den har erholdt kongelig approbation».

Mo herred.

(Den norske regjerings resolution af 18de oktober.)

§ 1. Ved opførelse og flytning af husebygninger skal det iagttages, at afstanden mellem vaaningshus paa den ene side og stald, fjøs, grisehus og vandhus paa den anden side ikke bliver kortere end 8 m. Ved opførelse af vaaningshus skal derhos følgende iagttages:

- a) Grunden maa i forveien afgrøftes og madjorden bortføres samt tomten forøvrigt planeres saaledes, at overvand ikke kan rinde ned under vaaningshuset.
- b) Bygningen maa staa paa undermur eller pillarer af mindst 30 cm høide.
- c) Gulvet i nederste stokværk skal være dobbelt og tættets med mellemfyld.
- d) Ethvert beboelsesværelse skal i nederste etage have en høide af mindst 2,20 m. og være forsynet med et opslagsvindu.

§ 2. Hvor kogeovn anvendes i beboelsesværelse, maa der anbringes saadan indretning, at dampen ledes ud i det frie.

§ 3. Til ethvert vaaningshus, fabrik eller værkstedslokale eller lignende maa være et vandhus. Vandhus, fjøs, sauehus, gjedehus og grisehus maa ikke have væg sammen med rum, hvori mad opbevares. Vandhuset, gjødselbingen maa være lukket eller indbygget. Vandhuset maa tømmes mindst én gang aarlig, og forøvrigt saa ofte sundhedskommissionen finder fornødent. Jord eller andre blandingsmidler skal jevnlig paaføres vandhusgjødelse forat undgaa stank. Vandhus maa ikke ligge nærmere offentlig vei end 8 m. Hvor gjødseldyngen ligger nærmere offentlig vei end 8 m., maa gjødseldyngen være dækket mod veien.

§ 4. Affald og andet, som kan fremkalde stank, maa bringes enten til gjødselbingen eller en særskilt dyng i mindst 8 m.s afstand fra vaaningshus og alfarvei. Hvor forholdene gjør det paakrævet, kan tørt affald midlertidig henlægges i tætte, lukkede søppelkasser, der jevnlig maa tømmes i affaldsdyngen.

§ 5. Brønde eller bække, hvorfra drikkevand tages, maa ikke paa nogen maade forurennes. Enhver brønd, hvorfra drikkevand tages, skal være stensat eller tømret, overbygget og forsynet med laag til beskyttelse mod overvand og andre forurenninger. Affald af dyr og andre sundhedsfarlige stoffer maa ikke henkastes eller skyldes i mindre afstand fra bække, hvorfra drikkevand tages, end 15 m. Klæder eller andre urene gjenstande maa ikke skyldes nærmere bæk, hvorfra drikkevand tages, end 5 m. Hvor sundhedskommissionen finder det særlig paakrævet, maa der sørges for at aflede urent tilsig til drikkevand.

§ 6. Naar der ikke er anledning til at opbevare melk og andre madvarer i særskilt rum, maa de i beboelsesrum kun opbevares i lukket skab eller i saakaldte melkestole med forhæng.

§ 7. Findes beboet hus eller arbejdsrum af mangel paa luft og lys, ved fugtighed, urenlighed eller overfyldning af mennesker at være skadelig for sundheden, kan sundhedskommissionen forbyde dets afbenyttelse, indtil manglerne er rettede.

§ 8. Bedrifter, der medfører for sundheden skadelige uddunstninger eller forurenninger, skal være undergivet sundhedskommissionens tilsyn, og skal vedkommende eier eller bruger være forpligtet til at rette sig efter de bestemmelser, som af sundhedskommissionen maatte gives til forebyggelse eller fjernelse af helsefarlige ulemper; det samme gjælder ogsaa bedrifter, hvor næringsmidler fabriks- eller haandverksmæssig tilberedes til handelsvare.

Særbestemmelser for øvre og nedre Mo, Guldsmedvig, Bosmo, Storforshei og Storlidvolden.

§ 9. Enhver huseier skal feie de til hans huse og tomte stødende veie, gader og smug indtil midtlinjen hver lørdag og forøvrigt saa ofte, som sundhedskommissionen finder det nødvendigt. Han skal til enhver tid holde sit gaardsrum og de til hans eiendom stødende rendestene og grøfter rene og frie for stank.

§ 10. Hvor de i §§ 1, 3 og 5 nævnte afstande ikke kan iagttages, og sundhedskommissionen i saa henseende kan tilstede afvigelser, skal:

- a) Alle gjødselbinge, stalde og fjøs være tætte og saaledes indrettede, at ikke afsig derfra sker til nogen hustomt, vei, brønd eller gade. Sundhedskommissionen kan paabyde, at tæt bing eller beholder anbringes, hvor den finder dette paakrævet, og kan forbyde kreaturhold, hvor den finder, at det foranlediger sanitære misligheder, som vedkommende ikke afhjælper.
- b) Alle vandhuse skal være forsynet med tætmuret bing, der ikke tillader afsig, eller en umiddelbart under siddefjæll anbragt tæt, flytbar beholder, der tømmes saa ofte, at overfyldning ikke finder sted.

- c) Fast affald fra husene skal henbringes i gjødsel- eller vandhusbingerne eller i tætte med laag forsynede søppelkasser bag husene. Søppelkasserne skal jevnlig paafyldes jord, aske, torvstrø, kalk eller lignende og tømmes og renses saa ofte, at overfyldning og stank undgaaes. Tømning og rensning af søppelkasser, binger og vandhuse paaligger vedkommende huseier. Sundhedskommissionen kan paabyde saadan tømning, naarsomhelst det findes nødvendigt.
- d) Skyllvand maa ikke slaaes i søppelkasserne, men bortbæres eller bortledes gennem vask og lukkede render til gjødselbingene eller vandhusbingene, til sjøen eller til nærmere af sundhedskommissionen fastsatte steder.

§ 11. Fjernelse af gjødsel og affaldsstofte skal ske i tætte kasser eller beholdere, saa at intet spildes under transporten. Sundhedskommissionen kan forbyde henlægning af gjødsel og affald paa steder, hvor dets henlæggelse ansees sundhedsfarligt. Endvidere kan der anvises bekvemme steder, hvor saadan henlæggelse kan ske.

§ 12. Udsalgssteder og opbevaringssteder for kjød, fisk, melk, brød og andre næringsmidler skal stedse holdes rene og godt luftede, fri for støv og stank og ikke benyttes til soveværelse eller køkken. Hellerikke maa der samme sted opbevares andre varer, som kan meddele næringsmidlerne lugt eller smag.

§ 13. Anlæg eller reparationer af bagerier eller slagterier anmeldes paa forhaand til sundhedskommissionen. De skal, saavidt omstændighederne tillader, forsynes med cementeret gulv, der maa ligge høiere end omgivende grund, vægge og tag tætte. De skal være lyse, stadig holdes rene, godt luftede, fri for støv og stank, og gulvet skal overspyles eller vaskes hver dag efter afbenyttelse. Affald fjernes straks, og forholdes dermed som i § 11 bestemt.

Opfyldes ikke nærværende vedtægter, kan sundhedskommissionen derhos foranstalte mangleterne afhjulpne for vedkommende overtræders regning.

§ 14. Afbigelse fra foran omhandlede vedtægter kan under særegne omstændigheder ske med sundhedskommissionens tilladelse.

§ 15. Et eksemplar av nærværende vedtægter skal opslaaes paa iøinefaldende steder.

§ 16. Sundhedskommissionen kan, hvis den finder det paakrævet, gjøre særbestemmelserne gjældende ogsaa for andre dele af herredet, hvor tættere bebyggelse opstaar.

Frogn Herred.

(Den norske regjerings resolution af 27de oktober).

I. Naar nogen agter at opføre eller flytte husebygning, har han derom at gjøre anmeldelse for nærmeste medlem af sundhedskommissionen og forøvrigt at iagttage følgende:

- a) Afstanden mellem vaaningshus og udhus skal være mindst 10 meter.
- b) Grunden, hvorpaa vaaningshus opføres, skal være tør og tilstrækkelig afgrøftet for grund- og overvand.
- c) Bygningen skal overalt hvile paa en forsvarlig tæt, og, hvor der ikke er kjælder, med mindst to trækul forsynet grundmur, der kan bestaa af graasten, beton eller teglsten og intetsteds være lavere end 30 cm. over grunden.
- d) Ethvert beboelsesrum skal være mindst 2,50 meter høit fra gulv til loft og have mindst ét vindu, der kan aabnes. Gulvet i nederste stokværk skal være dobbelt og forsynet med tæt, fast fyld.

II. Forsaavidt der i beboelsesrum benyttes kogeovn, maa denne være forsynet med damphætte eller anden indretning til bortledning af dampen.

III. Naar der ikke er anledning til at opbevare melk og andre madvarer i særskilte rum, maa de i beboelsesrum kun opbevares i lukket skab eller hylde med forhæng.

IV. Affald, skyllevand og anden urenlighed fra husene skal ikke tillades kastet udenfor stuedøren, men anbringes i gjødsel- eller vandhusbingen eller lægges i særskilt bing eller dyng. Disse maa ikke ligge nærmere eget eller anden mands hus, offentlig eller privat vei end 10 meter. De skal have sin beliggenhed enten ved udhusene eller bag vaaningshuset. De skal tømmes hver vaar og forøvrigt saa ofte, at stank undgaaes. Unødigt stank maa undgaaes ved stadig paafyldning af torvstrø, jord, aske, sagflis eller lignende. Hvor forholdene — tættere bebyggelse — gjør det paakrævet, kan tørt affald midlertidigt henlægges i tætte, lukkede søppekkasser, der dog jævnlig maa tømmes i affaldsdyngen.

Aadsler skal nedgraves i jorden paa et afsides sted og i tilstrækkelig dybde, mindst 0,75 meter under jordoverfladen.

V. Fra udhuse, vandhuse, affaldsdynger maa der ikke ske sig til hustomt, vei, brønd eller andre steder, hvorfra drikkevand tages til mennesker eller dyr.

VI. Til ethvert vaaningshus skal der indrettes et vandhus. Vandhusets sæder og gulv skal vaskes én gang om ugen. Vandhusbingen skal mindst hver 8de dag paafyldes torvstrø, jord eller anden fyld. Vandhusbingen skal være indklædt. For disses beliggenhed og behandling gjælder samme forskrifter som for affaldsdyngen i § 4 bestemt.

VII. Transport af gjødsel og affaldsstofte skal i sommertiden ske i beholdere, der er saa tætte, at intet af betydenhed spildes. Ikke dækkede gjødselhaugue maa ikke ligge beboede huse nærmere end 10 meter.

VIII. Heste, køer, svin, faar, gjeder og høns maa ikke have stadig tilhold under vaaningshus eller i rum, der har tag eller væg fælles med vaaningshuset.

IX. Brønd eller opkomme, hvorfra drikkevand tages, maa ikke forurenses med vask eller anden urenlighed. Det samme gjælder bæk eller mindre elv ovenfor det sted, hvorfra drikkevand tages. Enhver renavdsbrønd, der ikke er større end 2 meter i hver kant, skal være stensat eller tømret, overbygget og forsynet med laag til beskyttelse mod overvand og andre forurensninger, samt tømmes og renses om muligt hvert 3die aar.

X. Finder sundhedskommissionen, at noget beboet hus, arbejds- eller forsamlingsrum er skadeligt for sundheden ved fugtighed, urenlighed, overfyldning af mennesker, mangel paa lys eller luft, kan sundhedskommissionen forbyde husets eller rummets afbenyttelse, indtil de forefundne mangler er afhjulpne.

XI. Udsalgssteder og opbevaringssteder for kød, fisk, melk, brød og andre næringsmidler skal stedse holdes rene, godt luftede, fri for støv og stank og maa ikke benyttes til soverum eller køkken. Heller ikke maa der sammesteds opbevares andre varer, som kan meddele næringsmidlerne lugt eller smag. Handlende maa ikke indpakke madvarer i aviser eller urent papir.

XII. Anlæg og reparation af bageri og slagteri skal anmeldes for sundhedskommissionen paa forhaand. De skal forsynes med cementeret gulv, have panelede og oliemalede vægge og tag. De skal være lyse, stadig holdes rene, godt luftede, fri for støv og stank. Gulvet skal overspyles og vaskes hver dag efter afbenyttelsen. Affald fjernes straks og paakastes jord eller anden fyld.

XIII. Sundhedskommissionen kan forbyde salg, overdragelse og afbenyttelse af brugsgjenstande, klæder, fødemidler eller andre gjenstande, der ansees skadelige for sundheden, og er i dette øjemed berettiget til at fordre udleveret fornødne prøver.

XIV. Næringsbrug og bedrifter, der medfører for sundheden skadelige uddunstninger eller forurensninger, skal være undergivet sundhedskommissionens tilsyn, og skal vedkommende eier eller bruger være forpligtet til at rette sig efter de bestemmelser, som af sundhedskommissionen maatte gives til forebyggelse eller fjernelse af sundhedsfarlige ulemper.

XV. Naar en tæringssyg forandrer bopæl, skal skriftlig anmeldelse om flytningen sendes til sundhedskommissionens ordfører af den, fra hvem den syge flytter.

XVI. Afvigelser fra samtlige foran omhandlede vedtægter kan under særegne omstændigheder ske med suudhedskommissionens tilladelse.

XVII. Det paahviler sundhedskommissionens medlemmer at paase disse vedtægters overholdelse og i tilfælde af overtrædelse at gjøre anmeldelse derom til sundhedskommissionens ordfører, der i fornødent fald skal foranledige overtrædelsen paatalt efter loven.

Opfyldes ikke nærværende vedtægter, kan sundhedskommissionen derhos foranstalte manglerne afhjulpne for vedkommende overtræders regning.

XVIII. Et eksemplar af nærværende vedtægter skal til enhver tid findes i ethvert hus samt være opslaaet i skolestuerne og kommunelokalet.

Hosanger herred.

(Den norske regjerings resolution af 14de november).

Tillæggene er saalydende:

- I. «Det paalægges enhver inden herredet praktiserende læge uden ophold at anmelde ethvert af ham iagttaget tilfælde af smitsom eller epidemisk sygdom til sundhedskommissionens ordfører.»
- II. «Hvor de stedlige forhold inden herredet er af den art, at skolen maa holdes som omgangsskole i private huse, maa til skolelokaler ikke benyttes saadanne, som er beboede af tæringssyge personer.»

Bruvik herred.

(Den norske regjerings resolution af 14de november).

Tillægget er saalydende:

«Det paalægges enhver inden herredet praktiserende læge uden ophold at anmelde ethvert af ham iagttaget tilfælde af smitsom eller epidemisk sygdom til sundhedskommissionens ordfører.»

Aasene herred.

(Den norske regjerings resolution af 14de november).

Tillægget er saalydende:

«Det paalægges enhver inden herredet praktiserende læge uden ophold at anmelde ethvert af ham iagttaget tilfælde af smitsom eller epidemisk sygdom til sundhedskommissionens ordfører.»

Hammer herred.

(Den norske regjerings resolution af 21de november).

Tillæggene er saalydende:

«Hvor de stedlige forhold inden herredet er af den beskaffenhed, at skolen maa holdes i leiede lokaler i private huse, maa til skolelokale ikke benyttes saadanne, som er beboede af tæringssyge personer.»

«Det paalægges enhver inden herredet praktiserende læge at anmeldte ethvert af ham iagttaget tilfælde af smitsom eller epidemisk sygdom uden ophold til sundhedskommissionens ordfører.»

Nesodden herred.

(Den norske regjerings resolution af 24de november).

Forskrifterne er saalydende:

I. Naar nogen agter at opføre eller flytte husebygning, har han derom at gjøre anmeldelse for nærmeste medlem af sundhedskommissionen og forøvrigt at iagttage følgende:

- a) Afstanden mellem vaaningshus og udhus skal være mindst 10 meter.
- b) Grunden, hvorpaa vaaningshus opføres, skal være tør og tilstrækkelig afgrøftet for grund- og overvand.
- c) Bygningen skal overalt hvile paa en forsvarlig tæt, og, hvor der ikke er kjælder, med mindst to trækul forsynet grundmur, der kan bestaa af graasten, beton eller teglsten og intetsteds være lavere end 30 cm. over grunden.
- d) Ethvert beboelsesrum skal være mindst 2,50 meter høit fra guly til loft, kvistværelser undtagne, dog maa holden ikke være mindre end 2,10 meter og have mindst ét vindu, der kan aabnes. Gulvet i nederste stokværk skal være dobbelt og forsynet med tæt, fast fyld.

II. Forsaavidt der i beboelsesrum benyttes kogeovn, maa denne være forsynet med damphætte eller anden indretning til bortledning af dampen.

III. Naar der ikke er anledning til at opbevare melk og andre madvarer i særskilte rum, maa de i beboelsesrum kun opbevares i lukket skab eller hylde med forhæng.

IV. Affald, skyllevand og anden urenlighed fra husene skal ikke tillades kastet udenfor stuedøren, men anbringes i gjødsel- eller vandhusbingen eller lægges i særskilt bing eller dyng. Disse maa ikke ligge nærmere eget eller anden mands hus, offentlig eller privat vei end 10 meter. De skal have sin beliggenhed enten ved udhusene eller bag vaaningshuset. De skal tømmes hver vaar og forøvrigt saa ofte, at stank undgaaes. Unødigt stank maa undgaaes ved stadig paafyldning af torvstrø, jord, aske, sagflis eller lignende. Hvor forholdene — tættere bebyggelse — gjør det paakrævet, kan tørt affald midlertidig henlægges i tætte, lukkede søppelkasser, der dog jevnlig maa tømmes i affaldsdyngen.

Aadsler skal nedgraves i jorden paa et afsides sted og i tilstrækkelig dybde, mindst 0,75 meter under jordoverfladen.

V. Fra udhuse, vandhuse, affaldsdynger maa der ikke ske sig til hustomt, vei, brønd eller andre steder, hvorfra drikkevand tages til mennesker eller dyr.

VI. Til ethvert vaaningshus skal der indrettes et vandhus. Vandhusets sæder og guly skal vaskes én gang om ugen. Vandhusbingen skal mindst hver 8de dag paafyldes torvstrø, jord eller anden fyld. Vandhusbingen skal være ind-

klædt. For disses beliggenhed og behandling gjælder samme forskrifter som for affaldsdyngen i § 4 bestemt.

VII. Transport af gjødsel og affaldsstofte skal i sommertiden ske i beholdere, der er saa tætte, at intet af betydenhed spildes. Ikke dækkede gjødselhaugue maa ikke ligge beboede huse nærmere end 10 meter.

VIII. Heste, køer, svin, faar, gjeder og høns maa ikke have stadig tilhold under vaaningshus eller i rum, der har tag eller væg fælles med vaaningshuset.

IX. Brønd eller opkomme, hvorfra drikkevand tages, maa ikke forurenses med vask eller anden urenlighed. Det samme gjælder bæk eller mindre elv ovenfor det sted, hvorfra drikkevand tages. Enhver renavdsbrønd, der ikke er større end to meter i hver kant, skal være stensat eller tømret, overbygget og forsynet med laag til beskyttelse mod overvand og andre forurensninger samt tømmes og renses om muligt hvert 3die aar.

X. Finder sundhedskommissionen, at noget beboet hus, arbejds- eller foramlingsrum er skadeligt for sundheden ved fugtighed, urenlighed, overfyldning af mennesker, mangel paa lys eller luft, kan sundhedskommissionen forbyde husets eller rummets afbenyttelse, indtil de forefundne mangler er afhjulpne.

XI. Udsalgssteder og opbevaringssteder for kød, fisk, melk, brød og andre næringsmidler skal stædes holdes rene, godt luftede, fri for støv og stank og maa ikke benyttes til soverum eller køkken. Heller ikke maa der sammesteds opbevares andre varer, som kan meddele næringsmidlerne lugt eller smag. Handlende maa ikke indpakke madvarer i aviser eller urent papir.

XII. Anlæg og reparation af bageri og slagteri skal anmeldes for sundhedskommissionen paa forhaand. De skal forsynes med cementeret gulv, have panelede og oliemalede vægge og tag. De skal være lyse, stadig holdes rene, godt luftede, fri for støv og stank. Gulvet skal overspyles og vaskes hver dag efter afbenyttelsen. Affald fjernes straks og paakastes jord eller anden fyld.

XIII. Sundhedskommissionen kan forbyde salg, overdragelse og afbenyttelse af brugsgjenstande, klæder, fødemidler eller andre gjenstande, der ansees skadelige for sundheden, og er i dette øiemed berettiget til at fordre udleveret fornødne prøver.

XIV. Næringsbrug og bedrifter, der medfører for sundheden skadelige uddunstninger eller forurensninger, skal være undergivet sundhedskommissionens tilsyn, og skal vedkommende eier eller bruger være forpligtet til at rette sig efter de bestemmelser, som af sundhedskommissionen maatte gives til forebyggelse eller fjernelse af sundhedsfarlige ulemper.

XV. Naar en tæringssyg forandrer bopæl, skal skriftlig anmeldelse om flytningen sendes til sundhedskommissionens ordfører af den, fra hvem den syge flytter.

XVI. Afvigelser fra samtlige foran omhandlede vedtægter kan under særegne omstændigheder ske med sundhedskommissionens tilladelse.

XVII. Det paahviler sundhedskommissionens medlemmer at paase disse vedtægters overholdelse og i tilfælde af overtrædelse at gjøre anmeldelse derom til sundhedskommissionens ordfører, der i fornødent fald skal foranledige overtrædelsen paatalt efter loven.

Opfyldes ikke nærværende vedtægter, kan sundhedskommissionen derhos foranstalte manglerne afhjulpne for vedkommende overtræders regning.

XVIII. Et eksemplar af nærværende vedtægter skal til enhver tid findes i ethvert hus samt være opslaaet i skolestuerne og kommunelokalet.

Skodje herred.

(Kongelig resolution af 6te december).

Bygningsvæsen.

§ 1. Ved opførelse af nye eller flytning af gamle husebygninger skal skriftlig meddelelse derom ske til et medlem af sundhedskommissionen, førend arbeidet paa grunden paabegyndes.

Nævnte mand pligter at gjøre vedkommende bekendt med bestemmelserne i disse forskrifter samt anmelde sagen til sundhedskommissionens ordfører.

§ 2. Ved opførelse eller flytning af husebygninger skal iagttages:

- a) At det opførendes hus ikke kommer til at borttage sollyset fra noget andet vaaningshus.
- b) At sfstanden fra noget beboelseshus paa den ene side og stald, fjøs, grisehus og vandhus paa den anden side ikke bliver mindre end 8 — otte meter, og at der ikke er tilsig fra noget saadant hus til grunden under vaaningshuset.
- c) Grunden under vaaningshus maa iforveien afgroftes og muldjorden bortføres.
- d) Vaaningshus skal hvile paa graastens undermur, der intetsteds maa være lavere end 30 cm over jordoverfladen. Er murene tæt beslaaede, maa anbringes to eller flere huller i muren paa modstaaende sider, saa luftvexel kan foregaa.
- e) Beboelsesrum skal have en høide af mindst 2,25 m.
- f) Ethvert beboelsesrum skal være forsynet med mindst ét slagvindu, som med lethed kan aabnes. I før opførte huse skal saadanne vinduer være istandbragte inden ét aar efter disse forskrifters approbation.

§ 3. Hvor kogeovn bruges i beboelsesrum, skal der anbringes damphætte eller saadan indretning, at den frembragte damp opfanges og ledes ud i det frie.

§ 4. Til ethvert vaaningshus skal der inden ét aar efter disse forskrifters approbation være indrettet et vandhus, om hvilket foruden de i § 2 b nævnte bestemmelser endvidere følgende skal gjælde:

- a) Det maa ikke have væg eller tag fælles med rum, hvori madvarer opbevares, og maa ikke ligge alfarvei nærmere end 8 — otte — meter.
- b) Det maa ikke have afløb eller afsig til madbod eller til indtag for mad- eller drikkevand, det være sig bæk, elv eller brønd.
- c) Dets sæder og gulv skal holdes rene. Bingen under det skal tømmes saa ofte, at ingen overfyldning finder sted eller ialfald 2 gange aarlig og skal jevnlig paastrøes jord, torvstrø, aske eller lignende, saa at stank undgaaes.

Kreaturhold.

§ 5. Hester, kjør, faar, svin, gjeder og fjærkræ maa ikke huses i eller under vaaningshus, ei heller i eller under rum, som har væg fælles med dette eller med opbevaringssted for madvarer.

Oplag af gjødsel, affald m. v.

§ 6.

- a) Feieskarn, køkkenaffald (forsaavidt der ikke findes kloak) eller anden urenlighed fra husene skal bringes til gjødselhaug, vandhus eller søppelhaug og maa ikke lægges nærmere alfarvei eller vaaningshus end 6 meter, og heller

ikke saaledes, at derfra er tilsig til steder, hvorfra mad- eller drikkevand tages til mennesker eller dyr.

- b) Ildelugtende gjødningsstoffer maa ikke lægges nærmere vaaningshus eller alfarvei end 10 meter og skal dækkes med tilstrækkelig jord, saa stank undgaaes.
- c) Ublandet vandhusgjødning maa ved gjødning af marker ikke bringes nærmere end 10 meter fra alfarvei eller beboelseshus.
- d) Aadsler eller affald fra døde dyr maa ikke henlægges paa strand eller jorde, men enten anbringes i kompost og overdækkes eller nedgraves paa et afsides sted eller udbringes paa sjødyb udenfor fjæremaal.

D r i k k e v a n d .

§ 7. Brønd eller opkomme, hvorfra tages vand til husholdningen, maa ikke ved vask, badning eller paa nogensomhelst anden maade forurenses; det samme gjælder bæk eller elv, medmindre forurensningen sker nedenfor de steder, hvorfra vandhentningen finder sted.

Tømning og rensning af brønde og vandindtag maa foretages saa ofte, som sundhedskommissionen paabyder det.

R e n l i g h e d s f o r h o l d .

§ 8. I tættere bebyggede strøg samt overhovedet i nærheden af vaaningshus skal rensning af grøfter, veigrøfter, rendestene, kloaker foretages saa ofte, at løbet ikke tilstoppes eller stank opstaar.

Omkring vaaningshus og i tættere bebyggede strøg maa der ikke henkastes feieskarn eller andet affald.

§ 9. Naar nogen bedrift agtes istandbragt, hvorved luften i høiere grad vil forurenses eller de omkringboende paa anden for sundheden skadelig maade vil forulempes, eller ved hvilken stoffe behandles, der kan være skadelig for arbeiderne eller de omkringboendes sundhed, skal plan for anlægget forelægges sundhedskommissionen.

Finder denne, at anlægget efter planen vil blive farligt eller skadeligt for den offentlige sundhed, maa det ikke sættes iværk, forinden de af sundhedskommissionen paaviste mangler er afhjulpne.

I virksomhed værende bedrift af denne art er underkastet sundhedskommissionens tilsyn og enhver vedkommende forpligtet til at rette sig efter de forskrifter, som den til fjernelse af sanitære ulemper maatte give.

§ 10. Sundhedskommissionen kan forbyde salg eller anden overdragelse af bedærvede eller sundhedsskadelige fødemidler samt af andre for sundheden skadelige brugsgjenstande, f. eks. tapeter, tøier og lignende, der indeholder giftige bestanddele, og kan i tilfælde paabyde disse tilintetgjorte uden erstatning. Prøver af disse fødemidler eller gjenstande kan af sundhedskommissionen eller dens ordfører forlanges udleverede til undersøgelse.

Saadant forbud kan foreløbig udstedes af sundhedskommissionens ordfører eller af mindst tre af dens øvrige medlemmer i forening; endelig afgjørelse kræver beslutning af den samlede sundhedskommission.

§ 11. Ethvert alvorligere sygdomstilfælde, der enten er eller giver mistanke om at være opstaaet ved nydelse af bedærvede eller forfalskede næringsmidler eller ved benyttelsen af gjenstande, som indeholder giftige eller farlige bestanddele, skal i tilfælde af den tilkaldte læge uopholdelig anmeldes til sundhedskommissionens ordfører med angivelse af sygdommens formodede aarsager og andre fornødne oplysninger.

Det samme gjælder om andre sundhedsfarlige forhold, som kunne antages at give anledning til sygdom.

§ 12. Børn, der lider af skurv, skab eller «*herpes tonsurans*», tilstedes ikke adgang til skolen og optages ikke paanyt, førend de har attest fra læge for at være helbredede.

A l m i n d e l i g e b e s t e m m e l s e r .

§ 13. Hvor forholdene paakræver det, kan sundhedskommissionen indrømme afvigelser fra disse forskrifter.

§ 14. Saafremt nogen undlader at efterkomme foranstaaende bestemmelser eller andre af sundhedskommissionen lovmedholdig fattede beslutninger, kan sundhedskommissionen lade det fornødne udføre for vedkommendes regning.

§ 15. Det paaligger sundhedskommissionens medlemmer, hver inden sin kreds, at paase foranstaaende forskrifter overholdte samt anmelde overtrædelser til sundhedskommissionens ordfører, der i tilfælde skal gjøre anmeldelse derom til politiet i henhold til lov af 16de mai 1860.

3. Love, kongelige resolutioner, skrivelser m. m.

vedkommende medicinalvæsenet, udfærdiget i 1905.

17de januar. Skrivelse fra medicinaldirektøren til stadsfysikus i Kristiania, hvori bl. a. i anledning af en forespørgsel fra en tandlæge om, hvorvidt narkoser overhovedet, og i tilfælde hvilke, kan udføres af en tandlæge uden en læges tilstedeværelse — f. ex. ved hjælp af en anden tandlæge — udtales, at ifølge kgl. plakat af 4de juni 1904 § 10 er tandlæger ikke berettigede til at anvende stoffe, som i medicinaltaxten er betegnede med stjerne, til indaanding.

Ogsaa til anvendelse af andre bedøvelsesmidler antager medicinaldirektøren, at tandlæger maa ansees uberettigede, medmindre bedøvelsen foregaar i nærvær af en læge og under hans ansvar, jfr. den nye straffelovs § 364.

27de januar. Skrivelse fra medicinaldirektøren til en distriktslæge, hvori udtales, at da nafta, hoffmannsdråber og kamferdråber ifl. kongelig plakat af 23de juni 1888 A er gjenstand for apothekeres enhandel i detalj og ikke lovmedholdig kan sælges af handlende, jfr. justitsdepartementets cirkulære af 27de januar 1895, bør de ikke af apothekerne sælges til handlende, naar det er grund til at tro, at de af dem igjen skal udsælges. Jfr. plakat af 4de Juni 1904 § 15.

28de januar. Skrivelse fra justitsdepartementet til amtmanden i Bratsberg amt, hvorved der meddeles, at departementet med amtmanden er enig i, at de af en sundhedskommission antagne desinfektører ikke antages at kunne henregnes til de tjenestemænd, hvis skyldsgodtgjørelse ifølge sundhedsloven af 16de mai 1860 § 15 udredes af statskassen.

30te januar. Rundskrivelse fra justitsdepartementet til samtlige amtmand:

Ifølge § 1 i lov af 27de juni 1891 om forandring i og tillæg til lov af 17de august 1848 om sindssyges behandling og forpleining udredes omkostningerne for fattige sindssyge, hvis tilstand kræver en fra sædvanlige fattiges forsørgelse særegen behandling eller forpleining, af vedkommende kjøbstad-, ladesteds- eller amtskommune, der efter derom indgivne behørig attesterede opgaver erholder fire tiendedele deraf godtgjort af statskassen.

I en til departementet afgiven udtalelse har medicinaldirektøren gjort opmærksom paa, at antallet af fattige sindssyge, der forpleiedes for offentlig regning i tiaaret 1892—1901, er steget fra 4 288 til 5 304. Samtidig er de aarlige forpleiningsudgifter steget fra ca. kr. 1 157 500 til ca. kr. 1 477 500 og den paa statskassen faldende andel af udgifterne fra ca. kr. 463 000 til ca. kr. 591 000. Udgiftsforøgelsen viser sig efter dette for den største del at være begrundet i forøgelsen i antallet af understøttede syge, medens den gennemsnitlige aarlige forpleiningsudgift for hver syg derimod kun er steget forholdsvis lidet, nemlig fra kr. 270 i 1892 til kr. 277 i 1901. Medicinaldirektøren har anført, at øgningen

af de statsunderstøttede sindssyges antal, om den end ikke kan betegnes som overdreven stor, dog er større end, at den i sin helhed kan være forårsaget ved en tilsvarende forøgelse af de sindssyges antal overhovedet, hvorfor det maa antages, at den ialfald for en del beror paa, at vedkommende myndigheder efterhaanden er bleven noget mindre nøieregnende i bedømmelsen af, hvilke syge der skal ansees for at tiltrænge en særegen behandling eller forpleining.

Departementet finder i anledning af den i de senere aar stedfundne sterke stigning af heromhandlede udgifter, som ogsaa har vakt vedkommende storthingskomites opmærksomhed, at burde henlede opmærksomheden paa det under 10de november 1891 udfærdigede cirkulære, hvis post I omhandler, hvilke sindssyge kan antages til forpleining med statsbidrag. Samtidig skal man bemærke, at overensstemmende med dette cirkulære vil uheldbreddelige sindssyge, der ikke ansees farlige for sig selv eller andre, ikke kunne betragtes som dem, der tiltrænger en særlig forpleining, medmindre de behøver særeget tilsyn eller bevogtning forbundet med ganske ekstraordinære omkostninger. Herunder indgaar alene det tilsyn og den bevogtning, der nødvendiggjøres ved selve sindssygdommen, derimod ikke den pleie, som den syges legemlige ubehjælpssomhed og svaghed kan kræve. Særlig kommer dette i betragtning ligeoverfor personer, der lider af mødfødt aandssvaghed, navnlig saalænge de endnu befinder sig i barneaarene, samt aandsløve gamle. Saadanne vil derfor kun undtagelsesvis kunne ansees for at tiltrænge en særegen forpleining i lovens forstand. Naar det dernæst kræves, at omkostningerne ved tilsynet og bevogtningen skal være ganske ekstraordinære, maa forudsætningen som regel være, at de i væsentlig mon overstiger, hvad forpleiningen af arbejdsudygtige fattige efter stedets forhold i almindelighed koster. Kun undtagelsesvis vil en anden maalestok kunne lægges til grund, navnlig naar forældre eller andre nære paarørende er villige til med en ringe betaling at forpleie en sindssyg, uagtet han volder et saa betydelig besvær, at der af fremmede vilde være krævet en betydelig højere forpleiningsgodtgjørelse.

Departementet skal anmode hr. amtmanden om at gjøre amtslægen og samtlige embedslæger samt fattigstyrene inden deres embedsdistrikt bekendt med ovenstaaende.

Af hensyn til bedømmelsen af, hvorvidt en syg vedblivende bør forpleies med statsbidrag, skal man derhos bede embedslægerne anmodet om i sine aarlige beretninger for hver enkelt sindssyg at oplyse grunden til, at den syge fremdeles ansees at tiltrænge en særegen forpleining.

I forbindelse med foranstaaende finder departementet at burde gjøre opmærksom paa følgende:

1. Statens refusionspligt i henhold til ovennævnte lov kan ikke udstrækkes til at gjælde de udgifter, som er foranledigede ved de rent foreløbige foranstaltninger, som træffes med en sindssyg, førend hans tilstand af embedslægen er bragt paa det rene, f. ex. indlæggelse i sygehus.
2. I tilfælde af, at sindssyge overføres fra almindelig fattigforpleining til forpleining med statsbidrag, bliver dette som regel først at beregne fra den tid, amtmandens bestemmelse om overgangen til den nye forpleining er afgiven.
3. Forsaavidt der ved bortsættelsen af fattige sindssyge benyttes mellemmand, bliver godtgjørelsen til disse at udrede af vedkommende fattigvæsen og maa ikke i nogensomhelst form medtages blandt de udgifter, der bliver gjenstand for refusion af statskassen; jfr. departementets rundskrivelse af 12te oktober 1894.
4. En fattigkommission er ikke berettiget til ensidig at foretage nogen forandring i den maade, hvorpaa en sindssygs forsyrgelse efter forudgaaet overlæg med vedkommende læger og amtmanden er bestemt at skulde ske; jfr. departementets ovennævnte rundskrivelse.

2den februar. Skrivelse fra justitsdepartementet til amtmanden i nordre Trondhjems amt, hvori der bl. a. anmodes om, at sindssyge fra Namdalens fogderi, der skal asylbehandles for offentlig regning, indtil videre bliver henviste til Rønvik asyl, medmindre særlige forhold i enkelte tilfælde skulde medføre, at det vilde være hensigtsmæssigere at sende dem til Rotvold.

11te februar. Skrivelse fra medicinaldirektøren til en distriktslæge, hvori udtales, at indlæggelse af et lupussygt barn paa sygehus efter tuberkuloseovens § 6 mod forældrenes vilje alene antages at kunde finde sted, saafremt disse har vist vrangvilje eller ligegyldighed ligeoverfor sundhedskommissionens eller dens ordførers paalæg. Hvor der handles om udsættelse af en syg i privat forpleiningshjem, der ikke kan betegnes som sygehus, og hvor loven derfor ikke giver adgang til tvangsmæssig indlæggelse, antages det fornødne samtykke forsaavidt angaar mindreaarige i almindelighed at maatte gives af forældrene.

13de februar. Skrivelse fra justitsdepartementet til Kristiania politikammer, hvorved der i anledning af et andragende fra et firma om tilladelse til at indføre og forhandle visse giftstoffer, som ikke er nævnt i plakat af 4de juni f. a., bemærkes, at rhodankalium og rhodanammonium maa betegnes som stoffer, der allerede er gjenstand for almindelig handel, jfr. skrivelse fra medicinaldirektøren til stadsfysikus i Bergen af 7de december 1895 (optaget i Norsk Lovtidende).

Forsaavidt angaar bromkalium, bromammonium og salpetersurt blyoxyd finder departementet at kunne samtykke i, at der af politikammeret overensstemmende med bestemmelserne i kongelig plakat af 4de juni f. a. indrømmes det i firmaet handelsberettigede medlem tilladelse til at afhænde disse stoffer paa de samme betingelser, som tidligere lignende andragender fra forretninger, der handler med fotografiske artikler er indvilgede.

Med hensyn til sublimat har medicinaldirektøren udtalt, at dette stof maa betegnes som en stærk gift. Der antages derfor ikke i henhold til lov af 16de mai 1904 at være adgang til at tillade sublimat forhandlet af handelsberettigede.

25de februar. Høiesterets kjæremaalsudvalgs kjendelse. En privatlæge anmeldte til helseaadets ordfører, at der hos to smaapiger i en arbeiderfamilie forelaa en kjønssygdom, der vanskelig kunde tænkes opstaaet uden ved usædelig adfærd mod dem. Det opgaves i skrivelsen tillige, at børnenes far nylig havde været under behandling for venerisk sygdom (gonorré). Distriktslægen fandt sagen saa mistænkelig, at han ikke kunde undlade at melde den for statsadvokaten, idet han dog undlod at opgive navne. Indkaldt for retten som vidner vægrede begge læger sig for at afgive forklaring, idet de hævdede, at de ved den taushedspligt, der paalaa dem med hensyn til, hvad der var dem betroet i deres kald, var afskaaret fra at afgive vidneforklaring, jfr. straffeprocelseslovens § 178. Forhørsretten og kjæremaalsudvalget gav dem medhold heri. (jfr. Tidsskrift for Den norske lægeforening 1906 s. 30 ff).

28de februar. Kronprinsregentens resolution, hvorved er bestemt:

- I. At tilladelse i henhold til den almindelige borgerlige straffelovs § 382 til paa nedennævnte steder, i videnskabelige øiemed at anstille smerteforvoldende forsøg med dyr indtil videre meddeles følgende personer:

-
- III. At tilladelsen for samtlige læger gives med forpligtelse for dem til at rette sig efter de nærmere regler om foretagelse af smerteforvoldende forsøg med dyr i videnskabelige øiemed, som maatte blive fastsatte.

IV. At justits- og politidepartementet bemyndiges til for fremtiden at meddele tilladelse til foretagelse af de i straffelovens § 382 omhandlede smerteforvoldende forsøg med dyr.

6te marts. Skrivelse fra justitsdepartementet til amtmanden i Hede-
markens amt, hvorved der angaaende beregningen af lønnen for to jordmødre meddeles, at da de omhandlede jordmødre har indgaaet paa de i jord-
moderloven af 19de december 1898 opstillede betingelser, antages
de kun at have retsligt krav paa løn beregnet efter de ilovens
§ 8 anførte minimumssatser.

Departementet bemærker imidlertid, at der saavel i den kongelige proposition,
der ligger til grund for loven, som under dens behandling i storthinget blev frem-
holdt som bestemt forudsætning, at jordmødrenes lønninger skulde blive forbedret
ved, at staten overtog at udrede $\frac{2}{5}$ af den i nævnte paragraf omhandlede mini-
mumsløn, og at dette ikke skulde blive benyttet som foranledning til at nedsætte
tidligere bevilgede lønninger, fordi disse maatte overstige den fastsatte minimums-
løn. Ihvertfald maa det ansees uheldigt, at lønnen af herredet bliver saaledes
nedsat, at en jordmoder efter lovens ikrafttræden erholder af stat, amt og herred
tilsammen en løn, der er mindre end den tidligere oppebaarne.

Efter hvad der synes af fremgaa af sagens dokumenter, har herredsstyret
sat som betingelse for, at jordmødrene skulde beholde omtrent den samme løn som
før, at de skulde vedtage en betaling af kr. 3,00 foruden skyds- og kostgodt-
gjørelse for fødselshjælp, ydet kvinder af arbejdsklassen. Departementet er enigt
med amtmanden i, at en saadan beslutning ikke kan ansees som heldig, om den
end ikke staar i direkte strid med jordmoderloven. I det oprindelige forslag til
denne var optaget en bestemmelse om minimumsbetaling for ydet fødselshjælp, men
denne bestemmelse udgik under lovens behandling.

Hvilken betaling kan ansees som «passende» efter lovens § 14, finder departe-
mentet ikke grund til at udtale sig om.

8de marts. Skrivelse fra medicinaldirektøren til amtmanden i Kristians
amt, hvori udtales, at privatpraktiserende jordmødre under ordinære
forhold ikke antages at have noget krav paa at faa udleveret de
til deres praxis nødvendige desinfektionsmidler for offentlig
regning. Derimod vil der, hvis f. ex. barselfeber eller pemfigus (blæreudslet) hos
nyfødte optræder paa en saadan maade, at sundhedskommissionen finder særlige
forholdsregler paakrævet, kunne blive spørgsmaal om i henhold til sundheds-
lovens § 15 at lade amtet udrede udgifterne til desinfektion ogsaa for private
jordmødre.

20de marts. Skrivelse fra justitsdepartementet til finants- og told-
departementet, i anledning af en begjæret udtalelse om, hvorvidt en ved
Stavanger toldsted indført vare «ratin» er gjenstand for
apothekernes enehandel i detalj, og om den overhovedet af toldvæsenet
kan udleveres importøren. Departementet meddeler, at det overensstemmende med
en af medicinaldirektøren afgiven udtalelse antager, at ovennævnte stof ikke er
gjenstand for apothekeres enehandel i detalj, og at der saaledes heller ikke af
hensyn hertil skulde kunne negtes indførsel af stoffet ved andre end apothekere.

1ste april. Skrivelse fra kirkedepartementet til Kristianssands biskop,
hvori departementet paa forespørgsmaal fra en sogneprest, om der skal kræ-
ves vaccinationsattest ved ægtevielse, bl. a. udtaler, at ifølge den
endnu gjældende bestemmelse i forordning af 3die april 1810 § 10 maa ingen
prest foretage nogen ægtevielse, medmindre saavel brudgom som brud bevisliggjør,
at de er vaccinerede eller har haft de naturlige kopper. For medlemmer af

statskirken havde denne forskrift ikke nogen selvstændig betydning, saalænge der for deres vedkommende ved ægtevielse forlangtes bevis for, at de havde været til Guds bord, idet fremlæggelse af vaccinationsattest er en betingelse for konfirmationen (kfr. kancelliplakat af 19de november 1811 § 10) og konfirmation igjen en betingelse for adgang til nadverden. Departementet udtalte derfor i sin tid — i rundskrivelse til biskopperne af 7de marts 1868 —, at det ikke under de daværende forhold ansaaes fornødent at fordrø vaccinationsbevis ved ægteskabs indgaaelse, naar vedkommende var konfirmeret her i landet, og at som følge deraf ogsaa den med hensyn dertil i de ældre ministerialbøger indrettede rubrik i saadanne tilfælde kunde lades udfyldt. Efterat imidlertid kronprinsregentens resolution af 24de marts 1903 om ophævelse af kirkeritualets forskrift om altergang som betingelse for ægtevielse har medført, at medlemmer af statskirken nu kan indgaa ægteskab uden at være konfirmeret, gjør hin bestemmelse i forordning af 1810 det nødvendigt, at præsterne herefter, hvergang der fremsættes begjæring om vielse, og vedkommende ikke af sig selv fremlægger konfirmationsattest, ogsaa af statskirkemedlemmer maa forlange bevis for vaccination og i vedkommende anmærkningsrubrik i kirkebogen indføre oplysning derom.

15de april. Rundskrivelse fra medicinaldirektøren til samtlige amtmænd:

Foranlediget ved en paa den af det internationale bureau til bekjæmpelse af tuberkulosen afholdte konference i Kjøbenhavn sommeren 1904 vedtagen resolution, hvilken resolution gennem den norske lægeforenings tuberkulosekomite er bleven mig oversendt, tillader jeg mig at bede henstillet til de direktioner for passagerførende dampskibe, som har sit hovedsæde inden hr. amtmandens embedsdistrikt, at der maa blive udfærdiget forbud mod spytning paa gulvet i alle saloner, lugarer og gange samt paa dækket ombord paa vedkommende skibe.

26de april. Rundskrivelse fra justitsdepartementet til samtlige amtmænd:

I medhold af § 1 i det ved kongelig resolution af 30te juni 1900 approberede reglement for den retsmedicinske kommission og de retsmedicinske sagkyndige har departementet beskikket følgende til indtil videre at fungere som faste sagkyndige med hensyn til medicinsk- og kemisk-retslige spørgsmål under strafferetslige undersøgelser ved siden af dem, der i kraft af sin offentlige stilling ansees som faste retsmedicinske sagkyndige:

De udfærdigede beskikkelser ophører, forsaavidt den sagkyndige fraflytter den jurisdiktion, hvor han nu er bosat. Iøvrigt gjælder beskikkelserne for det hele land; dog bør selvfølgelig stedets eller den nærmeste sagkyndige med fast beskikkelse ikke unødigen forbigaaes.

Flytning til en anden by eller herred bør af den sagkyndige betimelig forud anmeldes for amtmanden, der til departementet har at afgive indberetning om flytningen. Ønsker nogen af de af departementet beskikkede faste sagkyndige at entlediges fra det omhandlede hverv, har han gennem amtmanden at indgive andragende derom til departementet.

De sagkyndige tilkommer for sit arbejde som saadanne en godtgjørelse, der er bestemt ved sportellovens § 109, forsaavidt betingelserne for dennes anvendelse foreligger. I saa henseende bemærkes, at det ved en række kjendelser af høiesterets kjæremaaalsudvalg (Retstidende 1895 side 44, 1897 side 604, 1901 side 365 og 569 og 1904 side 187) er afgjort, at §'ens anvendelse ikke i for sig er udelukket derved, at den sagkyndige efter opnævnelse overværer et kortere retsmøde, der examinerer vidner og tiltalte, paahører beslutning om ligaabning, dik-

terer resultatet af foretagen obduktion til protokollen eller fremlægger i beskreven stand en paa andet sted udført obduktion, idet alt dette efter omstændighederne vil opfattes som led i forretningen.

Heller ikke er sportellovens § 109 anseet uanvendelig paa en sagkyndig undersøgelse, der foranledigede reise paa omkring 1 døgn's varighed. Videre er §'en paa samme maade bragt i anvendelse paa en undersøgelse af en persons mentale tilstand, hvorunder den sagkyndige foruden at undersøge det egentlige objekt ogsaa for øiemedet foretog en række andre udenretslige undersøgelser, idet han examinerede sigtede og hans søn og havde samtaler med flere andre personer samt foretog besigtigelse af angjældendes bolig m. v., saaledes at den hele forretning medtog 4 timer (foruden beskrivelse). Paa den anden side kan bemærkes den i medicinaldirektørens skrivelse af 23de november 1900 (indtaget i Lovtidende) omhandlede kjendelse af 13de mai 1899, hvorefter §'en ikke ansaaes anvendelig paa en gennem et længere tidsrum foretagen undersøgelse af en persons mentale tilstand. — For det i sportellovens § 109 bestemte forretningshonorar behøver den sagkyndige alene at levere én udskrift til forretningens rekvirent og kan saaledes fordrø særskilt godtgjørelse (80 øre for hvert ark eller del deraf) for enhver yderligere udskrift, ogsaa for den, der indsendes til den Retsmedicinske Kommission. Denne godtgjørelse kan opføres paa regningen over forretningsgebyret og vil blive udredet paa samme maade som dette.

Forsaauidt sportellovens § 109 ikke finder anvendelse, fastsættes den sagkyndiges godtgjørelse regelmæssig paa den i straffeprocenloven § 199, jfr. § 81 anordnede maade. Der bliver at beregne overensstemmende med den ved kronprinsregentens resolution af 13de juni 1894 bifaldte instrux indeholdende nærmere regler for retternes ansættelse af godtgjørelse for aktorer og offentlige forsvarere samt sagkyndige i straffesager, hvilke regler med en mindre modifikation ved kongelig resolution af 23de marts 1901 er gjort gjældende ogsaa for militære straffesager, jfr. iøvrigt departementets i Lovtidende indtagne cirkulære af 23de juni 1894 samt for militære straffesager rundskrivelse af 28de marts og skrivelse af 19de april 1901. Det bemærkes, at de i instruxen for sagkyndige opstillede satser er fastsatte som maximum for den godtgjørelse, det offentlige udbetaler for saadant arbejde, og saaledes sigter til specialister og andre mere fremtrædende sagkyndige.

Maa den sagkyndige foretage reiser, tilkommer der ham under de almindelige betingelser skyds- og kostgodtgjørelse, jfr. sportellovens § 109, straffeprocenlovens § 485 og lov om offentlige tjenestemænds skyds- og kostgodtgjørelse af 10de juli 1894 § 17, 3die klasse no. 3.

Regninger over godtgjørelse, som tilkommer de sagkyndige af det offentlige, maa indsendes til vedkommende myndighed senest inden 6 maaneder efter vedkommende forretnings tilendebringelse, jfr. sidstnævnte lovs § 30 og sportellovens § 173¹⁾.

Med hensyn til nødvendigheden af at tilkalde de sagkyndige til retsmøde i anledning af afgivelsen af deres erklæring bemærkes, at saadan tilkaldelse som regel ikke bør finde sted til retsmøde under efterforskning og retslig forundersøgelse, idet der herunder overensstemmende med straffeprocenlovens § 195 alene bliver at afkræve de sagkyndige skriftlig erklæring. Forat denne kan foreligge beediget til hovedforhandlingen, maa imidlertid den sagkyndige, saafremt han ikke er fast beskikket, møde ved et retsmøde til edsafleggelse,

¹⁾ Om lægers godtgjørelse som sagkyndige er der senere afsagt en række kjendelser af Højesterets kjøremaalsudvalg. Herom henvises til Norsk Retstidende.

jfr. straffeprocesslovens § 197. Til retsmøde under hovedforhandlingen bliver ifølge straffeprocesslovens § 332 (saaledes som denne lyder efter lov af 17de mai 1904) de sagkyndige alene at indkalde, naar erklæringen ikke er beediget, samt iøvrigt naar retten finder det nødvendigt. Ellers er der nu altid adgang til at oplæse de sagkyndiges erklæring.

Angaaende indsendelsespligten efter reglementets § 2 skal departementet bemærke følgende:

- I. De, der efter opdrag af retten eller paatalemyndigheden (politiet) eller efter den sigtedes valg fungerer som sagkyndige med hensyn til medicinske eller medicinsk-kemiske spørgsmaal under strafferetslige undersøgelser, har indsendelsespligt saavel i de tilfælde, hvor der er foretaget undersøgelser (granskning) som i de tilfælde, hvor der foreligger en generel retsmedicinsk udtalelse, der ikke støtter sig paa en i sagens anledning foretagen granskning.
- II. Indsendelsespligten gjælder kun udtalelser (responsa), der er afgivne under strafferetslig efterforskning, forundersøgelse eller hovedforhandling, eller som staar i forbindelse med nogen straffesag, saasom spørgsmaalet om straffefafsoningens art, internering, straffens foreløbige udsættelse eller endelige afbrydelse (jfr. straffeprocesslovens § 481).
- III. Følgende udtalelser (responsa) med bilag bliver at indsende:
 - a. Skriftlige udtalelser (responsa),
 - b. Udskrift af den sagkyndiges i retsbogen under efterforskning eller forundersøgelse protokollerede mundtlige udtalelser,
 - c. Et nøiagtigt og saavidt muligt fyldigt referat af den sagkyndiges mundtlige udtalelse under hovedforhandlingen, dog kun forsaavidt den sagkyndige enten ikke tidligere under sagen har afgivet nogen skriftlig erklæring, der er indsendt til den Retsmedicinske Kommission, eller denne erklæring er suppleret med mundtlige udtalelser, eller disse staar i strid med erklæringen. I tilfælde bør udtalelsens konklusion om muligt ordlydende refereres.
- IV. Udtrykket «Beskrivelse af den foretagne forretning» i reglementets § 2 indbefatter:
 1. Et kortfattet referat af de i akterne indeholdte vidneprov og andre oplysninger, der har betydning for den retsmedicinske bedømmelse af det foreliggende tilfælde,
 2. Redegjørelse for det ved den foreliggende person eller gjenstand forefundne, saaledes ved patologisk-anatomiske undersøgelser organernes tilstand med eventuelle sygelige forandringer, ved psykiatriske undersøgelser status præsens, inclusive somatiske og psykiske iagttagelser, ved kemiske undersøgelser analysen.

Ved udtrykket «erklæring» i samme paragraf forstaaes den sagkyndiges konklusion med den forudgaaende nærmere begrundelse af denne ved de i beskrivelsen indeholdte fakta.
- V. Indsendelsen af de under III omhandlede udtalelser til den Retsmedicinske Kommission sker samtidig med den originale erklærings afgivelse til rekvirenten. Regningen over den sagkyndiges godtgjørelse bør indeholde attestation om, at afgivelse af den paabudne afskrift til den Retsmedicinske Kommission har fundet sted.

Departementets cirkulærskrivelse af 23de september 1891 og de i samme omhandlede beskikkelser sættes herved ud af kraft.

Derhos oversender man samtidig for at tilstilles de nævnte tjenestemænd (med undtagelse af lensmænd) endel aftryk af den Retsmedicinske Kommissions første, anden og tredje aarsberetning (tidsrummet 1900—1903). Disse beretninger tænkes udsendt aarlig, hvorhos der med passende mellemrum vil blive udarbejdet register over de indtagne sager for at lette beretningernes brug under strafferechtspleiens udøvelse.

29de april. Lov om tilsyn med pleiebørn m. v.¹⁾

§ 1. Ved pleiebarn forståes i denne lov ethvert for betaling udsat barn, som endnu ikke har fyldt sit 14de aar.

Ethvert pleiebarn staar, med saadan undtagelse som nedenfor i § 9 bestemt, under tilsyn af helseraadet (sundhedskommissionen) paa det sted, hvor det er anbragt.

Helseraadet kan i enkelte tilfælde, hvor det maatte finde, at særlige omstændigheder opfordrer dertil, beslutte, at de efterfølgende bestemmelser om tilsyn ogsaa skal komme til anvendelse for barn, som er udsat uden betaling.

§ 2. Ved almindelig forskrift, der istandbringes paa samme maade, som i lov om sundhedskommissioner m. v. af 16de mai 1860 § 4, jfr. § 11, er foreskrevet, kan det bestemmes, at inden vedkommende by eller herred maa ingen modtage pleiebarn, uden at han eller hun paa forhaand har erhvervet tilladelse dertil.

Fattes saadan bestemmelse, bliver tilladelse i tilfælde at meddele af helseraadet. Tilladelse kan kun meddeles personer, der er kjendte for hæderlighed og paalidelighed, og som efter anstillet undersøgelse maa antages at ville yde en ordentlig og forsvarlig forpleining. Tilladelsen skal meddeles skriftlig og skal naarsomhelst kunne tilbagekaldes, ligesom helseraadet har adgang til at udfærdige de nærmere forskrifter angaaende tilladelsens benyttelse, som findes fornødne.

Barnehjem, som er beregnet paa at modtage flere end to børn til samtidig forpleining, maa ikke aabnes eller tages i brug, forinden det er anmeldt til og godkjendt af helseraadet. Saadant hjem staar under tilsyn af helseraadet, som naarsomhelst kan tilbagekalde godkendelsen.

§ 3. Den, som udsætter eller besørger udsat noget pleiebarn, har inden 24 timer, efterat han eller hun har givet barnet fra sig, at gjøre anmeldelse derom til helseraadet paa det sted, hvor han eller hun opholder sig. Helseraadets ordfører har, saafremt barnet udsættes i en anden kommune, straks at give vedkommende helseraad underretning om udsættelsen.

Den, som modtager noget pleiebarn, har inden 24 timer, efterat barnet er modtaget i pleiehjemmet, at gjøre anmeldelse derom til helseraadet paa det sted, hvor han eller hun har sin bolig.

De i denne paragraf foreskrevne anmeldelser skal indeholde fuldstændige oplysninger om barnets navn, alder, forældre og fødested, om forpleierens navn, stilling og bopæl samt om udsættelsesvilkårene. Over de indkomne anmeldelser skal der i helseraadet føres nøjagtig bog efter et af medicinalstyrelsen fastsat skema²⁾.

§ 4. Helseraadet paa det sted, hvor barnet er anbragt, skal i by inden to døgn og paa landet inden ti døgn, efterat anmeldelse eller underretning overensstemmende med foregaaende paragraf er modtaget, have undersøgt, hvorvidt forholdene i pleiehjemmet er saadanne, at barnet kan antages at ville blive ordentlig og forsvarlig forpleiet. Kongen kan efter indhentet udtalelse af helseraadet og kommunestyret bestemme, at herredskommuner eller dele af saadanne i ovennævnte henseende skal sidestilles med by.

¹⁾ Rundskr. 29de december 1905.

²⁾ Rundskr. 15de december 1905.

§ 5. Findes forholdene i pleiehjemmet at være tilfredsstillende, beskikker helseraadet straks en mand eller kvinde, som bor i nærheden af det sted, hvor barnet er anbragt, og som antages skikket for hvervet, til at føre det nærmere tilsyn med barnets forpleining.

Enhver, som bor i kommunen og ikke har fyldt det 50de aar, er pligtig til at modtage beskikkelse for et eller flere pleiebørn i samme hjem, medmindre han eller hun allerede tidligere inden samme kommune har virket som tilsynshavende i mindst syv aar. Saafremt den tilsynshavende dør eller fraflytter distriktet eller efter at have fungeret uafbrudt i syv aar ønsker at fratræde, eller saafremt helseraadet finder at burde ophæve beskikkelsen, skal straks en ny tilsynshavende beskikkes. Enhver beskikkelse skal af helseraadet ufortøvet meddeles vedkommende forpleier.

Den beskikkede tilsynshavende bliver med hensyn til udførelsen af sit hverv at anse som offentlig tjenestemand.

Beskikkelse af tilsynshavende kan bortfalde, saafremt der inden vedkommende kommune er fastlønnet tilsyn, og helseraadet finder ved hjælp af dette at kunne faa tilfredsstillende udført, hvad der i § 6 er bestemt.

§ 6. Den tilsynshavende har mindst én gang om maaneden til ubestemt tid at indfinde sig i pleiehjemmet. Om ethvert besøg skal der ske optegnelse i en i pleiehjemmet beroende bog, som skal være indrettet efter et af medicinalstyrelsen fastsat skema¹⁾.

Den tilsynshavende har, saafremt forholdene i pleiehjemmet ikke findes tilfredsstillende, eller pleiebarnet er død, eller pleieforholdet af anden grund er ophørt, uden at dette ophør skyldes nogen foranstaltning af helseraadet, ufortøvet til dette at gjøre indberetning om sagen.

Helseraadet kan give nærmere bestemmelser om tilsynets udførelse og kan herunder saavel skjærpe som lempe paa den tilsynshavendes pligt til at indfinde sig i pleiehjemmet eller ganske ophæve denne pligt i saadanne særlige tilfælde, hvor det findes ubetænkeligt. Fattes saadan beslutning, kan den senere naarsomhelst tilbagekaldes, og den fritager ikke for pligt til at anmelde barnets død eller flytning fra pleiehjemmet overensstemmende med, hvad der er foreskrevet i § 7.

§ 7. Flytter den, hos hvem pleiebarn er anbragt, til anden bolig, har han eller hun inden 24 timer efter flytningen at gjøre anmeldelse derom til den tilsynshavende, som straks underretter helseraadet. Dette har derefter at anstille saadan undersøgelse, som i § 4 er nævnt, og i tilfælde at beskikke ny tilsynshavende, saafremt ogsaa den nye bolig ligger inden dets distrikt. I modsat fald har det straks at underrette vedkommende helseraad, hvem det saa paaligger at foretage, hvad der i §§ 4 og 5 er bestemt.

Dør pleiebarnet, eller ophører pleieforholdet af anden grund, uden at dette skyldes nogen foranstaltning af helseraadet, har forpleieren inden 24 timer efter dødsfaldet eller efter pleieforholdets ophør at gjøre anmeldelse derom til den tilsynshavende, som straks underretter helseraadet.

§ 8. Finder helseraadet, at et pleiebarn ikke bliver ordentlig og forsvarlig forpleiet, eller at forholdene i pleiehjemmet eller betalingsvilkaarene ikke giver fornøden betryggelse i saa henseende, skal helseraadet drage omsorg for, at barnet forpleies eller anbringes paa tilfredsstillende maade, i fornødent fald gennem paalæg til barnets forældre i den udstrækning, hvori saadan forpligtelse paahviler dem, eller ved henvendelse til stedets fattigstyre.

Naar helseraadet besøger et pleiebarn behandlet af læge eller indlagt i sygehus eller midlertidig anbragt i et andet hjem, skal der om den trufne foranstaltning

¹⁾ Rundskr. 15de december 1905.

straks ske underretning til fattigstyret, som i tilfælde har at erstatte helseraadet de af dette havte udlæg.

De udgifter, som i medhold af denne paragraf voldes fattigstyret, kan dette kræve erstattede efter de om almindelig fattigunderstøttelse gjældende regler.

I pleiehjem, hvorfra pleiebarn ved helseraadets foranstaltning er blevet endelig fjernet, maa ikke senere noget pleiebarn modtages, medmindre helseraadet paa forhaand har givet skriftlig tilladelse dertil.

§ 9. Bestemmelserne i denne lov kommer ikke til anvendelse paa børn, der udsættes af værgeraadet.

Dog er helseraadet pligtigt til at overtage tilsynet ogsaa med saadanne børn, naar de er udsatte i dets kommune af værgeraadet i en anden kommune og det af dette forlanges.

Den, som vil gjøre sig en næring af at modtage frugtsommelige kvinder, forat de hos ham eller hende skal kunne føde, maa dertil have erhvervet tilladelse af helseraadet og skal i denne sin virksomhed staa under tilsyn af helseraadet. Tilladelsen skal naarsomhelst kunne tilbagekaldes.

De nærmere betingelser for tilladelsens meddelelse fastsættes af kongen, som tillige kan give nærmere regler om tilsynet med fødselshjem¹⁾.

Ovenstaaende bestemmelser kommer ikke til anvendelse paa anstalter, som er oprettede af stat eller kommune, eller som efter bestemmelse af kongen maatte blive fritagne derfor.

§ 11. Den, der mod betaling vil optræde som mellemmand ved udsættelse af pleiebørn, maa dertil have bevilling af politiet og skal i denne sin virksomhed staa under tilsyn af dette. Bevilling maa alene meddeles mand eller kvinde, der er norsk statsborger, bosat i riget og kjendt for hæderlighed og paalidelighed. Den skal naarsomhelst kunne tilbagekaldes.

Kongen eller den, han dertil bemyndiger, kan give nærmere regler om tilsynet med de i denne paragraf omhandlede mellemmand²⁾.

§ 12. Det paaligger embeds-, ombuds- og bestillingsmænd at yde helseraadet bistand i dets virksomhed efter denne lov. For oplysninger, attester osv., som i denne anledning meddeles helseraadet, erlægges ingen bataling.

§ 13. De i denne lov foreskrevne anmeldelser og meddelelser til helseraadet skal ske til dets ordfører.

Hvor helseraadets afgjørelse ikke uden ulempe kan afventes, træder i de i denne lov omhandlede tilfælde helseraadets ordfører i helseraadets sted. De af ordføreren i medhold heraf trufne afgjørelser kan af vedkommende forlanges undergivne prøvelse af helseraadet. Sadant forlangende har dog ikke opsættende virkning.

Helseraadets ordfører kan, hvor omstændighederne gjør saadant hensigtsmæssigt, bemyndige et af helseraadets medlemmer, som maatte bo i nærheden af vedkommende pleiehjem, til at foretage den i § 4 nævnte undersøgelse.

§ 14. Er det til gennemførelse af denne lov nødvendigt for helseraadets ordfører at foretage særskilt reise, udredes hans skyds- og kostgodtgjørelse af statskassen.

De i §§ 3 og 6 omhandlede bøger bekostes af vedkommende amts- eller bykommune.

§ 15. Denne lov træder i kraft fra den tid, som af kongen bestemmes³⁾, men kommer, forsaavidt §§ 1—9 angaar, kun til anvendelse i de kommuner, som kongen efter andragende af vedkommende kommunestyre maatte bestemme. For-

¹⁾ Res. 6te december 1905.

²⁾ Res. 6te december 1905, rundskr. 28de februar 1906.

³⁾ Efter res. 6de december 1905 traadte loven i kraft 1ste januar 1906.

inden kommunestyret fatter beslutning i saadan sag, skal helseraadets erklæring være indhentet. Dog bliver loven i sin helhed altid at anvende paa de pleiehjem, som modtager børn fra en fremmed kommune, saavel som paa de i § 2, sidste led omhandlede barnehjem.

Hvor nærværende lovs §§ 1—9 er gjort gjældende, træder de istedenfor §§ 19 og 20 i lov af 6te juli 1892 om underholdningsbidrag til børn, hvis forældre ikke har indgaaet egteskab med hinanden m. v., samt § 2 i lov af samme dato om underholdningsbidrag til hustru og egne børn m. v.

2den mai. Skrivelse fra medicinaldirektøren til en stadsfysikus, hvorved der paa foranledning meddeles, at der ikke antages at være adgang til at paalægge en sanatorielæge at opgive navnet paa de læger, der tidligere har behandlet de paa sanatoriet indlagte patienter. Derimod maa det kunne fordres, at de meddelelser om disse patienter, som sanatorielægen har at afgive (jfr. justitsdepartementets rundskrivelse af 29de februar 1904), indeholder saa fuldstændige oplysninger om patienternes bopæl paa hjemstedet, at denne i fornødent fald kan udfindes.

18de mai. Rundskrivelse fra medicinaldirektøren til samtlige amtmænd:

Foranlediget ved, at lysol og kreolin, der som bekendt iaar er udgaaet af medicinaltaksten, fremdeles sees beregnet efter medicinaltakstens tidligere priser, har jeg troet at burde henstille til hr. amtmænd at henlede de inden Deres embedsdistrikt boende apothekeres og lægers opmærksomhed paa, at naar disse stoffe nu forskrives for offentlig regning til desinfektion, skal de som rekvisiter beregnes i overensstemmelse med medicinaltakstens almindelige bestemmelser § 35 k og l, altsaa efter almindelig gangbar pris med tillæg af 12½ pct., eller, forsaavidt de er leveret fra eget lager, efter indkjøbsprisen inclusive omkostninger med tillæg af 12½ pct.

Paa samme maade bliver ligeledes den i den senere tid hyppig anvendte liqvor kresoli saponatus, som i det væsentlige skal være identisk med lysol, at beregne. Dersom dette stof tilberedes paa apothek eller af læge, og regningsudstederen derfor, hvilket undertiden forekommer, opstiller en særskilt beregning, maa den derved fremkomne pris ikke overstige almindelig gangbar pris med tillæg af 12½ pct.

26de mai. Rundskrivelse fra justitsdepartementet til samtlige amtmænd:

Efter lov om sundhedskommissioner m. v. af 16de mai 1860 § 15 har ved en farlig epidemisk eller smitsom sygdoms udbrud sundhedskommissionen paa ethvert sted at anordne og foranstalte, hvad sygdommens beskaffenhed paakræver, og efter samme lovs § 21 skal personer, der lider af ondartede sygdomme, hvis videre udbredelse ved smitte kan være at befrygte, være forpligtede til, naar sundhedskommissionen kræver det, at lade sig behandle paa sygehus, saafremt de ikke uden ophold kan skaffe sig en efter lægens formening betryggende pleie i hjemmet eller en anden privat bolig.

For de i henhold hertil paa sygehus indlagte trængende personer maa udgifterne ved opholdet, selv om de syge ikke er hjemstavnsberettigede i vedkommende kommune, bæres af denne og er ikke gjenstand for refusion hos andre kommuner eller staten, jfr. lov om fattigvæsenet af 19de mai 1900 § 15 sammenholdt med § 11.

Under voteringen i en i 1897 afsagt høiesteretsdom (Retstid. 1897 side 721 flg.) er imidlertid fremholdt, at om en trængende, som fattigvæsenet i sygdomstilfælde maa tage sig af, fordi han ikke kan hjælpe sig selv, maatte være angreben af saadan sygdom som her omhandlet, medfører ikke dette i og for sig, at hjemstavnskommunen skal slippe refusion, idet udgiften, hvor den maa siges at

være en følge af vedkommendes trang, er en virkelig fattigudgift, som hans hjemstavns kommune maa være pligtig at erstatte.

Formentlig paa grund heraf har det i flere departementet forelagte sager vist sig, at fattigvæsenet ligeoverfor personer, der har været angrebet af smitsom, særlig venerisk sygdom, og som ikke har havt hjemstavn i fattigdistriktet, har henvist den syge til fattigvæsenets læge og faaet ham indlagt paa sygehus, uden paa forhaand at konferere med sundhedskommissionens ordfører.

I anledning heraf skal departementet bemærke, at man ikke kan anse en saadan fremgangsmaade berettiget. Naar en person, som lider af smitsom sygdom, indlægges paa sygehus, maa formodningen være for, at det snarere er sygdommens beskaffenhed end vedkommende syges trang, der har nødvendiggjort indlæggelse.

Den regelmæssige fremgangsmaade bør derfor være, at fattigvæsenet, naar en trængende, der lider af smitsom sygdom, henvender sig til dette, igjen henviser ham til sundhedskommissionen (jfr. sundhedsloven af 16de mai 1860 § 14). Først naar det er bragt paa det rene, at der fra sundhedsvæsenets side ikke findes feie til at træffe nogen forføining til den syges indlæggelse paa sygehus, antages fattigvæsenet at burde træde til, for, om det findes fornødent, at tage sig af den trængende syge.

Fra sundhedskommissionens side maa, naar den syge er fængslet til sygeleie, i første række blive at tage i betragtning, om der i hans bolig er anledning til at træffe de til modarbeidelse af smitte nødvendige forholdsregler, navnlig en effektiv isolation af den syge.

Forsaavidt angaar veneriske syge vil sundhedskommissionen have at tage hensyn foruden til sygdommens art, smitteevne og almenfarlighed, ogsaa til vedkommende syges livsforhold, moralitet og andre omstændigheder, som kan gjøre det mere eller mindre sandsynligt, at smitten fra ham (eller hende) vil kunne overføres til andre. Efter de departementet forelagte sager synes der, ogsaa i de tilfælde, hvor de ved det offentlige sundhedsvæsen ansatte læger har havt befattning med sagen, tildels at have været en tilbøielighed til at overlade til fattigvæsenets forsorg personer med veneriske sygdomme ogsaa i smittende stadium, naar vedkommende ikke har hørt hjemme i kommunen, medens regelen bør være, at der af sundhedskommissionen sørges for indlæggelse paa sygehus af saadanne syge, naar under lignende omstændigheder sygdommen vilde have foranlediget indskriden fra sundhedskommissionens side, ligeoverfor kommunens egne syge, idet man forøvrigt med hensyn til behandling af veneriske syge skal henvise til medicinaldirektørens skrivelse af 28de april 1879, indtaget i «Norsk medicinal-lovgivning».

I henhold til, hvad der foran er udtalt, antager departementet, at der, for at udgifterne ved epidemiske og veneriske syges behandling paa sygehus skal kunne betragtes som en fattigudgift og ikke som en udgift i sundhedsvæsenets anliggender, maa foreligge en bestemt paa nærmere undersøgelser grundet udtalelse fra sundhedskommissionens ordfører eller en af denne bemyndiget læge om, at det ikke af hensyn til smittefare har været anseet nødvendigt at indlægge den syge paa sygehus.

Ogsaa forsaavidt angaar spørgsmaalet om udredelsen af udgifter ved behandling i landdistrikterne af fattige epidemiske syge udenfor sygehus har der været tvilsmaal om, hvilken kasse disse skulde paahvile.

Ved emanationen af sundhedsloven af 16de mai 1860 maa det ansees at have været regelen, at udgifter til lægehjælp og medicin til fattige epidemiske syge paahvilede amtskommunen; og saavidt sees har det været almindelig praxis ogsaa efter sundhedsloven og en lang tid fremover, at diætgodtgørelse til læger for tilsyn med fattige epidemiske syge, der behandledes i hjemmet, samt udgifter

ved den til disse foreskrevne medicin udrededes af amtskommunen og ikke af fattigdistriktet. Hvad der i den første tid efter sundhedslovens ikrafttræden vakte tvivl, var alene spørgsmaalet, om ikke ogsaa personer, der selv kunde bekoste sin kur, skulde behandles paa amtskommunens regning.

Først i senere tid er den mening kommet frem, at der med hensyn til lægers reise til fattige epidemiske syge skulde sondres mellem reiser, der foretoges i profylaktisk øiemed og reiser, som foretoges for den kurative behandlings skyld. Alene de med førstnævnte reiser forbundne udgifter skulde paahvile amtskommunen, medens de med sidstnævnte reiser forbundne udgifter skulde udredes af fattigvæsenet. Paa samme maade skulde der forsaavidt angik udgifter til medicin skjælnes mellem, om medicinen var anvendt blot til den kurative behandling eller udelukkende i det offentliges interesse for at hindre sygdommens udbredelse, idet alene i sidste fald udgifterne skulde paahvile amtskommunen.

Ved en i 1899 afsagt overretsdøm i en af en privat praktiserende læge mod en amtskommune anlagt sag er imidlertid amtskommunen tilpligtet at betale saavel kostgodtgjørelse for lægens reiser til epidemiske syge, foretagne i kurativt øiemed, som hans regning for leveret medicin til saadanne syge.

Uagtet der kan være adskilligt, som taler for den ovenfor angivne sontring, der ogsaa ligger til grund for tuberkuloselovens bestemmelser angaaende udredelse af udgifter ved tilsyn med fattige hjemmebehandlede tuberkuløse, antager dog departementet, at den opfatning, som har gjort sig gjældende i ovennævnte overretsdøm, bør befølges forsaavidt angaar sygdomme, der indgaar under lov af 16de mai 1860. Man maa i saa henseende lægge særlig vægt paa, at der tidligere i en lang aarrække har været forholdt overensstemmende hermed. Denne praxis finder derhos støtte i tidligere bestemmelser, ældre end den nugjældende sundhedslov, og det kan ikke sees, at denne lov har villet gjøre nogen forandring heri. Tvertimod synes den ogsaa efter sundhedslovens ikrafttræden herskende praxis at have støtte i enkelte af lovens bestemmelser, jfr. saaledes § 23, foruden at den ogsaa er mest stemmende med den opfatning, som ved sundhedslovens ikrafttræden gjorde sig gjældende med hensyn til spørgsmaalet om, hvilke forføjninger der burde træffes til bekjæmpelse af epidemisk sygdom.

For de fleste reiser til epidemiske syge, der foretages af sundhedskommissionens ordfører eller andre læger, der er overdraget den offentlige behandling af en epidemi, vil det desuden være tilfælde, at de foretages baade for at tilse de syge og for at anordne eller kontrollere de syges isolation m. v.

Departementet maa saaledes overensstemmende med den faldne overretsdøm anse det rigtigst, at i landdistrikterne udgifterne ved behandling i hjemmet af fattige epidemiske syge sker for amtskommunens regning, og departementet skal derfor henstille, at der forholdes overensstemmende hermed, idet bemærkes, at saavidt vides sker dette allerede i de allerfleste amter.

Med foranstaaende bedes samtlige sundhedskommissioner og fattigstyrer inden hr. amtmandens embedsdistrikt gjort bekjendt.

27de mai. Rundskrivelse fra justitsdepartementet til samtlige amtmænd:

Ved kongelig resolution af 16de juli f. a. blev der i henhold til lov om indførsel af apothekerverer samt om handel med gifte og arkana af 16de mai 1904 § 3 udstedt forbud mod handel med endel lægemidler, hvoriblandt sanatogen, jfr. departementets rundskrivelse af 28de juli 1904.

Ved samme kongelige resolution blev nærværende departement bemyndiget til for fremtiden at udstede eller ophæve forbud mod arkana eller lægemidler, hvis pris staar i stærkt misforhold til det opgivne indhold.

I medhold heraf har departementet ophævet forbudet mod handel med sanatogen.

Hvilket herved meddeles til efterretning og videre bekendtgjørelse for samtlige apothekere og læger inden hr. amtmandens embedsdistrikt.

3die juni. Skrivelse fra medicinaldirektøren til en stadsfysikus, hvorved der i anledning af en udbedt forklaring om forstaaelsen af udtrykket i plakat af ¹³/₁₀ 1900, dens § 5: «Men fartøiet skal fremdeles være undergivet kwarantænekommissionens specielle kontrol med hensyn til sundhedstilstanden ombord» meddeles, at der ikke ved den omhandlede bestemmelse er forudsat nogen daglig inspektion ombord ved kwarantænekommissionens lægekyndige medlem, hvorfor der heller ikke hverken i plakaten eller i kwarantænelovgivningen forøvrigt er fastsat nogen godtgørelse for saadan inspektion. Forsaavidt nogen af de ombordværende ønsker at gaa iland før udløbet af den i den omhandlede § fastsatte tid, vil han have personlig at fremstille sig for sundhedskommissionen eller en af denne valgt tilsynsmand (jfr. plakatsens § 7 b).

9de juni. Lov indeholdende forandring i lovgivningen om medicinalafgift i Finmarken.

§ 1 Til fremme af medicinalvæsenet i Finmarken skal ved udskibning fra amtet til udlandet eller til indenrigsk sted udenfor amtet erlægges følgende afgifter:

a.	Af hvert 100 kg. fersk eller frossen fisk.....	7 øre.
b.	« — « « saltet fisk.....	12 «
c.	« — « « tørret klipfisk.....	21 «
d.	« — « « anden tørret fisk.....	28 «
e.	« — « « fersk lax.....	80 «
f.	« — « « saltet eller røget lax.....	120 «
g.	« — hl. lever.....	26 «
h.	« — Tønde tran = 116 liter.....	46 «
i.	« — « graxe, hvoraf tran endnu kan udvindes.....	12 «
k.	« — 100 kg. fiske- eller hvalguano, benmel, kraftfoder.....	6 «
l.	« — « « hvalbarder.....	58 «
m.	« — « « sæl- og hvalrosskind.....	29 «

Varer, hvoraf afgift er betalt til Nordlands og Tromsø amters medicinalfond er fritagne for afgift.

§ 2. Lov af 11te juni 1903, indeholdende forandring i lovgivningen om medicinalafgift i Finmarken ophæves fra den tid, nærværende lov træder i kraft.

§ 3. Denne lov træder i kraft efter kongens nærmere bestemmelse og bliver gjældende i 5 aar, i hvilket tidsrum § 1 i lov af 4de juli 1884, indeholdende forandring i og tillæg til lovgivningen om medicinalafgift i Finmarken, sættes ud af kraft.

Ved den norske regjerings resolution s. d. er det bestemt, at loven træder i kraft strax.

14de juni. Skrivelse fra justitsdepartementet til amtmanden i Stavanger amt, foranlediget ved en henvendelse fra Karmøens fiskeguanofabrik, hvori udbedes departementets udtalelse om lovmedholdigheden af en af Aakre sundhedskommission i møder 27de juni og 16de september 1904 fattet beslutning om forbud mod, at fiskeguanofabriken benyttes til

tilvirkning af olie af hval, som fra fangstpladsen agtedes slæbt til fabriken og der afflænset spækket. Departementet bemærker, at spørgsmaalet om beslutningens lovmedholdighed i tilfælde nærmest henhører under domstolenes afgjørelse, og meddeler, at det ikke antager, at der med hjemmel af bestemmelserne i lov om sundhedskommisioner m. v. af 16de mai 1860 og de ved kongelig resolution af 5te januar 1894 approberede sundhedsforskrifter for Aakre herred er adgang til at udfærdigede et ubetinget forbud mod guanofabrikens benyttelse i saadant øiemed som foran nævnt.

22de juni. Rundskrivelse fra kirke- og undervisningsdepartementet til samtlige skoledirektører.

Medicinaldirektøren har henledet opmærksomheden paa ønskeligheden af, at der, saafremt forholdene tillader det, under undervisningen i folkeskolens høiere klasser blev ofret en speciel omtale paa den renlighed, som er af saa væsentlig betydning for tuberkulosens modarbejdelse. Til grundlag herfor vilde — bemærker medicinaldirektøren — i tilfælde den i 1902 fra justitsdepartementet til skolestyrerne omdelte brochure «Om tuberkulose» af overlæge Klaus Hanssen kunne benyttes. I fornødent fald vil flere eksemplarer af denne kunne erholdes ved henvendelse til justitsdepartementet.

Idet departementet skal anmode om, at samtlige by- og landsskolestyrer maa blive gjort bekendt med denne henvendelse fra medicinaldirektøren, henstilles det til skolestyrerne at drage omsorg for, at ved undervisningen i naturkundskab i folkeskolens høiere klasser overensstemmende med medicinaldirektørens udtalelse særlig nødvendigheden af renlighed fremhæves som et vigtigt moment i kampen mod tuberkulosen.

12te august. Skrivelse fra justitsdepartementet til finantsdepartementet, hvorved der paa foranledning angaaende et andragende om tilladelse til at indføre 12 flasker saakaldt «hyposotol», meddeles, at departementet finder at kunne henholde sig til en af medicinaldirektøren afgiven udtalelse, hvorefter det antages, at der ikke lovlig kan meddeles samtykke til, at varen udleveres, medmindre varen overtages af et apothek.

12te august. Skrivelse fra justitsdepartementet til amtmanden i Bergens stift, hvorved departementet, i henhold til udtalelser fra medicinaldirektøren, efter de foreliggende oplysninger godkender den i kjøbstaden Bergen med hensyn til fornøden fødselshjælp nu bestaaende ordning, efter hvilken privatpraktiserende jordmødre yder fattige barselkvinder fødselshjælp mod en godtgørelse af fattigkassen af 8 kroner for hver forretning.

28de august. Rundskrivelse fra medicinaldirektøren til samtlige amtmænd.

Den akutte poliomyelit har i den senere tid optraadt paa forskjellige steder i landet, tildels med et ganske betydeligt antal tilfælde og med en hidtil ukjendt ondartethed; sygdommen har saaledes ofte angrebet voxne personer med dødeligt udfald. Idet jeg henviser til justitsdepartementets rundskrivelse af 26de mai 1904, hvorefter akut poliomyelit i henhold til sundhedslovens § 15 kan blive gjenstand for det offentliges særlige forsorg, skal jeg fremhæve, at de nødvendige forholdsregler bør gaa ud paa følgende:

- a. at der saavidt gjørligt under sygdommens akutte stadium iværksættes isolation af den (eller de) syge med egen pleierske,
- b. at der indskærpes særlig forsigtighed med udtømmelserne samt med afsondringen fra den syges næse og svælg (eget spisestel, lommeterklæder etc.) samt

- c. at desinfektion bør foretages paa samme maade som ved andre smitsomme sygdomme, dog med særlig sigte paa omhyggelig rengjøring af alle gjenstande, som er kommen i berørelse med udtømmelserne og med afsondringer fra de syges næse og svelg. Desinfektionen bør foretages, efterat det akutte stadium er afløbet, i almindelighed 3 uger efter sygdommens begyndelse.

Det vil derhos være ønskeligt, at der af vedkommende læger indtil videre saa snart som muligt afgives indberetning om ethvert nyt tilfælde med saa udførlig sygehistorie og øvrige — specielt mulige ætiologiske — oplysninger, som der maatte være anledning til — ligesom det vil være ønskeligt at erholde meddelelse om det endelige udfald.

Det ovenfor anførte gjælder ogsaa for mulige tilfælde af epidemisk cerebros spinalmeningit saavel som for sygdomstilfælde, der antages at indgaa herunder.¹⁾

Skjønt der hidtil ikke med sikkerhed er paavist nogen overførelse af akut poliomyelitis ved brugsgjenstande, næringsmidler eller ved friske personer, bør man dog have muligheden heraf for øie. Det bemærkes, at der ikke saa sjelden under den nuværende epidemi er iagttaget angina gaaende forud for lamheden.

Ovenstaaende bedes gennem distriktslægerne bragt til samtlige inden hr. amtmandens embedsdistrikt praktiserende lægers kundskab.

20de september. Skrivelse fra medicinaldirektøren til stadsfysikus i Kristiania, hvori der paa forekommen anledning meddeles, at ethvert fra apothek efter læges recept expederet medikament bør i henhold til paabudet i plakat af 4de juni 1904, § 9, 2det afsnit, forsynes med signatur, hvilken i alle tilfælde maa være paaført apothekets navn, expeditørens underskrift, datum og lægens navn, samt at lægens ønske om, at et expederet medikament ikke skal forsynes med signatur, ikke kan fritage apotheket for denne forpligtelse.

25de september. Rundskrivelse fra medicinaldirektøren til samtlige amtmænd.

Da koleraen igjen er optraadt inden Europas grænser, bedes det herved gennem distriktslægerne bragt til de inden hr. amtmandens embedsdistrikt praktiserende lægers kundskab, at der med justitsdepartementets samtykke er aabnet adgang til at faa udført bakteriologisk undersøgelse af mistænkelige sygdomstilfælde for vestlandets vedkommende ved overlæge H. P. Lie, adr. pleiestiftelse no. 1, Bergen, og for det øvrige lands ved overlæge P. Aaser, adr. Ullevaals sygehuse, Kristiania.

Som mistænkelige maa i almindelighed ansees dødelig forløbende eller faretruende tilfælde af diarrhoe udenfor den spæde barnealder, med eller uden brækning, naar der er formodning om, at den syge kan have været udsat for kolerasmitte.

Ved forsendelsen haves følgende at iagttage (jfr. de i min rundskrivelse af 26de mai 1902 for kolera fastsatte regler):

a) **Exkrementer** (uden tilblanding af urin) indsendes paa sterke glas, seltersflasker og lignende, i en mængde af ca. 50 cm³. Er urin bleven tilblandet, sørges der for svag alkalisk reaktion ved tilsætning af sodaopløsning.

b) **Fra lig** sendes 3 tarmstykker af ca. 10 cm.s længde; det ene stykke maa tages lige ovenfor valvula Bauhini, de andre to i nogen afstand fra hinanden

¹⁾ I rundskrivelse af 27de april 1907 er det udtalt, at da den akutte poliomyelitis og den epidemiske cerebros spinalmeningitis i den senere tid ikke viser tilbøielighed til epidemisk optræden, men væsentlig forekommer enkeltvis, ansees det ikke længer fornødent, at der afgives andre eller mere omfattende indberetninger derom end om andre sygdomme, som i henhold til sundhedsloven af 16de mai 1860 er gjenstand for det offentlige særlige forsorg.

længere oppe i tyndtarmen. De underbindes dobbelt før udtagelsen. Berøring med desinfektionsmidler maa omhyggelig undgaaes. Til indsendelsen bruges blikdaaser, som loddes igjen, eller sterke glaskar med islebet glaskork eller tætsluttende kork, syltekrukker o. lign. De overbindes med guttaperkapapir og indpakkes i et med sublimatopløsning fugtet klæde. Derefter pakkes de omhyggelig i en liden, solid trækasse med stry, træuld, sagmug, torvstrø eller lignende i tilstrækkelig mængde til, at den flydende del af indholdet kan fuldstændig opsuges, om kassen eller de iværende kar skulde blive ituslaaede under transporten. Trækassen maa forsynes med overtræk af et impermeabelt stof (voxdug, oliekerred eller lignende).

Forsendelsen sker med pakkepost ad hurtigste vei og mærkes: «Til undersøgelse paa kolera», samt forsynes med tydelig adresse.

For hvert tilfælde bør medsendes en kort sygehistorie med oplysninger om patienten kjø, alder, mulige smitteforhold samt om, naar materialet er taget.

Saa vel medicinaldirektøren som vedkommende undersøger bør telegrafisk underrettes om afsendelsen.

27de september. Skrivelse fra medicinaldirektøren til amtmanden i Nordre Trondhjems amt, hvori udtales, at direktøren med amtmanden er enig i, at udgifterne ved behandlingen af tilfælde af akut poliomyelit, efterat sygdommens smitsomme stadium er over, ikke kan ansees for at paahvile amtskommunen, men i fornødent fald maa blive at udrede af vedkommende fattigvæsen. Der foreligger vistnok ikke sikre erfaringer om, hvor tidlig enhver smittefare vil være udelukket; men i almindelighed maa det antages, at dette vil være tilfælde senest 3 uger efter sygdommens begyndelse.

14de oktober. Skrivelse fra medicinaldirektøren til amtmanden i Søndre Bergenhus amt, hvori meddeles, at direktøren efter konference med justitsdepartementets medicinalkontor maa erklære sig enig med amtmanden i, at en sundhedskommission neppe har lovlig adgang til af hensyn til den offentlige sikkerhed at paabyde brøndes overbygning. Derimod er saadan overbygning for brønde, hvorfra der tages vand til husbrug, paa flere steder af sanitære grunde paabudt i sundhedsforskrifterne. Da en saadan bestemmelse fra et hygienisk standpunkt maa ansees hensigtsmæssig, vil ethvert herred, der maatte ønske den indtaget i sine sundhedsforskrifter, kunne vente at faa den approberet.

18de oktober. Skrivelse fra justitsdepartementet til amtmanden i Akershus amt, hvorved der meddeles, at et paabud som det af et herredsstyre efter sundhedskommissionens forslag besluttede om, at bær saft, der ikke er tilberedt udelukkende af bær, skal paa etiketten betegnes med «efterlignet saft», ikke antages at høre hjemme i almindelige sundhedsforskrifter. Departementet finder derfor ikke at kunne bevirke beslutningen approberet.

Skulde «efterlignet saft» i noget tilfælde vise sig sundhedsfarlig, maatte hvert enkelt saadant tilfælde blive at behandle af sundhedskommissionen i henhold til § 13 i de for herredet under 18de april d. a. approberede sundhedsforskrifter.

Misligheder ved tilberedning og forhandling af efterlignet saft vil forøvrigt kunne rammes af bestemmelserne i straffelovens §§ 362 og 363.

24de oktober. Rundskrivelse fra medicinaldirektøren til samtlige amtmænd:

Under henvisning til kongelig plak at af 4de juni 1904, dens § 10, bestemmes herved, at foruden kokain i de i min rundskrivelse af 3die november 1904 fast-

satte doser endvidere følgende lokalnæsteserende lægemidler fremtidig skal kunne udleveres fra apothek efter tandlæges recept til indsprøjtning under tandkjødet eller til indlægnings i tandhulen:

<i>Eucaïn</i>	maximaldosis 0,15
<i>Nirvanin</i>	— 0,50
<i>Stovain</i>	— 0,10

samt *adrenalin* til indsprøjtning under tandkjødet i opløsning af høist 1 pro mille (i regelen som tilsætning til en opløsning af kokain).

Hermed bedes de inden hr. amtmandens embedsdistrikt praktiserende tandlæger saavel som de inden samme ansatte embedslæger og apothekere gjort bekendt.

31te oktober. Skrivelse fra justitsdepartementet til amtmanden i Stavanger amt, hvorved der meddeles, at departementet med medicinaldirektøren, hvem sagen har været forelagt til udtalelse, antager, at der intet kan være til hinder for, at distriktslægen underhaanden og under fuld diskretion meddeler amtslægen en udskrift af sindssygeprotokollen, forsaavidt denne har brug derfor.

3die november. Skrivelse fra justitsdepartementet til medicinaldirektøren, hvorved der i anledning af en med medicinaldirektørens skrivelse af 8de juni sidstleden indkommen forestilling fra den norske apothekerforening angaaende salg til private personer ved auktion af skibskister fra havarerede skibe meddeles, at departementet er enig med direktøren i, at saadanne salg, forsaavidt medicinkister indeholder gifte eller stoffe, der er gjenstand for apothekeres enehandel, er i strid med lov om handelen af 8de august 1842, dens § 7 litr. b, og plakat af 23de juni 1888 angaaende apothekeres handel med gifte og medicinske stoffe m. v.

Dog finder departementet ligesom direktøren, at der bør være adgang for vedkommende til at faa afhændet medikamenterne i saadanne medicinkister, enten til apothekere eller til førere af skibe.

6te november. Cirkulære fra arbejdsdepartementet, poststyrelsen, hvori bl. a. er indtaget en

Fortegnelse

over de personer, som er berettiget til at udfærdige portofrihedsattester for offentlig eller kommunal korrespondance.

A. Funktionærer, som er berettiget til at udfærdige attester for al slags portofri korrespondance.

1. Embedsmænd.
2. Lensmænd.
3. Postmestre, beskikkede af departementet.
4. Postfuldmægtige.
5. Postbetjente af 1ste og 2den klasse.
6. Postexpeditører.

B. Funktionærer, som er berettiget til at udfærdige attester for portofri korrespondance i den bestillings eller funktions medfør, til hvilken attestretten er knyttet.

Amtslæger;
 apothekere og autoriserede apothekbestyrere;
 assistenten ved den dyriske vaccineanstalt;

den tekniske konsulent hos direktøren for det civile medicinalvæsen;
 direktøren for de kommunale sygehuse og fattigsygepleien i Kristiania;
 formanden i den farmaceutiske medhjælperexamenskommission;

forstandere, kasserere og regnskabsførere ved det civile medicinalvæsens indretninger (for tiden: rigshospitalet i Kristiania, fødselsstiftelserne i Kristiania og Bergen, sindssygeasylerne Gaustad, Eg, Rotvold og Rønvik, pleiestiftelsen for spedalske nr. 1 i Bergen, Reitgjerdets pleiestiftelse for spedalske og Reknes sanatorium for tuberkulose¹⁾);

kassereren og regnskabsføreren for det praktisk farmaceutiske institut i Kristiania;

kassereren ved Bergens sygehus;

kassererne ved de kommunale sindssygeasyler;

kommunelæger;

læger, fast beskikkede sagkyndige;

læger — i tilfælde af, at der er ansat flere, da kun vedkommende overlæge — samt regnskabsførere ved kommunale sygehuse og forvalteren ved Ullevaals sygehus;

ordførere i sundheds- og kwarantænekommissioner;

overlægen ved sindssygeasylet i Kristiania;

sekretæren hos Righospitalets direktør;

sekretæren ved den Retsmedicinske Kommission;

vaccineopsamlere, offentlig ansatte;

assistenten ved universitetets hygieniske institut;

vaarsildafgiftsfondets kasserer og regnskabsfører;

formænd i de stedlige fabriktilsyn;

direktøren og kassereren ved St. Jørgens tuberkulosesanatorium i Lyster;

forstandere ved Oslo hospital og St. Jørgens hospital i Bergen.

Personlig og midlertidig attestationsberettigede:

Formanden i komiteen for udarbeidelse af foreløbigt program for et institut for den farmaceutiske undervisning;

St. Jørgens komiteens formand, sekretær og regnskabsfører.

6te december. Kongelig resolution, hvorved der bestemmes:

- a) At lov om tilsyn med pleiebørn m. v. af 29de april 1905 træder i kraft den 1ste januar 1906.
- b) At nedenstaaende betingelser for meddelelse af den i ovennævnte lovs § 10 omhandlede tilladelse bifaldes;
 1. Tilladelsen maa kun meddeles personer, der er kjendt for hæderlighed og paalidelighed, og som efter anstillet undersøgelse maa antages at ville yde de fødende en ordentlig og forsvarlig forpleining.
 2. Forpleieren maa forpligte sig til:
 - a) at finde sig i, at fødselshjemmet til en hvilkensomhelst tid eftersees af helseraadets ordfører eller den, han dertil maatte bemyndige;
 - b) at rette sig efter de af helseraadet eller dets ordfører givne paalæg;
 - c) udelukkende at anvende kvindelig betjening ved pleien af de fødende;
 - d) ved enhver fødsel at tilkalde jordmoder, forsaavidt forpleieren selv ikke er jordmoder eller læge;

¹⁾ Ved kgl. resol. af 21de marts 1906 er attestationsret for portofri brevveksling i vedkommende stillings medfør yderligere tilstaaet forvaltere ved Gaustad, Eg, Rotvold og Rønvik sindssygeasyler, Righospitalet, Reknes sanatorium og pleiestiftelsen for spedalske nr. 1, samt økonomen ved Reitgjerdets pleiestiftelse.

- e) at tilkaldæ læge ved enhver fødsel, hvor det af vedkommende jordmoder findes ønskeligt;
 - f) at føre en af helseraadet autoriseret bog over de frugtsommelige kvinder, som modtages i hjemmet, med opgivende af deres navne, naar de indkom, naar de fødte, og naar de udskreves, og indeholdende oplysninger om børnenes tilstand ved fødselen og ved udskrivningen, samt om nogen af dem er blevet udsat mod betaling og isaafald hvor;
 - g) paa forlangende naarsomhelst at forevise den under foregaaende litera nævnte bog for helseraadets ordfører eller en af helseraadet dertil bemyndiget læge.
- c) At justits- og politidepartementet bemyndiges til at give nærmere regler om tilsynet med de i lovens § 11 omhandlede mellemmand.¹⁾

12te december. Skrivelse fra justitsdepartementet til medicinaldirektøren, hvori dette erklærer sig enig med medicinaldirektøren i, at der ikke antages at være noget til hinder for, at der fra et apothek udleveres æther til fabrikanter og haandværkere til brug i deres bedrift paa større glas end 20 cm.³; men at det ansees rettest, at der af modtageren forlanges en skriftlig bevidnelse for, at stoffet alene skal anvendes i nævnte ojemed og intet deraf overlades andre.

15de december. Rundskrivelse fra medicinaldirektøren til samtlige amtmænd:

Lov om tilsyn med pleiebørn m. v. af 29de april 1905, der ifølge kongelig resolution af 6te ds. træder i kraft fra 1ste januar 1906, paalægger i §§ 3 og 6 medicinalstyrelsen at fastsætte skemaer for de i de nævnte paragrafer omhandlede bøger.

I henhold hertil fastsættes herved til forannævnte brug de hosliggende skemaer (bilag 1 og 2²⁾).

Til vejledning ved skemaernes benyttelse skal jeg bemærke følgende:

Ved udarbejdelse af det i lovens § 3 omhandlede skema (bilag 1) har man havt til hensigt at faa den i samme paragraf nævnte bog saaledes indrettet, at man til enhver tid kan have en samlet oversigt over det enkelte pleiebarns forhold frem igjennem forpleiningstiden, saalænge det er i samme kommune. Overensstemmende hermed er bogen ordnet saaledes, at hvert barn faar sit eget folium, eller, hvis det maatte foretrækkes at benytte løse rulleblade, der senere sammenheftes til en bog, sit eget blad. Den sidstnævnte fremgangsmaade antages særlig at ville være praktisk for større kommuner med mange pleiebørn. I saadanne kommuner bør bogen selvfølgelig forsynes med alfabetisk register. — Den største del af skemaet optages af en dagbog, hvori efterhaanden skal anføres samtlige indgaaende og udgaaende expeditioner angaaende barnet, saalænge dette er i forpleining. — Særskilte rubriker for oplysninger om alvorligere sygdomstilfælde, som maatte opstaa hos barnet, samt om eventuel dødsaaarsag o. lign. er ikke indrettet, men man gaar ud fra, at tilstrækkelig fyldige oplysninger om disse forhold i tilfælde indføres i dagbogen. — Det kan i denne forbindelse mærkes, at de expeditioner, som indføres i dagbogen, ikke bliver at indføre i vedkommende distriktslægeembedes eller stadsfysikats almindelige journal.

Den heromhandlede bog maa anskaffes for ethvert helseraadsdistrikt, i hvilket lovens §§ 1—9 efter kongens bestemmelse kommer til anvendelse, samt desuden

¹⁾ Rundskr. 28. febr. 1906.

²⁾ Se Lovtidende for 1905, s. 546 ff.

i ethvert saadant distrikt, i hvilket findes pleiehjem, som modtager børn fra en fremmed kommune, eller barnehjem, som er beregnet paa at modtage flere end to børn til samtidig forpleining.

Det vil forøvrigt være ønskeligt, at samtlige helseraadsdistrikter anskaffede bogen for fremtidige tilfældes skyld, selv om der for tiden ikke skulde være brug for den.

Den i lovens § 6 omhandlede bog, hvis nærmeste øiemed er at lette kontrollen med, at den tilsynshavendes maanedlige besøg virkelig finder sted, er forudsat at skulle følge barnet ved mulige flytninger, saaledes at barnet beholder den samme bog under hele forpleiningstiden, selv om det under denne flyttes over fra den ene kommune til den anden. Det gjælder derfor at have en solid bog, hvilket bedst vil kunne opnaaes ved at lade bogen alene bestaa af to perme, hvorpaa skemaet (bilag 2) trykkes. De nærmere regler for bogens benyttelse vil findes anført paa skemaets første side, hvortil henvises. Her skal kun bemærkes, at hvis barnet flyttes fra en kommune til en anden, udstryges paa skemaets første side det fraflyttede helseraads navn og barnets nummer sammesteds, og anføres nedenunder det tilflyttede helseraads navn og barnets nummer i dettes bog.

Med foranstaaende bedes hr. amtmanden gjøre samtlige ordførere i amtets helseraad bekendt.

18de december. Rundskrivelse fra medicinaldirektøren til bestyrerne af sindssygeasylet:

Ifølge lov af 17de august 1848, dens § 5, skal der i ethvert asyl føres en behandlingsprotokol, hvori bl. a. skal anføres enhver patient, som har været underkastet indespærring i ensomt værelse eller mekaniske tvangsmidler, med tilføjelse af grunden hvorfor og tiden hvori deslige forholdsregler har været bragt i anvendelse. Og i henhold til samme lovs § 6 skal der for hvert kvartal indsendes et uddrag af denne fortegnelse samt for hvert aar et samlet aarsudrag til medicinalstyrelsen.

Det har imidlertid mere og mere vist sig, at bedømmelsen af, hvad der bliver at opføre som indespærring og som mekaniske tvangsmidler, varierer stærkt, og at navnlig den ved indredepartementets skrivelse af 11te oktober 1871 givne begrænsning af begrebet «indespærring i ensomt værelse», som findes angiven paa det ved samme skrivelse autoriserede schema, opfattes meget forskjellig ved de forskellige asyls. Overhovedet har erfaring godtgjort, at en skarp og konsekvent skjelnelse mellem de tilfælde, hvori isolation anvendes af hensyn til den syge selv og dem, hvori den anvendes af hensyn til hans omgivelser, ikke lader sig gennemføre, idet i de fleste tilfælde begge disse hensyn gjør sig gjældende.

Efter konference med justitsdepartementet skal jeg derfor henstille, at der under «indespærring i ensomt værelse» eller, som det herefter foreslaaes benævnt, «isolation», fra 1ste januar 1906 opføres ethvert tilfælde, hvor en syg om dagen holdes alene i et værelse, hvis dør ikke af den syge indenfra kan aabnes. Under «mekaniske tvangsmidler» bør foruden tvangstrøje ogsaa opføres enhver anvendelse af andre indretninger, der hindrer eller indskrænker den syges bevægelser, f. ex. ankel- og albebaand o. lign.

Til brug ved indsendelsen af de kvartalsvise og aarlige uddrag vil det nu brugelige, ved indredepartementets ovenfor nævnte skrivelse autoriserede schema, om ønskes, kunne ombyttes med et schema, overensstemmende med vedlagte udkast¹⁾. Isaafald bør en tilsvarende forandring foretages i selve behandlingsprotokollens schema.

¹⁾ Se Lovtidende for 1905, s. 552, jfr. rundskrivelse 15de februar 1907.

29de december. Rundskrivelse fra Justitsdepartementet til samtlige amtmænd:

Ved kongelig resolution af 6te d. m. er det bestemt, at lov om tilsyn med pleiebørn m. v. af 29de april 1905 skal træde i kraft den 1ste januar 1906.

Idet man meddeler dette, skal man henlede opmærksomheden paa, at ifølge lovens § 15 kommer fra ikrafttrædelsestiden §§ 10—14 angaaende tilsyn med dem, som vil gjøre sig en næring af at modtage frugtsommelige kvinder, forat de hos ham eller hende skal kunne føde, og med dem, der mod betaling vil optræde som mellemænd ved udsættelse af pleiebørn m. v., til anvendelse i alle landets kommuner.

Som det vil sees, sætter § 10 erhvervelse af helseraadets tilladelse som en betingelse for den, som vil gjøre sig en næring af at modtage frugtsommelige kvinder, forat de hos ham eller hende skal kunne føde, dog saaledes, at de nærmere betingelser for tilladelsens meddelelse skal fastsættes af kongen. De i saa henseende fornødne bestemmelser er givne ved kongelig resolution af 6te december sidstleden og er saalydende:

- «1. Tilladelsen maa kun meddeles personer, der er kjendt for hæderlighed og paalidelighed, og som efter anstillet undersøgelse maa antages at ville yde de fødende en ordentlig og forsvarlig forpleining.
2. Forpleieren maa forpligte sig til:
 - a. at finde sig i, at fødselshjemmet til en hvilkensomhelst tid eftersees af helseraadets ordfører eller den, han dertil maatte bemyndige;
 - b. at rette sig efter de af helseraadet eller dets ordfører givne paalæg;
 - c. udelukkende at anvende kvindelig betjening ved pleien af de fødende;
 - d. ved enhver fødsel at tilkalde jordmoder, forsaavidt forpleieren selv ikke er jordmoder eller læge;
 - e. at tilkalde læge ved enhver fødsel, hvor det af vedkommende jordmoder findes ønskeligt.
 - f. at føre en af helseraadet autoriseret bog over de frugtsommelige kvinder, som modtages i hjemmet, med opgivende af deres navne, naar de indkom, naar de fødte, og naar de udskreves, og indeholdende oplysninger om børnenes tilstand ved fødselen og ved udskrivningen, samt om nogen af dem er blevet udsat mod betaling og isaafald hvor;
 - g. paa forlangende naarsomhelst at forevise den under foregaaende litera nævnte bog for helseraadets ordfører eller en af helseraadet dertil bemyndiget læge.»

De i § 10 nævnte regler om tilsynet med fødselshjem er endnu ikke fastsatte, idet man forinden har villet høste nærmere erfaring om deres nødvendighed og om lovens virkemaade.

Efter lovens § 15 skal ligeledes bestemmelserne i §§ 1—9 komme til anvendelse overalt, forsaavidt angaar barnehjem, som er beregnet paa at modtage flere end to børn til samtidig forpleining, og pleiehjem, som modtager børn fra en fremmed kommune. I sidstnævnte tilfælde kommer den til anvendelse ikke alene for de børns vedkommende, som tilhører en fremmed kommune, men ogsaa forsaavidt angaar børn, der er hjemmehørende i den kommune, hvor pleiehjemmet er beliggende.

Paa de nævnte slags barnehjem og pleiehjem vil saaledes de nye regler om anmeldelsespligten, om det skjærpede tilsyn, og om udvidelse af helseraadets befattning med pleieforholdet indtil barnets fyldte 14de aar komme til anvendelse.

I yderligere udstrækning end oven nævnt skal efter § 15 bestemmelserne i §§ 1—9 kun komme til anvendelse i de kommuner, som Kongen maatte bestemme. Da saadan bestemmelse alene kan træffes, saafremt vedkommende kommunestyre

efter at have indhentet helseraadets erklæring andrager derom, skal man bede de inden hr. amtmandens embedsdistrikt værende kommunestyre gjort opmærksomme paa den adgang, som saaledes er aabnet for dem til at faa gjort de her omhandlede bestemmelser anvendelige i vedkommende kommune. Hvor dette ikke ønskes, vil med de foran angivne undtagelser fremdeles være gjældende §§ 19 og 20 i Lov af 6te juli 1892 om underholdningsbidrag til børn, hvis forældre ikke har indgaaet ægteskab med hinanden m. v. samt § 2 i lov af samme dato om underholdningsbidrag til hustru og ægte børn m. v.

Med Hensyn til de i §§ 1—9 indeholdte bestemmelser finder man derhos at burde bemærke følgende:

Loven omfatter regelmæssig kun børn, som er udsatte for betaling, men der er givet helseraadet adgang til i enkelte tilfælde, hvor det maatte finde, at særlige omstændigheder opfordrer dertil, at beslutte, at ogsaa barn, som er udsat uden betaling, skal indgaa under lovens bestemmelser om tilsyn. Ogsaa isaafald vil den ved den nye lov fastsatte aldersgrænse (det fyldte 14de aar) være anvendelig. Forøvrigt er der ikke med hensyn til hvilke børn, loven skal omfatte, tilsigtet nogen forandring i, hvad der har været gjældende efter lovene af 1892. Ligesom før vil den omstændighed, at forældremyndigheden indtil videre i det væsentlige er overført fra barnets forældre til den eller dem, der besørger dets opfostring, ialmindelighed være kjendemerke paa, at barnet i lovens forstand er at betragte som pleiebarn. Saaledes vil f. eks. børn, der fra landet indlogeres hos en familie i by for at søge skole der, eller omvendt af helbredshensyn for en tid anbringes paa landet, ikke kunne henregnes til pleiebørn.

Saa vel den, som udsætter eller besørger udsat noget pleiebarn, som den, der modtager noget pleiebarn, har ifølge lovens § 3 at gjøre anmeldelse til helseraadet inden 24 timer, efter at udsættelsen er foregaaet. Da loven, hvor den kommer til anvendelse, nemlig i de før omtalte barnehjem og i pleiehjem, der ogsaa modtager fremmede (udenbygds eller indenbys) børn, ogsaa omfatter tidligere udsatte børn, maa saadan anmeldelse blive at afgive for samtlige børn, som er udsatte i disse hjem. Dette vil særlig have betydning forsaavidt angaar børn, som ikke indgaar under den tidligere lovgivning, fordi de er i alderen mellem 7 og 14 aar. For anmeldelse af saadanne allerede til forpleining udsatte børn, hvilken forøvrigt bliver at afgive paa den i loven bestemte maade, bør der af helseraadet sættes en rimelig frist.

Da den anmeldelse om udsættelse af pleiebørn, som skal gjøres til helseraadet, skal indeholde oplysning blandt andet ogsaa om barnets forældre, og da en flerhed af disse børn er saadanne, hvis forældre ikke har indgaaet ægteskab med hinanden, vil helseraadets medlemmer komme til kundskab om forhold, som børnenes forældre har et ikke uberettiget krav paa at se behandlet med diskretion. Man skal derfor henstille til helseraadets medlemmerne at iagttage streng taushed om, hvad de gennem anmeldelserne erfarer.

Over de til helseraadet indkomne anmeldelser skal der føres nøiagtig bog efter et af medicinalstyrelsen fastsat schema. Dette schema samt schema til den bog, som efter lovens § 6 skal føres for ethvert i pleiehjem anbragt barn af vedkommende tilsynshavende, er allerede omsendt af medicinaldirektøren. Begge de heromhandlede bøger skal efter lovens § 14 bekostes af vedkommende amts- eller bykommune.

I lovenes § 4 indeholdes bestemmelse om, at helseraadet inden en bestemt tidsfrist skal have undersøgt forholdene i pleiehjemmet. Dette vil komme til anvendelse ogsaa, hvor der i henhold til § 2 maatte bestemmes, at ingen maa modtage pleiebarn uden paa forhaand at have erhvervet tilladelse dertil. Ogsaa ved pleiebarns optagelse i barnehjem, saavel de allerede bestaaende som de, der her-

efter maatte blive godkjendte af helseraadet, antages dette at have den heromhandlede undersøgelsespligt.

Paragraf 4, sidste led aabner adgang for Kongen til efter udtalelse af helseraad og kommunestyre at bestemme, at i herredskommuner eller dele af saadanne skal vedkommende helseraad inden to døgn (istedetfor den for herrederne almindelige frist af ti døgn) have undersøgt forholdene i pleiehjemmet.

Medens det tidligere beroede paa helseraadets skøn, om der burde beskikkes en tilsynshavende for pleiebarn, er det nu i § 5 bestemt, at helseraadet skal beskikke en saadan og ufortøvet meddele beskikkelsen til vedkommende forpleier. Kun saafremt der inden vedkommende kommune er fastlønnet tilsyn og helseraadet finder ved hjælp af dette at kunne faa tilsynet og, hvad dermed staar i forbindelse, tilfredsstillende udført, kan beskikkelsen af særskilt tilsynshavende for barnet undlades.

Enhver inden kommunen boende mand og kvinde er forpligtet til at modtage beskikkelse for et eller flere pleiebørn i samme hjem, men kan fratræde hvervet efter 7 aars funktion.

Den tilsynshavendes pligter er nærmere angivet i §§ 6 og 7, med hvilke helseraadet bør gjøre den tilsynshavende bekendt; jfr. forøvrigt det paa kontrolbøgernes bagside indtagne uddrag af lovene. Fatter helseraadet i henhold til § 6 bestemmelse om skjærping eller lempning i den tilsynshavendes pligt til at føre tilsyn, bør denne bestemmelse meddeles den tilsynshavende i skriftlig form.

Den undersøgelse, som helseraadet ifølge § 7 skal anstille efter anmeldelse om forpleierens flytning, maa være foretaget inden de i § 4 nævnte frister. Naar loven paalægger helseraadet i tilfælde at beskikke en ny tilsynshavende, saafremt ogsaa den nye bolig ligger inden dets distrikt, saa vil det bero paa helseraadets skøn, om den tidligere tilsynshavendes bolig ligger saa nær forpleierens nye bolig, at han fremdeles skal virke som tilsynshavende for barnet.

Med hensyn til bestemmelsen i § 8, sidste led om, at i pleiehjem, hvorfra pleiebarn ved helseraadets foranstaltning er blevet endelig fjernet, maa ikke senere noget pleiebarn modtages, medmindre helseraadet paa forhaand har givet skriftlig tilladelse dertil, vil bestemmelsen i § 2 om, at tilladelsen naarsomhelst skal kunne tilbagekaldes, og om at helseraadet har adgang til at udfærdige de nærmere forskrifter angaaende tilladelsens benyttelse, finde tilsvarende anvendelse.

Ifølge § 9 kommer bestemmelserne i pleiebarnsloven ikke til anvendelse paa børn, der udsættes af værgeraadet, uanseet om udsættelsen sker i pleie- eller barnehjem. Herfra er dog gjort den undtagelse, at helseraadet pligter at overtage tilsynet ogsaa med saadanne børn, naar de er udsatte i dets kommune af værgeraadet i en anden kommune, og det af dette forlanges.

Forøvrigt henledes helseraadens opmærksomhed paa bestemmelsen i § 13, sidste led om, at helseraadets ordfører, hvor omstændighederne gjør saadant hensigtsmæssigt, kan bemyndige et af helseraadets medlemmer, som maatte bo i nærheden af vedkommende pleiehjem, til at foretage den i § 4 nævnte undersøgelse. Denne bestemmelse vil ogsaa finde anvendelse paa den i § 7 nævnte undersøgelse.

Hvor helseraadets ordfører i landdistrikterne selv foretager undersøgelsesreiser, foranledigede ved denne lov, bør han, hvor dette uden skade kan ske, mest mulig kombinere dem med andre offentlige forretninger.

Sluttelig henledes opmærksomheden paa, at overtrædelse af lovens bestemmelser om anmeldelse af pleiebørns udsættelse saavel som om tilsynshavendes undladelse af at afgive paabudte indberetninger vil kunne straffes efter almindelig borgerlig straffelovs § 339.

Med foranstaaende bedes samtlige inden hr. amtmandens embedsdistrikt værende helseraad gjort bekendt.

29de december. Skrivelse fra medicinaldirektøren til direktøren for Neewengaarden sindssygeasyl, hvori paa forespørgsel meddeles, at den i rundskrivelse af 18de december 1905 angivne forklaring af, hvad der skal opføres som «isolation», er at forstaa efter ordlyden, saaledes at ethvert tilfælde, hvor en syg om dagen holdes alene i et værelse, hvis dør ikke af den syge indenfra kan aabnes, bliver at opføre som isolation. Hvor isolation anvendes gennem længere tid (flere dage itræk), bør tiden angives i døgn med fradrag for mulige afbrydelser. Hvor den kun anvendes for en kortere tid (en enkelt dag eller mindre), bør tiden beregnes efter antallet af timer, og bør isaafald isolationstiden regnes fra det klokkeslet, da patienterne pleier at staa op, og til det klokkeslet, da de pleier at gaa i seng.

Register

til

samling af love, kgl. resolutioner, skrivelser m. m.

Apothekervæsen.

			Side.
Januar	27.	Skr. ang. salg til handlende af nafta, hoffmannsdraaber og kamferdraaber	315
Februar	13.	Skr. om, at rhodankalium og rhodanammonium er gjenstand for alm. handel, om tilladelse til forhandling af bromkalium, bromammonium og salpetersurt blyoxyd og om, at sublimat ikke gaar ind under lov af 16de mai 1904 § 1 sidste led	317
Marts	20.	Skr. om, at «ratin» ikke er gjenstand for apothekernes enehandel i detail	318
Mai	18.	Rundskr. ang. prisen for lysol, kreolin og liquor kresoli saponatus	325
—	27.	Rundskr. om ophævelse af forbudet mod handel med sanatogen....	327
August	12.	Skr. ang. indførsel af «hyposotol»	329
September	20.	Skr. om medikamenters forsyning med signatur.....	330
Oktober	24.	Rundskr. ang. tandlægers ret til at forskrive eucain, nirvanin, stovain og adrenalin	331
November	3.	Skr. om salg af medicinkister fra havarede skibe	332
December	12.	Skr. om udlevering af æther til fabrikanter og haandværkere	334

Epidemiske og smitsomme sygdomme.

Januar	28.	Skr. om, at skydsgodtgjørelse til desinfektører ikke udredes af statskassen	315
Mai	26.	Rundskr. ang. omkostninger ved behandlingen af fattige epidemiske og veneriske syge m. v.	325
August	28.	Rundskr. ang. forholdsregler mod poliomyelit og cerebrosppinalmeningit	329
September	25.	Rundskr. ang. bakteriologisk undersøgelse vedk. kolera	330
—	27.	Skr. ang. udgifterne ved behandlingen af poliomyelit, efterat sygdommens smitsomme stadium er over	331

Jordmodervæsen.

Marts	6.	Skr. ang. beregningen af lønnen for to jordmødre m. v.	318
—	8.	Skr. ang. praktiserende jordmødres ret til at faa udleveret desinfektionsmidler for offentlig regning	318
August	12.	Skr. ang. ordningen af jordmoderforholdene i Bergen	329

Kvarantænevæsen.

Juni	3.	Skr. ang. forstaaelsen af pl. 13de oktober 1900 § 5	328
------	----	---	-----

Læger.

Februar	25.	Kjæremaalsudvalgets kjendelse ang. to lægers taushedspligt og vidnepligt i et tilfælde	317
April	26.	Rundskr. ang. forskellige forhold vedk. lægers tjenestgjøring som sagkyndige i straffesager	319

Medicinal- og vaarsildavgiftsfond.

Juni	9.	Lov indeh. forandring i lovgivningen om medicinalafgift i Finmarken	328
------	----	---	-----

Medicinalvæsenet, forskellige bestemmelser.

Februar	25.	Kjæremaalsudvalgets kjendelse angaaende to lægers taushedspligt og vidnepligt i et tilfælde	317
—	28.	Kgl. resol. ang. tilladelser til at anstille smerteforvoldende forsøg med dyr i videnskabelige øiemed	317
April	26.	Rundskr. ang. forskellige forhold vedk. lægers tjenestgjøring som sagkyndige i straffesager	319
November	6.	Rundskr. fra poststyrelsen bl. a. ang. hvilke tjenestemænd m. v. under medicinalvæsenet, der er berettiget til at udfærdige portofrihedsattester	332

Pleiebørn.

April	29.	Lov om tilsyn med pleiebørn m. v.	322
December	6.	Kgl. resol. om ikrafttræden af pleiebørnsloven m. v.	333
—	15.	Rundskr. ang. schemaer før de i pleiebørnslovens §§ 3 og 6 omhandlede bøger m. v.	334
—	29.	Rundskr. ang. pleiebørnsloven	336

Salær.

April	26.	Rundskr. ang. salær til sagkyndige under strafferetslige undersøgelser m. v.	319
-------	-----	--	-----

Sindssyge.

Januar	30.	Rundskr. ang. betingelserne for sindssyges forpleining med statsbidrag m. v.	315
Februar	2.	Skr. om, at offentlig forpleiede sindssyge fra Namdalens fogderi indtil videre bør henvises til Rønvik asyl	317
Oktober	31.	Skr. om udskrift af en distriktslæges sindssygeprotokol til brug for aumtslegen	332
December	18.	Rundskr. ang. forstaaelsen af udtrykkene indespærring i ensomt værelse og mekaniske tvangsmidler i sindssygelovens § 5 m. v. . . .	335
—	29.	Skr. ang. forstaaelsen af udtrykket isolation i foranst. rundskr. . . .	339

Skyds og diæt.

Januar	28.	Skr. om, at skydsgodtgjørelse til desinfektører ikke udredes af statskassen	315
--------	-----	---	-----

Spedalskhed og tuberkulose.

Februar	11.	Skr. ang. indlæggelse af et lupussygt barn paa sygehus mod forældrenes vilie m. v.	317
April	15.	Rundskr. ang. spytteforbud paa dampskibe	319
Mai	2.	Skr. om udstrækningen af en sannatorielæges forpligtelse til at afgive meddelelser om sanatoriets patienter	325
Juni	22.	Rundskr. ang. fremhævelse ved undervisningen i folkeskolens høiere klasser af renlighedens betydning i kampen mod tuberkulosen	329

Sundhedsvæsen.

Juni	14.	Skr. ang. et forbud mod benyttelsen af en fiskeguanofabrik	328
Oktober	14.	Skr. om paabud i sundhedsforskrifter om brøndes overbygning	331
—	18.	Skr. om paabud i sundhedsforskrifter om, at bærsaft, der ikke er tilberedt udelukkende af bær, skal paa etiketten betegnes med «efterlignet saft»	331

Tandlæger.

Januar	17.	Skr. om tandlægers ret til at udføre narkoser	315
Oktober	24.	Rundskr. ang. tandlægers ret til at forskrive eucain, nirvanin, stovain og adrenalin	331

Udgifter og omkostninger.

Januar	28.	Skr. om, at skydsgodtgjørelse til desinfektører ikke udredes af statskassen	315
Mai	26.	Rundskr. ang. omkostningerne ved behandlingen af fattige epidemiske og veneriske syge m. v.	325
September	27.	Skr. ang. udgifterne ved behandlingen af poliomyelit, efterat sygdommens smitsomme stadium er over	331

Vaccinationsvæsen.

April	1.	Skr. om vaccinationsattest maa kræves af statskirkemedlemmer, forinden ægtevielse kan finde sted	318
-------	----	--	-----

Forts. (Suite.)

- Nr. 36. Veterinærvæsenet og kjødkontrollen 1905. (*Service vétérinaire et l'inspection de la viande.*)
- 37. Socialstatistik. V. Om Børn, fødte udenfor Ægteskab. (*Statistique sociale. V. Enfants illégitimes.*)
- 38. Rekruttering 1906. (*Recrutement.*)
- 39. Socialstatistik. VI. Arbeidsledigheds-Tællinger i 1905 og 1906. (*Statistique sociale. VI. Dénombrements du chômage en 1905 ou 1906.*)
- 40. Norges kommunale Finanser 1904. (*Finances des communes.*)
- 41. Kriminalstatistik 1903 og 1904. (*Justice criminelle.*)
- 42. Socialstatistik. VII. Arbeids- og Lønningsforhold ved Sagbrug og Høvlerier. (*Statistique sociale. VII. Scieries et établissements de rabotage: Organisation et procédés du travail. Salaires.*)
- 43. Private Aktiebanker 1906. (*Banques privées par actions.*)
- 44. Norges Sparebanker 1906. (*Caisses d'épargne.*)
- 45. Norges postvæsen 1906. (*Statistique postale.*)
- 46. Norges Fiskeier 1906. (*Grandes pêches maritimes.*)
- 47. Norges Skibsfart 1905. (*Navigation.*)
- 48. Kriminel Retspleie 1903 og 1904. (*Statistique de la justice criminelle: Procédure.*)
- 49. Stortingsvalget 1906. (*Élections pour le «Storting».*)
- 50. Norges Telegrafvæsen 1906/07. (*Télégraphes et téléphones de l'Etat.*)
- 51. Forsemtede børn 1904 og 1905. (*Traitement des enfants moralement abandonnés.*)
- 52. De offentlige Jernbaner 1906/07. (*Chemins de fer publics.*)
- 53. Civil Retspleie 1905. (*Justice civile.*)

Trykt 1908:

- Nr. 54. Norges Bergværksdrift 1906. (*Mines et usines.*)
- 55. Sundhetstilstanden og medicinalforholdene 1905. (*Rapport sur l'état sanitaire et médical.*)

Det Statistiske Centralbureau har derhos bl. a. utgit følgende verker:

Statistique internationale: Navigation maritime. I, II, III, IV. Christiania 1876, 1881, 1887, 1892.

International Skibsfartsstatistik: Tabeller vedkommende Handelsflaaderne i Aarene 1850—1886. Kristiania 1887.

Tabeller vedkommende Skibsfartsbevægelsen 1872—1894 og Handelsflaaderne 1886—1896. Kristiania 1897.

Statistisk Aarbok for kongeriket Norge. Senest utkommet: Syvogtyvende aargang, 1907. Kristiania 1907. (*Annuaire statistique de la Norvège.*)

Meddelelser fra Det statistiske Centralbureau. Senest udkommet: Femogtyvende Bind, 1907. Kristiania 1908. (*Journal du Bureau Central de Statistique.*)

Oversigt over Kongeriget Norges civile, geistlige og judicielle Inddeling. Afsluttet 16 Juni 1902. Kristiania 1902. Med 4 Tillæg.

Fortegnelse over Norges officielle Statistik m. v. 1828—30 Juni 1889. Kristiania 1889. Med 6 Tillæg, omfattende Tiden fra 1 Juli 1889 til 31 December 1905.

Katalog over Det statistiske Centralbureaus Bibliothek. I. 1 Juli 1890. Kristiania 1906.

Samtlige verker er at erholde tilkjøps hos H. Aschehoug & Co., Kristiania.

3 mars 1908.

